

Univerza
v Ljubljani
Veterinarska
fakulteta

Inštitut za patologijo, sodno in upravno veterinarstvo

SODNO IN UPRAVNO VETERINARSTVO

Zapiski s predavanj 2006/2007

prof. dr. Milan Pogačnik

Avgust 2007

POMEN IN NALOGE VETERINARSTVA

Pomen in naloge veterinarstva

- politična in ekonomska ureditev
- način proizvodnje in gospodarska gibanja
- razvoj veterinarskih znanosti

- Veterinarska medicina

- Krog interdisciplinarnih dejavnosti:

- veterinarstvo, kmetijstvo, živinoreja, živilstvo, gozdarstvo, zdravstvo, farmacija, okolje, ekonomija, pravo

Aktivnosti veterinarstva

■ EKONOMIKA:

- kontrola bolezni, karantena, živalska proizvodnja, farmacevtska industrija in promet z živalmi, proizvodi in odpadki

■ DRUŽBENO ŽIVLJENJE:

- nega ljubiteljskih vrst živali, dobro počutje in zaščita živali, higiena okolja, profesionalni odnosi, izobraževanje, raziskovanje in izpopolnjevanje

■ JAVNO ZDRAVSTVO:

- vključno z zoonozami, nadzorom in zaščito hrane živalskega izvora

Naloge in odgovornosti veterinarske službe

- Naloge in odgovornosti veterinarske službe se razlikujejo med posameznimi državami, vendar v nacionalnih programih veterinarska stroka vedno vključuje pet glavnih področij:
  - državno veterinarsko administracijo za kontrolo bolezni, živalsko proizvodnjo, javno zdravstvo, karanteno in zaščito okolja
  - klinično zdravstveno nego
  - proizvodnja farmacevtskih in bioloških preparatov
  - izobraževanje in raziskovanje

Veterinarske dejavnosti

1. Kontrola bolezni: kontrola in programi preprečevanja pojave, zatiranja in izkoreninjanja bolezni v skladu s politiko države, diagnostika živalskih kužnih bolezni.
2. Epidemiologija: informacijski sistemi, zbiranje podatkov in analize, epidemiološke in ekonomske študije, identifikacijski sistemi za živali.
3. Karantena: uvozni postopki, mednarodni dogovori, karantenski postopki.
4. Ekonomika: cost-benefit študije za programe zdravja in proizvodnosti, modeliranje sistemov.

Veterinarske dejavnosti

5. Izvoz živali, proizvodov, surovin in odpadkov živali: testiranje in certifikati, nadzor v prometu, karantene, diagnostika.
6. Živalska proizvodnja: reja, genetika, prehrana, upravljanje, intenzivni in ekstenzivni sistemi, nomadska paša in kontrola paše.
7. Reprodukcijska: umetno osemenje in embriotransfer, nadzor in dovoljenja.
8. Trgovina z živalmi: nadzor nakupa, prodaje, transporta, kategorizacija živali in proizvodov.

Veterinarske dejavnosti

9. Mednarodno sodelovanje: poročila o epizootiološki situaciji, priprava programov kontrole bolezni, banka vakcin, programi tehnične pomoči.
10. Akvakultura: gojitev rib, higiena okolja, kontrola bolezni.
11. Divje živali, divjad, zookulture: očuvanje, programi reje, selekcija, kontrola bolezni.
12. Živalski vrtovi: očuvanje avtohtonih vrst in genetskih resursov, upravljanje, kontrola bolezni, diagnostika, zdravljenje.

Veterinarske dejavnosti

13. Laboratorijske živali: reja in upravljanje, dobro počutje, izvajanje poizkusov, kontrola bolezni.
14. Dobro počutje živali: vedenje živali, stres, pravila upravljanja in transporta z živalmi.
15. Zoonoze: diagnostika in kontrola.
16. Nadzor živil živalskega izvora: inšpekcija in sistemi nadzora, dovoljenja, humane metode klanja živali.
17. Tehnologija živil: proizvodnja in metode izdelave in predelave, dovoljenja.

Veterinarske dejavnosti

18. Higiena živil: zdravstvena neoporečnost, metode in sistemi kontrole.
19. Veterinarska zdravila: farmacevtski, biološki preparati, diagnostični reagenti in vakcine, sistemi shranjevanja in distribucije, testiranje in razvoj.
20. Varstvo okolja in potrošnikov: nadzor vod, odplake in stranski proizvodi iz živilske in predelovalne industrije, metode uporabe pesticidov, študije o reziduih, dovoljenja.
21. Laboratoriji: diagnostika živalskih kužnih in drugih bolezni, patologija, imunologija, biokemične in toksikološke študije.

Veterinarske dejavnosti

22. Prehrana: prehranske študije, sistemi paše, standardi in dovoljenja, prehranske deficiencie, kontrola zdravstvene neoporečnosti krmil.
23. Parazitologija: diagnostične metode, tretiranje, lokalni in regijski kontrolni programi.
24. Publicistika: učna in znanstvena literatura za potrebe veterinarstva in lastnikov živali .
25. Izobraževanje: dodiplomski, podiplomski študij, izobraževanje imetnikov živali.

Veterinarske dejavnosti

26. Klinična zdravstvena nega: ljubiteljske vrste živali, ekonomske kategorije živali (domače živali in zookulture), perutnina, ptiči, vodni sesalci, ribe, divjad, divje živali.
27. Veterinarske strokovne organizacije: združenja, zbornice, registracija, licenca, obnavljanje znanja, upravljanje, marketing, strategija razvoja stroke, interdisciplinarnost.
28. Živinorejske strokovne organizacije: sodelovanje, živalska proizvodnja, programi kontrole bolezni, dobro počutje živali, selekcija, uvajanje novih pasme, genetski resursi, biokulture.

Veterinarske dejavnosti

29. Zakonodaja: priprava novih predpisov, študij zakonodaje drugih drugih držav, mednarodne konvencije.

30. Administracija: finance, sistemi evaluacije programov, priprava in uporaba baz podatkov, kadrovski razvoj , sistemi organiziranja stroke.

31. Raziskave in razvoj: v vseh naštetih dejavnostih.

Veterinarske dejavnosti

- Vse dejavnosti zahtevajo sodelovanje veterinarske stroke
- Prioriteta:
  - oblikuje vlada ob sodelovanju gospodarstva, javnih služb in veterinarstva
- Obseg odvisen od:
  - proizvodnje v kmetijstvu in živinoreji
  - gospodarskih možnosti v državi
  - ekonomskega stanja v družbi

ŽIVALSKA PROIZVODNJA

- Živalska proizvodnja v svetu - 59% začetnih kalorij
  - ena živalska kalorija vredna sedem rastlinskih kalorij
  - začetna kalorija: energetska vrednost na začetku proizvodnje
  - končna kalorija: energetska vrednost v času konzumacije
- razmerje v razvitih državah: 76% začetnih kalorij
- v deželah v razvoju: 41% začetnih kalorij

ŽIVALSKA PROIZVODNJA

- Razvite države (26% prebivalstva)
  - proizvaja polovico rastlinske proizvodnje in 75 % živalske proizvodnje; meso in mleko zagotavljata 80 % živalskih kalorij
- Proizvodnja svinjskega mesa:
50 % mesa
- Proizvodnja govejega mesa:
37% mesa
- Živalske kalorije:
  - 17% od povprečnih 2.555 končnih kalorij po prebivalcu

ŽIVALSKA PROIZVODNJA

- Tabele

- <http://faostat.fao.org/site/340/DesktopDefault.aspx?PageID=340>

NADALJNA VLOGA VETERINARSKÉ MEDICINE

■ Vplivi:

- hiperprodukcija v industrializiranih državah
- nezadostna prehrana ljudi v večjem delu sveta
- zmanjšanje obdelovalnih površin
- zmanjšanje števila kmetijskih proizvajalcev

■ Cilji:

- proizvajati ceneje
- proizvajati nove proizvode
- razvoj novih sistemov proizvodnje
- proizvajati več

NADALJNA VLOGA VETERINARSKÉ MEDICINE

- Proizvajati ceneje:
  - zmanjšanje izgub zaradi bolezni
  - produktivnost
- Proizvajati nove proizvode:
  - številčnost mestne populacije
  - zmanjšano število fizičnih delavcev
  - sprememba pri zaposlitvi v družini
  - starost populacije
  - zmanjšana delovna doba za upokojitev
  - dietna prehrana
  - cena proizvodov

NADALJNA VLOGA VETERINARSKÉ MEDICINE

- Razvoj novih sistemov proizvodnje:
  - marginalna proizvodnja
  - ekstenzivni sistemi
  - novi standardi za živali (pravice živali)
  - alternativne reje
- Proizvajati več:
  - selekcija
  - zdravje
  - konverzija
  - tehnologija reje
  - tehnologija hrane
  - epidemiologija

ZDRAVSTVENO VARSTVO IN NOVE TEHNOLOGIJE

Zdravstveno varstvo živali je zbir tehnoloških in/ali medicinskih postopkov.

- ekonomska dejavnost.
- je proizvodnja "zdravja"
- kombinacija proizvodnih dejavnikov, dela in kapitala
- Cilji:
  - čim večji čisti dohodek
  - zahteva po ekonomičnem varstvu zdravja živali
  - spremembe presojanja pomena bolezni

ZDRAVSTVENO VARSTVO IN NOVE TEHNOLOGIJE

- Sistemi zdravstvenega varstva:
  - ekstenzivna in intenzivna proizvodnja
  - razvite in nerazvite države
  - pomanjkanje proizvodov živalskega izvora
  - presežki proizvodov živalskega izvora
  - zahteve po zdravi hrani
  - povečevanje števila prebivalstva
  - nove tehnologije v proizvodnji
  - nove tehnologije zdravstvenega varstva živali
  - nove oblike organiziranosti veterinarske stroke
  - razvoj selekcije

ZDRAVSTVENO VARSTVO IN NOVE TEHNOLOGIJE

- povečevanje genetskega neravnotežja
- pojavljanje pogojno patogenih bolezni
- povečan prirast
- umetna selekcija
- kvaliteta življenjskih razmer
  - prehrana, mikroklima, okolje, zdravstveno varstvo

- direktne škode:
  - pogini
- indirektne škode:
  - motnje v reprodukciji, zmanjšan prirast, zmanjšana odpornost, občutljivost na stres, manjša proizvodnja mleka, povečani stroški zdravljenja

NAČINI REŠITEV MOTENJ V PROIZVODNJI

VZROKI	REŠITVE	
	genetske	negenetske
Prehrana	Povečanje odpornosti	Preprečevanje pojava bolezni
Stres	Povečanje odpornosti	Zmanjševanje vzročnih dejavnikov
Napake v telesnem razvoju	Izločitev nosilca	Zmanjševanje pogojev za razvoj
Infekcijske in zajedavske bolezni	Povečanje odpornosti	Zagotovitev: <ul style="list-style-type: none"> ■ sanitacije ■ vakcinacije ■ eradikacije ■ medikacije

ZDRAVSTVENO VARSTVO IN NOVE TEHNOLOGIJE

- Faktorji produktivnosti:
  - biološke sposobnosti živali
    - v reji :
      - selekcija
  - način in kvaliteta upravljanja
    - v reji:
      - management
  - družbeno-politično stanje
    - odnos uradne politike do neke stroke
  - sistem organizacije zdravstvenega varstva
    - zdravje živali

(Hindson, 1988)

RAZVOJ VETERINARSTVA V SLOVENIJI

UVOD

razvoj
živinoreje

ugotovitve
humane medicine

razvoj veterinarstva

grško veterinarstvo (Hipokrat); arabsko veterinarstvo (Avicen)

osnovne naloge veterinarstva

zdravstvena zaščita živali
preprečevanje zoonoz

UVOD

Žival kot ekonomska kategorija

ŽIVAL = ŽIVA STVAR (Res animata)

ekonomske kategorije živali / ljubiteljske kategorije živali

↓
proizvodnja hrane

↓
čustvena navezanost

UVOD

Razvoj industrije

- porast prebivalstva v mestih
  - porast povpraševanja po hrani živalskega izvora
  - surovina za predelavo v mesni, tekstilni in kožni industriji
  - pospešen razvoj živinoreje
  - velike živali - delovna sila
  - povečana migracija živali
  - mešanje živali

◆ epizootije, množični pogini

ogroženost gospodarstva

◆ zoonoze, obolenja ljudi

UVOD

Ustanovitev prvih veterinarskih šol

LETO USTANOVITVE	KRAJ
1763	LYON
1777	DUNAJ (J.G.Wolstein) (do leta 1913 diplomiralo 48 Slovencev)
1782	LJUBLJANA Mediko - kirurški zavod
1795	LJUBLJANA Veterinarska stolica
1848	LJUBLJANA Kovaška in živinozdravniška šola (Dr. Janez Bleiweis, Dr. Simon Strupi)
1919	ZAGREB
1956	LJUBLJANA

UVOD

■ 17. stoletje

- čas napredka (gospodarstvo, kupčevanje z živino)
- imunoprofilaksa ni imela pomena
- prvi ukrepi preprečevanja širjenja
  - omejevanje gibanja

■ 18. in 19. stoletje

- patente in odloke za preprečevanje posameznih epizootij
- sprejemanje državnih zakonov o preprečevanju najnevarnejših epizootij
  - goveja kuga
- strogi policijski ukrepi, sodelovanje vojaških enot

UVOD

- Zakon o goveji kugi
  - Avstrija - 1868; Nemčija - 1871
- Zakoni o drugih živalskih kužnih boleznih
  - vranični prisad (Antraks)
  - slinavko in parkljevko (Apthae epizooticae)
  - pljučno kugo goved (Pleuropneumonia contagiosa bovim)
  - smrkavost pri konjih (Malleus)
  - osepnice ovac (Variola ovina)
  - spolna kuga konj (durina - Exanthema coitale paralyticum)
  - ovčje in konjske garje (Scabies sarcoptiasis equorum; Psoroptiasis ovium, Chorioptiasis ovinum)
  - steklina (Rabies)
- **zoonoze**

Organiziranost veterinarske službe do prve svetovne vojne

Prvi zakoni o preprečevanju živalskih kužnih bolezni

DRŽAVA	LETO IZDAJE ZAKONA
Nizozemska	1870
Švica	1872
Velika Britanija	1878
Avstrija	1880
Francija	1881

Organiziranost veterinarske službe do prve svetovne vojne

- Bolezni goveda, boleznj konj
- Osnovni preventivni ukrepi
  - kataster blaga
    - popis vseh govedi starejših od 6 mesecev, 35 km od meje
  - popis telet
  - popis prašičev
  - zapora meje
    - v primeru pojave bolezni - do 40 km od meje
  - omejevanje gibanja živali
  - ubijanje bolnih in sumljivih živali
  - neškodljivo odstranjevanje trupel
  - "stamping out" (goveja kuga, osepnice ovac)

Organiziranost veterinarske službe do prve svetovne vojne

- plačevanje odškodnine za škodo
- živalski potni listi (lastništvo, zdravje, poreklo)
- pristojbine
- *prekuževanje zdravih živali*
  - slinavka in parkljevka, plevropnevmonija govedi, ocepnice ovac, rdečica
- dezinfekcija
  - sežiganje, vrela voda, ožiganje; živo apno, klorni preparati, karbolna kislina
- nadzor nad zbiranjem živali (sejmi, razstave, skupna paša, napajališča)
- izgradnja javnih klavnic
- pregled mesa pred klanjem
- zakol v sili (državni veterinar)

Organiziranost veterinarske službe do prve svetovne vojne

■ Privatna praksa:

- zdravljenje živali,
- nekateri zootehnični ukrepi
- pregled mesa
- "operativna dela" pri preprečevanju živalskih kužnih bolezni
- nadzor pri prometu živali z železnico in ladjo

Organiziranost veterinarske službe do prve svetovne vojne v Sloveniji

- Predpisi, ki so veljali za Avstrijo
- Od leta 1731 dalje:
  - "Viehordnung" s predpisi za zatiranje goveje kuge in drugih kužnih boleznih živine
  - protomediki
  - tečaji z veterinarsko tematiko
  - medikokirurški zavodi (leto. 1782)
    - veterinarska stolica (leto 1795)
- Kovaška in živinozdravniška šola (leto 1850)
  - dr. Janez Bleiweis in dr. Simon Strupi
    - učbeniki v slovenščini

Organiziranost veterinarske službe med prvo in drugo svetovno vojno

- Centralistično-etatistična ureditev
- Veterinarski oddelek v Ministrstvu za kmetijstvo Jugoslavije
  - veterinarska politika glede živalskih kužnih bolezni
  - zaposlovanje in premeščanje veterinarjev
  - reguliranje prometa živali
  - kontrola živil živalskega izvora
- Veterinarska služba
  - del okrožnih in župnijskih oblasti
    - 1928 - banovine

Organiziranost veterinarske službe med prvo in drugo svetovno vojno

- Državni veterinarji - organi notranjih zadev (policije)
  - preprečevanje in izkoreninjenje živalskih kužnih bolezni
  - nadzor nad prometom z živalmi
  - pregled mesa in mesnih izdelkov
- Privatni veterinarji:
  - zdravljenje živali
  - delo v živinoreji
  - splošna preventiva
- leto 1928 - Zakon o preprečevanju in zatiranju živalskih kužnih bolezni

Zakon o preprečevanju in zatiranju živalskih kužnih boleznih (leto 1928)

- organizacija veterinarske službe
- preprečevanje živalskih kužnih boleznih
  - 16 boleznih
  - tudi bolezni čebel, rib, rakov in kuncev (pravilniki)
- živinski potni listi za konje, goveda in drobnico
- nadzor nad sejmi in razstavami
- pregled živali, ki se prevažajo po železnici in z ladjami
- prepisani načini cepljenja in proizvodnje vakcin
  - z živimi vakcinami je lahko vakciniral le državni veterinar
- pregled živali za klanje in mesa za javno potrošnjo
- pregled živali in mesa pri klanju govedi v sili
- nadzor klavnic in konjačij
- odškodnine za zaklane ali poginule živali zaradi živalskih kužnih boleznih, ki so bile navedene v zakonu
  - odškodnine ni bilo za pse in garjave konje
- obvezna prijava boleznih ob sumu ali izbruhu (lastnik)

Organiziranost veterinarske službe od druge svetovne vojne do leta 1991

■ Stanje:

- številne kužne bolezni: maleus, durina, antraks, slinavka in parkljevka, ovčje osepnice, steklina, trihomoniaza, bruceloza govedi in svinj, melitokokoza ovac, tuberkuloza govedi
- pomanjkanje cepiv, zdravil, diagnostičnih zavodov, veterinarjev, prometnih sredstev itd.

■ Po letu 1945:

- zasebna veterinarska praksa
  - veterinarsko operativna služba
- javna služba
  - diagnostična in specialistična dejavnost

Organiziranost veterinarske službe od druge svetovne vojne do leta 1991

- **Zakon o veterinarski službi v LR Sloveniji**
(leto 1959 in 1965)
  - uredil celotno dejavnost kot družbeno službo
    - veterinarski zavodi (postaja, bolnica, ambulanta)
    - živinorejsko-veterinarski zavodi
    - kmetijsko-veterinarski zavodi

■ Zakon o zdravstvenem varstvu

živali: leto 1985

- celotno varstvo živali pred kužnimi boleznimi
- varstvo pred zoonozami
- zdravstvena neoporečnost živil, surovin in proizvodov živalskega izvora
- organiziranost in izvajanje zdravstvenega varstva živali
- veterinarska inšpekcija
- najmanjši obseg zdravstvenega varstva
- družbeno-ekonomski odnosi
- privatna praksa ni več dovoljena
- v Sloveniji organiziranih 9 veterinarskih zavodov, 18 obratnih ambulant in ena specialistična univerzitetna veterinarska inštitucija

Organiziranost veterinarske službe po letu 1991

■ 23. december 1990:

- Plebiscit o osamosvojitvi

■ 25. junij 1991:

- Ustavni akt o samostojnosti in neodvisnosti R Slovenije
- Ustavni zakon za izvedbo temeljne ustavne listine o samostojnosti in neodvisnosti R Slovenije (Ur.List. RS 1/91)

4. člen

Do izdaje ustreznih predpisov R Slovenije se v R Sloveniji smiselno uporabljajo kot republiški predpisi tisti zvezni predpisi, ki so veljali v R Sloveniji ob uveljavitvi tega zakona, kolikor ne nasprotujejo pravnemu redu R Slovenije in kolikor ni s tem zakonom drugače določeno.

Pristojnosti, ki so jih imele po predpisih iz prejšnjega odstavka organi in organizacije SFRJ, preidejo v skladu s tem zakonom na organe in organizacije R Slovenije.

Organiziranost veterinarske službe po letu 1991

■ 23. december 1991

- Ustava R Slovenije

72. člen

Vsakdo ima v skladu z zakonom pravico do zdravega življenjskega okolja.

Država skrbi za zdravo življenjsko okolje. V ta namen zakon določa pogoje in načine za opravljanje gospodarskih in drugih dejavnosti.

Zakon določa, ob katerih pogojih in v kakšnem obsegu je povzročitelj škode v življenjskem okolju dolžan poravnati škodo.

Varstvo živali pred mučenjem ureja zakon.

- 1. Zakon o veterinarstvu (Ur.l.RS 82/94)
- Dopolnila Zakona o veterinarstvu
- Nov Zakon o veterinarstvu 33/01

Spremembe (v Zakonu o veterinarstvu iz leta 2001)

- Organiziranost veterinarske službe: državna in zasebna
- Veterinarske dejavnosti: izvajalci določenih veterinarskih dejavnosti so VURS, NVI VF, veterinarske organizacije, pooblaščen laboratoriji drugih organizacij, VZb, druge organizacije, ki pridobijo javno pooblastilo in veterinarska služba v slovenski vojski
- Veterinarska zbornica (VZb)

Spremembe (nad.)

- Obveznost vseh strokovnjakov za dodatno izpopolnjevanje
- Veterinarski svet in Svet uporabnikov
- Registri, evidence in baze podatkov
- Uradni veterinar – vloga v neposrednem inšpekcijskem nadzoru

Zakon o veterinarskih merilih skladnosti (93/05)

- Ta zakon ureja veterinarska merila skladnosti, sledljivost in certificiranje v zvezi z živalmi, živalskimi proizvodi in krmo; veterinarska merila skladnosti in z veterinarsko stroko povezana pravila prometa ter uporabe zdravil; veterinarske preglede; veterinarski nadzor; ukrepe uradnega veterinarskega nadzora; financiranje veterinarskih pregledov in uradnega veterinarskega nadzora; baze podatkov in informacijski sistem ter posebni upravni postopek.

Pogoji na področju veterinarstva ob vstopu v EU

POLITIČNA MERILA ZA VČLANITEV NOVIH ČLANIC

- Merila, ki jih je potrebno brezpogojno sprejeti in izpolnjevati so postavljena na osnovi resolucije kopenhagenskega evropskega zbora iz leta 1993, in so:
  - Stabilnost institucij, ki zagotavljajo demokracijo (parlament);
  - Delovanje pravne države (izvršilna oblast, javna administracija, pravni sistem, anti korupcijski ukrepi);
  - Človekove pravice (civilne in politične pravice, ekonomske, socialne in kulturne pravice in pravice otrok);
  - Zaščita manjšin (pravice in zaščita)

VETERINARSKA ZAKONODAJA

Evropska skupnost v skupnih stališčih do držav kandidatk zahteva podrobne načrte, na naslednjih področjih:

- Sistem nadzora v veterinarski stroki, vključno z administrativnimi postopki in odgovornostmi,
- enakopravnost zagotavljanja uslug uporabnikom,
- vzpostavitev registra trgovcev z živalmi in živalskimi proizvodi, ki bo funkcioniral tudi znotraj EU,

- predvideni ukrepi za zaščito ostalih držav članic z vsemi sredstvi, vključno s prepovedjo prometa, v primeru pojava kužne bolezni,
- vzpostavitev pravnih temeljev za hitro reagiranje veterinarske stroke znotraj sistema enotnega evropskega tržišča,
- sprejetje sistema ANIMO,
- identifikacija in registracija živali,
- financiranje veterinarskega nadzora in veterinarskih pregledov (upravne takse na področju veterinarstva),

- sistem veterinarskih pregledov živih živali in živalskih proizvodov iz tretjih držav v državo ali evropsko skupnost (mejne inšpekcije),
- reševanje izrednih stroškov na področju veterinarstva,
- sistem obveščanja o kužnih boleznih (ADNS – Animal Disease Notification System),
- sistem certificiranja zdravstvenih dokumentov,
- sistem javnega zdravstva,
- skupni ukrepi,
- zaščita živali.

Sistem inšpekcijskega nadzora

- Dejstvo, da je veterinarska zakonodaja v EU obsežna in natančna, pogojuje velike spremembe v vsakem veljavnem sistemu držav, ki so se odločile za tesno sodelovanje ali vključevanje v omenjeni sistem.
- Osnovne zahteve EU za sodelovanje so, da vsi postopki veterinarske službe temeljijo na upravno-pravnem sistemu stroke in države, ki istočasno zagotavljajo samostojnost veterinarske stroke na vseh ravneh odločanja.

- Državna veterinarska administracija države kandidatke mora s svojo mrežo regionalnih enot in izpostav izvajati:
  - notranji nadzor nad zdravstvenim stanjem živali v državi,
  - nadzor prometa v uvozu, izvozu in prevozu skozi državo in
  - nadzor nad objekti za proizvodnjo, predelavo in obdelavo živilskih izdelkov živalskega porekla.

V Sloveniji morajo biti Veterinarski inšpektorji, ki ta nadzor izvajajo, uradniki VURS-a.

Veterinarski nadzor pri nakladanju, razkladanju in transportu živali

Sistem, ki je prilagojen tem direktivam se sestoji iz ustrezne mreže državne veterinarske službe v okviru veterinarske uprave, na regionalni ravni z enotami oz. izpostavami.

Tako organizirana veterinarska služba mora biti sposobna nadzorovati vse uvozne pošiljke živih živali in živalskih proizvodov, nadzor pošiljk v notranjem prometu pa lahko opravljajo pooblašteni veterinarji veterinarske organizacije s koncesijo.

Pravni temelj za izvajanje takšne enakopravne politike je i zakon o veterinarstvu.

Pooblastilo za opravljanje veterinarskih pregledov na notranjem tržišču ima veterinarska inšpekcija veterinarske uprave R Slovenije.

Vzpostavitev registra trgovcev z živimi živalmi in živalskimi proizvodi

- Na temelju zakona o veterinarstvu in zakona o zaščiti živali je potrebno opraviti registracijo vseh zbirnih mest, prevoznikov vključno s prevoznimi sredstvi in trgovcev z živino.
- Registracijo je potrebno opraviti na osnovi predpisov EU.
- Izvrševanje nadzoruje VURS.

Ukrepi za zaščito ostalih članic skupnosti v primeru pojava kužne bolezni

- Veterinarska uprava mora imeti vsa pooblastila za takojšnjo prepoved prometa in zaporo področja ali regije v katerih se je pojavila kužna bolezen. Na osnovi Direktive 64/432/EEC je potrebno organizirati administrativno regionalizacijo države za potrebe veterinarske službe.
- Za Slovenijo najpomembnejše Direktive sveta in Odločbe zbora EU urejajo diagnostiko in zatiranje živalskih kužnih bolezni s posebnim pomenom za EU in so določene na osnovi Direktive sveta 82/894/EEC. Te so:

Tip akta	Področje, ki ga ureja
Direktiva Sveta 64/432/EEC	Bolezni govedi in prašičev, ki so pomembne za notranjo trgovino v EU
Direktiva Sveta 80/217/EEC	Ukrepi skupnosti za nadzor nad KPK
Direktiva Sveta 91/685/EEC	Dopolnitev Direktive 80/217/EEC; Ukrepi za nadzor nad KPK
Direktiva Sveta 85/511/EEC	Ukrepi skupnosti za nadzor nad slinavko in parkljevko
Direktiva Sveta 90/423/EEC	Dopolnitve Direktiv 85/511/EEC; 64/432/EEC; 72/462/EEC ki odloča o veterinarsko-zdravstvenih merilih pri uvozu živih govedi in prašičev ter svežega mesa in izdelkov iz tretjih držav
Direktiva Sveta 92/35/EEC	Določa nadzor in ukrepe za izkoreninjenje afriške konjske bolezni

Direktiva Sveta 92/40/EEC	Določa ukrepe skupnosti za preprečevanje in izkoreninjenje kokošje kuge
Direktiva Sveta 92/66/EEC	Določa ukrepe skupnosti za preprečevanje in izkoreninjenje atipične kokošje kuge
Direktiva Sveta 92/11/EEC	Določa ukrepe za zaščito pred določenimi zoonozami in povzročiteljem zoonoz pri živalih in živalskih proizvodih zaradi preprečitve izbruhov bolezni prenesenih s hrano in intoksikacijami
Direktiva Sveta 92/119/EEC	Določa splošne ukrepe skupnosti za preprečevanje določenih živalskih kužnih bolezni in posebej proti vezikularni bolezni prašičev
Direktiva Sveta 93/53/EEC	Določa najmanjši obseg ukrepov, ki so potrebni za preprečevanje in izkoreninjenje določenih bolezni rib

Direktiva Sveta 95/772/EEC	Določa najmanjši obseg ukrepov, ki so potrebni za preprečevanje in izkoreninjenje določenih bolezni školjk
Direktiva sveta 98/272/EEC	Odreja epidemiološke ukrepe in nadzor prenosljivih spongiformnih encefalopatij, v soglasju z Odlokom Komisije 2000/374/EC
Odlok Komisije 73/53/EEC	Določa zaščitne ukrepe, ki jih morajo sprejeti Članice proti vezikularni bolezni prašičev
Odlok Sveta 89/531/EEC	Določa referenčne laboratorije za ugotavljanje virusa slinavke in parkljevke in opredeljuje funkcijo laboratorija
Direktiva Sveta 91/68/EEC	Določa zdravstvene pogoje za ovce in koze, ki jih je potrebno izpolniti za trgovino znotraj Skupnosti
Direktiva Sveta 90/426/EEC	Določa zdravstvene pogoje za kopitarje, v prometu znotraj Skupnosti in uvozu iz tretjih držav

Direktiva Sveta
90/539/EEC

Določa zdravstvene pogoje za perutnino in valilna jajca v trgovini znotraj skupnosti in v uvozu iz tretjih držav

Direktiva Sveta
92/65/EEC

Določa pogoje o zdravju živali, ki so predmet trgovanja znotraj Skupnosti in v uvozu za živali, živalsko seme, jajčeca in zarodke, ki niso bili določeni v Pravilniku Skupnosti Aneks A h Direktivi 90/425/EEC

Pravni temelji za hitro reagiranje veterinarske stroke znotraj sistema enotnega evropskega trga.

Predstojnik VURS-a, t.j. generalni direktor ali Chief Veterinary officer, mora na temelju pravnih aktov imeti možnost, da takoj uporabi vsa pooblastila za izvrševanje ukrepov v zvezi s pojavom in izkoreninjenjem kužnih boleznih (prepoved uvoza, izvoza in prevoza skozi državo).

Sprejetje sistema ANIMO

Spremljanje pošiljk živih živali na območju EU omogoča t.i. sistem Animo (**A**nimal **M**ovement). V enotno računalniško mrežo so povezane vse mejne veterinarske inšpekcije in regionalne enote veterinarske inšpekcije znotraj EU. Sistem omogoča sledljivost uvoznih pošiljk živine od kraja vstopa v EU do kraja namembnosti. Iz kraja iztovarjanja vet. inšpektor potrdi dospetje in sporoči stanje pošiljke vstopni veterinarski mejni postaji. Na osnovi regionalizacije države za potrebe veterinarske službe se določijo lokalne enote sistema ANIMO v državi. Ta sistem v Sloveniji že deluje.

Identifikacija in registracija živali

Posebno pozornost nadzorne organizacije EU posvečajo stanju pri identifikaciji in registraciji živali. Najpomembnejši sta Uredba 820/79/EC (označevanje govedi) in Direktiva 92/102/EEC (označevanje živine v prometu). Veterinarska uprava države kandidatke mora predložiti natančne informacije in plan ukrepov vključno s časovnim razporedom izpolnjevanja zahtev EU v praksi, posebej še v zvezi z naslednjimi vprašanji:

- trenutno stanje v zvezi z registracijo in identifikacijo živali po vrstah živali (govedo, prašiči, ovce in koze),
- ukrepi za zagotavljanje registracije premikov živali in registraciji uvoženih živali,
- veljavni postopki in načrti v zvezi z certificiranjem zdravstvenih dokumentov živali,
- trenutno stanje in načrti v zvezi z organizacijo računalniške baze podatkov za registracijo in identifikacijo živali.

Pravni red EU na področju označevanja goveda je s sprejetjem Pravilnika o registraciji in identifikaciji govedi (Ur.l. RS 16/03) v celoti prenesen v slovensko zakonodajo.

Pravni red EU na področju označevanja ovc in koz je s sprejetjem Pravilnika o identifikaciji in registraciji drobnice (Uradni list RS, št. 22/04) v celoti prenesen v slovensko zakonodajo. Ta predpis predvideva združitev obeh podatkovnih baz pod enotno službo (Služba SIR pri MKGP), dodatno še predpisuje vodenje podatkov o živalih na gospodarstvu.

Najpogosteje je služba za identifikacijo in registracijo (SIR) živali v EU, v sestavi Ministrstva za kmetijstvo ker v službi sodelujejo tudi regionalni kmetijski zavodi ali organizacije.

Doživljenjska registrska številka živali se uporablja kot telesna oznaka, za zdravstveni certifikat, transportno dokumentacijo in za sistem za označevanje mesa v klavnicah. Povezan je tudi z registrom kmetijskih gospodarstev (v Sloveniji je to KMG-MID), kar skupaj z registracijo premikov živali omogoča državi stalen nadzor stanja v živinoreji.

Sistem se lahko vzpostavlja postopoma, priporočene faze pa so:

- pri ovcah: individualno ali skupinsko označevanje živali v prometu. Skupinsko je lahko v primeru skupine živali rojene na istem kmetijskem gospodarstvu, ki se prevažajo v klavnico. Če živali niso označene odgovorni inšpektor označi živali pred transportom. Vse aktivnosti se registrirajo v centralni bazi podatkov.

- Pri prašičih: na temelju Direktive 2000/15/EC (zdravstveno varstvo goveda in prašičev pri trgovanju znotraj Skupnosti), ki je zamenjala Direktivo 64/432/EEC je potrebno ustanoviti bazo podatkov za prašiče po gospodarstvih, ki se vnesejo v centralno bazo podatkov. V tej fazi je neizogibno sodelovanje živinorejske (evidenca plemenskih živali) in veterinarske službe (spremljanje premikov in označevanje živali), tudi zato, ker mora biti baza podatkov enotna in opremljena z evidenco živali po gospodarstvih.

Odločbe, ki temeljijo na Zakonu o veterinarstvu in podrejenih predpisih (npr. Pravilniku o obrazcu zdravstvenega spričevala in obrazcu veterinarske napotnice) spremljajo vsako žival pri transportu, premik pa se zavede v bazo podatkov. Odredba o označevanju domačih živali v prometu (Ur.l. RS, št. 38/94) je uvedla obvezno označevanje živali v prometu. Po tej odredbi mora od leta 1994 naprej biti individualno ali skupinsko (slednje v primeru, ko se premika skupina, rojena in vzrejena na isti farmi, v klavnico) označena vsa drobnica in prašiči v prometu. Veterinarska zakonodaja v EU predvideva še doživljenjski transportni dokument za govedo. Ta listina bo spremljala žival pri vseh premikih in bo iz nje mogoče razbrati vse lokacije na katerih se je nahajala do kraja ekonomskega izkoristka.

Financiranje veterinarskega nadzora in veterinarskih pregledov (upravne veterinarske takse)

- Stališče EU je, da mora država kandidatka predložiti podrobne informacije o sistemu financiranja, posebej še o višinah veterinarskih taks, ki jih sicer ureja Direktiva Sveta 85/73/EEC (o financiranju inšpekcijskih pregledov in nadzora svežega mesa in mesa perutnine).
- V Sloveniji Zakon o upravnih taksah (Ur.l. RS, št.8/00, 44/00) opredeljuje tudi upravne takse na področju veterinarstva.

Običajna praksa v EU je, da se na osnovi Zakona o veterinarstvu za potrdila, zdravstvena spričevala in dovoljenja, veterinarsko – sanitarne preglede in preiskave plača veterinarska upravna taksa. Tako zbrana sredstva so dohodek proračuna države ali fonda, ki se uporablja samo za potrebe veterinarske službe. Za plačevanje, zbiranje, poraba, izterjavo zastaranje in nadzor nad upravnimi taksami se smiselno uporabljajo določila zakona o upravnih taksah, razen v primerih, ko je z zakonom drugače določeno.

Tak način financiranja omogoča izvajanje veterinarskega nadzora v objektih za proizvodnjo in predelavo živil živalskega izvora in ostale aktivnosti veterinarske inšpekcije, ter tako zagotavlja popolno neodvisnost veterinarskih inšpektorjev in določeno stopnjo neodvisnosti same službe. Veterinarski upravi države je tako omogočeno, da razpolaga s tako pridobljenimi sredstvi v okviru vsakoletnega proračuna države.

Veterinarska uprava države mora biti samostojna obračunska postavka v proračunu države, njen predstojnik pa mora, spet v skladu z zakonskimi pooblastili, imeti možnost oddvojene in samostojne porabe sredstev in možnost samostojnega sklepanja pogodb z laboratoriji ali koncesionarji za opravljanje predpisanih in določenih nalog.

Poleg tega je potrebno sprejeti akt, s katerim se odrejene višine taks v državi kandidatki usklajujejo s tistimi v EU (na osnovi obračuna EUR-a). Tako je, npr., potrebno za izstavitev zdravstvenega spričevala za veliko žival v notranjem prometu plačati 4,6 €, za prašiča 0,5 € in za perutnino 0,007 € po živali.

Veterinarski pregledi živih živali in živalskih proizvodov iz tretjih držav v državo ali EU (mejne inšpekcije)

V skladu z Belo knjigo, ugotovitvami v Agendi 2000 ter Predpristopno strategijo za vstop Slovenije v EU je zagotovitev ustreznih pogojev, usklajenih z zahtevami EU, za delo mejne veterinarske inšpekcije na vstopnih mejnih točkah iz tretjih držav v EU, prednostna naloga države Slovenije in Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.

Odgovorni organi EU zahtevajo podrobne podatke o delovanju mejne veterinarske inšpekcije, vključno s terminskim načrtom izvajanja zahtev EU v praksi, posebej še v zvezi z:

- ukrepi za zagotovitev popolne skladnosti lokacij mejne veterinarske inšpekcije na načrtovanih zunanjih mejah EU z zahtevami EU (pravno, organizacijsko, kadrovsko),

- nameravanimi ukrepi v zvezi s tranzitom in centri za karanteno,
- pripravami za vpeljavo sistema SHIFT (spremljanje uvoznih pošiljk živil živalskega porekla na teritoriju EU) in ANIMO,
- ukrepi za zagotovitev, da se iz ozemlja članice ali kandidatke pošiljajo v druge države članice samo živali in živalski proizvodi, ki so v skladu z zahtevami Direktiv EU. Tukaj so mišljene tudi kontrole identitete in klinični pregledi konj, govedi in prašičev pri prečkanju mej,

- ukrepi za izločevanje živali z ozirom na tveganja v zdravstvenem stanju v času transporta od kraja izvora do končne namembne postaje,
- postopki v zvezi z zdravstvenimi certifikati,
- ukrepi za zagotavljanje, da zbirna mesta (centri) za živino, prevozniki in trgovci izpolnjujejo zahteve EU.

V ustreznih dokumentih EU je posebej poudarjeno, da je možno število registriranih (obstojećih) veterinarsko nadzorovanih mejnih prehodov z mejnimi veterinarskimi postajami (border inspection post – BIP) razširiti samo z lokacijami, ki so popolnoma v skladu z odredbami in merili zadevne skupine zakonov EU in to na področju infrastrukture, opreme in lokacije mejnih prehodov z natančno določenim načrtom za delo ter časovnim razporedom realizacije načrtovanih investicij.

Pri uresničevanju teh načrtov je potrebno sodelovanje veterinarske uprave in odgovornih ministrstev (za kmetijstvo, za notranje zadeve, finance in promet in zveze). Tako pripravljene in izvajane načrte zagotavljajo sodelovanje strokovnjakov EU in črpanje sredstev iz programa PHARE za te namene.

Temeljni pogoji za delovanje mejne veterinarske postaje so naslednji:

- zagotovitev potrebne infrastrukture, ki bo omogočala nemoteno delo mejne veterinarske inšpekcije in zaščito okolja,
- prostore za vet. inšpektorje in prostore za administracijo,
- skladišča, hladilnice in zamrzovalnice za živila ter izdelke živalskega porekla in prostore za jemanje vzorcev,
- prostore za živalske surovine in krmo,
- prostore za osnovne laboratorije,

- pomožne prostore (garderobe, sanitarije, tuše, skladišče za razkužila in čistila),
- rampe za natovarjanje in iztovarjanje,
- prostor za klinični pregled velikih živali,
- ustrezno veliko prostora za iztovorjene živali, ki morajo počivati,
- zadovoljujoče manipulativne površine in parkirišča,
- manjši ambulantni prostor z osnovno veterinarsko-medicinsko opremo,
- prostor s kletkami za začasni kontumac ali zadrževanje manjših živali,
- v odvisnosti od prometa, prostore za skladiščenje gnoja in odpadkov.

Mejni prehodi so lahko popolni, torej za vse aktivnosti, ki jih pokriva veterinarska služba ali imajo omejeno aktivnost, npr. samo za živila živalskega porekla, ali samo za žive živali, ali oboje skupaj. Mejne veterinarske postaje na letališčih in v zračnih in morskih lukah morajo izpolnjevati iste pogoje.

Poleg tehničnih in materialnih pogojev je potrebno prilagoditi tudi administrativne postopke in dokumentacijo. Tukaj EU ne dopušča nobenih odstopanj od, v skupnosti veljavnih postopkov. Mejni veterinarski inšpektorji na tako organiziranih postajah imajo zelo veliko odgovornost, saj v EU ne poznajo sekundarnih (notranjih) vet. kontrol, kot so bile npr. v Sloveniji tiste, ki jih je izvajal VZS. Pošiljka, ki je sproščena na meji v skladu s specifično zakonodajo države uvoznice potuje direktno do mesta razkladanja.

Mednarodna trgovina z živimi živalmi in živalskimi proizvodi

Od države kandidatke se zahteva, da se pri natovarjanju, pretovarjanju in iztovarjanju v uvozu, izvozu in prevozu pošiljk živali, živil, surovin, krme, živalskih odpadkov, živalskega semena, jajčnih celic in embrijev, opravi veterinarsko-sanitarni pregled. Veterinarski inšpektor, ki je opravil inšpekcijski pregled mora za vsako tako pošiljko pri pregledu in pred natovarjanjem izdati zdravstveni certifikat. Na vsakem takem potrdilu mora vet. inšpektor vpisati identifikacijske številke živali, ki morajo biti označene v skladu s predpisi, torej parkljarji individualno (prašiči in jagnjeta vzrejeni na istem gospodarstvu in transportirani v klavnico lahko imajo skupno številko).

Natovarjanje ali drugačne manipulacije je treba prepovedati, če se pri pregledu ugotovi:

- da so živali okužene z eno od kužnih boleznih,
- da so po poreklu iz okuženega območja,
- da vozilo predvideno za transport ne izpolnjuje zahtevanih higiensko – tehničnih pogojev,
- da pošiljka ne izpolnjuje določenih higiensko-tehničnih pogojev.

Veterinarski inšpektor mora na osnovi Direktive 91/628/EEC (zaščita živali med transportom) na zdravstvenem spričevalu, ki spremlja pošiljko potrditi, da pošiljka v celoti izpolnjuje zahteve te direktive.

Reševanje izrednih stroškov na področju veterinarstva

V skupnih stališčih, EU opozarja, da morajo države članice v zvezi z ukrepi za dodatno financiranje preprečevanja in zatiranja večjih pojavov živalskih kužnih bolezni, zagotoviti velika finančna sredstva v kratkem času.

- informacije o dosegljivosti potrebnih finančnih sredstev in sistemu njihove uporabe.
- pripraviti načrte za zagotavljanje izplačil odškodnin lastnikom živali, ki jih bodo ukrepi zatiranja prizadeli. Pravilniki in podzakonski akti, ki urejajo dejavnosti med izbruhom kužnih bolezni v večjem obsegu morajo imeti temelje v veterinarskem zakonu države in morajo biti v soglasju z Direktivami 73/53/EEC (o ukrepih proti vezikularni bolezni prašičev, 85/511/EEC (o ukrepih za nadzor slinavke in parkljevke), 90/423/EEC (glede priprave načrtov ukrepov pri slinavki in parkljevki), 80/217/EEC (glede ukrepov pri klasični prašičji kugi), 92/35/EEC (o pravilih za obvladovanje in ukrepih za zatiranje konjske kuge) in 92/40/EEC (glede ukrepov pri aviarni influenci).

V Republiki Sloveniji se ukrepi v primeru pojava posebno nevarnih kužnih bolezni izvajajo na podlagi Zakona o veterinarstvu, Pravilnika o kužnih boleznih živali (Ur.l. RS, št. 54/2002, 63/2003, 28/2004, 142/2004) in 86 navodil o ukrepih za ugotavljanje, preprečevanje in zatiranje posameznih živalskih kužnih bolezni, ki so usklajeni z omenjenimi Direktivami.

Ukrepe za zatiranje predpiše veterinarski inšpektor veterinarske uprave države z odločbo. Če se zatirajo bolezni iz liste A, ali bolezni, ki se zatirajo v skladu z Direktivo Sveta 82/894/EEC (o obveščanju o živalskih boleznih znotraj Skupnosti), se živali ubijejo ali zakoljejo, trupla pa se neškodljivo odstranjujejo s predelavo v kafileriji ali, samo izjemoma, z zažiganjem ali zakopavanjem. Ukrepi so predpisani na osnovi natančno predpisanih postopkov, zbranih v navodilih za ugotavljanje, preprečevanje in zatiranje posameznih živalskih bolezni v skladu z navodili državnega središča za nadzorovanje kužnih bolezni, ki je lociran v okviru državne veterinarske uprave.

Država mora zagotoviti nadomestila lastnikom živali, za živali, ki so bile ubite ali zaklane in za predmete ali surovine, ki so bile uničene, pokvarjene ali poškodovane med izvajanjem ukrepov proti živalskim kužnim boleznim, vendar samo tedaj, če:

- pojav ali sum bolezni takoj prijavljen odgovornim organom,
- so v objektu bile opravljene ob predpisane preventivne vakcinacije v določenih časovnih razmikih in diagnostične in ostale preiskave,
- so se upoštevali vsi predpisani ukrepi v času trajanja epidemije.

Stroški osebja, diagnostičnih postopkov, preventivnih vakcinacij in zatiranja z nadomestili za uničene živali v primeru ko gre za posebno nevarne kužne bolezni mora pokrivati proračun države. V roku 30 dni morajo lastniku biti pokriti stroški in izplačana nadomestila za škode nastale pri ukrepih zatiranja. Oceno višine nadomestil, na osnovi komisijske ocene opravi v okviru upravnega postopka veterinarski inšpektor veterinarske uprave države.

Države članice lahko na osnovi Odločbe Komisije 90/424/EEC (o izdatkih na področju veterinarstva) zahtevajo plačilo odškodnin in ostalih stroškov od Evropske Komisije.

Sistem obveščanja o kužnih boleznih (Animal Disease Notification System – ADNS)

V skupnih stališčih evropska skupnost poziva države kandidatke da predložijo natančne informacije, vključno s terminskim načrtom, implementacije zahtev v zvezi z:

- ukrepih za zagotavljanje takojšnjega obveščanja odgovornih organov oblasti o pojavu ali sumu na kužno bolezen,
- pripravah za obveščanje držav članic skupnosti in sprejemanja sistema ADNS,
- vzpostavljanjem programa nadzora v državi,
- stanjem priprav za ukrepanje v primeru pojava kužne bolezni.

Na osnovi Zakona o veterinarstvu odgovorni minister odobrava Pravilnik o kužnih boleznih živali.

V tem pravilniku se:

- razvršča bolezni po vrstah okužbe in po ukrepih potrebnih za preprečevanje in zatiranje,
- določajo kužne bolezni, pri katerih je nujna takojšnja diagnoza ali ugotovitev vzroka pogina,
- določa postopek obveščanja pravnih in fizičnih oseb o znakih, po katerih se lahko sklepa o pojavu bolezni,
- določajo laboratorijski testi in metode diagnostičnih preiskav.

Kužne bolezni so tako razporejene v tri skupine, v četrti skupini pa so zoonoze.

Sistem obveščanja temelji na informaciji lastnika živali, ki o sumu bolezni ali poginu obvesti osnovno veterinarsko službo, ki je dolžna zagotoviti diagnozo in določiti najosnovnejše ukrepe zatiranja in o tem obvestiti odgovorno enoto veterinarske inšpekcije. Nadaljnji postopki in ukrepi, veterinarske organizacije se izvajajo na osnovi razporejanja bolezni po listah in morajo biti v skladu z mednarodnim zoosanitarnim kodeksom in epizootiološim stanjem v državi.

Pri sumu na bolezen iz liste A (zelo kužne bolezni), mora veterinarska organizacija, ki je ugotovila sum takoj obvestiti veterinarsko upravo in veterinarski inštitut. Takoj se mora sestati državno središče za kužne bolezni, ki opravi epizootiološko poizvedovanje in do končne diagnoze odredi ukrepe za preprečevanje širjenja okužbe. Rezultati diagnostičnih preiskav se pošljejo veterinarski upravi in pošiljatelju.

Pri sumu na boleznih iz liste B
(srednje nevarne kužne bolezni),
mora veterinar s koncesijo odvzeti
potreben material za diagnostične
namene in o sumu takoj obvestiti
veterinarsko upravo, ki po
epizootiološkem poizvedovanju
ustrezno ukrepa.

Pri sumu na boleznih iz liste C (manj nevarne kužne bolezni), se potrjene diagnoze enkrat mesečno pošiljajo veterinarski upravi, do 10. v mesecu na predpisanem obrazcu.

Na ravni države deluje komisija za zoonoze, sestavljena iz predstavnikov veterinarske uprave (gen. direktor), predstavnikov Ministrstva za zdravstvo, Veterinarske fakultete in NVI ter medicinske fakultete. Komisijo sklicuje predsednik, po potrebi ali na pobudo člana, proučuje pa tekoče stanje pri zoonozah v državi, ali po potrebi rešuje aktualno problematiko.

Na temelju Direktive 82/894/EEC, ki odreja način obveščanja o živalskih kužnih boleznih znotraj EU, je država v kateri se je pojavila posebno nevarna kužna bolezen, dolžna o tem, na predpisanem obrazcu v roku 24 ur, obvestiti OIE, ki obvešča naprej vse članice mednarodnega urada. Informacijo je treba posredovati tudi vsem sosednjim državam. Vsak prvi delovni dan v mesecu se na predpisanem obrazcu pošlje obvestilo o trenutni epizootiološki situaciji OIE in ostalim zainteresiranim državam. V EU deluje računalniški program za 17 bolezni (ADNS) s katerim se države članice medsebojno takoj obveščajo.

Nacionalni programi za zatiranje živalskih kužnih bolezni, se kratkoročno dograjujejo z vsakoletnimi odredbami o opravljanju preventivnih vakcinacij ter diagnostičnih in drugih preiskavah.

Sistem certificiranja zdravstvenih dokumentov

Evropska skupnost zahteva od države kandidatke, v zvezi z izdajanjem zdravstvenih certifikatov za živali, da podajo natančno stališče o zahtevi, da zdravstvena potrdila pravilno podpiše odgovoren uradnik in tudi, da je pravni red države popolnoma usklajen s temi zahtevami. Tako lahko potrdila o zdravstvenem stanju podpisujejo samo uradni veterinarji, uslužbenci veterinarske uprave

Uprava mora takšna potrdila založiti, tiskati in razdeljevati uradnim veterinarjem preko predstojnika regijske enote veterinarske inšpekcije ali njegovega namestnika. Uprava tudi skrbi, da pooblaščeni veterinarji poznajo ustrezne zakone in pravila za izdajanje teh certifikatov, da so nepristranski, da se zavedajo pomena dokumenta, ki ga podpisujejo. Veterinarska uprava zagotavlja nadzor, kontrole in kontrolne ukrepe za preprečevanje izdajanja napačnih ali zavajajočih certifikatov.

Delovati mora sistem poročanja o izdanih certifikatih. V tak model je potrebno vnesti naslednje podatke:

- oznako certifikata,
- ime certifikata,
- jezik v katerem je napisan in tekočo številko,
- datum izstavitve,
- številko žiga uradnega veterinarja,
- številko enote veterinarske inšpekcije.

Tak sistem mora zagotavljati, da veterinarska uprava, na temelju pregleda evidenc o izdanih, poslanih ali uničenih certifikatih v vsakem primeru ugotovi kateri uradni veterinar je certifikat izdal

Veterinarska uprava mora voditi tudi evidenco o tiskanih, poslanih, izdanih in uničenih certifikatih in ima listo žigov vseh pooblaščenih veterinarjev. Prav tako mora biti sposobna da v vsakem trenutku zahteva podatke o vsakem posamezno izdanem certifikatu od predstojnika enote veterinarske inšpekcije ali njegovega namestnika, kakor tudi od posameznega pooblaščenega veterinarja.

Enote veterinarske inšpekcije vodijo evidenco o prejetih, izdanih in uničenih certifikatih, skupno in posamezno po pooblaščenih veterinarjih ter enkrat mesečno poročajo veterinarski upravi. Njej pošiljajo tudi naročila posameznih pooblaščenih veterinarjev.

Sistem javnega zdravstva

- **SPLOŠNA STALIŠČA**

Poseben pomen posveča EU v skupnih stališčih na popolno uskladitev pravnega reda države kandidatke na polju javnega veterinarskega zdravstva, posebej še v zvezi s higieno in standardi kakovosti v obratih za proizvodnjo živil živalskega izvora. Izhodišče je, da je ohranjanje, krepitev in vračanje zdravja prebivalstvu nemogoče brez zdrave hrane. Zaradi tega mora biti hrana poleg tega, da je odgovarjajoče kvalitete in prehranske sestave tudi varna. Zato ne sme vsebovati zdravju škodljivih bioloških, kemijskih in fizikalnih kontaminantov, ki lahko pridejo v živila kot posledica nehigienske obdelave hrane, postopkov v proizvodnji in predelavi živil, industrijske kontaminacije okolice in agrotehničnih ter veterinarskih dejavnosti v primarni proizvodnji kmetijskih pridelkov, klavne živin, v količinah, ki so škodljive za človeško zdravje.

- Republika Slovenija je na področju veterinarskega javnega zdravstva in nadzora živil živalskega izvora v celoti uskladila 16 Direktiv (93/43/EEC (higiena živil), 89/396/EEC (oznake živil), 89/397/EEC, 96/93/EC (o uradnem nadzoru živil), 64/433/EEC (o proizvodnji in trženju svežega mesa), 77/99/EEC, 71/118/EEC (o zdravstvenih problemih, ki vplivajo na trgovino z mesnimi izdelki znotraj Skupnosti), 92/45/EEC (o problemih javnega zdravstva in zdravstvenega varstva živali v zvezi z uplenom divjadi in dajanjem na trg mesa divjadi), 91/495/EEC (o javnozdravstvenih problemih in problemih zdravstvenega varstva živali, ki vplivajo na proizvodnjo in dajanje na trg mesa kuncev in mesa gojene divjadi), 92/46/EEC (o zdravstvenih pogojih proizvodnje in trženja za surovo mleko, termično obdelano mleko in mlečne izdelke) , 91/493/EEC (o zdravstvenih pogojih za proizvodnjo in dajanje na trg ribiških proizvodov), 94/65/EC (o pogojih za proizvodnjo in dajanje na trg mletega mesa in mesnih pripravkov), 77/96/EEC (o pregledu svežega prašičjega mesa na Trihinele), 93/119/EEC (o zaščiti živali ob zakolu ali usmrtitvi), 93/140/EEC (o podrobnih pravilih glede opravljanja vizualnih pregledov za odkrivanje parazitov v ribiških proizvodih).

Te Direktive so bile vpeljane v pravni red R Slovenije že v letu 1999, v letu 2000 pa so v celoti uvedene, razen dokončne kategorizacije živilskih obratov, za katere je prehodni rok do 24.10.2002, ter uskladitve veterinarsko-zdravstvenih pregledov uplenjene divjadi).

- Direktiva 96/22/EC na področju hormonov tireostatikov, beta agonistov, BST, je v celoti usklajena. Prepovedana sta promet in uporaba substanc iz Priloge IV Uredbe 2377/90/EEC (o najvišjih dovoljenih količinah zaostankov zdravil za uporabo v veterinarski medicini v živilih živalskega izvora). Od marca leta 2000 se za presojo zdravstvene ustreznosti živil živalskega izvora glede veterinarsko medicinskih preparatov uporabljajo normativi Uredbe 2377/90/EEC. Nadzor nad rezidui je Republika Slovenija v celoti uskladila z zahtevami Direktive 96/23/EC (ukrepih za spremljanje nekaterih snovi in njihovih ostankov v živih živalih in v živalskih proizvodih) in Odločbe 97/747/EC (o obsegu in pogostnosti vzorčenja, predvidenega v Direktivi Sveta 96/23/ES za nadzor nekaterih snovi in njihovih ostankov v nekaterih živalskih proizvodih).

■ ZAKONSKE OSNOVE

Na zakonskih osnovah je zahteva EU, da so živila živalskega izvora v državah članicah pod nadzorom veterinarskih uprav (administracije), ki pa so lahko v sestavi različnih ministrstev (n.pr. v Italiji je to Ministrstvo za zdravje, v Avstriji Ministrstvo za zdravje, žensko politiko in okolje). Kot pogoj postavljajo tudi, da je predstojnik veterinarske uprave generalni direktor (Chief Veterinary Officer) s točno določenimi pooblastili, ki mu je nadrejen samo minister ministrstva v katerega sestavi se nahaja uprava.

Sodobna organizacija veterinarske uprave zahteva dosegljivost inšpektorjev v vsakem trenutku, preko stacionarne ali mobilne telefonske mreže, vse ključne pozicije morajo biti opremljene s telefaxom in modemsko mrežo (ANIMO, SHIFT, ADNS i.t.d.), vstopnimi mesti do interneta in elektronsko pošto. Optimalna mora biti opremljenost s službenimi vozili. Vsa organizacijska izboljšanja morajo biti usmerjena v krajšanje reakcijskega časa med inšpekcijskimi enotami in inšpektorji na terenu, ter naj omogoča kar najhitrejši pretok informacij v obe smeri kar je predpogoj za ukrepanje in reševanje nalog.

Za veterinarski nadzor nad obrati prehranske industrije, ki so pod nadzorom veterinarske inšpekcije je odgovoren inšpekcijski oddelek veterinarske uprave. Neposredni nadzor dela uradnih inšpektorjev izvaja predstojnik enote in glavni veterinarski inšpektor. Enkrat letno opravi inšpekcijski pregled dejavnosti generalni direktor s strokovno komisijo.

Popolno sprejetje pravnega reda EU na področju nadzora objektov za proizvodnjo živil živalskega izvora je predpogoj za registracijo in proizvodnjo že pred sprejemom države kandidatke v skupnost. Za uvajanje in izvajanje teh predpisov v prakso je zadolžena vet. uprava. Tak pristop omogoča realizacijo splošnega pristopa pod sloganom » od vil do vilic«.

Za izvajanje nadzora za obvladovanje prehranskih okužb in zastrupitev, zoonoz in ostalih škodljivih snovi v hrani je odgovorna vet. uprava, izvrševalci pa so inšpektorji. Analize opravljajo pooblaščen laboratoriji.

Nove direktive in sklepi EU (96/23/EC (ukrepih za spremljanje nekaterih snovi in njihovih ostankov v živih živalih in v živalskih proizvodih), **97/747/EC** (o obsegu in pogostnosti vzorčenja, predvidenega v Direktivi Sveta 96/23/ES za nadzor nekaterih snovi in njihovih ostankov v nekaterih živalskih proizvodih)) **zahtevajo računalniško voden sistem nadzora nad škodljivimi onesnaževalci živil, z glavnimi značilnostmi:**

- da je monitoring je v celoti organiziran in nadzorovan iz veterinarske uprave, kjer se rezultati tudi obdelujejo in ocenjujejo,
- da računalnik povsem slučajno izbere čas odvzemanja vzorca za preiskave, kraj (kmetijsko gospodarstvo ali obrat in vrsto vzorca (urin, kri, živalsko tkivo i.t.n.),
- da laboratorij, kjer se preiskuje vzorec nima podatkov o lastniku.

Laboratoriji, ki opravljajo uradni nadzor živil morajo izpolnjevati zahteve iz direktiv 89/397/EEC (uradni nadzor (pregled dokumentacije in preverjanje izvajanja notranjega nadzora) in 93/99/EEC (o dodatnih ukrepih v zvezi z nadzorom živil), to so akreditirani laboratoriji potrjeni od odgovornih ministrov (za kmetijstvo in zdravstvo).

■ HACCP V PROIZVODNJI IN PROMETU Z ŽIVILI ŽIVALSKEGA IZVORA

Sodobni pristop nadzora v proizvodnji živil živalskega porekla je, da so nosilci dejavnosti proizvodnje in prometa dolžni zagotoviti notranji nadzor v taki obliki, da spremljajo in zagotavljajo notranjo varnost proizvodnje in zagotavljajo zdravstveno ustrezno kvaliteto proizvodov v vseh fazah proizvodnje na temelju HACCP (**H**azard **A**nalisis **C**ritical **C**ontrol **P**oints) sistema.

- Sistem HACCP je nadgradnja in dopolnilni sistem nadzora, ki zajema poleg veterinarsko-sanitarno-tehničnih pogojev za obrate, ki temeljijo na zakonskih predpisih še:
  - izobraževanje in neprekinjeno usposabljanje delavcev,
  - osebne higijene zaposlenih delavcev,
  - nadzor nad vzorci surovin,
  - pred sproščanjem v promet, nadzor nad proizvedenimi živili,
  - vodenje evidence o teh analizah,
  - zagotavljanje stalnega nadzora higienskega režima v obratu na temelju nadzora kritičnih točk, ugotovljenih in potrjenih v soglasju z inšpekcijskimi organi in proizvajalcem.

DOSTOPNOST INFORMACIJ O VARNOSTI IN KAKOVOSTI ŽIVIL

Pravica potrošnika je da je obveščen, zato mora imeti dostop do bistvenih in natančnih informacij o značilnostih proizvodov, njihovi sestavi, hranjenju in uporabi, do te mere, da lahko na temelju teh informacij odloča sam. Doktrina evropske zakonodaje nalaga, da so državni organi dolžni ščititi interese potrošnika, zato je pomembno, da so potrošniki obveščeni o možnostih tveganj za njihovo zdravje. Informacije o vseh vidikih varnosti hrane morajo biti javne. Za dosego teh ciljev je potrebno organizirati aktiven dialog med proizvajalci, vladnimi in nevladnimi organizacijami in potrošniki.

Skupni ukrepi za preprečevanje uporabe zdravil, hormonov in ostalih aktivnih snovi v prehrani in reji živali

V izhodiščih za skupne ukrepe poudarjajo, da je potrebno popolnoma uskladiti ukrepe na področju hormonov, tireostatikov, beta-agonistov in BST, ostankov škodljivih snovi, zoonoz in mediciniranih krmil. V zvezi s tem mora država kandidatka predložiti natančne informacije, vključno z časovnimi termini za izvajanje zahteva EU v praksi. Zahteve se nanašajo predvsem na predvidene ukrepe nadzora, sprejemanju pravnih in upravno-pravnih kazenskih sankcij, ukrepov za preprečevanje prevar in prekrškov, kakor tudi o ukrepih za krepitev kapacitet sistema spremljanja s tehničnimi, kadrovskimi in laboratorijskimi kapacitetami.

- Odločba Sveta 1999/879/EC in Direktiva Sveta 96/22/EEC, ki prepovedujeta uporabo govejega somatotropina in snovi s hormonalnimi in tireostatskimi učinki ter beta agonistov, sta primer za takšne aktivnosti.
- Veterinarska administracija mora imeti vsa zakonska pooblastila za nadzor, prepoved in dovoljevanje za promet ter uporabo zdravil v veterinarski medicini.

■ **MEDICINIRANA KRMILA**

Republika Slovenija v določbi 5. člena Pravilnika o zdravstveni ustreznosti krme (Ur.l. RS, št. 20/96, 26/97 in 22/99) smiselno že izvaja določitve Direktive 90/167/EEC.

Direktiva 90/167/EEC odreja pogoje za proizvodnjo in promet z mediciniranimi krmili in to:

- krmilo mora biti odgovarjajoče deklarirano z ozirom na sestavo, vrste in kategorije živali,
- proizvod mora spremljati dokument o časovnih in tehničnih pogojih skladiščenja,
- proizvod mora spremljati dokument o času karence,
- prodaja in uporaba ni dovoljena brez pisnega dovoljenja ali recepta odgovornega veterinarja.

Smiselna je pripomba, da so nekatere države EU že odločile in so pripravljene da popolnoma prepovejo uporabo mediciniranih krmil za prehrano živine.

Prav tako je R Slovenija sprejela in objavila Pravilnik o pogojih, ki jih morajo izpolnjevati proizvajalci in posredniki, ki delujejo na področju živalske prehrane (Ur.l. RS, št.22/00). V njem določa pogoje glede proizvodnje in prometa krmil, krmnih predmešanic, krmnih mešanic, dodatkov krmi in učinkovin, namenjenih za proizvodnjo zdravilnih dodatkov v krmi.

Zaščita živali

Zaščita živali v proizvodnji

Skupno stališče držav članic je, da se do dneva priključitve države kandidatke, popolnoma uskladijo predpisi o zaščiti živali s pravnim redom EU, zaradi tega ker je ta del zakonodaje pomemben element pri pospeševanju zaupanja potrošnikov pri proizvodnji hrane in da ne bi razlike med državami članicami v zvezi z zaščito živali povzročile neenake pogoje konkurence in tako škodljivo delovale na delovanje enotnega notranjega trga EU.

Na teh osnovah mora država kandidatka izdelati natančne načrte prestrukturiranja sektorja živinoreje, vključno s potrebnimi investicijami na osnovah pravnega reda v EU.

Brez dvoma je to ena od najbolj zahtevnih nalog, ki temelji na analizi stanja v živinoreji in uvajanju novih tehnologij.

Zaščita živali v prometu

Na osnovi Direktive 91/628/EEC (o zaščiti živali med transportom) in uredbi 1255/97/EC (glede počivališč in načrta poti) je potrebno izdelati pravno podlago za zaščito živali v prometu. Direktiva ne obvezuje državo članico samo na notranjo kontrolo, marveč tudi za nadzor prevoza (tranzita) preko njenega ozemlja. Nadzor nad izvajanjem predpisov v notranjem prometu morajo izvajati pooblaščen veterinarji, ki izdajajo zdravstvena potrdila in nadzorujejo natovarjanje.

Na zdravstvenem spričevalu potrdijo najdeno stanje. Enako bodo postopali inšpektorji veterinarske administracije pri kontroli izvoznih pošiljk. V tranzitnem prometu bodo opravljali kontrolo mejni veterinarski inšpektorji na mejnih prehodih, v notranjem prometu pa veterinarski inšpektorji in policija, v skladu s svojimi pooblastili. V primeru prekrška, lahko inšpektorji prekinejo transport in pošiljko vrnejo v kraj natovarjanja, če to nebi povzročilo trpljenja živali. V takem primeru se bo odredila začasna nastanitev živali ali ekonomski izkoristek živali.

Prevozniki se morajo registrirati pri veterinarski administraciji in tako pridobiti pooblastila za izvajanje transporta, vendar samo na temelju garancij:

- da bo opravljeno vse, da bodo izpolnjene zahteve zadevnih predpisov,
- da imajo zaposleni, ki opravljajo transport ustrezno izobrazbo, ki jih kvalificira za opravljanje transporta in odgovarjajočo oskrbo živali,
- da ne prevaža ali ne organizira transport v taki obliki, da bi ta povzročil poškodbe in nepotrebno trpljenje živali,
- da za prevoz živali uporablja prevozno sredstvo, ki je v skladu z veljavnimi predpisi.

Potrebno bo predložiti opis prevoznega sredstva in druge zahtevane podatke.

Veterinarska inšpekcija bo v soglasju s predstojnikom veterinarske administracije odvzela pooblastila prevozniku v primeru prekrškov.

Razvoj veterinarstva do leta 2020

Poti razvoja veterinarstva

Vplivajo na:

- Ekonomiko
- Družabno življenje
- Javno zdravstvo

Obseg sodelovanja

Odvisen od:

- Ekonomskega stanja v družbi
- Gospodarskih možnosti v državi
- Obsega in načinov proizvodnje v kmetijstvu

Razviti svet

- Ekonomsko blagostanje
- Hiperprodukcija in visoka intenzivnost živalske proizvodnje
- Zmanjševanje obdelovalnih površin
- Zmanjševanje števila kmetijskih proizvajalcev
- Povečanje števila imetnikov ljubiteljskih vrst živali

Nerazviti svet

- Nezadostna živalska proizvodnja
- Ekstenzivni načini proizvodnje
- Intenzivno povečevanje števila prebivalcev

**Kakšno znanje veterinarje
bomo potrebovali
v prihodnjem obdobju?**

Potrebe po veterinarstvu

- Število prebivalcev
- Bruto domači proizvod
- Nacionalni gospodarski programi
- Število živali

Število prebivalcev in GDP

	EU	ne-EU	Slovenija
število prebivalcev	377,6 milj.	172 milj	1,99 milj.
GDP	20,800 USD	3,628 USD	10,296 USD

Število živali - Slovenija

Vrsta živali	Konji	Govedo	Prašiči	Ovce	Perutnina
					(1000 kljunov)
Število živali	14337	477075	599895	94068	5 217
proizvodi		Mleko 633 820 (1000 l)			Jajca
					355729
					(1000 kosov)

Število živali – posamezne države

Država	Govedo (x1000)	Ovce (x1000)	Prašiči (x1000)	Perutnina(x1000)
Austria	2 155	339,24	3 347	11 077,34
Belgija	3 280	155	7 310	43 000
Češka republika	1 690	94	3 995	29 010
Finska	1 037	106,6	1 261	5 998
Francija	20 390	10 310	19 980	296 000
Grčija	580	9 240	900	29 000
Irska	6 870	5 130,3	1 731	11 800
Italija	7 350	10 940	8 090	161 000
Madžarska	783	1 163	4 822	34 343
Nemčija	15 220	2 310	24 280	112 000
Nizozemska	7 150	1 400	12 900	107 000
Norveška	1 041	2 400	689	23 370
Poljska	6 960	450	18 140	55 000
Portugalska	1 250	6 300	2 350	28 000
Romunija	3 430	9 160	8 240	84 000
Slovaška	840	347	1 990	13 580
Španija	6 120	24 200	19 270	127 000
Švedska	1 710	451	2 350	9 000
Velika Britanija	11 350	42 560	7 990	146 000

Cilji projekta Vet 2020

Glede na pričakovane spremembe trga

- napovedati potrebe po veterinarjih v letu 2020
- napovedati razvoj tradicionalne oblike poklica v letu 2020
- ugotoviti nove možnosti razvoja veterinarskega poklica
- definirati prednosti in slabosti trenutnega načina veterinarskega izobraževanja in oblike poklica

Sodelujoči

- 13 članic EU (Avstrija, Belgija, Finska, Francija, Nemčija, Grčija, Irska, Italija, Nizozemska, Portugalska, Španija, Švedska, Velika Britanija)
- 7 ne-članic EU (Češka, Madžarska, Norveška, Poljska, Romunija, Slovenija in Slovaška)

Projekt Vet 2020

- A: trenutno stanje veterinarskega poklica
- B: izvedba ankete Vet 2020
  - VET anketa: ciljna skupina so veterinarji (praktiki, predavatelji in raziskovalci, veterinarji v vladnih organih, v industriji)
  - VET organizacije in delodajalci: prehrambena industrija, krma, farmacevtska industrija, veterinarske organizacije
  - Potrošniki oz. uporabniki

število veterinarjev

Število veterinarjev:

Skupno število v sodelujočih državah = 173 427

EU = 139 893

Ne-EU = 33 534

Slovenija = 1 270

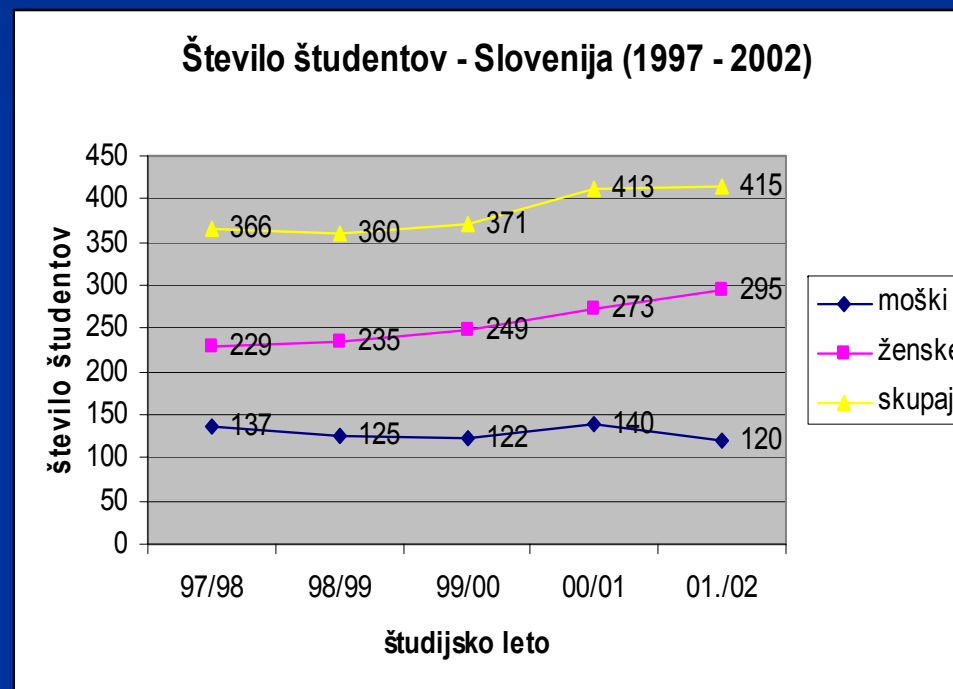

Razvrstitev držav po številu veterinarjev/1000 prebivalcev

Država	Št.veterinarjev/populacijo
Slovaška	0,7
Slovenija	0,651
Španija	0,62
Belgija	0,569
Irska	0,558
Grčija	0,549
Norveška	0,411
Romunija	0,409
Madžarska	0,389
Avstrija	0,382
Češka republika	0,369
Nemčija	0,366
Italija	0,34
Velika Britanija	0,329
Portugalska	0,324
Nizozemska	0,311
Francija	0,309
Poljska	0,285
Finska	0,281
Švedska	0,196

Študenti veterinarstva

	moški	ženske	skupaj
97/98	137	229	366
98/99	125	235	360
99/00	122	249	371
00/01	140	273	413
01/02	120	295	415

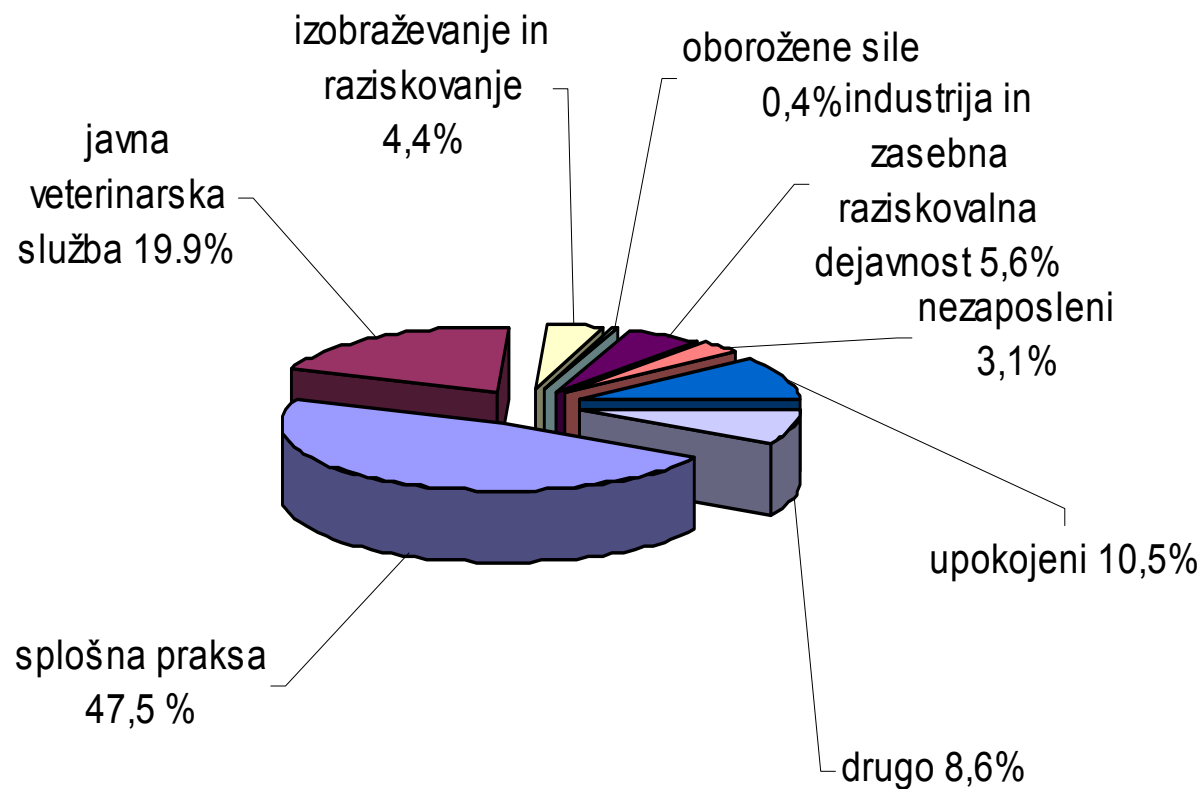

Razvrstitev držav po številu študentov veterine/1000 prebivalcev

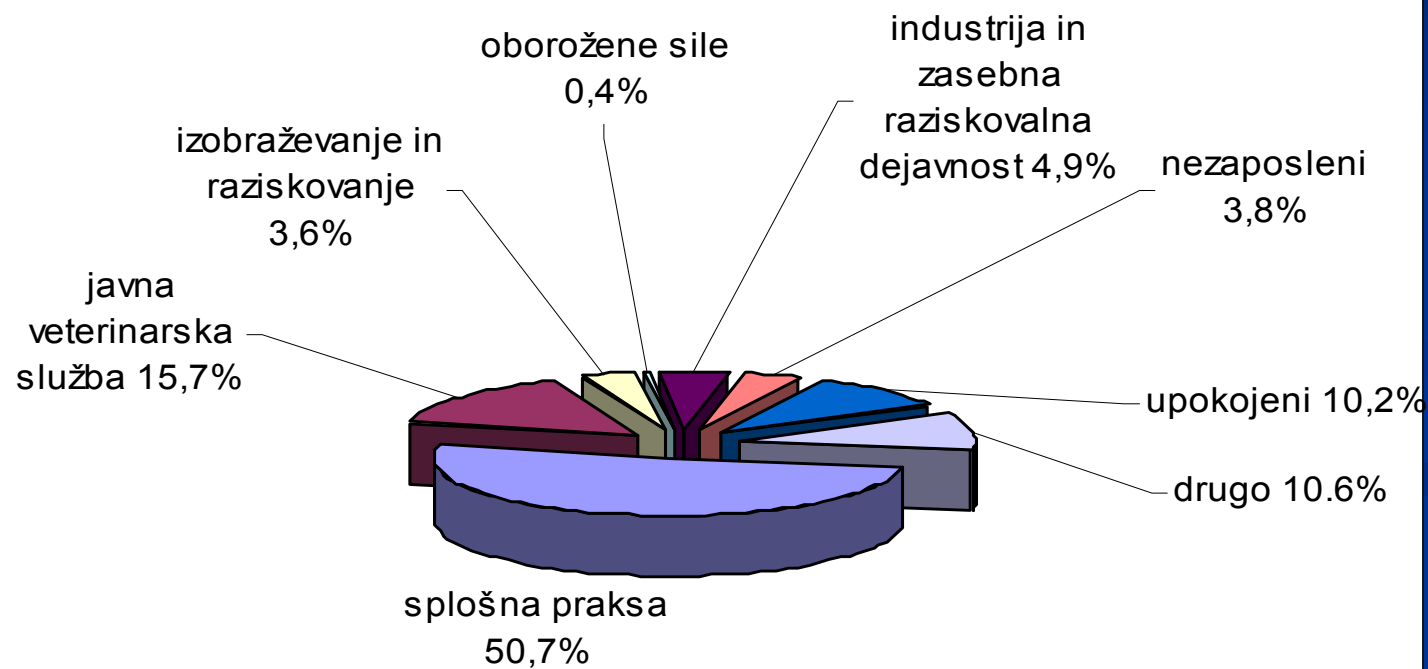
Država	Št.štud.veter./1000 prebivalcev
Belgija	0,33
Avstrija	0,281
Španija	0,255
Italija	0,213
Portugalska	0,189
Slovenija	0,156
Slovaška	0,146
Romunija	0,141
Grčija	0,134
Irska	0,105
Finska	0,095
Poljska	0,096
Nizozemska	0,089
Nemčija	0,084
Norveška	0,077
Češka republika	0,064
Madžarska	0,05
Velika Britanija	0,048
Švedska	0,044
Francija	0,034

Struktura veterinarskega poklica

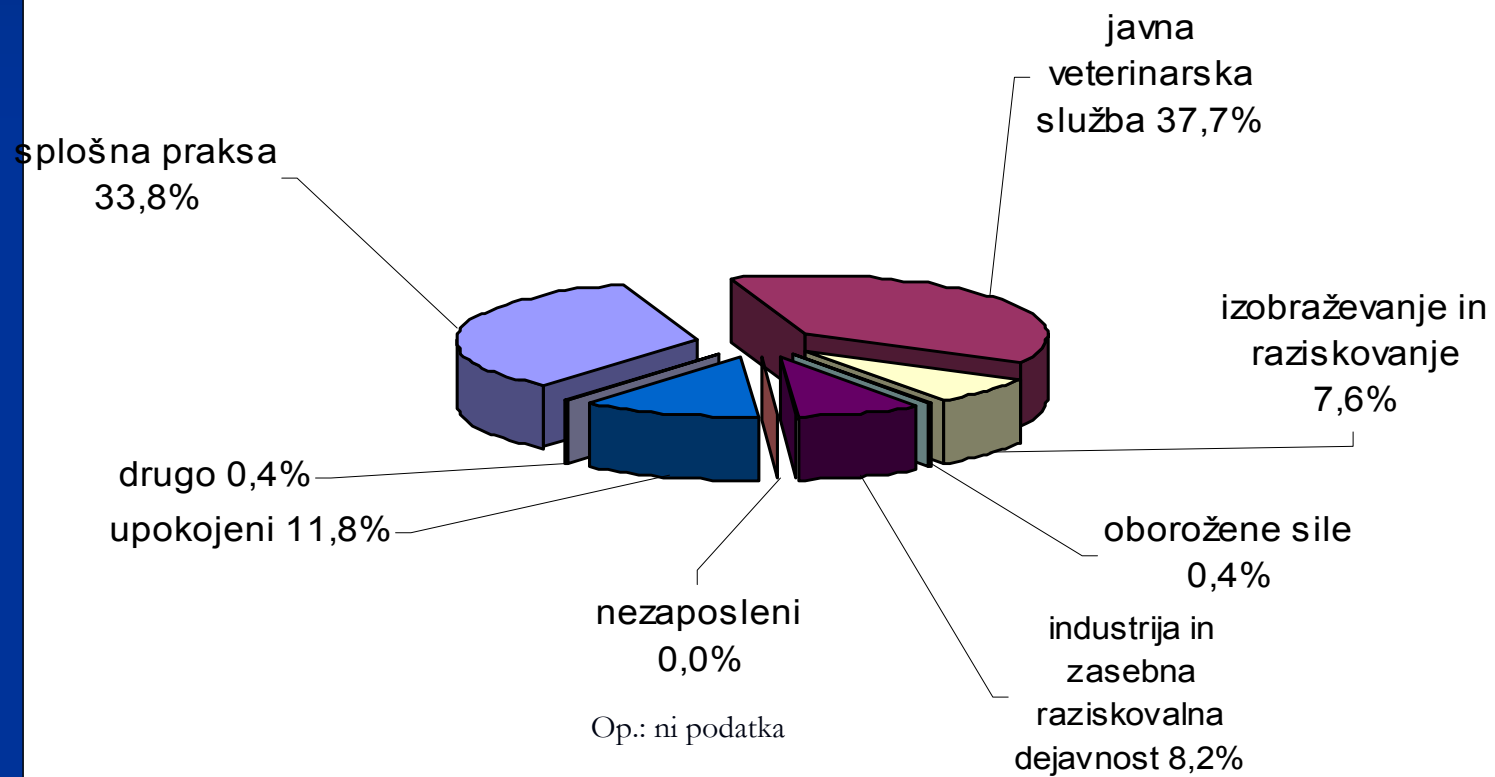
EVROPA

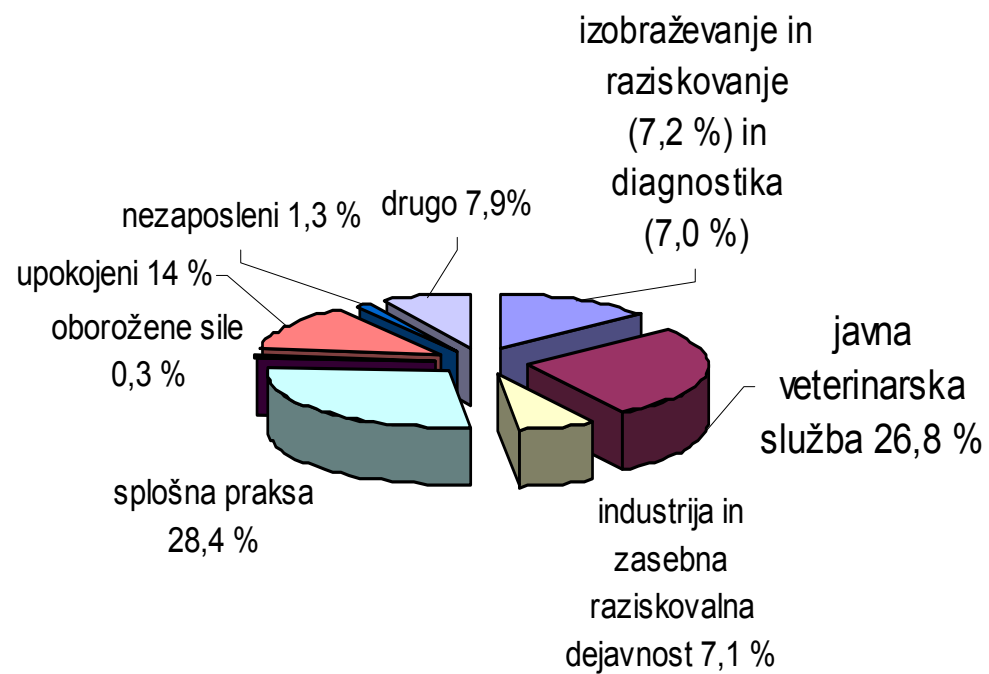
EU

Ne-članice EU

Slovenija

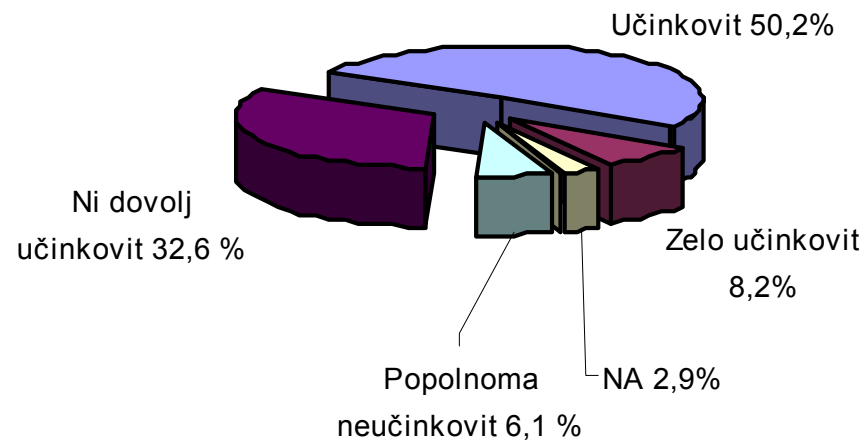
Področje	Evropa (%)	EU (%)	ne-EU (%)	Slovenija (%)
izobraževanje, raziskovanje diagnostika	4,4	3,6	7,6	7.2 7.0
javna veterinarska služba	19,9	15,7	37,7	26,8
industrija in zasebna raziskovalna dejavnost	5,6	4,9	8,2	7,1
splošna praksa	47,5	50,7	33,8	28,4
oborožene sile	0,4	0,4	0,4	0,3
upokojeni	10,5	10,2	11,8	14
nezaposleni	3,1	3,8	0	1,3
drugo	8,6	10,6	0,4	7,9

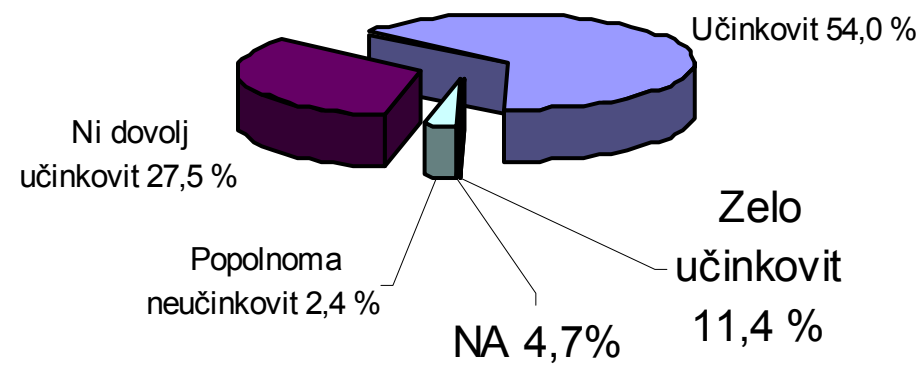
Pričakovane spremembe v številu zaposlenih veterinarjev v letu 2020

sprememba	EU	Ne-EU	Slovenija
Brez spremembe	8	5,9	5,5
Povečanje 0-10 %	40,5	42,7	40,5
Povečanje 11 -20%	19,2	9,8	2,9
Zmanjšanje 0 – 10%	19,4	25,4	32,7
Zmanjšanje 11 – 20 %	9,7	7,6	15,9
NA	3,2	8,6	2,5

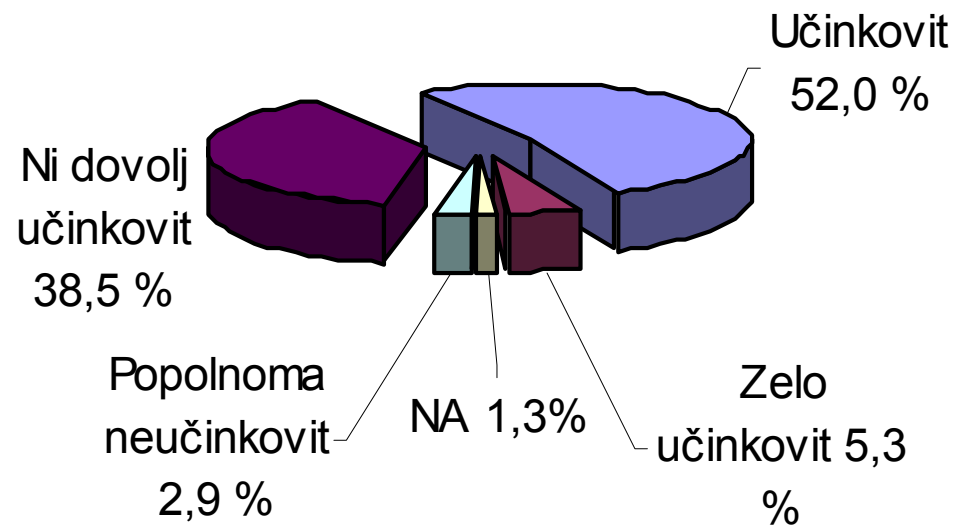
Ocena učinkovitosti študija EU

Ocena učinkovitosti študija ne-EU

Ocena učinkovitosti študija - Slovenija

Prednosti trenutnega sistema izobraževanja

Področje	EU (%)	ne-EU (%)
Dobra osnovna znanja	53	29,2
Visoko izobraženi predavatelji in osebje	12,3	28,2
Dobro praktično znanje	10,4	11,8
Moderna oprema in struktura ustanov	4,7	2,9
Majhno število študentov	3,4	5,4
Pokritost vseh področij veterinarstva	2,6	4
Izbor študentov	3	0,3
Specializacija določenih področij	2,8	3,5
Dolga doba izobraževanja	0,8	0
Sodelovanje z drugimi univerzami	0	2,5
Drugo	7	12,2

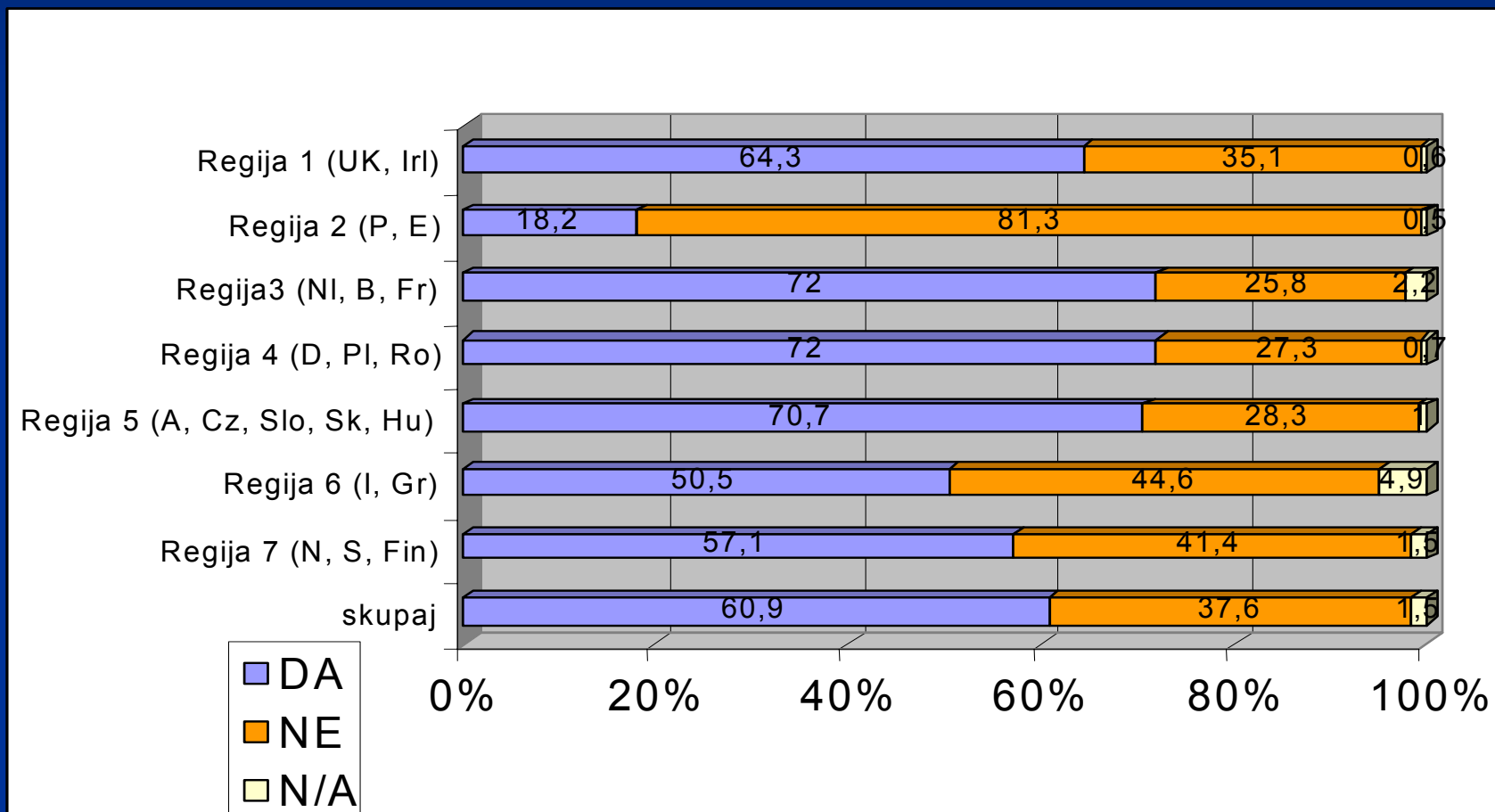
Slabosti trenutnega sistema izobraževanja

Področje	EU (%)	ne-EU (%)
pomanjkanje kliničnih/praktičnih izkušenj	24,2	54,5
preveliko število študentov	17,6	1,7
Izobraževanje ni usklajeno z zahtevami trga	15,8	3,1
slaba profesionalnost učiteljev	10	16
pomanjkanje državnih sredstev	4,2	4,7
prevelika specializacija	4,7	0
preveliko število visoko izobraženega kadra	4,2	0
pomanjkanje specializacije	2,6	5
premajhna fleksibilnost	3	1,7
pomanjkanje znanj iz drugih področij (npr. trženje, ekonomija)	1,6	1,7
stara oprema	0,8	0
preveliko število veterinarskih fakultet	0	0
drugo	11,3	11,8

Možnosti za izboljšavo

Področje	EU (%)	ne-EU (%)
poglobljena praktična in klinična znanja	20,1	31,7
manjše število študentov	12,1	6,6
več sredstev za izobraževanje in raziskovalno dejavnost	5,2	9,7
dobro motivirani predavatelji	6,6	1,7
sodelovanje med univerzo in industrijo	6,2	1,7
pregled podiplomskega študija	5,8	2,3
izboljšava delovnih pogojev za učitelje	5,6	1,3
nove vsebine/drugačen študijski plan	4,4	3
znanja iz drugih področij (npr. marketing, ekonomija, itd)	3,5	1,6
več sodelovanja z drugimi fakultetami	2,6	2,7
upoštevanje potreb trga	2,2	1,6
Daljša in bolj poglobljena osnovna izobrazba	2,2	0
manj veterinarskih fakultet	1,6	0,4
modernejša oprema in infrastruktura	1,3	3,1
uvajanje novih metod poučevanja	1,1	1,9
drugo	8,9	9,6
NA	10,6	21

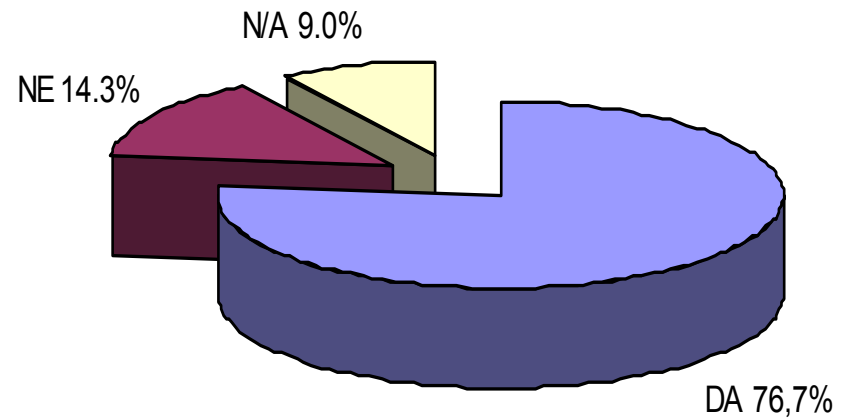
Pridobivanje dodatnih kvalifikacij

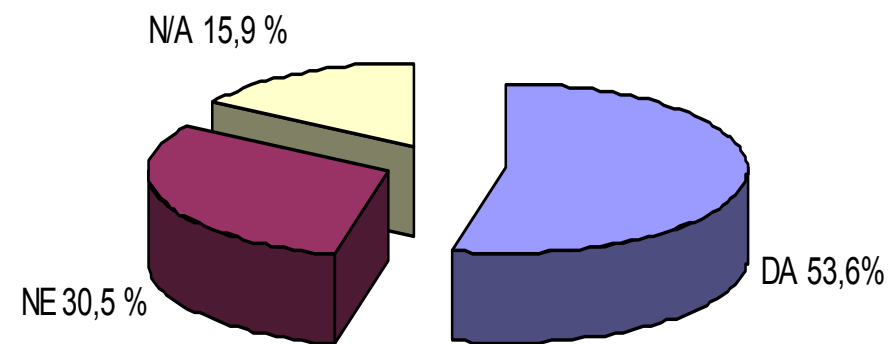

Permanentno izobraževanje

EU udeležba na seminarjih permanentnega izobraževanja

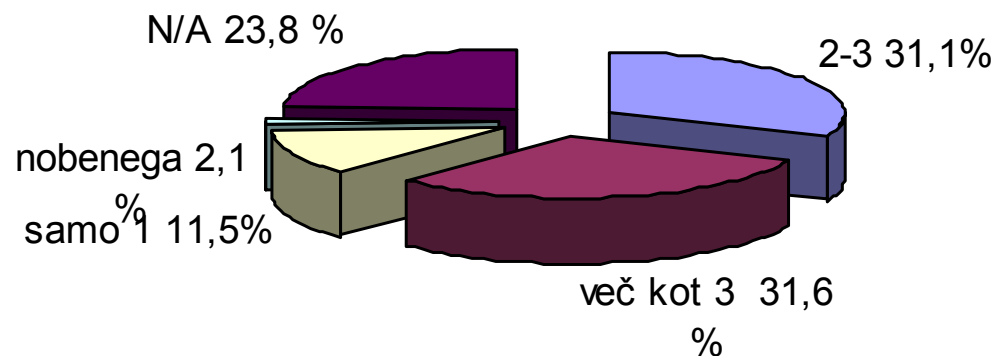

Ne- EU udeležba na seminarjih permanentnega izobraževanja

Število seminarjev, ki so se jih udeležili

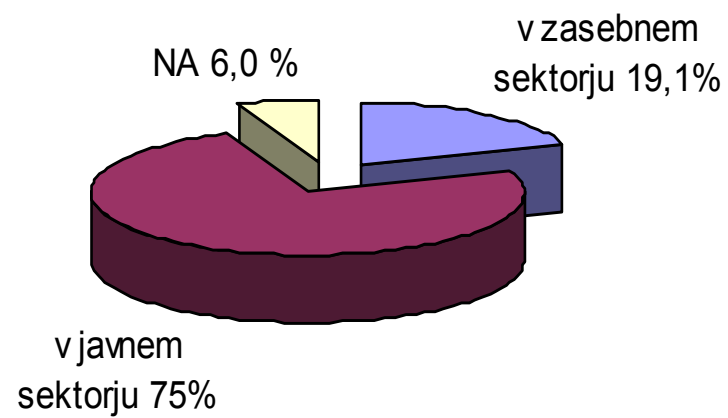
število udeležb na seminarjih EU - 2000

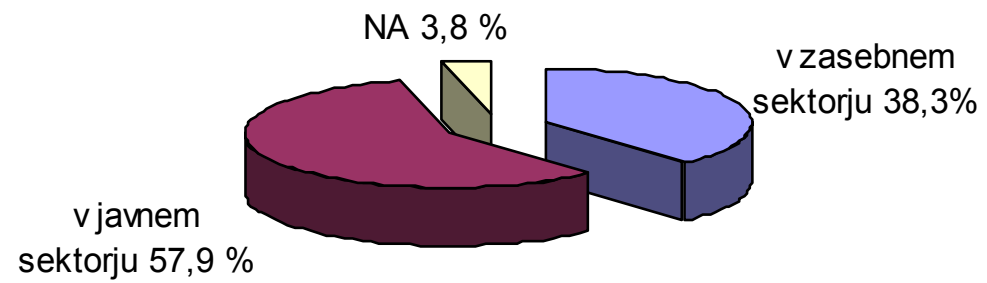
možnosti zaposlovanja

	danes			2020		
	Javni sektor	Zasebna praksa	NA	Javni sektor	Zasebna praksa	NA
EU	24,9	40	5,1	21,9	63,9	14,3
Ne-EU	38,3	57,9	3,8	27,8	64,3	7,9
Slovenija	70,4	26,3	3,3	50,4	43,1	6,5

Področja zaposlovanja - v EU danes

Področja zaposlovanja- ne-EU danes

Področja usmeritve izobraževanja

Področje	EU	Ne-EU	Slovenija
Čredno zdravje	24,1	18,6	25,6
Hišni ljubljenci	22,4	25,7	17,1
Higiena živil	18,3	24,1	23,4
Javno zdravstvo	9,3	7,7	12,9
Epidemiologija	3	8,5	4,2
Raziskovanje in razvoj	2,4	1,7	1,3
Dobrobit živali	2,8	1,3	4,5
Akvakultura/gojitev rib	1,2	2,7	0
Alternativna medicina	2,8	1,4	0
Reja živali	1,5	1,4	0
Eksotične živali	2,1	0	1
Športne živali	0,5	1,6	1,7
Sonaravno kmetovanje	3,8	0,1	1,7
Zaščita okolja	1,5	0,2	5,7
Poskusi na živalih	0	0	0
Drugo	0,9	0,8	0,9
NA	3,6	3,7	2,2

Pričakovane spremembe v številu zaposlenih veterinarjev

sprememba	EU	Ne-EU	Slovenija
Brez spremembe	8	5,9	5,5
Povečanje 0-10 %	40,5	42,7	40,5
Povečanje 11 -20%	19,2	9,8	2,9
Zmanjšanje 0 – 10%	19,4	25,4	32,7
Zmanjšanje 11 – 20 %	9,7	7,6	15,9
NA	3,2	8,6	2,5

Na katerih področjih se bo povečalo število veterinarjev

Veterinarji	Delodajalci	Uporabniki
Higiena živil	Higiena živil	Higiena živil
Javno zdravstvo	Varstvo okolja	Javno zdravstvo
Eksotične živali	Hišni ljubljenci	Dobrobit živali
Varstvo okolja	Javno zdravstvo	Varstvo okolja
Alternativna medicina	Dobrobit živali	Hišni ljubljenci
Dobrobit živali	Alternativna medicina	Alternativna medicina
Hišni ljubljenci	Eksotične živali	Zdravje črede
Epidemiologija	Ekološko kmetovanje	Epidemiologija
Ekološko kmetovanje	Epidemiologija	Raziskovalna dejavnost in razvoj
Raziskovalna dejavnost in razvoj	Zdravje črede	Športne živali

Katera področja je potrebno okrepiti

- Zdravstveno varstvo črede
- Hišni ljubljenci
- Higiena živil
- Javno zdravstvo
- Varstvo okolja

Potreba po veterinarskem poklicu

- Možnosti povezane s higieno živil
- Izbruh novih/starih bolezni
- Javno zdravstvo
- Hišni ljubljenci
- Izboljšava ekonomske situacije/ povečano povpraševanje
- Večji trg (vstop v EU)

Smernice v Sloveniji-2020

Rezultati :

- ↓ Na področju zasebne prakse za velike živali
  - ⇒ Izobraževanje in raziskovanje
  - ⇒ Higiena živil
  - ⇒ Javno zdravstvo
- ↑ Industrija
- ↑ Zasebna praksa za male živali
- ↑ biotehnologija

ZAKON O SPLOŠNEM UPRAVNEM POSTOPKU

Ur.l. RS št. 80/1999, 70/2000, 52/2002, 73/2004, 119/2005

Vir: http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r03/predpis_ZAKO1603.html

Struktura ciklusa predavanj

1. Zgodovinski razvoj upravnih postopkov
2. Povezave z ostalo zakonodajo
3. Struktura ZUP (temeljna načela)
4. Posebna poglavja (odločba in zapisnik)
5. Inšpekcijski postopki
6. Vaje iz inšpekcijskih postopkov

Zgodovinski razvoj upravnih postopkov

Zakon o upravnem postopku določa pravila, po katerih mora postopati posamezni organ pri sprejemanju svoje odločitve o pravici ali obveznosti posameznika in predstavlja pot, ki predstavlja prehod abstraktne pravne norme v dejansko življenjsko situacijo, kar v končni posledici pomeni neposredno uveljavitev pravice posameznika.

Zgodovinski razvoj upravnih postopkov

Začetki upravnega postopka v sredini 19. stol.

- razvoj pravne države in podreditev delovanja uprave pravnim predpisom;
- enoten postopek v smislu sodnega nadzorstva nad upravnim delovanjem;
- naloga sodišč pri odkrivanju nepravilnosti upravnega delovanja;
- potreba po tem, da se takšno delovanje uredi z določenim postopkom.

Zgodovinski razvoj upravnih postopkov

Tipi razvoja

- **Pravne ureditve, ki ne poznajo kodificiranega upravnega postopka (Francija, V.Britanija).**
- Pravila upravnega postopka teh držav so raztresena po različnih predpisih, izvedenih iz upravnosodne prakse in se približujejo pravilom sodnega postopka. Upravnosodna praksa je neposredno vplivala na vsebino njegovih pravil.

Zgodovinski razvoj upravnih postopkov

- **Pravne ureditve z kodificiranim upravnim postopkom.**
- 1889 Španija,
- 1925 Avstrija,
- 1928 Češkoslovaška,
- 1928 Poljska,
- 1930 Jugoslavija,
- 1946 ZDA-Federal Administrative Procedure Act (Model State APA), ki ga je delno ali v celoti sprejelo 30 zveznih držav.
- 1957 Madžarska, Japonska, Nizozemska, Norveška, Švica (1967), Švedska 1971 in Nemčija 1976.

Zgodovinski razvoj upravnih postopkov

- Delno kodifikacijo upravnega postopka pa so izvedle V. Britanija s Tribunals and Enquires Act iz let 1958 in 1966, Sovjetska zveza z dekretom iz leta 1968 in in Romunija z zakonom iz leta 1970.
- Novelacije in kodifikacije
  - 1956 Jugoslavija,
  - 1953 Češkoslovaška in
  - 1960 Poljska.

Zgodovinski razvoj upravnih postopkov

- Jugoslavija je bila torej ena izmed prvih držav, ki je sprejela upravni postopek v obliki zakona, kot popolne kodifikacije tega postopka (1930).
- Zakon o razveljavitvi pravnih predpisov, izdanih pred 6. Aprilom 1941 in med sovražnikovo okupacijo je ta zakon prenehal veljati.
- 1956 – nov zakon z novelacijami 1965, 1976 in 1978.

Zgodovinski razvoj upravnih postopkov

- Upravni postopek ima torej na ozemlju Slovenije eno najdaljših tradicij na svetu.
- Po osamosvojitvi je bilo potrebno uskladiti zakonodajo ustavnemu načelu delitve oblasti, pravne in socialne države ter lokalne samouprave.
- ZUP je opredeljen kot eden izmed treh normativnih stebrov tega procesa

Položaj ZUP v pravnem sistemu

Normativni del reforme javne uprave obsega tri temeljna področja:

- področje razmerij med državljani in državo, kadar slednja odloča o njihovih pravicah in obveznostih (ZUP);
- Zakon o javnih uslužbencih (zajema položaj zaposlenih v javni upravi in načine njihovega delovanja v razmerju do državljanov);
- vse institucionalne oblike javne uprave, od klasične državne uprave preko paradržavnih organizacij do organizacij za izvajanje javnih služb.

Položaj ZUP v pravnem sistemu

- **Vse človekove dejavnosti v družbi potekajo na treh ravneh:**
  - na ravni vrednot, na ravni normativnih okvirov in na ravni neposrednega delovanja.
  - **Normativni okvir je samo nujen predpogoj za izboljšanje določenega stanja, kar zahteva od nas:**
    - spremeniti vrednote, ki bi naj v naši zavesti izoblikovale nov vrednostni odnos do boljšega delovanja države v razmerju do posameznikov.

Položaj ZUP v pravnem sistemu

- Javni uslužbenci bodo morali na podlagi teh vrednot uporabljati normativne okvire ZUP v korist posamičnih in skupnih interesov državljanov in prebivalcev RS.

Položaj ZUP v pravnem sistemu

- Cilj sodobnih demokratičnih družb je oblikovati odprto in pregledno javno upravo, ki služi kot servis uporabnikom njenih storitev. V ta namen se morajo državljani zavedati svojih pravic v razmerju do države in jih znati tudi uporabljati, pri čemer jim mora dostop do tega znanja zagotoviti država sama.

Položaj ZUP v pravnem sistemu - POVEZAVE Z OSTALO ZAKONODAJO

a. Ustavni postulati

- Republika Slovenija je demokratična in pravna država (1. In 2. čl.);
- Država na svojem ozemlju varuje človekove pravice in temeljne svoboščine (5. čl.);
- Vsakomur je zagotovljeno enako varstvo njegovih pravic v postopku pred državnimi organi, organi lokalnih skupnosti in nosilci javnih pooblastil, ki odločajo o njegovih pravicah, dolžnostih in pravnih interesih (22. čl.);

Položaj ZUP v pravnem sistemu - POVEZAVE Z OSTALO ZAKONODAJO

- Vsakomur je zagotovljena pravica do pritožbe proti odločitvam državnih organov in organov lokalnih skupnosti (25. čl.);
- Upravni organi opravljajo svoje delo samostojno v okviru in na podlagi ustave in zakonov (120. čl.);
- Pravnomočno odločbo državnega organa je mogoče odpraviti, razveljaviti ali spremeniti le v primerih in po postopku, določenem z zakonom (158. čl.).
- Uporabo ZUP je bilo treba razširiti na vse javnopravne zadeve, ki nimajo uzakonjenega svojega posebnega postopka.

Struktura ZUP

Temeljna načela

- Temeljna načela so osnovna in hkrati nujna procesna jamstva stranki in tudi ključne obveznosti organa do stranke.
- So izpeljava najvišjih pravil demokratičnega postopanja pravno urejene države in temeljijo na Ustavi.
- Večina temeljnih načel se nanaša na celoten upravni postopek in usmerja delovanje organa in stranke v postopku. Smisel in namen načel je večstranski, predvsem pa zagotavljajo procesna jamstva stranki v postopku in omejujejo organ, ki odloča, da ne uporablja predpisov na nedovoljen način.

3. Struktura ZUP

Veljavnost zakona Temeljno načelo št. I.

- (1) Po tem zakonu morajo postopati upravni in drugi drž. organi, organi lokalnih skupnosti in nosilci javnih pooblastil, kadar v upravnih stvareh, neposredno uporabljajoč predpise, odločajo o pravicah, obveznostih ali pravnih koristih posameznikov, pravnih oseb in drugih strank.
- (2) Javno pooblastilo za postopanje in odločanje v upravnih stvareh se podeli z zakonom, za postopanje in odločanje v upravnih stvareh iz izvirne pristojnosti lokalne skupnosti pa s predpisom sveta lokalne skupnosti

Komentar k temeljnemu načelu št. I.

- Ta člen nalaga uporabo ZUP pri odločanju v upravnih stvareh, torej pri izdaji posamičnih upravnih aktov. Vendar pa je treba ZUP uporabljati tudi pri odločanju o pravicah in obveznostih uporabnikov storitev in izvajalcev javnih služb in drugih javnopravnih stvareh, kolikor ta področja niso urejena s posebnim postopkom.

Komentar k temeljnemu načelu št. I.

- Javno pooblastilo za postopanje in odločanje v upravnih stvareh pomeni pravico in dolžnost nosilca javnega pooblastila, da vodi postopek in odloča v posamezni vrsti upravnih stvari, glede katere mu je javno pooblastilo dano. Z javnim pooblastilom je na posameznega nosilca (n.pr. javno podjetje v občini) ali na določeno vrsto nosilcev javnih pooblastil (n.pr. Centre za socialno delo, inšpekcijske službe) prenesena stvarna pristojnost.

Upravna stvar

Temeljno načelo št. II.

- (1) Upravna stvar je odločanje o pravici, obveznosti ali pravni koristi fizične ali pravne osebe oziroma druge stranke na področju upravnega prava.
- (2) Šteje se, da gre za upravno stvar, če je s predpisom določeno, da organ v neki stvari vodi upravni postopek, odloča v upravnem postopku ali izda upravno odločbo oziroma, če to zaradi varstva javnega interesa izhaja iz narave stvari.

Komentar k temeljnemu načelu št. II.

- Opredelitev pojma upravne stvari, kakor ga določa prvi odstavek tega člena, je nedoločena. Znano je namreč, da se normativno urejanje javne koristi, kar je poglobljena značilnost upravnega prava, vse bolj pojavlja tudi na področju civilnega prava in da se te meje brišejo.
- Da bi se izognili tautologiji, bi moral biti pojem opredeljen z zakonsko navedbo, da gre pri njej za odločanje o pravici, obveznosti ali pravni koristi s področja upravnega prava. Sem torej ne spada odločanje v zadevah, ki se tičejo obligacijsko pravnih ali drugih civilno pravnih razmerij (akti poslovanja, volitve...).

Komentar k temeljnemu načelu št. II.

- S to določbo zakon pove, da je upravna stvar podana vedno, kadar nastopi kolizija interesov med zasebno in javno koristijo. Po tem se civilnopravno razmerje razlikuje od upravno pravnega razmerja.
- Če torej v neki stvari, ki bi sicer po svojih značilnostih spadala na področje upravnega prava, ni treba varovati nobenega javnega interesa oz. javne koristi, ki v mejah zakona stoji nad koristijo posameznika ali pravne osebe, tudi ni podlage za upravno odločanje in ne gre za upravno stvar.

Subsidiarna uporaba zakona

Temeljno načelo št. III.

- (1) Posamezna vprašanja upravnega postopka so lahko za določeno upravno področje v posebnem zakonu drugače urejena, kot so urejena v tem zakonu, če je za postopanje na takem upravnem področju to potrebno.
- (2) Na upravnih področjih, za katera je z zakonom predpisan poseben upravni postopek, se postopa po določbah posebnega zakona. Po določbah ZUP pa se postopa v vseh vprašanjih, ki niso urejena s posebnim zakonom.
- (3) Ta zakon se uporablja tudi, ko izvajalci javnih služb odločajo o pravicah ali obveznostih uporabnikov njihovih storitev.

Komentar k temeljnemu načelu št. III.

- Stari ZUP je bil zvezni zakon in so določbe tega člena bile naravnane na urejanje vprašanj med zveznimi, republiškimi in pokrajinskimi zakoni. V našem današnjem ustavnem sistemu navedeno besedilo nima več omejevalne funkcije ustavnopravne narave.

Komentar k temeljnemu načelu št. III.

- Primerov drugačnega urejanja vprašanj upravnega postopka je v novejši slovenski zakonodaji vedno več, tako da se pri mnogih vrstah upravnih stvari ni več mogoče zanesti samo na ZUP, zlasti zaradi drugačne ureditve rokov, pravice do pritožbe itd. (Zakon o davčnem postopku, carinski zakon, Zakon o azilu itd.).
- V vseh primerih namreč velja, da se primarno uporabljajo posebne določbe zakona, določbe ZUP pa subsidiarno.

Uporaba zakona v drugih javnopravnih stvareh

Temeljno načelo št. IV.

Upravni postopek se smiselno uporablja tudi v drugih javnopravnih stvareh, ki nimajo značaja upravne stvari po 2. členu tega zakona, kolikor ta področja niso urejena s posebnim postopkom.

Komentar k temeljnemu načelu št. IV.

To načelo se ne nanaša na upravni postopek v ožjem smislu, torej na postopek odločanja v upravnih stvareh, temveč na smiselno uporabo določb ZUP v drugih javnopravnih stvareh, ki nimajo značaja upravne stvari, torej pri katerih ne gre za odločanje o pravici, obveznosti ali pravni koristi s področja upravnega prava.

Uporaba ZUP je v drugih javnopravnih stvareh subsidiarna in smiselna, kar pomeni, da se pravila splošnega upravnega postopka v takšnih stvareh uporabljajo le, kolikor odločanje ni urejeno s posebnim postopkom in kolikor je uporaba ZUP sploh mogoča in smotrna.

Komentar k temeljnemu načelu št. IV.

- S to določbo je za vse javne službe in nosilce javnih pooblastil (javna podjetja, zavode, združenja, zbornice, univerzi, ustanove, agencije, policijo, posebne varnostne službe in druge organizacije) predpisano postopanje po ZUP, če z njihovimi področnimi zakoni ni, in kolikor ni, predpisan poseben postopek. Seveda, če s svojim odločanjem in ravnanjem posegajo v pravice posameznika in pravnih oseb. S tem se tudi na teh področjih zagotavljata pomembno procesno varstvo in procesni red.

Pomen izraza “organ in “uradna oseba”

Temeljno načelo št. V.

- (1) Z organom je po tem zakonu mišljen organ državne uprave ali drug državni organ, organ lokalne skupnosti in nosilec javnih pooblastil, ki mu zakon daje pristojnost za odločanje v upravni stvari.
- (2) Z uradno osebo je po tem zakonu mišljena oseba, ki je v skladu z zakonom pooblaščen za odločanje v upravni stvari ali za opravljanje posameznih dejanj v upravnem postopku.

Komentar k temeljnemu načelu št. V.

- Člen poudarja to, da v upravni stvari ne more odločati ali opravljati dejanj v postopku oseba, ki zato ni pooblaščen v skladu z zakonom. Kršitev predpisov, ki urejajo pooblastila za odločanje oz. za opravljanje posameznih dejanj v postopku, je kršitev pravil postopka (237.čl. ZUP).
- Izdaja odločbe po nepooblaščenim uradni osebi pristojnega organa pa pomeni obnovitveni razlog po 7. Točki 260. Člena ZUP.

Načelo zakonitosti

Temeljno načelo št. VI.

- (1) Organ odloča v upravni stvari po zakonu, podzakonskih predpisih, predpisih lokalnih skupnosti in splošnih aktih, izdanih za izvrševanje javnih pooblastil.
- (2) V upravnih stvareh, v katerih je organ po zakonu ali po predpisu lokalne skupnosti upravičen odločati po prostem preudarku, mora biti odločba izdana v mejah pooblastila in v skladu z namenom, za katerega mu je pooblastilo dano. Namen in obseg pooblastila določa zakon ali predpis lokalne skupnosti, ki vsebuje pooblastilo za odločanje po prostem preudarku.
- (3) Tudi v upravnih stvareh, v katerih je organ upravičen odločati po prostem preudarku, mora postopati po tem zakonu.

Komentar k temeljnemu načelu št. VI.

- Ustava to načelo opredeljuje v dveh določbah, in sicer najprej v poglavju o upravi, kjer določa: "Upravni organi opravljajo svoje delo samostojno v okviru in na podlagi ustave in zakonov" (120.čl), nato pa še v poglavju: "Posamični akti in dejanja državnih organov, organov lokalnih skupnosti in nosilcev javnih pooblastil morajo temeljiti na zakonu ali na zakonitem predpisu" (153. Čl).
- Načelo zakonitosti torej terja od organov, ki postopajo v upravnih stvareh, da odločajo po zakonu, po mednarodnih pogodbah in drugih predpisih državnih organov, po predpisih lokalnih skupnosti in po splošnih aktih organizacij z javnimi pooblastili.

Komentar k temeljnemu načelu št. VI.

- Stopnja vezanosti uprave na zakon in podzakonski predpis ni enaka v vseh upravnih stvareh. Če daje zakon organu pooblastilo za odločanje po prostem preudarku, pomeni, da mu prepušča izbiro med več dopustnimi odločitvami in od organa pričakuje, da bo odločil po načelu primernosti, torej oportunisti. Zakon daje pooblastilo za diskrecijsko odločanje z besedami "organ lahko", "organ sme", "organ je pooblaščen" ipd.
- Diskrecijska pravica daje organu možnost, da glede na ugotovljeno dejansko stanje izbere med več možnostmi, tisto, ki je najbolj smotrna.

Komentar k temeljnemu načelu št. VI.

- Če so z odločbo presežene meje pooblastila ali namen pooblastila, je organ prekoračil meje zakonitosti – upravni akt je torej materialno nezakonit.
- Načelo zakonitosti je v primeru odločanja po prostem preudarku torej zagotovljeno s tem, da mora organ, kadar ima pooblastilo za prosti preudarek, odločbo izdati v mejah pooblastila in v skladu z namenom, zaradi katerega mu je bilo dano pooblastilo za prosti preudarek, oziroma ravnati po političnih usmeritvah vlade.

Varstvo pravic strank in varstvo javnih koristi Temeljno načelo št. VII.

- (1) Pri postopanju in odločanju morajo organi omogočiti strankam, da čim lažje zavarujejo in uveljavijo svoje pravice; pri tem morajo skrbeti za to, da stranke ne uveljavljajo svojih pravic v škodo pravic drugih in ne v nasprotju z javno koristjo, določeno z zakonom ali drugim predpisom.
- (2) Kadar uradna oseba glede na podano dejansko stanje izve ali sodi, da ima stranka v postopku podlago za uveljavitev kakšne pravice, jo na to opozori.

Varstvo pravic strank in varstvo javnih koristi Temeljno načelo št. VII.

- (3) Pri odločanju o pravicah, obveznostih in pravnih koristih strank se nasproti njim uporabljajo tisti s predpisi določeni ukrepi, ki so zanje ugodnejši, če se z njimi doseže namen predpisa.
- (4) Organ mora skrbeti, da nevednost in neukost stranke in drugih udeležencev v postopku nista v škodo pravic, ki jim gredo po zakonu.

Komentar k temeljnemu načelu št.VII.

- To načelo odraža medsebojno povezanost poglavitnih ciljev upravnega postopka, ki naj po eni strani stranki omogoči uveljavitev njene pravice oz. pravne koristi, po drugi strani pa optimalno zavaruje javni interes. Ker se z upravnim odločanjem pogosto posega tudi v pravice tretjih oseb, to načelo organom nalaga tudi skrb za to, da stranka ne uveljavlja svoje pravice na škodo pravic the oseb.
- Varstvo pravic strank organ ne omogoča samo na načine, določene v tem načelu, temveč tudi s tem, da na predpisan način poskrbi za ravnanje z vlogo (65.čl), za njeno dopolnitev (67.čl.), za pravilno zastopanje procesno nesposobne stranke (47.-49.čl.), pravilnim materialnim in procesnim vodenjem postopka (138. in 146. čl.).

Komentar k temeljnemu načelu št.VII:

- To t.n. razrešuje kolizijo med interesom posameznika in javnim interesom oz. javno koristjo.
- Zakoni oz.drugi predpisi namreč javne koristi ne določajo izrecno, temveč posredno: običajno jo je mogoče izluščiti iz vsebine ureditve posameznih vrst družbenih razmerij.Javna korist je vedno tista, ki se nanaša na širšo skupnost posameznikov in se po tem razlikuje od individualne (zasebne koristi).
- N.pr.,javni red, javna varnost, javna morala, neposredna nevarnost za življenje in zdravje ljudi ali premoženje in interesi gospodarstva...

Načelo materialne resnice

Temeljno načelo št.VIII

- (1) V postopku je treba ugotoviti resnično dejansko stanje in v ta namen ugotoviti vsa dejstva, ki so pomembna za zakonito in pravilno odločbo.
- (2) Na podlagi verjetno izkazanih dejstev lahko organ odloči le v primeru, da tako določi zakon.

Komentar k temeljnemu načelu št. VIII

- Načelo materialne resnice organu nalaga, da takšna pravno pomembna dejstva ugotovi do takšne stopnje zanesljivosti, ki izključuje vsakršen dvom o objektivnem obstoju dejstva. Nižja stopnja zanesljivosti ugotovitve dejstva je dopustna podlaga odločanja samo v primerih, ko to izrecno določa zakon.

Komentar k temeljnemu načelu št. VIII

- Organ mora ugotoviti vsa dejstva, tako tista, ki gredo stranki v korist, kakor tista, ki ji gredo v škodo.
- Organ, ki vodi postopek, mora ugotoviti vse pomembne okoliščine in dejstva (138.čl.), in odrediti izvedbo vsakega dokaza, če spozna, da je to za razjasnitev stvari potrebno (139. čl.). Stranka mora dejansko stanje navesti točno, po resnici in določno (140.čl.), na ustni obravnavi je treba pretresti in dognati vse, kar je predmet ugotovitvenega postopka (161.čl.).

Komentar k temeljnemu načelu št. VIII

- Stranka mora dejansko stanje navesti točno, po resnici in določno (140.čl.), na ustni obravnavi je treba pretresti in dognati vse, kar je predmet ugotovitvenega postopka (161.čl.).
- Organ mora ugotoviti vsa dejstva, tako tista, ki gredo stranki v korist, kakor tista, ki ji gredo v škodo.

Komentar k temeljnemu načelu št. VIII

- Nepomembna dejstva se ne ugotavljajo, ker ne pripomorejo k ugotovitvi materialne resnice.
- Narava upravnega odločanja včasih terja takojšnjo odločitev zaradi zavarovanja pomembnih dobrin, kot so življenje in zdravje ljudi ter živali, ali javna varnost, zato v teh primerih vselej ni mogoče z gotovostjo ugotoviti dejanskega stanja pred odločitvijo. Potrebno se je zadovoljiti le z verjetnostjo.

Komentar k temeljnemu načelu št. VIII

- Narava upravnega odločanja včasih terja takojšnje odločitve zaradi zavarovanja pomembnih dobrin, kot so življenje in zdravje ljudi ter živali, ali javna varnost, zato v teh primerih vselej ni mogoče z gotovostjo ugotoviti dejanskega stanja pred odločitvijo. Potrebno se je zadovoljiti le z verjetnostjo.
- Absolutna resničnost predstavlja najvišjo stopnjo prepričanja, torej gotovost. Nižja stopnja prepričanja v resničnost ugotovljenega stanja pa nas pripelje do verjetnosti. Verjetnost že sama po sebi nosi dvom v resničnost in je samo blažja stopnja prepričanja.

Načelo zaslišanja stranke

Temeljno načelo št.IX

- (1) Preden se izda odločba, je treba dati stranki možnost, da se izjavi o vseh dejstvih in okoliščinah, ki so pomembne za odločbo (Zaslišanje stranke).
- (2) Če so v postopku udeležene stranke z nasprotujočimi interesi, mora imeti vsaka stranka možnost, da se izjavi o zahtevkih in navedbah nasprotne stranke.
- (3) Organ svoje odločbe ne sme opreti na dejstva, glede katerih vsem strankam ni bila dana možnost, da se o njih izjavijo, razen v primerih, določenih z zakonom.
- (4) Če za posamezna dejanja v postopku ni z zakonom določeno, v kakšni obliki se lahko opravijo, jih opravijo stranke izven ustne obravnave pisno ali ustno na zapisnik, na obravnavi pa ustno.

Komentar k temeljnemu načelu št. IX

- Načelo zaslišanja stranke organu nalaga, da pred odločitvijo o upravni stvari da stranko oz. strankam možnost, da se izrečejo o dejstvih oz. okoliščinah, pomembnih za odločbo. Z vidika stranke to načelo predstavlja procesno pravico, ki je lahko omejena samo z zakonom, pa še to le v primeru, ko je takšna pravica ustavno dopustna (22.čl. Ustave RS). Kolikor ta pravica ni omejena z zakonom, pomeni kršitev načela zaslišanja stranke absolutno bistveno kršitev pravil postopka (237.čl.). To načelo velja za stranko, kot tudi za stranskega udeleženca.

Komentar k temeljnemu načelu št. IX

- Načelo ima v upravnem postopku drugačno vsebino v primerjavi s pojmom zaslišanja stranke v pravnem postopku. Tam je zaslišanje stranke dokazno sredstvo, v ZUP pa pomeni dolžnost upravnega organa, da omogoči stranki, da uveljavi svoje pravice.
- Z dejanji strank je mišljeno vsakršno dejanje v postopku, ne le dejanja, ki vplivajo na začetek ali tek postopka (vložitev zahtevka, predlog za podaljšanje roka, vložitev pritožbe), torej tudi dokazni predlogi, dopolnitev navedb, izjave stranke o izvedenih dokazih...

Prosta presoja dokazov Temeljno načelo št. X

O tem, katera dejstva je šteti za dokazana, odloči uradna oseba, pooblaščenca za odločanje v upravni stvari, po svojem prepričanju na podlagi vestne in skrbne presoje vsakega dokaza posebej in vseh dokazov skupaj ter na podlagi uspeha celotnega postopka.

Komentar k temeljnemu načelu št. X

- Dokaze ocenjuje in sklep glede dejanskega stanja sprejema le uradna oseba, ki je pooblaščen za odločanje, to se nanaša tudi na uradno osebo, ki je pooblaščen za postopek.
- Prosta presoja dokazov ne pomeni samovoljnega ocenjevanja, kateri od izvedenih dokazov neko dejstvo potrjuje ali ga ne potrjuje, temveč kritično in logično presojo dokazne vrednosti vsakega dokaza posebej in medsebojnega součinkovanja dokazov.

Dolžnost govoriti resnico in poštena uporaba pravic

Temeljno načelo št. XI

Stranke morajo pred organom govoriti resnico in pošteno uporabljati pravice, ki so jim priznane s tem in drugimi zakoni, ki urejajo upravni postopek.

Komentar k temeljnemu načelu št. XI

- Načelo ureja dvoje različnih področij, ki medsebojno nista vedno povezani. Po eni strani stranki prepoveduje navajanje neresničnih dejstev, kar lahko, zlasti v skrajšanem ugotovitvenem postopku (144.čl.) privede do vsebinsko nepravilne (materialno nezakonite) odločbe. Kršitev te prepovedi je sankcionirana z možnostjo obnove postopka (260.čl.). Po drugi strani pa stranki prepoveduje zlorabo procesnih pravic. Ta kršitev je sankcionirana celo z odrekom pravice do pritožbe za stranskega udeleženca (229.čl.).

Komentar k temeljnemu načelu št. XI

- Pogoje kazenske odgovornosti za posledice zavestnega navajanja neresničnih dejstev oz. odškodninske odgovornosti za posledice krivdne uporabe procesnih pravic urejata kazenski zakonik in zakon o obligacijskih razmerjih.
- Zato se lahko odločba izreče za nično kadarkoli, ko se ugotovi tako nedovoljeno stanje (obnovitveni razlog št.5).

Samostojnost pri odločanju

Temeljno načelo št. XII

- (1) Organ vodi upravni postopek in odloča v upravnih stvareh samostojno v okviru in na podlagi zakonov, podzakonskih predpisov, predpisov lokalnih skupnosti in splošnih aktov, izdanih za izvrševanje javnih pooblastil.
- (2) Uradna oseba samostojno opravlja dejanja v upravnem postopku in v tem okviru ugotavlja dejstva in okoliščine ter na podlagi ugotovljenih dejstev in okoliščin uporablja predpise oziroma splošne akte, izdane za izvrševanje javnih pooblastil.

Komentar k temeljnemu načelu št. XII.

- Načelo poudarja samostojnost upravnega organa pri reševanju posamičnih stvari ter samostojnost uradne osebe pri vodenju postopkov in odločanju v posamičnih stvareh.
- Zagotavlja uresničevanja načela zakonitosti, saj mora upravni organ pri vodenju postopka in odločanju v upravnih stvareh upoštevati zakone in druge tu navedene akte, pri čemer je v razmerju do drugih organov in do različno pravno neformalnih entitet družbenega vpliva (političnih strank, medijev, strok. inštitutcij...)avtonomen do tistih meja, ki mu jih določajo navedeni predpisi oz.akti.

Komentar k temeljnemu načelu št. XII.

- Podobno velja za uradno osebo, ki vodi postopek in odloča v okviru organa, s tem da se načelo samostojnosti tu nanaša na njeno razmerje do nadrejenih oseb.
- Načelo je omejeno s funkcijami drugih organov, ki jih imajo v sistemu državne uprave. Tako je organ I.st. pri ponovnem vodenju postopka vezan na napotila organa II: st., glede dopolnitve postopka (251. čl.), organ, ki je izdal dokončno odločbo, odpravljeno v kasnejšem upravnem sporu, pa na pravno mnenje sodišča in na njegova stališča (60.čl).

Pravica pritožbe

Temeljno načelo št. XIII.

- (1) Zoper odločbo, izdano na prvi stopnji, ima stranka pravico pritožbe. Samo z zakonom je mogoče predpisati, da v posameznih upravnih stvareh ni dovoljena pritožba, če je na drug način zagotovljeno varstvo pravic in zakonitosti.
- (2) Kadar je za odločanje na prvi stopnji pristojen predstavniški organ ali vlada, pritožba ni dovoljena.
- (3) Kadar je za odločanje na prvi stopnji pristojno ministrstvo, je pritožba dovoljena samo v primeru, da tako določa zakon. V zakonu mora biti tudi določeno, kdo o pritožbi določa.

Pravica pritožbe Temeljno načelo št. XIII.

(4) Pod pogoji iz tega zakona ima stranka pravico pritožbe tudi v primeru, če organ prve stopnje ni izdal odločbe o njeni zahtevi v določenem roku.

Komentar k temeljnemu načelu št. XIII.

- Pravica do pritožbe v upravnem postopku je pravica, ki jo zagotavlja tudi Ustava RS v 25. čl. To pravico je sicer mogoče z zakonom izključiti. V tem primeru je zagotovljeno varstvo pravic in zakonitosti v upravnem sporu (157. čl. Ustave in 1. čl. ZUP).
- Iz določbe tretjega odstavka je razvidno, da vlada v primerih, kadar na prvi stopnji odloča ministrstvo, ni drugostopenjski upravni organ. Pritožba zoper odločbo ministrstva je namreč dovoljena samo, če zakon to izrecno določa in če določa tudi, kdo v takem primeru o pritožbi odloča.

Komentar k temeljnemu načelu št. XIII.

- pritožba v primeru molka organa oz. zaradi molka organa je po novem dopustna na samo, kadar organ prve stopnje ni pravočasno odločil o zahtevi stranke, temveč v nekaterih primerih tudi v zadevah, ko ni bilo pravočasno odločeno v postopku, ki teče po uradni dolžnosti (222. čl.).

Ekonomičnost postopka Temeljno načelo št. XIV.

Postopek je treba voditi hitro, s čim manjšimi stroški in čim manjšo zamudo za stranke in druge udeležence v postopku, vendar tako, da se preskrbi vse, kar je potrebno, da se lahko pravilno ugotovi dejansko stanje, zavarujejo pravice in pravne koristi stranke ter izda zakonita in pravilna odločba.

Komentar k temeljnemu načelu št. XIV

- Načelo ekonomičnosti postopka glede na vsebino določbe tega člena nima enake veljave kot druga načela tega zakona, zlasti načelo materialne resnice, načelo zakonitosti ter načelo varstva pravic strank in javne koristi. To pomeni, da je treba določbe zakona, ki predstavljajo izvedbo navedenih načel, uporabljati tako, da postopek teče čim hitreje, s čim manjšimi stroški in s čim manjšo zamudo časa za stranke oz. druge udeležence v postopku.

Komentar k temeljnemu načelu št. XIV

- Načelo ekonomičnosti postopka ima subsidiaren pomen v vodenju postopka in takšen pomen mora po našem mnenju imeti tudi v pogledu posebnega zakonodajnega urejanja postopka, kar med drugim pomeni, da posamezni zakon ne more brez posebnih razlogov izključevati pravice do pritožbe oz. omejevati drugih načel upravnega postopka, ki zagotavljajo varstvo procesnih in materialnih pravic že v upravnem odločanju.

Na podlagi druge alineje prvega odstavka 107.
člena in prvega odstavka 91. člena ustave
Republike Slovenije

Zakon o veterinarstvu

Zvet -1

Čistopis

(Ur.l. RS, št. 33/2001, 110/2002-ZGO-1, 45/2004-
ZdZPKG, 62/2004 Odl.US: U-I-141/01-17, 93/2005-
ZVMS)

SEZNAM POGLAVIJ

- SPLOŠNE DOLOČBE
- KUŽNE BOLEZNI ŽIVALI
- NAJMANJŠI OBSEG ZV ŽIVALI
- STROŠKI
- VETERINARSKÉ DEJAVNOSTI
- KONCESIJE
- STROKOVNO IZPOPOLNJEVANJE
- SVETOVALNO TELO
- REGISTRI, EVIDENCE, BAZE PODATKOV IN INFORMACIJSKI SISTEM
- PRISTOJNOSTI DRŽAVNIH ORGANOV
- KAZENSKE DOLOČBE
- PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE

I. SPLOŠNĚ DOLOČBE

1. člen

(vsebina zakona)

Ta zakon določa najmanjši obseg zdravstvenega varstva živali, in stroške zdravstvenega varstva živali, veterinarske dejavnosti in njihovo opravljanje, javna pooblastila veterinarski zbornici, koncesije, strokovno izpopolnjevanje v veterinarstvu, registre, baze podatkov in informacijski sistem, pristojnosti državnih organov, inšpekcijski nadzor ter pravice in dolžnosti pravnih in fizičnih oseb po tem zakonu.

2. člen

(namen veterinarstva)

(1) Veterinarstvo je namenjeno:

- varovanju in izboljševanju zdravja živali;
- zaščiti zdravja živali pred kužnimi in drugimi boleznimi;
- ugotavljanju ter diagnosticiranju bolezni in zdravljenju bolnih živali;

- zagotavljanju ukrepov za varstvo prebivalstva pred zoonozami, alimentarnimi infekcijami in intoksikacijami s preprečevanjem in zatiranjem teh bolezni in preprečevanjem prenašanja teh bolezni iz živali na ljudi;

- zagotavljanju zdravstvene ustreznosti surovin in živil živalskega izvora, skrbi za zdravstveno ustreznost živil živalskega izvora in preprečevanju ostankov škodljivih snovi v živilih živalskega izvora;

- zagotavljanju zdravstvene ustreznosti krme ter skrbi za zdravstveno ustreznost krme;
- zagotavljanju zdravstvene ustreznosti vode za napajanje živali in skrbi za zdravstveno ustreznost vode za napajanje;

- zagotavljanju reprodukcije in proizvodne sposobnosti živali z vidika zdravstvenega varstva živali;
- zagotavljanju ukrepov za varstvo okolja pred onesnaževanjem s povzročitelji bolezni, ki se pojavljajo pri živalih ter higienskih razmer in ustreznosti okolja z vidika zdravstvenega varstva živali;

- zaščiti živali pred mučenjem in trpljenjem ter skrbi za dobro počutje živali;
- veterinarskemu izobraževanju, osveščanju in obveščanju prebivalstva.

(2) Pristojni organ za uresničevanje namenov veterinarstva iz prejšnjega odstavka je Veterinarska uprava Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: VURS).

3. člen

(pomen izrazov)

Posamezni izrazi za potrebe tega zakona pomenijo:

1. živali so rejne, proizvodne, klavne in hišne živali, divjad, gojena divjad, akvakultura, prostoživeče vodne živali, poskusne živali, živali iz živalskih vrtov in druge živali;
2. rejne živali so živali, ki se vzrejajo ali redijo za proizvodnjo hrane oziroma za proizvodnjo volne, kož, krzna ali zadruga gospodarske namene;

3. proizvodne živali so namenjene pridobivanju mleka, jajc in medu;
4. klavne živali so živali, katerih sestavni deli njihovega telesa so namenjeni prehrani ljudi, vključno z akvakulturo in gojeno divjadjo;
5. živali za proizvodnjo živil so klavne živali, proizvodne živali, divjad in prostoživeče vodne živali;

8. divjad so divje živali, določene s predpisi o divjadi in lovstvu, katerih meso je uporabno za prehrano ljudi in se jih ne kolje kot domače živali, temveč lovi, v skladu s predpisi o lovstvu. Za divjad štejejo tudi divji sesalci in ptice, ki prostoživijo na zaprtem območju, podobno kot prostoživeča divjad in se jih lovi v skladu s predpisi o lovstvu;

9. gojena divjad so divji kopenski sesalci, plazilci in ptice, ki se jih redi in kolje kot domače živali;

10. prostoživeče vodne živali so ribe, raki, školjke in druge vodne živali, določene s predpisi o ribištvu, katerih meso in tkiva so uporabna za prehrano ljudi in se jih lovi z namenom prehranjevanja ljudi;

11. akvakultura so v kontroliranih pogojih farmsko gojene ribe, raki, školjke in mehkužci, vključno z ujetimi živalmi teh vrst, namenjenimi za gojenje;

12. poskusne živali pomenijo vsakega živega vretenčarja, razen človeka, tudi prostoživeče larvalne oblike brez fetalnih in embrionalnih oblik, ki se uporabljajo v poskusne in druge znanstvene namene;

13. živali iz živalskih vrtov so prostoživeče živali, ki se javno razstavljajo v stalnem objektu najmanj sedem dni v letu, z izjemo cirkusov in trgovin s hišnimi živalmi;

14. plemenske živali so živali moškega in ženskega spola, namenjene za razmnoževanje

15. reje plemenskih živali so reje plemenjakov in plemenic, darovalk jajčnih celic in zarodkov, vzrejališča plemenjakov, osemenjevalna središča, plemenske jate perutnine, plemenske ribje jate, plemenišča in vzrejališča matic;

16. imetniki živali so fizične in pravne osebe, ki so lastniki živali, oziroma se ukvarjajo z rejo, varstvom, uporabo, gojitvijo, gospodarjenjem, šolanjem, prevozom ali prodajo živali;

24. zdravila za uporabo v veterinarski medicini (v nadaljnjem besedilu: zdravila) so vsaka snov ali kombinacija snovi, ki so pripravljene in namenjene za zdravljenje ali preprečevanje bolezni pri živalih, za zdravilo pa se šteje tudi vsaka snov ali kombinacija snovi, ki se lahko uporablja na živalih z namenom, da bi se določila diagnoza ali ponovno vzpostavile, izboljšale ali spremenile fiziološke funkcije;

25. ostanki škodljivih snovi so ostanki snovi s farmakološkim delovanjem, ostanki onesnaženja okolja in drugih snovi ter njihovih metabolitov, ki lahko preidejo v živila in ogrozijo zdravje ljudi;

36. čreda ali jata z nepreverjenimi ali sumljivimi epizootiološkimi razmerami je čreda ali jata, pri kateri se niso opravile predpisane preiskave živali, oziroma čreda ali jata imetnika živali, ki se ukvarja z nedovoljenim in nenadzorovanim prometom z živalmi in živalskimi proizvodi

37. veterinar je doktor veterinarske medicine z veterinarsko licenco;
38. veterinarska licenca je dovoljenje za opravljanje veterinarske dejavnosti;
39. državni izpit je izpit, ki ga doktorji veterinarske medicine opravijo na VURS po končanem univerzitetnem študiju veterinarstva;
43. veterinarski pomočnik je fizična oseba, ki pod nadzorom veterinarja opravlja posamezna veterinarska opravila;

44. veterinarske organizacije so veterinarska ambulanta, veterinarska bolnica, veterinarska klinika in veterinarska ambulanta v osemenjevalnem središču, ki imajo lahko v svoji sestavi tudi veterinarsko lekarniško postajo;

48. veterinarska služba v Slovenski vojski je samostojna strokovna služba, ustanovljena v okviru Slovenske vojske, ki opravlja določene veterinarske dejavnosti po tem zakonu za potrebe Slovenske vojske;

49. nujna veterinarska pomoč je poseg, s katerim se odpravi neposredna nevarnost za življenje živali;

50. zbirni center je registriran objekt, kjer se živali iz različnih rej zbirajo in združujejo v pošiljke, namenjene za promet;

4. člen

(pravice in dolžnosti imetnikov živali ter drugih oseb)

- (1) Imetniki oziroma imetnice živali imajo pravico do zdravstvenega varstva živali.
- (7) Imetnik oziroma imetnica živali ima pravico do proste izbire veterinarja, razen v zadevah iz tretjega odstavka 10. člena tega zakona. Imetnik živali lahko zahteva informacije o izbrani metodi in stroških veterinarske storitve ter o možnih posledicah.

II. KUŽNE BOLEZNI ŽIVALI

B) Preprečevanje kužnih bolezni živali

10. člen

(posebni preventivni ukrepi, ki jih izvajajo veterinarske organizacije)

(3) Ob koncu vsakega leta minister za naslednje leto odredi, katera preventivna cepljenja in diagnostične ter druge preiskave je treba opraviti v Republiki Sloveniji za zagotavljanje ugodnih epizootioloških razmer. Določijo se roki ter način poročanja o opravljenih ukrepih in drugi pogoji za izvedbo teh ukrepov ter organizacije, ki jih morajo opraviti.

C) Preventiva pri razmnoževanju živali

37. člen (pogoji)

(1) Reje plemenskih živali morajo biti proste določenih kužnih bolezni.

(2) Imetnik reje registriranih plemenskih živali mora zagotoviti sistematično spremljanje zdravja in sposobnost za razmnoževanje plemenjakov ter pridobivanje, proizvodnjo, skladiščenje in promet z živalskim semenom, jajčnimi celicami in zarodki ob upoštevanju predpisov o zdravstveni ustreznosti živalskega semena, jajčnih celic in zarodkov ter minimalnih pogojev za oploditveno sposobnost.

(3) Kužne bolezni iz prvega odstavka tega člena ter pogoje zdravstvene ustreznosti živalskega semena, jajčnih celic in zarodkov ter minimalnih pogojev za oploditveno sposobnost predpiše minister.

39. člen (osemenjevanje)

- (1) Osemenjevanje izvajajo veterinarske organizacije in imetniki živali, ki izpolnjujejo predpisane pogoje in so pridobili koncesijo po tem zakonu.
- (2) Podrobnejše pogoje iz prejšnjega odstavka predpiše minister.

40. člen

(parjenje in naravni pripust)

Veterinarske organizacije, ki so pridobile koncesijo po tem zakonu, sistematično spremljajo zdravje in zdravstveno sposobnost za razmnoževanje plemenjakov v parjenju in naravnem pripustu, pregledujejo evidenco pripustov in prijavljajo območnemu uradu VURS vsak sum spolne ali druge kužne bolezni ter konstitucijskih napak v zvezi z zdravjem živali.

41. člen (obveščanje)

(1) Ob vsaki ugotovitvi bolezni plemenjaka s trajnimi motnjami za razmnoževanje ali ugotovitvi zdravstvene neustreznosti živalskega semena, jajčnih celic ali zarodkov, mora imetnik reje plemenskih živali zagotoviti izvedbo predpisanih ukrepov.

(2) Veterinarske organizacije in rejci, ki lahko v skladu s predpisi opravljajo osemenjevanje, morajo o rezultatih plodnosti na svojem območju obveščati območni urad VURS ter ministrstvo, pristojno za živinorejo.

(3) Podrobnejše ukrepe iz prvega odstavka tega člena predpiše minister.

IV. NAJMANJŠI OBSEG
ZDRAVSTVENEGA VARSTVA
ŽIVALI

45. člen

(najmanjši obseg varstva živali)

Republika Slovenija mora zagotoviti najmanjši obvezni obseg varstva živali pred kužnimi boleznimi in sicer:

1. sistematično spremljanje stanja pri kužnih boleznih (diagnostične terenske in laboratorijske ter patoanatomske preiskave) in vakcinacije živali, ki jih vsako leto odredi minister;

2. ob sumu določenih kužnih boleznih zagotoviti diagnostične terenske in laboratorijske preiskave ter patoanatomsko diagnostiko, s katero se potrdi bolezen ali ovrže sum;

4. proučevanje epizootioloških razmer, razvijanje in uvajanje novih laboratorijskih metod za diagnostiko in nadzorstvo ter posredovanje novih veterinarsko medicinskih dosežkov, novih predpisov, postopkov oziroma metod strokovnega dela;

6. pripravo epidemioloških študij in ocen tveganja, vnosa živalskih kužnih bolezni v Republiko Slovenijo in raziskavami za ekonomsko optimalne ukrepe in oceno finančnih posledic predpisanih ukrepov pri pojavu živalskih kužnih bolezni;
8. primerne zaloge cepiv, razkužil in drugih sredstev za preprečevanje, ugotavljanje in zatiranje živalskih kužnih bolezni;

10. nepretrgano veterinarsko dejavnost za terensko in laboratorijsko diagnostiko kužnih bolezni, za katere je treba takoj ugotoviti kužno bolezen ali vzrok pogina;
11. VHS;
12. strokovno izpopolnjevanje veterinarjev in veterinarskih pomočnikov;
13. odškodnino za živali, predmete in surovine.

46. člen (odškodnina)

(1) Republika Slovenija mora zagotoviti imetniku živali odškodnino za živali, ki so bile ubite ali zaklane, ter za predmete in surovine, ki so bili poškodovani, pokvarjeni ali uničeni pri uresničevanju odrejenih ukrepov za zatiranje kužnih bolezni z liste A in posebej določenih kužnih bolezni in zoonoz:

1. če je takoj naznanil pojav ali sum kužne bolezni;
2. če so bila opravljena v določenih časovnih obdobjih obvezna preventivna cepljenja ter diagnostične in druge preiskave živali;
3. če je uresničil tudi druge predpisane in odrejene ukrepe za preprečevanje in zatiranje bolezni.

(2) Odškodnine iz prejšnjega odstavka se ne izplača, če se je bolezen pojavila pri uvozu živali ali predpisanih preiskavah živali v mednarodnem prometu.

(3) Posebej določene kužne bolezni in zoonoze iz prvega odstavka tega člena določi minister.

47. člen

(postopek za izplačilo odškodnine)

(1) Odškodnina iz prvega odstavka 46. člena tega zakona se določi po tržni vrednosti živali, surovine oziroma predmeta. Če je ubita oziroma zaklana žival ali uničeni oziroma poškodovani predmet oziroma surovina v celoti ali deloma še uporabna, se odškodnina zmanjša za vrednost še uporabnega deleža.

(2) Postopek za izplačilo odškodnine se prične na zahtevo imetnika. Vlogo se poda pri območnem uradu VURS in predloži predpisano dokumentacijo. V postopku za uveljavljanje odškodnine se ne plača upravna taksa.

(3) O tem, ali se imetniku izplača odškodnina, odloči z odločbo uradni veterinar za inšpekcijski nadzor območnega urada VURS. Zoper to odločbo je dovoljena pritožba na ministrstvo, pristojno za veterinarstvo, v roku osem dni ob prejema odločbe.

(4) O sami višini odškodnine iz prvega odstavka tega člena odloči uradni veterinar za inšpekcijski nadzor območnega urada VURS na podlagi podanega poročila cenilca z liste cenilcev.

(5) Zoper odločbo o višini odškodnine iz prejšnjega odstavka ni dovoljena pritožba, niti ni dovoljen upravni spor. Če se imetnik ne strinja z višino odmerjene odškodnine, lahko v tridesetih dneh od vročitve odločbe s katero je višina odškodnine določena predlaga pristojnemu sodišču, da odmeri višino odškodnine.

(6) Pristojno sodišče iz prejšnjega odstavka odmeri odškodnino v nepravdnem postopku.

(7) Postopek in dokumentacijo za izplačilo odškodnine iz drugega odstavka tega člena ter pogoje za cenilce natančneje predpiše minister.

V. STROŠKI

49. člen

(stroški)

(3) Imetnik živali, surovin, proizvodov, živil in odpadkov ter krme, uvoznik, izvoznik oziroma špediter je dolžan plačati stroške vseh drugih storitev za izvajanje ukrepov, ki so mu naloženi, razen stroškov iz

1. (sistematično spremljanje stanja živali in cepljenja),
2. (diagnostika ob sumu določenih kužnih bolezni),
4. (proučevanje epizootioloških razmer, razvijanje in uvajanje novih laboratorijskih metod za diagnostiko in nadzorstvo ter posredovanje novih veterinarsko medicinskih dosežkov, novih predpisov, postopkov oziroma metod strokovnega dela) ,
6. (priprava epidemioloških študij in ocen tveganja)

(razen predpisanih, ki jih zagotavlja VURS),

8.(primerne zaloge cepiv, razkužil in drugih sredstev za preprečevanje, ugotavljanje in zatiranje živalskih kužnih bolezni),

10. (nepretrgano veterinarsko dejavnost za terensko in laboratorijsko diagnostiko kužnih bolezni, za katere je treba takoj ugotoviti kužno bolezen ali vzrok pogina),

11.(VHS), **12.**(strokovno izpopolnjevanje veterinarjev in veterinarskih pomočnikov) **in 13.**
(odškodnino za živali, predmete in surovine) **točke 45. člena in 46.**
člena (odškodnina) **tega zakona.**

VI. VETERINARSKÉ DEJAVNOSTI

A) Splošne določbe za izvajanje

50. člen (izvajanje)

(1) Veterinarske dejavnosti izvajajo Nacionalni veterinarski inštitut Veterinarske fakultete Univerze v Ljubljani, veterinarske organizacije, Veterinarska zbornica ter druge organizacije, ki pridobijo koncesijo po tem zakonu.

(2) Veterinarska služba v Slovenski vojski zagotavlja izvajanje določenih veterinarskih dejavnosti za potrebe Slovenske vojske v skladu s strokovnimi načeli tega zakona. VURS in Veterinarska služba v Slovenski vojski sodelujeta in strokovno usklajujeta svoje delo. V ta namen ustanovita strokovno posvetovalno telo.

(3) Veterinarske dejavnosti ter natančnejše pogoje sodelovanja in strokovnega usklajevanja iz prejšnjega odstavka predpiše minister, pristojen za Slovensko vojsko v sodelovanju z ministrom.

51. člen

(veterinarske dejavnosti)

Veterinarske dejavnosti so:

1. spremljanje zdravstvenega stanja živali;
5. označevanje živali ter vodenje registra živali v skladu s predpisi;
6. izvajanje ukrepov za preprečevanje, odkrivanje, zdravljenje in zatiranje živalskih bolezni ter poškodb in kirurški posegi na živalih;

7. skrb za zdravje plemenskih živali in zdravstveno sposobnost za razmnoževanje, izvajanje ukrepov za preprečevanje in odpravljanje jalovosti ter o semenjevanje;
8. veterinarski pregledi živali;
10. osnovna terenska in laboratorijska diagnostika za odkrivanje kužnih bolezni živali;

12. preskrba z zdravili za opravljanje veterinarskih storitev;
13. preskrba veterinarskih organizacij z zdravili ter sredstvi za dezinfekcijo, dezinsekcijo in deratizacijo (biocidi);
14. laboratorijsko in klinično preskušanje veterinarskih zdravil;

16.svetovanje na področju
zdravstvenega varstva živali,
patologije prehrane in reje živali z
veterinarskega vidika;

17.veterinarska vzgoja in izobraževanje
imetnikov živali v zvezi z izvajanjem
veterinarske dejavnosti;

18. proučevanje higienskih razmer v objektih za rejo živali in higijene v drugih objektih in napravah z vidika zdravstvenega varstva in zaščite živali ter ljudi;

19. nujna veterinarska pomoč;

20. bolnišnično zdravljenje živali;

21. izdajanje zdravil in sredstev za dezinfekcijo, dezinsekcijo in deratizacijo imetnikom živali s svetovanjem in navodili za uporabo z vidika zdravstvenega varstva živali in ljudi;

22. spremljanje in proučevanje epizootiološkega stanja in razmer v državi;

23. spremljanje zdravstvenega stanja živali, fiziologije in patologije, reprodukcije z osemenjevanjem živali na nacionalnem nivoju;

24. proučevanje vplivov veterinarskih ukrepov na okolje;

27. organizacija in vodenje preprečevanja, zatiranja in izkoreninjenja živalskih bolezni in zoonoz;

28. sodelovanje pri delu komisije za ocenjevanje, odbiro in priznavanje plemenjakov, plemenskih ribjih jat in plemenišč čebeljih matic;

29. priprava strokovnih podlag za načrtovanje in za sprejemanje ukrepov v zdravstvenem varstvu živali

30. posredno reševanje vprašanj varstva zdravja ljudi, živalorejske proizvodnje in tehnologije ter svetovanje,
31. spremljanje zdravstvenega stanja ter zdravljenje čebel;
32. spremljanje zdravstvenega stanja ter zdravljenje rib;
33. izvajanje patomorfološke diagnostike;

34. izvajanje VHS;

35. izvajanje dezinfekcije, dezinsekcije in deratizacije (DDD);

36. laboratorijske preiskave materiala živali, živil in surovin, živalskega semena, jajčnih celic in zarodkov, vode za napajanje živali, zraka, zemlje, krme in dodatkov, odpadkov in odplak zaradi diagnostike živalskih kužnih in drugih živalskih bolezni oziroma ugotavljanja zdravstvene ustreznosti proizvodov;

37. zagotavljanje priprav za obrambo in zaščito ter delovanje veterinarske službe v vojni ali ob naravnih in drugih nesrečah ter v izrednem stanju;

38. zagotavljanje usposabljanja enot za prvo veterinarsko pomoč civilne zaščite;

39. organiziranje veterinarskega izobraževanja imetnikov živali in prebivalstva;
40. strokovno izobraževalno delo na področju veterinarske dejavnosti;
41. organiziranje in izvajanje tečajev za osnovno znanje o živalskih kužnih boleznih;

42. specialistične klinične, laboratorijske, rentgenske in druge diagnostične preiskave v skladu s strokovno usmeritvijo;

43. veterinarsko medicinske raziskave;

44. zdravstveno varstvo plemenjakov v osemenjevalnem središču, sistematično spremljanje zdravja plemenjakov in njihove zdravstvene sposobnosti za osemenjevanje; pridobivanje, priprava, preverjanje zdravstvene ustreznosti, skladiščenje in distribucija živalskega semena, jajčnih celic in zarodkov;

45. preprečevanje onesnaževanja okolja s povzročitelji in prenašalci živalskih kužnih bolezni

46. preverjanje rezultatov laboratorijskih preiskav z izvajanjem primerjalnih testov in usklajevanje metodoloških postopkov;

47. organizacija in izvajanje intralaboratorijskega nadzora;

48. organizacija in izvajanje interlaboratorijskega nadzora;

50. razvijanje in uvajanje novih laboratorijskih metod za diagnostiko živalskih kužnih bolezni in za analitiko ostankov kontaminantov okolja in veterinarskih zdravil ter za druge preiskave surovin, živil in krme;

53. spremljanje učinkovitosti in ugotavljanje ustreznosti posameznih sredstev za dezinfekcijo, dezinsekcijo in deratizacijo;

55. razvijanje in uvajanje novih kliničnih laboratorijskih metod za diagnostiko in zdravljenje kužnih bolezni organskih, presnovnih, vzrejnih in drugih bolezni, bolezenskih stanj in poškodb živali;
56. razvijanje in uvajanje novih postopkov pri osemenjevanju in presajanju zarodkov ter laboratorijskega dela z jajčnimi celicami;
57. ukrepanje za higienizacijo odplak, gnoja, gnojevke, gnojnice;

58. posredovanje novih veterinarsko medicinskih dosežkov, novih postopkov in metod strokovnega dela;
59. preiskave s področja varovanja okolja, higiene zraka in vode, odpadnih voda iz živilorejske proizvodnje in živilskih obratov ter obratov za predelavo odpadkov;
60. zaščita živali pred mučenjem;
61. preiskave v zdravstvenem varstvu in zaščiti živali;

52. člen (opravljanje veterinarske dejavnosti)

- (1) Veterinarske dejavnosti iz 5. (označevanje živali ter vodenje registra živali v skladu s predpisi), 6. (izvajanje ukrepov za preprečevanje, odkrivanje, zdravljenje in zatiranje živalskih bolezni ter poškodb in kirurški posegi na živalih), 10. (osnovna terenska in laboratorijska diagnostika za odkrivanje kužnih bolezni živali), 14. (laboratorijsko in klinično preskušanje veterinarskih zdravil), 22. (spremljanje in proučevanje epizootiološkega stanja in razmer v državi) , 23. (spremljanje zdravstvenega stanja živali, fiziologije in patologije, reprodukcije z osemenjevanjem živali na nacionalnem nivoju) , 28. (sodelovanje pri delu komisije za ocenjevanje, odbiro in priznavanje plemenjakov, plemenskih ribjih jat in plemenišč čebeljih matic), 29. (priprava strokovnih podlag za načrtovanje in za sprejemanje ukrepov v zdravstvenem varstvu živali), 31. (spremljanje zdravstvenega stanja ter zdravljenje čebel), 32. (spremljanje zdravstvenega stanja ter zdravljenje rib), 33. (izvajanje patomorfološke diagnostike),

34. (VHS) , 35. (DDD) , 36. laboratorijske preiskave materiala živali, živil in surovin, živalskega semena, jajčnih celic in zarodkov, vode za napajanje živali, zraka, zemlje, krme in dodatkov, odpadkov in odplak zaradi diagnostike živalskih kužnih in drugih živalskih bolezni oz. ugotavljanja zdravstvene ustreznosti proizvodov) , 42. (specialistične klinične, laboratorijske, rentgenske in druge diagnostične preiskave v skladu s strokovno usmeritvijo) , 43. (veterinarsko medicinske raziskave), 47. (intralaboratorijski nadzor), 48. (interlaboratorijski nadzor), 50. (razvijanje in uvajanje novih laboratorijskih metod za diagnostiko živalskih kužnih bolezni in za analitiko ostankov kontaminantov okolja in veterinarskih zdravil ter za druge preiskave surovin, živil in krme) , 55. (razvijanje in uvajanje novih kliničnih laboratorijskih metod za diagnostiko in zdravljenje kužnih bolezni organskih, presnovnih, vzrejnih in drugih bolezni, bolezenskih stanj in poškodb živali), 56. (razvijanje in uvajanje novih postopkov pri osemenjevanju in presajanju zarodkov ter laboratorijskega dela z jajčnimi celicami) in 58. (posredovanje novih veterinarsko medicinskih dosežkov, novih postopkov in metod strokovnega dela) točke iz 51. člena tega zakona so dejavnosti javne veterinarske službe, ki se opravljajo v okviru mreže javne veterinarske službe.

- (3) Dejavnost iz 13. točke 51. člena (preskrba veterinarskih organizacij z zdravili ter sredstvi za dezinfekcijo, dezinsekcijo in deratizacijo (biocidi) tega zakona lahko opravljajo pravne ali fizične osebe, ki imajo dovoljenje pristojnega organa v skladu s predpisi o zdravilih in so vpisane v register pri VURS.
- (4) Veterinarske dejavnosti iz 51. člena, razen nudenja nujne veterinarske pomoči, lahko opravlja le veterinar

(5) Natančnejšo vsebino in način opravljanja državnega izpita, ki ga mora opraviti veterinar, predpiše minister.

(6) Zaradi zagotovitve praktičnega usposabljanja študentov veterinarske medicine lahko dejavnosti iz 51. člena tega zakona izvaja tudi Veterinarska fakulteta Univerze v Ljubljani.

(7) Veterinarske dejavnosti kot so: kastracija pujskov do starosti 7 dni, dehelmintizacija, vitaminizacija in feruminizacija prašičev, lahko na svojih živalih opravlja imetnik živali ali pri njem zaposleni delavec, če ima ustrezno znanje in izpolnjuje druge pogoje, ki jih določi minister, pristojen za kmetijstvo.

53. člen

(mreža javne veterinarske službe)

Mrežo javne veterinarske službe sestavljajo NVI Veterinarske fakultete Univerze v Ljubljani (v nadaljnjem besedilu: NVI) in veterinarske ter druge organizacije, ki imajo koncesijo po tem zakonu, pooblaščenih laboratorijih drugih organizacij in Veterinarska zbornica.

54. člen

(financiranje javne veterinarske službe)
(1) Javna veterinarska služba se financira:

- iz sredstev ustanovitelja v skladu z aktom o ustanovitvi;
- iz proračunskih sredstev;
- s plačilom za opravljene veterinarske storitve;
- iz drugih virov.

(2) Osnove in merila za oblikovanje cen veterinarskih storitev natančneje določi Veterinarska zbornica.

55. člen (zagotavljanje izvajanja javne veterinarske službe)

V primerih, ko ni zagotovljeno izvajanje predpisanih dejavnosti javne veterinarske službe, naloži VURS začasno izvajanje dejavnosti drugemu nosilcu koncesije.

56. člen

(neprekinjeno opravljanje veterinarske dejavnosti)

(1) Kadar veterinarske dejavnosti iz strokovnih ali organizacijskih razlogov ni mogoče organizirati v rednem delovnem času, v izmenah ali kako drugače ali takrat, ko je treba opravljati nujne veterinarske storitve, veterinarji in veterinarski pomočniki zagotovijo neprekinjeno veterinarsko službo z dežurstvom ali s stalno pripravljenostjo.

(2) Dežurstvo je poseben delovni pogoji, ko mora biti veterinar oziroma veterinarski pomočnik prisoten v veterinarski organizaciji, da lahko opravlja nujne veterinarske storitve.

(3) Stalna pripravljenost je poseben delovni pogoj, ko mora biti veterinar vsak čas dosegljiv zaradi opravljanja nujnih veterinarskih storitev.

(4) Ne glede na predpise o delovnih razmerjih lahko veterinar izjemoma opravi 40 ur dela preko polnega delovnega časa.

(5) Dežurstvo in stalna pripravljenost se štejeta v delovni čas, potreben za opravljanje nujnih veterinarskih storitev.

(6) Med stavko morajo veterinarji zagotavljati nujno veterinarsko pomoč in oskrbo živali.

(7) Veterinar ne sme odkloniti nujne veterinarske pomoči.

57. člen (NVI)

(1) NVI ustanovi Veterinarska fakulteta Univerze v Ljubljani tako, da preoblikuje obstoječi Veterinarski inštitut Slovenije v posebno organizacijsko enoto, ki na podlagi koncesije v skladu s tem zakonom lahko izvaja dejavnosti iz 14. (laboratorijsko in klinično preskušanje veterinarskih zdravil), 22. (spremljanje in proučevanje epizootičnega stanja in razmer v državi) , 23. (spremljanje zdravstvenega stanja živali, fiziologije in patologije, reprodukcije z osemnjenjem živali na nacionalnem nivoju) , 28. (sodelovanje pri delu komisije za ocenjevanje, odbiro in priznavanje plemenjakov, plemenskih ribjih jat in plemenišč čebeljih matic) , 29. (priprava strokovnih podlag za načrtovanje in za sprejemanje ukrepov v zdravstvenem varstvu živali), 31. (spremljanje zdravstvenega stanja ter zdravljenje čebel) , 32. (spremljanje zdravstvenega stanja ter zdravljenje rib) , 33. (izvajanje patomorfološke diagnostike),

36. laboratorijske preiskave materiala živali, živil in surovin, živalskega semena, jajčnih celic in zarodkov, vode za napajanje živali, zraka, zemlje, krme in dodatkov, odpadkov in odplak zaradi diagnostike živalskih kužnih in drugih živalskih bolezni oz. ugotavljanja zdravstvene ustreznosti proizvodov) , **42.** (specialistične klinične, laboratorijske, rentgenske in druge diagnostične preiskave v skladu s strokovno usmeritvijo) , **43.** (veterinarsko medicinske raziskave), **46.** (preverjanje rezultatov laboratorijskih preiskav z izvajanjem primerjalnih testov in usklajevanje metodoloških postopkov) **47.** (intralaboratorijski nadzor), **48.** (interlaboratorijski nadzor), **50.** (razvijanje in uvajanje novih laboratorijskih metod za diagnostiko živalskih kužnih bolezni in za analitiko ostankov kontaminantov okolja in veterinarskih zdravil ter za druge preiskave surovin, živil in krme) , **55.** (razvijanje in uvajanje novih kliničnih laboratorijskih metod za diagnostiko in zdravljenje kužnih bolezni organskih, presnovnih, vzrejnih in drugih bolezni, bolezenskih stanj in poškodb živali), **56.** (razvijanje in uvajanje novih postopkov pri osemenjevanju in presajanju zarodkov ter laboratorijskega dela z jajčnimi celicami) in **58.** (posredovanje novih veterinarsko medicinskih dosežkov, novih postopkov in metod strokovnega dela) **točke 51. člena tega zakona.**

(2) Ne glede na prejšnji odstavek mora NVI zagotoviti preiskave iz 2. točke in izvajanje 11. točke 45. člena tega zakona.

(3) NVI mora izpolnjevati predpisane pogoje glede prostorov, opreme in kadrov.

(4) NVI mora sredstva za izvajanje svojih dejavnosti voditi ločeno na posebnem podračunu Veterinarske fakultete.

(5) Podrobnejše pogoje iz tretjega in četrtega odstavka tega člena predpiše minister.

58.člen

(Veterinarska zbornica)

- (1) Doktorji veterinarske medicine se združujejo v Veterinarsko zbornico.
- (2) Veterinarsko zbornico vodi direktor, ki je imenovan na podlagi javnega razpisa. Veterinarska zbornica ima v skladu s statutom zbornice svoje organe, med drugim tudi razsodišče.

(3) Veterinarska zbornica opravlja naslednje naloge:

1. članom z opravljenim državnim izpitom izdaja in odvzema veterinarske licence za opravljanje veterinarskih dejavnosti in vodi o tem register;

2. načrtuje, spremlja in organizira strokovno izpopolnjevanje veterinarjev ter preskus strokovne usposobljenosti veterinarjev v veterinarskih organizacijah;
3. opravlja strokovni nadzor v veterinarskih organizacijah;
4. verificira veterinarske organizacije in vodi njihov register;

Odločba US - razveljavitev, kolikor se nanaša na oblikovanje cen veterinarskih storitev, ki niso javna veterinarska služba (Uradni list RS, št. 62-2850/2004) (glej opombo (3))

5. določa osnove in merila za oblikovanje cen veterinarskih storitev v sodelovanju s svetom uporabnikov;

6. sodeluje pri pripravi predpisov o veterinarstvu;

Odločba US - razveljavitev (Uradni list RS, št. 62-2850/2004) (glej opombo (3))

7. sodeluje v postopku podeljevanja javnih pooblastil;
8. sodeluje pri oblikovanju programov študijskega izobraževanja in strokovnega izpopolnjevanja;
9. opravlja druge naloge, določene s statutom.

(4) Naloge iz 1. do 5. točke prejšnjega odstavka opravlja Veterinarska zbornica kot javno pooblastilo.

(5) Licenca se podeli z odločbo v upravnem postopku. Vlogi za izdajo licence je potrebno priložiti ustrezno dokazilo o zaključenem univerzitetnem študiju veterinarstva in dokazilo o opravljenem državnem izpitu. Veterinarska zbornica je dolžna izdati veterinarsko licenco v roku 30 dni po prejemu popolne vloge. Licenca se odvzame z odločbo v upravnem postopku v primeru hujšega kršenja predpisov, kar zbornica podrobneje opredeli v svojem statutu.

(6) Za vlogo in odločbo o izdaji veterinarske licence se ne plača upravna taksa.

(7) Zoper odločbo in ukrepe Veterinarske zbornice je dovoljena pritožba na ministrstvo.

59. člen (pogoji)

(1) Veterinarska zbornica mora za izvajanje javnih pooblastil iz tega zakona izpolnjevati predpisane kadrovske, prostorske in druge pogoje, kar ugotovi generalni direktor VURS z odločbo v upravnem postopku.

(2) Izpolnjevanje pogojev iz prejšnjega odstavka preverja komisija, komisija, ki jo imenuje generalni direktor VURS.

(3) Medsebojno razmerje med VURS in Veterinarsko zbornico se uredi s pogodbo.

(4) V primeru prenehanja javnega pooblastila Veterinarski zbornici, opravlja naloge iz 1. do 5. točke tretjega odstavka 58.člena tega zakona VURS.

(5) Direktor Veterinarske zbornice mora biti veterinar.

(6) Javno pooblastilo preneha, če Veterinarska zbornica ne izpolnjuje več predpisanih pogojev, če dela v nasprotju s predpisi ali če krši pogodbo iz tretjega odstavka tega člena, kar ugotovi generalni direktor VURS z odločbo v upravnem postopku.

(7) Pogoje iz prvega odstavka tega člena predpiše minister.

60. člen

(statut zbornice)

- (1) Veterinarska zbornica sprejme statut, v katerem med drugim uredi svoje delovanje, organizacijo, imenovanje direktorja zbornice in članov razsodišča ter postopek in ukrepe razsodišča.
- (2) Vlada Republike Slovenije daje soglasje k statutu zbornice v delu, ki se nanaša na javno pooblastilo.

61. člen

(financiranje veterinarske zbornice)

(1) Veterinarska zbornica se financira:

- s članarino;
- iz proračunskih sredstev za izvajanje nalog za katere je dano javno pooblastilo;
- iz lastnih in drugih virov.

(2) Naloge, ki jih Veterinarska zbornica opravlja na podlagi javnega pooblastila, nadzira VURS.

62. člen

(veterinarske organizacije)

(1) Pravne in fizične osebe, ki izpolnjujejo predpisane kadrovske, prostorske, higiensko tehnične pogoje ter pogoje glede opreme, lahko ustanovijo naslednje oblike veterinarskih organizacij: veterinarsko ambulanto, veterinarsko bolnico, veterinarsko lekarniško postajo, veterinarsko kliniko in veterinarsko ambulanto v osemenjevalnem središču.

(2) Šteje se, da veterinarska organizacija izpolnjuje predpisane prostorske pogoje tudi, če sklene pogodbo o najemu oziroma uporabi ustreznih prostorov z drugo pravno ali fizično osebo, ki teh prostorov in opreme ne uporablja za opravljanje veterinarske dejavnosti.

(3) Veterinarske organizacije iz prvega odstavka tega člena so organizirane kot družbe ali samostojni veterinarji po predpisih o gospodarskih družbah.

(4) Veterinarsko dejavnost v veterinarskih organizacijah lahko opravlja veterinar, ki mu s pravnomočno odločbo ni prepovedano opravljanje veterinarskega poklica.

(5) Podrobnejše pogoje iz prvega odstavka tega člena predpiše minister.

63. člen

(verifikacija veterinarskih organizacij)

(1) Veterinarska organizacija lahko začne opravljati veterinarske dejavnosti, za katere ni potrebna koncesija po tem zakonu, ko Veterinarska zbornica z odločbo v upravnem postopku ugotovi, da veterinarska organizacija izpolnjuje predpisane pogoje za določeno organizacijsko obliko.

(2) Veterinarska zbornica z odločbo iz prejšnjega odstavka veterinarski organizaciji dovoli opravljanje veterinarskih dejavnosti, za katere koncesija po tem zakonu ni potrebna.

(3) Za opravljanje dejavnosti javne veterinarske službe mora veterinarska organizacija poleg odločbe iz prvega odstavka tega člena pridobiti tudi koncesijo VURS.

- (4) Veterinarska zbornica vodi register verificiranih veterinarskih organizacij.
- (5) Obliko in vsebino registra iz prejšnjega odstavka predpiše minister.

64. člen

(izbris veterinarske organizacije iz registra)

- (1) Veterinarska organizacija se izbriše iz registra:
- na podlagi njene odjave veterinarske organizacije iz registra;
  - če ne izpolnjuje več predpisanih pogojev in pomanjkljivosti ne odpravi v določenem roku;
  - če opravlja veterinarsko dejavnost v nasprotju s predpisi.

- (2) O izbrisu iz registra izda Veterinarska zbornica ugotovitveno odločbo.
- (3) Natančnejše pogoje za izbris iz registra predpiše minister.

65. člen

(druge organizacije s koncesijo)

- (1) Koncesije po tem zakonu se lahko podelijo tudi drugim organizacijam, ki izpolnjujejo predpisane pogoje.
- (2) Podrobnejše pogoje iz prvega odstavka tega člena predpiše minister.

VII. KONCESIJE

66. člen (koncesije)

(1) VURS dodeli koncesije za opravljanje javne veterinarske službe nosilcem na podlagi javnih razpisov, ki se objavijo v Uradnem listu Republike Slovenije.

(2) Javni razpis iz prejšnjega odstavka vsebuje zlasti:

- opredelitev predmeta koncesije;
- navedbo o začetku in trajanju koncesije;
- pogoje, ki jih mora izpolnjevati koncesionar;
- obvezne sestavine prijave;
- merila za izbiro;

- navedbo roka za izdajo odločbe o izbiri za izdajo koncesije;
- druge morebitne strokovne in tehnične pogoje;
- kontaktna oseba za dajanje informacij v zvezi z vsebino javnega razpisa;
- datum, kraj in čas odpiranja vlog;
- način obveščanja kandidatov o izbiri koncesionarjev.

(3) Postopek odpiranja in ocenjevanja vlog izvaja komisija, ki jo imenuje generalni direktor VURS. Pri odpiranju vlog so lahko prisotni pooblaščeni predstavniki prijaviteljev.

(4) Prepozno prispеле vloge se zavržejo. Nepopolne vloge lahko vlagatelji dopolnijo v osmih dneh od opozorila, v nasprotnem primeru se vloge zavržejo, na kar je treba vlagatelje opozoriti.

(5) Izid javnega razpisa se objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

(6) Javni razpis iz prvega odstavka tega člena ni potreben, temveč se koncesija dodeli na podlagi vloge z odločbo v upravnem postopku:

- NVI;
- verificiranim veterinarskim organizacijam za izvajanje dejavnosti preventivnega cepljenja določenih hišnih živali proti steklini v lastni ambulanti;
- v primerih iz 55. (zagotavljanje izvajanja javne veterinarske službe) člena tega zakona;
- v primeru dodelitve koncesije za opravljanje veterinarske dejavnosti iz 13. točke (preskrba veterinarskih organizacij z zdravili ter sredstvi za dezinfekcijo, dezinsekcijo in deratizacijo (biocidi)) 51. člena tega zakona.

(7) VURS odloči o izbiri koncesionarja z odločbo v upravnem postopku. V odločbi morajo biti poleg izbrane organizacije navedeni tudi veterinarji, ki bodo dodeljeno veterinarsko dejavnost izvajali.

(8) O izbiri koncesionarja za opravljanje osemenjevanja odloča VURS v soglasju z ministrstvom, pristojnim za živinorejo.

(9) Medsebojna razmerja med VURS in koncesionarji, vključno z NVI, se podrobneje uredijo s pogodbami.

(10) Zoper odločbe iz tega člena ni pritožbe, možen pa je upravni spor.

67. člen (pogodba)

(1) Na podlagi odločbe o izbiri VURS sklene z nosilcem koncesije pogodbo v pisni obliki, v kateri določi:

- dejavnosti javne veterinarske službe, ki jo opravlja nosilec koncesije;
- veterinarje, ki bodo opravljali posamezne dejavnosti iz pogodbe;

- območje, na katerem mora nosilec koncesije opravljati dejavnost javne veterinarske službe, če gre za dejavnost iz tretjega odstavka 10. člena (Letna odredba) tega zakona;
- način in pogoje za opravljanje s pogodbo določene dejavnosti;

- pravice, obveznosti in odgovornosti nosilca koncesije in veterinarjev;
- delovni čas in poslovni čas oziroma način zagotavljanja neprekinjenega zdravstvenega varstva živali;
- pričetek in čas trajanja koncesije;

- vir financiranja opravljanja javne službe;
- nadzor nad opravljanjem javne službe;
- prenehanje koncesije nosilcu koncesije oziroma veterinarju;
- rok za odpoved koncesije.

(2) Nosilci in veterinarji, ki dobijo dovoljenje za opravljanje javne veterinarske službe, so za delo odgovorni VURS.

68. člen (prenehanje koncesije)

(1) Koncesija preneha:

- z odvzemom;
- s prenehanjem pogodbe.

(2) Podrobnejše pogoje za prenehanje koncesije predpiše minister.

69. člen

(odgovornost za izvajanje koncesije)

Nosilec koncesije je v skladu z zakonom odgovoren za škodo, ki jo pri opravljanju ali v zvezi z opravljanjem koncesije povzroči pri njem zaposleni delavec uporabnikom ali drugim osebam.

VIII. STROKOVNO
IZPOPOLNJEVANJE
V VETERINARSTVU

70. člen (strokovno izpopolnjevanje)

(1) Veterinarji in veterinarski pomočniki imajo pravico in dolžnost, da se strokovno izpopolnjujejo.

(3) veterinarji se morajo periodično izobraževati in opraviti predpisana preverjanja znanja po programu, ki ga pripravi Veterinarska zbornica.

(4) Program usposabljanja in način izvajanja usposabljanja s področja veterinarskih dejavnosti v praksi, pripravi Veterinarska fakulteta Univerze v Ljubljani v soglasju z VURS in Veterinarsko zbornico.

IX. SVETOVALNO TELO

71. člen

(veterinarski svet)

(1) Veterinarski svet je svetovalno telo ministra na področju veterinarstva. Člane imenuje minister izmed predstavnikov VURS, NVI, Veterinarske fakultete, Veterinarske zbornice, veterinarske službe v Slovenski vojski in drugih priznanih strokovnjakov s področja veterinarstva.

(2) Naloge veterinarskega sveta so:

- priprava strokovnih podlag in programskih usmeritev;
- spremljanje sistemskih, razvojnih in kadrovskih vprašanj v veterinarstvu in predlaganje prednostnih nalog;
- sodelovanje pri pripravi programov zdravstvenega varstva živali;

- sodelovanje pri pripravi kadrovskih in delovnih normativov;
- predlaganje razvojnih programov v veterinarstvu;
- sodelovanje pri pripravi podlag za predpise s področja veterinarstva.

72. člen

(Svet uporabnikov)

- (1) Za zastopanje interesov imetnikov živali se ustanovi svet uporabnikov.
- (2) Naloge sveta uporabnikov so zlasti:
  - sodeluje z veterinarsko zbornico pri oblikovanju cen veterinarskih storitev,

- daje mnenje k pripravi podlag za predpise s področja veterinarstva,
- daje mnenja in predloge k razvojnemu programu s področja veterine.

(3) Podrobnejše pogoje in merila za ustanovitev sveta uporabnikov predpiše minister v treh mesecih po uveljavitvi zakona.

X. REGISTRI,
EVIDENCE, BAZE
PODATKOV
IN INFORMATIJSKI
SYSTEM

73. člen

(registri, evidence, baze podatkov
in informacijski sistem)

(1) Vsi izvajalci veterinarskih dejavnosti morajo voditi predpisane evidence, registre in baze podatkov, ki so povezani v informacijski sistem.

(3) Natančnejše pogoje vodenja registrov, evidenc in baz podatkov predpiše minister.

XI. PRISTOJNOSTI DRŽAVNIH ORGANOV

A) Vlada Republike Slovenije

75. člen

(pristojnosti vlade)

Vlada Republike Slovenije ima po tem zakonu naslednje pravice in obveznosti:

- določi mrežo javne veterinarske službe;
- daje soglasje k statutu Veterinarske zbornice v delu, ki se nanaša na javna pooblastila.

76. člen

(posebna pooblastila vlade)

(1) Ob naravnih in drugih nesrečah, ki povzročijo obolenje večjega števila živali ali pojave epizootije in v izrednih razmerah ali vojni, lahko Vlada Republike Slovenije odredi za širše območje naslednje ukrepe:

1. mobilizacijo veterinarjev in veterinarskih pomočnikov ter drugih občanov za izvedbo predpisanih ukrepov;
2. odvzem opreme, zdravil in prevoznih sredstev v skladu s posebnimi predpisi in začasno uporabo zemljišča ter zgradb za izvedbo predpisanih ukrepov za zdravstveno varstvo živali;

3. posebne naloge NVI, veterinarskim in drugim organizacijam zaradi izvedbe predpisanih ukrepov.

(2) Pri večjih epizootijah lahko Vlada Republike Slovenije odredi, da morajo pomagati pri preprečevanju širjenja in pri zatiranju kužnih bolezni tudi policija in enote civilne zaščite, lahko pa zahteva tudi pomoč Slovenske vojske.

B) Minister, pristojen za
veterinarstvo in drugi ministri

77. člen

(pristojnosti ministra)

(1) Minister izdaja podzakonske predpise, predvidene v določbah tega zakona ter druge podzakonske predpise, potrebne za izvajanje tega zakona in za izvajanje predpisov EU.

78. člen

(posebna pooblastila ministra)

V izrednem ali vojnem stanju, ob naravnih in drugih nesrečah, ki povzročijo obolenje večjega števila živali, ali ob pojavih epizootije lahko minister naloži veterinarjem, veterinarskim pomočnikom, NVI, veterinarskim in drugim organizacijam posebne strokovne in druge naloge.

79. člen

(izjemni ukrepi ministra)

- (1) V primeru epizootij lahko minister odredi zaščitna cepljenja živali.
- (2) Če znotraj mreže javne veterinarske službe v Republiki Sloveniji ni mogoče zagotoviti izvajanja določene dejavnosti javne veterinarske službe, organizira ministristvo izvajanje te dejavnosti pri ustreznih drugih institucijah v Sloveniji ali v drugih državah.

83. člen

(upravne naloge)

VURS opravlja naslednje upravne naloge:

- izdajanje dovoljenj za opravljanje določenih veterinarskih dejavnosti;
- izvedba javnih razpisov za dodelitev koncesij, izdajanje odločb o dodelitvi koncesij in o izpolnjevanju predpisanih pogojev Veterinarske zbornice za izvajanje javnih pooblastil ter sklepanje pogodb s koncesionarji ter Veterinarsko zbornico;

- določevanje obsega gradiva za državne izpite in preizkus znanja, imenovanje izpitne komisije, obveščanje o datumu, ki je določen za izpit, in vodenje knjige izpitov;

D) Inšpekcijski nadzor

86. člen (uradni veterinar)

(2) Zavezanec po tem zakonu mora uradnemu veterinarju omogočiti nemoteno opravljanje nadzorstva.

87. člen

(pristojnosti uradnega veterinarja)

Pri inšpekcijskem nadzorstvu ima uradni veterinar naslednje pravice in dolžnosti:

31. pregledovati poslovne knjige, evidence o rezultatih preiskav in druge listine fizičnih in pravnih oseb, ki se nanašajo na izvajanje predpisov o veterinarstvu in predpisov o dajanju zdravil v promet;

34. odrediti ukrepe za odpravo nepravilnosti v veterinarskih organizacijah, NVI, Veterinarski zbornici in drugih organizacijah s koncesijo po tem zakonu;

XIV.
DOLOČBE

KAZENSKÉ

94. člen

(prekrški pravnih oseb in samostojnih podjetnikov)

(1) Z denarno kaznijo od 500.000 tolarjev do 10.000.000 tolarjev se kaznuje za prekršek pravna oseba:

- če ravna v nasprotju z drugim odstavkom 37. člena (reprodukcija registriranih plemenskih živali);
- če ne izpolnjuje predpisanih pogojev oziroma nima koncesije za opravljanje osemenjevanja (prvi odstavek 39. člena (osemenjevanje));
- če ravna v nasprotju s 40. členom (parjenje in naravni pripust) ;

- če ravna v nasprotju z 41. členom (obveščanje) ;
- če ravna v nasprotju s tretjim odstavkom 52. člena (preskrba veterinarskih organizacij z zdravili ter sredstvi za dezinfekcijo, dezinfekcijo in deratizacijo (biocidi)) tega zakona lahko opravljajo pravne ali fizične osebe, ki imajo dovoljenje pristojnega organa v skladu s predpisi o zdravilih in so vpisane v register pri VURS. tega zakona;
- če ravna v nasprotju s prvim (nujne veterinarske storitve izven delovnega časa), petim (dežurstvo in stalna pripravljenost) ali šestim odstavkom 56. člena (nujna pomoč);
- če NVI ravna v nasprotju s četrtim odstavkom 57. člena (NVI mora sredstva za izvajanje svojih dejavnosti voditi ločeno na posebnem podračunu Veterinarske fakultete)

- če NVI ne zagotovi izvajanja nalog iz drugega odstavka 57. člena (diagnostika ob sumu določenih kužnih bolezni, VHS);
- če Veterinarska zbornica ne opravlja nalog javnega pooblastila (četrti odstavek 58. člena);
- če Veterinarska zbornica ne ravna v skladu s petim odstavkom 58. člena (podelitev licence);

- če Veterinarska zbornica ne izda odločbe iz prvega in drugega odstavka 63. člena (opravljanje veterinarskih dejavnosti za katere ni potrebna koncesija) tega zakona v roku, ki ga določajo predpisi o splošnem upravnem postopku;
- če veterinarska organizacija opravlja veterinarsko dejavnost v nasprotju z 62. (veterinarske organizacije) ali 63. (verifikacija veterinarskih organizacij) členom;

- če ne vodi predpisanih evidenc, registrov in baz podatkov (prvi odstavek 73. člena (vsi izvajalci veterinarskih dejavnosti morajo voditi predpisane evidence, registre in baze podatkov, ki so povezani v informacijski sistem);

- če ne izvede predpisanih ukrepov uradnega veterinarja (87. (pristojnosti uradnega veterinarja) in 89. (ukrepi na meji) člena);

(2) Z denarno kaznijo od 200.000 tolarjev do 5,000.000 tolarjev se za prekršek kaznuje posameznik, če stori prekršek iz prejšnjega odstavka v zvezi s samostojnim opravljanjem dejavnosti.

(3) Z denarno kaznijo od 50.000 tolarjev do 500.000 tolarjev se za prekršek iz prvega odstavka tega člena kaznuje tudi odgovorna oseba pravne osebe

95. člen

(mandatne kazni pravnih oseb)

(1) Z denarno kaznijo 300.000 tolarjev, ki se izterja takoj na kraju, se za prekršek kaznuje pravna oseba:

- če ne omogoči nemotenega opravljanja inšpekcijskega nadzorstva (drugi odstavek 86. člena).

(2) Z denarno kaznijo 100.000 tolarjev, ki se izterja takoj na kraju, se za prekršek iz prejšnjega odstavka kaznuje tudi odgovorna oseba pravne osebe.

(3) Z denarno kaznijo 200.000 tolarjev, ki se izterja takoj na kraju se za prekršek iz prejšnjega odstavka kaznuje posameznik, ki stori prekršek v zvezi s samostojnim opravljanjem dejavnosti.

96. člen

(prekrški posameznikov)

Z denarno kaznijo od 50.000 tolarjev do 100.000 tolarjev se kaznuje posameznik, ki stori prekršek iz prvega odstavka 94. člena tega zakona.

97. člen

(mandatne kazni posameznikov)

Z denarno kaznijo 30.000 tolarjev, ki se izterja takoj na kraju, se kaznuje posameznik, ki stori prekršek iz prvega odstavka 95. člena (nemoteno opravljanje inšpekcijskega nadzora) tega zakona.

XV. PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE

99. člen

(rok za izdajo podzakonskih predpisov
in predpisi, ki ostanejo veljavni)

(1) Rok za izdajo podzakonskih predpisov
po tem zakonu je eno leto po uveljavitvi
tega zakona.

(2) Do uveljavitve izvršilnih predpisov iz tega zakona se še uporabljajo veljavni predpisi izdani na podlagi zakona o veterinarstvu (Uradni list RS, št. 82/94, 21/95, 16/96, 98/99 - ZZZiv, 101/99 in 8/00 - ZUT) in predpisi, ki se uporabljajo na podlagi 157. člena zakona o veterinarstvu, kolikor niso v nasprotju s tem zakonom.

100. člen

(prenehanje veljavnosti)

Z dnem uveljavitve tega zakona prenehajo veljati:

1. zakon o veterinarstvu (Uradni list RS, št. 82/94, 21/95, 16/96, 98/99 - ZZZiv, 101/99 in 8/00 - ZUT), razen določb 157.člena;
2. tarifne številke 53 do 62 zakona o upravnih taksah (Uradni list RS, št. 8/00, 44/00 in 81/00).

101. člen (prehodni rok)

(1) Do ustanovitve NVI oziroma najpozneje do 1. 1. 2002 opravljata dejavnost NVI v skladu s tem zakonom Veterinarski inštitut Slovenije pri Veterinarski fakulteti in Veterinarski zavod Slovenije, vsak v okviru svojih pristojnosti po zakonu o veterinarstvu.

(2) V treh mesecih po uveljavitvi tega zakona se Veterinarska zbornica Slovenije preoblikuje v skladu s tem zakonom. Sredstva in premoženje Veterinarske zbornice Slovenije, ki so proračunskega izvora ter terjatve Veterinarske zbornice Slovenije, ki so nastale zaradi opravljanja javnih pooblastil se prenesejo na Veterinarsko zbornico. Zaposlene se razporedi na delovna mesta v Veterinarski zbornici skladno z izpolnjevanjem predpisanih pogojev. Preoblikovanje zbornice se financira iz državnega proračuna.

(3) Če se Veterinarska zbornica Slovenije ne preoblikuje v roku iz prejšnjega odstavka, potreben postopek za ustanovitev Veterinarske zbornice po tem zakonu izpelje VURS. Z dnem ustanovitve Veterinarske zbornice po tem zakonu preneha delovati Veterinarska zbornica Slovenije. Sredstva in premoženje Veterinarske zbornice Slovenije, ki so proračunskega izvora, se prenesejo na Veterinarsko zbornico, zaposlene pa razporedi na delovna mesta v Veterinarski zbornici, skladno z izpolnjevanjem predpisanih pogojev.

(4) Do izdaje veterinarskih licenc iz 58. člena tega zakona lahko doktorji veterinarske medicine z opravljenim strokovnim izpitom opravljajo veterinarske dejavnosti in upravne naloge v skladu z dotedanjimi pooblastili.

(5) Koncesijske pogodbe, sklenjene do uveljavitve tega zakona, ostanejo v veljavi in se uskladijo z določbami tega zakona najkasneje v roku enega leta po uveljavitvi tega zakona.

(6) Doktorji veterinarske medicine so dolžni pridobiti veterinarsko licenco po tem zakonu v roku devet mesecev po uveljavitvi tega zakona.

(7) Državnega izpita ni potrebno opravljati doktorjem veterinarske medicine, ki so opravili strokovni izpit po predpisih veljavnih do uveljavitve tega zakona.

102. člen

(sprememba organiziranosti in prenos opreme in ljudi)

- 1) S prenosom dejavnosti Veterinarskega zavoda Slovenije na NVI, se na NVI prenesejo obveznosti, oprema in sredstva ter preidejo zaposleni, ki se razporedijo na delovna mesta v skladu s predpisanimi pogoji.

(2) V aktu o preoblikovanju Veterinarskega inštituta Slovenije v NVI po 57. členu tega zakona se uredijo tudi razmerja med Univerzo v Ljubljani in Republiko Slovenijo, ki nastanejo zaradi prenosa opravljanja dejavnosti Veterinarskega zavoda Slovenije.

103. člen (uveljavitev zakona)

Ta zakon začne veljati petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

Na podlagi druge alineje prvega odstavka 107. člena in prvega odstavka 91. člena Ustave Republike Slovenije

Zakon o veterinarskih merilih skladnosti (ZVMS)

DRŽAVNI ZBOR REPUBLIKE SLOVENIJE

- Številka: 510-01/05-9/1
- Ljubljana, dne 4. oktobra 2005
-
- DRŽAVNI ZBOR REPUBLIKE SLOVENIJE JE NA SEJI DNE 4.10.2005 SPREJEL ZAKON O VETERINARSKIH MERILIH SKLADNOSTI (ZVMS) V NASLEDNJEM BESEDILU:

I. SPLOŠNE DOLOČBE

II. SKLADNOST

- A. TEMELJNE DOLOČBE
- B. ŽIVALI IN BOLEZNI ŽIVALI
- C. ŽIVALSKI PROIZVODI
- D. VARNOST KRME
- E. ZDRAVILA
- F. SUBSTANCE IN REZIDUA
- G. DRUGI POGOJI

III. CERTIFICIRANJE IN VETERINARSKI PREGLEDI

- A. CERTIFICIRANJE
- B. VETERINARSKI PREGLEDI PRED ODDAJO NA TRG, V PROMETU, PRI TRGOVANJU IN IZVOZU
- C. MEJNE VETERINARSKÉ POSTAJE IN PREGLEDI PRI VNOSU IN UVOZU NA TERITORIJI EU
- D. VZORČENJE

IV. URADNI VETERINARSKI NADZOR

- A. TEMELJNA DOLOČBA
- B. NADZOR ZOONOZ
- C. NADZOR PREPOVEDANIH IN NEDOVOLJENIH SUBSTANC TER REZIDUOV

V. UKREPI URADNEGA VETERINARSKEGA NADZORA

- A. UKREPI V PROMETU IN PRI TRGOVANJU Z ŽIVALMI TER ŽIVALSKIMI PROIZVODI
- B. RAVNANJE PRI VNOSU ŽIVALI TER ŽIVALSKIH IN DRUGIH PROIZVODOV, KI SO POD VETERINARSKIM NADZOROM
- C. UKREPI PRI OZNAČEVANJU ŽIVALI
- D. UKREPI PRI UGOTOVITVI PREPOVEDANIH SUBSTANC, NEDOVOLJENE UPORABE DOLOČENIH SUBSTANC IN PRESEŽENIH MRL

VI. FINANCIRANJE VETERINARSKIH PREGLEDOV IN URADNEGA VETERINARSKEGA NADZORA

VII. PRISTOJNOSTI

- A. MINISTER
- B. VETERINARSKA UPRAVA REPUBLIKE SLOVENIJE
- C. URADNI VETERINAR, ODOBRENI VETERINAR IN URADNI PREGLEDNIK
- D. CENTRALNI INFORMACIJSKI SISTEM VURS

VIII. UPRAVNI POSTOPEK

IX. KAZENSKÉ DOLOČBE

X. PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE

I. SPLOŠNĚ DOLOČBE

1. člen

(vsebina zakona)

- Ta zakon ureja veterinarska merila skladnosti, sledljivost in certificiranje v zvezi z živalmi, živalskimi proizvodi in krmo; veterinarska merila skladnosti in z veterinarsko stroko povezana pravila prometa ter uporabe zdravil; veterinarske preglede; veterinarski nadzor; ukrepe uradnega veterinarskega nadzora; financiranje veterinarskih pregledov in uradnega veterinarskega nadzora; baze podatkov in informacijski sistem ter posebni upravni postopek.

2. člen

(predpisi Skupnosti)

(1) Ta zakon vsebinsko povzema naslednje direktive:

1. Direktiva Sveta 90/425/EGS z dne 26. junija 1990 o veterinarskih in zootehničnih pregledih, ki se zaradi vzpostavitve notranjega trga izvajajo v trgovini znotraj Skupnosti z nekaterimi živimi živalmi in proizvodi (UL L št. 224 z dne 18. avgusta 1990, str. 29, z vsemi spremembami);

2. Direktiva Sveta 82/894/EGS z dne 21. decembra 1982 o prijavljanju živalskih boleznih v Skupnosti (UL L št. 378 z dne 31. decembra 1982, str. 58, z vsemi spremembami);
3. Direktiva Sveta 89/662/EGS z dne 11. decembra 1989 o veterinarskih pregledih v trgovini znotraj Skupnosti glede na vzpostavitev notranjega trga (UL L št. 395 z dne 30. decembra 1989, str. 13, z vsemi spremembami);

4. Direktiva Sveta 91 / 496 / EGS z dne 15. julija 1991 o določitvi načel o organizaciji veterinarskih pregledov živali, ki vstopajo v Skupnost iz tretjih držav, in o spremembi direktiv 89 / 662 / EGS, 90 / 425 / EGS ter 90 / 675 / EGS (UL L št. 268 z dne 24. septembra 1991, str. 56, z vsemi spremembami);

5. Direktiva Sveta 97/78/ES z dne 18. decembra 1997 o določitvi načel, ki urejajo organizacijo veterinarskih pregledov proizvodov, ki vstopajo v Skupnost iz tretjih držav (UL L št. 24 z dne 30. januarja 1998, str. 9, z vsemi spremembami);

6. Direktiva Sveta 96/93/ES z dne 17. decembra 1996 o certificiranju živali in živalskih proizvodov (UL L št. 13 z dne 16. januarja 1997, str. 97, z vsemi spremembami);

7. Direktiva Sveta 89/608/EGS z dne 21. novembra 1989 o medsebojnem sodelovanju med upravnimi organi držav članic in sodelovanju med njimi in Komisijo, za zagotavljanje pravilnega izvajanja veterinarske in zootehniške zakonodaje (UL L št. 351 z dne 2. decembra 1989, str. 34, z vsemi spremembami);

8. Direktiva Sveta 92/102/ES z dne 27. novembra o identifikaciji in registraciji živali (UL L št. 355 z dne 5. decembra 1992, str. 32, z vsemi spremembami);

9. Direktiva Sveta 96/43/ES z dne 26. junija 1996 o spremembi in pripravi prečiščenega besedila Direktive 85/73/EGS z namenom zagotavljanja financiranja veterinarskih pregledov in kontrol nad živimi živalmi in nekaterimi živalskimi proizvodi, in spremembi Direktive 90/675/EGS in 91/496/EGS (UL L št. 162 z dne 1. julija 1996, str.1, z vsemi spremembami);

10. Direktiva 2001/82/ES Evropskega Parlamenta in Sveta z dne 6. novembra 2001 o zakoniku Skupnosti o zdravilih za uporabo v veterinarski medicini (UL L št. 311 z dne 28. novembra 2001, str.1, z vsemi spremembami), v delu, ki se nanaša na uporabo zdravil in z uporabo povezano sledljivost zdravil;

11. Direktiva Sveta 96/22/ES z dne 29. aprila 1996 o prepovedi uporabe v živinoreji določenih snovi, ki imajo hormonalno ali tirostatično delovanje, in beta-agonistov ter o razveljavitvi direktiv 81/602/EGS, 88/146/EGS in 88/299/EGS (UL L št. 125 z dne 23. maja 1996, str. 3, z vsemi spremembami);

12. Direktiva Sveta 96/23/ES z dne 29. aprila 1996 o ukrepih za spremljanje nekaterih snovi in njihovih ostankov v živih živalih in v živalskih proizvodih ter razveljavitvi direktiv 85/358/EGS in 86/469/EGS in odločb 89/187/EGS in 91/664/EGS (UL L št. 125 z dne 23. maja 1996, str. 10, z vsemi spremembami);

13. Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2003/99/ES z dne 17. novembra 2003 o spremljanju zoonoz in povzročiteljev zoonoz, ki spreminja Odločbo Sveta 90/424/EGS in razveljavlja Direktivo Sveta 92/117/EGS (UL L št. 325 z dne 12. decembra 2003, str. 31, z vsemi spremembami).

- (2) S tem zakonom se ureja izvajanje naslednjih uredb:

1. Uredba (ES) 178/2002 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 28. januarja 2002 o določitvi splošnih načel in zahtevah živilske zakonodaje, ustanovitvi Evropske agencije za varnost hrane in postopkih, ki zadevajo varnost hrane (UL L št. 31 z dne 1. februarja 2002, str. 1, z vsemi spremembami; v nadaljnjem besedilu: Uredba 178/2002), v delu, ki se nanaša na živila po tem zakonu ter na varnost krme;

2. Uredba (ES) 882/2004 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. aprila 2004 o izvajanju uradnega nadzora, da se zagotovi preverjanje skladnosti z zakonodajo o krmi in živilih ter s pravili o zdravstvenem varstvu živali in zaščiti živali (UL L št. 165 z dne 30. aprila 2004, str. 1, z vsemi spremembami; v nadaljnjem besedilu: Uredba 882/2004), razen v delu, ki se nanaša na živila, ki niso predmet tega zakona, ob upoštevanju predpisov, ki urejajo pristojnosti organov na področju živil;

3. Uredba (ES) 852/2004 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. aprila 2004 o higieni živil (UL L št. 139 z dne 30. aprila 2004, str. 1, z vsemi spremembami; v nadaljnjem besedilu: Uredba 852/2004), v delu, ki se nanaša na živila po tem zakonu;

4. Uredba (ES) 853/2004 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. aprila 2004 o posebnih higienskih pravilih za živila živalskega izvora (UL L št. 139 z dne 30. aprila 2004, str. 55, z vsemi spremembami; v nadaljnjem besedilu: Uredba 853/2004);

5. Uredba (ES) 854/2004 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. aprila 2004 o določitvi posebnih predpisov za organizacijo uradnega veterinarskega nadzora proizvodov živalskega izvora, namenjenih za prehrano ljudi (UL L št. 139 z dne 30. aprila 2004, str. 206, z vsemi spremembami; v nadaljnjem besedilu: Uredba 854/2004);

6. Uredba Evropskega parlamenta in Sveta 396/2005 o mejnih vrednostih ostankov pesticidov v ali na hrani in krmi rastlinskega in živalskega izvora ter o spremembi Direktive Sveta 91/414/EGS (UL L št. 70 z dne 16. marca 2005, str. 1, z vsemi spremembami), v delu, ki se nanaša na živila živalskega izvora, v skladu s predpisi, ki urejajo pristojnosti organov na področju živil;

7. Uredba Komisije (ES) št. 466/2001 z dne 8. marca 2001 o določitvi mejnih vrednosti nekaterih kontaminatov v živilih (UL L št. 77 z dne 16. marca 2001, str. 1, z vsemi spremembami), v delu, ki se nanaša na živila živalskega izvora, v skladu s predpisi, ki urejajo pristojnosti organov na področju živil;

8. Uredba (ES) 1774/2002 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 3. oktobra 2002 o določitvi zdravstvenih pravil za živalske stranske proizvode, ki niso namenjeni prehrani ljudi (UL L št. 273 z dne 10. oktobra 2002, str. 1, z vsemi spremembami; v nadaljnjem besedilu: Uredba 1774/2002);

9. Uredba (ES) 183/2005 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. januarja 2005 o zahtevah glede higiene krme (UL L št. 35 z dne 8. februarja 2005, str. 1, z vsemi spremembami; v nadaljnjem besedilu: Uredba 183/2005);

10. Uredba Evropskega parlamenta in Sveta (ES) 1831/2003 z dne 22. septembra 2003 o dodatkih za uporabo v prehrani živali (UL L št. 268 z dne 18. oktobra 2003, str. 29, z vsemi spremembami; v nadaljnjem besedilu: Uredba 1831/2003);

11. Uredba (ES) št. 1760/2000 Evropskega Parlamenta in Sveta z dne 17. julija 2000 o uvedbi sistema za identifikacijo in registracijo govedi ter o označevanju govejega mesa in proizvodov iz govejega mesa in razveljavitvi Uredbe Sveta (ES) št. 820/97 (UL L št. 204 z dne 11. avgusta 2000, str. 1, z vsemi spremembami);

12. Uredba Sveta (ES) št. 21/2004 z dne 17. decembra 2003 o uvedbi sistema za identifikacijo in registracijo ovc in koz ter o spremembi Uredbe (ES) št. 1782/2003 in direktiv 92/102/EGS in 64/432/EGS (UL L št. 5 z dne 9. januarja 2004, str. 8, z vsemi spremembami).

(3) S tem zakonom se ureja izvajanje Odločbe Sveta 90/424/EGS z dne 26. junija 1990 o odhodkih na področju veterine (UL L št. 224 z dne 18. avgusta 1990, str. 19, z vsemi spremembami).

(4) Predmet tega zakona so tudi izvedbeni predpisi predpisov Skupnosti iz prvega, drugega in tretjega odstavka tega člena.

3. člen

(namen zakona)

Namen tega zakona je določitev:

1. meril skladnosti s predpisi, ki jim morajo ustrezati živali, živalski proizvodi in krma z vidika varnosti;
2. nivoja kakovosti laboratorijskega preizkušanja in poročanja ter diagnostičnih postopkov;
3. dodatnih pravil zaščite živali;

4. pravic in dolžnosti:

- imetnikov živali in trgovcev z živalmi,
- oseb, odgovornih za tovor,
- nosilcev dejavnosti živilske proizvodnje in distribucije živil,
- nosilcev dejavnosti zbiranja, predelave, obdelave in odstranjevanja živalskih stranskih proizvodov,
- nosilcev dejavnosti na področju krme,
- laboratorijev;

5. ukrepov spremljanja, odkrivanja, preprečevanja, izkoreninjanja, obvladovanja in poročanja o določenih boleznih živali, za katere je potrebno nujno ukrepanje z uvedbo zapor držav članic Evropske Unije (v nadaljnjem besedilu: države članice) oziroma posameznih območij, ter o določenih zoonozah

6.veterinarskih pravil trgovanja glede na status določene bolezni v državi ali regiji, od koder pošiljka prihaja v Republiko Slovenijo (v nadaljnjem besedilu: RS) oziroma kamor je namenjena;

7.prepovedi uporabe določenih substanc za uporabo v veterinarski medicini oziroma živinoreji;

8.z veterinarsko stroko povezanih pravil prometa in uporabe zdravil;

9.ukrepov monitoringa, odkrivanja, sankcioniranja in poročanja pri ugotovitvah uporabe prepovedanih substanc oziroma nedovoljene uporabe substanc ter ugotovitvi preseženih vrednosti določenih škodljivih ostankov

10 postopkov preverjanja skladnosti:

- živali in živalskih proizvodov,
- krme z vidika varnosti,
- uporabe zdravil v veterinarski medicini in z uporabo povezane sledljivosti zdravil,
- objektov, naprav in procesov za rejo, promet in trgovanje z živalmi,
- objektov, naprav in procesov proizvodnje, predelave, distribucije in odstranjevanja živalskih proizvodov;

11. posebnih postopkov:

- veterinarskega pregleda harmoniziranih živalskih proizvodov in živalskih proizvodov, ki niso harmonizirani,
- veterinarskega pregleda harmoniziranih živali in živali, ki niso harmonizirane,
- veterinarskega pregleda živali pri vnosu na teritorij Evropske Unije (v nadaljnjem besedilu: EU) oziroma pri izstopu oziroma drugih obveznih pregledov živali pri vnosu oziroma izstopu s teritorija EU,
- načina veterinarskega pregleda proizvodov, za katere je v skladu s predpisi obvezen veterinarski pregled, pri vnosu na teritorij EU oziroma pri izstopu;

12.izvajanja uradnega veterinarskega nadzora, da se zagotovi preverjanje skladnosti z zakonodajo o krmi in živilih ter s pravili o zdravstvenem varstvu živali in zaščiti živali;

13.izvajanja z veterinarsko stroko povezanega uradnega veterinarskega nadzora nad prometom in uporabo zdravil;

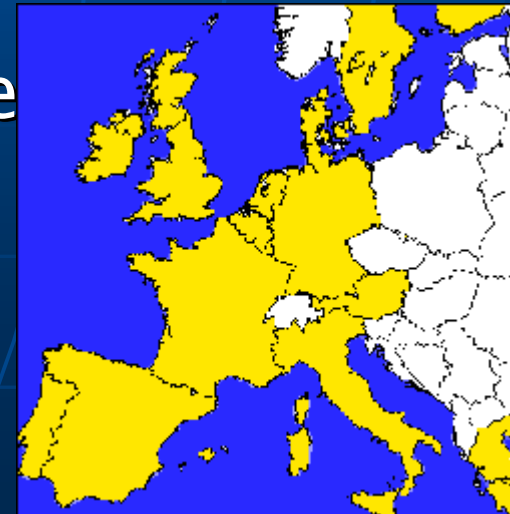
14. uradnega veterinarskega nadzora za zagotovitev, da je uvoženo blago skladno ali enakovredno z zakonodajo Evropskih Skupnosti (v nadaljnjem besedilu: Skupnosti) o krmi in živilih;

15. načina financiranja izvajanja preverjanja skladnosti in veterinarskega nadzora v RS, načina izračuna višine veterinarskih pristojbin, načina njihovega obračunavanja, zavezancev za plačilo ter načina zbiranja veterinarskih pristojbin in porabe zbranih sredstev.

4. člen (teritorij EU)

Za izvajanje uradnega veterinarskega nadzora nad živalmi, živalskimi proizvodi in krmo se opredeli teritorij EU, ki obsega:

1. ozemlje Kraljevine Belgije;
2. ozemlje Češke republike;
3. ozemlje Kraljevine Danske brez Ferskih otokov in Grenlandije;
4. ozemlje Zvezne republike Nemčije

5. ozemlje Republike Estonije;
6. ozemlje Helenske republike;
7. ozemlje Kraljevine Španije brez Ceute in Melille;
8. ozemlje Francoske republike;
9. ozemlje Irske;
10. ozemlje Italijanske republike;

11. ozemlje Republike Ciper;
12. ozemlje Republike Latvije;
13. ozemlje Republike Litve;
14. ozemlje Velikega vojvodstva Luksemburg;
15. ozemlje Republike Madžarske;
16. ozemlje Republike Malte;
17. ozemlje Kraljevine Nizozemske v Evropi;

18. ozemlje Republike Avstrije;
19. ozemlje Republike Poljske;
20. ozemlje Portugalske republike;
21. ozemlje Republike Slovenije;
22. ozemlje Slovaške republike;
23. ozemlje Republike Finske;
24. ozemlje Kraljevine Švedske;
25. ozemlje Združenega kraljestva Velike Britanije in Severne Irske.

5. člen

(pomen izrazov)

Za potrebe tega zakona se uporabljajo definicije iz uredb iz drugega odstavka 2. člena tega zakona in izrazi, ki imajo naslednji pomen:

1. carinsko dovoljena raba ali uporaba je carinsko dovoljena raba ali uporaba iz 15. točke 4. člena Uredbe (EGS) št. 2913/92 (Uredba o določitvi carinskega zakonika Skupnosti);

2.certificiranje je postopek preverjanja pogojev, na podlagi katerega se potrdi spričevalo ali drug dokument v zvezi s skladnostjo v pisni, elektronski ali drugi enakovredni obliki;

3.dajanje na trg pomeni imeti živalske proizvode, krmo in določene substance za prodajo, vključno s ponujanjem za prodajo ali vsemi drugimi oblikami prenosa, brezplačno ali proti plačilu, kot tudi prodajo, distribucijo in druge oblike njihovih prenosov na teritoriju EU;

4.dnevnik veterinarskih posegov je evidenca, ki se vodi na gospodarstvu in v katero se vpisujejo predpisani podatki o posegih in zdravljenju živali ter navodila veterinarja oziroma veterinarke (v nadaljnjem besedilu: veterinar);

5.dokumentacijski pregled pomeni pregled komercialnih dokumentov in, kadar je to primerno, dokumentov, zahtevanih z zakonodajo o živalih, krmi in živalskih proizvodih, ki spremljajo pošiljko;

6.država izvora oziroma regija izvora je država oziroma regija, kjer je mesto izvora živali oziroma proizvodov;

7.evidentirani posredniki in distributerji so nosilci živilske dejavnosti kot prvi prejemniki pošiljke na območju RS, ki živil pred dajanjem na trg ne obdelujejo, predelujejo ali preembalirajo;

8.fizični pregled je pregled živali, živalskih proizvodov ali krme, ki lahko vključuje preglede prevoznih sredstev, pakiranja, označevanja in temperature, vzorčenje za analizo in laboratorijsko preskušanje ter katerekoli druge preglede, ki so potrebni za potrditev skladnosti z zakonodajo o živalih, krmi in živilih;

9.gojitev je posedovanje več kot 5 odraslih hišnih živali iste vrste na stanovanje skupno več kot 30 dni v 12 mesecih;

10. gospodarstvo so kmetijsko gospodarstvo ali prostori trgovca na ozemlju države članice v smislu nacionalnih predpisov, kjer so ali se redno redijo živali. V primeru kopitarjev gospodarstvo pomeni kmetijsko gospodarstvo ali športni objekt, hlev ali vsak prostor ali objekt, kjer se običajno redijo ali zadržujejo kopitarji, ne glede na namen;

11.harmonizirane živali oziroma harmonizirani živalski in drugi proizvodi so tisti, za katere obstajajo enotni predpisi Skupnosti in država članica ne more predpisati drugačnih pogojev, ki bi lahko ovirali prost pretok blaga na teritoriju EU;

12. hišne živali so živali, ki se vzrejajo, redijo ali gojijo za družbo, rekreacijo, varstvo ali pomoč človeku in so določene v Uredbi Parlamenta in Sveta (ES) št. 998/2003 z dne 26. maja 2003 o zahtevah v zvezi z zdravstvenim varstvom živali, ki se uporabljajo za netrgovske premike hišnih živali in o spremembi Direktive Sveta 92/65/EGS (UL L št. 146 z dne 13. junija 2003, str. 1, z vsemi spremembami) (v nadaljnjem besedilu: Uredba 998/2003);

13. identifikacijski pregled je vizualni pregled za zagotovitev, da se spričevalo ali drugi dokumenti, ki spremljajo pošiljko, ujemajo z označitvijo in vsebino pošiljke;

14. imetnik oziroma imetnica živali (v nadaljnjem besedilu: imetnik živali) je vsaka fizična ali pravna oseba, ki je lastnik oziroma lastnica (v nadaljnjem besedilu: lastnik) oziroma je trajno ali začasno odgovorna za živali;

15.izbruh alimentarne infekcije je pojav dveh ali več primerov iste bolezni oziroma okužbe pri ljudeh, opaženih v istih danih okoliščinah, ali stanje, v katerem opaženo število primerov presega pričakovano število in pri katerem so primeri vezani ali verjetno vezani na isti vir hrane;

16.izvoz je komercialni premik na namembni kraj izven območja EU, opredeljenega s Pogodbo o ustanovitvi Evropskih Skupnosti (v nadaljnjem besedilu: Pogodba);

17. medicirana krma je krmna mešanica, ki vsebuje zdravila za uporabo v veterinarski medicini in je brez nadaljnje predelave namenjena krmljenju živali;

18. mejna veterinarska postaja (v nadaljnjem besedilu: MVP) je katerakoli kontrolna točka na meji teritorija EU, določena in odobrena za izvajanje veterinarskih pregledov živali, živalskih proizvodov ter drugih proizvodov, določenih s predpisi Skupnosti;

19. mesto izvora je gospodarstvo ali obrat, kjer se pripravi pošiljka za oddajo na trg, promet, trgovanje ali izvoz in se opravi predpisan pregled oziroma certificiranje;
20. namembna država oziroma regija je država oziroma regija, kjer je namembno mesto;

21.namembno mesto je gospodarstvo, obrat ali katerikoli drug prejemnik oziroma prejemnica (v nadaljnjem besedilu: prejemnik) pošiljke, naveden na dokumentu, ki spremlja pošiljko;

22.nedovoljena uporaba je uporaba substanc, ki nimajo dovoljenja za promet v skladu s predpisi Skupnosti, za živali, in uporaba substanc, ki imajo dovoljenje za promet v skladu s predpisi Skupnosti, vendar za druge indikacije ali pod drugimi pogoji kot so določeni v dovoljenju za promet, če ta zakon ne določa drugače;

23.nedovoljene substance so substance,
ki so predmet nedovoljene uporabe;

24. nekomercialni premiki so premiki živali, kot so določeni z Uredbo 998/2003 in predpisi, ki urejajo premike in uvoz kopitarjev z vsemi spremembami, premiki živali na ozemlju RS, pri katerih ni neposrednega komercialnega učinka (npr. sezonska paša, sodelovanje na kulturni oziroma športni prireditvi, počitnice in izleti z živalmi, selitev lastnika skupaj z živalmi), ter premiki živalskih proizvodov in krme brez komercialnega namena oziroma neposrednega komercialnega učinka (npr. premiki krme za lastne potrebe, zbiranje živalskih trupel v okviru veterinarsko higienske službe);

25. oseba, odgovorna za tovor, je katerakoli pravna ali fizična oseba, ki je v skladu z določbami Uredbe Sveta (EGS) št. 2913/92 odgovorna za razvoj različnih situacij, ki jih zajema navedena uredba, v katerih se lahko znajde pošiljka, kakor tudi zastopnik iz 5. člena navedene uredbe, ki prevzame takšno odgovornost za nadaljevanje pregledov, določenih s tem zakonom;

26. pošiljka so živali, živalski proizvodi ali krma iste vrste, zajeti v istem dokumentu, predpisanem z veterinarsko zakonodajo, ki se nahajajo na istem prevoznem sredstvu, izvirajo z istega mesta izvora in so namenjeni na isto namembno mesto;

27. povzročitelj zoonoze je vsak virus, bakterija, gliva, parazit ali druga biološka enota, za katero je verjetno, da povzroča zoonozo;

28.premik je vsak komercialni ali nekomercialni premik živali z izvirnega gospodarstva oziroma drugega mesta izvora na drugo lokacijo (namembni kraj) oziroma odprema pošiljke živalskih proizvodov in krme, ne glede na namen;

29. prepovedane substance so substance, katerih dajanje na trg in uporaba sta prepovedana, ter substance, katerih uporaba je prepovedana v skladu s predpisi Skupnosti;

30.pristojni organ pomeni osrednji organ države članice, pristojen za zagotavljanje skladnosti z veterinarsko in živilsko zakonodajo in za izvajanje uradnega veterinarskega nadzora, ali kateri koli drug organ, na katerega je osrednji organ prenesel to pristojnost; kadar je to primerno, vključuje tudi ustrezen organ države nečlanice. Pristojni organ v RS je Veterinarska uprava Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: VURS);

31.promet je komercialni premik živali in živalskih proizvodov, ki niso namenjeni prehrani ljudi, znotraj RS;

32.rejne živali so živali, ki se vzrejajo ali redijo za proizvodnjo hrane oziroma za proizvodnjo volne, kož, krzna ali druge gospodarske namene;

33.reprodukcijski material so živalsko seme, jajčne celice in zarodki, vključno z valilnimi jajci in ikrami;

34.rezidua so ostanki dovoljenih substanc, ki lahko v preseženih količinah v živilih, določenih s predpisi Skupnosti, predstavljajo tveganje za zdravje ljudi ter prepovedane in nedovoljene substance;

35.serija živali je skupina živali iste vrste in iste starostne skupine, ki jo na istem posestvu vzredijo istočasno in pod enakimi pogoji;

36.skladnost je izpolnjevanje pogojev, določenih s predpisi, ki urejajo zdravstveno varstvo živali in zoonoze, zaščito živali, živalske proizvode in varnost krme ter rezidua in uporabo zdravil v veterinarski medicini;

37.skupni vstopni veterinarski dokument (v nadaljnjem besedilu: SVVD) je predpisana oblika veterinarskega spričevala za pošiljko živali ali proizvodov, ki potrjuje opravljen veterinarski pregled po predpisanem postopku pri vnosu pošiljke na teritorij EU, in na katerem so navedeni rezultati pregleda in odločitev uradnega veterinarja glede izpolnjevanja pogojev za vnos oziroma uvoz;

38.sledljivost je možnost sledenja in spremljanja živali, živalskih proizvodov in krme skozi vse faze pridelave, predelave, distribucije in uničenja, vključno s sledenjem snovi, ki so namenjene za vključitev v živilo ali se zanje pričakuje, da bodo vključene v živilo ali krmo, ter zdravil, namenjenih za uporabo v veterinarski medicini;

39. trgovanje je komercialni premik živali in živalskih proizvodov, ki niso namenjeni prehrani ljudi, na namembni kraj v drugi državi članici EU, kot to ustreza pomenu iz Pogodbe;

40. uporaba prepovedanih substanc
pomeni dajanje prepovedanih substanc
živalim;

41. uradni pooblaščenec oziroma pooblaščenka (v nadaljnjem besedilu: pooblaščenec) za certificiranje je uradni veterinar oziroma uradna veterinarica (v nadaljnjem besedilu: uradni veterinar) ali katerakoli druga oseba, ki jo pristojni organ v primerih, predvidenih z veterinarsko zakonodajo, lahko pooblasti za podpisovanje spričeval, kakršna zahteva veterinarska zakonodaja; v RS sta to uradni veterinar in odobreni veterinar oziroma odobrena veterinarica (v nadaljnjem besedilu: odobreni veterinar);

42.uradni vzorec je vzorec, ki ga odvzame uradni veterinar oziroma oseba, ki jo za to dejanje pooblasti generalni direktor oziroma generalna direktorica (v nadaljnjem besedilu: generalni direktor) VURS;

43.uvoz je sprostitvev živali, živalskih proizvodov in krme v prost pretok ali namen sprostitve v prost pretok na teritoriju EU;

44.uvozní kriteriji so veterinarske zahteve, določene s predpisi Skupnosti, ki jih morajo izpolnjevati živali in proizvodi, namenjeni uvozu;

45.veterinarski nadzor je uradni veterinarski nadzor po tem zakonu in vse druge vrste nadzora po tem zakonu, za katerih izvajanje se zahteva univerzitetna izobrazba veterinarske medicine;

46.veterinarski pregled je vsak fizični pregled oziroma upravna formalnost, ki velja za živali, živalske in druge proizvode in katerih namen je varovanje javnega zdravja, zdravstvenega varstva živali in dobrega počutja živali;

47.veterinarska zakonodaja so ta zakon, vsi predpisi, izdani na njegovi podlagi, drugi predpisi s področja veterinarstva, zaščite živali in zdravil za uporabo v veterinarski medicini ter vsi predpisi Skupnosti z veterinarskega področja;

48. vnos je dejanski fizični vnos na teritorij EU z namenom uvoza, tranzita ali skladiščenja v proste cone, prosta skladišča, carinska skladišča in pri registriranih oskrbovalcih ladij ter vnos hišnih živali pri nekomercialnih premikih;
49. zdravila so snovi ali kombinacije snovi, kot so definirana v predpisih, ki urejajo zdravila;

50. zoonoza je vsaka bolezen oziroma okužba, ki se naravno neposredno ali posredno prenaša med živalmi in ljudmi;

51. živalski proizvodi so živila, živalski proizvodi, ki niso namenjeni prehrani ljudi ter krma izključno živalskega izvora;

52. živalski proizvodi, ki niso namenjeni prehrani ljudi, so živalski stranski proizvodi (v nadaljnjem besedilu: ŽSP), reprodukcijski material in drugi tovrstni proizvodi;

53. živila so tista, ki ustrezajo definiciji iz Uredbe 178/2002 in so živalskega izvora.

6. člen

(pravice in dolžnosti imetnikov živali ter drugih oseb)

(1) Imetniki živali, nosilci dejavnosti in drugi upravičenci po tem zakonu imajo pravico do izvedbe predpisanih veterinarskih pregledov, certificiranja in izdaje predpisanih dokumentov.

(2) VURS zagotavlja imetnikom živali in nosilcem dejavnosti po tem zakonu izvedbo predpisanih postopkov registracij oziroma odobritev.

(3) Vsakdo ima dolžnost varovanja živali in ljudi pred boleznimi in okužbami, ki se prenašajo med živalmi in ljudmi ter pred posledicami reziduov v živilih živalskega izvora.

(4) Fizične in pravne osebe morajo omogočiti opravljanje veterinarskega pregleda in veterinarskega nadzora, kakor tudi odvzem potrebnega materiala za preiskave in izvajanje drugih predpisanih ukrepov ter pri tem nuditi tehnično pomoč.

(5) Imetniki živali morajo izvajati ukrepe, ki so predpisani z veterinarsko zakonodajo.

6) Vlada mora zagotoviti, da živali in proizvodi, namenjeni trgovanju ali prometu, izvirajo iz gospodarstev, centrov ali organizacij, na katerih so opravljeni predpisani redni uradni veterinarski pregledi. Podrobnejše pogoje o načinu pregleda in financiranju predpiše ministrica oziroma minister, pristojen za veterinarstvo (v nadaljnjem besedilu: minister), v skladu s predpisi Evropske skupnosti.

(7) Fizične in pravne osebe morajo najaviti odpremo oziroma prispetje pošiljke, kadar in kakor je to določeno z veterinarsko zakonodajo.

(8) Fizične in pravne osebe morajo nemudoma obvestiti območni urad VURS ali veterinarsko organizacijo, če ugotovijo, da obstaja nevarnost za zdravje živali ali v zvezi s tem nevarnost za zdravje ljudi, brezplačno dati v zahtevanem roku podatke o zdravstvenem stanju živali, o varnosti živalskih proizvodov in krme in o uporabi zdravil ter o izvajanju ukrepov in omogočiti preveritev danih podatkov.

- (9) Fizične in pravne osebe morajo voditi predpisane evidence.
- (10) Podrobnejši obseg, vrste živali in način pregledov, način najave ter podrobnejšo vsebino, obliko in način vodenja evidenc ter zagotavljanje podatkov v centralnem informacijskem sistemu VURS (v nadaljnjem besedilu: CIS VURS) predpiše minister.

II. SKLADNOST

A. TEMELJNE DOLOČBE

7. člen

(veterinarski nadzor in registracija)

(1) Pod veterinarskim nadzorom so živali, vključno z živalmi v obratih po tem zakonu, na sejmi, trgih, prodajalnah ter drugih prodajnih in zbirnih mestih, razstavah, športnih tekmovanjih, oborih za divje živali, dogonih in drugih javnih mestih, kjer se namensko zbirajo živali, ter gospodarstva, sejmi, zbirni centri, zbirališča, prodajalne hišnih živali, prevozniki, trgovci ter sredstva, naprave in oprema za rejo in prevoz živali.

(2) Pod veterinarskim nadzorom so živalski proizvodi, krma in voda za napajanje živali, obrati po tem zakonu ter sredstva, naprave in oprema za pridelavo, proizvodnjo, dodelavo, obdelavo, predelavo, prevoz in skladiščenje živalskih proizvodov.

(3) Pod veterinarskim nadzorom je uporaba zdravil in z uporabo povezana sledljivost zdravil pri pravnih oziroma fizičnih osebah, ki opravljajo dejavnost prometa z zdravili, in pri uporabnikih zdravil. Predmet veterinarskega nadzora pri uporabi zdravil je tudi predpisovanje, izdajanje in dajanje zdravil živalim.

(4) Prevozniki ter zbirni centri, zbirališča, sejmi in trgovci, ki so pod veterinarskim nadzorom, morajo biti evidentirani, odobreni oziroma registrirani pri VURS. Izpolnjevanje predpisanih pogojev glede prostorov, kadrov in opreme ugotavlja VURS z odločbo v upravnem postopku.

(5) Natančnejši pogoji in postopek evidentiranja, odobritve ter registracije so določeni s predpisi Skupnosti oziroma jih predpiše minister, če predpisi Skupnosti ne določajo drugače.

8. člen (obrati)

1) Obrati po tem zakonu so predpisano opremljeni in oskrbovani objekti in prostori nosilcev dejavnosti, v katerih ti opravljajo dejavnost proizvodnje, obdelave, predelave, skladiščenja, distribucije ali kakršnegakoli drugega ravnanja z živalskimi proizvodi in krmo, namenjenimi dajanju na trg, prometu ali trgovanju, kot tudi deli kmetijskih gospodarstev v skladu z Uredbo 183/2005. Vpisani morajo biti v evidence, ki se vodijo na VURS oziroma na ministrstvu, pristojnem za kmetijstvo.

(2) Obrat mora izpolnjevati pogoje glede osebja, higiene, prostorov, opreme, notranjih kontrol in dokumentacije, ki so določeni s predpisi Skupnosti oziroma jih predpiše minister, če predpisi Skupnosti ne določajo drugače.

(3) Obrat, ki izpolnjuje pogoje iz prejšnjega odstavka, se odobri ali registrira po postopku, določenem s predpisi Skupnosti oziroma s predpisom ministra, če predpisi Skupnosti ne določajo drugače. Postopek registracije ali odobritve se začne na podlagi vloge nosilca dejavnosti, ki jo vloži na VURS.

(4) Obratu, ki ne izpolnjuje več predpisanih pogojev iz drugega odstavka tega člena, se začasno ali trajno odvzame registracija oziroma odobritev po postopku, določenem s predpisi Skupnosti oziroma s predpisom ministra, če predpisi Skupnosti ne določajo drugače.

(5) Natančnejšo vsebino vloge in način ugotavljanja izpolnjevanja predpisanih pogojev predpiše minister.

9. člen

(pogoji za premike)

1) Nekomercialni premiki se izvajajo v skladu s pogoji, ki so določeni s predpisi Skupnosti oziroma jih predpiše minister, če predpisi Skupnosti ne določajo drugače. V primeru sprejema državnega programa izkoreninjenja določene bolezni za pridobitev posebnega statusa glede zdravstvenega stanja (v nadaljnjem besedilu: status), lahko minister predpiše dodatne oziroma posebne pogoje za tovrstne premike.

(2) Promet z živalmi se izvaja v skladu s pogoji, ki jih predpiše minister, če ni s predpisi Skupnosti določeno drugače. V primeru sprejema državnega programa izkoreninjenja določene bolezni za pridobitev statusa lahko minister predpiše dodatne oziroma posebne pogoje prometa.

(3) Trgovanje z živalmi se izvaja pod pogoji, ki jih predpiše minister v skladu s predpisi Skupnosti. Glede določenih bolezni je za trgovanje potrebno izpolnjevati tudi pogoje glede statusov iz 15. člena tega zakona, dodatna jamstva ali druge predpisane pogoje, ki se lahko nanašajo na državo, regijo, gospodarstvo, čredo ali žival.

(4) Premik živali in proizvodov je dovoljen samo, če v izvorni državi ali regiji oziroma na gospodarstvu izvora na teritoriju Skupnosti ni omejitev pri trgovanju oziroma niso uvedeni zaščitni ukrepi zaradi bolezni živali. Bolezni živali, zaradi katerih se lahko uvedejo omejitve pri trgovanju oziroma se zaradi njih uvedejo zaščitni ukrepi, ter območja, kjer veljajo omejitve oziroma zaščitni ukrepi, so določeni s predpisi Skupnosti.

(5) Bolezni in območja ter dodatni in posebni pogoji so določeni s predpisi Skupnosti oziroma jih predpiše minister, če ni s predpisi Skupnosti določeno drugače.

(6) Izvoz se do izstopne točke s teritorija EU odvija v skladu s pogoji, ki veljajo za trgovanje, po izstopu pa se s pošiljkami ravna, kot je to določeno v predpisih namembne oziroma tranzitnih držav izven teritorija EU.

10. člen

(uvoz)

(1) Dovoljen je uvoz le iz tistih držav oziroma regij in le tistih živali, živalskih proizvodov in drugih proizvodov, ki izpolnjujejo predpisane pogoje Skupnosti, so po predpisih Skupnosti pod veterinarskim nadzorom in so na seznamih, ki jih objavi Evropska komisija (v nadaljnjem besedilu: Komisija).

(2) Uvoz živalskih proizvodov je dovoljen iz obratov v državah iz prejšnjega odstavka, ki izpolnjujejo predpisane pogoje Skupnosti in so na seznamih, ki jih objavi Komisija.

(3) Živali in proizvode iz prvega odstavka tega člena mora pri uvozu spremljati dokument, določen s predpisi Skupnosti.

(4) V primeru, da ni katerega od predpisov iz prejšnjih odstavkov, je uvoz živali oziroma proizvodov iz prvega odstavka tega člena dovoljen pod pogoji, ki jih določi namembna država. Pogoje za primere, ko je namembna država RS, predpiše minister.

(5) Natančnejši pogoji iz tega člena so določeni s predpisi Skupnosti oziroma jih predpiše minister, če ni s predpisi Skupnosti drugače določeno.

B. ŽIVALI IN BOLEZNI ŽIVALI

11. člen (prijava)

(1) Imetniki živali morajo gojitev, posedovanje rejnih živali, hotel za živali ali zavetišče za zapuščene živali ter dejavnost zbiranja, prodaje, prevoza, prometa ali trgovanja z živalmi in spremembe prijaviti VURS, ki o tem vodi evidence in registre.

(2) VURS lahko za zbiranje prijav in vodenje evidenc oziroma registrov iz prejšnjega odstavka pooblasti drug organ.

(3) Lastnik psa mora v sedmih dne od pridobitve prijaviti psa veterinarski organizaciji, ki to vnese v centralni register psov, ki se vodi pri VURS. Mladiča mora prijaviti najkasneje do dopolnjenega tretjega meseca njegove starosti. Prijaviti je treba tudi pogin, odtujitev, pobeg ter vsako drugo spremembo v zvezi s psom.

4)Natančnejši pogoji iz tega člena so določeni s predpisi Skupnosti oziroma jih predpiše minister, če ni s predpisi Skupnosti drugače določeno.

12. člen

(sledljivost in dokumenti)

- (1) Imetnik živali mora zagotoviti, da so živali na predpisan način označene in registrirane.
- (2) Imetnik živali mora voditi predpisane evidence in registre ter zagotoviti sledljivost živali pri premikih.
- (3) Pri premikih morajo živali spremljati predpisani dokumenti.

(4) Ne glede na prejšnji odstavek lahko VURS v izjemnih primerih določi obveznost veterinarskega spričevala za premike na ozemlju RS, kadar se to zahteva v skladu s predpisi skupnosti ali je to nujno zaradi zaščite zdravja ljudi in živali.

(5) Natančnejši pogoji za označevanje in registracijo živali ter oblika in vsebina dokumentov iz tega člena so določeni s predpisi Skupnosti oziroma jih določi minister, če predpisi Skupnosti ne določajo drugače.

13. člen

(veterinarska napotnica)

- (1) Bolne in poškodovane živali se prevažajo v klavnico v skladu s predpisi, ki urejajo zaščito živali, spremljati pa jih mora veterinarska napotnica, ki jo izda veterinar po opravljenem kliničnem pregledu in ko se je prepričal, da ni ovir glede zakola živali z namenom proizvodnje živil.

_____ (veterinarska organizacija)

VETERINARSKA NAPOTNICA ZA ŽIVALI

Danes, dne _____ ob _____ uri sem opravil(a) veterinarski pregled živali _____

_____ (identifikacijska št. ali oznaka)

in dovolim odpremo živali v kľavnico _____ (naslov)

Podatki imetnika živali

Ime in naslov imetnika: _____

KMG-MID _____

IZJAVA IMETNIKA: Izjavljam, da žival(i), ki se odpremlja(jo) v zakol, ni(so) dobivala(e) krme z dodatki zdravil oziroma drugih snovi, ki bi lahko bile vzrok zdravstvene neustreznosti mesa, oziroma, da brez vednosti veterinarja niso dobivale zdravil, zaradi katerih je prepovedan zakol teh živali. Poleg tega pa tudi izjavljam, da živali, za katere se napotnica izdaja, niso bile krmljene s krmo ali dodatki h krmi, s katero je krmljenje določene vrste živali prepovedano ter, da jim prevoz ne bo povzročal nepotrebnega trpljenja.

_____ Kraj in datum

_____ (podpis imetnika)

PODATKI O ZDRAVSTVENEM STANJU ŽIVALI

Anamnestični podatki: _____
_____
_____

diagnoza bolezni _____

Spodaj podpisani veterinar izjavljam, na podlagi pregleda živali in pregleda evidenc veterinarskih posegov pri tej živali ter prevoznega sredstva za transport živali, da ni ovir za odpremo glede transporta in epizootiološke situacije ter da so izpolnjeni drugi predpisani pogoji, na podlagi katerih je zakol te živali dovoljen.

V kľavnico se pošiljajo: A) bolne / poškodovane živali;

B) živali iz hlevov z nepreverjenimi / sumljivimi epizootiološkimi razmerami.

(ustrezno obkroži in podčrtaj)

S tem potrjujem tudi, da v kraju izvora živali zaradi ugotovitve kužne bolezni ni bila odrejena prepoved gibanja živali, prepoved ~~izdaje veterinarskih sprištev in~~ klanja živali ter prepoved prometa živalskih proizvodov, ter, da je (so) žival (i) sposobna (e) za prevoz.

Ta napotnica velja 24 ur od ure izdaje.

Pristojbina je obračunana v skladu s predpisom, ki ureja pristojbine na področju veterinarstva, na potrdilu št. _____

_____ Kraj in datum

_____ M.P. (podpis veterinarja)

- (2) Najbližja registrirana klavnica mora zagotoviti zakol živali iz prvega odstavka tega člena.
- (3) Veterinarska napotnica mora spremljati tudi živali, ki se odpremljajo v klavnico iz gospodarstev z nepreverjenimi ali sumljivimi epizootiološkimi razmerami.

(4) Trupla v sili zaklanih živali se lahko odpremijo v klavnico ter uporabijo v skladu z Uredbo 853/2004 oziroma se uporabijo ali neškodljivo odstranijo v skladu z Uredbo 1774/2002.

Uredba 853/2004 o posebnih higienskih pravilih za živila živalskega izvora

Uredba 1774/2002 o določitvi zdravstvenih pravil za živalske stranske proizvode, ki niso namenjeni prehrani ljudi

(5) Vsebina in oblika predpisanih dokumentov iz prejšnjega odstavka sta določeni z Uredbo 854/2004 in Uredbo 1774/2002, obliko in vsebino veterinarske napotnice iz prvega in drugega odstavka tega člena pa predpiše minister.

Uredba 854/2004 o določitvi posebnih predpisov za organizacijo uradnega veterinarskega nadzora proizvodov živalskega izvora, namenjenih za prehrano ljudi

Uredba 1774/2002 o določitvi zdravstvenih pravil za živalske stranske proizvode, ki niso namenjeni prehrani ljudi

14. člen

(hišne živali)

- (1) Za gojitev hišnih živali, hotel za živali in zavetišče za zapuščene živali morajo biti izpolnjeni predpisani pogoji glede objektov, namestitve, oskrbe in zdravstvenega varstva živali; biti morajo pod veterinarskim nadzorom in registrirani pri območnem uradu VURS. Postopek se začne z vlogo imetnika živali oziroma nosilca dejavnosti. Z odločbo, izdano po preveritvi pogojev, se odloči tudi o največjem možnem številu odraslih hišnih živali.

(2) Določbe prejšnjega odstavka ne veljajo za:

1. posedovanje več kot 5 odraslih hišnih živali iste vrste do vključno 30 dni v 12 mesecih na stanovanje;
2. ljubiteljsko rejo, ljubiteljsko vzrejo in ljubiteljsko gojitev drugih domačih ptic, akvarijskih rib, okrasne perutnine in malih glodalcev.

(3) Natančnejše pogoje iz prvega odstavka tega člena predpiše minister.

15. člen

(razvrstitev bolezni, statusi, dodatna jamstva)

- (1) Bolezni živali, ki jih obravnava ta zakon in zaradi katerih se izvajajo preventivni ter drugi ukrepi, se glede na vrsto okužbe in ukrepe, potrebne za njihovo preprečevanje in zatiranje, razvrstijo v skladu z mednarodnim zoosanitarnim kodeksom in s predpisi Skupnosti.

- (2) Za določene bolezni živali se lahko pridobi status, ki se nanaša na čredo, jato, gospodarstvo, regijo ali državo.
- (3) Statuse, ki se nanašajo na čredo, jato ali gospodarstvo v RS podeljuje VURS.

(4) Status, ki se nanaša na regijo ali državo, dodeli glede na bolezen Komisija, Mednarodna organizacija za zdravje živali (OIE) ali druga mednarodna organizacija. Ne glede na to pa lahko VURS proglasi regijo ali državo prosto določenih bolezni, če to ni drugače določeno s predpisi Skupnosti ali mednarodnimi pravili.

(5) Glede določenih bolezni živali je treba, kadar tako odloči Komisija, upoštevati morebitne pravice držav članic zahtevati dodatna jamstva, ki se nanašajo na regijo ali državo

(6) O začetku postopka za pridobitev statusa, ki se nanaša na celotno ozemlje RS in postopka za pridobitev pravice RS zahtevati dodatna jamstva, odloči Vlada RS (v nadaljnjem besedilu: Vlada).

(7) Podrobnejša razvrstitev bolezni živali in ukrepi iz prvega odstavka tega člena ter bolezni in pogoji za pridobitev statusov in pravice zahtevati dodatna jamstva iz drugega in petega odstavka tega člena so določeni s predpisi Skupnosti oziroma jih predpiše minister, če ni s predpisi Skupnosti določeno drugače.

16. člen

(temeljno znanje o boleznih)

- 1) Osebe, ki pri opravljanju dejavnosti prihajajo v neposreden stik z živalmi, morajo imeti temeljno znanje o boleznih živali, njihovem preprečevanju in prenašanju na ljudi ter o predpisih o varstvu pred boleznimi živali.

2) Temeljno znanje o boleznih ter o predpisih si osebe iz prejšnjega odstavka pridobijo na usposabljanjih, za katera VURS potrdi program in izvajalca.

(3) Šteje se, da osebe iz prvega odstavka tega člena izpolnjujejo pogoje iz drugega odstavka tega člena, če ob uveljavitvi tega zakona pri opravljanju dejavnosti prihajajo v neposreden stik z živalmi.

(4) Podrobnejše pogoje glede usposabljanja iz drugega odstavka predpiše minister.

(5) Šteje se, da imajo pridobljeno temeljno znanje o boleznih živali, njihovem preprečevanju in prenašanju na ljudi ter o predpisih o varstvu pred boleznimi živali osebe, ki imajo končano najmanj ustrezno poklicno šolo kmetijske ali veterinarske smeri.

(6) Stroški izobraževanja se krijejo iz proračuna Republike Slovenije.

17. člen

(pojav bolezni oziroma suma bolezni)

- (1) Če se pojavi bolezen ali se pojavijo znaki, na podlagi katerih se sumi, da je žival zbolela ali poginila za boleznijo, mora imetnik živali to takoj na predpisan način sporočiti veterinarski organizaciji.

- (2) Imetnik živali mora do prihoda veterinarja oziroma veterinarke zavarovati ter preprečiti drugim osebam in živalim dostop do prizadete živali, črede, jate, čebelnjaka oziroma trupla poginule živali.
- (3) Podrobnejši način sporočanja iz prvega odstavka tega člena predpiše minister.

18. člen

(ugotovitev bolezni)

- (1) Veterinar oziroma veterinarica, določena s predpisi, ki urejajo veterinarske dejavnosti (v nadaljnjem besedilu: veterinar), ki posumi na bolezen iz prvega odstavka 15. člena, mora s pisnim navodilom v dnevniku veterinarskih posegov določiti predpisane veterinarske ukrepe, o tem na predpisan način obvestiti VURS ter poskrbeti, da se sum na bolezen potrdi ali ovrže oziroma ugotovi vzrok pogina živali. Veterinar mora izvesti vse potrebne ukrepe, da sam ne predstavlja vira raznosa bolezni. Pisno navodilo je za imetnika živali obvezno.

(2) Podrobnejši način obveščanja VURS, ukrepe veterinarja, način prevoza materiala in ugotavljanja bolezni ter način financiranja predpiše minister.

19. člen (obveščanje)

(1) VURS mora izbruh mednarodno obvezno prijavljive bolezni prijaviti Komisiji in drugim državam članicam na predpisan način in po predpisanem postopku. O teh boleznih mora obvestiti tudi OIE. Mednarodno obvezno prijavljive bolezni, postopek in način prijave so določeni s predpisi Skupnosti oziroma jih predpiše minister, če predpisi Skupnosti ne določajo drugače.

(2) VURS mora v primerih, ko zaradi bolezni obstaja resno tveganje za zdravje ljudi ali živali, o pojavu in nevarnosti obvestiti tudi javnost, ministrstvo, pristojno za zdravje, ministrstvo, pristojno za živinorejo, organ, pristojen za zaščito in reševanje, Center za obveščanje RS, ministrstvo, pristojno za varstvo okolja, in zainteresirane imetnike živali ter jih seznanjati z najpomembnejšimi ukrepi, s katerimi lahko preprečujejo bolezni.

(3) VURS mora poleg obveznosti iz prvega odstavka tega člena obvestiti Komisijo in druge države članice o izbruhu katerekoli druge zoonoze, druge živalske bolezni ali kateremkoli razlogu, ki bi lahko predstavljal resno tveganje živalim ali zdravju ljudi.

20. člen (ukrepi)

(1) Ko se ugotovi bolezen in za čas trajanja nevarnosti, uradni veterinar glede na bolezen odredi predpisane ukrepe ter poroča na predpisan način.

(2) Natančnejši ukrepi za ugotavljanje, preprečevanje širjenja in zatiranja bolezni, pogoji za prenehanje veljave ukrepov zaradi bolezni ter način poročanja in obveščanja so določeni s predpisi Skupnosti oziroma jih predpiše minister, če predpisi Skupnosti ne določajo drugače.

21. člen

(karantena)

(1) Zaradi varovanja zdravja ljudi in živali se v skladu s predpisi Skupnosti živali lahko dajo v karanteno, ki se lahko izvede v:

1. karantenskem centru, ki izpolnjuje predpisane pogoje;
2. na namembnem gospodarstvu;
3. v primeru uvoza v karantenskem centru izvorne države nečlanice.

(2) Karanteno iz prejšnjega odstavka odredi z odločbo uradni veterinar. V primerih uvoza živali, ko je namembna država RS, je potrebno upoštevati morebitno karanteno, ki jo je odredil uradni veterinar MVP v drugi državi članici.

(3) VURS mora o vzrokih za karanteno iz prvega odstavka tega člena obvestiti Komisijo.

(4) Natančnejši pogoji iz prvega odstavka tega člena so določeni s predpisi Skupnosti oziroma jih predpiše minister, če predpisi Skupnosti ne določajo drugače.

C. ŽIVALSKI PROIZVODI

22. člen

(označevanje in sledljivost)

- (1) Živalski proizvodi morajo biti na predpisan način označeni in zagotovljena mora biti njihova sledljivost.
- (2) Živalske proizvode mora pri dajanju na trg, v prometu oziroma pri trgovanju spremljati predpisan dokument.

(3) VURS lahko v izjemnih primerih določi obveznost veterinarskega spričevala tudi za premike pošiljk živalskih proizvodov na ozemlju RS, kadar to zahtevajo predpisi Skupnosti ali je to nujno zaradi zaščite zdravja ljudi in živali.

(4) Natančnejši pogoji za označevanje in sledljivost živil so določeni s predpisi Skupnosti iz 23. člena tega zakona, za ŽSP z Uredbo 1774/2002, za ostale živalske proizvode pa z drugimi predpisi Skupnosti oziroma jih predpiše minister, če predpisi Skupnosti ne določajo drugače

Uredba 1774/2002 o določitvi zdravstvenih pravil za živalske stranske proizvode, ki niso namenjeni prehrani ljudi

23. člen – proizvodnja, predelava in distribucija živil

23. člen (živila)

- (1) Proizvodnja, predelava in distribucija harmoniziranih živil mora potekati v skladu z Uredbo 178/2002, Uredbo 852/2004, Uredbo 853/2004 in Uredbo 854/2004 ter njihovimi izvedbenimi predpisi oziroma predpisi ministra v skladu s predpisi Skupnosti.

Uredba 178/2002 o določitvi splošnih načel in zahtevah živilske zakonodaje, ustanovitvi Evropske agencije za varnost hrane in postopkih, ki zadevajo varnost hrane

Uredba 852/2004 o higieni živil

Uredba 853/2004 o posebnih higienskih pravilih za živila živalskega izvora

Uredba 854/2004 o določitvi posebnih predpisov za organizacijo uradnega veterinarskega nadzora

Proizvodov živalskega izvora, namenjenih za prehrano ljudi

(2) Pogoje glede proizvodnje, predelave in distribucije živil, za katere določbe predpisov Skupnosti iz prejšnjega odstavka ne veljajo, predpiše minister, če predpisi Skupnosti ne določajo drugače.

24. člen

(reprodukcijski material)

- (1) Pridobivanje in proizvodnja reprodukcijskega materiala se izvaja ob upoštevanju statusov čred oziroma jat in drugih zdravstvenih pogojev za promet in trgovanje.
- (2) Statuse ter zdravstvene pogoje iz prejšnjega odstavka predpiše minister, če ni s predpisi Skupnosti določeno drugače.

(3) Obrati za zbiranje, pridobivanje, skladiščenje in distribucijo reprodukcijskega materiala morajo biti odobreni in morajo izpolnjevati predpisane pogoje, ki jih predpiše minister, če ni s predpisi Skupnosti določeno drugače.

(4) Pogoji za promet in trgovanje s harmoniziranim reprodukcijskim materialom so določeni s predpisi Skupnosti oziroma jih predpiše minister v skladu s predpisi Skupnosti, za reprodukcijski material, ki ni harmoniziran, pa jih predpiše minister, če ni s predpisi Skupnosti določeno drugače.

25. člen

(živalski stranski proizvodi)

- (1) Zbiranje, prevoz, skladiščenje, ravnanje, predelava, uporaba, odstranjevanje, promet in trgovanje, izvoz in tranzit ŽSP se morajo izvajati v skladu z Uredbo 1774/2002 in njenimi izvedbenimi predpisi, predpisom vlade, ki ureja medsebojno sodelovanje pristojnih organov pri izvajanju Uredbe 1774/2002 ter predpisi ministra, ki jih sprejme v soglasju z ministrom oziroma ministrico, pristojno za okolje, če s predpisi Skupnosti ni določeno drugače, v delu, ko ŽSP postanejo odpadki, pa tudi v skladu s predpisi, ki urejajo varstvo okolja.

Uredba 1774/2002 o določitvi zdravstvenih pravil za živalske stranske proizvode, ki niso namenjeni prehrani ljudi

(2) V primeru sežigalnic in naprav za sosežig postopek odobritve izvede ministrstvo, pristojno za okolje, v skladu s predpisi Skupnosti oziroma v skladu s predpisi ministra oziroma ministrice, pristojne za okolje. O odobritvi ministrstvo, pristojno za okolje, obvesti VURS, ki obrat uvede v register.

26. člen

(trupla poginulih živali in VHS)

- (1) Imetniki živali oziroma druge fizične in pravne osebe morajo na predpisan način prijaviti pogin živali oziroma truplo živali organizaciji, ki izvaja veterinarsko higiensko službo (v nadaljnjem besedilu: VHS) kot javno službo v skladu s predpisi, ki urejajo veterinarske dejavnosti, in ji truplo poginule živali predati. Pred oddajo trupla morajo imetniki z njim ravnati na predpisan način.

(2) Organizacija iz prejšnjega odstavka mora VHS izvajati v skladu z Uredbo 1774/2002 in pri tem zagotoviti prevoz in zbiranje živalskih trupel do odobrenih vmesnih obratov ali predelovalnih obratov, kjer se ob sumu, da je žival poginila za boleznijo, ki predstavlja tveganje za zdravje ljudi ali živali, sistematično ugotavlja vzrok pogina.

Uredba 1774/2002 o določitvi zdravstvenih pravil za živalske stranske proizvode, ki niso namenjeni prehrani ljudi

(3) VHS obsega sprejemanje prijav pogina oziroma trupel živali, zagotavljanje prevoza in zbiranja živalskih trupel na predpisan način ter izvajanje sistematičnega ugotavljanja vzroka pogina.

4) Organizacija iz prvega odstavka tega člena lahko za izvajanje nalog prevoza in zbiranja trupel živali uporabi storitve izvajalcev gospodarske javne službe ravnanja z ŽSP v skladu s predpisi, ki urejajo varovanje okolja.

(5) Organizacija iz prvega odstavka tega člena mora zagotoviti stalno pripravljenost za ugotavljanje vzroka pogina.

(6) Finančna sredstva za izvajanje VHS se organizaciji iz prvega odstavka tega člena zagotavljajo iz državnega proračuna, del sredstev pa so imetniki živali dolžni zagotoviti s plačilom namenske pristojbine. Višino in način zbiranja pristojbine določi minister.

(7) Zavezance iz prvega odstavka tega člena in natančnejše pogoje glede prijave pogina, ravnanja s trupli, izvajanje VHS ter mrežo obratov iz drugega odstavka tega člena predpiše minister.

27. člen

(zakopavanje živalskih trupel)

(1) Ne glede na določbe prejšnjega člena se ob dovoljenju VURS-a lahko v določenih primerih živalska trupla na predpisan način zakopljejo ali sežgejo.

(2) Primeri iz prejšnjega odstavka ter način zakopavanja in sežiga so določeni s predpisi Skupnosti oziroma jih predpiše minister v soglasju z ministrom oziroma ministrico, pristojno za okolje, če predpisi Skupnosti ne določajo drugače.

D. VARNOST KRME

28. člen (krma)

1) Proizvodnja, predelava, prevoz, skladiščenje krme od vključno primarne predelave do dajanja na trg, krmljenje živali, uvoz in izvoz krme morajo potekati v skladu z Uredbo 178/2002 in Uredbo 183/2005 ter njunimi izvedbenimi predpisi oziroma predpisi ministra, sprejetimi v skladu s predpisi Skupnosti.

Uredba 178/2002 o določitvi splošnih načel in zahtevah živilske zakonodaje, ustanovitvi Evropske agencije za varnost hrane, ki zadevajo varnost hrane

Uredba 183/2005 o zahtevah glede higiene krme

(2) Krma mora biti pred dajanjem na trg na predpisan način označena.

(3) Podrobnejši način označevanja krme je določen s predpisi Skupnosti oziroma ga predpiše minister, če predpisi Skupnosti ne določajo drugače.

29. člen

(medicirana krma)

- (1) Medicirana krma se lahko proizvaja samo v obratu, ki izpolnjuje predpisane pogoje in ima dovoljenje VURS za opravljanje te dejavnosti in samo iz odobrenih mediciranih predmešanic.

(2) Medicirana krma mora izpolnjevati pogoje za dajanje na trg in biti predpisano označena.

(3) Medicirana krma se lahko uporablja le na predpisan način.

(4) Podrobnejši pogoji iz tega člena so določeni v predpisih Skupnosti oziroma jih predpiše minister, če predpisi Skupnosti ne določajo drugače.

30. člen

(krmni dodatki)

(1) Krmni dodatek se lahko uporablja, predeluje in daje na trg, če so izpolnjeni pogoji iz Uredbe 1831/2003, njenih izvedbenih predpisov oziroma predpisov ministra, sprejetih v skladu s predpisi Skupnosti.

31. člen

(krma za posebne prehranske namene)

- (1) Krma za posebne prehranske namene pomeni krmo, ki se zaradi svoje posebne sestave ali načina izdelave jasno razlikuje od navadne krme, krmnih mešanic z dodatki ter od medicirane krme in je na njej navedeno, da je namenjena zadovoljevanju posebnih prehranskih potreb

(2) Posebni prehranski namen pomeni namen zadovoljevanja posebnih prehranskih potreb določenih živali, katerih presnova, absorpcija ali metabolizem bi lahko bili začasno oslabljeni ali so začasno ali trajno poškodovani in jim zato lahko koristi uživanje krme, prilagojene njihovem zdravstvenemu stanju.

(3) Označevanje krme kot krme za posebne prehranske namene ni dovoljeno, če namena ne odobri Komisija in če krma ne izpolnjuje minimalnih pogojev za ta namen.

(4) Pogoji, posebni prehranski nameni in postopek odobritve iz prejšnjega odstavka so določeni s predpisi Skupnosti oziroma jih predpiše minister, če predpisi Skupnosti ne določajo drugače.

32. člen

(proizvodi, ki so neposredni ali posredni vir beljakovin)

1) Proizvode, ki so neposredni ali posredni vir beljakovin v prehrani živali, se lahko proizvajajo in uporabljajo kot posamično krmilo ali v krmnih mešanicah, če so odobreni in uvrščeni na seznam dovoljenih proizvodov pri Komisiji.

(2) Pogoji, posebni prehranski nameni in postopek odobritve iz prejšnjega odstavka so določeni s predpisi Skupnosti oziroma jih predpiše minister, če predpisi Skupnosti ne določajo drugače.

33. člen

(zagotavljanje varne krme)

- (1) Nosilci dejavnosti na področju krme morajo zagotavljati varnost krme v vseh fazah proizvodnje, skladiščenja in distribucije.
- (2) Prepovedana sta dajanje na trg in uporaba krme, ki ni varna.
- (3) Podrobnejši pogoji glede varnosti krme so določeni v predpisih Skupnosti oziroma jih predpiše minister, če predpisi Skupnosti ne določajo drugače.

E. ZDRAVILA

34. člen

(pogoji za zdravila)

Zdravila, namenjena uporabi v veterinarski medicini na ozemlju RS, so lahko v prometu le v skladu s predpisi, ki urejajo zdravila.

35. člen

(sledljivost)

- (1) Pravne oziroma fizične osebe, ki opravljajo dejavnost prometa z zdravili, morajo zagotoviti sledljivost zdravil.
- (2) Pogoji za zagotavljanje sledljivosti so določeni s predpisi Skupnosti, zakonom, ki ureja zdravila, oziroma jih predpiše minister, če ni s predpisi Skupnosti določeno drugače.

36. člen

(uporaba zdravil)

(1) Uporaba zdravil je predpisovanje zdravil s strani veterinarja, izdajanje zdravil, dajanje zdravil živalim ter spremljanje učinkov in izidov dajanja zdravil.

(2) Predpisovanje zdravil se izvaja v skladu s predpisi, ki urejajo predpisovanje zdravil, s povzetkom glavnih značilnosti zdravila in navodilom za uporabo zdravila, ki sta sestavni del dovoljenja za promet z zdravilom, oziroma v skladu s predpisi, ki urejajo izjemno uporabo zdravil. Način predpisovanja zdravil ter pogoji in način izjemne uporabe zdravil so določeni s predpisi Skupnosti, z zakonom, ki ureja zdravila, oziroma jih predpiše minister, če predpisi Skupnosti ne določajo drugače.

(3) Izdajanje zdravil mora biti v skladu z dovoljenjem za promet z zdravilom oziroma s predpisi, ki urejajo zdravila. Zdravila se glede na način izdajanja razvrščajo v zdravila, ki se izdajajo v lekarnah samo na veterinarski recept ali ob storitvi v veterinarskih organizacijah v skladu s predpisi, ki urejajo veterinarske evidence, ter na zdravila, ki se izdajajo v veterinarskih organizacijah, lekarnah ali specializiranih prodajalnah tudi brez recepta. Pogoji iz tega odstavka so določeni s predpisi Skupnosti, z zakonom, ki ureja zdravila, oziroma jih predpiše minister, če predpisi Skupnosti ne določajo drugače.

(4) Dajanje zdravil mora biti v skladu povzetkom glavnih značilnosti zdravila in z navodilom za uporabo, ki sta sestavni del dovoljenja za promet z zdravilom, oziroma po navodilu veterinarja.

(5) Osebe iz tega člena morajo voditi evidence, ki so določene s predpisi Skupnosti oziroma ki jih predpiše minister, če predpisi Skupnosti ne določajo drugače.

F. SUBSTANCE IN REZIDUA

37. člen (substance)

(1) Prepovedano je:

- 1.dajanje na trg in uporaba določenih substanc pri vseh vrstah živali;
- 2.dajanje na trg in uporaba določenih substanc pri živalih, katerih meso in proizvodi se uporabljajo za prehrano ljudi, če ni s predpisi Skupnosti določeno drugače;
- 3.uporaba določenih substanc pri živalih, namenjenih proizvodnji živil.

(2) Substance iz prejšnjega odstavka ter izjeme so določene s predpisi Skupnosti oziroma jih predpiše minister v skladu s predpisi Skupnosti.

(3) Šteje se, da je prisotnost prepovedanih ali nedovoljenih substanc izkazana, če to potrди rezultat preizkusa, opravljenega s potrditveno metodo v nacionalnem referenčnem laboratoriju (v nadaljnjem besedilu: NRL), v primeru preseženih najvišjih dovoljenih količin rezidua (v nadaljnjem besedilu: MRL) pa zadostuje potrditveni rezultat preizkusa, opravljenega s potrditveno metodo v imenovanem laboratoriju.

(4) Izjemoma se lahko preveri rezultate iz prejšnjega odstavka v NRL druge države članice.

(5) Generalni direktor VURS lahko na podlagi ocene tveganja odredi:

1. prepoved uporabe določenih substanc;
2. prepoved dajanja v promet oziroma na trg živali, živalskih proizvodov in krme;
3. odpoklic iz prometa oziroma s trga živalskih proizvodov in krme, ki vsebujejo določene substance.

(6) Podrobnejše pogoje iz tega člena predpiše minister.

38. člen (rezidua)

1) Veterinarji, imetniki živali in druge pravne in fizične osebe morajo preprečevati škodljive posledice, ki lahko nastanejo zaradi prisotnosti reziduov v živalih in živilih.

(2) MRL so določene z Uredbo Sveta (EGS) št. 2377/90 z dne 26. junija 1990 o določitvi postopka Skupnosti za določanje najvišjih mejnih vrednosti ostankov zdravil za uporabo v veterinarski medicini v živilih živalskega izvora (UL L št. 224 z dne 18. avgusta 1990, str. 1, z vsemi spremembami) in z drugimi predpisi Skupnosti oziroma jih predpiše minister, če ni s predpisi Skupnosti določeno drugače.

(3) Nosilec živilske dejavnosti primarne pridelave mora jamčiti nosilcu živilske dejavnosti, ki je prvi prejemnik klavnih živali oziroma živalskih proizvodov primarne pridelave, da:

- živali niso dobile nedovoljenih substanc in pripravkov in niso bile zdravljene v nasprotju s predpisi;
- so bile pri živalih, ki so dobile dovoljene pripravke in substance, upoštevane karenčne dobe, predpisane za te pripravke ali substance;
- proizvodi izvirajo od živali, ki izpolnjujejo pogoje iz prejšnjih dveh alinej.

(4) Nosilec živilske dejavnosti, ki je prvi prejemnik klavnih živali oziroma živalskih proizvodov primarne pridelave, lahko prevzame samo živali in živalske proizvode, za katere je dano jamstvo iz prejšnjega odstavka.

(5) Nosilec živilske dejavnosti iz prejšnjega odstavka se je dolžan, predvsem z lastnimi pregledi, prepričati, da se v živalih oziroma živalskih proizvodih :

- ne nahajajo rezidua v količinah, ki presegajo MRL;
- ne nahajajo sledi prepovedanih substanc.

(6) Kadar klavne živali oziroma živalske proizvode primarne pridelave posreduje prejemniku iz četrtega odstavka tega člena oseba, ki ni njihov proizvajalec oziroma proizvajalka (v nadaljnjem besedilu: posrednik), mora posrednik zagotoviti, da so pri tem izpolnjeni pogoji iz tretjega odstavka tega člena. Ne glede na prejšnji odstavek lahko posrednik namesto prejemnika na podlagi dogovora s prejemnikom opravi tudi preglede iz prejšnjega odstavka.

G. DRUGI POGOJI

39. člen

(soglasje za zbiranje in prodajo)

Pristojni upravni organ izda dovoljenje za razstavo, ocenjevanje ali tekmovanje živali, za razne prireditve potujočih živali (npr. cirkusi in potujoči živalski vrtovi), druga organizirana zbiranja živali in za organizirano prodajo živali zunaj poslovnih prostorov na podlagi predhodnega soglasja VURS.

40. člen

(naloge pri prevozu in pri prometnih nesrečah)

(1) Imetniki živali ter prevozniki živali in proizvodov morajo zagotoviti predpisane pogoje za prevoz in omogočiti pregled na zahtevo osebe, ki je po tem zakonu ali drugem predpisu pooblaščen za pregled.

(2) Prometno nesrečo, ki se zgodi med prevozom živali, mora prevoznik oziroma policija prijaviti Centru za obveščanje RS, ki o tem nemudoma obvesti najbližji območni urad VURS oziroma dosegljivega uradnega veterinarja. Prevoznik ali njegov pooblaščenec oziroma pooblaščenka je dolžan zagotoviti vsa potrebna sredstva za izvedbo ukrepov za zavarovanje živali.

(3) Uradni veterinar v primerih iz prejšnjega odstavka odredi veterinarski organizaciji, ki izvaja javno veterinarsko službo, da nudi oskrbo poškodovanim živalim. Pri komercialnih prevozih je potrebno živali, ki niso sposobne za nadaljnji prevoz, usmrtiti, če tako odloči uradni veterinar v skladu s predpisi, ki urejajo zaščito živali. V primeru hudih poškodb se zaradi preprečevanja nepotrebnega trpljenja lahko živali usmrti tudi brez predhodne odločitve uradnega veterinarja, kar lahko odloči oseba, ki spremlja živali in je usposobljena v skladu s predpisom, ki ureja prevoz živali.

(4) Klavnica mora zagotoviti zakol živali, poškodovanih v prometnih nesrečah, če tako odloči uradni veterinar v skladu s predpisi, ki urejajo zaščito živali.

(5) VHS in izvajalci gospodarske javne službe ravnanja s klavničnimi odpadki in kužnim materialom živalskega porekla morajo organizirati prevoz poginulih in usmrčenih živali.

(6) Upravljalci javnih cest in nekategoriziranih cest, na katerih se opravlja cestni promet, in policija so dolžni prijaviti ŽSP, ki se nahajajo na javnih cestah in nekategoriziranih cestah, organizaciji, ki izvaja VHS. Z ŽSP je v teh primerih treba ravnati v skladu z Uredbo 1774/2002.

(7) Prevoznik mora na lastne stroške zagotoviti nadomestno vozilo in odvoz živali, ki so sposobne za nadaljnji prevoz, ter odvoz proizvodov s kraja prometne nesreče in zagotoviti financiranje ukrepov iz tretjega odstavka tega člena.

III. CERTIFICIRANJE IN VETERINARSKI PREGLEDI

A. CERTIFICIRANJE

41. člen (certificiranje)

- (1) V postopku certificiranja se preverja, ali so bili opravljeni predpisani pregledi oziroma preiskave in ali pošiljke živali oziroma živalskih proizvodov izpolnjujejo predpisane pogoje.

(2) S spričevalom se potrди, da je bil na mestu izvora pošiljke opravljen predpisan veterinarski pregled in da so izpolnjena jamstva, navedena na spričevalu.

(3) Spričevalo potrди uradni veterinar.

(4) Predpisani obrazci spričeval za trgovanje so zagotovljeni v elektronski obliki v skladu s predpisi Skupnosti. Oblika oziroma vsebina ter dostop do obrazcev so določeni s predpisi Skupnosti oziroma jih predpiše minister, če ni s predpisi Skupnosti določeno drugače.

(5) Vsebino obrazca spričevala za izvoz zagotovi izvoznik in ga v elektronski obliki dostavi na VURS. VURS preveri, ali se lahko pogoji, zahtevani v spričevalu, potrdijo, in natisne original spričevala. Izvoznik odgovarja, da sta oblika oziroma vsebina spričevala ustrezni za zadevno pošiljko in zadevno namembno državo nečlanico. Oblika oziroma vsebina obrazcev spričeval sta določeni s predpisi namembne države. Izvoznik je dolžan vnaprej najaviti odpremo pošiljke. Natančnejši postopek iz tega odstavka predpiše minister.

(6) Ne glede na prejšnji odstavek VURS pripravi tudi vsebino in obliko obrazca spričevala za izvoz, kadar je tako določeno z bilateralnim ali multilateralnim sporazum z namembno državo.

(7) Zagotovljena mora biti sledljivost potrjenih spričeval na način, ki omogoča povezavo med spričevalom in uradnim veterinarjem, ki ga je potrdil. Natančnejši način zagotavljanja sledljivosti in roke njihovega hranjenja predpiše minister.

(8) Ne glede na tretji odstavek tega člena lahko v primerih iz četrtega odstavka 12. člena in tretjega odstavka 22. člena tega zakona spričevala potrjujejo odobreni veterinarji, če to ni v nasprotju s predpisi Skupnosti, ob upoštevanju pravil certificiranja iz tega člena in osnovnih pravil iz 42. člena tega zakona.

12. člen - sledljivost in dokumenti

22. člen – označevanje in sledljivost

42. člen –osnovna pravila glede veterinarskega spričevala

42. člen

(osnovna pravila)

- (1) Uradni veterinarji morajo biti nepristranski in ne smejo imeti neposrednega ekonomskega interesa v zvezi z naročnikom spričevala.
- (2) Uradni veterinarji se morajo zavedati pomena vsebine vsakega spričevala, ki ga podpišejo.

(3) Spričevala morajo biti izdana v slovenskem jeziku in v enem od uradnih jezikov države prejemnice.

(4) Uradni veterinarji imajo oštevilčene žige, tako da je iz številke žiga na spričevalu razvidno, kateri uradni veterinar ga je izdal. Poleg oštevilčenega žiga mora biti na spričevalu s tiskanimi črkami izpisano osebno ime ter lastnoročni podpis uradnega veterinarja, ki je spričevalo izdal.

43. člen

(prepovedi in izjeme)

- (1) Uradni veterinar ne sme potrditi podatkov v spričevalu, ki jih ne pozna oziroma ni prepričan o njihovem pomenu oziroma resničnosti.
- (2) Uradni veterinar ne sme podpisati praznega ali nepopolno izpolnjenega obrazca spričevala, prav tako ne sme podpisati obrazca, če predpisan pregled oziroma preiskave niso bile opravljene

(3) Če uradni veterinar podpiše spričevalo na osnovi drugega dokumenta, mora imeti takšen dokument pred podpisom.

- 4) Uradni veterinar lahko na spričevalu potrdi tudi podatke, ki jih:
- zagotovi druga oseba, ki dela pod nadzorstvom uradnega veterinarja in ima pooblastilo VURS (npr. uradni preglednik oziroma preglednica (v nadaljnjem besedilu: uradni preglednik), osebje v klavnicah perutnine in kuncev), pod pogojem, da ta oseba lahko zagotovi zanesljivost podatkov;
  - pridobi na podlagi monitoringov, izvedenih v skladu z veterinarskimi predpisi.

**B. VETERINARSKI PREGLEDI PRED
ODDAJO NA TRG, V PROMETU, PRI
TRGOVANJU IN IZVOZU**

44. člen

(veterinarski pregledi pri trgovanju in izvozu)

- (1) Pošiljke živali, živalskih proizvodov in krme morajo biti na mestu izvora v RS pred odpremo v drugo državo članico ali državo nečlanico na predpisan način pregledane in certificirane, če je tako določeno s predpisi Skupnosti oziroma predpisi namembne države.

(2) S pregledom na mestu izvora se preveri, če pošiljka izpolnjuje predpisane pogoje za odpremo v namembno državo.

(3) Način in vsebina pregleda sta odvisna od vrste živali, živalskih proizvodov ali krme in sta določena s predpisi Skupnosti oziroma ju predpiše minister v skladu s predpisi Skupnosti

45. člen

(veterinarski pregledi na namembnem kraju v RS)

- (1) Kadar je RS pri trgovanju namembna država, se na namembnem kraju v RS izvajajo nediskriminatorni pregledi pošiljk iz drugih držav članic.

- (2) Način pregledov iz prejšnjega odstavka predpiše minister v skladu s predpisi Skupnosti.

46. člen

(veterinarski pregledi pošiljk zaradi bolezni)

V primeru prejema obvestila o izbruhu obvezno mednarodno prijavljive bolezni v državi članici VURS ukrene vse potrebno, da se sumljive pošiljke izsledijo in izvedejo vsi potrebni ukrepi za preprečevanje širjenja bolezni.

47. člen

(pregled pošiljk med prevozom zaradi zaščite živali)

- (1) Za nadzor prevoza živali generalni direktor VURS imenuje posebno mobilno enoto uradnih veterinarjev, ki na zahtevo generalnega direktorja VURS-a opravlja preglede na celotnem ozemlju RS, pri čemer sme tudi zaustaviti vozilo, ki prevaža živali v komercialne namene.

(2) Podrobnejše pogoje glede načina in postopka zaustavljanja vozil, usposabljanja članov mobilne enote, glede opreme in označb mobilne enote ter njihovih vozil predpiše minister v soglasju z ministrom oziroma ministrico, pristojno za notranje zadeve, in ministrom oziroma ministrico, pristojno za promet.

48. člen

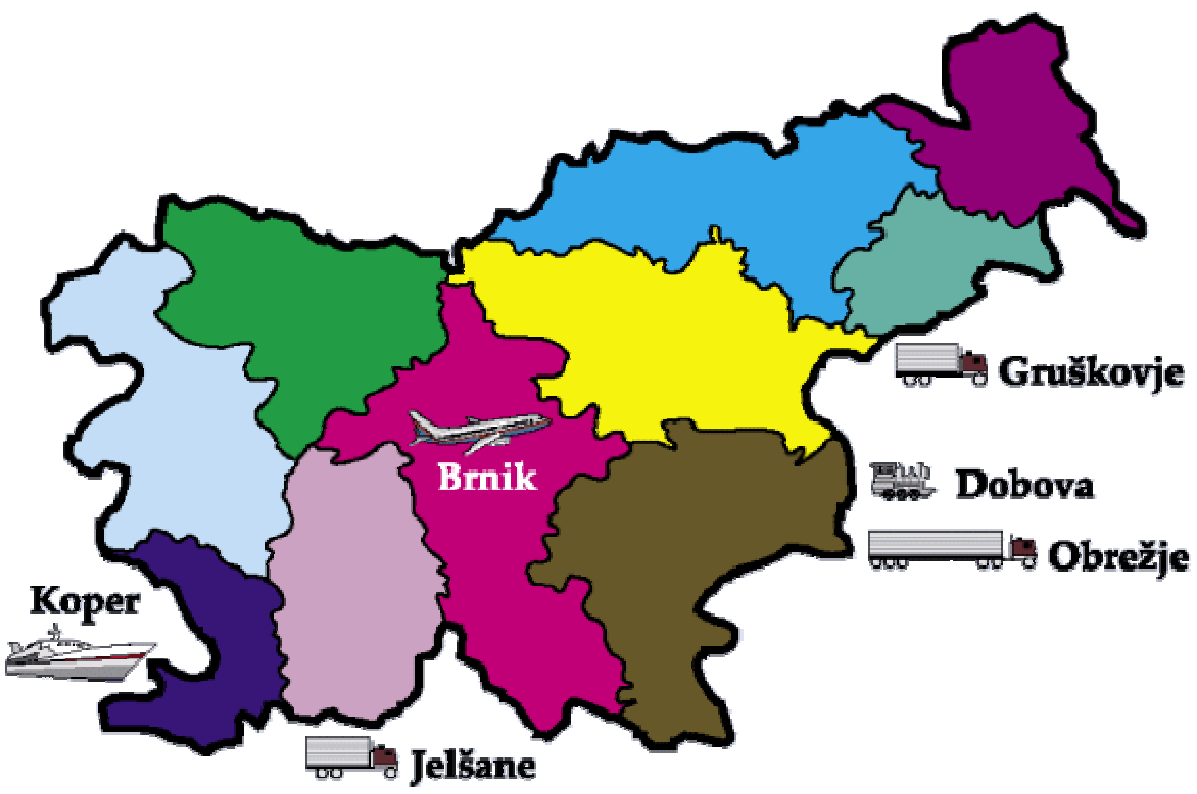
(drugi obvezni pregledi)

(1) Uradni veterinarji, pod njihovim nadzorom in odgovornostjo pa tudi uradni pregledniki, izvajajo tudi druge preglede živali, proizvodov in krme, ki so predpisani kot pogoj za dajanje na trg, promet, trgovanje ali izvoz.

(2) Posamezne preglede živali na gospodarstvih lahko opravljajo tudi odobreni veterinarji, če so izpolnjeni predpisani pogoji.

(3) Pregledi ter pogoji iz tega člena so določeni s predpisi Skupnosti oziroma jih predpiše minister, če predpisi Skupnosti ne določajo drugače.

C. MEJNE VETERINARSKÉ POSTAJE IN PREGLEDI PRI VNOSU IN UVOZU NA TERITORIJO EU

49. člen

(mejna veterinarska postaja)

- (1) MVP je lahko cestna, železniška, letalska ali pristaniška in namenjena za vnos določenih pošiljk po tem zakonu.
- (2) O lokaciji in vrsti MVP odloči vlada.

(3) MVP je pod nadzorom direktorja oziroma direktorice (v nadaljnjem besedilu: direktor) MVP, ki je neposredno odgovoren za izvedbo veterinarskih pregledov. Na MVP mora biti tudi zadostno število uradnih veterinarjev in tehničnega osebja. Direktor MVP odgovarja za sprotni vnos podatkov v vse predpisane baze podatkov.

(4) MVP mora biti locirana na območju carinskega organa, čim bližje vstopni točki na teritorij EU.

(5) MVP mora izpolnjevati predpisane pogoje glede objektov in opreme ter biti odobrena in uvrščena na seznam Komisije. Izpolnjevanje pogojev ugotovi generalni direktor VURS z odločbo, ki predstavlja podlago za začetek postopka za uvrstitev MVP na seznam Komisije.

(6) Pogoji iz prejšnjega odstavka so določeni s predpisi Skupnosti oziroma jih predpiše minister v skladu s predpisi Skupnosti.

50. člen

(oseba, odgovorna za tovor)

(1) Za pošiljke, za katere je obvezen veterinarski pregled po tem zakonu na MVP, odgovarja oseba, odgovorna za tovor.

(2) Oseba, odgovorna za tovor, mora izvesti vse predpisane postopke v zvezi z najavo pošiljk, predložitvijo pošiljk v pregled ter plačilom pristojbin in izvesti morebitne ukrepe, ki jih odredi uradni veterinar.

(3) Natančnejši postopki iz prejšnjega odstavka so določeni s predpisi Skupnosti oziroma jih predpiše minister v skladu s predpisi Skupnosti.

51. člen

(pregledi na MVP)

(1) Vnos pošiljk iz tega zakona na teritorij EU, razen krme neživalskega izvora in nekomercialnih vnosov hišnih živali, je možen samo preko MVP.

(2) Vnos pošiljk iz tega zakona, razen krme neživalskega izvora ter nekomercialnih vnosov hišnih živali, na teritorij EU brez veterinarskega pregleda ni dovoljen.

(3) Veterinarski pregled je lahko sestavljen iz dokumentacijskega, identifikacijskega in fizičnega pregleda, pri čemer je dokumentacijski pregled obvezen.

(4) Carinski organ lahko sprosti pošiljke, za katere je obvezen veterinarski pregled, z mejnega prehoda šele po opravljenem veterinarskem pregledu na MVP na podlagi izdanega SVVD in ko je predloženo dokazilo, da je oziroma bo plačana predpisana pristojbina.

(5) Nekomercialni vnosi hišnih živali se izvajajo v skladu z Uredbo 998/2003. Pri teh vnosih se opravi pregled v skladu z Uredbo 998/2003, ki ga opravi carinski organ.

Uredba 998/2003 o zahtevah v zvezi z zdravstvenim varstvom živali,
ki se uporabljajo za netrgovske premike hišnih živali

(6) Natančen obseg in postopek pregleda iz tretjega odstavka tega člena za posamezne vrste pošiljk ter posebni postopek pri tranzitu so določeni s predpisi Skupnosti oziroma jih predpiše minister, če predpisi Skupnosti ne določajo drugače.

52. člen

(proste cone, prosta skladišča, carinska skladišča
in registrirani oskrbovalci ladij)

(1) Proste cone, prosta skladišča, carinska skladišča in registrirani oskrbovalci ladij morajo biti odobreni oziroma registrirani in pod nadzorom VURS, če je tako določeno s predpisi Skupnosti oziroma če tako predpiše minister v skladu s predpisi Skupnosti. Odobrijo oziroma registrirajo se po enakem postopku kot obrati.

(2) Kadar je tako določeno s predpisi Skupnosti oziroma če tako predpiše minister v skladu s predpisi Skupnosti, morajo biti pošiljke, ki vstopajo v oziroma izstopajo iz prostih con, prostih skladišč, carinskih skladišč oziroma s katerimi ravnajo registrirani oskrbovalci ladij, pod nadzorom VURS in opravljeni morajo biti predpisani veterinarski pregledi ter izdan SVVD.

(3) Natančen obseg in postopek pregleda iz prejšnjega odstavka za posamezne vrste pošiljk sta določena s predpisi Skupnosti oziroma ju določi minister, če predpisi Skupnosti ne določajo drugače.

53. člen

(pregledi krme neživalskega izvora pri uvozu)

- (1) Pri pošiljkah krme neživalskega izvora, ki se uvažajo, mora biti pred sprostitvijo v prost pretok opravljen dokumentacijski pregled, lahko pa tudi identifikacijski in fizični pregled.

(2) Če se pošiljka vnaša v EU z namenom uvoza preko mejnega prehoda v RS, opravi dokumentacijski in identifikacijski pregled carinski organ. O opravljenem pregledu potrdi carinski organ dokument, ki je določen s predpisi Skupnosti oziroma ga predpiše minister, če ni s predpisi Skupnosti določeno drugače.

(3) Kadar je RS namembna država, opravljajo fizični pregled pošiljk zaradi preverjanja varnosti krme neživalskega izvora na ozemlju RS uradni veterinarji.

D. VZORČENJE

54. člen (vzorčenje)

(1) Vzorci iz tega zakona morajo biti odvzeti na predpisan način oziroma po pravilih stroke, če način ni predpisan; z njimi je treba ravnati tako, da je zagotovljena njihova pravna in analitska veljavnost ter morajo biti označeni na predpisan način oziroma tako, da je zagotovljena njihova sledljivost.

- (2) Vzorec mora biti odvzet v količini, ki omogoča izvedbo najmanj dvakratnega analitičnega postopka, razen če količine vzorčnega materiala tega ne dovoljujejo.
- (3) Uradne vzorce odvzame uradni veterinar, uradni preglednik oziroma druga oseba, ki jo za to dejanje pooblasti generalni direktor VURS.

(4) Uradni vzorec je potrebno pred pričetkom analize razdeliti na dva uradna podvzorca, od katerih se enega uporabi za analizo, drugega pa na predpisan način shrani pri uradnem veterinarju, pri stranki pod uradnim veterinarskim nadzorom ali v imenovanem laboratoriju.

(5) Navedeni predpisani način vzorčenja ne velja za diagnostiko in monitoringe živalskih kužnih boleznih, v kolikor s predpisi EU ni drugače določeno.

(6) Natančnejše postopke iz tega člena predpiše minister, če predpisi Skupnosti ne določajo drugače.

IV. URADNI VETERINARSKI NADZOR

A. TEMELJNA DOLOČBA

55. člen (splošno)

(1) Uradni veterinarski nadzor pomeni kakršnokoli obliko nadzora, ki jo VURS oziroma Skupnost izvaja zaradi preverjanja skladnosti, kot so spremljanje, posebni nadzor, preverjanje, revizija, inšpekcijski pregledi, drugi predpisani pregledi po tem zakonu, vzorčenje in analiza.

(2) Uradni veterinarski nadzor se izvaja v skladu z Uredbo 882/2004, izvajajo pa ga uradni veterinarji, če ni s tem zakonom določeno drugače.

(3) Postopek inšpekcijskega pregleda se izvaja v skladu s predpisi, ki urejajo tovrstne preglede v RS.

Uredba 882/2004 o izvajanju uradnega nadzora, da se zagotovi preverjanje skladnosti z zakonodajo o krmi in živilih ter s pravili o zdravstvenem varstvu živali in zaščiti živali

B. NADZOR ZOONOZ

56. člen (zoonoze)

- 1) Zaradi zagotavljanja monitoringa stanja glede zoonoz in njihovih povzročiteljev VURS v skladu s predpisi Skupnosti oziroma glede na epidemiološko situacijo sprejeme načrte monitoringov zoonoz in njihovih povzročiteljev.

2) Če načrt iz prejšnjega odstavka vsebuje poleg spremljanja tudi ukrepe za obvladovanje zoonoze, te ukrepe predpiše minister.

(3) VURS in organi, določeni s predpisi o nalezljivih boleznih in zdravstvenem nadzoru, pripravijo skupni letni program monitoringov za izvajanje načrtov iz prvega odstavka tega člena, v skladu s predpisi Skupnosti, ki ga pred koncem koledarskega leta za naslednje leto sprejmeta minister in minister oziroma ministrica, pristojna za zdravje.

Iz programa morajo biti razvidni:

1.namen programa

2.trajanje programa;

3.geografsko območje ali regija, ki jo pokriva;

4.zoonoze oziroma njihovi povzročitelji, ki jih vključuje;

5.vrsta vzorcev in drugi zahtevani podatki;

6.minimalni načrt vzorčenja;

7. vrsta laboratorijskih metod;
8. naloge pristojnih organov;
9. finančna sredstva, ki jih je treba dodeliti;
10. ocena stroškov programa in kako bodo pokriti;
11. način in čas poročanja rezultatov;
12. spremljanje odpornosti na protimikrobna zdravila.

(4) Če nosilci živilske dejavnosti pri izvajanju lastnih kontrol oziroma pri vključitvi v izvajanje načrta monitoringa ugotovijo prisotnost povzročiteljev zoonoz, morajo v primerih, določenih z načrtom, o tem poročati VURS, hraniti rezultate in ohraniti določene izolate. Poročanje, roke in hrambo podrobneje predpiše minister.

(5) Organ, pristojen za sodelovanje s Komisijo, je VURS.

(6) Poleg načrtov iz prvega odstavka tega člena se lahko v skladu s predpisi Skupnosti sprejmejo usklajeni programi monitoringa za celotno Skupnost.

(7) VURS in ministrstvo, pristojno za zdravje, morata v primeru izbruha alimentarne infekcije opraviti skupno epidemiološko preiskavo. Podrobnejša vsebina in postopek izvedbe sta določena s predpisi Skupnosti oziroma ju predpišeta minister ter minister oziroma ministrica, pristojna za zdravje, če predpisi Skupnosti ne določajo drugače.

(8) Natančnejša vsebina skupnega programa monitoringov iz tretjega odstavka tega člena ter lista zoonoz in povzročiteljev so določeni s predpisi Skupnosti oziroma jo predpišeta minister ter minister oziroma ministrica, pristojna za zdravje, če predpisi Skupnosti ne določajo drugače.

**C. NADZOR PREPOVEDANIH
IN NEDOVOLJENIH SUBSTANC
TER REZIDUOV**

57. člen

(prepovedane in nedovoljene substance
ter rezidua)

- (1) V RS se sistematično izvaja spremljanje (monitoring) prepovedanih in nedovoljenih substanc ter reziduov, da se odkrije uporaba prepovedanih substanc, nedovoljena uporaba substanc in navzočnost reziduov v živih živalih, njihovih iztrebkih, telesnih tekočinah in tkivih, v živalskih proizvodih, krmi in vodi za napajanje živali.

(2) Za izvajanje monitoringa iz prejšnjega odstavka VURS pripravi letni načrt, ki ga pošlje v odobritev Komisiji.

(3) Izvedba načrta monitoringa iz tega člena se financira skladno s predpisi Skupnosti.

(4) Natančnejša vsebina načrta, način vzorčenja in vrste uradnih vzorcev so določeni s predpisi Skupnosti oziroma jih predpiše minister v skladu s predpisi Skupnosti.

58. člen

(dodatni pregledi)

(1) Poleg načrtovanih pregledov iz prejšnjega člena lahko uradni veterinarji izvedejo tudi dodatne naključne uradne preglede:

1. glede sledljivosti prepovedanih in nedovoljenih substanc, vključno s sledljivostjo v njihovi proizvodnji;
2. na katerikoli stopnji v proizvodni in distribucijski verigi krme;
3. v celotni proizvodni verigi živali in živalskih proizvodov.

(2) S pregledi iz prejšnjega odstavka se odkriva tudi posedovanje prepovedanih substanc.

(3) Pregledi iz tega člena se opravljajo brez predhodnega obvestila.

D. LABORATORIJI URADNEGA VETERINARSKEGA NADZORA

59. člen

(odobreni in imenovani laboratoriji)

- (1) Zagotovljeni morajo biti laboratoriji za izvajanje vseh analiz za potrebe uradnega veterinarskega nadzora, predpisanega z veterinarsko zakonodajo.
- (2) Laboratorijske analize za izvajanje uradnega veterinarskega nadzora po tem zakonu izvajajo le imenovani laboratoriji

(3) Imenovani laboratoriji so odobreni laboratoriji, ki za izvajanje posameznih laboratorijskih analiz v okviru uradnega veterinarskega nadzora pridobijo koncesijo generalnega direktorja VURS v skladu s predpisi, ki urejajo veterinarske dejavnosti. Koncesija se podeli brez javnega razpisa. Medsebojna razmerja se uredijo s koncesijsko pogodbo.

(4) Oдобreni laboratorij je tisti, ki izpolnjuje pogoje iz Uredbe 882/2004 in morebitne posebne dodatne pogoje za izvajanje posameznih preiskav in diagnostike glede prostorov, opreme, standardov, postopkov, strokovnjakov oziroma strokovnjakinj in referenc ter vključitve v interlaboratorijske kontrole.

Uredba 882/2004 o izvajanju uradnega nadzora, da se zagotovi preverjanje skladnosti z zakonodajo o krmi in živilih ter s pravili o zdravstvenem varstvu živali in zaščiti živali

(5) Izpolnjevanje pogojev iz Uredbe 882/2004 se dokazuje z akreditacijsko listino, ki jo izda Slovenska akreditacija ali akreditacijska služba druge države in listino prizna Slovenska akreditacija. Izpolnjevanje morebitnih dodatnih pogojev, ki jih morajo izpolnjevati odobreni laboratoriji v RS, ugotavlja generalni direktor VURS z odločbo v upravnem postopku na podlagi vloge imetnika laboratorija.

Uredba 882/2004 o izvajanju uradnega nadzora, da se zagotovi preverjanje skladnosti z zakonodajo o krmi in živilih ter s pravili o zdravstvenem varstvu živali in zaščiti živali

(6) Posebni dodatni pogoji iz četrtega odstavka tega člena (odobreni laboratorij) so določeni s predpisi Skupnosti oziroma jih predpiše minister, če predpisi Skupnosti ne določajo drugače.

60. člen

(nacionalni referenčni laboratoriji)

- (1) Generalni direktor VURS z odločbo v upravnem postopku po uradni dolžnosti izmed imenovanih laboratorijev določi najmanj en NRL k vsakemu referenčnemu laboratoriju Skupnosti (v nadaljnjem besedilu: CRL). V izjemnih primerih, ko ni mogoče določiti NRL izmed imenovanih laboratorijev v RS, lahko generalni direktor VURS za NRL za RS določi NRL druge države članice

(2) Ne glede na določbe prejšnjega odstavka generalni direktor VURS po enakem postopku določi enega ali več NRL tudi v drugih primerih, kadar je tako določeno s predpisi Skupnosti oziroma predpisom ministra v skladu s predpisi Skupnosti.

(3) Naloge NRL so predvsem:

- sodelovanje s CRL na svojem področju dela;
- usklajevanje dela imenovanih laboratorijev;
- interlaboratorijske kontrole;
- izvajanje analiz po referenčnih metodah, ki jih določi CRL, Komisija oziroma VURS

- oskrbovanje imenovanih laboratorijev z referenčnimi materiali;
- posredovanje potrebnih informacij imenovanim laboratorijem;
- zagotavljanje znanstvene in strokovne podpore VURS;
- zagotavljanje usposabljanja osebja imenovanih laboratorijev.

(4) Medsebojna razmerja med nacionalnimi referenčnimi laboratoriji in VURS se uredijo s pogodbo.

(5) VURS o imenovanju NRL obvesti Komisijo, kadar je tako določeno s predpisi Skupnosti oziroma predpisom ministra v skladu s predpisi Skupnosti.

V. UKREPI URADNEGA VETERINARSKEGA NADZORA

A. UKREPI V PROMETU IN PRI
TRGOVANJU Z ŽIVALMI TER
ŽIVALSKIMI PROIZVODI

61. člen

(izjemni ukrepi VURS)

- (1) V primeru, da Komisija oziroma pristojni odbor EU za prehransko verigo in zdravje živali sprejme odločitev o takojšnji uvedbi omejitve premikov oziroma odločitve o drugih ukrepih na teritoriju EU, generalni direktor VURS sprejme nujne začasne zaščitne ukrepe za zaščito zdravja živali in ljudi, s katerimi povzame odločitev Komisije oziroma pristojnega odbora EU in ki veljajo do objave te odločitve v Uradnem listu EU. VURS mora o sprejetih zaščitnih ukrepih takoj seznaniti javnost preko medijev

(2) VURS lahko zaradi utemeljenih razlogov v zvezi z zdravjem ljudi ali živali do uvedbe ukrepov Komisije samostojno sprejme začasne zaščitne ukrepe glede gospodarstev, centrov ali obratov oziroma v primeru določene živalske bolezni glede varovanih območij, ki jih določajo predpisi EU. VURS mora o uvedenih ukrepih nemudoma obvestiti Evropsko komisijo in druge države članice EU.

62. člen

(ukrepi ob neustreznih pošiljkah iz drugih držav članic)

(1) Če uradni veterinar med pregledom pošiljke živali oziroma živalskih proizvodov, ki niso namenjeni prehrani ljudi, na namembnem mestu ali med prevozom ugotovi:

1. prisotnost povzročiteljev obvezno mednarodno prijavljivih bolezni, povzročiteljev zoonoz ali bolezni, ki bi lahko predstavljale resno tveganje za zdravje ljudi ali živali, ali da prihajajo živalski proizvodi z območja, okuženega z določeno živalsko boleznijo, mora za živali ali proizvode nemudoma odrediti enega od naslednjih ukrepov:
- karanteno v najbližjem karantenskem centru,
  - usmrtitev in neškodljivo odstranitev živali,
  - neškodljivo odstranitev proizvodov

2. neskladnost živali ali proizvodov oziroma da pošiljka ne izpolnjuje dodatnih jamstev, ki jih je pridobila RS, in če ni ogroženo zdravje ljudi in živali, odredi po posvetovanju s prejemnikom živali oziroma proizvodov ali njegovim zastopnikom oziroma zastopnico (v nadaljnjem besedilu: zastopnik) enega od naslednjih ukrepov:

- v primeru prisotnosti reziduov zadržanje živali oziroma proizvodov pod uradnim veterinarskim nadzorom, dokler se ne ugotovi, če pošiljka izpolnjuje predpisane pogoje glede reziduov; če se ugotovi, da pošiljka ne izpolnjuje pogojev glede reziduov, odredi predpisane ukrepe iz tretjega odstavka 73. člena (prepoved zakola in poostreni nadzor)

- zakol ali usmrtitev živali,
- neškodljivo odstranitev proizvodov,
- vrnitev živali, proizvodov ali celotne pošiljke po odobritvi pristojnega organa države izvora pošiljke ter po obvestilu pristojnega organa države članice, preko katere se izvede prevoz takšne pošiljke.

(2) Če se pri pregledu živil na mestu razkladanja izkaže, da ne izpolnjujejo pogojev, ki jih določajo predpisi Skupnosti oziroma v posameznih primerih nacionalne zakonodaje, se lahko glede na stopnjo tveganja za zdravje ljudi in živali, pošiljatelju oziroma pošiljateljici (v nadaljnjem besedilu: pošiljatelj) ali njegovemu zastopniku omogoči izbira enega od naslednjih ukrepov:

1. neškodljiva odstranitev;
2. uporaba za druge dovoljene namene;
vrnitev pošiljke na mesto izvora, če to dovoli uradni veterinar

(3) Če se pomanjkljivosti oziroma nepravilnosti nanašajo samo na spremljajočo dokumentacijo, ima pošiljatelj oziroma njegov zastopnik možnost, da v roku 8 dni odpravi ugotovljene pomanjkljivosti oziroma nepravilnosti, sicer se s pošiljko ravna v skladu s prejšnjim odstavkom

(4) Stroške ukrepov iz prvega in drugega odstavka tega člena krije pošiljatelj, njegov zastopnik ali oseba, odgovorna za pošiljko.

(5) VURS o ukrepih iz 1. točke prvega odstavka tega člena (prisotnost povzročiteljev obvezno mednarodno prijavljivih bolezni, povzročiteljev zoonoz ali bolezni, ki bi lahko predstavljale resno tveganje za zdravje ljudi ali živali, ali da prihajajo živalski proizvodi z območja, okuženega z določeno živalsko boleznijo) **nemudoma pisno obvesti pristojne veterinarske organe drugih držav članic EU in Komisijo. V obvestilu navede ugotovitve pregledov, odločitve in razloge za takšne odločitve.**

(6) Natančnejši pogoji za izvajanje ukrepov iz tega člena so določeni s predpisi Skupnosti oziroma jih predpiše minister v skladu s predpisi Skupnosti.

63. člen

(neustrezne pošiljke iz drugih držav članic)

(1) Če VURS ugotovi, da je RS prejemnica pošiljke iz prvega odstavka prejšnjega člena, mora o tem nemudoma obvestiti pristojni organ v državi članici, iz katere izvira pošiljka. VURS skupaj z zadevno državo članico prouči ukrepe, ki jih je ta izvedla, možnosti za odpravo nepravilnosti in na mestu izvora po potrebi opravi skupno veterinarsko preiskavo.

(2) Če VURS ugotovi, da izvedeni ukrepi niso bili zadovoljivi oziroma se nepravilnosti iz prejšnjega odstavka ponavljajo, o tem obvesti Komisijo in pristojne veterinarske organe drugih držav članic.

- 3) VURS lahko glede države članice, kjer so se nepravilnosti zgodile, od Komisije zahteva:
1. da v državo članico pošlje inšpekcijo EU;
  2. da v državo članico pošlje uradnega veterinarja, ki ustreza vsem vpletenim stranem, da opravi pregled dejanskega stanja na kraju samem;
  3. da od pristojnega organa države članice zahteva, da izvaja pogostejše preglede živali, gospodarstev, zbirnih centrov, zbirališč, obratov, sejmov ali celotnega dela države.

(4) VURS lahko, ne glede na načelo nediskriminatornosti, izvaja pogostejše preglede živali ali živalskih proizvodov, ki prihajajo iz zadevne države članice, do dokončne ugotovitve vzrokov nepravilnosti.

(5) Stroški vračanja pošiljke, reje ali osamitve živali oziroma zakola, usmrtitve, skladiščenja in neškodljivega odstranjevanja bremenijo pošiljatelja ali njegovega zastopnika.

(6) Natančnejši pogoji za izvajanje ukrepov iz tega člena so določeni s predpisi Skupnosti oziroma jih predpiše minister v skladu s predpisi Skupnosti.

64. člen

(neustrezne pošiljke iz RS)

- (1) Če pristojni organ druge države članice obvesti VURS, da je na namembno mesto njihove države prispela pošiljka, pri kateri se ugotovijo napravnosti iz prvega odstavka 62. člena tega zakona (prisotnost povzročiteljev obvezno mednarodno prijavljivih bolezni, zoonoz in bolezni, ki predstavljajo tveganje za zdravje ljudi ali živali), VURS nemudoma izvede preiskavo na mestu izvora pošiljke in o ugotovitvah ter odločitvah takoj obvesti pristojni organ te države. Če tamkajšnji pristojni organ meni, da VURS ni izvedel vseh potrebnih ukrepov, se lahko na mestu izvora opravi skupna veterinarska preiskava.

(2) Na podlagi ugotovitev namembne države članice oziroma na zahtevo Komisije mora VURS poostriti preglede živali oziroma živalskih proizvodov, ki izvirajo iz gospodarstva, centra, sejma, obrata ali dela države, če za to obstajajo razlogi zaradi zaščite zdravja ljudi ali živali, in prepove ali omeji certificiranje živali oziroma živalskih proizvodov.

(3) Stroški vračanja pošiljke, reje ali osamitve živali oziroma zakola, usmrtitve, skladiščenja in neškodljivega odstranjevanja bremenijo pošiljatelja ali njegovega zastopnika.

(4) Če Komisija izvede katerega izmed ukrepov iz tretjega odstavka 63. člena (inšpekcija EU, pregled, ki ga opravi uradni veterinar ali pogostejši nadzor pristojnega organa v državi) tega zakona na zahtevo pristojnega organa druge države članice oziroma na lastno pobudo, ukrepi pa se izvajajo v RS, mora vse stroške, ki nastanejo v zvezi z izvajanjem ukrepov, plačati imetnik živali, zbirališče, zbirni center, sejem ali obrat, zaradi katerega se ukrepi izvajajo.

(5) Natančnejši pogoji za izvajanje ukrepov iz tega člena so določeni s predpisi Skupnosti oziroma jih predpiše minister v skladu s predpisi Skupnosti.

**B. RAVNANJE PRI VNOSU ŽIVALI
TER ŽIVALSKIH IN DRUGIH
PROIZVODOV, KI SO POD
VETERINARSKIM NADZOROM**

65. člen

(zavrnitev vnosa pošiljk)

- (1) Uradni veterinar na MVP ne dovoli vnosa pošiljke živali, živalskih proizvodov oziroma drugih proizvodov, ki so v skladu s predpisi Skupnosti pod veterinarskim nadzorom, na teritorij EU, če se pri veterinarskem pregledu ugotovi, da:

1. gre za pošiljke, ki prihajajo iz države, iz katere sicer uvoz tovrstnih pošiljk ni dovoljen. Določbe te točke ne veljajo za kopitarje, za katere so pogoji vnosa določeni s predpisi Skupnosti oziroma jih predpiše minister v skladu s predpisi Skupnosti;

- 2.država izvoznica oziroma država izvora ne izpolnjuje zahtev, ki jih določa veterinarska zakonodaja;
- 3.pošiljke ne spremljajo predpisani dokumenti ali pa ti niso pravilno izpolnjeni;
- 4.živali oziroma živalski proizvodi niso predpisano označeni;
- 5.uvozne pošiljke niso skladne z uvoznimi pogoji;

6. so živali bolne oziroma obstaja sum, da so bolne ali okužene z boleznijo, oziroma obstaja drug razlog, ki ga določa veterinarska zakonodaja ali nacionalni predpisi namembne države članice v primeru živali, ki niso harmonizirane;
7. živali niso v primernem stanju za nadaljevanje prevoza.

(2) Če uradni veterinar zavrne vnos pošiljke, to označi na SVVD, ki je odločba, izdana v skrajšanem postopku, in izbere ukrep za ravnanje z zavrnjeno pošiljko.

(3) Natančnejši pogoji iz prvega odstavka tega člena so določeni s predpisi Skupnosti oziroma jih predpiše minister, če predpisi Skupnosti ne določajo drugače.

66. člen

(ravnanje uradnega veterinarja na MVP
pri zavrnitvi vnosa pošiljke živali)

(1) V primeru zavrnitve pošiljke živali uradni veterinar na SVVD izbere, po posvetovanju z osebo, odgovorno za tovor, enega od naslednjih ukrepov:

1. da se živali vhlevijo, krmijo, napojijo in po potrebi zdravijo;

2.da se živali dajo v karanteno ali se jih izolira na MVP;

3.da se živali najkasneje v roku osmih dni vrne v državo, kjer je bilo izdano spričevalo, če zdravstveno stanje in pogoji glede zaščite živali to dopuščajo.

(2) V primeru iz 3. točke prejšnjega odstavka mora uradni veterinar na MVP izvesti naslednje ukrepe:

1. preko razpoložljivih podatkovnih baz obvesti vse MVP Skupnosti o zavrnitvi pošiljke;
2. na vsaki strani spričevala, ki spremlja zavrnjeno pošiljko, označi zavrnitev z žigom.

(3) Če vrnitev iz 3. točke prvega odstavka tega člena ni mogoča, zlasti iz razlogov zaščite živali, uradni veterinar na MVP:

1. na podlagi opravljenega ante mortem pregleda lahko dovoli zakol živali;
2. mora, če ni druge možnosti, odrediti humano usmrtitev živali in njihovo neškodljivo odstranitev.

(4) Podrobnejši postopek, način označitve in oblika žiga iz tega člena so določeni s predpisi Skupnosti oziroma jih predpiše minister v skladu s predpisi Skupnosti.

67. člen

(ravnanje uradnega veterinarja na MVP pri zavrnitvi vnosa pošiljke proizvodov pod veterinarskim nadzorom)

(1) V primeru zavrnitve pošiljke proizvodov pod veterinarskim nadzorom uradni veterinar na SVVD izbere, po posvetovanju z osebo, odgovorno za tovor, enega izmed naslednjih ukrepov:

1. da se pošiljka vrne oziroma odpošlje izven teritorija EU;
2. da se odstrani v skladu z Uredbo 1774/2002 v najbližjem predelovalnem obratu.

(2) Uradni veterinar na MVP mora podatke o zavrnenih pošiljkah proizvodov pod veterinarskim nadzorom iz tega člena vpisati v podatkovne baze, s katerimi se zagotavlja, da zavrnjena pošiljka ne more biti vnesena na teritorij EU na drugi MVP.

(3) Podrobnejši postopek iz tega člena je določen s predpisi Skupnosti oziroma ga predpiše minister v skladu s predpisi Skupnosti.

68. člen

(ravnanje s pošiljkami proizvodov pod veterinarskim nadzorom, ki ne izpolnjujejo uvoznih pogojev)

1) Če uradni veterinar pri pregledu pošiljke proizvodov pod veterinarskim nadzorom ugotovi, da ne izpolnjuje uvoznih pogojev, po posvetu z osebo, odgovorno za tovor, odloči, da se pošiljka:

1. odpošlje izven teritorija EU najpozneje v 60 dneh oziroma takoj, če je ogroženo zdravje ljudi ali živali ali

2. uniči v najbližjem objektu za neškodljivo odstranjevanje ŽSP.

- (2) Pošiljka se brezpogojno uniči, če se pošiljka ne odpošlje v roku iz 1. točke prejšnjega odstavka.
- (3) Do odločitve o usodi pošiljke mora biti pošiljka skladiščena pod nadzorom uradnega veterinarja na stroške osebe, odgovorne za tovor.

(4) Določbe prvega in drugega odstavka tega člena ne veljajo za pošiljke, za katere je uradni veterinar na MVP odobril vnos z namenom vnaprej najavljene uporabe oziroma odstranitve v skladu z Uredbo 1774/2002, pod pogojem, da ni ogroženo zdravje ljudi oziroma živali.

(5) Podrobnejši pogoji so določeni s predpisi Skupnosti oziroma jih predpiše minister v skladu s predpisi Skupnosti.

69. člen

(vnesene pošiljke, pri katerih ni bil
opravljen veterinarski pregled)

- (1) Pošiljke, ki so vnesene na ozemlje RS, ne da bi bil opravljen veterinarski pregled v skladu z določbami 51. člena (pregledi na MVP) tega zakona, se zasežejo in uradni veterinar odloči, ali se uničijo ali na novo odpošljejo v skladu s 1. in 2. (ravnanje s pošiljkami, ki ne izpolnjujejo uvoznih pogojev) točko prvega odstavka prejšnjega člena

(2) Podrobnejši postopek iz tega člena je določen s predpisi Skupnosti oziroma ga predpiše minister v skladu s predpisi Skupnosti.

70. člen (stroški)

(1) Stroške, ki nastanejo pri izvajanju ukrepov iz 65. do 69. člena tega zakona, krije oseba, odgovorna za tovor, in niso zajeti v plačilu predpisane pristojbine ter jih RS ne povrne.

65. člen – zavrnitev vnosa pošiljk

66. člen – ravnanje uradnega veterinarja na MVP pri zavrnitvi pošiljke živali

67. člen – ravnanje uradnega veterinarja na MVP pri zavrnitvi vnosa pošiljke proizvodov pod veterinarskim nadzorom

68. člen – ravnanje s pošiljkami proizvodov pod veterinarskim nadzorom, ki ne izpolnjujejo uvoznih pogojev

69. člen – vnesene pošiljke, pri katerih ni bil opravljen veterinarski pregled

(2) Stroške, ki nastanejo pri izvajanju ukrepov iz 1. točke prvega odstavka 68. člena (ravnanje s pošiljkami proizvodov pod veterinarskim nadzorom, ki ne izpolnjujejo uvoznih pogojev) tega zakona pri tranzitu, krije pošiljatelj, naslovnik oziroma naslovnica ali njun predstavnik oziroma predstavnica v RS in jih RS ne povrne.

C. UKREPI PRI OZNAČEVANJU ŽIVALI

71. člen

(ukrepi uradnega veterinarja pri označevanju živali)

- (1) Če uradni veterinar ugotovi nepravilnosti pri označevanju govedi na gospodarstvu, odredi poleg ukrepov, določenih v drugih predpisih, ukrepe, predpisane z Uredbo (ES) Komisije 494/98 z dne 27. februarja 1998 o določitvi podrobnih pravil za izvajanje Uredbe Sveta (ES) 820/97 glede izvajanja minimalnih administrativnih ukrepov v okviru sistema identifikacije in registracije goved (UL L št. 60 z dne 28. februarja 1998, str. 78, z vsemi spremembami).

(2) Če uradni veterinar ugotovi nepravilnosti pri označevanju drugih vrst živali, mora odrediti ukrepe, ki so določeni s predpisi Skupnosti oziroma jih predpiše minister v skladu s predpisi Skupnosti.

D. UKREPI PRI UGOTOVITVI
PREPOVEDANIH SUBSTANC, NEDOVOLJENE
UPORABE DOLOČENIH SUBSTANC IN
PRESEŽENIH MRL

72. člen

(postopek po laboratorijski potrditvi)

- (1) Kadar se na podlagi tretjega odstavka 37. člena (potrditev prepovedanih ali nedovoljenih substanc s potrditveno metodo v NRL, za rezidue pa v imenovanem laboratoriju) posumi na uporabo prepovedanih substanc ali nedovoljeno uporabo, mora uradni veterinar zahtevati od imetnika živali in veterinarja, ki skrbi za posestvo, da mu izroči vso dokumentacijo, na podlagi katere bi bilo mogoče dokazati ali ovreči sum.

(2) Poleg tega mora uradni veterinar izvesti enega ali več naslednjih ukrepov:

1. takoj pridobiti vse podatke, potrebne za identifikacijo živali oziroma živalskih proizvodov in izvornega gospodarstva;
2. uradno pridržati živali oziroma živalske proizvode, ki so predmet preiskave, in poskrbeti za uradno označitev oziroma identifikacijo;

3. opraviti pregled živali na izvornem gospodarstvu; pregledi lahko vključujejo tudi uradno vzorčenje;

4. opraviti preglede gospodarstev, vključno z vsemi gospodarstvi, povezanimi z rejo teh živali (sledljivost), ter gospodarstev in nosilcev dejavnosti, ki so kakorkoli medsebojno povezani, vključno odvzemom uradnih vzorcev pitne vode in krme ter vode akvakultur;

5. dokler niso na razpolago rezultati preiskav, zagotoviti, da živali oziroma živalski proizvodi ne zapustijo gospodarstva;

6. opraviti preglede pri pravnih oziroma fizičnih osebah, ki opravljajo dejavnost proizvodnje oziroma prometa zdravil glede z uporabo povezane sledljivosti;

7. opraviti katerekoli druge preglede, da se pojasni izvor prepovedanih ali nedovoljenih substanc oziroma poreklo živali;

8. primarne proizvode, namenjene prehrani ljudi, in živila, v katerih je izkazana prisotnost reziduoov oceniti kot neustrezna za prehrano ljudi;

9. pripraviti podrobno poročilo o preiskavi in rezultatih.

(3) Ukrepe iz predhodnega odstavka tega člena lahko izvede uradni veterinar v sodelovanju z organi pregona.

73. člen (ukrepi)

(1) Kadar je na podlagi izvedenih ukrepov iz prejšnjega člena ugotovljena uporaba prepovedanih substanc ali nedovoljena uporaba substanc, se na stroške imetnika živali oziroma živalskih proizvodov izvedejo še naslednji ukrepi:

1. odvzamejo se uradni vzorci kot statistično reprezentativni vzorec;

2. kadar je izkazana prisotnost prepovedanih oziroma nedovoljenih substanc v polovici ali več uradnih vzorcih iz prejšnje točke, se na podlagi odločitve imetnika živali izvede pregled vseh živali na gospodarstvu, ki so lahko sumljive, ali usmrtitev teh živali;

3. živali, pri katerih je na podlagi uradnega vzorca iz 1. točke tega odstavka izkazana prisotnost prepovedanih oziroma nedovoljenih substanc, se usmrti, primarni proizvodi od teh živali pa se ocenijo kot neustrezni za prehrano ljudi, hkrati pa se odredi predpisano odstranjevanje nastalih ŽSP;

4. najmanj za obdobje 12 mesecev se na gospodarstvu oziroma gospodarstvih, ki pripadajo istemu imetniku, opravljajo poostreni pregledi.

(2) Kadar se kršitelju dokaže posedovanje, posredovanje ali uporaba prepovedanih substanc, se za obdobje 12 mesecev od vročitve odločbe zadrži izvrševanje pravic iz odobritve, registracije, koncesije, dovoljenja, verifikacija oziroma licence, podeljenih v skladu s tem zakonom in predpisi, ki urejajo veterinarske dejavnosti. V tem času se izvaja poostreni uradni veterinarski nadzor. V primeru ugotovljene ponovne kršitve se odločbe o odobritvi, registraciji, podelitvi koncesije, dovoljenju, verifikaciji oziroma podelitvi licence razveljavijo.

(3) V primeru preseženih MRL mora uradni veterinar:

1. prepovedati zakol živali za obdobje, dokler količina reziduov presega dovoljene količine oziroma dokler se ne izteče karenčna doba, ali živila oceniti kot neustrezna za prehrano ljudi in odrediti predpisano odstranjevanje

2. v primeru ponovne kršitve vsaj šest mesecev opravljati poostrene preglede živali ali živil z zadevnega gospodarstva ali obrata in do pridobitve analiz vzorcev živila uradno pridržati.

**VI. FINANCIRANJE VETERINARSKIH
PREGLEDOV IN URADNEGA
VETERINARSKEGA NADZORA**

74. člen (pristojbine)

(1) Za financiranje stroškov veterinarskih pregledov, certificiranja in uradnega veterinarskega nadzora iz 41., 44., 48., 51. in 52. člena tega zakona ter za izvajanje monitoringov se zaračunavajo in zbirajo EU pristojbine, za katere je tako določeno s predpisi Skupnosti.

41. člen – certificiranje

44. člen – veterinarski pregledi pri trgovanju in izvozu

48. člen – drugi obvezni pregledi

51. člen – pregledi na MVP

52. člen – proste cone, prosta skladišča, carinska skladišča in registrirani oskrbovalci ladij

(2) Poleg pristojbin iz prejšnjega odstavka se zaračunavajo tudi nacionalne pristojbine v skladu z načeli Skupnosti, ki so sprejeta za EU pristojbine.

(3) VURS opravlja nadzor nad plačili zavezancev oziroma zavezank (v nadaljnjem besedilu: zavezanec) za plačilo pristojbin po tem zakonu ter nad zaračunavanjem in odvajanjem pristojbin v primerih, ko teh dejanj ne izvaja neposredno VURS.

- (4) Glede vseh vprašanj pobiranja in izterjave pristojbin, ki niso urejene s tem zakonom, se uporablja zakon, ki ureja davčni postopek.
- (5) Sredstva, zbrana po tem zakonu, so prihodek proračuna RS.
- (6) Natančnejše pogoje iz tega člena predpiše minister.

75. člen

(višina pristojbin)

- (1) Za določanje višine EU pristojbin se uporabljajo načela iz Uredbe 882/2004.
- (2) Višino EU pristojbin določi minister, če ta ni določena s predpisi Skupnosti.
- (3) Višino nacionalnih pristojbin določi minister v skladu z načeli iz Uredbe 882/2004.

VII. PRISTOJNOSTI

A. MINISTER

76. člen

(pristojnosti ministra)

Minister izdaja podzakonske predpise, predvidene v določbah tega zakona, ter druge podzakonske predpise, potrebne za izvajanje tega zakona in predpisov Skupnosti, ki se nanašajo na vsebino tega zakona

**B. VETERINARSKA UPRAVA
REPUBLIKE SLOVENIJE**

77. člen

(pristojni organ)

- (1) Pristojni organ za izvajanje pregledov, uradnega veterinarskega nadzora in izvrševanja pooblastil po tem zakonu je VURS, če ta zakon ne določa drugače
- (2) VURS je organ v sestavi ministrstva, pristojnega za veterinarstvo, ki izvaja upravne naloge po tem zakonu in nadzor nad izvajanjem veterinarske zakonodaje.

- (3) VURS sestavljajo glavni urad, območni uradi in mejne veterinarske postaje.
- (4) Ne glede na pogoje iz predpisov, ki urejajo organizacijo delovnih mest v organih državne uprave, imata območni urad VURS in MVP organizacijsko obliko urada.

(5) VURS vodi generalni direktor, ki je doktor veterinarske medicine in izpolnjuje pogoje iz 2. in 3. točke prvega odstavka 84. člena (pogoji za uradnega veterinarja) tega zakona ter ostale pogoje po predpisih, ki urejajo tovrstna delovna mesta v državni upravi.

- (6) Območni urad VURS vodi direktor območnega urada, ki je uradni veterinar.
- (7) MVP vodi direktor MVP, ki je uradni veterinar.
- (8) Območni uradi opravljajo upravne in nadzorne naloge. Za izdajanje odločb na zahtevo strank v skladu s tem zakonom so pristojni direktorji območnih uradov

(9) VURS lahko izvajanje pregledov in posameznih nalog uradnega veterinarskega nadzora prenese na izvajalca nadzora, vendar pa ne more prenesti izvajanja ukrepov in sankcioniranja

78. člen

(upravne naloge)

VURS ima naslednje upravne naloge:

- 1.vodenje registra živali in objektov na območnem in nacionalnem nivoju v skladu s predpisi;
- 2.zagotavljanje izvajanja in organizacija monitoringa nad rezidui v živilih;
- 3.zagotavljanje izvajanja in organizacija monitoringa nad rezidui v živalih in živalskih proizvodih;

4.zagotavljanje izvajanja in organizacija monitoringa nad rezidui v krmi;

5.zagotavljanje letnih analiz rezultatov monitoringov iz 2., 3. in 4. točke tega člena, izdelave ocen tveganja za zdravje ljudi in živali ter vplivov na okolje in priprave letnih poročil;

6. uvajanje, razvijanje in vzpostavljanje CIS VURS;

7. Organizacija in vodenje preprečevanja, zatiranja in izkoreninjenja živalskih boleznih in zoonoz;

8.izdajanje obveznih navodil delavcem oziroma delavkam VURS, odobrenim veterinarjem, uradnim preglednikom ter organizacijam s koncesijo po tem zakonu in zakonu, ki ureja veterinarske dejavnosti

9. zagotavljanje priprav za obrambo in zaščito ter delovanje veterinarske službe v vojni ali ob naravnih in drugih nesrečah ter v izrednem stanju;

10. zagotavljanje usposabljanja enot za prvo veterinarsko pomoč civilne zaščite;

11. zagotavljanje izvajanja nadzora imunosti;

12. zagotavljanje povezovanja evidenc, baz podatkov in registrov po tem zakonu v enoten informacijski sistem;

13. zagotavljanje povezovanja CIS VURS v mednarodne informacijske sisteme na področju veterinarstva

14. spremljanje gibanja določenih živalskih bolezni v RS in v tujini in obveščanje vseh zainteresiranih v RS in tujini;

15. sprejemanje programov, usklajevanje dela in določanje ukrepov za izvajanje programov obvladovanja in preprečevanja širjenja določenih živalskih bolezni in epidemij;

16. spremljanje in proučevanje epizootioloških razmer in ukrepanje v skladu z obveznostmi, sprejetimi v okviru Mednarodne organizacije za zdravje živali in Stalnega odbora za prehransko verigo in zdravje živali ter v skladu s programom zdravstvenega varstva živali RS skupaj z veterinarskimi organizacijami in Nacionalnim veterinarskim inštitutom Veterinarske fakultete;

17. vodenje predpisanih evidenc, registrov in baz podatkov, izdajanje mesečnih poročil o gibanju določenih živalskih bolezni v RS, poročanje Mednarodni organizaciji za zdravje živali na predpisan način in obveščanje vseh zainteresiranih v RS in tujini o stanju določenih bolezni in sprejetih ukrepih;

18. ob pojavu epizootije in v drugih izrednih razmerah možnost nalaganja veterinarskim delavcem in veterinarskim organizacijam posebnih strokovnih in drugih nalog;

19. skrb za izvajanje predpisov o veterinarstvu in zagotavljanje izobraževanja na tem področju

20. upravni nadzor nad izvajanjem veterinarske zakonodaje, v delu, ki se nanaša na njeno izvajanje v RS;

21. vodenje sredstev za zdravstveno varstvo živali;

22. pripravljane predpisov s svojega delovnega področja;

23. imenovanje laboratorijev in določitev nacionalnih referenčnih laboratorijev po tem zakonu in vodenje registrov laboratorijev;

24. priprava letnega programa usposabljanja uradnih veterinarjev

25. izdajanje soglasja k projektni dokumentaciji za rekonstrukcijo, nadomestno gradnjo, odstranitev ali za gradnjo novega objekta pod veterinarskim nadzorom v postopku pridobivanja gradbenega dovoljenja.

79. člen

(sodelovanje)

(1) VURS pri svojem delu sodeluje:

- 1.z drugimi organi, organizacijami ter strokovnjaki;
- 2.z organi EU in drugimi mednarodnimi organizacijami;
- 3.pri oblikovanju programov študijskega izobraževanja in strokovnega izpopolnjevanja.

(2) VURS je pristojen za obveščanje pristojnih veterinarskih organov držav članic, drugih držav in organov EU o zadevah, za katere je predpisano obveščanje po tem zakonu. Podrobnejši način in postopki so določeni s predpisi Skupnosti oziroma jih predpiše minister, če ni s predpisi Skupnosti določeno drugače.

(3) VURS je pristojen za izvajanje asistenc v skladu s predpisi, ki urejajo medsebojno pomoč administrativnih oblasti držav članic in sodelovanje držav članic s Komisijo, da se zagotovi pravilna uporaba zakonodaje o veterinarskih in zootehničnih zadevah. Podrobnejši način in postopki so določeni s predpisi Skupnosti oziroma jih predpiše minister, če ni s predpisi Skupnosti določeno drugače.

80. člen (naloge)

VURS mora imetnikom živali in nosilcem dejavnosti zagotavljati:

- 1.veterinarske preglede in certificiranje živali ter živalskih proizvodov;
- 2.izdajanje predpisanih dokumentov;

3.dajanje informacij o pogojih za gradnjo oziroma rekonstrukcijo objektov za izvajanje dejavnosti, ki so pod veterinarskim nadzorom, na podlagi vloge investitorja;

4.registracije in odobritve ter vpise v evidence.

81. člen

(ukrepi in nadzor)

VURS v javnem interesu zagotavlja:

- 1.veterinarski nadzor imetnikov živali in nosilcev dejavnosti glede zagotavljanja varnosti živalskih proizvodov in krme;
- 2.izvajanje ukrepov monitoringa nad rezidua v živalih, proizvodih in krmi;

3.izvajanje ukrepov in vodenje preprečevanja, zatiranja in izkoreninjenja živalskih bolezni in zoonoz;

4.varstvo prebivalstva pred škodljivimi vplivi, ki izhajajo iz živil in preprečevanje in zatiranje zoonoz

5.nadzor nad prometom in trgovanjem
z zdravili v zvezi s sledljivostjo;

6.nadzor nad uporabo zdravil;

7. nadzor izvajanja veterinarskih ukrepov v živinoreji glede zdravja živali, prometa in skladiščenja živalskega semena, jajčnih celic, zarodkov, iker, valilnih jajc in čebeljih matic, glede pridobivanja in priprave živalskega semena, jajčnih celic in zarodkov in zdravstvene ustreznosti živalskega semena, jajčnih celic in zarodkov

8.nadzor izvajanja zaščite živali;

9.nadzor vnosa pošiljk na teritorij EU.

82. člen

(neprekinjeno opravljanje veterinarskega nadzora)

- (1) Kadar veterinarskega nadzora iz strokovnih ali organizacijskih razlogov ni mogoče organizirati v rednem delovnem času, v izmenah ali kako drugače ali takrat, ko je treba opraviti predpisane veterinarske preglede po tem zakonu izven rednega delovnega časa, VURS zagotovi dežurstvo ali stalno pripravljenost uradnih veterinarjev.

(2) Dežurstvo je poseben delovni pogoji, ko mora biti uradni veterinar oziroma uradni preglednik prisoten na delovnem mestu, da lahko opravlja nujne veterinarske preglede in izvede predpisane ukrepe.

(3) Stalna pripravljenost je poseben delovni pogoji, ko mora biti uradni veterinar oziroma uradni preglednik tudi izven delovnega časa dosegljiv zaradi izvajanja nujnih ukrepov po tem zakonu

(4) Ne glede na predpise, ki urejajo delovna razmerja, lahko zaposleni na VURS izjemoma opravijo do 40 ur dela preko polnega delovnega časa tedensko, če to zahtevajo nastale okoliščine ali zahteve po povečanem obsegu dela v obdobju, ki ne sme biti daljše od šestih mesecev

(5) Dežurstvo in stalna pripravljenost se štejeta v delovni čas.

(6) Med stavko mora VURS zagotoviti izvedbo nujnih ukrepov v primeru izbruha določenih bolezni živali in nujnih ukrepov za zaščito živali.

C. URADNI VETERINAR, ODOBRENI VETERINAR IN URADNI PREGLEDNIK

83. člen

(uradni veterinar)

(1) Uradni veterinar je doktor oziroma doktorica veterinarske medicine (v nadaljnjem besedilu: doktor veterinarske medicine), ki izpolnjuje pogoje iz 84. člena tega zakona in je zaposlen na VURS na delovnem mestu uradnega veterinarja

(2) Uradnega veterinarja imenuje generalni direktor VURS. Ob imenovanju mu podeli tudi službeno izkaznico in značko, s katerima se uradni veterinar izkazuje. Glede oblike in vsebine službene izkaznice in značke se smiselno uporabljajo določbe predpisa, ki ureja službeno izkaznico in značko inšpektorja oziroma inšpektorice.

(3) V času poskusnega dela se uradnemu veterinarju izda začasna odločba o imenovanju brez značke in izkaznice.

84. člen

(pogoji za uradnega veterinarja)

(1) Uradni veterinar mora za imenovanje in zaposlitev na delovnem mestu uradnega veterinarja:

- 1.izpolnjevati pogoje po zakonu, ki ureja inšpekcijski nadzor, in zakonu, ki ureja prekrške;
- 2.imeti pridobljena znanja iz drugega odstavka tega člena;

- 3.izpolnjevati tudi druge pogoje iz Uredbe 882/2004;
- 4.imeti pet let delovnih izkušenj na delovnih mestih, kjer je zahtevana izobrazba doktorja veterinarske medicine, in biti vpisan v register po Zakonu o veterinarstvu;
- 5.uspešno opraviti poskusno delo po tem zakonu.

Uredba 882/2004 o izvajnju uradnega nadzora, da se zagotovi preverjanje skladnosti z zakonodajo
O krmi in živilih ter s pravili o zdravstvenem varstvu živali in zaščiti živali

(2) Uradni veterinar mora imeti poleg znanj iz Uredbe 882/2004 in Uredbe 854/2004 še znanja z naslednjih področij:

1. informacijske in komunikacijske tehnologije, povezane z zdravstvenim varstvom in zaščito živali;
2. certificiranja dokumentov v zvezi z zdravstvenim varstvom in zaščito živali;
3. postopkov v primeru pojava bolezni živali.

Uredba 882/2004 o izvajanju uradnega nadzora, da se zagotovi preverjanje skladnosti z zakonodajo O krmi in živilih ter s pravili o zdravstvenem varstvu živali in zaščiti živali

Uredba 854/2004 o določitvi posebnih predpisov za organizacijo uradnega veterinarskega nadzora proizvodov živalskega izvora, namenjenih za prehrano ljudi

(3) Znanja iz prejšnjega odstavka lahko doktorji veterinarske medicine pridobijo:

- kot del univerzitetnega študija,
- s podiplomskim usposabljanjem,
- kot pridobljene strokovne izkušnje po končanem univerzitetnem študiju veterinarske medicine, če gre za doktorje veterinarske medicine, ki so bili v katerikoli državi članici po uveljavitvi Uredbe 882/2004 imenovani za uradne veterinarje.

Uredba 882/2004 o izvajanju uradnega nadzora, da se zagotovi preverjanje skladnosti z zakonodajo o krmi in živilih ter s pravili o zdravstvenem varstvu živali in zaščiti živali

(4) Doktorji veterinarske medicine, ki v skladu s prejšnjim odstavkom ne morejo dokumentirano izkazati vseh znanj iz drugega odstavka tega člena, opravljajo preizkus znanja na VURS. Natančnejše pogoje iz tega odstavka predpiše minister.

(5) Uradni veterinar mora v času trimesečnega poskusnega dela opraviti praktično usposabljanje v trajanju najmanj 200 ur, ko dela pod nadzorom drugih uradnih veterinarjev.

(6) Uradni veterinar se mora udeleževati vsakoletnih izobraževanj po programu, ki ga pripravi VURS

85. člen

(strokovne naloge in pooblastila uradnih veterinarjev)

- (1) Uradni veterinar izvaja strokovne naloge in ima pooblastila iz tega zakona, poleg tega pa ima položaj, pravice, dolžnosti in pooblastila po predpisih, ki urejajo inšpekcijski nadzor.

(2) Uradni veterinarji izvajajo certificiranje na zahtevo strank.

(3) Uradni veterinarji ugotavljajo skladnost oziroma kršitve predpisov po uradni dolžnosti.

(4) Pri izvajanju strokovnih nalog in pooblastil ter uradnega veterinarskega nadzora ima uradni veterinar naslednje pravice in dolžnosti:

- 1.izvajati veterinarske preglede in uradni veterinarski nadzor po tem zakonu;
- 2.izvajati certificiranje;
- 3.odrejati predpisane ukrepe v zvezi z boleznimi in zaščito živali;

4. odrediti predpisane ukrepe v zvezi z živalmi, živalskimi proizvodi, krmo ter vodo za napajanje živali in zdravili;
5. odrediti predpisane ukrepe nosilcem živilske dejavnosti in dejavnosti na področju krme ter drugim subjektom, ki so pod veterinarskim nadzorom;

- 6.odvzeti uradne vzorce, potrebne za laboratorijske preiskave in diagnostiko;
- 7.odrediti odpravo ugotovljenih nepravilnosti oziroma pomanjkljivosti in prepovedati premike;
- 8.uradno pridržati živalske proizvode in krmo, kadar je to potrebno iz razlogov zaščite zdravja živali ali ljudi;

9. odvzeti oziroma odrediti uničenje neskladnih živalskih proizvodov in krme;
10. uradno prepovedati uporabo, pridržati, odvzeti oziroma odrediti uničenje zdravil oziroma izdelkov, ki vsebujejo prepovedane substance;

11. predlagati pristojnemu organu za nadzor nad prometom z zdravili ustrezno ukrepanje glede zdravil, ki so dana v promet ali v uporabo v nasprotju s predpisi;
12. prepovedati rabo oziroma pečatiti poslovne prostore, naprave, priprave in sredstva pri subjektih pod veterinarskim nadzorom, če niso skladni z veterinarsko zakonodajo;

13. nadzorovati zaračunavanje in plačevanje pristojbin;
14. dovoliti premik pošiljk po opravljenem predpisanem veterinarskem pregledu;
15. voditi predpisane evidence.

86. člen

(odobreni veterinarji)

(1) Odobreni veterinar je veterinar veterinarske organizacije, kot je določena s predpisi, ki urejajo veterinarske dejavnosti in izpolnjuje pogoje iz Uredbe 854/2004.

Uredba 854/2004 o določitvi posebnih predpisov za organizacijo uradnega veterinarskega nadzora proizvodov živalskega izvora, namenjenih za prehrano ljudi

(2) Oдобreni veterinar lahko opravlja naloge iz tega zakona ter druge naloge v skladu s predpisi Skupnosti oziroma s predpisi ministra v skladu s predpisi Skupnosti na podlagi pogodbenega razmerja z VURS.

- (3) Odobrenega veterinarja na podlagi vloge imenuje generalni direktor VURS.
- (4) Vlogi za imenovanje iz prejšnjega odstavka mora veterinar priložiti veljavno veterinarsko licenco.
- (5) Odobreni veterinarji izvajajo naloge pod nadzorom VURS in so za svoje delo odgovorni generalnemu direktorju VURS

- 6) Naloge, ki jih po imenovanju lahko izvaja odobreni veterinar, če je to skladno z uredbo iz prvega odstavka tega člena so:
- ugotavlja pogoje za izvajanje prevozov,
  - potrjuje spričevala in certifikate, če je za to pooblaščen,
  - izvaja preglede iz 48. člena (drugi obvezni pregledi pred oddajo na trg, v prometu, pri trgovanju in izvozu) tega zakona,
  - izvaja preglede v obratih, na kmečkih turizmih, pri klanju za lastno uporabo, sejmih, razstavah in na drugih javnih zbirališčih,
  - izvaja druge veterinarske ukrepe iz tega zakona, če je za to pooblaščen.

87. člen

(uradni pregledniki)

- (1) Generalni direktor VURS lahko po postopku v skladu z Uredbo 854/2004 za izvajanje strokovno-tehničnih nalog kot pomoč uradnim veterinarjem pri izvajanju pregledov in nadzora po tem zakonu imenuje uradne preglednike.

Uredba 854/2004 o določitvi posebnih predpisov za organizacijo uradnega veterinarskega nadzora proizvodov živalskega izvora, namenjenih za prehrano ljudi

(2) Uradni pregledniki morajo izpolnjevati pogoje, ki so določeni s predpisi Skupnosti oziroma jih predpiše minister, če predpisi Skupnosti ne določajo drugače.

D. CENTRALNI INFORMACIJSKI SISTEM VURS

88. člen

(pridobivanje podatkov in vzpostavitev registrov)

(1) Vsi izvajalci veterinarskih dejavnosti in zavezanci po tem zakonu morajo v elektronski obliki posredovati predpisane podatke v CIS VURS in omogočiti brezplačen dostop do zbirk podatkov.

(2) Vrsto podatkov, obliko in način posredovanja in način financiranja predpiše minister.

(3) VURS vzpostavi registre za živali, pri katerih sledljivost ni zagotovljena do mesta izvora, najpozneje v roku enega leta od uveljavitve tega zakona.

89. člen

(povezave v mednarodne sisteme)

VURS zagotavlja povezovanje in vključitev CIS VURS v mednarodne informacijske sisteme na področju veterinarstva

90. člen

(informacijski sistem)

- (1) VURS oblikuje CIS VURS, ki ga sestavljajo naslednji sistemi:
- registri živali;
  - registri subjektov po tem zakonu (obratov, centrov, organizacij, gospodarstev, zbirnih centrov, zbirališč, imenovanih in referenčnih laboratorijev, odobrenih veterinarjev, uradnih preglednikov ipd.);

- za zbiranje in nadzor veterinarskih pristojbin;
- za spremljanje, nadzor in poročanje o določenih boleznih živali;
- za spremljanje, nadzor in poročanje o zoonozah;
- nadzor reziduov;

- spremljanje prometa in uporabe zdravil;
- neposredno spremljanje podatkov proizvodnje in pogojev v obratih;
- objava in spremljanje veterinarske zakonodaje;
- laboratorijski izvidi in poročila;
- druge diagnostike

(2) Natančne pogoje vodenja, sestave in vsebin sistemov iz tega člena predpiše minister.

91. člen

(posredovanje podatkov)

Za delovanje ter vzdrževanje CIS VURS pridobiva in uporablja podatke, ki jih v okviru predpisanih zbirk podatkov vodijo ministrstva, drugi državni organi, javni zavodi in agencije ter drugi pooblaščen organi in se nanašajo predvsem na:

- zemljiški kataster;
- kmetijska gospodarstva

- zbirke podatkov s področja zdravil, kemikalij;
- pojav in širjenje zoonoz pri ljudeh;
- podatke iz centralnega registra prebivalstva;
- centralni register živali

VIII. UPRAVNI POSTOPEK

92. člen

(upravni postopek)

- (1) Zoper odločbo uradnega veterinarja je dovoljena pritožba na ministrstvo, pristojno za veterinarstvo, v osmih dneh od dneva vročitve odločbe.

(2) Pritožba ne odloži izvršitve odrejenih ukrepov. Izjemoma sme organ, ki je pristojen za odločanje o pritožbi, dovoliti, da se izvršitev odrejenih ukrepov odloži, če se ugotovi, da bi z izvedbo odrejenega ukrepa nastala nepopravljiva škoda, ki je drugače ni mogoče odvrniti, z odlogom pa zdravje ljudi in živali ni ogroženo

(3) Če gre za nujne ukrepe v javnem interesu, da bi se odvrnila neposredna nevarnost za zdravje ljudi in živali, ki jih ni mogoče odlagati, ima uradni veterinar pravico brez prisotnosti pravne osebe ali posameznika, čigar poslovanje oziroma prostori, objekti in naprave so predmet nadzora oziroma njegove odgovorne osebe, opraviti pregled in izdati odločbo v skrajšanem postopku

(4) V izjemno nujnih primerih, da bi se zavarovala ali odvrnila nevarnost za zdravje ljudi in živali, sme uradni veterinar izdati tudi ustno odločbo na zapisnik, najpozneje v 8 dneh pa tudi pisno odločbo

IX. KAZENSKÉ DOLOČBE

93. člen

(kršitve določb uredb in odločb Skupnosti

Vlada določi prekrške za kršitve določb uredb in odločb Skupnosti s področja tega zakona v skladu z zakonom, ki ureja prekrške.

94. člen

(1) Z globo od 20,000.000 tolarjev do 30,000.000 tolarjev se za prekršek kaznuje pravna oseba, ki ne upošteva prepovedi iz prvega odstavka 37. člena (substance – prepoved uporabe in dajanja na trg določenih substanc) tega zakona.

(2) Z globo od 10,000.000 do 20,000.000 tolarjev se kaznuje samostojni podjetnik posameznik oziroma samostojna podjetnica posameznica (v nadaljnjem besedilu: samostojni podjetnik posameznik), ki storil prekršek iz prejšnjega odstavka.

(3) Z globo od 800.000 do 1,000.000 tolarjev se kaznuje tudi odgovorna oseba pravne osebe, ki stori prekršek iz prvega odstavka tega člena.

(4) Z globo 700.000 tolarjev do 900.000 tolarjev se kaznuje tudi odgovorna oseba samostojnega podjetnika posameznika, ki stori prekršek iz prvega odstavka tega člena.

(5) Z globo od 100.000 do 300.000 tolarjev se za prekršek iz prvega odstavka tega člena kaznuje tudi fizična oseba

95. člen

(1) Z globo od 500.000 tolarjev do 15,000.000 tolarjev se za prekršek kaznuje pravna oseba:

- 1.ki ni evidentirana, odobrena oziroma registrirana pri VURS v skladu s četrtem odstavkom 7. člena (veterinarski nadzor in registracija - veterinarski nadzor živali) tega zakona;
- 2.ki ne izvede nekomercialnega premika živali v skladu s predpisanimi pogoji (prvi odstavek 9. člena (nekomercialni premiki));

3.ki ne izvede prometa z živalmi v skladu s predpisanimi pogoji (drugi odstavek 9. člena);

4.če trguje v nasprotju s tretjim odstavkom 9. člena tega zakona (trgovanje z živalmi);

5.ki ravna v nasprotju s četrtem odstavkom 9. člena tega zakona (premik živali in proizvodov);

6. ki ne zagotovi, da so živali na predpisan način označene in registrirane (prvi odstavek 12. člena);
7. ki ne vodi predpisanih evidenc (drugi odstavek 12. člena);
8. ki ne zagotovi sledljivosti živali pri premikih (drugi odstavek 12. člena);

9.ki ne ravna v skladu s tretjim odstavkom 12. člena tega zakona (predpisani dokumenti pri premikih živali);

10.ki ravna v nasprotju s četrtem odstavkom 12. člena tega zakona (izjemni primeri glede obveznosti veterinarskega spričevala pri premikih znotraj RS);

11.ki ne upošteva odrejene karantene za živali (prvi odstavek 21. člena);

12. ki živalskih proizvodov ne označi na predpisan način (prvi odstavek 22. člena);
13. ki ne zagotovi sledljivosti živalskih proizvodov (prvi odstavek 22. člena);
14. ki živalskih proizvodov pri oddaji na trg, prometu oziroma pri trgovanju ne spremlja predpisan dokument (drugi odstavek 22. člena);

15. ki ne pridobi ali proizvede reprodukcijskega materiala v skladu s prvim odstavkom 24. člena tega zakona (upoštevanje zdravstvenih pogojev, statusov čred in jat);

16. če obrat ni odobren (tretji odstavek 24. člena);

17. ki zbere, opravi prevoz, skladišči, ravna, predela, uporabi, odstrani, da v promet, trguje, izvozi ali skladišči ŽSP v nasprotju s predpisi, ki jih sprejme minister v soglasju z ministrom, pristojnim za okolje na podlagi prvega odstavka 25. člena tega zakona;

18. ki ne zagotovi prevoza in zbiranja živalskih trupel do odobrenih vmesnih ali predelovalnih obratov v skladu z drugim odstavkom 26. člena tega zakona (obveznost VHS);
19. ki ne zagotovi stalne pripravljenosti v skladu s petim odstavkom 26. člena tega zakona (stalna pripravljenost za ugotavljanje vzroka pogina);

20. ki proizvede, predela, opravi prevoz oziroma skladišči krmo v nasprotju s pogoji, ki jih predpiše minister na podlagi prvega odstavka 28. člena tega zakona;

21. ki medicirano krmo proizvede, da na trg, označi ali uporabi v nasprotju z 29. členom tega zakona

22. ki uporabi, predela ali da na trg krmni dodatek v nasprotju s pogoji, ki jih predpiše minister na podlagi 30. člena tega zakona;
23. ki ne zagotovi varnosti krme v skladu s prvim odstavkom 33. člena tega zakona;
24. ki da v promet krmo, ki ni varna (drugi odstavek 33. člena);

25. ki ne zagotovi sledljivosti zdravil v skladu s prvim odstavkom 35. člena tega zakona;
26. ki ravna v nasprotju z odrejenimi ukrepi iz petega odstavka 37. člena (uporaba in dajanje v promet določenih substanc) tega zakona;
27. ki ne ukrene vsega da bi preprečila škodljive posledice, ki lahko nastanejo zaradi prisotnosti rezidua v živalih in živilih (prvi odstavek 38. člena);

28. ki ne izvede vseh predpisanih postopkov v zvezi z najavo pošiljk, predložitvijo pošiljk v pregled, plačilom pristojbin in ne izvede morebitnih ukrepov, ki jih odredi uradni veterinar (drugi odstavek 50. člena);

29. ki pri ugotovitvi prisotnosti povzročiteljev zoonoz, ne poroča VURS, ne hrani rezultatov oziroma ne ohrani izolatov v skladu z četrtem odstavkom 56. člena tega zakona

(2) Z globo od 500.000 do 10,000.000 tolarjev se kaznuje samostojni podjetnik posameznik, ki stori prekršek iz prejšnjega odstavka.

(3) Z globo od 300.000 do 800.000 tolarjev se kaznuje tudi odgovorna oseba pravne osebe, ki stori prekršek iz prvega odstavka tega člena.

(4) Z globo od 300.000 do 700.000 tolarjev se kaznuje tudi odgovorna oseba samostojnega podjetnika posameznika, ki stori prekršek iz prvega odstavka tega člena.

(5) Z globo od 100.000 do 300.000 tolarjev se za prekršek iz 2., 3., 4., 5., 6., 7., 8., 9., 10., 11., 12., 13., 14., 17., 20., 21., 22., 23., 24., 25., 26., 27. ali 28. točke prvega odstavka tega člena kaznuje tudi fizična oseba.

96. člen

(1) Z globo od 400.000 do 10,000.000 tolarjev se za prekršek kaznuje pravna oseba:

1. ki ne ravna v skladu z dolžnostjo varovanja živali in ljudi pred boleznimi in infekcijami, ki se prenašajo med živalmi in ljudmi ter pred posledicami reziduov v živilih živalskega izvora (tretji odstavek 6. člena);

2. ki ne omogoči opravljanja veterinarskega pregleda in uradnega nadzora, kakor tudi odvzema potrebnega materiala za preiskave in izvajanje drugih predpisanih ukrepov, ter pri tem ne nudi tehnične pomoči (četrty odstavek 6. člena);

3. ki ne izvede ukrepov, predpisanih z veterinarsko zakonodajo (peti odstavek 6. člena);
4. ki ne poskrbi, da gospodarstvo, živali in evidence pregleda veterinar, v skladu s šestim odstavkom 6. člena tega zakona;

5. ki ne najavi odpreme oziroma prispetja pošiljke v skladu s sedmim odstavkom 6. člena tega zakona;
6. ki ne ravna v skladu z osmim odstavkom 6. člena tega zakona;
7. ki ne vodi predpisanih evidenc (deveti odstavek 6. člena);

- 8.ki ravna v nasprotju s prvim ali tretjim odstavkom 11. člena (prijava reje, gojitve, hotela,...) , tega zakona;
- 9.ki izvede prevoz bolnih in poškodovanih živali oziroma živali ki se odpremljajo v klavnico iz gospodarstev z nepreverjenimi ali sumljivimi epizootiološkimi razmerami, v klavnico v nasprotju s 13. členom (veterinarska napotnica) tega zakona;

10. ki gojitve hišnih živali, hotela za živali oziroma zavetišča za zapuščene živali nima pod veterinarskim nadzorom oziroma nima registriranega pri območnem uradu VURS (prvi odstavek 14. člena);

11. ki v primeru pojava bolezni ali znakov, na podlagi katerih se sumi, da je žival zbolela ali poginila za boleznijo, ne ravna v skladu s 17. členom tega zakona;
12. če proizvede, predela oziroma distribuira živila v nasprotju s pogoji, ki jih predpiše minister (prvi in drugi odstavek 23. člena);

13. ki ne prijavi na predpisan način pogina živali oziroma trupla živali VHS, oziroma če pred oddajo trupla živali z njim ne ravna na predpisan način (prvi odstavek 26. člena);
14. ki živalsko truplo zakoplje ali zažge v nasprotju s 27. členom tega zakona;

15. ki krme, preden jo odda na trg, ne označi na predpisan način (drugi odstavek 28. člena);
16. ki označi krmo kot krmo za posebne prehranske namene v nasprotju s tretjim odstavkom 31. člena tega zakona

17. ki proizvod, ki je neposredni ali posredni vir beljakovin v prehrani živali, proizvede ali uporabi v nasprotju s prvim odstavkom 32. člena tega zakona;

18. ki trguje, da v promet ali uporabi na ozemlju RS zdravila, ki niso na predpisan način označena oziroma nimajo veljavnega dovoljenja za promet, kot je določeno v 34. členu tega zakona;

19. ki predpiše zdravila v nasprotju z drugim odstavkom 36. člena tega zakona;
20. ki izda zdravila v nasprotju s tretjim odstavkom 36. člena tega zakona;
21. ki ne vodi evidenc iz petega odstavka 36. člena tega zakona

22. ki prevzame živali oziroma živalske proizvode v nasprotju s četrtem odstavkom 38. člena ^(Rezidua) tega zakona;
23. ki ravna v nasprotju s petim odstavkom 38. člena tega zakona;
24. ki kot posrednik ne zagotovi izpolnjevanja pogojev iz šestega odstavka 38. člena tega zakona;

25. ki v zvezi s prevozom živali ali prometno nesrečo živali ravna v nasprotju s 40. členom tega zakona;

26. ki na zahtevo uradnega veterinarja ne ravna v skladu s prvim odstavkom

72. člena (postopek po laboratorijski potrditvi uporabe prepovedanih

substanc) tega zakona

(2) Z globo od 200.000 do 8,000.000
tolarjev se kaznuje samostojni
podjetnik posameznik, ki stori
prekršek iz prejšnjega odstavka

(3) Z globo od 100.000 do 600.000 tolarjev se kaznuje tudi odgovorna oseba pravne osebe, ki stori prekršek iz prvega odstavka tega člena.

(4) Z globo od 100.000 do 500.000 tolarjev se kaznuje tudi odgovorna oseba samostojnega podjetnika posameznika, ki stori prekršek iz prvega odstavka tega člena.

(5) Z globo od 30.000 do 100.000 tolarjev se za prekršek iz 1., 2., 3., 4., 5., 6., 7., 8., 9., 10., 11., 12., 13., 14., 17., 18., 21., 22., 24., 25. ali 26. točke prvega odstavka tega člena kaznuje tudi fizična oseba.

(6) Z globo od 10.000 do 50.000 tolarjev se za prekršek kaznuje fizična oseba:

- imetnik živali, ki ne upošteva pisnega navodila veterinarja (prvi odstavek 17. člena -ukrepi ob pojavu suma kužne bolezni);
- ki ne ravna v skladu s prvim odstavkom 18. člena (ugotovitev bolezni);
- ki da zdravila v nasprotju s četrtem odstavkom 36. člena (Dajanje zdravil mora biti v skladu povzetkom glavnih značilnosti zdravila in z navodilom za uporabo, ki sta sestavni del dovoljenja za promet z zdravilom, oziroma po navodilu veterinarja) tega zakona.

X. PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE

97. člen (predpisi)

- (1) Rok za izdajo podzakonskih predpisov po tem zakonu je eno leto po uveljavitvi tega zakona.
- (2) Predpisi, ki veljajo na podlagi Zakona o veterinarstvu (Uradni list RS, št. 33/01, 110/02-ZGO-1, 45/04-ZdZPKG in 62/04-odločba US), veljajo do uveljavitve predpisov, izdanih na podlagi tega zakona, če ta zakon ne določa drugače

98. člen

(Zakon o veterinarstvu)

- (1) Z dnem uveljavitve tega zakona se v Zakonu o veterinarstvu črta:
- v 1. členu naslednje besedilo: »kužne bolezni, veterinarsko preventivo«, »pristojbine«;
  - v 3. členu: 6., 7., 17., 18., 19., 20., 21., 22., 23., 26., 27., 28., 29., 30., 31., 32., 33., 34., 35., 40., 41., 42., 45., 46., 47., 51., 52., 53., 54., 55., 56., 57., 58., 59. in 60. točka;

- v 4. členu: drugi do šesti ter osmi odstavek, v sedmem odstavku pa besedilo »in zadevah iz 16. in 17. člena«;
- 5. do vključno 9. člen in naslov podpoglavja A) Vrste kužnih bolezni živali;
- v 10. členu: prvi in drugi odstavek, v tretjem odstavku pa besedilo »in izpolnjevanje pogojev za promet«;

- 11. do vključno 36. člen in naslovi podpoglavij C) Zatiranje in izkoreninjenje kužnih bolezni živali, A) Preventiva v prometu in B) Preventiva v proizvodnji in prometu s proizvodi, surovinami, živili in krmo;
- 38. člen;
- 42. do vključno 44. člen in naslov podpoglavja D) Varstvo okolja

- v 45. členu: 3., 5., 7. in 9. točka;
- v naslovu V. poglavja besedilo
»FINANCIRANJE ZDRAVSTVENEGA
VARSTVA ŽIVALI, IN PRISTOJBINE«;
- 48. člen;
- v naslovu 49. člena besedilo »pristojbine
in«, v besedilu člena prvi in drugi
odstavek, v tretjem odstavku besedilo
»3.,«, »5.,« in »7.,«;

- 49.a člen;
- v prvem odstavku 50. člena: beseda »VURS« in besedilo »pooblaščenim laboratorijem drugih organizacij«;
- v 51. členu: 2., 3., 4., 9., 11., 15., 25., 26., 49., 51., 52., 54., 62., 63. in 64. točka;

- v prvem odstavku 52. člena: besedilo »,
razen iz 12., 16., 17., 18., 19., 20., 21.,
24., 30., 40., 59., 61., 62., 63. in 64.
točke«;
- drugi odstavek 52. člena;
- v 53. členu: beseda »VURS«;
- v drugem odstavku 57. člena: besedilo »in
3.«;

- v prvem odstavku 63. člena: besedilo »V postopku verifikacije mora sodelovati veterinarski izvedenec.«;
- v tretji alineji prvega odstavka 67. člena: besedilo »ter 16. in 17.«;
- v 70. členu: drugi odstavek, v tretjem odstavku pa beseda »Ostali«;
- drugi odstavek 73. člena;

- 74. člen;
- drugi odstavek 77. člena;
- 80. do 82. člen;
- v 83. členu: prva do vključno petindvajseta, osemindvajseta in devetindvajseta ter enaintrideseta do vključno petintrideseta alineja;
- 84. in 85. člen;

- v 86. členu: v naslovu besedilo »za inšpekcijski nadzor«, prvi odstavek in v drugem odstavku besedilo »za inšpekcijski nadzor«;
- v naslovu in napovednem stavku besedilo "za inšpekcijski nadzor", 1. do vključno 30., 32. in 33. ter 35. do vključno 37. točka;

- 88. do vključno 93. člen in naslova poglavij XII. UPRAVNI POSTOPEK in XIII. NALOGE POLICIJE, CARINSKE SLUŽBE IN CIVILNE ZAŠČITA;
- v prvem odstavku 94. člena: prva do vključno sedemindvajseta, devetindvajseta in triintrideseta do vključno sedemintrideseta alineja;

- v prvem odstavku 95. člena: 1. do vključno 7. alineja;
- v 96. členu: besedilo »razen iz tretje alineje prvega odstavka 94. člena«;
- 98. člen.

(2) V prvem odstavku 52. člena se za besedilom »Veterinarske dejavnosti« doda besedilo »iz 5., 6., 10., 14., 22., 23., 28., 29., 31., 32., 33., 34., 35., 36., 42., 43., 47., 48., 50., 55., 56. in 58. točke«.

99. člen

(Zakon o graditvi objektov)

Z dnem uveljavitve tega zakona se v Zakonu o graditvi objektov (Uradni list RS, št. 102/04–uradno prečiščeno besedilo) v 206. členu črta 20. točka prvega odstavka.

100. člen

(Zakon o krmi)

Z dnem uveljavitve tega zakona se v Zakonu o krmi (Uradni list RS, št. 97/04–uradno prečiščeno besedilo) črta:

- v 2. členu: 8., 13., 16. in 17. točka;
- v prvem odstavku 3. člena: besedilo »zdravstveno in«, tretji in sedmi odstavek;
- v prvem in drugem odstavku 7. člena: besedilo »zdravstveno in«;

- 8. in 9. člen in naslova poglavja II. OBRAT;
- prvi, drugi in tretji odstavek 22. člena, v četrtem odstavku: besedilo »zdravstvene in«, v petem odstavku: besedilo »Uradni veterinar za inšpekcijski nadzor na meji ali«, beseda »pristojnega« in besedilo »na meji«, šesti odstavek, v sedmem odstavku: besedilo »na meji«, besedilo »zakonom, ki ureja veterinarstvo,«, besedilo »zdravstveno in« in osmi odstavek;

- 23. in 24. člen;
- v prvem odstavku 25. člena: besedilo »zdravstvena ustreznost in« in v drugem odstavku besedilo »in VURS«;
- v 26. členu: drugi, tretji in četrti odstavek, v petem odstavku: besedilo »fitosanitarni inšpektor in uradni veterinar za inšpekcijski nadzor«;

- 27. člen;
- 29. in 30. člen;
- v prvem odstavku 34. člena: besedilo »zdravstvene ustreznosti krme, dodatkov, premiksov in za določanje maksimalnih vrednosti parametrov zdravstvene ustreznosti in«;
- v prvem odstavku 35. člena: besedilo »zdravstvene ustreznosti krme«;

- v tretjem odstavku 36. člena: besedilo »zdravstveno ali«;
- tretja, četrta in peta alineja tretjega odstavka 36. člena;
- v 40. členu: besedilo »in 14. člen Pravilnika o pogojih, ki jih morajo izpolnjevati proizvajalci in posredniki, ki delujejo na področju živalske prehrane (Uradni list RS, št. 22/00 in 33/01)«;
- tretji in četrti odstavek 41. člena.

101. člen

(prenehanje veljavnosti)

(1) Z dnem uveljavitve tega zakona prenehajo veljati:

- Pravilnik o veterinarskih pogojih za proizvodnjo in dajanje na trg svežega mesa (Uradni list RS, št. 28/04);
- Pravilnik o izvajanju preiskav na trihinele in postopku zamrzovanja mesa zaradi uničenja trihinel (28/04);

- Pravilnik o veterinarskih pogojih za proizvodnjo in dajanje na trg svežega perutninskega mesa (Uradni list RS, št. 28/04);
- Pravilnik o veterinarskih pogojih za proizvodnjo in dajanje na trg mesnih izdelkov in drugih izdelkov živalskega izvora, namenjenih za prehrano ljudi (Uradni list RS, št. 28/04);

- Pravilnik o veterinarskih pogojih za proizvodnjo in dajanje na trg jajčnih izdelkov (Uradni list RS, št. 28/04);
- Pravilnik o veterinarskih pogojih za proizvodnjo in dajanje živih školjk na trg (Uradni list RS, št. 1/04);

- Pravilnik o veterinarskih pogojih, ki jih morajo izpolnjevati obrati in plovila za proizvodnjo in dajanje na trg ribiških proizvodov (Uradni list RS, št. 28/04 in 117/04);
- Pravilnik o veterinarskih pogojih za proizvodnjo in dajanje na trg kunčjega mesa ter mesa gojene divjadi (Uradni list RS, št. 25/04);

- Pravilnik o pogojih za zbiranje uplenjene divjadi, veterinarski pregled, proizvodnjo mesa in oddajo mesa uplenjene divjadi v promet (Uradni list RS, št. 81/02);
- Pravilnik o veterinarskih pogojih za proizvodnjo in dajanje na trg surovega mleka, toplotno obdelanega mleka in mlečnih izdelkov (Uradni list RS, št. 28/04);

- Pravilnik o veterinarskih pogojih za proizvodnjo, dajanje na trg ter uvoz mletega mesa in mesnih pripravkov (Uradni list RS, št. 28/04);
- Pravilnik o označevanju zdravstvene ustreznosti živil živalskega izvora (Uradni list RS, št. 18/04);

- Pravilnik o pogojih, ki jih morajo izpolnjevati Nacionalni veterinarski inštitut in pooblašteni laboratoriji ter o postopku ugotavljanja izpolnjevanja pogojev (Uradni list RS, št. 44/04);

- Pravilnik o pogojih, ki jih morajo izpolnjevati obrati na področju živalske prehrane (Uradni list RS, št. 8/03);
- Pravilnik o pogojih za vpis v register obratov iz tretjih držav in njihovih zastopnikov na področju krme (Uradni list RS, št. 28/04).

(2) 31. decembra 2006 preneha veljati Pravilnik o pristojbinah na področju veterinarstva v delu, ki se nanaša na EU pristojbine (Uradni list RS, št. 28/04, 42/04, 58/04 in 31/05).

102. člen (uradni veterinarji)

Za doktorje veterinarske medicine, ki imajo ob uveljavitvi tega zakona najmanj tri leta delovnih izkušenj kot uradni veterinarji na podlagi Zakona o veterinarstvu, se šteje, da izpolnjujejo pogoje iz 2. in 3. točke prvega odstavka 84. člena tega zakona in zanje določbe petega odstavka 84. člena tega zakona ne veljajo.

103. člen

(sistemizacija)

- (1) Sistemizacija delovnih mest VURS se uskladi s tem zakonom v enem letu od njegove uveljavitve.
- (2) Delovna mesta direktorjev MVP se v enem letu od uveljavitve tega zakona izenačijo z delovnimi mesti direktorjev območnih uradov VURS ne glede na število delovnih mest na MVP.

104. člen

(temeljno znanje o določenih boleznih in prepisih)

Osebe iz 16. člena tega zakona si morajo pridobiti temeljno znanje v treh letih od uveljavitve tega zakona

105. člen (laboratoriji)

(1) Laboratoriji, ki ob uveljavitvi tega zakona izvajajo laboratorijske analize na podlagi pogodbe, sklenjene z VURS, nadaljujejo z delom do imenovanja laboratorijev v skladu s tem zakonom, če na VURS v roku 15 dni od uveljavitve tega zakona predložijo izjavo, da izpolnjujejo pogoje za imenovanje v skladu s tem zakonom.

(2) Imenovanje laboratorijev se izvede v šestih mesecih od uveljavitve tega zakona.

106. člen

(prehodno obdobje za obrate na področju živil in krme)

(1) Obstoječi obrati na področju živil, odobreni oziroma registrirani kot obrati, ki izpolnjujejo vse pogoje, in obrati z dovoljenimi odstopanji in omejitvami glede količine proizvodnje, nadaljujejo z delom v skladu z veljavnimi odločbami o odobritvi oziroma registraciji, dokler VURS ne preveri izpolnjevanje pogojev po tem zakonu. VURS mora preveriti izpolnjevanje pogojev v enem letu po uveljavitvi tega zakona

2)Obstoječi odobreni oziroma registrirani obrati in posredniki na področju krme se morajo uskladiti z določbami tega zakona do 1. januarja 2008.

107. člen

(začetek uporabe)

- (1) Določba prvega odstavka 47. člena tega zakona se začne uporabljati 5. januarja 2007.
- (2) Določba prvega odstavka 75. člena tega zakona se začne uporabljati 1. januarja 2007.

108. člen (uveljavitev zakona)

Ta zakon začne veljati 1. januarja 2006.

Organizacija veterinarske službe

v Republiki Sloveniji

Predpisi, ki urejajo organizacijo veterinarske službe

- **Zakon o veterinarstvu**

- 50. člen (izvajanje veterinarske dejavnosti)

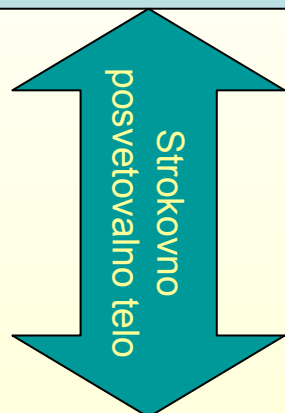
(1) Veterinarske dejavnosti izvajajo Nacionalni veterinarski inštitut Veterinarske fakultete Univerze v Ljubljani, veterinarske organizacije, Veterinarska zbornica ter druge organizacije, ki pridobijo koncesijo po tem zakonu.

(2) Veterinarska služba v Slovenski vojski zagotavlja izvajanje določenih veterinarskih dejavnosti za potrebe Slovenske vojske v skladu s strokovnimi načeli tega zakona. VURS in Veterinarska služba v Slovenski vojski sodelujeta in strokovno usklajujeta svoje delo. V ta namen ustanovita strokovno posvetovalno telo.

(3) Veterinarske dejavnosti ter natančnejše pogoje sodelovanja in strokovnega usklajevanja iz prejšnjega odstavka predpiše minister, pristojen za Slovensko vojsko v sodelovanju z ministrom.

**MKGP
VURS**

**Veterinarska fakulteta
NVI**

**Veterinarska
služba v
Republiki
Sloveniji**

Zasebne
veterinarske
organizacije

**Veterinarska služba
v slovenski vojski**

**Veterinarska
zbornica**

Druge organizacije s
koncesijo in
pooblaščeni
laboratoriji

Ustanovitev in ureditev Veterinarske fakultete

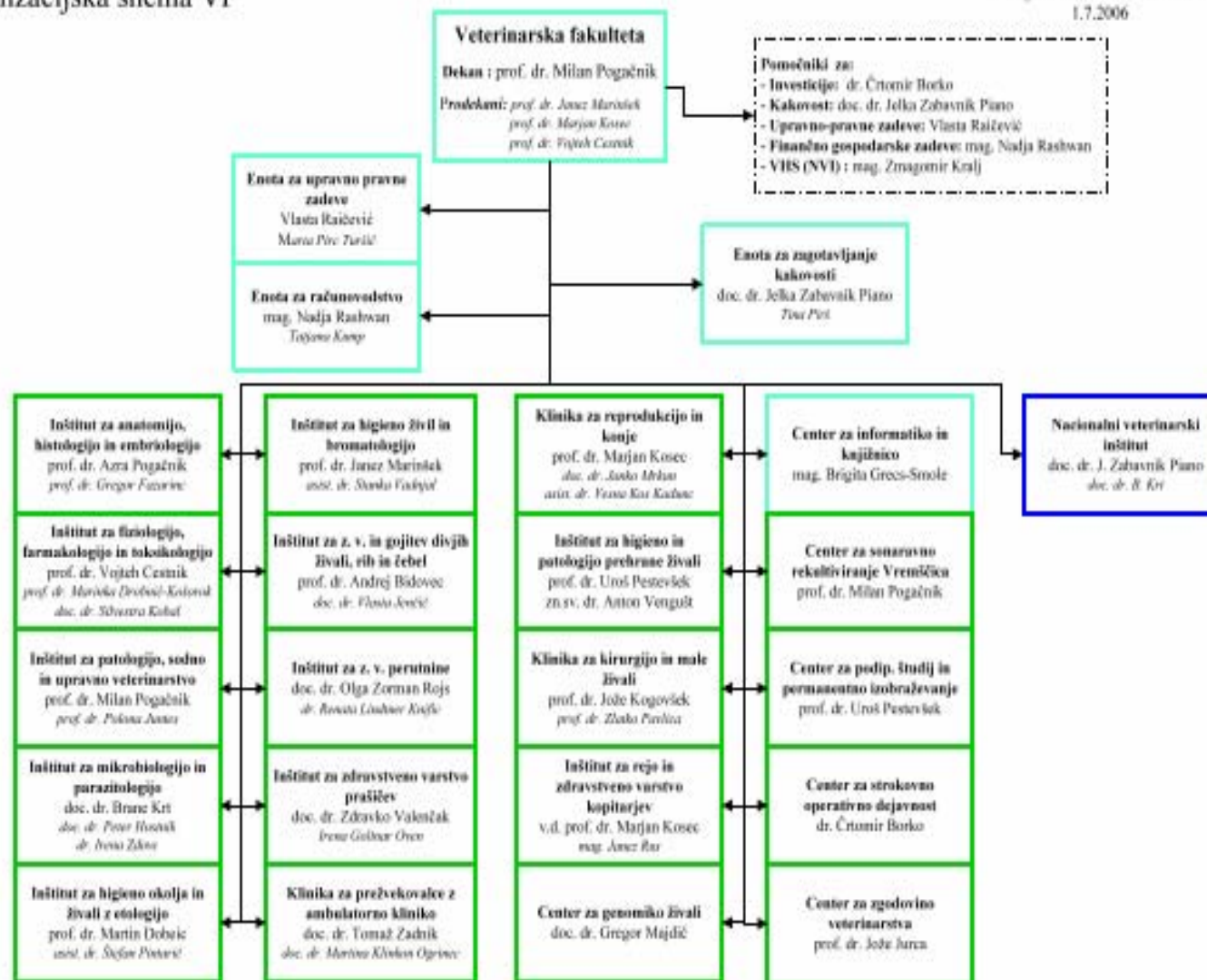
- **Zakon o visokem šolstvu (134/2003)**

Fakulteta je bila preoblikovana v članico Univerze v Ljubljani 1. 1. 1995 z Odlokom o preoblikovanju Univerze v Ljubljani (Ur. l. RS, št. 82/94 in 77/95). Statut Univerze v Ljubljani, kot temeljni akt, ki ureja organizacijo in delovanje, je sprejel Univerzitetni svet Univerze v Ljubljani na seji dne 23. 1. 1995.

- **Zakon o veterinarstvu (33/01)**

Organizacijska shema VF

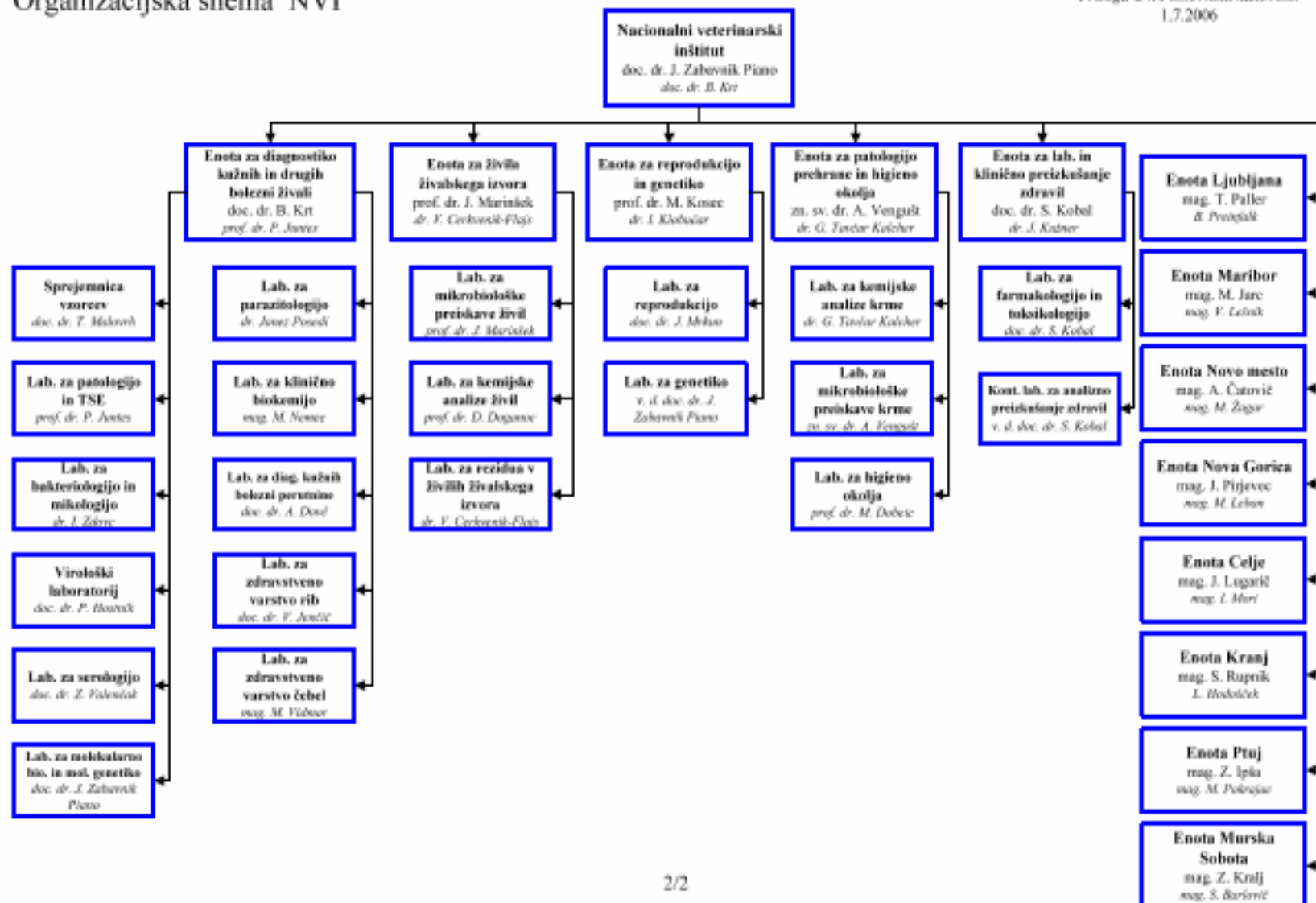
Priloga C k Poslovniku kakovosti
1.7.2006

Nacionalni veterinarski inštitut

Organizacijska shema NVI

Priloga C k Poslovniku kakovosti
1.7.2006

Nacionalni veterinarski inštitut

- **Zakon o veterinarstvu**

B) Nacionalni veterinarski inštitut – NVI

57. člen

(1) NVI ustanovi Veterinarska fakulteta Univerze v Ljubljani tako, da preoblikuje obstoječi Veterinarski inštitut Slovenije v posebno organizacijsko enoto, ki na podlagi koncesije v skladu s tem zakonom lahko izvaja dejavnosti iz 14. (laboratorijsko in klinično preskušanje veterinarskih zdravil), 22. (spremljanje in proučevanje epizootiološkega stanja in razmer v državi), 23. (spremljanje zdravstvenega stanja živali, fiziologije in patologije, reprodukcije z osemnjenjem živali na nacionalnem nivoju), 28. (sodelovanje pri delu komisije za ocenjevanje, odbiro in priznavanje plemenjakov, plemenskih ribjih jat in plemenišč čebeljih matic), 29. (priprava strokovnih podlag za načrtovanje in za sprejemanje ukrepov v zdravstvenem varstvu živali), 31. (spremljanje zdravstvenega stanja ter zdravljenje čebel), 32. (spremljanje zdravstvenega stanja ter zdravljenje rib), 33. (izvajanje patomorfološke diagnostike),

36. laboratorijske preiskave materiala živali, živil in surovin, živalskega semena, jajčnih celic in zarodkov, vode za napajanje živali, zraka, zemlje, krme in dodatkov, odpadkov in odplak zaradi diagnostike živalskih kužnih in drugih živalskih bolezní oz. ugotavljanja zdravstvene ustreznosti proizvodov) , 42.
(specialistične klinične, laboratorijske, rentgenske in druge diagnostične preiskave v skladu s strokovno usmeritvijo) , 43.
(veterinarsko medicinske raziskave), 46. (preverjanje rezultatov laboratorijskih preiskav z izvajanjem primerjalnih testov in usklajevanje metodoloških postopkov) 47.
(intralaboratorijski nadzor), 48. (interlaboratorijski nadzor), 50. (razvijanje in uvajanje novih laboratorijskih metod za diagnostiko živalskih kužnih bolezní in za analitiko ostankov kontaminantov okolja in veterinarskih zdravil ter za druge preiskave surovin, živil in krme) , 55. (razvijanje in uvajanje novih kliničnih laboratorijskih metod za diagnostiko in zdravljenje kužnih bolezní organskih, presnovnih, vzrejnih in drugih bolezní, bolezenskih stanj in poškodb živali), 56. (razvijanje in uvajanje novih postopkov pri osemenjevanju in presajanju zarodkov ter laboratorijskega dela z jajčnimi celicami) in 58.
(posredovanje novih veterinarsko medicinskih dosežkov, novih postopkov in metod strokovnega dela)
točke 51. člena tega zakona.

(2) Ne glede na prejšnji odstavek mora NVI zagotoviti preiskave iz 2. točke in izvajanje 11. točke 45. člena tega zakona.

(3) NVI mora izpolnjevati predpisane pogoje glede prostorov, opreme in kadrov.

(4) NVI mora sredstva za izvajanje svojih dejavnosti voditi ločeno na posebnem podračunu Veterinarske fakultete.

(5) Podrobnejše pogoje iz tretjega in četrtega odstavka tega člena predpiše minister.

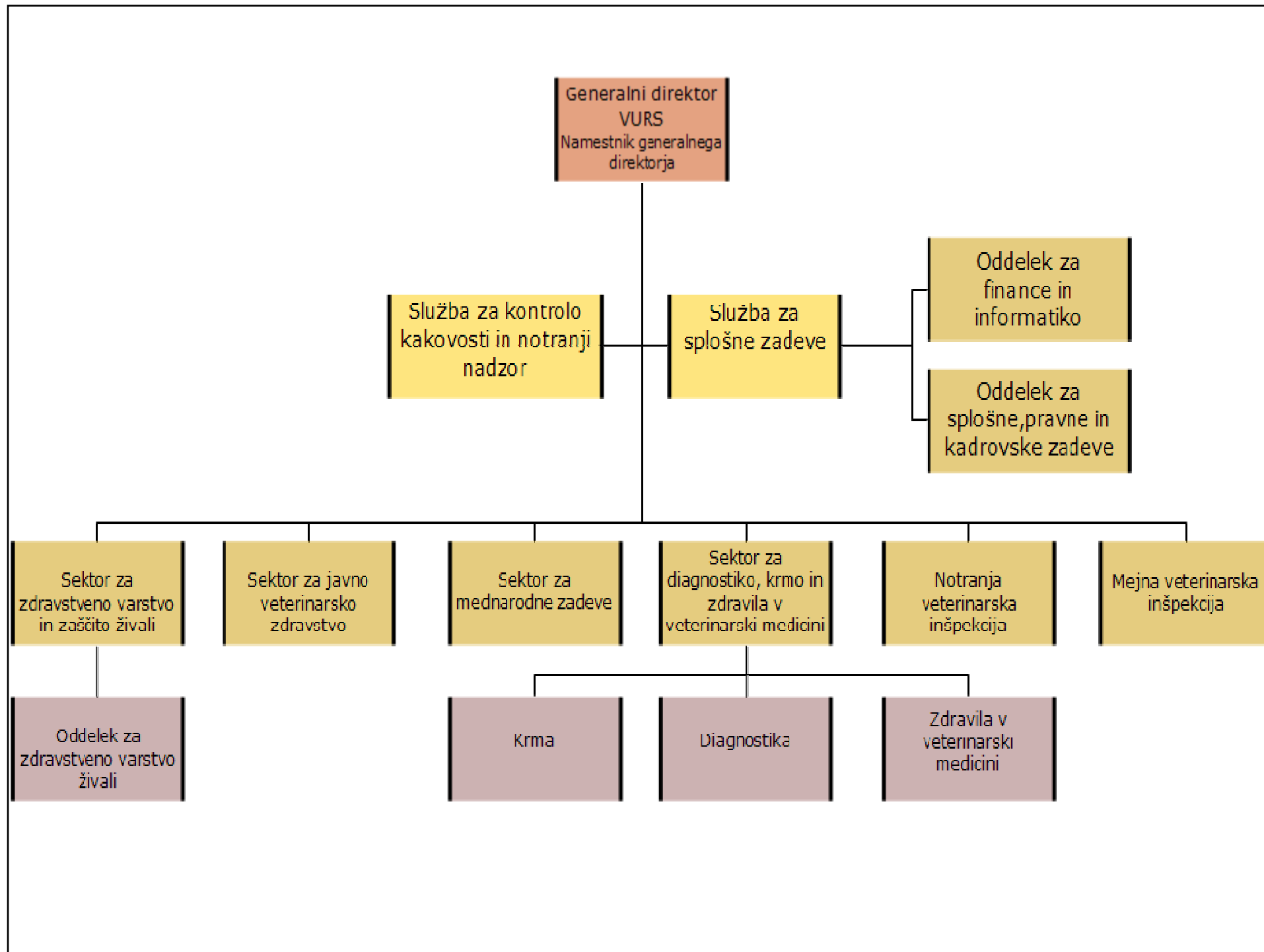
Veterinarska uprava Republike Slovenije

- Zakon o veterinarstvu
- Zakon o veterinarskih merilih skladnosti

Veterinarska uprava RS (VURS)

- VURS je organ v sestavi **Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano**
- VURS izvaja upravne naloge in je pristojen organ za izvajanje nadzora nad veterinarsko zakonodajo.

Veterinarska uprava RS

Upravne naloge – 1.

- priprava predpisov in skrb za izvajanje predpisov o veterinarstvu in zagotavljanje izobraževanja na tem področju;
- spremljanje gibanja živalskih kužnih boleznih v državi in v tujini in obveščanje vseh zainteresiranih v Sloveniji in tujini;
- organizacija in vodenje preprečevanja, zatiranja in izkoreninjenja živalskih boleznih in zoonoz;
- sprejemanje programov, usklajevanje dela in določanje ukrepov za izvajanje programov obvladovanja in preprečevanja širjenja živalskih kužnih boleznih in epidemij;

Veterinarska uprava RS

Upravne naloge – 2.

organiziranje in zagotavljanje izvajanja monitoringa nad ostanki škodljivih snovi v živilih, v živalih in krmi; možnost prepovedi uporabe določenih škodljivih snovi in zdravil

- zagotavljanje letne analize rezultatov monitoringa škodljivih snovi, izdelave ocene tveganja glede teh ostankov v živilih in priprave letnega poročila;
- evidentiranje, registriranje ter odobritev obratov, prevoznikov, zbirnih centrov, zbirališča, sejmi in trgovci, ki so pod veterinarskim nadzorom, in vodenje registrov;

Veterinarska uprava RS

Upravne naloge 3:

- izdajanje obveznih navodil delavcem oziroma delavkam VURS, odobrenim veterinarjem, uradnim preglednikom ter organizacijam s koncesijo po tem zakonu in zakonu, ki ureja veterinarske dejavnosti;
- zagotavljanje priprav za obrambo in zaščito ter delovanje veterinarske službe v vojni ali ob naravnih in drugih nesrečah ter v izrednem stanju;
- zagotavljanje izvajanja nadzora imunosti;
- uvajanje, razvijanje in vzpostavljanje CIS VURS;
- zagotavljanje povezovanja evidenc, baz podatkov in registrov v enoten informacijski sistem in zagotavljanje povezovanja v mednarodne informacijske sisteme na področju veterinarstva;

Veterinarska uprava RS

Naloge nadzora - inšpekcijske naloge – 1.

- veterinarski nadzor imetnikov živali in nosilcev dejavnosti glede zagotavljanja varnosti živalskih proizvodov in krme;
- izvajanje ukrepov monitoringa nad rezidua v živalih, proizvodih in krmi;
- izvajanje ukrepov in vodenje preprečevanja, zatiranja in izkoreninjenja živalskih boleznih in zoonoz;
- varstvo prebivalstva pred škodljivimi vplivi, ki izhajajo iz živil in preprečevanje in zatiranje zoonoz;
- nadzor nad prometom in trgovanjem z zdravili v zvezi s sledljivostjo;

Veterinarska uprava RS

Naloge nadzora - inšpekcijske naloge – 2.

- nadzor nad uporabo zdravil;
- nadzor izvajanja veterinarskih ukrepov v živinoreji glede zdravja živali, prometa in skladiščenja živalskega semena, jajčnih celic, zarodkov, iker, valilnih jajc in čebeljih matic, glede pridobivanja in priprave živalskega semena, jajčnih celic in zarodkov in zdravstvene ustreznosti živalskega semena, jajčnih celic in zarodkov;
- nadzor izvajanja zaščite živali;
- nadzor vnosa pošiljk na teritorij EU.

Veterinarska uprava - organizacija

Sektor za mednarodne zadeve

Sektor za mednarodne zadeve pokriva naslednja delovna področja:

- Veterinarske preglede in pogoje trgovanja s tretjimi državami
- Veterinarske preglede in pogoje trgovanja med državami članicami
- Neharmonizirana področja trgovanja
- Živalske stranske proizvode, ki niso namenjeni prehrani ljudi
- Mednarodne sporazume na področju veterinarstva

Sektor za mednarodne zadeve

- pripravlja nacionalno veterinarsko zakonodajo in spremlja ter sodeluje pri pripravi veterinarske zakonodaje na vseh delovnih področjih na nivoju Skupnosti
- pripravlja navodila in obvešča MVP in OU VURS iz svojega delovnega področja
- pripravlja osnutke nacionalne veterinarske zakonodaje s področja proizvodnje in oddaje na trg živalske stranske proizvode, ki niso namenjeni prehrani ljudi.
- pripravlja predpisana veterinarska spričevala in druge veterinarske dokumente za pretok blaga znotraj EU, pri vnosu oz. uvozu ter pripravlja spričevala za izvoz v tretje države, ter usklajuje pogoje izvoza s tretjimi državami
- pripravlja pogoje za uvoz neharmoniziranih živali in proizvodov
- sodeluje in koordinira sodelovanje pri mednarodnih projektih na svojih področjih dela.
- sodeluje z delovnimi telesi EU, pristojnimi veterinarskimi organi držav članic EU in tretjih držav, OIE, WTO, FAO in WHO.

Sektor za javno veterinarsko zdravstvo – 1.

- pripravlja osnutke evropske in nacionalne veterinarske zakonodaje s področja proizvodnje in oddaje na trg živil živalskega izvora;
- pripravlja navodila delavcem VURS in veterinarskim organizacijam v zvezi z varstvom potrošnikov živil živalskega izvora;
- pripravlja programe sistematičnega nadzora v proizvodnji živil živalskega izvora;
- vodi postopke za odobritev živilskih obratov za proizvodnjo živil živalskega izvora,
- vodi in objavlja register obratov za proizvodnjo živil živalskega izvora,

Sektor za javno veterinarsko zdravstvo – 2.

- sodeluje pri projektiranju in graditvi živilskih obratov, ki morajo biti odobreni po zakonu o veterinarstvu;
- sodeluje in soodloča v organih Evropske skupnosti na področju varstva potrošnikov, zdravstvenega varstva živali ter zaščite živali;
- organizira izobraževanje za veterinarje in nosilce dejavnosti v živilskih obratih za proizvodnjo živil živalskega izvora;
- sodeluje z resornim ministrstvom in ostalimi ministrstvi ter službami, na področju varstva potrošnikov živil;

Sektor za zdravstveno varstvo in zaščito živali – 1.

- spremljanje in pripravo podzakonskih predpisov s področja zaščite živali
- vodenje predpisanih evidenc, priprava poročil
- izdajanje odločb in vodenje evidence o izdanih odločbah za opravljanje poskusov na živalih
- sodelovanje in odločanje v organih Evropske skupnosti na področju zaščite živali
- sodelovanje z resornim ministrstvom in ostalimi ministrstvi ter službami
- sodelovanje v medresorskih skupinah za izvedbo zaščite živali
- sodelovanje z mednarodnimi organizacijami in v Svetu Evrope za zaščito živali

Sektor za zdravstveno varstvo in zaščito živali – 2.

- izvajanje registracije objektov za zaščito živali
- priprava programov izobraževanj na temo zaščite živali
- izvajanje inšpekcijskega nadzora nad zaščito živali med prevozom; v ta namen je bila v okviru sektorja ustanovljena mobilna enota za zaščito živali
- spremljanje delovanja veterinarskih organizacij s področja zaščite živali
- koordinacija dela uradnih veterinarjev za zaščito živali na OU VURS.

Sektor za krmo, diagnostiko in zdravila v veterinarski medicini – 1.

- spremlja in pripravlja EU zakonodaje s področja krme, bovinih spongiformnih encefalopartij - BSE, usklajevanje in priprava stališč v Sloveniji
- priprava podzakonskih aktov s področja zdravstvene ustreznosti krme, BSE in ostalih področij v pristojnosti oddelka
- sodelovanje v delovnih telesih komisije
- sodelovanje v mednarodnih projektih
- priprava poročil za komisijo
- sodelovanje s pristojnimi oblastmi na področju krme v državah članicah in tretjih državah

Sektor za krmo, diagnostiko in zdravila v veterinarski medicini – 2.

- vodenje registrov obratov, posrednikov in zastopnikov, ...
- priprava programov dela in poročil oddelka in inšpekcijskih organov na področju krme
- priprava in izvedba izobraževanj za področje krme in BSE
- priprava operativnih načrtov ukrepov za področje dela urada – contingency plan
- organiziranje in sodelovanje pri obiskih tujih inšpekcij na področju, ki je v pristojnosti urada
- sodelovanje v sistemu hitrega obveščanja za hrano in krmo – RASFF
- obiski na območnih uradih.

Sektor za krmo, diagnostiko in zdravila v veterinarski medicini – 3.

- **Diagnostika VURS** skrbi za celotno izvajanje obveznih nacionalnih programov, ki se izvajajo v skladu z evropsko zakonodajo direktiv 96/23 in 2003/99, to je področij nadzora uporabe prepovedanih snovi in zaostankov škodljivih snovi v živalih, živilih in proizvodih živalskega izvora ter nadzora zoonoz pri živalih ter povzročiteljev zoonoz v živilih ter njihove protimikrobne odpornosti.
- Diagnostika je pristojna za vodenje postopkov imenovanja nacionalnih in referenčnih laboratorijev za Slovenijo, ugotavljanja izpolnjevanja pogojev pri odobritvah laboratorijev za posamezne vrste preiskav ter za vodenje postopkov pooblaščenja posameznih laboratorijev, kateri opravljajo preiskave za potrebe uradnega veterinarskega nadzora

Sektor za krmo, diagnostiko in zdravila v veterinarski medicini – 4.

- **Področje za zdravila** opravlja upravne naloge in koordinira inšpekcijski nadzor nad z veterinarsko stroko povezanim nadzorom nad prometom in uporabo zdravil za uporabo v veterinarski medicini ter skrbi za določanje doktrinarnih rešitev na ravni varne uporabe zdravil v veterinarski medicini.

Notranja veterinarska inšpekcija – 1.

Notranja veterinarska inšpekcija izvaja upravne naloge in uradni nadzor.

Naloge notranje veterinarske inšpekcije izvajajo uradni veterinarji, ki se izkazujejo z službeno izkaznico in značko v skladu z Zakonom o inšpekcijskem nadzoru.

Uradni veterinar ima pooblastila na podlagi Zakona o veterinarskih merilih skladnosti, poleg tega pa ima položaj, pravice, dolžnosti in pooblastila po predpisih, ki urejajo inšpekcijski nadzor.

Uradni veterinarji izvajajo prekrškovne postopke v skladu z Zakonom o prekrških.

Notranja veterinarska inšpekcija – 2.

Uradni veterinarski nadzor pomeni kakršnokoli obliko nadzora, ki jo VURS izvaja zaradi preverjanja skladnosti, kot so spremljanje, posebni nadzor, preverjanje, revizija, inšpekcijski pregledi, drugi predpisani pregledi, vzorčenje in analiza.

Uradni veterinarji ugotavljajo skladnost oziroma kršitve predpisov po uradni dolžnosti.

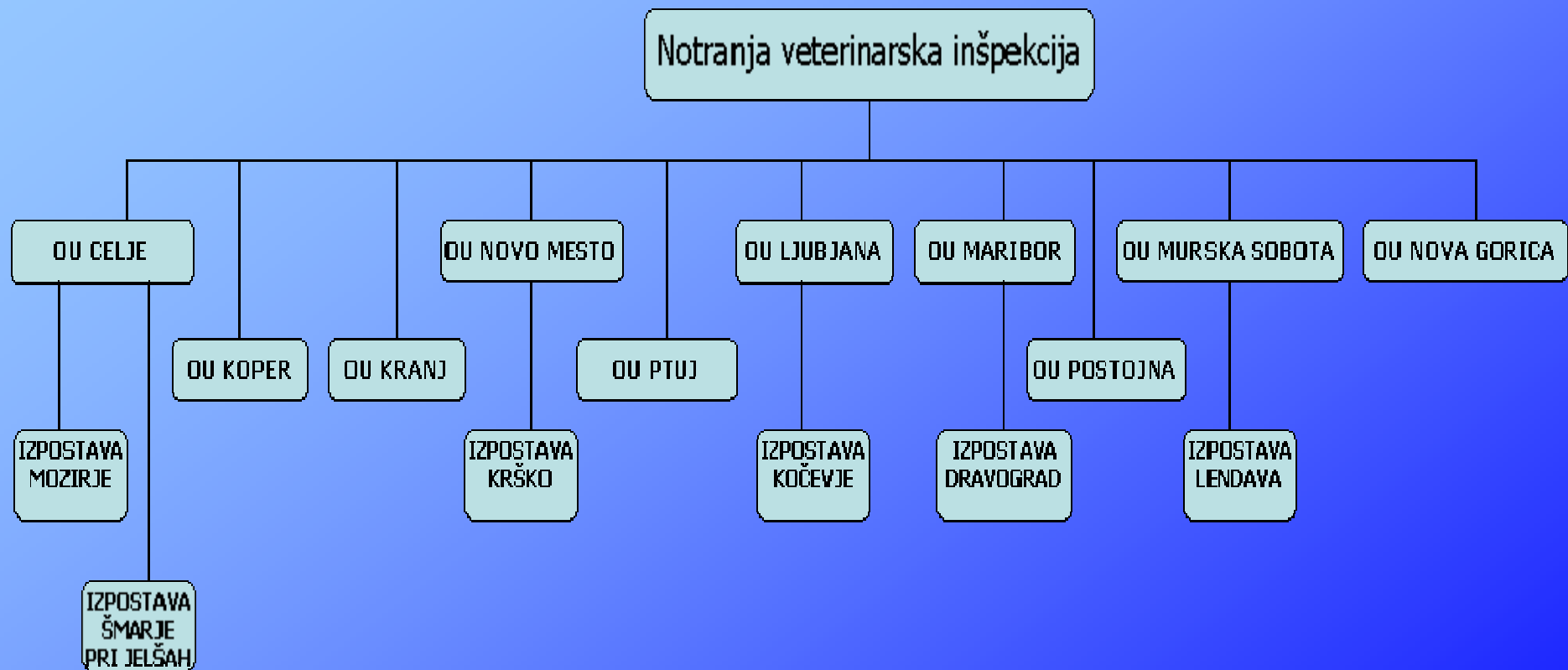
Za izvajanje uradnega nadzora in upravnih nalog izven sedeža VURS so, kot notranje organizacijske enote VURS, organizirani območni uradi in izpostave

Notranja veterinarska inšpekcija – 3.

Notranja veterinarska inšpekcija – 4.

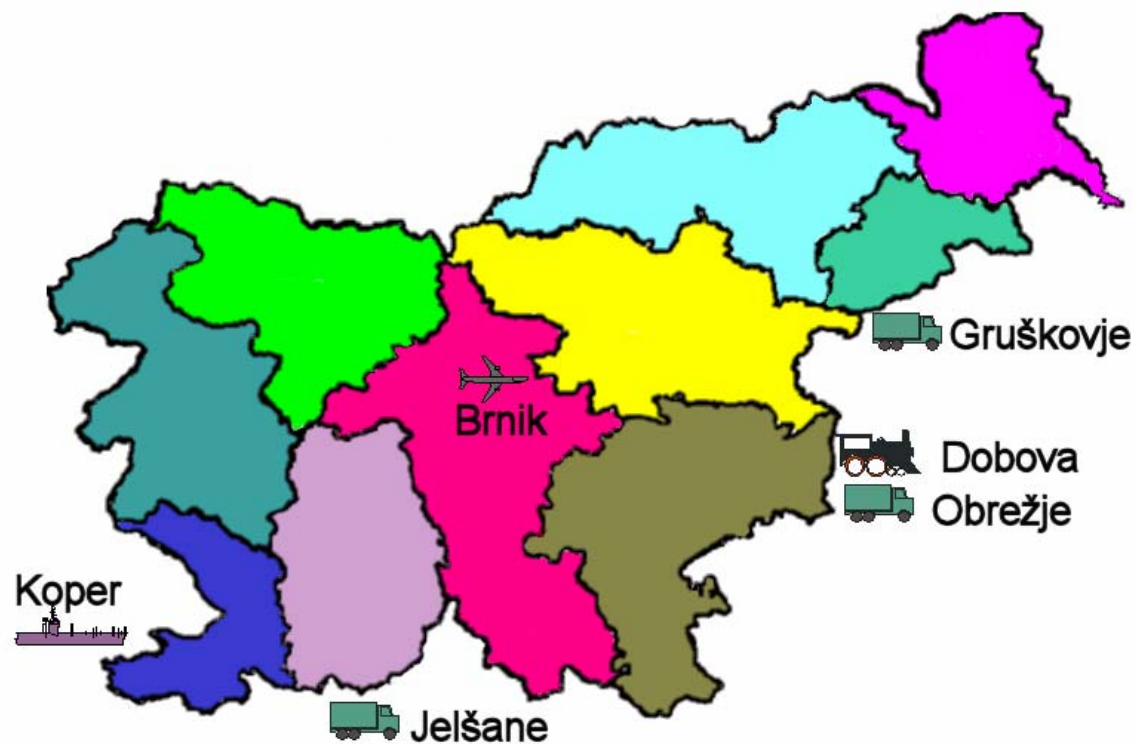
Mejna veterinarska inšpekcija – 1.

Nadzor na mejnih veterinarskih postajah izvajajo uradni veterinarji v skladu z:

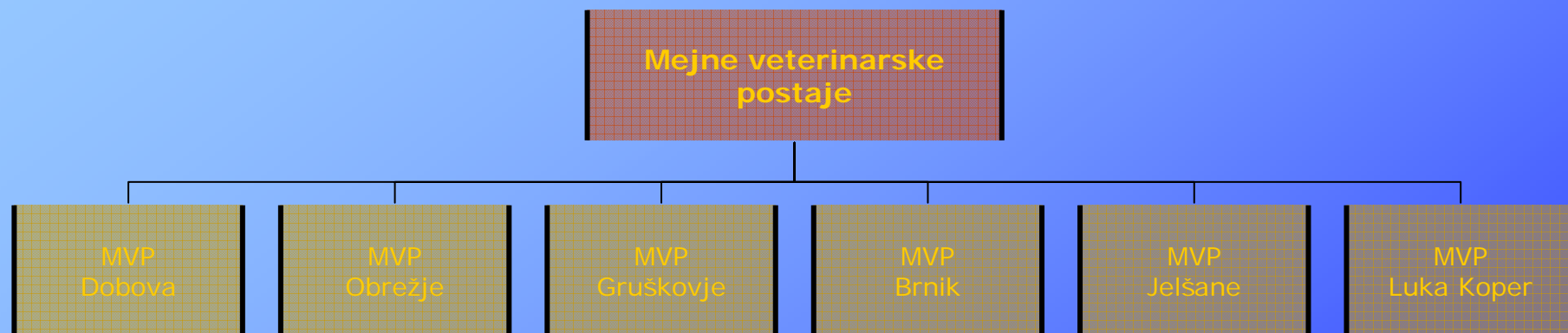
- Direktivo Sveta 97/78ES, ki določa načela, ki urejajo organizacijo veterinarskih pregledov proizvodov, ki vstopajo v Skupnost iz tretjih držav;
- Direktivo Sveta 91/496/EGS, ki določa načela o organizaciji veterinarskih pregledov živali, ki vstopajo v Skupnost iz tretjih držav,
- Zakonom o veterinarskih merilih skladnosti (Uradni list RS št. 93/05).

Mejna veterinarska inšpekcija – 2.

Mejna veterinarska inšpekcija je organizirana v 6 mejnih veterinarskih postaj.

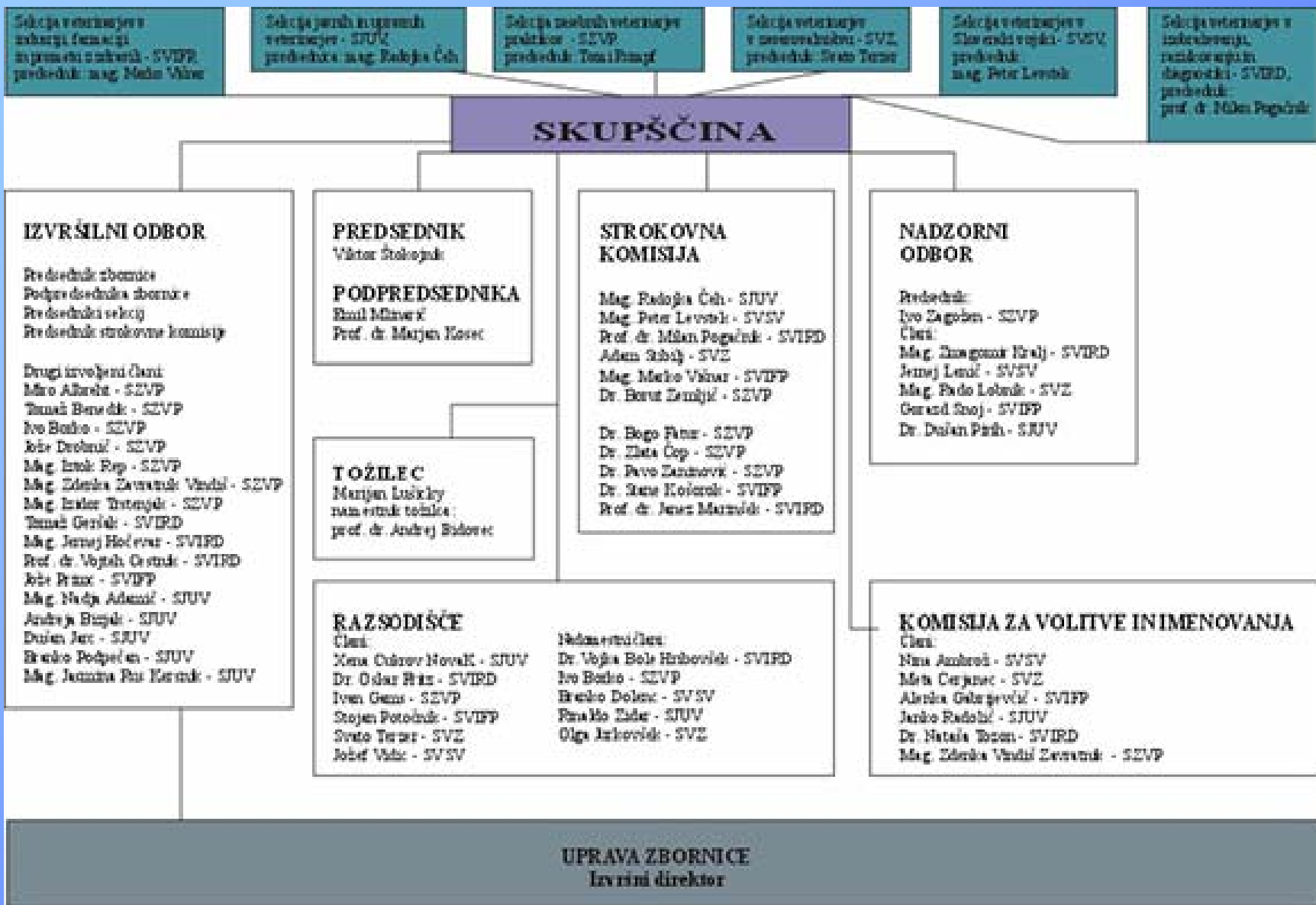

Mejna veterinarska inšpekcija – 3.

Veterinarska zbornica

- 58. - 60. ter 3. odstavek 101. člena Zakona o veterinarstvu (Ur.l. RS 33/01, z dne 5. 5.2001)
- Statut veterinarske zbornice
- Pravilnik o vrednotenju stalnega strokovnega izobraževanja
- Pravilnik o strokovnem izpopolnjevanju veterinarjev in o preizkusu strokovne usposobljenosti
- Pravilnik o postopku verifikacije v veterinarskih organizacijah in vodenju registra veterinarskih organizacij
- Pravilnik o licenci za opravljanje veterinarskih dejavnosti
- Pravilnik o strokovnem nadzoru v veterinarskih organizacijah
- Pravilnik o finančnem poslovanju Veterinarske zbornice
- Pravilnik o delu strokovne komisije
- Pravilnik o delu tožilca in razsodišča zbornice

ORGANIGRAM VETERINARSKÉ ZBORNICE

58.člen

(Veterinarska zbornica)

- (1) Doktorji veterinarske medicine se združujejo v Veterinarsko zbornico.
- (2) Veterinarsko zbornico vodi direktor, ki je imenovan na podlagi javnega razpisa. Veterinarska zbornica ima v skladu s statutom zbornice svoje organe, med drugim tudi razsodišče.

(3) Veterinarska zbornica opravlja naslednje naloge:

1. članom z opravljenim državnim izpitom izdaja in odvzema veterinarske licence za opravljanje veterinarskih dejavnosti in vodi o tem register;

2. načrtuje, spremlja in organizira strokovno izpopolnjevanje veterinarjev ter preskus strokovne usposobljenosti veterinarjev v veterinarskih organizacijah;
3. opravlja strokovni nadzor v veterinarskih organizacijah;
4. verificira veterinarske organizacije in vodi njihov register;

Odločba US - razveljavitev, kolikor se nanaša na oblikovanje cen veterinarskih storitev, ki niso javna veterinarska služba (Uradni list RS, št. 62-2850/2004) (glej opombo (3))

5. določa osnove in merila za oblikovanje cen veterinarskih storitev v sodelovanju s svetom uporabnikov;
6. sodeluje pri pripravi predpisov o veterinarstvu;

Odločba US - razveljavitev (Uradni list RS, št. 62-2850/2004) (glej opombo (3))

7. sodeluje v postopku podeljevanja javnih pooblastil;
8. sodeluje pri oblikovanju programov študijskega izobraževanja in strokovnega izpopolnjevanja;
9. opravlja druge naloge, določene s statutom.

(4) Naloge iz 1. do 5. točke prejšnjega odstavka opravlja Veterinarska zbornica kot javno pooblastilo.

(5) Licenca se podeli z odločbo v upravnem postopku. Vlogi za izdajo licence je potrebno priložiti ustrezno dokazilo o zaključenem univerzitetnem študiju veterinarstva in dokazilo o opravljenem državnem izpitu. Veterinarska zbornica je dolžna izdati veterinarsko licenco v roku 30 dni po prejemu popolne vloge. Licenca se odvzame z odločbo v upravnem postopku v primeru hujšega kršenja predpisov, kar zbornica podrobneje opredeli v svojem statutu.

(6) Za vlogo in odločbo o izdaji veterinarske licence se ne plača upravna taksa.

(7) Zoper odločbo in ukrepe Veterinarske zbornice je dovoljena pritožba na ministrstvo.

59. člen (pogoji)

(1) Veterinarska zbornica mora za izvajanje javnih pooblastil iz tega zakona izpolnjevati predpisane kadrovske, prostorske in druge pogoje, kar ugotovi generalni direktor VURS z odločbo v upravnem postopku.

(2) Izpolnjevanje pogojev iz prejšnjega odstavka preverja komisija, komisija, ki jo imenuje generalni direktor VURS.

(3) Medsebojno razmerje med VURS in Veterinarsko zbornico se uredi s pogodbo.

(4) V primeru prenehanja javnega pooblastila Veterinarski zbornici, opravlja naloge iz 1. do 5. točke tretjega odstavka 58.člena tega zakona VURS.

- (5) Direktor Veterinarske zbornice mora biti veterinar.
- (6) Javno pooblastilo preneha, če Veterinarska zbornica ne izpolnjuje več predpisanih pogojev, če dela v nasprotju s predpisi ali če krši pogodbo iz tretjega odstavka tega člena, kar ugotovi generalni direktor VURS z odločbo v upravnem postopku.
- (7) Pogoje iz prvega odstavka tega člena predpiše minister.

60. člen

(statut zbornice)

- (1) Veterinarska zbornica sprejme statut, v katerem med drugim uredi svoje delovanje, organizacijo, imenovanje direktorja zbornice in članov razsodišča ter postopek in ukrepe razsodišča.
- (2) Vlada Republike Slovenije daje soglasje k statutu zbornice v delu, ki se nanaša na javno pooblastilo.

61. člen

(financiranje veterinarske zbornice)

(1) Veterinarska zbornica se financira:

- s članarino;
- iz proračunskih sredstev za izvajanje nalog za katere je dano javno pooblastilo;
- iz lastnih in drugih virov.

(2) Naloge, ki jih Veterinarska zbornica opravlja na podlagi javnega pooblastila, nadzira VURS.

Veterinarske organizacije

- Pravilnik o pogojih, ki jih morajo izpolnjevati veterinarske organizacije, in o postopku njihove verifikacije (35/03)
- Pravilnik o dopolnitvah pravilnika o pogojih, ki jih morajo izpolnjevati veterinarske organizacije, in o postopku njihove verifikacije (3/04)

I. SPLOŠNA DOLOČBA

1. člen

(1) Ta pravilnik določa kadrovske, prostorske in tehnične pogoje ter pogoje glede opreme, ki jih morajo izpolnjevati veterinarske organizacije, in postopek njihove verifikacije.

(2) Veterinarske organizacije po tem pravilniku so:

- veterinarska ambulanta A;
- veterinarska ambulanta B;
- veterinarska ambulanta C;
- veterinarska bolnica;
- veterinarska klinika;
- veterinarska ambulanta v osemenjevalnem središču;
- veterinarska lekarniška postaja.

II. POGOJI

A) Splošni pogoji

a) Objekti

2. člen

(1) Na zgradbi, v kateri je veterinarska organizacija, mora biti viden napis z imenom organizacije, na vhodnih vratih mora biti zvonec in obvestilo o delovnem času ter številka telefona dežurnega veterinarja v primerih, ko je to potrebno zaradi zagotavljanja neprekinjene veterinarske službe.

Ponedeljek	9:00 - 12:00
Torek	9:00 - 12:00 in 16:00 - 19:00
Sreda	9:00 - 12:00 in 16:00 - 19:00
Četrtek	9:00 - 12:00 in 16:00 - 19:00
Petek	9:00 - 12:00
Sobota	9:00 - 12:00

(2) Dvorišče in poti na funkcionalnem zemljišču okoli veterinarske organizacije morajo biti tlakovane ali asfaltirane, druge površine pa morajo biti pokrite s travno rušo.

(3) Veterinarska organizacija mora imeti samostojen vhod oziroma vhod, ločen od morebitnega stanovanjskega dela zgradbe.

b) Prostori

3. člen

(1) Prostori veterinarske organizacije, razen pisarn, morajo biti urejeni tako, da je jasno, kateri del so delovni prostori te organizacije in kateri del so morebitni stanovanjski prostori.

(2) Prostori veterinarske organizacije, razen pisarn, morajo biti urejeni tako, da se lahko vzdržujejo v higienskem stanju in razkužujejo.

(3) Tla in stene do stropa vseh delovnih in pomožnih prostorov, razen pisarn, morajo biti iz materiala, ki se lahko mokro čisti in razkužuje.

(4) Prostori morajo biti, glede na vrsto živali, vsebino in obseg dela, primerno veliki, svetli, zračni in suhi ter primerno temperirani.

(5) Vsi delovni prostori morajo biti osvetljeni z dnevno ali umetno svetlobo in sicer na mestu pregleda živali, materiala ipd; najmanj 550 lux, v drugih delovnih prostorih najmanj 300 lux, v pomožnih prostorih pa najmanj 110 lux.

3. člen 5/7

(6) Prostori in druge površine, iz katerih bi se lahko prenesli povzročitelji kužnih bolezni in druge snovi, ki lahko ogrožajo okolje, morajo biti urejeni v skladu s predpisi, ki urejajo varstvo okolja.

(7) Izolator za okužene živali in živali, za katere obstoja sum, da so okužene, mora biti lociran ob veterinarski organizaciji in urejen tako, da so živali med seboj ločene, da ga je možno mokro čistiti in razkuževati in da je preprečeno prenašanje kužnih bolezni. Če je izolator v veterinarski organizaciji, mora imeti poseben vhod.

c) Oprema

4. člen

- (1) Oprema v vseh prostorih mora biti primerna za strokovno delo, kateremu je namenjena, in iz materiala, ki se lahko čisti ter razkužuje, kadar je to potrebno.
- (2) Oprema v delovnih prostorih, v katerih imajo delavci opravka s kužnim materialom, mora omogočati delo brez nevarnosti za zdravje in življenje delavca, hkrati pa mora biti onemogočeno raznašanje povzročiteljev kužnih bolezni in zdravju škodljivih snovi.

(3) Na delovnih mestih za delo s kemikalijami morajo biti delovne površine iz materiala, odpornega proti kemikalijam.

(4) V prostoru za veterinarje in veterinarske pomočnike mora biti številu zaposlenih primerna oprema ter oprema za vodenje veterinarske dokumentacije in njeno arhiviranje

5) V prostoru za pregled in zdravljenje živali ter za pakiranje in odpremo odvzetega materiala za preiskave mora biti poleg delovne mize z ustrezno osvetlitvijo tudi omara za shranjevanje instrumentarija in pribora.

(6) Priročni laboratorij mora imeti toliko delovnih površin, da poteka delo nemoteno.

(7) V bližini vseh delovnih mest, razen v pisarnah, mora biti umivalnik s priključki za hladno in toplo vodo ter s priborom za umivanje in razkuževanje rok.

(8) V izrednih razmerah mora imeti veterinarska organizacija, razen veterinarske ambulante A, možnost priključitve na lasten pomožni vir energije.

(9) Veterinarska organizacija mora imeti seznam vse opreme in natančno specifikacijo.

(10) Veterinarska organizacija mora zagotoviti redno vzdrževanje, preskušanje in kalibracijo opreme ter o tem voditi evidenco, ki jo je treba hraniti 3 leta.

5. člen

- (1) Veterinarska organizacija mora imeti, glede na registrirano dejavnost in vrsto ter obseg storitev, ki jih namerava opravljati oziroma jih opravlja, ustrezno opremo in sredstva za delo.

- (2) Za odpadke, ki nastajajo pri opravljanju dejavnosti v veterinarski organizaciji, mora biti zagotovljeno zbiranje v skladu s predpisi, ki urejajo ravnanje z odpadki.

B) Posebni pogoji

a) Veterinarska ambulanta A

6. člen

Veterinarska ambulanta A opravlja dejavnost veterinarskih pregledov izključno v živilskih obratih manjše kapacitete in mora imeti prostor z:

- ❖ mestom za veterinarsko dokumentacijo;
- ❖ mestom za pakiranje in odpremo odvzetega materiala za preiskave ter hladilnikom;
- ❖ mestom za pomivanje s sterilizacijo;
- ❖ omaro za shranjevanje pribora;
- ❖ mestom za priročni laboratorij.

b) Veterinarska ambulanta B

7. člen

- (1) Veterinarska ambulanta B opravlja dejavnost javne veterinarske službe preventivnega cepljenja hišnih živali proti steklini v lastni ambulanti in izdajo veterinarskih spričeval zanje, kar lahko opravlja brez javnega razpisa, ter druge storitve javne veterinarske službe na podlagi javnega razpisa, razen izdaje veterinarskih spričeval in izvajanja del po pravilniku, ki ureja izvajanje sistematičnega spremljanja kužnih bolezni in vakcinacij v tekočem letu, in mora imeti:

- sprejemni prostor s čakalnico za stranke in živali;
- prostor za pregled, zdravljenje živali in kirurške posege;
- mesto za pakiranje in odpremo odvzetega materiala za preiskave;
- mesto za pomivanje s sterilizacijo;
- prostor oziroma opremo za shranjevanje zdravil in medicinskih pripomočkov;
- mesto za priročni laboratorij;

- mesto za veterinarja, veterinarskega pomočnika in veterinarsko dokumentacijo, z opremo za vodenje evidenc;
- sanitarije;
- izolator za male živali, pri katerih se sumi na kužno bolezen;
- prostor in opremo za shranjevanje poginulih živali (hladilna skrinja).

(2) Veterinarska ambulanta, ki opravlja dejavnosti javne veterinarske službe v živinorejskih obratih, mora imeti prostore oziroma mesta iz tretje, četrte, pete, sedme in osme alineje prejšnjega odstavka.

c) Veterinarska ambulanta C

8. člen

Veterinarska ambulanta C opravlja veterinarske storitve javne veterinarske službe na podlagi javnega razpisa in mora imeti:

- prostor za veterinarje in veterinarske pomočnike s pisarniško opremo in opremo za vodenje evidenc;
- sprejemni prostor s čakalnico za stranke in živali;
- prostor za pregled in zdravljenje živali;
- prostor za kirurške posege;

- mesto za pakiranje odvzetega materiala ter za pomivanje s sterilizacijo;
- prostor za shranjevanje zdravil in medicinskih pripomočkov;
- prostor ali mesto za opravljanje osnovnih laboratorijskih preiskav;
- sanitarni prostor (umivalnica s prho);

- garderobni prostor z omaricami za dnevno in delovno obleko;
- stranišče, ločeno za veterinarsko osebje in stranke;
- izolator za male živali in za živali, pri katerih se sumi na kužno bolezen;
- prostor in opremo za shranjevanje poginulih živali (skrinja).

9. člen

Veterinarski ambulanti B in C lahko opravljata tudi dejavnosti veterinarske ambulante A, če izpolnjujeta pogoje iz 6. člena tega pravilnika in če veterinarji, ki bodo opravljali te dejavnosti, ne opravljajo zdravljenja živali, razen zdravljenja hišnih živali.

d) Veterinarska bolnica

10. člen

Veterinarska bolnica mora izpolnjevati pogoje iz 8. člena tega pravilnika, poleg tega pa mora imeti:

- hlev za velike živali oziroma prostor (stacionar) za hišne živali;
- skladišče hrane in krme;
- odlagališče živalskih iztrebkov, urejeno v skladu s predpisom o urejanju gnojišč in greznic;
- opremo za premikanje živali, ki se ne morejo same gibati, na način, da se prepreči nepotrebno trpljenje.

e) Veterinarska klinika

11. člen

(1) Veterinarska klinika mora imeti, glede na registrirano dejavnost in vrsto ter obseg storitev, ki jih namerava opravljati oziroma jih opravlja:

a) sprejemne prostore:

- čakalnico za stranke in živali,
- sprejemno pisarno,
- sanitarije za stranke;

- b) ambulantne prostore za pregled živali;
- c) kirurški blok:
  1. prostor za kirurško pripravo in pripravo pacientov,
  2. prostor za pripravo in sterilizacijo pribora in instrumentov,
  3. operacijsko dvorano;

d) blok klinične diagnostike:

- klinični laboratorij ali sklenjeno pogodbo z drugim laboratorijem za opravljanje preiskav;
- prostore in opremo za izvajanje RTG, UZ, EKG in endoskopske diagnostike;

e) pomožne prostore:

- prostor za shranjevanje zdravil in medicinskih pripomočkov,
- prostor oziroma pisarno za veterinarje in veterinarske pomočnike s knjižnico in arhivom,
- garderobo,
- sanitarije;

f) stacionar:

- ustrezen prostor glede na vrsto živali za stacioniranje in okrevanje živali po posegu,
- prostor za intenzivno nego živali s kontroliranim dovajanjem kisika, vlage in toplote;

g) izolator za male živali;

h) prostor in opremo za shranjevanje poginulih živali.

f) Veterinarska ambulanta v o semenjevalnem središču

12. člen

Veterinarska ambulanta v o semenjevalnem središču opravlja dejavnost zdravstvenega varstva plemenjakov v o semenjevalnem središču, sistematičnega spremljanja zdravja plemenjakov in njihove zdravstvene sposobnosti za o semenjevanje, pridobivanja, priprave, skladiščenja in prometa s semenom, jajčnimi celicami in zarodki in mora imeti:

- prostor za odvzem semena;
- mesto za pripravo razredčevala;

- prostor za ugotavljanje oploditvene sposobnosti in higienske ustreznosti semena;
- prostor za čiščenje, pripravljane in hranjenje pribora za odvzem semena ter sterilizacijo opreme;
- prostor za 30-dnevno izolacijo semena, ki ni nujno na isti lokaciji;

- prostor za skladiščenje, pošiljanje in oddajo semena v promet, ki ni nujno na isti lokaciji;
- prostor za rezerve tekočega dušika (v osemenjevalnih središčih, kjer se z njim konzervira seme) ali zunanji rezervoar tekočega dušika (stolpna cisterna);
- prostor za zdravila ter shranjevanje potrošnega materiala (omara, hladilnik);

- prostor za priročni laboratorij ter za pakiranje in od-premo odvzetega materiala;
- prostor za veterinarje in veterinarske pomočnike ter dokumentacijo;
- sanitarije.

13. člen

Za vsakega plemenjaka mora biti poseben pribor za odvzem semena. Pribor se hrani v posebni omari.

14. člen

- (1) Prostor za odvzem semena mora biti velik vsaj 40 m² za odvzem bikovega semena in vsaj 10 m² za odvzem merjaščevega, ovnovega ali kozlovega semena.
- (2) V prostoru mora biti stojnica ali fantom za odvzem semena ter zaščitne ograje za ljudi, izdelane tako, da ne predstavljajo nevarnosti za poškodbe ljudi in živali.
- (3) Tla stojnice morajo biti iz grobega asfalta, gume ali drugega neдрsečega materiala, ki se lahko čisti in razkužuje.

15. člen

Prostor za ugotavljanje oploditvene sposobnosti in higienske ustreznosti semena ter za razredčevanje in embaliranje semena mora biti klimatiziran, da zagotavlja temperaturo prostora med 18 in 22 °C. Na oknih morajo biti senčila. Imeti mora opremo za opravljanje dejavnosti iz tega člena v skladu s predpisom, ki ureja zdravstveno ustreznost in sistematične preiskave plemenskih živali, živalskega semena, jajčnih celic in zarodkov.

g) Veterinarska lekarniška postaja 16. člen

Veterinarska lekarniška postaja ne more poslovati samostojno, temveč le v sestavi veterinarske ambulante B in C, veterinarske bolnice ali veterinarske klinike, ki ob storitvi izdajajo zdravila za uporabo v veterinarski medicini.

17. člen

(1) Za preskrbo z zdravili in medicinskimi pripomočki morajo biti v veterinarski organizaciji iz prejšnjega člena izpolnjeni naslednji pogoji:

- prostor ustrezne velikosti, ki ne sme biti izpostavljen neposredni sončni svetlobi, v nasprotnem primeru morajo biti okna zasenčena, z zagotovljenim naravnim ali umetnim prezračevanjem;
- okna in vrata prostora morajo biti zavarovana proti vlomu;
- tla morajo biti nepropustna.

(2) V prostoru mora biti naslednja oprema:

- police;
- hladilnik s termostatom;
- za zdravila s psihotropnimi in narkotičnimi učinki posebna kovinska omara, ki se da zakleniti; ključ ima samo odgovorni veterinar, ki mora voditi evidenco v skladu s predpisi, ki urejajo proizvodnjo in promet s prepovedanimi drogami;
- v hladilnikih in samem prostoru morajo biti termometri z območjem temperature od -10 do +30 °C in vlagomer;
- druga, glede na vrsto in obseg storitev, potrebna oprema.

18. člen

Za prevoz zdravil in kemikalij, ki jih veterinarji potrebujejo pri opravljanju svojega dela, morajo veterinarska ambulanta, bolnica in klinika zagotoviti naslednje pogoje:

- zdravila morajo biti v vozilu, v katerem se prevažajo, spravljena v posebnih toplotno izoliranih kasetah ali omaricah, ki se lahko čistijo, kjer so zdravila pregledno razvrščena in ločena po skupinah;

- za prevoz zdravil, ki se morajo hraniti pri temperaturi od +2 do +8 °C, mora biti v vozilu hladilnik s termostatom in priključkom na akumulator;
- za prevoz zdravil s psihotropnimi in narkotičnimi učinki ter kemikalij mora biti v vozilu pritrjena kovinska omarica, ki se da zakleniti.

III. KADRI IN NJIHOVA STROKOVNA USPOSOBLJENOST

19. člen

(1) Veterinarska ambulanta A mora imeti zaposlenega:

- enega veterinarja z opravljenim usposabljanjem in preizkusom znanja iz področja dela, ki ju organizira VURS.

(2) Veterinarska ambulanta B mora imeti zaposlena:

- enega veterinarja;
- enega veterinarskega pomočnika.

(3) Veterinarska ambulanta C mora imeti zaposlene:

- odgovornega vodjo: veterinarja;
- enega veterinarja;
- enega veterinarskega pomočnika.

(4) Veterinarska bolnica mora imeti zaposlene:

- odgovornega vodjo: veterinarja;
- enega veterinarja;
- enega veterinarskega pomočnika,
- enega hlevarja.

(5) Veterinarska klinika mora imeti zaposlene:

- odgovornega vodjo: veterinarja z opravljenim doktoratom ali magisterijem in 5-letno strokovno prakso ali mednarodno priznano specializacijo;
- po enega veterinarja za opravljanje dejavnosti, za katero se klinika verificira;
- veterinarske pomočnike glede na obseg dela.

6) Veterinarska ambulanta v osemenjevalnem središču mora imeti zaposlene:

a) v govedorejskem osemenjevalnem središču:

- odgovornega vodjo: veterinarja z opravljenim doktoratom ali magisterijem in 5-letno strokovno prakso ali med-narodno priznano specializacijo,
- enega veterinarja,
- enega veterinarskega pomočnika;

b) v prašičerejskem osemenjevalnem središču:

- odgovornega vodjo: veterinarja z opravljenim doktoratom ali magisterijem in 5-letno strokovno prakso ali mednarodno priznano specializacijo,
- dva veterinarska pomočnika;

- c) v o semenjevalnem središču za žrebce:
- odgovornega vodjo: veterinarja z opravljenim doktoratom ali magisterijem in 5-letno strokovno prakso ali mednarodno priznano specializacijo,
  - enega veterinarja,
  - enega veterinarskega pomočnika;

- d) v osemenjevalnem središču za drobnico:
- odgovornega vodjo: veterinarja z opravljenim doktoratom ali magisterijem in 5-letno strokovno prakso ali mednarodno priznano specializacijo,
  - enega veterinarskega pomočnika.

(7) Za potrebe veterinarske lekarniške postaje mora biti zaposlena odgovorna oseba - veterinar, ki je odgovoren za poslovanje z zdravili.

(8) Veterinarska organizacija lahko glede na naravo in obseg dela namesto veterinarskega pomočnika zaposli veterinarja.

20. člen

Samostojno strokovno delo v veterinarskih organizacijah opravljajo veterinarji, veterinarski pomočniki pa opravljajo veterinarska opravila pod nadzorom veterinarja.

21. člen

(1) Veterinarski pomočnik lahko opravlja naslednja veterinarska opravila:

- zaščitno cepljenje živali po navodilu veterinarja;
- aplikacije zdravil živalim po navodilu veterinarja;
- odvzem krvi, mleka in iztrebkov za laboratorijske preiskave in opravljanje tehničnih del preiskave na kokošji tifus;
- odvzem vzorcev in opravljanje trihinoskopije;

- osemenjevanje živali in vodenje evidence osemenjevanja;
- razporejanje zdravil in medicinskih pripomočkov za uporabo v veterinarski medicini po navodilu veterinarja;
- pripravljanje razkužil in insekticidov ter opravljanje dezinfekcije, dezinsekcije in deratizacije po navodilu veterinarja;

- odvzem semena in pripravo osmenjevalnih doz pod nadzorom veterinarja;
- laboratorijski pregled semena na oploditveno sposobnost;
- opravljanje veterinarskih storitev, kot sta kastracija pujskov in korekcija parkljev,
- dehelmitizacijo in feruminizacijo prašičev;

- opravljanje rutinskih laboratorijskih preiskav in storitev pod nadzorom veterinarja;
- rutinske parazitološke preiskave;
- vodenje evidence in dokumentacije po navodilu veterinarja;
- pomoč pri operacijah in priprava kirurškega instrumentarija;
- označevanje živali - čipiranje, številčenje

(2) O veterinarskih opravilih iz prejšnjega odstavka, ki se glede na naravo dela periodično odrejajo, je treba voditi evidenco. Evidenca vsebuje podatke o imenu in priimku veterinarja, imenu in priimku veterinarskega pomočnika, obdobju ter izvedenih opravilih.

(3) Veterinarski pomočnik mora imeti za izvajanje veterinarskih opravil iz prvega odstavka tega člena ustrezno izobrazbo (veterinarski tehnik ali živinorejsko-veterinarski tehnik). Če te izobrazbe nima, mora za izvajanje teh opravil pridobiti ustrezna znanja na usposabljanjih po programu, ki ga pripravi Veterinarska fakulteta Univerze v Ljubljani v soglasju z VURS in Veterinarsko zbornico.

IV. NAČIN IN POSTOPEK TER ROKI ZA
VERIFIKACIJO VETERINARSKIH ORGANIZACIJ TER
NAČIN IN ROKI NJIHOVEGA PREVERJANJA

22. člen

- (1) Z verifikacijo veterinarskih organizacij se ugotovi, ali izpolnjujejo s tem pravilnikom predpisane kadrovske, prostorske, tehnične pogoje ter pogoje glede opreme.
- (2) Verifikacijo opravi tričlanska komisija, ki jo s sklepom imenuje direktor Veterinarske zbornice.

23. člen

(1) Veterinarske organizacije morajo vložiti zahtevek za verifikacijo na Veterinarsko zbornico in priložiti naslednjo dokumentacijo:

a) veterinarska organizacija, ki je organizirana kot gospodarska družba:

- izpis iz sodnega registra,
- sistemizacijo in zasedbo (ime in priimek, izobrazba, delovne izkušnje) delovnih mest;

b) veterinarska organizacija, ki je organizirana kot samostojni veterinar (samostojni podjetnik):

- kopijo overjenega priglasitvenega lista po predpisih o gospodarskih družbah v roku 30 dni od njegovega prejema,
- sistemizacijo in zasedbo (ime in priimek, izobrazba, delovne izkušnje) delovnih mest.

(2) Veterinarska ambulanta A mora poleg dokumentacije iz prejšnjega odstavka priložiti tudi dokazilo o izpolnjevanju pogojev iz prvega odstavka 19. člena tega pravilnika.

(3) Na podlagi vloženega zahtevka opravi komisija iz drugega odstavka prejšnjega člena ogled objekta, prostorov, opreme ter dokumentacije in pripravi mnenje glede vloženega zahtevka, kar je podlaga za izdajo odločbe o verifikaciji veterinarske organizacije.

24. člen

Veterinarska zbornica preverja izpolnjevanje predpisanih pogojev veterinarskih organizacij najmanj vsakih 5 let od opravljene verifikacije.

V. PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE

25. člen

(1) Obstoječe verificirane veterinarske organizacije so se dolžne uskladiti z določbami tega pravilnika do 31. decembra 2005 in najkasneje do tega datuma vložiti zahteve za verifikacijo potem pravilniku.

(2) Veterinarji, ki opravljajo dela kot odgovorni vodje veterinarskih ambulant v osemenjevalnih središčih, pa ne izpolnjujejo pogojev iz šestega odstavka 19. člena tega pravilnika, lahko opravljajo ta dela še največ tri leta po uveljavitvi tega pravilnika.

(3) Veterinarji iz prvega odstavka 19. člena tega pravilnika so dolžni opraviti usposabljanje in preizkus znanja najkasneje do 31. decembra 2005 oziroma do vložitve zahtevka za verifikacijo veterinarske organizacije.

(4) Veterinarski pomočniki, ki nimajo ustrezne izobrazbe, so dolžni pridobiti ustrezna znanja v roku enega leta po uveljavitvi tega pravilnika.

26. člen

Z dnem uveljavitve tega pravilnika preneha veljati pravilnik o pogojih, ki jih morajo izpolnjevati javni veterinarski zavodi in zasebna veterinarska dejavnost in o postopku njihove verifikacije ter preverjanja (Uradni list RS, št. 6/96, 33/96, 3/97, 5/98, 56/99, 107/99 in 33/00).

27. člen

Ta pravilnik začne veljati naslednji dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

Št. 323-315/2003

Ljubljana, dne 7. aprila 2003.

EVA 2003-2311-0085

mag. Franc But l. r.

Minister za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano

Pravilnik

**o pogojih, ki jih morajo izpolnjevati
veterinarske organizacije, in o
postopku njihove verifikacije (35/03)**

Pravilnik

**o dopolnitvah pravilnika o pogojih, ki
jih morajo izpolnjevati veterinarske
organizacije, in o postopku njihove
verifikacije (3/04)**

I. SPLOŠNA DOLOČBA

1. člen

(1) Ta pravilnik določa kadrovske, prostorske in tehnične pogoje ter pogoje glede opreme, ki jih morajo izpolnjevati veterinarske organizacije, in postopek njihove verifikacije.

(2) Veterinarske organizacije po tem pravilniku so:

- veterinarska ambulanta A;
- veterinarska ambulanta B;
- veterinarska ambulanta C;
- veterinarska bolnica;
- veterinarska klinika;
- veterinarska ambulanta v osemenjevalnem središču;
- veterinarska lekarniška postaja.

II. POGOJI

A) Splošni pogoji

a) *Objekti*

2. člen

(1) Na zgradbi, v kateri je veterinarska organizacija, mora biti viden napis z imenom organizacije, na vhodnih vratih mora biti zvonec in obvestilo o delovnem času ter številka telefona dežurnega veterinarja v primerih, ko je to potrebno zaradi zagotavljanja neprekinjene veterinarske službe.

(2) Dvorišče in poti na funkcionalnem zemljišču okoli veterinarske organizacije morajo biti tlakovane ali asfaltirane, druge površine pa morajo biti pokrite s travno rušo.

(3) Veterinarska organizacija mora imeti samostojen vhod oziroma vhod, ločen od morebitnega stanovanjskega dela zgradbe.

b) Prostori

3. člen

(1) Prostori veterinarske organizacije, razen pisarn, morajo biti urejeni tako, da je jasno, kateri del so delovni prostori te organizacije in kateri del so morebitni stanovanjski prostori.

(2) Prostori veterinarske organizacije, razen pisarn, mo-rajo biti urejeni tako, da se lahko vzdržujejo v higienskem stanju in razkužujejo.

(3) Tla in stene do stropa vseh delovnih in pomožnih prostorov, razen pisarn, morajo biti iz materiala, ki se lahko mokro čisti in razkužuje.

(4) Prostori morajo biti, glede na vrsto živali, vsebino in obseg dela, primerno veliki, svetli, zračni in suhi ter primerno temperirani.

(5) Vsi delovni prostori morajo biti osvetljeni z dnevno ali umetno svetlobo in sicer na mestu pregleda živali, materiala ipd; najmanj 550 lux, v drugih delovnih prostorih najmanj 300 lux, v pomožnih prostorih pa najmanj 110 lux.

(6) Prostori in druge površine, iz katerih bi se lahko prenesli povzročitelji kužnih bolezni in druge snovi, ki lahko ogrožajo okolje, morajo biti urejeni v skladu s predpisi, ki urejajo varstvo okolja.

(7) Izolator za okužene živali in živali, za katere obstoja sum, da so okužene, mora biti lociran ob veterinarski organizaciji in urejen tako, da so živali med seboj ločene, da ga je možno mokro čistiti in razkuževati in da je preprečeno prenašanje kužnih bolezni. Če je izolator v veterinarski organizaciji, mora imeti poseben vhod.

c) Oprema

4. člen

- (1) Oprema v vseh prostorih mora biti primerna za strokovno delo, kateremu je namenjena, in iz materiala, ki se lahko čisti ter razkužuje, kadar je to potrebno.
- (2) Oprema v delovnih prostorih, v katerih imajo delavci opravka s kužnim materialom, mora omogočati delo brez nevarnosti za zdravje in življenje delavca, hkrati pa mora biti onemogočeno raznašanje povzročiteljev kužnih bolezni in zdravju škodljivih snovi.

(3) Na delovnih mestih za delo s kemikalijami morajo biti delovne površine iz materiala, odpornega proti kemikalijam.

(4) V prostoru za veterinarje in veterinarske pomočnike mora biti številu zaposlenih primerna oprema ter oprema za vodenje veterinarske dokumentacije in njeno arhiviranje

5) V prostoru za pregled in zdravljenje živali ter za pakiranje in odpremo odvzetega materiala za preiskave mora biti poleg delovne mize z ustrezno osvetlitvijo tudi omara za shranjevanje instrumentarija in pribora.

(6) Priročni laboratorij mora imeti toliko delovnih površin, da poteka delo nemoteno.

(7) V bližini vseh delovnih mest, razen v pisarnah, mora biti umivalnik s priključki za hladno in toplo vodo ter s priborom za umivanje in razkuževanje rok.

(8) V izrednih razmerah mora imeti veterinarska organizacija, razen veterinarske ambulante A, možnost priključitve na lasten pomožni vir energije.

(9) Veterinarska organizacija mora imeti seznam vse opreme in natančno specifikacijo.

(10) Veterinarska organizacija mora zagotoviti redno vzdrževanje, preskušanje in kalibracijo opreme ter o tem voditi evidenco, ki jo je treba hraniti 3 leta.

5. člen

(1) Veterinarska organizacija mora imeti, glede na registrirano dejavnost in vrsto ter obseg storitev, ki jih namerava opravljati oziroma jih opravlja, ustrezno opremo in sredstva za delo.

(2) Za odpadke, ki nastajajo pri opravljanju dejavnosti v veterinarski organizaciji, mora biti zagotovljeno zbiranje v skladu s predpisi, ki urejajo ravnanje z odpadki.

B) Posebni pogoji

a) Veterinarska ambulanta A

6. člen

Veterinarska ambulanta A opravlja dejavnost veterinarskih pregledov izključno v živilskih obratih manjše kapacitete in mora imeti prostor z:

- ❖ mestom za veterinarsko dokumentacijo;
- ❖ mestom za pakiranje in odpremo odvzetega materiala za preiskave ter hladilnikom;
- ❖ mestom za pomivanje s sterilizacijo;
- ❖ omaro za shranjevanje pribora;
- ❖ mestom za priročni laboratorij.

b) Veterinarska ambulanta B

7. člen

- (1) Veterinarska ambulanta B opravlja dejavnost javne veterinarske službe preventivnega cepljenja hišnih živali proti steklini v lastni ambulanti in izdajo veterinarskih spričeval zanje, kar lahko opravlja brez javnega razpisa, ter druge storitve javne veterinarske službe na podlagi javnega razpisa, razen izdaje veterinarskih spričeval in izvajanja del po pravilniku, ki ureja izvajanje sistematičnega spremljanja kužnih bolezni in vakcinacij v tekočem letu, in mora imeti:

- sprejemni prostor s čakalnico za stranke in živali;
- prostor za pregled, zdravljenje živali in kirurške posege;
- mesto za pakiranje in odpremo odvzetega materiala za preiskave;
- mesto za pomivanje s sterilizacijo;
- prostor oziroma opremo za shranjevanje zdravil in medicinskih pripomočkov;
- mesto za priročni laboratorij;

- mesto za veterinarja, veterinarskega pomočnika in veterinarsko dokumentacijo, z opremo za vodenje evidenc;
- sanitarije;
- izolator za male živali, pri katerih se sumi na kužno bolezen;
- prostor in opremo za shranjevanje poginulih živali (hladilna skrinja).

(2) Veterinarska ambulanta, ki opravlja dejavnosti javne veterinarske službe v živinorejskih obratih, mora imeti prostore oziroma mesta iz tretje, četrte, pete, sedme in osme alineje prejšnjega odstavka.

c) Veterinarska ambulanta C

8. člen

Veterinarska ambulanta C opravlja veterinarske storitve javne veterinarske službe na podlagi javnega razpisa in mora imeti:

- prostor za veterinarje in veterinarske pomočnike s pisarniško opremo in opremo za vodenje evidenc;
- sprejemni prostor s čakalnico za stranke in živali;
- prostor za pregled in zdravljenje živali;
- prostor za kirurške posege;

- mesto za pakiranje odvzetega materiala ter za pomivanje s sterilizacijo;
- prostor za shranjevanje zdravil in medicinskih pripomočkov;
- prostor ali mesto za opravljanje osnovnih laboratorijskih preiskav;
- sanitarni prostor (umivalnica s prho);

- garderobni prostor z omaricami za dnevno in delovno obleko;
- stranišče, ločeno za veterinarsko osebje in stranke;
- izolator za male živali in za živali, pri katerih se sumi na kužno bolezen;
- prostor in opremo za shranjevanje poginulih živali (skrinja).

9. člen

Veterinarski ambulanti B in C lahko opravljata tudi dejavnosti veterinarske ambulante A, če izpolnjujeta pogoje iz 6. člena tega pravilnika in če veterinarji, ki bodo opravljali te dejavnosti, ne opravljajo zdravljenja živali, razen zdravljenja hišnih živali.

d) Veterinarska bolnica

10. člen

Veterinarska bolnica mora izpolnjevati pogoje iz 8. člena tega pravilnika, poleg tega pa mora imeti:

- hlev za velike živali oziroma prostor (stacionar) za hišne živali;
- skladišče hrane in krme;
- odlagališče živalskih iztrebkov, urejeno v skladu s predpisom o urejanju gnojišč in greznic;
- opremo za premikanje živali, ki se ne morejo same gibati, na način, da se prepreči nepotrebno trpljenje.

e) Veterinarska klinika

11. člen

(1) Veterinarska klinika mora imeti, glede na registrirano dejavnost in vrsto ter obseg storitev, ki jih namerava opravljati oziroma jih opravlja:

a) sprejemne prostore:

- čakalnico za stranke in živali,
- sprejemno pisarno,
- sanitarije za stranke;

- b) ambulantne prostore za pregled živali;
- c) kirurški blok:
  1. prostor za kirurško pripravo in pripravo pacientov,
  2. prostor za pripravo in sterilizacijo pribora in instrumentov,
  3. operacijsko dvorano;

d) blok klinične diagnostike:

- klinični laboratorij ali sklenjeno pogodbo z drugim laboratorijem za opravljanje preiskav;
- prostore in opremo za izvajanje RTG, UZ, EKG in endoskopske diagnostike;

e) pomožne prostore:

- prostor za shranjevanje zdravil in medicinskih pripomočkov,
- prostor oziroma pisarno za veterinarje in veterinarske pomočnike s knjižnico in arhivom,
- garderobo,
- sanitarije;

f) stacionar:

- ustrezen prostor glede na vrsto živali za stacioniranje in okrevanje živali po posegu,
- prostor za intenzivno nego živali s kontroliranim dovajanjem kisika, vlage in toplote;

g) izolator za male živali;

h) prostor in opremo za shranjevanje poginulih živali.

f) Veterinarska ambulanta v osemenjevalnem središču

12. člen

Veterinarska ambulanta v osemenjevalnem središču opravlja dejavnost zdravstvenega varstva plemenjakov v osemenjevalnem središču, sistematičnega spremljanja zdravja plemenjakov in njihove zdravstvene sposobnosti za osemenjevanje, pridobivanja, priprave, skladiščenja in prometa s semenom, jajčnimi celicami in zarodki in mora imeti:

- prostor za odvzem semena;
- mesto za pripravo razredčevala;

- prostor za ugotavljanje oploditvene sposobnosti in higienske ustreznosti semena;
- prostor za čiščenje, pripravljane in hranjenje pribora za odvzem semena ter sterilizacijo opreme;
- prostor za 30-dnevno izolacijo semena, ki ni nujno na isti lokaciji;

- prostor za skladiščenje, pošiljanje in oddajo semena v promet, ki ni nujno na isti lokaciji;
- prostor za rezerve tekočega dušika (v osemenjevalnih središčih, kjer se z njim konzervira seme) ali zunanji rezervoar tekočega dušika (stolpna cisterna);
- prostor za zdravila ter shranjevanje potrošnega materiala (omara, hladilnik);

- prostor za priročni laboratorij ter za pakiranje in od-premo odvzetega materiala;
- prostor za veterinarje in veterinarske pomočnike ter dokumentacijo;
- sanitarije.

13. člen

Za vsakega plemenjaka mora biti poseben pribor za odvzem semena. Pribor se hrani v posebni omari.

14. člen

- (1) Prostor za odvzem semena mora biti velik vsaj 40 m² za odvzem bikovega semena in vsaj 10 m² za odvzem merjaščevega, ovnovega ali kozlovega semena.
- (2) V prostoru mora biti stojnica ali fantom za odvzem semena ter zaščitne ograje za ljudi, izdelane tako, da ne predstavljajo nevarnosti za poškodbe ljudi in živali.
- (3) Tla stojnice morajo biti iz grobega asfalta, gume ali drugega nedrsečega materiala, ki se lahko čisti in razkužuje.

15. člen

Prostor za ugotavljanje oploditvene sposobnosti in higienske ustreznosti semena ter za razredčevanje in embaliranje semena mora biti klimatiziran, da zagotavlja temperaturo prostora med 18 in 22 °C. Na oknih morajo biti senčila. Imeti mora opremo za opravljanje dejavnosti iz tega člena v skladu s predpisom, ki ureja zdravstveno ustreznost in sistematične preiskave plemenskih živali, živalskega semena, jajčnih celic in zarodkov.

g) Veterinarska lekarniška postaja

16. člen

Veterinarska lekarniška postaja ne more poslovati samostojno, temveč le v sestavi veterinarske ambulante B in C, veterinarske bolnice ali veterinarske klinike, ki ob storitvi izdajajo zdravila za uporabo v veterinarski medicini.

17. člen

(1) Za preskrbo z zdravili in medicinskimi pripomočki morajo biti v veterinarski organizaciji iz prejšnjega člena izpolnjeni naslednji pogoji:

- prostor ustrezne velikosti, ki ne sme biti izpostavljen neposredni sončni svetlobi, v nasprotnem primeru morajo biti okna zasenčena, z zagotovljenim naravnim ali umetnim prezračevanjem;
- okna in vrata prostora morajo biti zavarovana proti vlomu;
- tla morajo biti nepropustna.

(2) V prostoru mora biti naslednja oprema:

- police;
- hladilnik s termostatom;
- za zdravila s psihotropnimi in narkotičnimi učinki posebna kovinska omara, ki se da zakleniti; ključ ima samo odgovorni veterinar, ki mora voditi evidenco v skladu s predpisi, ki urejajo proizvodnjo in promet s prepovedanimi drogami;
- v hladilnikih in samem prostoru morajo biti termometri z območjem temperature od -10 do +30 °C in vlagomer;
- druga, glede na vrsto in obseg storitev, potrebna oprema.

18. člen

Za prevoz zdravil in kemikalij, ki jih veterinarji potrebujejo pri opravljanju svojega dela, morajo veterinarska ambulanta, bolnica in klinika zagotoviti naslednje pogoje:

- zdravila morajo biti v vozilu, v katerem se prevažajo, spravljena v posebnih toplotno izoliranih kasetah ali omaricah, ki se lahko čistijo, kjer so zdravila pregledno razvrščena in ločena po skupinah;

- za prevoz zdravil, ki se morajo hraniti pri temperaturi od +2 do +8 °C, mora biti v vozilu hladilnik s termostatom in priključkom na akumulator;
- za prevoz zdravil s psihotropnimi in narkotičnimi učinki ter kemikalij mora biti v vozilu pritrjena kovinska omarica, ki se da zakleniti.

III. KADRI IN NJIHOVA STROKOVNA USPOSOBLJENOST

19. člen

(1) Veterinarska ambulanta A mora imeti zaposlenega:

- enega veterinarja z opravljenim usposabljanjem in preizkusom znanja iz področja dela, ki ju organizira VURS.

(2) Veterinarska ambulanta B mora imeti zaposlena:

- enega veterinarja;
- enega veterinarskega pomočnika.

(3) Veterinarska ambulanta C mora imeti zaposlene:

- odgovornega vodjo: veterinarja;
- enega veterinarja;
- enega veterinarskega pomočnika.

(4) Veterinarska bolnica mora imeti zaposlene:

- odgovornega vodjo: veterinarja;
- enega veterinarja;
- enega veterinarskega pomočnika,
- enega hlevarja.

(5) Veterinarska klinika mora imeti zaposlene:

- odgovornega vodjo: veterinarja z opravljenim doktoratom ali magisterijem in 5-letno strokovno prakso ali mednarodno priznano specializacijo;
- po enega veterinarja za opravljanje dejavnosti, za katero se klinika verificira;
- veterinarske pomočnike glede na obseg dela.

6) Veterinarska ambulanta v osemenjevalnem središču mora imeti zaposlene:

a) v govedorejskem osemenjevalnem središču:

- odgovornega vodjo: veterinarja z opravljenim doktoratom ali magisterijem in 5-letno strokovno prakso ali med-narodno priznano specializacijo,
- enega veterinarja,
- enega veterinarskega pomočnika;

b) v prašičerejskem osemenjevalnem središču:

- odgovornega vodjo: veterinarja z opravljenim doktoratom ali magisterijem in 5-letno strokovno prakso ali mednarodno priznano specializacijo,
- dva veterinarska pomočnika;

- c) v osemenjevalnem središču za žrebce:
- odgovornega vodjo: veterinarja z opravljenim doktoratom ali magisterijem in 5-letno strokovno prakso ali mednarodno priznano specializacijo,
  - enega veterinarja,
  - enega veterinarskega pomočnika;

- d) v o semenjevalnem središču za drobnico:
- odgovornega vodjo: veterinarja z opravljenim doktoratom ali magisterijem in 5-letno strokovno prakso ali mednarodno priznano specializacijo,
  - enega veterinarskega pomočnika.

(7) Za potrebe veterinarske lekarniške postaje mora biti zaposlena odgovorna oseba - veterinar, ki je odgovoren za poslovanje z zdravili.

(8) Veterinarska organizacija lahko glede na naravo in obseg dela namesto veterinarskega pomočnika zaposli veterinarja.

20. člen

Samostojno strokovno delo v veterinarskih organizacijah opravljajo veterinarji, veterinarski pomočniki pa opravljajo veterinarska opravila pod nadzorom veterinarja.

21. člen

(1) Veterinarski pomočnik lahko opravlja naslednja veterinarska opravila:

- zaščitno cepljenje živali po navodilu veterinarja;
- aplikacije zdravil živalim po navodilu veterinarja;
- odvzem krvi, mleka in iztrebkov za laboratorijske preiskave in opravljanje tehničnih del preiskave na kokošji tifus;
- odvzem vzorcev in opravljanje trihinoskopije;

- osemenjevanje živali in vodenje evidence osemenjevanja;
- razporejanje zdravil in medicinskih pripomočkov za uporabo v veterinarski medicini po navodilu veterinarja;
- pripravljane razkužil in insekticidov ter opravljanje dezinfekcije, dezinsekcije in deratizacije po navodilu veterinarja;

- odvzem semena in pripravo osmenjevalnih doz pod nadzorom veterinarja;
- laboratorijski pregled semena na oploditveno sposobnost;
- opravljanje veterinarskih storitev, kot sta kastracija pujskov in korekcija parkljev,
- dehelmitizacijo in feruminizacijo prašičev;

- opravljanje rutinskih laboratorijskih preiskav in storitev pod nadzorom veterinarja;
- rutinske parazitološke preiskave;
- vodenje evidence in dokumentacije po navodilu veterinarja;
- pomoč pri operacijah in priprava kirurškega instrumentarija;
- označevanje živali - čipiranje, številčenje

(2) O veterinarskih opravilih iz prejšnjega odstavka, ki se glede na naravo dela periodično odrejajo, je treba voditi evidenco. Evidenca vsebuje podatke o imenu in priimku veterinarja, imenu in priimku veterinarskega pomočnika, obdobju ter izvedenih opravilih.

(3) Veterinarski pomočnik mora imeti za izvajanje veterinarskih opravil iz prvega odstavka tega člena ustrezno izobrazbo (veterinarski tehnik ali živinorejsko-veterinarski tehnik). Če te izobrazbe nima, mora za izvajanje teh opravil pridobiti ustrezna znanja na usposabljanjih po programu, ki ga pripravi Veterinarska fakulteta Univerze v Ljubljani v soglasju z VURS in Veterinarsko zbornico.

IV. NAČIN IN POSTOPEK TER ROKI ZA
VERIFIKACIJO VETERINARSKIH
ORGANIZACIJ TER NAČIN IN ROKI
NJIHOVEGA PREVERJANJA

22. člen

- (1) Z verifikacijo veterinarskih organizacij se ugotovi, ali izpolnjujejo s tem pravilnikom predpisane kadrovske, prostorske, tehnične pogoje ter pogoje glede opreme.
- (2) Verifikacijo opravi tričlanska komisija, ki jo s sklepom imenuje direktor Veterinarske zbornice.

23. člen

(1) Veterinarske organizacije morajo vložiti zahtevek za verifikacijo na Veterinarsko zbornico in priložiti naslednjo dokumentacijo:

a) veterinarska organizacija, ki je organizirana kot gospodarska družba:

- izpis iz sodnega registra,
- sistemizacijo in zasedbo (ime in priimek, izobrazba, delovne izkušnje) delovnih mest;

b) veterinarska organizacija, ki je organizirana kot samostojni veterinar (samostojni podjetnik):

- kopijo overjenega priglasitvenega lista po predpisih o gospodarskih družbah v roku 30 dni od njegovega prejema,
- sistemizacijo in zasedbo (ime in priimek, izobrazba, delovne izkušnje) delovnih mest.

(2) Veterinarska ambulanta A mora poleg dokumentacije iz prejšnjega odstavka priložiti tudi dokazilo o izpolnjevanju pogojev iz prvega odstavka 19. člena tega pravilnika.

(3) Na podlagi vloženega zahtevka opravi komisija iz drugega odstavka prejšnjega člena ogled objekta, prostorov, opreme ter dokumentacije in pripravi mnenje glede vloženega zahtevka, kar je podlaga za izdajo odločbe o verifikaciji veterinarske organizacije.

24. člen

Veterinarska zbornica preverja izpolnjevanje predpisanih pogojev veterinarskih organizacij najmanj vsakih 5 let od opravljene verifikacije.

V. PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE

25. člen

(1) Obstoječe verificirane veterinarske organizacije so se dolžne uskladiti z določbami tega pravilnika do 31. decembra 2005 in najkasneje do tega datuma vložiti zahteve za verifikacijo potem pravilniku.

(2) Veterinarji, ki opravljajo dela kot odgovorni vodje veterinarskih ambulant v osemenjevalnih središčih, pa ne izpolnjujejo pogojev iz šestega odstavka 19. člena tega pravilnika, lahko opravljajo ta dela še največ tri leta po uveljavitvi tega pravilnika.

(3) Veterinarji iz prvega odstavka 19. člena tega pravilnika so dolžni opraviti usposabljanje in preizkus znanja najkasneje do 31. decembra 2005 oziroma do vložitve zahtevka za verifikacijo veterinarske organizacije.

(4) Veterinarski pomočniki, ki nimajo ustrezne izobrazbe, so dolžni pridobiti ustrezna znanja v roku enega leta po uveljavitvi tega pravilnika.

26. člen

Z dnem uveljavitve tega pravilnika preneha veljati pravilnik o pogojih, ki jih morajo izpolnjevati javni veterinarski zavodi in zasebna veterinarska dejavnost in o postopku njihove verifikacije ter preverjanja (Uradni list RS, št. 6/96, 33/96, 3/97, 5/98, 56/99, 107/99 in 33/00).

27. člen

Ta pravilnik začne veljati naslednji dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

Št. 323-315/2003

Ljubljana, dne 7. aprila 2003.

EVA 2003-2311-0085

mag. Franc But l. r.

Minister za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano

SPLOŠNA INFORMACIJA O PREMIIH ŽIVALI

PO 01.01.2006

I. PREMIKI ŽIVALI V KLAVNICO

- ZNOTRAJ DRŽAVE
- V DRUGO DRŽAVO ČLANICO
- V TRETJE DRŽAVE

1. PREMIIKI REJNIIH ŽIVALI V KLANJE ZNOTRAJ DRŽAVE

- IZJAVA O PREHRANSKI VARNOSTI ZA ŽIVALI NAMENJENE V ZAKOL
  - Izpolni rejec živali
  - Posreduje obratu (klavnici) →
→ uradni veterinar
- Govedo – potni list; drobnica ali prašiči – spremni list; kopitarji ID in PI

- Izjava mora biti dostavljena najmanj 24 ur pred zakolom

Oddaja perutnine v zakol

- Izjava o prehranski varnosti za živali namenjene v zakol
- Zdravstveno spričevalo za živali
- Obvestiti OU 72 ur pred oddajo

Oddaja bolnih živali v zakol in oddaja trupov
v sili zaklanih živali v klavnico

- Izjava o prehranski varnosti za živali namenjene v zakol
- Veterinarska napotnica (izda veterinar po opravljenem kliničnem pregledu)

2. PREMİK REJNIH ŽIVALI V KLANJE V DRUGO DRŽAVO ČLANICO ES

- Neposredno iz izvorneĝa gospodarstva
- Preko zbirnega centra za ŝivali

Izvorno gospodarstvo

- Uradni veterinar pregleda evidence in živali
  - Izda veterinarsko spričevalo
  - Premik vnese v sistem TRACES
  - Izjava o prehranski varnosti za živali namenjene za zakol v jeziku druge države članice

Zbirni center

- A in B del veterinarskega spričevala izpolni uradni veterinar po pregledu evidenc in registra
- C del izpolni po pregledu živali uradni veterinar v zbirnem centru za celotno pošiljko
- Izjava o prehranski varnosti za živali namenjene za zakol v jeziku druge države članice

- Govedo – potni list
- Drobna ali prašiči – spremni list
- Kopitarji – ID in PI

3. PREMİK REJNIH ŽIVALI V KLANJE V TRETJE DRŽAVE _ IZVOZ

- Imetnik pridobi informacijo o uvoznih pogojih
- Posreduje VURS
- Izvoz živali spremlja veterinarsko spričevalo za izvoz v tretjo državo

II. PREMIKI MED IMETNIKI ŽIVALI

1. PREMIKI ZNOTRAJ DRŽAVE

- Žival mora biti označena v skladu z veljavno zakonodajo – odgovornost imetnika živali (vpis v register)
- Premiki psov mačk in belih dihurjev – potni list
- Ostale vrste – identifikacijski dokument v kolikor je predpisan

2. PREMIKI ZNOTRAJ ES

- Kopitarje, govedo, prašiče, drobnico in ostale vrste spremlja veterinarski certifikat – uradni veterinar OU
VURS
- Predpisano označene

- Premik psov, mačk in belih dihurjev
Potni list razen za VB, Švedsko in
Finsko

3. ZAHTEVE ZA PREMIKE V TRETJE DRŽAVE

- Informacija o uvoznih pogojih
- VURS
- Veterinarsko spričevalo

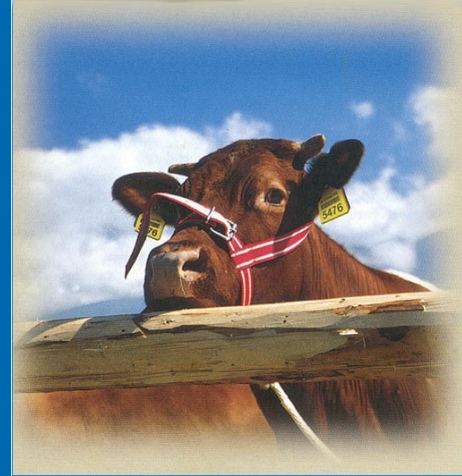
Identifikacija in registracija

goveda, drobnice in prašičev

NAMEN OZNAČEVANJA ŽIVALI

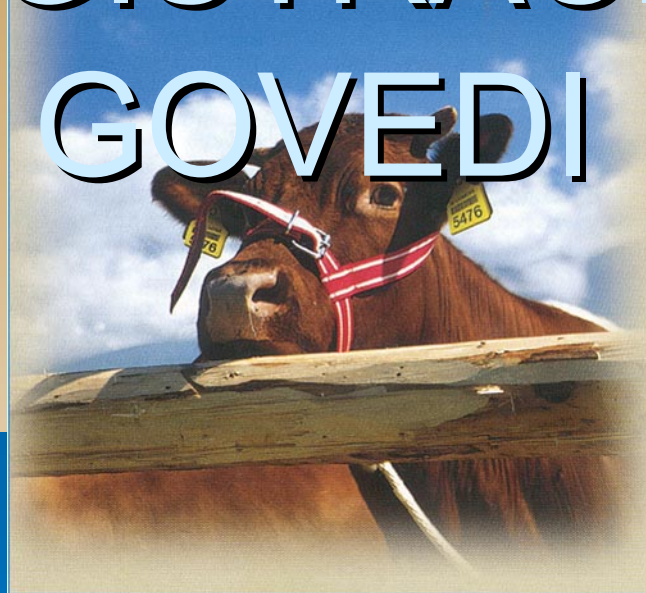
- Varovanje zdravja ljudi / bolezni nevarne ljudem in živalim - zoonoze
- Kontrola proizvodnje, selekcije in reprodukcije
- Zdravstveno varstvo živali / zaščita črede pred kužnimi boleznimi
- Enostavnejše vlaganje zahtevkov za premije

➤ Označevanje mesa

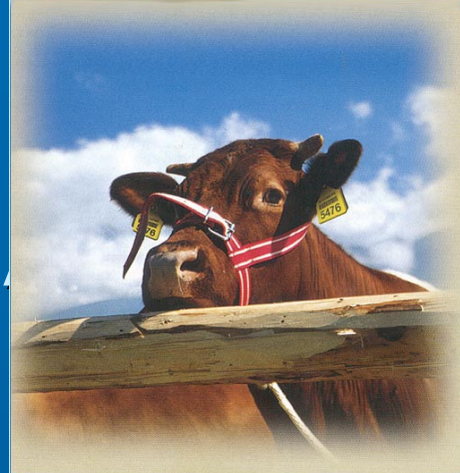
- vračanje zaupanja kupcev
- trženje mesa slovenskega porekla
- podpora domačim blagovnim znamkam

➤ https://storitve-mkqp.gov.si/dad/sir_javno/wjavnivpogled.startup

IDENTIFIKACIJA IN REGISTRACIJA GOVEDI

MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO, GOZDARSTVO IN PREHRANO
SLUŽBA ZA IDENTIFIKACIJO IN REGISTRACIJO ŽIVALI

OZNAČEVANJE IN REGISTRACIJA ŽIVALI V SLOVENIJI

- **Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano - MKGP**
  - **Služba za identifikacijo in registracijo živali - SIR**
- **Novi sistem označevanja in registracije govedi se je začel izvajati januarja, 2001**
  - **Odredba o označevanju in registraciji govedi (Ur.l. RS št. 86/99, 59/00, 111/00, 118/00, 82/01 in 85/01)**
  - **Pravilnik o identifikaciji in registraciji goved (16/03)**

POTEK DEL

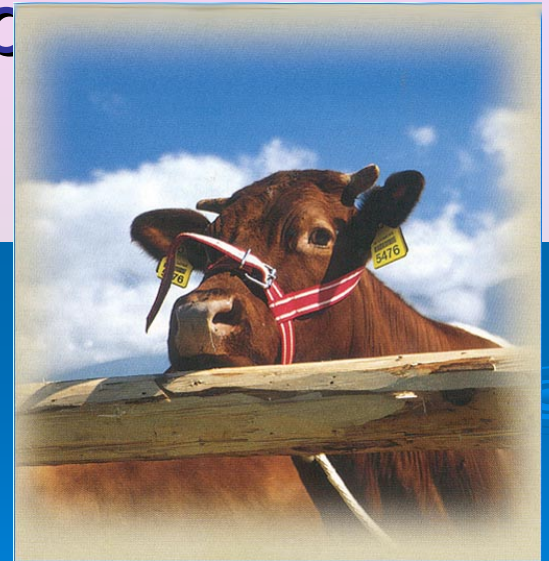
KMG-MID

1. Registracija gospodarstev in imetnikov govedi - December 2000

2. Popis in registracija govedi; vnc CRG - Januar 2001

- selekcijska služba
- veterinarska služba
- imetniki govedi

3. Podatke o premikih sporočajo:

- veterinarske ambulante
- VHS - pogini

OBVEŠČANJE REJČEV

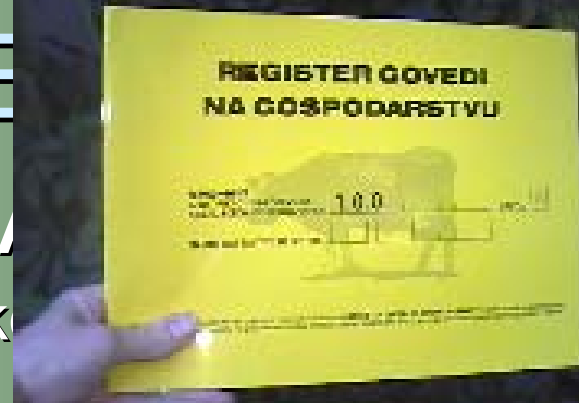
- Brošure za rejce
- Dopisi, pisma
- Periodični izpisi iz CRG
- Mediji

OBVEZNI DOKUMENTI

-REGISTER GOVEDI NA GOSPODARSTVU

- Za vpisovanje novih rojstev in premikov
- hraniti doma najmanj 3 leta

-POTRDILO O OZNAČITVI /OZNAČEVALEC/

- Za sporočanje podatkov o novih rojstvih
- Začasni potni list za teleta do 28 dni

-POTNI LIST ZA GOVEDO /MKGP-SIR/

- Dokument, ki spremlja govedo pri premikih

+KUPONI ODHOD/PRIHOD

- Javljanje premikov

CENTRALNI REGISTAR GOVEDI – CRG

➤ Je centralna računalniška baza podatkov za celotno Slovenijo

- rojstva, premiki, smrti živali rojenih po 1.1.2001

➤ Komuniciranje

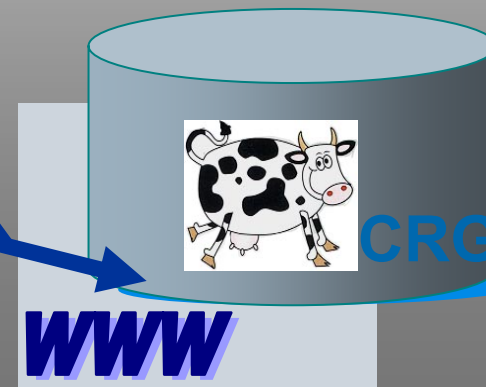
62 veterinarskih organizacij

8 selekcijskih centrov

klavnice

imetniki govedi

INTERNET
ISDN, ADSL,
analogna zveza

UPORABNIŠKO IME in GESLO

Vnos omrežnega gesla

Natipkajte uporabniško ime in geslo.

Mesto: www2.gov.si

Sfera: SIR

Uporabnik:

Geslo:

Shrani to geslo v seznam gesel

V redu

Prekliči

Republika Slov

[Vlada Republike Slovenije](#)

[Urad Vlade RS za informiranje](#)

[Center Vlade RS za informatiko](#)

Na tem strežniku se predstavljajo [DRŽAVNE USTANOVE](#).
Več o njihovem delu najdete v [STVARNEM KAZALU](#) ali na

[The Government of the Republic of Slovenia](#)

[Public Relations and Media Office](#)

[Government Centre for Informatics](#)

This is the official server of the [SLOVENIAN STATE INSTITUTIONS](#). More detailed information on their work can

POVEZOVANJE DRUGIH INF. SISTEMOV S CCR

ROJSTVO TELETA

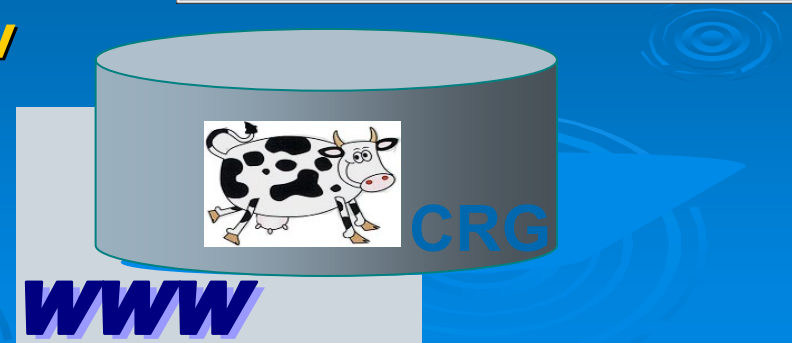
- **Tele je treba označiti in registrirati starosti 20 dni**

1. Tele vpisati v hlevsko knjigo – RGG
2. Teleta označiti z ušesno znamko
3. Izpolniti Potrdilo o označitvi oz. posredovati podatke SIR

REPUBLIKA SLOVENIJA		MINISTRSTVO ZA KMETIŠTVO GOZDARSTVO IN POKLIČARSTVO		POTRDILO O OZNAČITVI	
IDENTIFIKACIJSKA ŠTEVILKA ŽIVALI					
SI		KMG - MID		CRED A	
1 0 0				Datum rojstva živali	
Primek/ Naziv				Spol: ☐ M ☐ Z	
Ime				Pasma (po šifrantu)	
Ulica, hišna št., poštna št., pošta				☐ Mrtvoroden ☐ Pogin po porodu	
Mati		Ime		Št. potrdila o osenenitvi	
Oče		Ime		Datum osenenitve	
Šifra označevalca		Podpis označevalca		Datum označitve	
				Podpis imetnika	

Imetnik s svojim podpisom potrjuje, da so vsi navedeni podatki točni.
Priloge se, da se številke na tem potrdilu in vsilavjenih ušesnih znamkah ujemajo. Prite čitljivo z velikimi tiskanimi črkami in v kvadratu.
Najkasneje v 7 dneh po označitvi posreduje potrdilo služni, podrobneje za označevanje.

4. Registracija - vnos podatkov v CRG

ODHOD – oddaja v klanje

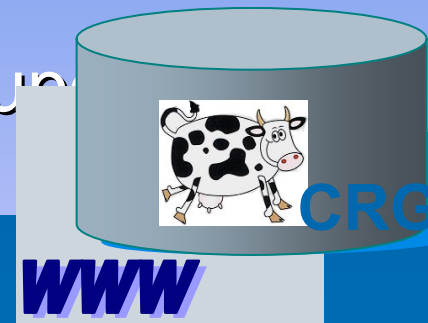
POTNI LIST ZA GOVEDO

ODHOD

+ **PRIHOD**

➤ Imetnik ob dvigu veterinarskega spričevala predloži Potni list

- veterinarju posreduje izpolnjen kupon **ODHOD**

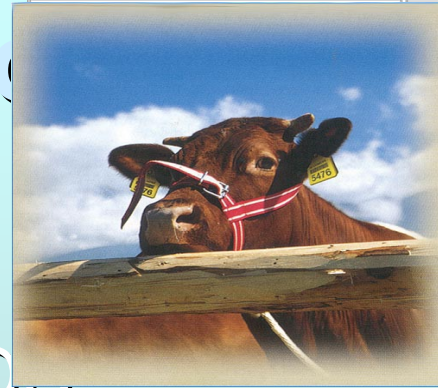

- **Veterinar** registrira odhod v CRG

➤ Potni list s kuponom **PRIHOD** se posreduje z živaljo na **klavnico**

PRIHOD- prijava zakol

- Klavnica z živaljo prejme Potni list s kuponom PRIHOD

REPUBLIKA SLOVENIJA
Ministrstvo za kmetištvo, gozdarstvo in prehrano
Inštitut za identifikacijo in registracijo živali

POTNI LIST ZA GOVEDO

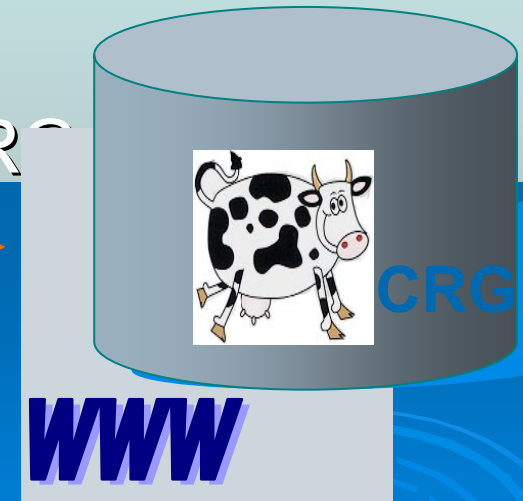
IDENTIFIKACIJSKA ŠTEVILKA ŽIVALI	Podatki o živali Datum rojstva: Spol: Pasma: Mati: Oče:	1. IMENIK: KMG-MID Pisarnik/ Narč: Ime: Ulica, Številka št., pošta, polje: Datum prejemnika: Poljejo:	2. IMENIK: KMG-MID Pisarnik/ Narč: Ime: Ulica, Številka št., pošta, polje: Datum prejemnika: Poljejo:
Dejarska regija: ID inštitutskega grupiranih/ra:	Dejarska regija: Ime inštitutskega oddelka in njegov/a glavni/a vodja:	3. IMENIK: KMG-MID Pisarnik/ Narč: Ime: Ulica, Številka št., pošta, polje: Datum prejemnika: Poljejo:	4. IMENIK: KMG-MID Pisarnik/ Narč: Ime: Ulica, Številka št., pošta, polje: Datum prejemnika: Poljejo:
Prevozniki status za žival in vlog:	Prva starostna kategorija	Druga starostna kategorija	

Prejemnik od imetnika:
KMG-MID
Pisarnik/
Narč:
Ime:
Ulica,
Številka št.,
pošta,
polje:
Datum
prejemnika:
Poljejo:

Moji podatki:
KMG-MID
Pisarnik/
Narč:
Ime:
Ulica,
Številka št.,
pošta,
polje:
Datum
prejemnika:
Poljejo:

IMPLENT (GIZDALEH):
ŽIVK ... VSK:
Datum prvega gveda:
Poljejo prejemnika:

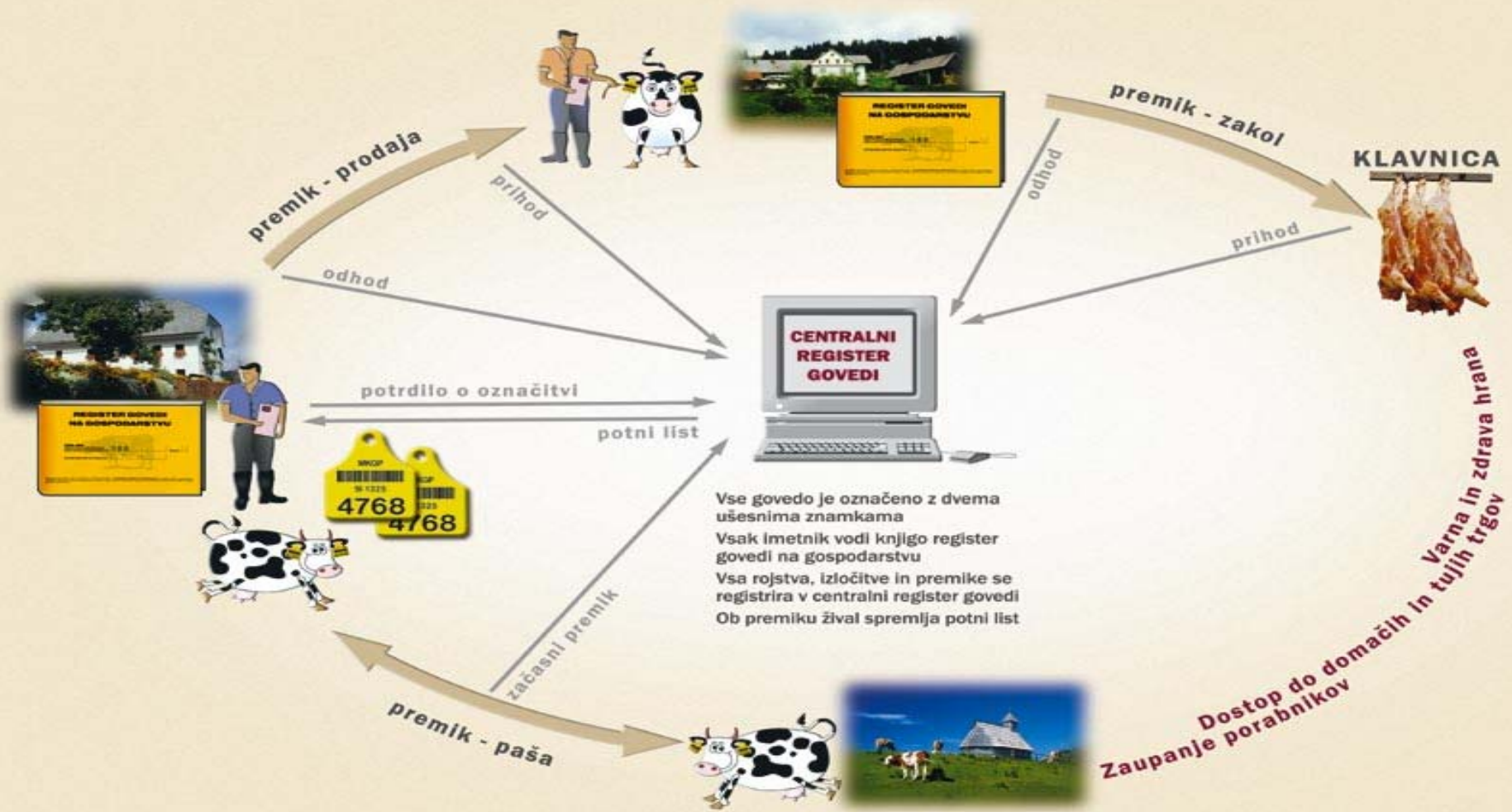
- Klavnica sporoči podatke v CRG
  - zakol živali je registriran

Javljanje podatkov o zakolu

Klavnica je dolžna javljati podatke o zakolu v Centralni register govedi:

- V elektronski obliki na naslov: Govedo.sir@gov.si
- Z vnašanjem podatkov neposredno v CRG
- S pošiljanjem kuponov in potnih listov na SIR*

Od hleva do mize

SPREMLJANJE POREKLA GOVEJEGA MESA

VSI KLAVNO - PREDELOVALNI OBRATI, RAZSEKOVALNICE IN MALOPRODAJA MORAJO DO 31. 12. 2002 UVESTI SISTEM OZNAČEVANJA MESA, IZ KATEREGA BO RAZVIDNO POREKLO MESA. IZ OZNAČB MORA BITI RAZVIDNA POVEZAVA MED ŽIVALJO IN MESOM.

KLAVNICA
V klavnici preverijo identifikacijo govedu in primerjajo podatke s podatki v centralnem registru govedu.

RAZSEKOVALNICA, MALOPRODAJA
Obelježevanje klavnih trupov omogoča povezavo med živaljo in mesom.

PORABNIKI
V trgovini je meso opremljeno s podatki o poreklu.

Označba na mesu vsebuje najmanj:
-število živali
-države rojstva, reje, klanja in razseka
-števili klavnice in razsekovalnice

Računalniška aplikacija

VOLOS

The background features several decorative elements consisting of concentric circles in shades of blue, resembling ripples on water. These circles are positioned in the lower half of the slide, with one large circle on the left, a smaller one in the center, and a cluster of three overlapping circles on the right.

VOLOS – sistem za sledenje rejnih živali

- Centralni register govedi
- Centralni register prašičev
- Centralni register drobnice

Imetnik živali lahko:

- registrira novorojena teleta,
- registrira živali prejete iz članic EU, uvožene živali
- registrira odhode z gospodarstva in prihode na gospodarstvo
- naroča ušesne znamke
- naroča register govedi na gospodarstvu
- pregleduje podatke....

Sektor za Identifikacijo
In registracijo živali

VOLOS

Uporabnik: **mpislak**

Datum: 05.01.06

GOVEDO

PRAŠIČI

DROBNICA

obvestila, poročila, navodila:

- [Drugi poziv za sporočanje staleža \(16.11.05\)](#)
- [Sprememba gesla \(26.07.05\)](#)
- [Aplikacija VOLOS na novem spletnem naslovu \(20.05.05\)](#)

[Pregled obvestil, poročil, navodil](#)

VOLOS-GOVEDO

Registracija živali:

- Novorojena teleta , uvoz/prejem
- NVI - Registracija poginov

Iskanje in popravljanje:

- Živali - registracije in premiki
- Potomci po materi
- Predniki živali

Premiki:

- Odhod
- Prihod
- Planina/skupni pašnik
- Klavnice

Obvestila,poročila,navodila:

- Aplikacija NKS - navodilo za uporabnike IRSKGH (19.09.05)
- Aplikacija NKS - navodilo za uporabnike VURS (19.09.05)
- Sprememba gesla (26.07.05)
- Pregled obvestil, poročil, navodil

Izpisi:

- Seznam živali na gospodarstvu
- Rojstni podatki in premiki živali
- Seznam gospodarstev
- Dnevno poročilo
- Informativno mesečno poročilo
- Izračun zneskov za sofinanciranje storitev
- Seznam vnašalcev
- Seznam označevalcev
- Trgovci z živalmi

- Zdravstveni statusi

 [Klavnice](#)

 [Pregled obvestil, poročil, navodil](#)

Izpisi:

 [Seznam živali na gospodarstvu](#)

 [Rojstni podatki in premiki živali](#)

 [Seznam gospodarstev](#)

 [Dnevno poročilo](#)

 [Informativno mesečno poročilo](#)

 [Izračun zneskov za sofinanciranje storitev](#)

 [Seznam vnašalcev](#)

 [Seznam označevalcev](#)

 [Trgovci z živalmi](#)

 [Zdravstveni statusi](#)

Naročila:

 [Naročanje novih ušesnih znamk](#)

 [Naročanje dvojnikov ušesnih znamk](#)

[Navodila - naročanje novih uš. znamk](#)

[Navodila - naročanje dvoj. uš. znamk](#)

 [Register govedi na gospodarstvu](#)

Registrirane živali

Vnesi pogoje za iskanje registrirane živali

G_MID:

Ident. številka živali:

Spol: Moški
 Ženski

Pasma:

Datum rojstva: do

Ident. številka matere:

Išči

Pobriši polja

Premiki živali - ODHOD

ODHOD

Ident. št. živali

Podatki o oddajatelju:

G-MID Priimek Ime Ulica, HŠ Pošta Št. vet. sprič. Št. vet. napotnice Datum odhoda Država izvoza/odpreme

Podatki o prejemniku:

G-MID Priimek Ime Ulica, HŠ Pošta Razlog odhoda Prodaja/Reja/Klavnica Pogin Zakol v sili Kraja/Izguba Izvoz/Odprema Odhod naslednje živali z istega gospodarstva

Portal za identifikacijo in registracijo živali

Premiki živali - PRIHOD

Uporabnik: mpislak
Datum: 05.01.06

PRIHOD

Ident. št. živali

Podatki o oddajatelju:

G-MID

Priimek

Ime

Ulica, HŠ

Pošta

Podatki o prejemniku:

G-MID

Priimek

Ime

Ulica, HŠ

Pošta

Datum prihoda

Prihod naslednje živali na isto gospodarstvo

Ministerstvo za Identifikacijo in registracijo živali

Uporabnik: [mpislak](#)
Datum: 05.01.06

Seznam živali na gospodarstvu

G-MID :

Imetnik :

Gospodarstvo :

Čreda :

Datum od :

do :

Seznam :

Sortiranje :

Ministrstvo za Identifikacijo in registracijo živali

Pogin govedi

Uporabnik: [mpislak](#)

Datum: 05.01.06

Pogin govedi

G-MID pogina

G-MID NVI

Priimek

Naziv

Ime

V primeru mrtvorojene oziroma neregistrirane živali prosimo vpišite naslednje podatke:

Ulica, HŠ

Pošta

Datum rojstva

Ident. št. živali

Mati

Datum pogina

Prihod poginjene živali z istega gospodarstva

[Zaj na prvo stran](#)

[Pomoč](#)

Agencija za Identifikacijo in registracijo živali

Uporabnik: [mpislak](#)
Datum: 05.01.06

Pregled trgovcev z živalmi

Gospodarstvo	Trgovec	Tel. Št.	Naslov	Naslov gospodarstva
510011	KZ LJUTOMERČAN LJUTOMER Z.O.O.		KOLODVORSKA ULICA 16 , 9240 LJUTOMER	Trgovec ni registriran govedorejec
335102	BOŠKIN ALDO	05/305 70 28, 041/572 926	BRANIK 124 , 5295 BRANIK	Trgovec ni registriran govedorejec
347764	EQUI-MEX D.O.O.	05 75 65 101, 041 343 856	PLANINA 203 , 6232 PLANINA PRI RAKEKU	Trgovec ni registriran govedorejec
510011	VOLBEN D.O.O. LENART	041 538182	INDUSTRIJSKA ULICA 8 , 2230 LENART V SLOVENSКИH GORICAH	Trgovec ni registriran govedorejec
481267	ČRNE ALOJZIJ	07-308-13-93	DOBRAVICA 16 , 8310 ŠENTJERNEJ	Trgovec ni registriran govedorejec
306090	KMETIJSKA ZADRUGA RAČE Z.O.O.	02 6081881	CESTA TALCEV 1 , 2327 RAČE	Trgovec ni registriran govedorejec
303992	KMETIJSKA ZADRUGA STIČNA Z.O.O.	01 7887600	CESTA 2. GRUPE ODREDOV 17 , 1295 IVANČNA GORICA	Trgovec ni registriran govedorejec
510011	KZ VIPAVA Z.O.O.	05/3644300	GORIŠKA CESTA 13 , 5271 VIPAVA	Trgovec ni registriran govedorejec
0275675	BREŠKA JURIJ	05/388-58-79,041/723-528	SUŽID 1B , 5222 KOBARID	SUŽID 1B , 5222 KOBARID
510011	RAIFFEISEN D.O.O.		INDUSTRIJSKA ULICA 8 , 2230 LENART V SLOVENSКИH GORICAH	Trgovec ni registriran govedorejec
332206	LISJAK SREČKO	05 366 53 27	VRHPOLJE 109 , 5271 VIPAVA	VRHPOLJE 109 , 5271 VIPAVA
510011	PELICON D.O.O.		KIDRIČEVA ULICA 20 , 5000 NOVA GORICA	Trgovec ni registriran govedorejec
291095	JADRAN D.D. SEŽANA	05 7391200	PARTIZANSKA CESTA 69 , 6210 SEŽANA	PARTIZANSKA CESTA 69 , 6210 SEŽANA
510011	AGROEVROTRADE D.O.O.	02/5669020	ŠRATOVCI 36 , 9252 RADENCI	Trgovec ni registriran govedorejec
507297	POMURKA D.D., MURSKA SOBOTA	02/514 8400	PANONSKA ULICA 11 , 9000 MURSKA SOBOTA	PANONSKA ULICA 11 , 9000 MURSKA SOBOTA
316342	KZ ČRENŠOVCI	069/70-232	ULICA PREKMURSKЕ ČETE 23 , 9232 ČRENŠOVCI	Trgovec ni registriran govedorejec
307240	KZ RADGONA, Z.O.O.	02/564-27-08	PARTIZANSKA CESTA 23 , 9250 GORNJA RADGONA	Trgovec ni registriran govedorejec

Rektor za Identifikacijo in registracijo živali

Seznam živali na gospodarstvu

Uporabnik: [mpislak](#)
Datum: 05.01.06

Imetnik: **LISJAK SREČKO**

Lokacija (G-MID): **100332206 A**

VRHPOLJE 109, 5271 VIPAVA

Metijsko gospodarstvo (KMG-MID): 100332206 A

Datum: **05.01.2006**

živali Dat. rojstva Spol Pasma Mati Oče Prihod Odhod Opomba

Število vseh živali : 0
Število ženskih živali : 0
Število moških živali : 0

Rektor za Identifikacijo
in registracijo živali

Uporabnik: [mpislak](#)
Datum: 05.01.06

Nove ušesne znamke

ROČANJE NOVIH UŠESNIH ZNAMK

[ročila novih ušesnih znamk](#)

ZDELITEV UŠESNIH ZNAMK NA OZNAČEVALCA

[zdelitev ušesnih znamk na označevalca](#)

PISI UŠESNIH ZNAMK

[is naročil ušesnih znamk !](#)

Ministrstvo za kmetištvo, gozdarstvo in prehrano
Inštitut za identifikacijo in registracijo živali

Uporabnik: [mpislak](#)
Datum: 05.01.06

Pregled naročil s strani naročnika

PARAMETRI ZA IZPIS NAROČIL

IZBERITE TIP POROČILA:

Izberite tip ušesne znamke: Moja naročila Naročila moje organizacije

Dodatni iskalni pogoji:

Izberite status naročila:

- IZVEDENO
- NEVELJAVNO
- VELJAVNO
- ŽE PREVZETO

Št. naročila:

Dat. naročila: do

KMG-MID:

Šifra organizacije:

Izberite tip naročila:

- NADOMESTNE_UZ
- NOVE_UZ

Naziv naročnika:

Naslov naročnika:

Identifikacijska številka

Agencija za Identifikacijo in registracijo živali

Uporabnik: mpislak

Datum: 05.01.06

VOLOS-PRAŠIČI

PREMIKI

[Odhod](#)

[Prihod](#)

ISKANJE

Št. spremnega lista:

NAROČANJE

[Naročanje ušesnih znamk](#)

[Pregled naročil](#)

Register prašičev na gospodarstvu

Spremni list

IZPISI

[Premiki po imetnikih](#)

[Premiki po organizacijah](#)

[Izračun zneskov za sofinanciranje storitev](#)

[Seznam vnašalcev](#)

[Seznam označevalcev](#)

[Seznam gospodarstev](#)

STALEŽ

[Sporočanje staleža](#)

[Pregled staleža](#)

NAVODILA

[Drugi poziv za sporočanje staleža \(16.11.05\)](#)

[Sprememba gesla \(26.07.05\)](#)

[Aplikacija VOLOS na novem spletnem](#)

[naslovu \(20.05.05\)](#)

Rektor za Identifikacijo in registracijo živali

Premiki živali - ODHOD

Uporabnik: mpislak

Datum: 05.01.06

ODHOD Št. spremnega lista SKUPNO ŠT. ŽIVALI:

Podatki o oddajatelju:

Podatki o prejemniku:

G-MID

Priimek:

Ime:

Ulica, HŠ:

Pošta:

Št. vet. sprič.:

Datum oddaje:

G-MID

Priimek:

Ime:

Ulica, HŠ:

Pošta:

Reg. št. vozila:

Izvoz/Odprema:

 Odhod naslednje skupine živali z istega gospodarstva

[Pojdi na prvo stran](#)

[Pomoč](#)

Agencija za identifikacijo in registracijo živali

VOLOS-DROBNICA

Uporabnik: mpislak

Datum: 05.01.06

PREMIKI

[Odhod](#)

[Prihod](#)

ISKANJE

Št. spremnega lista:

NAROČANJE

[Naročanje ušesnih znamk](#)

[Pregled naročil](#)

Register drobnice na gospodarstvu

Spremni list

IZPISI

[Premiki po imetnikih](#)

[Premiki po organizacijah](#)

[Izračun zneskov za sofinanciranje storitev](#)

[Seznam vnašalcev](#)

[Seznam označevalcev](#)

[Seznam gospodarstev](#)

STALEŽ

[Sporočanje staleža](#)

[Pregled staleža](#)

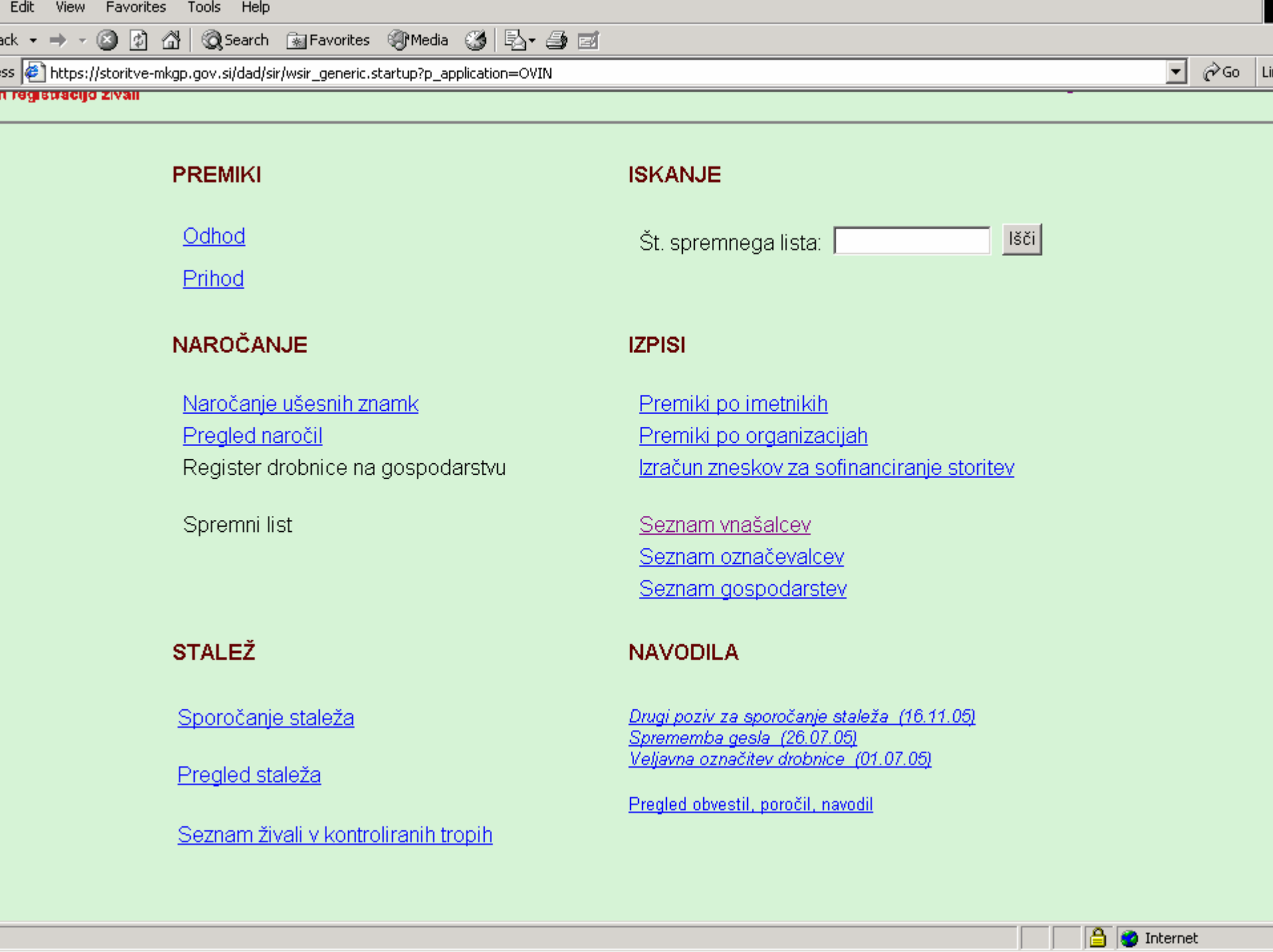
NAVODILA

[Drugi poziv za sporočanje staleža \(16.11.05\)](#)

[Sprememba gesla \(26.07.05\)](#)

[Veljavna označitev drobnice \(01.07.05\)](#)

[Pregled obvestil, naročil, navdtil](#)

PREMIKI

[Odhod](#)

[Prihod](#)

NAROČANJE

[Naročanje ušesnih znamk](#)

[Pregled naročil](#)

Register drobnice na gospodarstvu

Spremni list

STALEŽ

[Sporočanje staleža](#)

[Pregled staleža](#)

[Seznam živali v kontroliranih tropih](#)

ISKANJE

Št. spremnega lista:

Išči

IZPISI

[Premiki po imetnikih](#)

[Premiki po organizacijah](#)

[Izračun zneskov za sofinanciranje storitev](#)

[Seznam vnašalcev](#)

[Seznam označevalcev](#)

[Seznam gospodarstev](#)

NAVODILA

[Drugi poziv za sporočanje staleža \(16.11.05\)](#)

[Sprememba gesla \(26.07.05\)](#)

[Veljavna označitev drobnice \(01.07.05\)](#)

[Pregled obvestil, poročil, navodil](#)

**Pravilnik
o opravljanju državnega
izpita za doktorje
veterinarske medicine**

I. SPLOŠNE DOLOČBE

1 . člen

Ta pravilnik natančneje določa vsebino in način opravljanja državnega izpita za doktorje veterinarske medicine (v nadaljnjem besedilu: izpit), sestavo, oblikovanje in delo izpitnih komisij ter vodenje evidenc o izpilih

II. VSEBINA IZPITA

2. člen

Izpit obsega splošni in posebni del.

Splošni del izpita se opravlja ustno, posebni del izpita pa obsega pisno nalogo in ustni del izpita.

3. člen

Splošni del izpita obsega preizkus znanja iz:

- ustavne ureditve s poudarkom na temeljnih izhodiščih ustavne ureditve, človekovih pravicah in temeljnih svoboščinah, gospodarskih in socialnih razmerjih, oblikah neposredne in posredne demokracije, organizaciji državne oblasti in ustavnem sodstvu;

- organizacije izvršilne oblasti s poudarkom na funkcijah in organizaciji vlade in uprave ter položaju zaposlenih v državnih organih

- organizacije in funkcij lokalne samouprave;
- položaja in organizacije organov pravosodja, sod-stva, odvetništva in notariata;

- varstva osebnih podatkov;
- temeljev pisarniškega poslovanja in dolžnosti uprav-nih organov do dokumentarnega gradiva

2. upravnega postopka po zakonu, ki ureja splošni upravni postopek

4. člen

Ustni del posebnega dela izpita
obsega:

1. zagovor pisne naloge;

2. preizkus znanja iz:

- varstva živali pred kužnimi boleznimi;
- zagotavljanja varstva prebivalstva pred nalezljivimi boleznimi glede preprečevanja in zatiranja zoonoz;
- prometa z zdravili, ki se uporabljajo v veterinarski medicini;
- reprodukcije živali;

- zdravstvene ustreznosti živil;
- epidemiologije alimentarnih infekcij in intoksikacij;
- higijene živilskih obratov;
- zdravstvene ustreznosti krme in vode za napajanj

- zaščite živali pred mučenjem;
- organizacije veterinarske službe;
- evidenc in poročil.

5. člen

Izpit se opravlja na Veterinarski upravi Republike Slove-nije (v nadaljnjem besedilu: VURS).

Kandidat za opravljanje izpita pošlje na VURS prijavo na obrazcu, ki je kot priloga 1 sestavni del tega pravilnika.

K prijavi priloži kandidat dokazilo o končanem študiju veterinarske medicine.

III. IZPITNA KOMISIJA

6. člen

Izpit opravlja kandidat pred izpitno komisijo (v nadalj-njem besedilu: komisija), ki jo sestavljajo predsednik, dva člana ter zapisnikar.

Komisijo imenuje generalni direktor VURS z odločbo.

7. člen

Izpraševalci za splošni del izpita so univerzitetni diplomirani pravniki s strokovnim ali pravniškim državnim izpitom. Izpraševalci za posebni del izpita so doktorji veterinarske medicine z opravljenim strokovnim izpitom za inšpektorja, ki imajo:

- opravljeno specializacijo ali magisterij s področja veterinarsko-medicinskih dejavnosti ter najmanj dve leti delovnih izkušenj pri upravnem organu za veterinarstvo ali
- 10 let delovnih izkušenj pri upravnem organu za veterinarstvo

8. člen

Člani komisije in zapisnikar morajo vestno opravljati dolžnosti v zvezi z delom v komisiji.

Generalni direktor VURS razreši člana ali zapisnikarja, če ta večkrat krši obveznosti, določene v tem pravilniku.

9. člen

Predsedniku, članom in zapisnikarju pripada plačilo za delo v komisiji. Višino plačila določi generalni direktor VURS s sklepom.

Stroške izpita krije prijavitelj.

IV. NAČIN OPRAVLJANJA IZPITA

10. člen

Generalni direktor VURS z mesečnim razporedom določi predsednika, ostala člana komisije in zapisnikarja za posamezne kandidate ter datum in kraj izpita.

Razpored se pošlje članom komisije, zapisnikarju in kandidatom najmanj 15 dni pred dnevom, določenim za izpit.

11. člen

Pred začetkom izpita predsednik komisije ugotovi pri-sotnost ostalih članov komisije in zapisnikarja.

Predsednik komisije začne izpit tako, da ugotovi isto-vetnost kandidata ter pojasni namen in potek izpita

12. člen

Splošni in posebni del izpita se ne opravljata isti dan, vendar razmak med njima ne sme biti daljši od dveh dni.

13. člen

Kandidat najprej ustno odgovarja na vprašanja iz splošnega dela izpita. Splošni del traja največ trideset minut. Če kandidat opravi splošni del, lahko pristopi k opravljanju po-sebnega dela izpita.

Posebni del izpita je sestavljen iz pisne naloge in ustnega dela.

Pisno nalogo določi član komisije, ki je izpraševalec za posebni del izpita. Pisno nalogo piše kandidat pod nadzorstvom zapisnikarja

14. člen

Pred začetkom pisanja pisne naloge zapisnikar ugotovi, ali so prisotni vsi prijavljeni kandidati in to sporoči predsedniku ali članu komisije.

Kandidatom se izroči naloge ter pojasni, katere pripomočke in sredstva lahko uporabljajo.

Kandidat lahko piše koncept naloge. Ko kandidat izroči nalogo, odda čistopis in koncepte naloge zapisnikarju

15. člen

Pisni del izpita traja največ štiri pedagoške ure, ustni del posebnega dela pa največ petinštirideset minut.

16. člen

Kandidata, ki se pri ustnem oziroma pisnem delu izpita ne ravna po navodilih komisije ali zapisnikarja, predsednik komisije ali zapisnikar opomni. Če kandidat opomina ne upošteva, se kandidat odstrani. Komisija odloči, ali sme kandidat nadaljevati izpit. Če komisija odloči, da kandidat ne sme nadaljevati izpita, se šteje, da izpita ni opravil.

17. člen

Uspeh kandidata oceni komisija za vsak del posebej z oceno "uspešno" ali "neuspešno".

Kandidat, ki se ne strinja z oceno komisije, lahko takoj po razglasitvi ocene poda ugovor na zapisnik. Če se ugovor nanaša na oceno:

- splošnega dela izpita, kandidat ponovno opravlja izpit pred drugo komisijo najkasneje v treh dneh

- pisne naloge, nalogo ponovno oceni druga komisija najkasneje v treh dneh. Če komisija nalogo oceni pozitivno, kandidat nadaljuje pred to komisijo ustni del posebnega dela izpita;
- ustnega dela posebnega dela izpita, kandidat opravlja ustni del posebnega dela izpita pred drugo izpitno komisijo najkasneje v treh dne

18. člen

Kandidat opravi državni izpit, če je uspešno opravil splošni in posebni del izpita.

Izid izpita razglasi predsednik komisije ob prisotnosti članov takoj po končanem celotnem izpitu.

19. člen

Kandidat lahko izpit odjavi največ osem dni pred dnem, določenim za opravljanje izpita, sicer se šteje, da izpita ni opravil.

Če kandidat brez opravičenega razloga določenega dne ne pristopi k opravljanju izpita ali če odstopi, ko je že začel opravljati izpit, se šteje, da izpita ni opravil.

O opravičenosti razlogov iz prejšnjega odstavka odloči komisija na podlagi pisne obrazložitve prijavitelja. Prijavitelj mora posredovati pisno obrazložitev v roku osmih dni od dneva, določenega za opravljanje izpita. Če komisija odloči, da so razlogi upravičeni, se šteje, da kandidat ni pristopil k izpitu.

20. člen

Kandidatu, ki je izpit uspešno opravil, se izda spričevalo na predpisanem obrazcu, ki je kot priloga 2 sestavni del tega pravilnika.

Spričevalo podpiše predsednik komisije.

Spričevalo se vroči kandidatu takoj po opravljenem izpitu oziroma najkasneje v osmih dneh po izpitu.

21 . člen

Kandidat, ki izpita ni opravil, ga opravlja v roku, ki ga določi komisija.

Kandidat, ki ni uspešno opravil posebnega dela izpita, lahko ponovno opravlja samo ta del izpita. Če ga naslednjič ne opravi uspešno, ponavlja celoten izpit.

22. člen

O poteku izpita se vodi zapisnik.

Pisna naloga je priloga zapisnika.

Zapisnik podpišejo predsednik in člani komisije ter zapisnikar.

23. člen

Splošni del izpita in ustni del posebnega dela izpita sta javna.

V. EVIDENCA O IZPITIH

24. člen

Za vsakega kandidata se vodi spis, ki vsebuje prijavo s prilogami, obvestilo o razporedu izpita, zapisnik o poteku izpita s pisno nalogo in kopijo spričevala o opravljenem izpitu.

25. člen

VURS vodi knjigo izpitov, v kateri se za vsakega kandidata vodijo naslednji podatki: zaporedna številka, osebno ime kandidata, datum in kraj rojstva, številka izpitnega spisa, datum opravljanja izpita, uspeh izpita in datum vpisa v knjigo

VI. KONČNI DOLOČBI

26. člen

Z dnem uveljavitve tega pravilnika preneha veljati pravilnik o pripravništvu, strokovnih izpiti in izpopolnjevanju strokovne izobrazbe s preizkusom usposobljenosti za delavce v veterinarski službi (Uradni list RS, št. 1 /98 in 33/01 - -ZVet).

27. člen

Ta pravilnik začne veljati naslednji dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

Št. 323-51 0/01

Ljubljana, dne 26. novembra 2001 .

mag. Franc But I. r.

Minister za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano

.....
(veterinarska organizacija)

Kraj:

Datum:

PRIJAVA
k opravljanju državnega izpita

Ime in priimek.....

Rojen(a) ..... v .....

Strokovna izobrazba.....

Izpit opravlja: prvič - drugič - tretjič - .....

Prijava k opravljanju državnega izpita je vložena pri .....

..... dne .....

.....
(veterinarska organizacija)

Priloge:

- dokazilo o strokovni izobrazbi

PRILOGA 2

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO, GOZDARSTVO IN PREHRANO
VETERINARSKA UPRAVA REPUBLIKE SLOVENIJE

Na podlagi pravilnika, ki ureja opravljanje državnega izpita, izdaja izpitna komisija

SPRIČEVALO

.....
rojen(a) dne ..... v (na).....
ki ima končano.....

je opravil(a)

DRŽAVNI IZPIT

Posebni del državnega izpita je kandidat(ka) opravljal(a) s področja veterinarstva

Zap. številka
v evidenčni knjigi .....

V Ljubljani, ...

Predsednik komisije

.....
M.P.

Na podlagi 2. odstavka 3. člena Pravilnika o strokovnem izpopolnjevanju veterinarjev in preizkusu strokovne usposobljenosti sprejema strokovna komisija Veterinarske zbornice naslednji

PRAVILNIK O IZVAJANJU IN VREDNOTENJU STALNEGA STROKOVNEGA IZPOPOLNJEVANJA IN PREIZKUSU STROKOVNE USPOSOBLJENOSTI VETERINARJEV

SPLOŠNE DOLOČBE

1. člen

Ta pravilnik dopolnjuje sistem stalnega strokovnega izpopolnjevanja veterinarjev in preizkusa strokovne usposobljenosti ter vrednotenje izobraževalnih aktivnosti.

2. člen

Posamezni izrazi v tem pravilniku pomenijo:

1. Izobraževalna aktivnost je dejavnost za dopolnitev znanja, pridobljenega pri dodiplomskem izobraževanju veterinarja, in posredovanja znanja drugim.
2. Stalno strokovno izpopolnjevanje so vse izobraževalne aktivnosti, ki jih oceni in potrdi Veterinarska zbornica.

OBVEZNOSTI STROKOVNE KOMISIJE

2. člen

Stalno strokovno izpopolnjevanje veterinarjev in preizkus strokovne usposobljenosti načrtuje in organizira strokovna komisija pri Veterinarski zbornici (v nadaljnjem besedilu: SK).

3. člen

SK razpiše evidentiranje strokovnih izpopolnjevanj do 1. decembra za naslednje leto. SK do 31. decembra pregleda in oceni vse prispele ponudbe ter terminski načrt strokovnih izpopolnjevanj javno objavi najkasneje do 31. januarja za tekoče leto.

OBVEZNOSTI VETERINARSKE UPRAVE PRI PRIPRAVI NAČRTA

4. člen

(1) Veterinarska uprava RS mora javno objaviti seznam svojih obveznih stalnih strokovnih izpopolnjevanj in pridobiti oceno za izobraževalne aktivnosti, ki se naj štejejo kot stalno strokovno izpopolnjevanje.

(2) Veterinarska uprava RS mora določiti strokovna izpopolnjevanja, ki so namenjena izključno zaposlenim Veterinarske uprave in se jih drugi ne morejo udeležiti.

(3) SK potrdi predlagana izobraževalne aktivnosti brez razprave, določi jim le število točk.

VRSTE IZOBRAŽEVALNIH AKTIVNOSTI, KI SE LAHKO OCENIJO KOT STALNO STROKOVNO IZPOPOLNJEVANJE

5. člen

(1) SK sprejme in oceni izobraževalne aktivnosti, kot so aktivno ali pasivno sodelovanje doma ali v tujini na:

- predavanjih
- strokovnih tečajih
- seminarjih
- simpozijih
- delavnicah
- konferencah in kongresih
- praktično izpopolnjevanje.

(2) SK lahko prenese sprejem in ocenjevanje izobraževalnih aktivnosti na strokovne komisije sekcij, vendar mora sklepe teh komisi potrditi SK.

(3) Izobraževalne aktivnosti, ki jih SK ne potrdi, se ne štejejo za stalno strokovno izpopolnjevanje.

6. člen

(1) Za stalno strokovno izpopolnjevanje se štejejo tudi druge oblike individualnih izobraževalnih aktivnosti kot so uradno priznane oblike specializacije, magistrski študij, doktorski študij, objavljanje strokovnih in znanstveno-raziskovalnih člankov v domači ali tuji literaturi, izdajanje strokovnih knjig in soudeležba pri izdajanju strokovne literature.

(2) SK ovrednoti individualne izobraževalne aktivnosti na podlagi dokumentacije in literature oziroma dokazil, iz katerih je mogoče objektivno oceniti vrednost izobraževalne aktivnosti vlagateljev.

SISTEM VREDNOTENJA IZOBRAŽEVALNIH AKTIVNOSTI

7. člen

Oblika	Čas	Št. točk
Pasivno sodelovanje pri izobraževalni aktivnosti (SLO, tujina)	60 min	0,2
Pasivno sodelovanje pri izobraževalni aktivnosti z opravljenim preizkusom znanja	60 min	0,4
Priprava posamezne izobraževalne aktivnosti pri Veterinarski zbornici		0,5
Aktivno sodelovanje pri izobraževalni aktivnosti v Sloveniji	šol. ura	1,0
Aktivno sodelovanje pri izobraževalni aktivnosti izven Slovenije	≤ 20 min	0,5
Aktivno sodelovanje pri izobraževalni aktivnosti izven Slovenije	šol. ura	1,0
Strokovni, znanstveno-raziskovalni članek v domači ali tuji strokovni literaturi		1,0
Magisterij		10,0
Doktorat		15,0
Specializacija – naziv specialista nacionalne stopnje ali mednarodno priznana specializacija, naziv diplomant		15,0

SISTEM OCENJEVANJA STROKOVNE USPOSOBLJENOSTI VETERINARJA

8. člen

(1) Veterinar mora v 10 letih zbrati 40 točk za izpolnitev pogoja iz 1. odstavka 4. člena Pravilnika o strokovnem izpopolnjevanju veterinarjev in o preizkusu strokovne usposobljenosti.

(2) Praviloma naj bi veterinar na leto zbral proporcionalno število točk glede na skupno število točk.

(3) V primeru, ko SK ugotovi, da se določeni veterinar ni strokovno izpopolnjeval daljše časovno obdobje, lahko predlaga izredni strokovni nadzor o delu tega veterinarja. O ugotovitvah in sklepih SK mora biti od vsega začetka obveščen tudi delodajalec obravnavanega veterinarja.

(4) Veterinarju, ki daljše časovno obdobje ne opravlja veterinarske dejavnosti v Sloveniji, izvršni direktor Zbornice na njegovo pobudo zamrzne članstvo in za določen čas prekine desetletno obdobje obveznosti stalnega strokovnega izpopolnjevanja.

9. člen

Veterinar, ki ne izpolnjuje pogoja iz 1. odstavka 8. člena, mora opraviti preizkus strokovne usposobljenosti po programu, ki ga za vsak primer posebej pripravi tričlanska komisija, ki jo imenuje izvršni direktor Zbornice na predlog SK.

10. člen

(1) Veterinar, ki ne opravi preizkusa strokovne usposobljenosti iz prejšnjega člena, mora opraviti dodatno usposabljanje v pooblaščenih ustanovah pod vodstvom mentorja in zaključno preverjanje iz vsebine dodatnega usposabljanja pred tričlansko komisijo SK, katere član je tudi mentor.

(2) O vsebini in trajanju strokovnega usposabljanja za vsak primer posebej odloča SK na predlog mentorja.

KONČNE DOLOČBE

11. člen

Pravilnik stopi v veljavo z dnem, ko ga potrdi SK. Veterinarji, ki so zbirali točke po Pravilniku o strokovnem izpopolnjevanju in preizkusu strokovne usposobljenosti v zasebni veterinarski dejavnosti (Ur. list RS št. 26/97) Veterinarske zbornice Slovenije, se jim strokovno usposabljanje prizna od 1. 1. 1998.

Predsednik strokovne komisije
Dr. Stane Košorok

Pravilnik o kužnih boleznih živali (Ur. L. RS 54/02, 63/03, 28/04, 142/04)

http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r09/predpis_PRAV2259.html

I. SPLOŠNE DOLOČBE

1. člen

Ta pravilnik določa:

- razvrstitev kužnih bolezní živalí,
- pogoje za pridobitev in ohranjanje zdravstvenih statusov,
- način obveščanja, poročanja in prijavljanja kužnih bolezní živalí,
- laboratorijske teste in metode,
- odvzem vzorcev in
- pošiljanje materiala v diagnostično preiskavo.

2. člen

Izrazi, uporabljeni v tem pravilniku, pomenijo:

1. **gospodarstvo** je vsak objekt, v katerem so oziroma se vzrejajo živali;

2. **čreda** pomeni skupino živali na gospodarstvu kot epidemiološko enoto; če je na gospodarstvu več čred, vsaka od njih predstavlja ločeno enoto, vse pa morajo imeti enak zdravstveni status;

3. **primer bolezni** je vsaka uradna potrditev katerekoli bolezni, navedene v prilogi I tega pravilnika, pri katerikoli živi ali mrtvi živali ali njenem delu

4. **izbruh (pojav) bolezni** pomeni enega ali več uradno potrjenih primerov bolezni na gospodarstvu ali prostoru, ki se nahaja na območju države;

5. **primarni izbruh bolezni** je izbruh bolezni, ki ni epizootiološko vezan na predhodne izbruhe na istem območju ali prvi izbruh bolezni na drugem območju;
6. **del države** pomeni območje vsaj enega območnega urada Veterinarske uprave Republike Slovenije;
7. **DSNB** je Državno središče za nadzor bolezni, ki spremlja in vodi ukrepe v primeru izbruha bolezni iz seznama A priloge I tega pravilnika.

II. RAZVRSTITEV KUŽNIH BOLEZNI ŽIVALI

3. člen

Seznami bolezni

Kužne bolezni živali, zaradi katerih se izvajajo splošni in posebni preventivni ter drugi predpisani ukrepi, se glede na vrsto infekcije in ukrepe za njihovo preprečevanje in zatiranje razvrstijo v seznam A., B., C in zoonoze, kot je določeno v prilogi I, ki je sestavni del tega pravilnika.

4. člen

Obvezno prijavljive kužne bolezni

Obvezno prijavljive kužne bolezni živali so bolezni, navedene v seznamu A priloge I, in bolezni iz 1. (VRANIČNI PRISAD), 2. (AUJESZKIJEVA BOLEZEN), 7. (STEKLINA), 14. (BRUCELOZA), 16. (GOVEJA TBC), 19. (ENZOOTSKA GOVEJA LEUKOZA), 20. (GOVEJA HEMORAGIČNA SEPTIKEMIJA), 26. (BSE), 36. (PRASKAVEC), 39. (SPOLNA KUGA KONJ - DURINA), 41. (ENZOOTIČNI ENCEFALOMIELITIS (VZHODNI IN ZAHODNI)), 42. (IAK), 46. (SMRKAVOST), 49. (JAPONSKI ENCEFALOMIELITIS), 52. (VENEZUELSKI ENCEFALOMIELITIS KOPITARJEV), 57. (NALEZLJIVA OHROMLOST PRAŠIČEV), 80. (VIRUSNA HEMORAGIČNA SEPTIKEMIJA) in 82. (INFEKCIOSNA HEMATOPETSKA NEKROZA) točke seznama B priloge I tega pravilnika.

Pri sumu na katerokoli bolezen iz prejšnjega odstavka je potrebno takoj poskrbeti, da se kužna bolezen ugotovi oziroma da se sum na kužno bolezen ovrže.

5. člen

Načrti ukrepov

Kužne bolezni živali, za katere je potrebno predpisati načrte ukrepov v primeru njihovega izbruha, so bolezni iz 1. do 15. točke seznama A priloge I in bolezen iz 26. ^(BSE) točke seznama B priloge I tega pravilnika.

Za ostale bolezni pa se načrti iz prejšnjega odstavka lahko predpišejo glede na epizootiološko situacijo.

Načrt ukrepov ureja najmanj vsebine, navedene v prilogi II, ki je sestavni del tega pravilnika.

PRILOGA II

KRITERIJI IN ZAHTEVE ZA NAČRT UKREPOV V PRIMERU IZBRUHA POSAMEZNE BOLEZNI

I. Načrt ukrepov mora predvideti:

1. ustanovitev Državnega središča za nadzor bolezni (DSNB), ki mora voditi in koordinirati vse ukrepe za nadzor bolezni;
2. seznam lokalnih središč za nadzor bolezni z ustrezno opremo za koordinacijo ukrepov za nadzor bolezni na lokalni ravni;
3. podroben seznam osebja, ki je vključeno v izvajanje ukrepov za nadzor bolezni, njihova izobrazba, strokovno znanje in odgovornosti;
4. način in možnost komunikacije vsakega lokalnega središča za nadzor bolezni (LSNB) - možnost takojšnjega in neposrednega komuniciranja z osebjem ali organizacijami, ki so neposredno ali posredno vpletene v izvajanje ukrepov za nadzor bolezni;
5. oprema in material za pravilno izvajanje ukrepov za nadzor bolezni;
6. podrobna navodila za ukrepe in postopke, ki se morajo izvajati ob sumu na bolezen;
7. programi izobraževanja za zagotavljanje in kontinuirano strokovno izpopolnjevanje za izvajanje postopkov na terenu in v administraciji - izvajati se morajo redno;
8. diagnostični laboratoriji (kjer je to smiselno) – prostori in oprema za postmortem preiskave, potrebne zmogljivosti za serološke, histološke preiskave, itd., zagotavljanje takojšnje diagnostike (pogodbe o prevzemu in transportu vzorcev);
9. izvajanje načrta ukrepov.

5.a člen

Preventivno cepljenje je prepovedano za vse bolezni iz seznama A Priloge I tega pravilnika, razen če je s posebnim predpisom za posamezno bolezen določeno drugače.

Preventivno cepljenje proti kokošji kugi se sme izvajati samo v skladu z določili 16. člena Direktive Sveta 92/40/EC.

DIREKTIVA SVETA 92/40/EGS z dne 19. maja 1992 o uvedbi ukrepov Skupnosti za nadzor aviarne influence

Preventivno cepljenje proti atipični kokošji kugi se sme izvajati samo v skladu z določili 16., 17. in 18. člena Direktive Sveta 92/66/EC/EGS in Odločbo Komisije 93/152.

DIREKTIVA SVETA 92/66/EGS z dne 14. julija 1992
o uvedbi ukrepov Skupnosti za nadzor atipične kokoške kuge

ODLOČBA KOMISIJE z dne 8. februarja 1993 o merilih za cepiva,
ki se uporabljajo proti atipični kokošji kugi v okviru programov
rednega cepljenja

Preventivno cepljenje proti bolezni modrikastega jezika se sme izvajati samo v skladu z določili 9. člena pravilnika (ukrepi na okuženem območju), ki ureja ukrepe za ugotavljanje, preprečevanje in zatiranje bolezni modrikastega jezika.

Preventivno cepljenje proti vezikularnemu stomatitisu (Stomatitis vesicularis), vezikularni bolezeni prašičev (Morbus vesicularis suum), goveji kugi (Pestis bovina (Rinder-pest)), vozličastemu dermatitisu (Dermatitis nodularis), kugi drobnice (Pestis pecorum), mrzlici doline Rift (Hepatitis infectiosa enzootica bovum et ovium), osepnice ovac in koz (Variola ovina et caprina) se sme izvajati samo v skladu z določili 19. člena Direktive Sveta 92/119/EEC.

DIREKTIVA SVETA 92/119/EGS z dne 17. decembra 1992,

o splošnih ukrepih Skupnosti za nadzor nad določenimi živalskimi boleznimi in
o posebnih ukrepih v primeru vezikularne bolezeni prašičev

Cepljenje je prepovedano tudi za naslednje bolezni iz 2. (AUJESZKIJEVA BOLEZEN), 14. (BRUCELOZA), 27. (OVČJI EPIDIDIMITIS), 28. (BRUCELOZA OVAC IN KOZ) in 55. (BRUCELOZA PRAŠIČEV) točke seznama B Priloge I tega pravilnika.

Za govejo brucelozo se lahko uporabljajo le odobrene vakcine v skladu z določbami Odločbe 2002/598/ES.

ODLOČBA KOMISIJE z dne 15. julija 2002 o odobritvi cepiv proti goveji brucelози v okviru Direktive Sveta 64/432/EGS

6. člen

Zdravstveni status

Promet z govedom oziroma ovčami in kozami ter s proizvodi oziroma izdelki iz teh živali je možen le, če:

- govedo izvira iz črede, ki ima status črede, uradno proste bruceloze, enzootske levkoze in tuberkuloze; goveje

•če ovca ali koza izvira iz gospodarstva, ki ima status gospodarstva, prostega bruceloze (*B. melitensis*).

Ne glede na določbe prejšnjega odstavka je dovoljen promet z govedom, ki izvira iz črede, ki nima statusa črede, uradno proste tuberkuloze, pod pogoji iz točke 2.(c) II. dela priloge IV tega pravilnika, ter iz črede, ki nima statusa črede, uradno proste bruceloze, pod pogoji iz točke 2.(d) III. dela priloge IV tega pravilnika.

2. Goveja čreda je uradno prosta tuberkuloze, če so izpolnjeni naslednji pogoji:

- (c) če se po opravljenem prvem testu iz prejšnje točke čredi priključi nova žival, starejša od šest tednov, mora le-ta reagirati negativno na intradermalni tuberkulinski test; test mora biti opravljen ali v 30 dneh pred ali v 30 dneh po vključitvi nove živali v čredo; če se test opravi v 30 dneh po vključitvi nove živali, je treba novo žival, dokler ni dokazano negativna, fizično izolirati od drugih živali v čredi tako, da se onemogoči vsak posredni ali neposredni stik z ostalimi živalmi. Testi niso obvezni za živali, ki izhajajo iz čred, uradno prostih tuberkuloze, če se vsi premiki živali registrirajo na predpisan način.

2. Goveja čreda je uradno prosta bruceloze, če

(d) vse nove živali prihajajo iz čred, uradno prostih bruceloze in so živali, starejše od 12 mesecev, negativno reagirale na katerikoli serološki test, opravljen v 30 dneh pred ali 30 dneh po vključitvi teh živali v čredo, pri čemer mora biti test opravljen v skladu s IIIa. delom te priloge; če se test opravi v 30 dneh po priključitvi nove živali, je treba novo žival, dokler ni dokazano negativna, fizično izolirati od drugih živali v čredi tako, da se onemogoči vsak posredni ali neposredni stik z ostalimi živalmi.

Za govedo, ki izvira iz črede, ki nima statusa črede, uradno proste enzooske goveje levkoze, je promet za zakol dovoljen brez omejitev, v čredo z višjim statusom pa je dovoljen pod pogoji iz točke 2.(c) IV. dela priloge IV tega pravilnika.

IV. ENZOOTSKA GOVEJA LEVKOZA (v nadaljnjem besedilu: EGL)

Goveja čreda je uradno prosta EGL, če:

- a) nobena žival v čredi ne kaže kliničnih znakov EGL in
- b) v zadnjih dveh letih ni bilo (klinično in laboratorijsko) potrjenega primera EGL;
- c) v kateri so v zadnjem letu vse živali, starejše od 24 mesecev, negativno reagirale na dva testa, izvedena v skladu s to prilogo v presledku najmanj štiri mesece ali
- d) ki izpolnjuje pogoje točke (a) in se nahaja v državi ali delu države, ki je uradno prost EGL.

Status črede oziroma gospodarstva ugotavlja uradni veterinar območnega urada Veterinarske uprave Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: VURS) z odločbo v upravnem postopku po uradni dolžnosti.

Na podlagi ugotovljenih statusov
čred oziroma gospodarstev lahko
minister, pristojen za veterinarstvo
(v nadaljnjem besedilu: minister)
proglasi državo ali del države za
uradno prostega boleznih iz prvega
odstavka tega člena.

Podrobnejši pogoji za pridobitev in ohranitev zdravstvenega statusa čred za govedo in za status države ali dela države glede bolezni iz prve alineje prvega odstavka tega člena so navedeni v prilogi IV, ki je sestavni del tega pravilnika, ter za zdravstveni status gospodarstva za ovce in koze in za status države ali dela države glede bolezni iz druge alineje prvega odstavka tega člena v prilogi V, ki je sestavni del tega pravilnika.

Pogoje, potrebne za ohranjanje zdravstvenega statusa čred, mora zagotavljati imetnik živali.

**III. OBVEŠČANJE,
POROČANJE IN
PRIJAVLJANJE KUŽNIH
BOLEZNI ŽIVALI**

8. člen

Obveščanje in poročanje o kužnih boleznih živali v državi

Če se pojavi kužna bolezen ali se pojavijo znamenja, po katerih se sumi, da je žival zbolela ali poginila za kužno boleznijo, mora imetnik živali o tem takoj obvestiti veterinarsko organizacijo.

9. člen

Če gre za sum bolezni iz seznama A priloge I tega pravilnika, mora veterinarska organizacija, ki sum postavi, o tem takoj telefonsko in po telefaksu na obrazcu, ki mora vsebovati predpisane podatke, obvestiti glavni urad VURS, ki nemudoma skliče člane DSNB. V ta namen glavni urad VURS zagotovi dežurno telefonsko številko.

O rezultatu diagnostične preiskave mora pooblaščenih laboratorij takoj telefonsko (na dežurno telefonsko številko) in po telefaksu obvestiti glavni urad VURS.

Podatki, ki jih mora vsebovati obrazec iz prvega odstavka tega člena, so določeni v prilogi VII. ki je sestavni del tega pravilnika.

Telefaks sporočilo o sumu na kužno bolezen iz seznama A

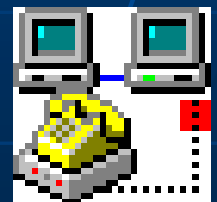
Podatki, kojih mora vsebovati telefaks sporočilo o sumu na posebno nevamo kužno bolezen iz seznama A so:

1. Oznaka **NUJNO!**
2. Zadeva sporočila: (bolezen) - **SUM**
3. Pošiljatelj:
4. Datum potrditve suma:
5. Sum je potrdil:
6. Na podlagi česa je sum potrjen:
7. Lokacija potrditve suma:
8. Naslov gospodarstva - izvor:
9. Cepljenje:
10. Število živali, dovzetnih za bolezen na gospodarstvu (vrsta, število):
11. Število sumljivih živali na gospodarstvu:
12. Druge živali na gospodarstvu:
13. Odvzem vzorcev:
14. Opombe:
15. Podpis in žig poročevalca:

10. člen

Če gre za sum bolezni iz 1. (VRANIČNI PRISAD), 2. (AUJESZKIJEVA BOLEZEN), 7. (STEKLINA), 14. (BRUCELOZA), 16. (GOVEJA TBC), 19. (EGL), 20. (GOVEJA HEMORAGIČNA SEPTIKEMIJA), 26. (BSE), 36. (PRASKAVEC), 39. (DURINA), 41. (ENZOOTIČNI ENCEFALOMIELITIS), 42. (IAK), 46. (MALEUS), 49. (JAPONSKI ENCEFALOMIELITIS), 52. (VENEZUELSKI ENCEFALOMIELITIS KONJ), 57. (NALEZLJIVA OHROMELOST PRAŠIČEV, 80. (VIRUSNA HEMORAGIČNA SEPTIKEMIJA) in 82. (INFEKCIOSNA HEMATOPOETSKA NEKROZA) točke seznama B priloge I tega pravilnika, mora veterinarska organizacija o sumu na bolezen takoj obvestiti območni urad VURS.

O rezultatu diagnostične preiskave mora pooblaščen laboratorij takoj telefonsko in po telefaksu na predpisanem obrazcu oziroma preko računalnika ob uporabi računalniškega programa za kužne bolezni (v nadaljnjem besedilu: preko računalnika) obvestiti območni urad VURS.

Če gre za prvi pojav ene od bolezni iz prvega odstavka tega člena v državi, mora pooblaščenih laboratorij o rezultatu diagnostične preiskave takoj telefonsko in po telefaksu obvestiti glavni urad VURS.

11. člen

Če gre za bolezen iz seznama B priloge I tega pravilnika, ki ni navedena v prejšnjem členu, ali za bolezen iz seznama C priloge I tega pravilnika, mora veterinarska organizacija obvestiti območni urad VURS le, če se z diagnostičnim izvidom bolezen ugotovi. Poročilo o pojavih teh boleznih se izvede enkrat mesečno do 10. v mesecu za pretekli mesec, na predpisanem obrazcu oziroma preko računalnika

12.člen

Če gre za sum bolezni iz seznama zoonoz priloge I tega pravilnika, poteka obveščanje v skladu z 9. (glavni urad VURS), 10. (OU VURS) ali 11. (OU VURS) členom tega pravilnika, odvisno od tega, v kateri seznam (A, B ali C) je bolezen razvrščena.

Ob sumu ali ugotovitvi zoonoze mora uradni veterinar obvestiti tudi pristojno zdravstveno službo.

13.člen

Rezultati diagnostičnih preiskav

Rezultate diagnostičnih preiskav mora pooblaščen laboratorij pošiljati območnemu uradu VURS in pošiljatelju na predpisanem obrazcu oziroma preko računalnika.

Enkrat mesečno, najpozneje pa do 20. v mesecu, mora pooblaščen laboratorij poročati o rezultatih diagnostičnih preiskav uradu za kužne bolezni živali VURS na predpisanem obrazcu oziroma preko računalnika.

Rezultate diagnostičnih preiskav pri steklini mora pooblaščen laboratorij poslati uradu za kužne bolezni živali VURS najpozneje do 3. v mesecu za pretekli mesec na predpisanem obrazcu oziroma preko računalnika.

Enkrat mesečno, najpozneje pa do 20. v mesecu, morajo območni uradi VURS poročati uradu za kužne bolezni VURS o pojavu kužnih bolezni na predpisanem obrazcu oziroma preko računalnika.

14. člen

Obvezno mednarodno prijavljive bolezni

Obvezno mednarodno prijavljive bolezni so vse bolezni seznama A priloge I tega pravilnika in bolezni iz 26. (BSE), 57. (NALEZLJIVA OHROMELOST PRAŠIČEV), 82. (INFEKCIOSNA HEMATOPOETSKA NEKROZA), 39. (DURINA), 41. (ENZOOTIČNI ENCEFALOMIELITIS – VZHODNI IN ZAHODNI), 42. (IAK), 46. (MALEUS), 49. (JAPONSKI ENCEFALOMIELITIS), 52. (VENEZUELSKI ENCEFALOMIELITIS), 79a. (MALI PANJSKI HROŠČ), 79b. (PRŠICA TROPILAEELAPS), 80. (VIRUSNA HEMORAGIČNA SEPTIKEMIJA), 80.a. (INFEKCIOSNA ANEMIJA LOSOSOV) točke seznama B priloge I tega pravilnika.

Obvezno je prijavljanje:

- **primarnih izbruhov** katerekoli bolezni, navedene v prejšnjem odstavku;
- **odprave ukrepov**, ki so bili uvedeni v zvezi z izbruhom bolezni, navedene v prejšnjem odstavku.

VURS mora bolezen prijaviti nemudoma ali najkasneje v roku 24 ur Mednarodnemu uradu za kužne bolezni v Parizu (OIE), Evropski komisiji in pristojnim veterinarskim organom vseh sosednjih držav.

Prijava mora vsebovati informacije, določene v prilogi III. ki je sestavni del tega pravilnika, in mora biti poslana po telefaksu ali elektronski pošti oziroma mora potekati po računalniškem programu ADNS.

INFORMACIJE, KI JIH MORA VSEBOVATI PRIJAVA OBVEZNO MEDNARODNO PRIJAVLJIVE BOLEZNI

1. datum prijave;
2. čas prijave;
3. ime kraja, občine, države;
4.
  - a) ime bolezni;
  - b) povzročitelj;

5. zaporedna številka izbruha;
6. tip izbruha (primarni, sekundarni);
7. referenčna številka izbruha, ki je vezan na ta izbruh;
8. geografski položaj okuženega gospodarstva;

9. druga območja, ki so pod omejitvami;
10. datum potrditve bolezn;
11. datum postavitve suma bolezn;
12. datum prve infekcije;
13. izvor bolezn;
14. sprejeti ukrepi;

5. število za bolezen dovzetnih živali na gospodarstvu:

- a) govedo,
- b) prašiči,
- c) ovce,
- d) koze,
- e) perutnina,
- f) kopitarji,
- g) ribe,
- h) divje živali;

16. število živali s kliničnimi znaki bolezni:
- a) govedo,
  - b) prašiči,
  - c) ovce,
  - d) koze,
  - e) perutnina,
  - f) kopitarji,
  - g) ribe,
  - h) divje živali;

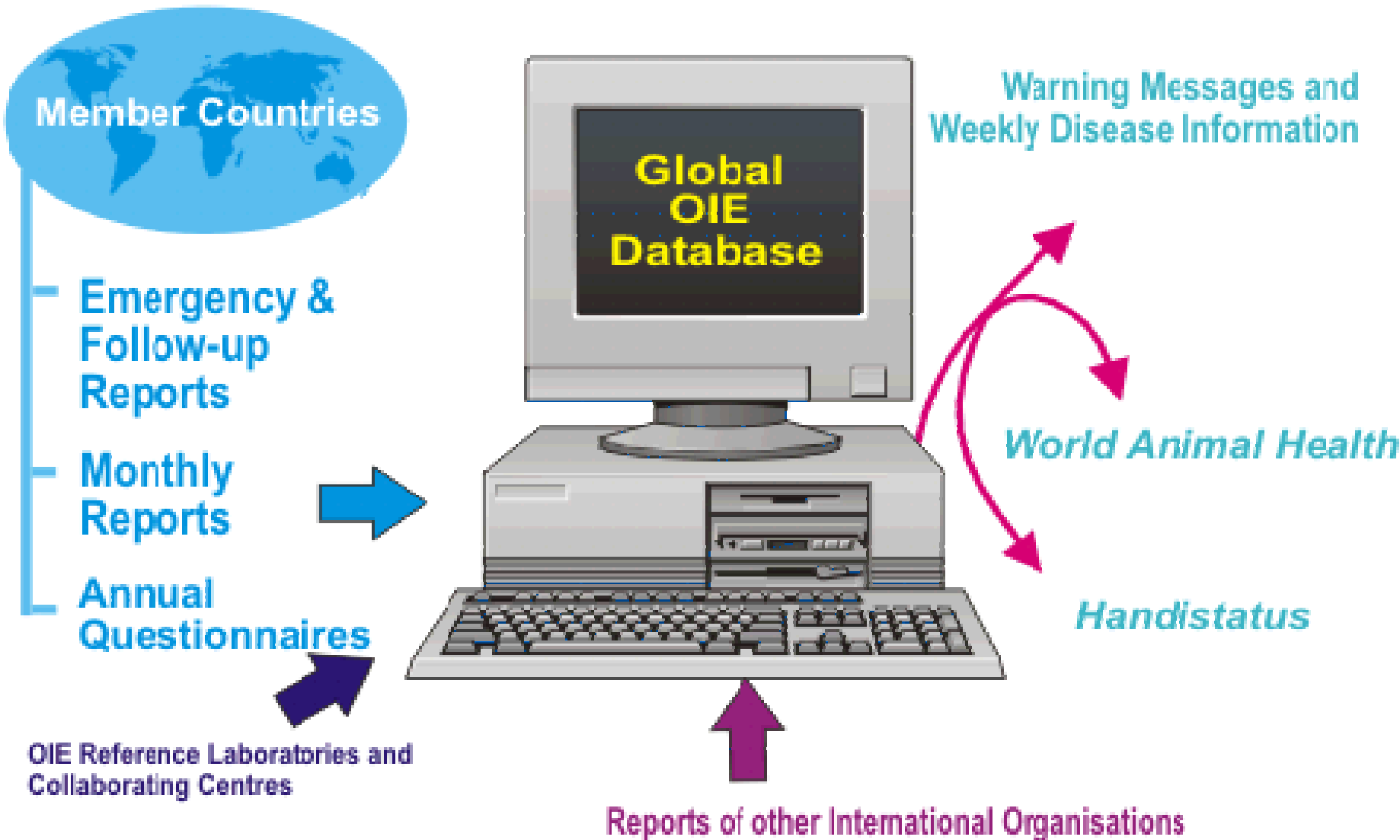
17. število poginulih živali na gospodarstvu:
- a) govedo,
  - b) prašiči,
  - c) ovce,
  - d) koze,
  - e) perutnina,
  - f) kopitarji,
  - g) ribe,
  - h) divje živali;

18. število zaklanih oziroma pokončanih živali:

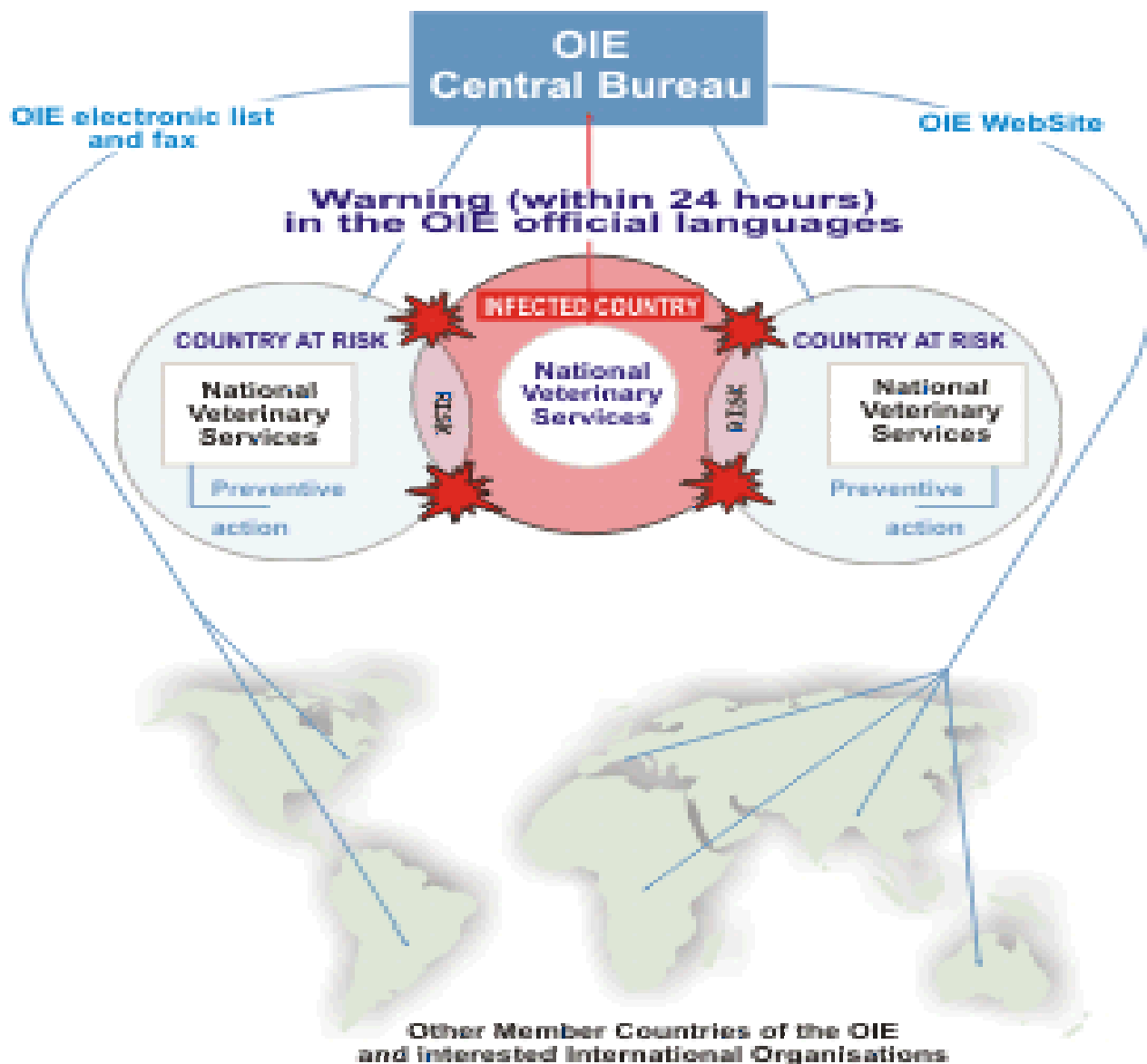
- a) govedo,
- b) prašiči,
- c) ovce,
- d) koze,
- e) perutnina,
- f) kopitarji,
- g) ribe,
- h) divje živali;

19. število neškodljivo uničenih živali
oziroma trupel:

- a) govedo,
- b) prašiči,
- c) ovce,
- d) koze,
- e) perutnina,
- f) kopitarji,
- g) ribe,
- h) divje živali.

The OIE Early Warning System

Ne glede na drugi odstavek tega člena mora VURS vsak prvi delovni dan v tednu prijavljati OIE, Evropski komisiji in pristojnim veterinarskim organom vseh sosednjih držav pojave sekundarnih izbruhov katerekoli bolezni iz prvega odstavka tega člena, ki se je pojavila v državi.

Prijava bolezni iz prejšnjega odstavka mora vsebovati informacije iz priloge III tega pravilnika.

14a. člen

Veterinarski inšpektor z odločbo določi meje okuženega in ogroženega območja za posamezne bolezni. Velikost okuženega in ogroženega območja se lahko tudi spremeni, pri tem pa se mora upoštevati:

- geografski položaj in ekološke faktorje;
- meteorološke pogoje;
- prisotnost, razširjenost in tip vektorjev bolezni;
- rezultate epizootiološkega poizvedovanja;
- rezultate laboratorijskih preiskav.

O vsaki spremembi meje okuženega ali ogroženega območja VURS obvesti Evropsko komisijo.

Če okuženo ali ogroženo območje vključuje del ozemlja drugih držav v okviru Evropske unije, se okuženo oziroma ogroženo območje določi v sodelovanju s pristojnimi organi zadevnih držav. Če je potrebno se meja lahko določi tudi v skladu z odločitvijo Stalnega veterinarskega odbora.

**IV. DOLOČITEV
LABORATORIJSKIH TESTOV
IN METOD, ODVZEM
VZORCEV TER POŠILJANJE
MATERIALA V
DIAGNOSTIČNO PREISKAVO**

15. člen

Laboratorijski testi in metode za preiskave posameznih kužnih bolezni iz tega pravilnika ter način odvzema vzorcev in pošiljanje materiala na diagnostične preiskave, so določeni v prilogi VI, ki je sestavni del tega pravilnika.

Preiskave na kužne bolezni živali, za katere ni na razpolago ustreznih prostorov ali metod in opreme, se opravljajo v referenčnih laboratorijih OIE ali v drugih referenčnih laboratorijih, s katerimi ima Nacionalni veterinarski inštitut (v nadaljnjem besedilu: NVI) sklenjeno pogodbo.

Koordinacijo jemanja vzorcev iz prejšnjega odstavka in njihovega pošiljanja v referenčne laboratorije vodi NVI.

15a. člen

Čiščenje in dezinfekcija se sme izvajati samo pod uradnim nadzorom in v skladu z navodili veterinarskega inšpektorja ter s sredstvi in koncentracijami, ki jih uradno potrди VURS.

Postopki čiščenja in dezinfekcije okuženega gospodarstva v primeru izbruha kokošje kuge - Aviarne influenze so navedeni v prilogi II Direktive Sveta 92/40/EC.

DIREKTIVA SVETA 92/40/EGS z dne 19. maja 1992 o uvedbi ukrepov Skupnosti za nadzor aviarne influence

Postopki čiščenja in dezinfekcije okuženega gospodarstva v primeru izbruha atipične kokošje kuge (Morbus New-castle (New castle disease)) so navedeni v prilogi II Direktive Sveta 92/66/EEC

DIREKTIVA SVETA 92/66/EGS z dne 14. julija 1992 o uvedbi ukrepov Skupnosti za nadzor atipične kokošje kuge

Postopek čiščenja in dezinfekcije okuženega gospodarstva v primeru izbruha vezikularne bolezni prašičev so navedeni v 10. točki v prilogi II Direktive Sveta 92/119/EEC.

DIREKTIVA SVETA 92/119/EGS z dne 17. decembra 1992,
o splošnih ukrepih Skupnosti za nadzor nad določenimi živalskimi boleznimi i
o posebnih ukrepih v primeru vezikularne bolezni prašičev

Ponovna vhlevitev živali v primeru izbruha vezikularne bolezni prašičev se sme izvesti v skladu z določili 11.točke priloge II Direktive Sveta 92/1197EEC.

V. PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE

16.člen

Do izdaje ustreznega predpisa, ki bo urejal obrazce oziroma računalniški program za kužne bolezni iz 10*., 11.*, 12.* in 13.* člena tega pravilnika, se še naprej uporabljajo obrazci in računalniški program, ki so se uporabljali do uveljavitve tega pravilnika.

*obveščanje v primeru pojava suma bolezni iz seznama B, C ali zoonoze

16a. člen

Goveje živali, namenjene izključno za zakol, se lahko do 1. januarja 2005 odpremljajo v zakol tudi iz čred, ki še nimajo uradno določenih statusov.

17.člen

Z dnem uveljavitve tega pravilnika preneha veljati pravilnik o razvrstitvi živalskih kužnih boleznih, določitvi načina in postopka obveščanja ter določitvi laboratorijskih testov in metod (Uradni list RS, št. 34/96 in 54/96).

18. člen

Ta pravilnik začne veljati petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije, določbe 6. člena tega pravilnika pa se za govedo uporabljajo od 1. januarja 2004 dalje, za ovce in koze pa od 1. januarja 2005 dalje.

Št. 323-01-3/2002

Ljubljana, dne 18. junija 2002.

mag. Franc But I. r.

Minister za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano

ZAKON O SPREMEMBAH IN DOPOLNITVAH ZAKONA O ZAŠČITI ŽIVALI

Sprejel Državni zbor Republike Slovenije na seji 31. januarja 2007.

Št. 001-22-3/07

Ljubljana, dne 9. februarja 2007

Objavljeno v UR.L. RS 14/07 16.02.2007

Zakon o zaščiti živali

uradno prečiščeno besedilo

Ur.l.RS 20/04

Vsebina

- Splošne določbe
- Zaščita živali
- Skrb za zapuščene živali
- Društva na področju zaščite živali, ki delujejo v javnem interesu
- Nagrade in priznanja
- Strokovni svet za zaščito živali
- Pristojnosti državnih organov
- Nadzorstvo
- Kazenske določbe
- Prehodne in končne določbe

I. SPLOŠNE DOLOČBE

1. člen

Ta zakon določa odgovornost ljudi za zaščito živali, to je zaščito njihovega življenja, zdravja in dobrega počutja; določa pravila za dobro ravnanje z živalmi; določa, kaj se šteje za mučenje živali in katera ravnanja oziroma posegi na živalih so prepovedani; določa pogoje, ki jih je treba za zaščito živali zagotoviti pri reji živali, prevozu, izvajanju določenih posegov in poskusov na živalih, zakolu in usmrtitvi živali; ureja postopek, pravice in obveznosti v primerih, ko gre za zapuščene živali; določa pogoje za društva, ki na področju zaščite živali delujejo v javnem interesu; določa nagrade in priznanja na področju zaščite živali; ureja nadzorstvo nad izvajanjem tega zakona ter kazenske sankcije za kršitelje določb tega zakona

1.člen

Velja za vse živali, ki imajo razvita čutila za sprejem zunanjih dražljajev in razvit živčni sistem, da boleče zunanje dražljaje čutijo

Dosledno se izvaja pri vretenčarjih, pri drugih živalih pa glede na stopnjo njihove občutljivosti, v skladu z ustaljenimi izkušnjami ter znanstvenimi spoznanji

2. člen

Zaščita živali po tem zakonu je dolžnost vseh pravnih in fizičnih oseb, ki so v kakršnemkoli odnosu do živali, zlasti pa skrbnikov živali; lokalnih skupnosti in države; veterinarskih, živinorejskih, znanstveno-raziskovalnih in pedagoških zavodov; lovskih, kinoloških in drugih organizacij, ki združujejo rejce živali; društev proti mučenju živali in drugih društev, ki so se ustanovila za uveljavljanje in izvajanje deklaracije o pravicah in zaščiti živali

3. člen

Nihče ne sme brez utemeljenega razloga povzročiti živali trpljenja, bolezní ali smrti

4. člen

Mučenje živali je:

- Vsako ravnanje ali opustitev ravnanja, storjeno naklepno, ki živali povzroči hujšo poškodbo ali dalj časa trajajoče ali ponavljajoče trpljenje, ali škodi njenemu zdravju;
- Nepotrebna ali neprimerna usmrtitev živali

5.člen (IZRAZI)

1. **Skrbnik živali** je oseba, ki ima žival v lasti ali oskrbi in odgovarja za ustrezno rejo, ravnanje, oskrbo in prevoz živali ter imetnik objektov za rejo, trženje, prevoz, zakol, nego in prireditve z živalmi. Skrbnik živali odgovarja tudi za delo in ravnanje oskrbovalcev svojih živali ali živali, ki jih ima v oskrbi.

Skrbnik živali, ki je zapuščena, je imetnik zavetišča oziroma občina, če ni zagotovila zavetišča.

2. **Rejne živali** so kopitarji, parkljarji, perutnina, kunci in kožuharji **in druge živali**, ki se vzrejajo ali redijo za proizvodnjo hrane, volne, kož, krzna ali za druge gospodarske namene.

3. **Poskusne živali** po tem zakonu pomenijo vsakega živega vretenčarja, razen človeka, tudi prostoživeče larvalne oblike brez fetalnih in embrionalnih oblik, **ki se uporabljajo ali so namenjene za uporabo v poskusu.**

4. **Hišne živali** so psi, domače mačke, sobne ptice, mali glodalci, terarijske, akvarijske in druge živali, ki se vzrejajo ali redijo za družbo, varstvo ali pomoč človeku.

5. **Prostoživeče živali** so živali, ki niso nastale z umetnim izborom ali biotehnološkim poseganjem v dedne zasnove in lahko živijo prosto v naravi neodvisno od človeka.

Se črta cela točka.

6. **Nevarne živali** so živali, ki ogrožajo okolico zaradi svoje neobvladljivosti oziroma kažejo napadalno vedenje do človeka.

7. **Etološki normativi** so dopuščeni sistemi ~~reje~~ **normativi**, ki upoštevajo posebne potrebe posamezne vrste živali in omogočajo dobro počutje živali.

8. **Motnja v obnašanju** je oblika v obnašanju, ki glede na pogostnost ali potek odstopa od obnašanja pripadnikov iste vrste živali v pogojih, ki jim dovoljujejo v celoti razviti vrsti značilno obnašanje.

9. **Tehnopatije** so poškodbe ali bolezenske spremembe, ki nastanejo neposredno ali posredno zaradi neustreznega bivališča, opreme ali sistema reje.

10. Za **trpljenje pri živalih** se štejejo bolečine, strah, poškodbe, pa tudi povzročanje pohabljenja, degeneracije, hiranja ali obolevanja ter prekomernega in nepotrebnega vznemirjanja, ki jih povzroči človek.

11. **Poskusi na živalih** so posegi na živih živali v znanstveno - raziskovalne ali izobraževalne namene, s katerimi se živalim lahko povzroči trpljenje, trajne poškodbe ali smrt.

Poskus na živali je uporaba živali v poskusne ali druge znanstvene namene, ki ji lahko povzroči bolečino, trpljenje, stisko ali trajne poškodbe.

12. **Prevoz živali** je vsako nakladanje in odprava živali s prevoznim sredstvom ter razkladanje živali. Ta izraz ne velja za prevoz posameznih živali, ki jih spremlja spremljevalec, in za prevoz hišnih živali, ki jih spremljajo skrbniki oziroma spremljevalci.

13. **Prevozna sredstva** so cestna in železniška vozila, plovila in zrakoplovi, ki so uporabljena za nakladanje, prevoz in razkladanje živali, ter kletke, zabojniki in podobno za prevoz živali s cestnimi, železniškimi, zračnimi in vodnimi prevoznimi sredstvi.

14. **Spremljevalec živali** je oseba, ki spremlja prevoz živali, in med prevozom živali nadzira, hrani in napaja ter, če je treba, pomolze in pomaga pri porodu.

15. **Zakol živali** je način usmrtitve živali za prehrano ljudi. **Obredni zakol živali** je zakol živali z religioznim ceremonialom, ki ga opravi pooblaščen osebna verske skupnosti.

16. **Omamljanje živali** je kakršenkoli dovoljeni postopek, ki povzroči stanje neobčutljivosti, ki traja, dokler žival ni mrtva, in se ji na ta način prihrani trpljenje, ki se mu je mogoče izogniti.

17. **Usmrtitev živali** je postopek odvzema življenja živali. Dopustna usmrtitev je postopek, pri katerem se uporablja anestezija z uporabo sredstev, ki povzročijo nebolečo izgubo zavesti in posledično smrt, ali z metodo, ki povzroči hitro nezavest in posledično smrt brez trpljenja.

Usmrtitev živali je postopek odvzema življenja živali, pri čemer se za dopustno usmrtitev šteje postopek, ki povzroči živali hitro izgubo zavesti in smrt brez trpljenja.

18. **Zapuščene živali** so najdene, oddane ali odvzete hišne živali.

19. **Zavetišče je objekt**, v katerem se poskrbi za pomoč, oskrbo in namestitev zapuščenih živali.

20. Veterinarske organizacije so organizacije, določene s predpisi o veterinarstvu.

Dristojna veterinarska organizacija je veterinarska organizacija s koncesijo za cepljenje psov proti steklini v skladu z zakonom, ki ureja veterinarstvo.

21. **Nezdružljive živali**
pri nastanitvi so tiste
živali, ki si lahko
medsebojno povzročijo
nezaželeno brejost,
poškodbe ali smrt.

22. točka nova

Javno mesto je javni kraj, kot je opredeljen v zakonu, ki ureja varstvo javnega reda in miru, razen površin, kjer ni pričakovati večjega števila ljudi.

23.točka –nova

Nevaren pes je pes, ki je neizzvano ugriznil človeka ali žival. Za neverne pse se ne štejejo:

- službeni ali vojaški psi, katerih ugriz je posledica izvajanja službene dolžnosti;
- psi katerih ugriz je posledica nedovoljenega vstopa osebe v objekt ali na ograjeno zemljišče, ki je na vhodu označen z opozorilnim znakom.

24. točka –nova

Posebno huda telesna poškodba je poškodba, kot je opredeljena v kazenskem zakoniku in jo kot tako ugotovi zdravnik, ki obravnava poškodbo človeka zaradi ugriza psa.

Pridobitev dovoljenja (6.čl.)

V postopku za pridobitev predpisanega dovoljenja

- za opravljanje dejavnosti reje, prevoza in trgovanja z živalmi ter dejavnosti organizacije razstav, tekmovanj in drugih prireditev, kjer nastopajo živali, **sodeluje tudi upravni organ, pristojen za veterinarstvo,**
  - za opravljanje dejavnosti reje rejnih živali tudi **ministrstvo, pristojno za živinorejo,**
  - za rejo prostoživečih živali pa tudi **ministrstvo, pristojno za varstvo narave,**
- ki preverjajo, ali so ureditev bivališča, izbrana oprema, tehnologija in zaposleno osebje v skladu s predpisanimi pogoji

Za dejavnost reje ne šteje:

- ljubiteljska reja sobnih ptic, akvarijskih rib, okrasne perutnine in malih glodalcev;
- oskrba posameznih nemočnih ali poškodovanih živali do usposobitve za vrnitev v njihovo naravno okolje;

■ ljubiteljska reja ali posedovanje posameznih vrst hišnih živali do pet živali; ne glede na to določbo je dovoljenje potrebno za rejo primatov, zveri, drugih prostoživečih oziroma nevarnih živali ter živali, ki izločajo strupe;

■ če tako določa drug predpis

~~Z opravljanjem dejavnosti iz prvega odstavka tega člena se sme začeti šele po izdaji dovoljenja za opravljanje dejavnosti.~~

6. člen – NOV

»Za prijavo in gojitev hišnih živali se uporabljajo določbe zakona, ki ureja veterinarska merila skladnosti, pri čemer pristojne veterinarske organizacije ob prijavi psa v centralni register psov vnesejo podatke o psu in osebno ime, naslov stalnega oziroma začasnega prebivališča ter enotno matično številko občana (EMŠO) lastnika psa oziroma za službene pse podatke o državnem organu za namen ugotavljanja lastništva živali v primeru zapuščene živali ali ugriza psa.

Osebni podatki iz prejšnjega odstavka se obdelujejo za vodenje in vzdrževanje centralnega registra psov ter za odločanje po tem zakonu in po zakonu, ki ureja veterinarska merila skladnosti. Upravni organ, pristojen za veterinarstvo, in pristojne veterinarske organizacije pridobijo osebne podatke iz prejšnjega odstavka od lastnikov psov ter za potrebe preverjanja točnosti pridobljenih podatkov tudi iz centralnega registra prebivalstva. Upravni organ, pristojen za veterinarstvo, lahko pridobiva osebne podatke iz prejšnjega odstavka iz centralnega registra prebivalstva tudi z neposrednim elektronskim dostopom in jih lahko vpogleda, prepíše ali izpiše ter nadalje obdeluje v postopkih po tem zakonu in po zakonu, ki ureja veterinarska merila skladnosti.

Ne glede na določbe prvega odstavka tega člena mora skrbnik živali v tridesetih dneh od pridobitve prosto živečih živali iz skupin velikih sesalcev in velikih plazilcev oziroma živali, ki izločajo strupe, prijaviti njihovo posedovanje upravnemu organu, pristojnemu za veterinarstvo.«.

II. ZAŠČITA ŽIVALI

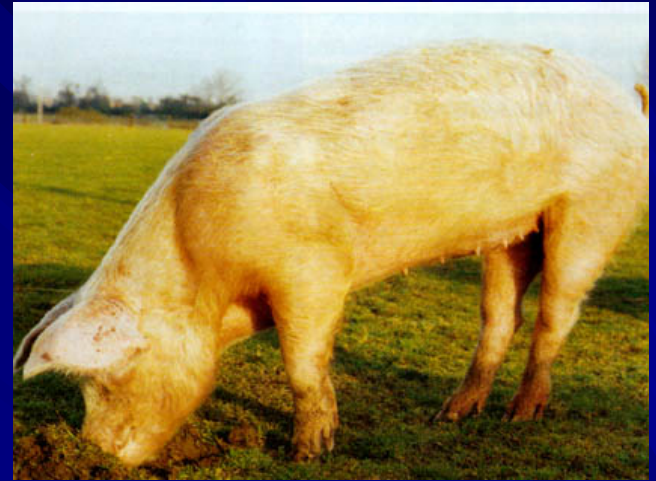
1. REJA ŽIVALI

Skrbnik mora živali zagotoviti:

- bivališče, hrano, vodo in oskrbo na način, ki je glede na vrsto živali, pasmo, starost, stopnjo razvoja, prilagoditve in udomačitve primeren njenim fiziološkim in etološkim potrebam v skladu z ustaljenimi izkušnjami in znanstvenimi spoznanji;

- svobodo gibanja, primerno živali glede na njeno vrsto, pasmo, starost, stopnjo razvoja, prilagoditve in udomačitve, ki preprečuje nepotrebno trpljenje;

- dovolj prostora, če je privezana ali zaprta, glede na njene fiziološke in etološke potrebe v skladu z ustaljenimi izkušnjami in znanstvenimi spoznanji;

- Svetlobo, toploto, vlažnost, kroženje zraka, zračenje. Koncentracijo plinov, higieno in intenzivnost hrupa v prostoru, kjer je žival, ki ustreza njeni vrsti in stopnji razvoja, prilagoditvi in udomačitvi, fiziološkim in etološkim potrebam ter predpisanim higienskim pogojem;

- ločeno nastanitev
nezdružljivih živali

Skrbnik živali mora preprečevati napake v reji, ki povzročajo tehnopatije in motnje v obnašanju

Če je opustitev iz prvega in drugega odstavka tega člena storjena naklepno in nastanejo posledice iz 4. člena tega zakona, se šteje, da gre za mučenje živali

8. člen

Bolne, poškodovane in onemogle živali morajo biti takoj ustrezno oskrbljene.

Zagotovljena mora biti ustrezna ločena namestitvev bolnih, poškodovanih ali onemoglih živali.

Vse rejne in hišne živali morajo biti vsaj enkrat dnevno pod rednim nadzorstvom oskrbovalcev.

9. člen

Skrbnik živali mora poskrbeti, da je tehnična oprema v rejah vsaj enkrat dnevno pregledana in da so morebitne okvare odpravljene v najkrajšem času. Če to ni možno, je treba z uporabo nadomestnih metod krmljenja in napajanja ter vzdrževanja higiene zavarovati zdravje in dobro počutje živali.

Če se uporablja umetno prezračevanje bivališča živali, mora biti zagotovljen rezervni sistem, ki zadošča za ohranitev zdravja in dobrega počutja živali do odprave napake na osnovnem sistemu, in alarmni sistem, ki opozarja skrbnika na okvaro v prezračevalnem sistemu. Alarmni sistem mora biti redno vzdrževan in preizkušan na predpisan način.

10. člen

Prepovedano je prodajati ali podarjati hišne živali osebam, mlajšim od 16 let brez **pisne** privolitve njihovih staršev ali skrbnikov

11. člen

Skrbnik živali mora z zagotovitvijo osamitve, kontracepcije, sterilizacije ali kastracije živali preprečiti rojstvo nezaželenih živali

Skrbnik živali mora z ustrezno vzgojo in šolanjem oziroma z drugimi ukrepi zagotoviti, da žival ni nevarna okolici

Skrbnik psa mora na javnem mestu zagotoviti fizično varstvo psa tako, da je pes na povodcu.

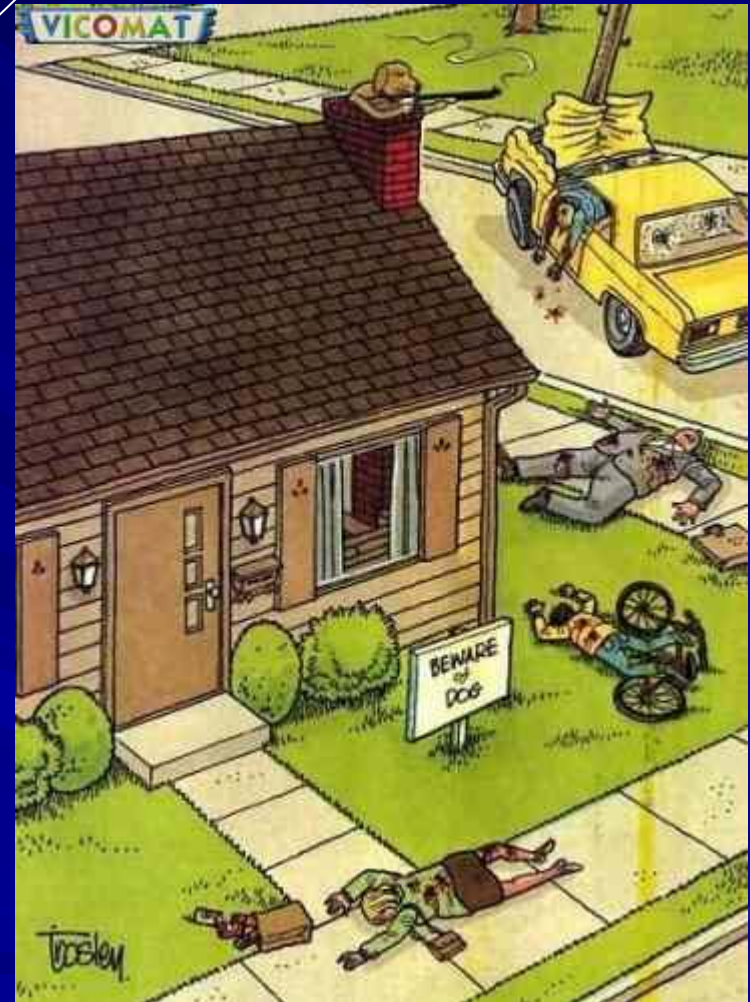
12. člen (spremenjen)

Skrbniki živali in prevozniki živali morajo zagotoviti fizično varstvo nevarnih živali na enega izmed naslednjih načinov:

- **da so psi na povodcu in opremljeni z nagobčnikom,**
- **da so zaprti v pesjaku ali objektu,**
- **da so v ograjenem prostoru z ograjo, visoko najmanj 1,8 m, ki je na vhodu označen z opozorilnim znakom.**

Veterinarska organizacija mora voditi register psov, ki so povzročili resne poškodbe človeku oziroma živali in so pogosto kazali napadalno vedenje (v nadaljnjem besedilu: nevaren pes).

■ Vzreja, vzgoja, šolanje in vodenje nevarnih psov mora biti v skladu s predpisanimi pogoji.

■ Nevarnega psa ni dovoljeno zaupati v vodenje osebam, ki nimajo ustreznega kinološkega znanja, in osebam, ki so mlajše od 16 let

13. člen

- Psi – vodiči slepih in psi – pomočniki invalidom imajo s svojim skrbnikom vstop na vsa javna mesta in v sredstva javnega prevoza

Psom - vodičem
slepih in psom -
pomočnikom invalidov
ni treba imeti
nagobčnika na javnih
mestih in v sredstvih
javnega prevoza.

14. člen

- Skrbniki živali lahko oddajo živali v hotel, kjer se te živali nastanijo in oskrbujejo na stroške skrbnika živali.
- Imetnik hotela za živali je lahko vsaka pravna ali fizična oseba, če za to izpolnjuje predpisane pogoje.

- Izpolnjevanje predpisanih pogojev za začetek delovanja hotela ugotavlja upravni organ, pristojen za veterinarstvo v upravnem postopku.
- Imetnik hotela prevzema obveznosti skrbnika za čas nastanitve in oskrbe živali iz prvega odstavka tega člena.

(15. člen)

Prepovedana ravnanja so

- zbadanje živali, stiskanje, natezanje ali zvijanje delov telesa živali, obešanje, če ne gre za strokovne posege, udarjanje, potapljanje ali drugačno dušenje živali, metanje, suvanje ali namerno povoženje živali ter spolna zloraba živali;

- izpostavljanje živali ognju, vročim, jedkim ali strupenim sredstvom ter drugim fizikalnim ali kemičnim učinkom v nasprotju z določbami tega zakona;

- prisilno hranjenje, če to ni v zdravstvene ali v znanstveno-raziskovalne namene, puljenje perja živi perjadi, trganje rib s trnkov in druga podobna dejanja v nasprotju z določbami tega zakona;

- streljanje živali ne glede na vrsto orožja oziroma strelne naprave, razen če gre za uplen v skladu s predpisi o lovstvu ali za omamo ali anestezijo nevarnih in drugih živali, povezanih z varstvom in zaščito ljudi in živali;

- obmetavanje s petardami ali drugimi pirotehničnimi sredstvi, obmetavanje s kamenjem ali drugimi predmeti, nastavljanje pasti, razen tistih, ki živali usmrtijo v trenutku in so namenjene za usmrtitev gospodarsko škodljivih glodalcev, zank in limanic razen uporabe lovilnih naprav, ki živali ne poškodujejo

- organiziranje borb živali, uporaba živali za borbe, spodbujanje ter šolanje živali za borbo z drugo živaljo;

- uporaba živih živali za hrano **ali** vabo, ~~lovno preizkušnjo ali jamarjenje~~; izjemoma je dopustna uporaba živih živali za hrano, če so pogoji približani pogojem v naravi;

- preobremenjevanje živali, uporaba plemensko nezrelih živalih (premladih ali spolno nezrelih živali), onemogočanje potrebnega počitka, uporaba bolne, ranjene, poškodovane ali ustraševane živali oziroma njeno fizično izkoriščanje, preobremenjevanje s tekom ob prometnem sredstvu ter vzpodbujanje živali s poživili (doping);

- vzreja, vzgoja in šolanje na način in s pripomočki, ki živali povzročajo bolečine ali kako drugače škodijo njenemu zdravju;

- preganjanje v naravnem ali urbanem okolju živečih živali in preganjanje s pogonom, strašenjem ali z nepotrebnim pregonom iz njihovih zavetišč ali gnezdišč; to ne velja za lovski pogon, brakado ali pritisk, če se izvede v skladu s predpisi o lovstvu, ter za izvajanje veterinarskih ukrepov; - lov na divjad v času lovopusta, lov na vodeče samice v času poleganja in dojenja mladičev ter neupravičena opustitev zasledovanja obstreljene divjadi;

- namerna trajna ali začasna zapustitev živali; (ni opredeljeno)
- krmljenje živali s snovjo, ki ji povzroča, trpljenje, poškodbe ali smrt; (???)
- izpustitev prostoživeče živali, ki je bila vzrejena s pomočjo človeka, v naravo, če ni pripravljena za preživetje v naravnem okolju; (kriteriji)-primer Golob

- lov divjadi z namenom gojenja v nasprotju s predpisi o lovstvu in ribištvu;
- zadrževanje prostoživečih živali v neregistriranih živalskih vrtovih;
(druge lokacije ???)

- reja vretenčarjev, ki kažejo sami ali njihovi potomci dedne napake, ki povzročajo trpljenje živali; ta prepoved ne velja za rejo ~~mutantov poskusnih živali, ki so potrebni za izvedbo določenih poskusov na živalih, če je takšna reja registrirana, ima odgovornega vodjo poskusa, je pod nadzorom in ima dovoljenje upravnega organa, pristojnega za veterinarstvo, v skladu s tem zakonom.~~

gensko spremenjenih organizmov v zaprtem sistemu, če reja poteka v skladu s predpisi, ki urejajo ravnanje z gensko spremenjenimi organizmi.

- **posegi na živalih, opravljeni v nasprotju s predpisi**

»Ne glede na določbe prejšnjega odstavka so dovoljena naslednja ravnanja:

a) odlov živali v skladu s predpisi o lovstvu in ribištvu;

b) odvzem živali iz narave v skladu s predpisi, ki urejajo ohranjanje narave, lovstvo in ribištvo;

c) streljanje gojene divjadi v oborah, kadar živali ni mogoče fiksirati z namenom zakola oziroma bi to dejanje ogrožalo varstvo in zaščito ljudi oziroma živali;

d) omama, anestezija ali usmrtitev nevarnih živali, če je to povezano z varstvom in zaščito ljudi ali živali.«.

Dosedanji drugi odstavek postane tretji odstavek.

Če je ravnanje iz prvega odstavka tega člena storjeno naklepno in zaradi tega nastanejo posledice iz 4. člena tega zakona, se šteje, da gre za mučenje živali.

2. PREVOZ ŽIVALI

16. člen - spremenjen

Prevoz živali in postopki, povezani z njim, morajo potekati v skladu z Uredbo Sveta št. (ES) 1/2005 z dne 22. decembra 2004 o zaščiti živali med prevozom in postopki, povezanimi z njim, in o spremembi Direktiv 64/432/EGS in 93/119/ES ter Uredbe (ES) 1255/97 (UL L št. 3 z dne 5. 1. 2005, str. 1, z vsemi spremembami; v nadaljnjem besedilu: Uredba 1/2005/ES).“

Živali se morajo natovarjati, prevažati, pretovarjati in raztovarjati tako, da se pred, med in po prevozu preprečuje trpljenje in pogin živali.

- Postaje, pristanišča, javna letališča in mejni prehodi morajo izpolnjevati predpisane pogoje za nakladanje, razkladanje in prekladanje pošiljk živali.

Nakladanje, prekladanje in razkladanje ter prevoz živali, postopek z živalmi v notranjem prometu, pri uvozu, izvozu in tranzitu živali, pred, med in po prevozu, morajo potekati po predpisanih pogojih

- Prevozno sredstvo, s katerim se prevažajo živali, mora biti označeno s predpisanim znakom, ki kaže, da so prisotne žive živali. Kletke, zabojniki ipd., v katerih se prevažajo živali, morajo biti označeni z znakom, ki kaže, da so prisotne žive živali, in znakom, ki kaže na položaj živali. Na prevoznem sredstvu za prevoz zveri, nevarnih in prostoživečih živali mora biti opozorilo, da so v njem nahajajo takšne živali.

- Mednarodni prevoz živali, namenjenih za zakol, je prepovedan, če ni zagotovljeno predpisano napajanje in krmljenje živali med prevozom.

17. člen (spremenjen)

~~Prepovedan je neustrezen prevoz živali, in sicer:~~

» **Pri prevozih živali, ki niso urejeni z Uredbo 1/2005/ES, se šteje za neustrezen prevoz živali:**

- prevoz živali, ki niso sposobne za prevoz (živali v predpisanem obdobju pred ali po porodu, bolne ali poškodovane živali ter novorojene živali, pri katerih popkovina ni povsem zaceljena); ta določba ne velja za bolne ali poškodovane živali in za živali, ki se prevažajo z namenom zdravljenja, če je prevoz odobril pristojni veterinarski delavec, ali zaradi znanstvenih raziskav, če je prevoz odobril pristojni veterinarski delavec ali strokovnjak za zaščito živali iz prvega odstavka 23. člena tega zakona;

- prevoz živali v nepokritih ~~kamionih~~ **cestnih prevoznih sredstvih**, v nepokritem delu plovila ali zrakoplova, če živali niso zavarovane pred vremenskimi nevšečnostmi in razlikami v klimatskih pogojih;
- prevoz živali poleti oziroma v toplih mesecih, v zaprtih prevoznih sredstvih, zabojnikih, kletkah ipd., če v času prevoza ni zagotovljeno ustrezno prezračevanje;
- prevoz živali, ki so občutljive na temperaturne spremembe, če med prevozom ni zagotovljena ustrezna temperatura;

- prevoz živali, ki so naložene tako, da ni zagotovljena minimalna predpisana površina, višina in možnost napajanja in krmljenja živali, če se prevažajo na večje razdalje;

prevoz, ki povzroča živali nepotrebno trpljenje zaradi nezadostne površine, višine, nezadostnega napajanja ali krmljenja živali;

- če je namestitev živali v prevoznem sredstvu taka, da so možne poškodbe ali izpadanje živali iz prevoznega sredstva
- če živali v predpisanih primerih ne spremlja spremljevalec

- če med prevozom nista zagotovljena ustrezno napajanje in hranjenje v intervalih na predpisan način ali, če nista zagotovljeni prva pomoč in veterinarska oskrba bolnih in poškodovanih živali

- prevoz vodnih živali, če ni zagotovljena zadostna količina vode z ustrezno temperaturo in kisikom;
- prevoz panjev s čebeljimi družinami, če ni zagotovljeno ustrezno zračenje;
- če se skupno z živalmi prevaža blago, ki je škodljivo za zdravje živali;
- pošiljanje živali po poštнем povzetju; ta določba ne velja za čebele

3. BOLNE IN POŠKODOVANE ŽIVALI

18. člen

Skrbnik živali mora pravočasno zahtevati veterinarsko pomoč in oskrbo bolnih ali poškodovanih živali, veterinarsko pomoč pri porodih, kadar je potrebna, in ustrezno nego bolnih, poškodovanih in onemoglih živali.

(kaj je pravočasno??)

19. člen

- Pri bolečih posegih na vretenčarjih je obvezna anestezija. V primerih ko z lokalno anestezijo živali ni mogoče zanesljivo preprečiti bolečine, je obvezna splošna anestezija živali
- Anestezija ni potrebna, če je tako predpisano ali če po veterinarski presoji v posameznih primerih ni izvedljiva ali potrebna. Praviloma anestezija živali ni potrebna, če ni potrebna pri podobnih posegih na človeku.

- Izvajanje bolečih posegov na živalih brez anestezije v nasprotju s tem zakonom, ki je storjeno naklepno, se šteje za mučenje živali

20 člen

Prepovedano je in se šteje za mučenje živali popolno ali delno amputiranje telesnih delov in popolni ali delni odvzem ali uničenje organov ali tkiv vretenčarjev, ki je storjeno naklepno, **razen** če je:

- poseg po veterinarski presoji potreben za ugotavljanje bolezni in za rešitev ali ozdravljenje živali;
- poseg v znanstveno-raziskovalne namene v skladu s predpisi;

- sterilizacija oziroma kastracija potrebna za zmanjšanje razmnoževanja živali, agresivnosti, načina reje ali preprečevanja razmnoževanja živali z dednimi hibami;
- popoln ali delni odvzem organov ali tkiv potreben za transplantacijo, za vzgajanje celičnih ali tkivnih kultur ali pregled izoliranih organov, tkiv ali celic;
- poseg pri rejni živali potreben, da se v reji preprečijo večje poškodbe ali obolenja

Prepovedani so naslednji posegi:

- odstranjevanje krempljev mačkam, odstranjevanje glasilk živalim in boleče podkovanje kopitarjev;
- krajšanje kljunov perutnini, razen če so opravljeni z namenom, da se preprečijo večje poškodbe in obolenja v rejah;
- amputacije ali kastracije z elastičnim obročkom;

- krašanje uhljev živalim, razen v primeru, če je poseg v korist živali;
- krašanje repov psom, razen mladičem pasemskih psov, ki niso starejši od 5 dni, pri katerih se rep kraša v skladu s pasemskimi in kinološkimi standardi, ter psom, če je poseg v korist živali; navedene posege lahko opravi le veterinar.

4. Poskusi na živalih in delo na izoliranih tkivih, organih in truplih predhodno usmrčenih žival

20a. člen (nov)

Organizacije na področju vzreje, reje, dobave poskusnih živali in izvajanja poskusov na živalih morajo biti odobrene pri upravnem organu, pristojnem za veterinarstvo.

Organizacije iz prejšnjega odstavka se odobrijo, če izpolnjujejo predpisane pogoje glede prostorov, opreme, tehničnih pripomočkov, kadrov, zagotavljanja zdravstvenega varstva živali, odstranjevanja živalskih stranskih proizvodov ter vodenja evidenc.

Organizacije na področju vzreje in reje poskusnih živali, ki izpolnjujejo predpisane pogoje iz prejšnjega odstavka, razen pogoja spremljanja zdravstvenega stanja v zadnjih treh letih, se odobrijo začasno, vendar najdalj za tri leta.

Če se pri izvajanju nadzorstva ugotovi, da organizacije iz prvega odstavka tega člena ne izpolnjujejo več pogojev iz drugega odstavka tega člena, se odobritev odvzame.

O odobritvi in odvzemu odobritve iz tega člena odloči upravni organ, pristojen za veterinarstvo, z odločbo v upravnem postopku.

21.člen

Poskuse na živalih smejo izvajati le organizacije, ki so **odobrene** za izvajanje poskusov na živalih **v skladu s prejšnjim členom** in imajo dovoljenje upravnega organa, pristojnega za veterinarstvo.

Poskuse na vretenčarjih se sme izvajati samo, če se pričakuje, da bo trpljenje živali etično sprejemljivo v primerjavi s pričakovanim dosežkom. Poskusi na vretenčarjih se smejo izvajati dalj časa samo, če se pričakuje, da bodo rezultati izjemnega pomena za človeka ali živali ali za rešitev znanstvenih problemov.

Dovoljenje za poskuse se izda samo, če je poskus nujno potreben, in če:

- je poskus nujen v medicinske, veterinarsko-medicinske ali nasploh v znanstveno-raziskovalne namene in se pričakuje, da bodo rezultati prinesli pomembna nova spoznanja, oziroma je trpljenje živali etično sprejemljivo v primerjavi s pričakovanim dosežkom;
- gre za temeljne raziskave;
- se ciljev poskusov ne da doseči z drugimi metodami in postopki;
- se poskus izvede z najmanjšim možnim številom živali z najnižjo nevrofiziološko občutljivostjo in metodo, ki povzroča najmanj trpljenja, bolečin in trajnih poškodb;

- se žival pred pričetkom poskusa anestezira, razen če je bolečina, ki bo povzročena s poskusom, manjša od bolečine, povzročene z anestezijo, ali če bi bila anestezija v nasprotju z namenom poskusa;
- se bo žival po končanem poskusu ustrezno zdravila ali usmrtila, če trpljenja ni mogoče preprečiti;
- osebe za vodenje in izvajanje poskusa ter za nego in oskrbo živali, prostori za bivanje oziroma gojitev in oskrbovanje živali ter naprave in priprave izpolnjujejo predpisane pogoje;

- so živali, za katere je tako predpisano, iz organizirane in registrirane reje za rejo poskusnih živali; upravni organ, pristojen za veterinarstvo, lahko v izjemnih primerih, ko je poskus nujen za ohranitev živalske vrste, žival pa edina primerna za poskus ali je ni mogoče vzrediti, izda dovoljenje za poskuse tudi, če žival ne prihaja iz organizirane in registrirane reje.

Dovoljenje se ne sme izdati za poskuse za etično nesprejemljive cilje, kot je preizkušanje bojnih sredstev, kozmetičnih preparatov, tobačnih ali alkoholnih izdelkov, ali za poskuse, pri katerih se uporabljajo sredstva za hromljenje mišic in se izvajajo brez anestezije.

Dovoljenje se izda za konkreten poskus ali serijo poskusov in za konkretnega vodjo ter izvajalca ali izvajalce in za določen čas. Dovoljenje se ne izda oziroma se odvzame, če se ugotovi, da niso izpolnjeni predpisani pogoji.

Dovoljenje za poskuse ni potrebno:

- če je poskus predpisan s pravnim aktom;
- če je poskus odredilo sodišče ali pristojni inšpektor na podlagi pravnega akta;
- pri izvajanju vakcinacij in diagnostičnih preiskav, odvzemu krvi ali drugega materiala zaradi odkrivanja poškodb in bolezni.

Poskusi na živalih se ne smejo izvajati, če je sprejemljiva in izvedljiva druga znanstveno zadovoljiva in uveljavljena metoda brez uporabe živali

Minister, pristojen za veterinarstvo (v nadaljnjem besedilu: minister), skupaj z ministrom, pristojnim za znanost in tehnologijo, ministrom, pristojnim za šolstvo in šport in z ministrom, pristojnim za okolje in prostor, ustanovi etično komisijo, ki upravnemu organu, pristojnemu za veterinarstvo, na njegovo zahtevo daje mnenje pri izdaji dovoljenja za določen poskus na živali.

Izvajanje poskusov na živalih v nasprotju s tem zakonom, ki je storjeno naklepno, se šteje za mučenje živali.

22. člen (spremenjen)

MPrepovedani so poskusi na živalih z razvitim živčnim sistemom za zaznavanje bolečin v izobraževalne namene.

Ne glede na določbe prejšnjega odstavka lahko upravni organ, pristojen za veterinarstvo, z odločbo v upravnem postopku dovoli poskuse iz prejšnjega odstavka, če se izvajajo v visokošolskih zavodih po predpisih, ki urejajo visoko šolstvo, ali raziskovalnih organizacijah po predpisih, ki urejajo raziskovalno dejavnost (v nadaljnjem besedilu: izvajalec), in so nujni za pridobitev znanj, ki jih pri svojem delu potrebujejo zdravniki pri posegih na ljudeh ali veterinarji pri posegih na živalih, in če ciljev poskusov ni mogoče doseči s pomočjo drugih učnih pripomočkov (film, slika, modeli, preparati, ipd.).

»22.a člen (nov)

Znanstveno-raziskovalno ali izobraževalno delo na izoliranih organih, tkivih in truplih predhodno usmrčenih živali lahko opravljajo izvajalci, če so odobreni pri upravnem organu, pristojnem za veterinarstvo.

Izvajalec se odobri, če:

- izpolnjuje predpisane pogoje za usmrtitev živali,
- zagotavlja odstranjevanje živalskih stranskih proizvodov na predpisan način in
- izpolnjuje pogoje glede prostorov, opreme, tehničnih pripomočkov in kadrov, predpisane za nastanitev poskusnih živali, kadar imajo živali nastanjene do usmrtitve.

Če se pri izvajanju nadzorstva ugotovi, da izvajalec ne izpolnjuje več pogojev iz prejšnjega odstavka, se odobritev odvzame.

O odobritvi in odvzemu odobritve iz tega člena odloči upravni organ, pristojen za veterinarstvo, z odločbo v upravnem postopku.

Ne glede na prvi odstavek tega člena lahko upravni organ, pristojen za veterinarstvo, dovoli delo na izoliranih organih, tkivih in truplih predhodno usmrčenih živali tudi izvajalcu, ki ni odobren, če gre za enkratno znanstveno-raziskovalno ali izobraževalno delo in če izvajalec zagotovi predpisan način usmrtitve ter odstranjevanja živalskih stranskih proizvodov.

Za izvajanje znanstveno-raziskovalnega ali izobraževalnega dela na izoliranih organih, tkivih in truplih predhodno usmrčenih živali mora izvajalec predhodno prigrasiti upravnemu organu, pristojnemu za veterinarstvo, predvideno vrsto, število živali, njihov izvor ter namen uporabe.

5. ZAKOL ŽIVALI

25. člen

Pred zakolom se morajo toplokrvne živali na strokoven in predpisan način omamiti.

Prepovedana so naslednja ravnanja:

- zakol brez strokovnega in predpisanega omamljanja živali pred zakolom;
- zakol živali po omamljenju, ki ni izveden na strokoven način;
- izkrvavitev živali, ki ni izvedena takoj po omamljanju živali;
- začetek nadaljnje obdelave zaklanih živali, preden je žival popolnoma izkravela.

Če ravnanje iz drugega odstavka tega člena naklepno izvrši oseba, ki je registrirana za dejavnost klanja živali, se šteje, da gre za mučenje živali.

Določbe prvega in drugega odstavka tega člena ne veljajo za klanje perutnine in kuncev na domu pri rejcu, za lastno uporabo.

Izjemoma se lahko žival zakolje brez omamljanja:

- če gre za zakol v sili ali obstaja druga nevarnosti pogina živali ali za zakol iz drugih zdravstvenih razlogov;
- če upravni organ, pristojen za veterinarstvo, izjemoma dovoli obredni zakol.

- Zelo poškodovane ali neozdravljivo bolne živali morajo biti zaklane ali usmrčene takoj na kraju samem. Za take živali lahko veterinar izjemoma dovoli prevoz do klavnice, če ugotovi, da prevoz ne bo povzročil nadaljnjega trpljenja živali. Vse poškodovane ali bolne živali, ki so bile prepeljane v klavnico, morajo biti takoj po veterinarskem pregledu zaklane ali usmrčene.
- V klavnici morata biti zagotovljena zaščita živali, namenjenih za zakol, in preprečevanje vsakega razburjenja in trpljenja živali, ki se jim je mogoče izogniti.

- Doprema živali v klavnico in njihov počitek do zakola, oskrba živali do zakola, gonjenje živali od mesta razkladanja do hleva oziroma prostora za klanje živali, omamljanje in zakol živali morajo biti v skladu s predpisanimi pogoji.
- Pri vseh izjemah od omamljenja pred zakolom iz tega člena je treba poskrbeti, da bo živalim pred zakolom prihranjeno vse trpljenje, ki se mu je mogoče izogniti.

6. USMRTITEV ŽIVALI

26. člen (spremenjen)

Usmrtitev živali je dovoljena, če je:

- takšen ukrep odrejen zaradi diagnostičnih preiskav in preprečevanja ter zatiranja določenih kužnih bolezni;
- iz drugih zdravstvenih razlogov prepovedan zakol bolne ali poškodovane živali;
- žival po veterinarski presoji v agoniji, neozdravljivo bolna ali ima poškodbe večje stopnje in ji bolezen oziroma poškodba povzroča trpljenje;
- to potrebno zaradi ohranjanja naravnega ravnotežja;

- žival nevarna za okolico oziroma povzroča občutno škodo in tega ni mogoče drugače preprečiti;
- rejena za proizvodnjo kož ali krzna;
- žival doseгла tako starost, da ji odpovedujejo osnovne življenjske funkcije;
- to potrebno za znanstveno-raziskovalno delo na izoliranih tkivih in organih ter na primarnih tkivnih kulturah v znanstveno-raziskovalnih institucijah;
- to v skladu z izdanim dovoljenjem iz 21. člena tega zakona za opravljanje poskusov na živalih oziroma za izvajanje posegov v izobraževalne namene iz 22. člena tega zakona;

- to potrebno za potrebe naravoslovnih muzejev;
- to nujno potrebno zaradi zdravstvenih razlogov ali veterinarsko - sanitarnih ukrepov iz 32. člena tega zakona

Usmrtitev živali je dovoljena, če je:

- takšen ukrep odrejen zaradi diagnostičnih preiskav in preprečevanja ter zatiranja določenih kužnih bolezni;

- iz drugih zdravstvenih razlogov prepovedan zakol bolne ali poškodovane živali;

- žival po veterinarski presoji v agoniji, neozdravljivo bolna ali ima poškodbe večje stopnje in ji bolezen oziroma poškodba povzroča trpljenje;

- to potrebno zaradi ohranjanja naravnega ravnotežja;

- žival nevarna za okolico oziroma povzroča občutno škodo in tega ni mogoče drugače preprečiti;

- tako odredi uradni veterinar zaradi zaščite ljudi oziroma živali;

- rejena za proizvodnjo kože ali krzna;

- **rejena v poskusne namene, vendar zaradi narave poskusa ni primerna za uporabo v tem ali nadaljnjih poskusih in se zato šteje kot odvečna laboratorijska žival;**
- **izvedena na predpisan način za prehrano ljudi;**
- **žival dosegla tako starost, da ji odpovedujejo osnovne življenjske funkcije;**
- **potrebna za znanstveno-raziskovalno ali izobraževalno delo;**
- **v skladu z izdanim dovoljenjem iz 21. člena tega zakona za opravljanje poskusov na živalih**
- **izvedena za potrebe naravoslovnih muzejev;**
- **v skladu z 31. členom tega zakona;**
- **nujno potrebna zaradi zdravstvenih razlogov ali veterinarskih ukrepov iz 32. člena tega zakona.**

Dovoljeni so le strokovni načini in postopki usmrtitve živali, ki žival usmrtijo v trenutku oziroma z ustrezno predhodno omamo ali v skrajnem primeru na način, ki povzroča le neizogibne bolečine.

~~Lov divjadi se mora opraviti v skladu s predpisi o lovstvu.~~

~~Deratizacijo lahko izvajajo le za to registrirane in usposobljene organizacije s sredstvi, ki žival usmrtijo s čim manjšo bolečino in s čim krajšim trpljenjem, ali s sredstvi za sterilizacijo teh vrst živali.~~

Usmrtitev živali, ki je naklepno storjena v nasprotju s tem členom, se šteje za mučenje živali.

26 a. člen (nov)

Ugrizi psov in šolanje psov

Zdravnik, ki obravnava poškodbo človeka zaradi ugriza psa, mora osebo napotiti v antirabično ambulanto skladno s predpisi, ki urejajo nalezljive bolezni, pri čemer mora v primeru smrti človeka ali posebno hude telesne poškodbe pisno obvestiti območni urad upravnega organa, pristojnega za veterinarstvo, v roku sedmih dni od obravnave smrti oziroma posebno hude telesne poškodbe in mu posredovati osebno ime ter naslov poškodovane oziroma umrle osebe zaradi izvedbe postopkov iz prvega in tretjega odstavka 26.b člena tega zakona.

Antirabična ambulanta mora vnesti podatke o ugrizu psa v centralni register psov, pozvati skrbnika psa, da se s psom zglati v pristojni veterinarski organizaciji zaradi preveritve suma na steklino in o ugrizu psa obvestiti pristojni območni urad upravnega organa, pristojnega za veterinarstvo.

Pristojna veterinarska organizacija mora podatke o opravljenih pregledih na steklino iz prejšnjega odstavka vnesti v centralni register psov in o rezultatih teh pregledov obvestiti antirabično ambulanto. Če antirabična ambulanta ne prejme podatka o opravljenih pregledih na steklino v roku petnajstih dni od ugriza psa, mora o tem obvestiti območni urad upravnega organa, pristojnega za veterinarstvo.

- Pristojna veterinarska organizacija, ki obravnava poškodbo živali zaradi ugriza psa, mora podatke o ugrizih psov v roku treh delovnih dni vnesti v centralni register psov.

O ugrizih psov morajo policija in druge osebe iz 42. člena tega zakona, ki dogodek obravnavajo, v roku 24 ur obvestiti območni urad upravnega organa, pristojnega za veterinarstvo, ki podatke o ugrizih psov vnese v centralni register psov.

26.b člen

- Če je pes z ugrizom povzročil ali bil soudeležan pri povzročitvi smrti človeka ali suma posebno hude telesne poškodbe, uradni veterinar zaradi odvrnitve splošne nevarnosti in opazovanja na steklino z ustno odločbo odvzame psa in odredi skrbniku takojšnjo namestitev psa v izolatorij pristojne veterinarske organizacije za obdobje do izključitve suma na steklino.

Če skrbnik psa pri izvedbi ukrepov iz prejšnjega odstavka ne sodeluje, se namestitev psa v izolatorij na njegove stroške odredi zavetišču.

- Uradni veterinar odredi usmrtitev psa:
  - če je z ugrizom povzročil ali bil soudeležen pri povzročitvi smrti človeka;
  - če je iz obvestila iz prvega odstavka prejšnjega člena razvidno, da je pes z ugrizom povzročil ali bil soudeležen pri povzročitvi posebno hude telesne poškodbe.

Usmrtitev iz prejšnjega odstavka se ne sme opraviti pred zaključkom pregledov psa na steklino.

Uradni veterinar lahko za izvedbo odrejenih ukrepov iz tega člena zahteva pomoč policije, zavetišča ali pristojne veterinarske organizacije.

- Če je na kraj dogodka iz prvega odstavka tega člena prva prišla policija, mora poleg izvajanja ukrepov v skladu s svojimi pooblastili glede odvrnitve splošne nevarnosti o dogodku nemudoma obvestiti uradnega veterinarja.

Če se sum posebno hude telesne poškodbe ne potrdi z obvestilom iz prvega odstavka prejšnjega člena, se psa vrne skrbniku, ki mora omogočiti dokončanje pregledov na steklino.

- Skrbniku psa, ki je povzročil smrt ali posebno hudo telesno poškodbo človeka, upravni organ, pristojen za veterinarstvo, prepove gojitev, posedovanje in vodenje psov, če je že pred tem posedoval psa, ki je povzročil smrt ali posebno hudo telesno poškodbo.

Pritožba zoper odločbe iz tega člena je dovoljena v roku osmih dni od vročitve odločbe.

Stroški, nastali zaradi ukrepov iz tega člena, bremenijo skrbnika živali.

26.c člen

- Šolanje psov po tem zakonu je obvezno:
  - če nevaren pes z ugrizom povzroči poškodbo, pa ne gre za posebno hudo telesno poškodbo. Šolanje psa je treba izvesti najpozneje do dopolnjenega drugega leta starosti psa, če je pes že star dve leti pa v roku šestih mesecev od ugriza psa;
  - za psa, ki živi ali bo živel v istem okolju kot lastnik, katerega pes je bil usmrčen v skladu s tretjim odstavkom prejšnjega člena. Šolanje psa je treba izvesti najpozneje do dopolnjenega drugega leta starosti psa, če je pes že star dve leti pa v roku šestih mesecev od usmrčitve prejšnjega psa oziroma nabave novega psa.

- Šolanje iz prejšnjega odstavka mora biti opravljeno ob udeležbi lastnika psa po programu, ki ga potrdi upravni organ, pristojen za veterinarstvo, na podlagi mnenja strokovne komisije. Program mora vsebovati navedbo izvajalca oziroma izvajalcev šolanja in dokazila o njihovih izkušnjah s področja poznavanja vedenja, vzreje oziroma šolanja psov. Strokovno komisijo imenuje generalni direktor upravnega organa, pristojnega za veterinarstvo, in jo sestavljajo strokovnjak s področja poznavanja vedenja, vzreje oziroma šolanja psov, uradni veterinar in veterinar pristojne veterinarske organizacije.

- Uspešnost opravljenega šolanja psa preveri komisija, ki jo imenuje nosilec programa šolanja iz prejšnjega odstavka in mora biti sestavljena iz strokovnjakov s področja poznavanja vedenja, vzreje oziroma šolanja psov, njena sestava pa mora biti navedena v programu šolanja. Lastnik psa je dolžan dokazilo o uspešno opravljenem šolanju predložiti pristojni veterinarski organizaciji, ki ta podatek vnese v centralni register psov.«.

III. SKRB ZA ZAPUŠČENE ŽIVALI

27. člen

- Zapuščanim živalim se zagotovi pomoč, oskrba in namestitve v zavetišču.
- Zagotovitev zavetišča je lokalna zadeva javnega pomena, ki se izvršuje kot javna služba, pri čemer mora biti na vsakih 800 registriranih psov v občini zagotovljeno eno mesto v zavetišču.

- Imetnik zavetišča je lahko občina oziroma vsaka fizična ali pravna oseba, ki izpolnjuje predpisane pogoje.
- Izpolnjevanje predpisanih pogojev za začetek delovanja zavetišča ugotavlja upravni organ, pristojen za veterinarstvo, v upravnem postopku

28. člen

Imetnik zavetišča opravlja naslednje naloge:

- sprejema prijave o zapuščenih živalih;
- zagotavlja potrebno veterinarsko pomoč zapuščenim živalim;
- zagotavlja ulov, prevoz, namestitev in oskrbo zapuščenih živali v zavetišču;
- skrbi za iskanje skrbnikov teh živali oziroma prodajo ali oddajo živali novim skrbnikom;
- skrbi za ažurno vodenje registra psov, ki ga enkrat letno posreduje lokalni skupnosti.

- Imetnik zavetišča se šteje za skrbnika zapuščenih živali, dokler so te v zavetišču.
- Imetnik zavetišča pri opravljanju svojih nalog sodeluje s pristojno veterinarsko službo in organizacijami za zaščito živali

29. člen

Kdor izgubi žival ali kdor najde zapuščeno žival, o tem obvesti zavetišče oziroma pristojno veterinarsko organizacijo.

30. člen

Skrbnik najdene hišne živali ima pravico zahtevati vrnitev živali. Če tega ne stori v roku 8 dni od dneva, ko je bila nameščena v zavetišče, lahko imetnik zavetišča žival odda tudi drugemu zainteresiranemu skrbniku, ki se zaveže, da bo za žival ustrezno skrbel.

31. člen - spremenjen

Vse stroške v zvezi z zapuščeno hišno živaljo plača skrbnik živali. Če skrbnik ni znan ali če gre za oddano hišno žival, krije stroške imetnik zavetišča.

Če se žival odda, lahko imetnik zavetišča zaračuna novemu skrbniku pavšalni znesek za materialne stroške oskrbe živali.

Če zapuščene živali ni možno oddati, se lahko po 30 dneh od dneva, ko je bila nameščena v zavetišče, usmrti.

Novo besedilo

- Vse stroške v zvezi z zapuščeno živaljo plača dosedanji skrbnik živali, če ni s predpisi določeno drugače. Če skrbnik živali ni znan oziroma, če lastnika živali ni mogoče ugotoviti, krije stroške imetnik zavetišča oziroma občina, kjer je žival najdena, če ni zagotovila zavetišča.
Zapuščeno žival se namesti v zavetišče na območju občine, kjer je bila najdena, oziroma v zavetišče, s katerim ima ta občina sklenjeno pogodbo.
Če je občina zagotovila predpisano število mest za zapuščene živali, vendar zavetišče zapuščenih živali ne more sprejeti, uradni veterinar odredi namestitev živali v drugo najbližje zavetišče na stroške zavetišča, ki živali ne more sprejeti.

Imetnik zavetišča, ki žival odda, lahko zaračuna novemu skrbniku pavšalni znesek za materialne stroške oskrbe živali v skladu s cenikom, ki ga potrdi svet zavetišča.

Če zapuščene živali ni možno oddati, se lahko po 30 dneh od dneva, ko je bila nameščena v zavetišče, usmrti.

Če se z oddajo oziroma prodajo zapuščenih živali ukvarja društvo, mora glede namestitve in oskrbe živali izpolnjevati pogoje, ki so predpisani za zavetišča.

32. člen

Zapuščenim bolnim in poškodovanim živalim mora veterinar nuditi potrebno nujno veterinarsko pomoč.

Neozdravljivo bolnim ali poškodovanim, težko prizadetim in poginjajočim zapuščenim živalim mora veterinar zagotoviti takojšnjo usmrtitev.

33. člen

Imetnik zavetišča pridobi sredstva za vzpostavitev zavetišča iz naslednjih virov:

- proračuna lokalne samoupravne skupnosti;
- proračuna Republike Slovenije za gradbena dela in opremo, vendar največ do višine 50% njihove dejanske vrednosti, če je investicija v skladu s pogoji, ki jih predpiše minister;
- drugih virov (darila, donacije, ipd.)

Imetnik zavetišča pridobiva sredstva za delovanje zavetišča iz naslednjih virov:

- iz proračuna lokalne samoupravne skupnosti;
- iz proračuna Republike Slovenije, če gre za društvo, ki deluje v javnem interesu;
- iz plačila stroškov v zvezi z zapuščenimi živalmi;
- iz drugih virov.

IV. DRUŠTVA NA PODROČJU
ZAŠČITE ŽIVALI, KI
DELUJEJO V JAVNEM
INTERESU

34. člen

Strokovna in ljubiteljska društva na področju zaščite živali opravljajo dejavnost v javnem interesu v delu, v katerem namen ustanovitve in samo delovanje društva presega uresničevanje interesov članov društva.

Društvo deluje v javnem interesu:

1. če aktivno deluje na področju zaščite živali;
2. če organizira izobraževanje o zaščiti živali;
3. če je izkazana pretežna poraba sredstev društva za namene javnega interesa in
4. če opravlja to dejavnost najmanj 2 leti

35. člen

- Ministrstvo, pristojno za veterinarstvo (v nadaljnjem besedilu: ministrstvo) podeli društvu, ki izpolnjuje pogoje iz prejšnjega člena, status društva, ki deluje v javnem interesu, z odločbo.
- Društvu, ki deluje v javnem interesu, lahko ministrstvo iz proračuna Republike Slovenije oziroma lokalna samoupravna skupnost iz svojega proračuna, na podlagi pogodbe dodeli sredstva za opravljanje dejavnosti, ki so v javnem interesu.

- Ministrstvo preverja izpolnjevanje pogojev za pridobitev statusa društva, ki deluje v javnem interesu, vsakih pet let.
- Društvu, ki ne izpolnjuje več predpisanih pogojev, se ukine status društva, ki deluje v javnem interesu, z odločbo ministra.

36. člen

- Odločba o pridobitvi in ukinitvi statusa društva, ki deluje v javnem interesu, se objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.
- Ministrstvo vodi javno evidenco društev, ki so pridobila status društva, ki deluje v javnem interesu.

VI. NAGRADE IN PRIZNANJA

37. člen

Nagrade in priznanja Republike Slovenije na področju zaščite živali (v nadaljnjem besedilu: nagrade in priznanja) se podeljujejo za najvišje dosežke, ki pomembno prispevajo k razvoju stroke na področju zaščite živali in k sami zaščiti živali.

Nagrado oziroma priznanje lahko prejme posameznik, skupina, društvo, ustanova, zavod ali druga organizacija.

VI. STROKOVNI SVET ZA ZAŠČITO ŽIVALI

38. člen

Pri ministrstvu se ustanovi strokovni svet za zaščito živali, sestavljen iz priznanih strokovnjakov veterinarske, medicinske, biološke, farmacevtske in zootehnične stroke ter predstavnikov organizacij, ki delujejo na področju zaščite živali pred mučenjem. Število članov ter sestavo strokovnega sveta določi minister.

Strokovni svet za zaščito živali:

- spremlja stanje na področju zaščite živali in predlaga ukrepe;
- predlaga kriterije za izdajo dovoljenj za poskuse;
- daje mnenja in predloge pri pripravi predpisov o zaščiti živali in druga mnenja in predloge;
- daje mnenja in predloge v drugih zadevah, za katere ga zaprosijo državni organi.

VII. PRISTOJNOSTI DRŽAVNIH ORGANOV

39. člen

Minister izda natančnejše predpise za izvajanje tega zakona, s katerimi določi:

- način zakola hladnokrvnih živali;
- način omamljanja, zakola ali usmrtitve živali;
- pogoje, ki jih morajo izpolnjevati zavetišča za zapuščene živali in hoteli za živali, ter veterinarsko-sanitarni red v njih;
- vrste nagrad in priznanj ter postopek za predlaganje kandidatov in postopek za podeljevanje nagrad in priznanj;

- ~~podrobnejša merila in postopek za pridobitev in prenehanja statusa društev, ki na področju zaščite živali delujejo v javnem interesu, ter podrobnejšo vsebino in način vodenja evidence o teh društvih;~~
- o strokovnem svetu za zaščito živali, številu njegovih članov, sestavi in delu.

Minister izdaja tudi druge podzakonske predpise, potrebne za izvajanje tega zakona in predpisov Skupnosti, ki se nanašajo na vsebino tega zakona.

40. člen

Minister izda v soglasju z ministri, pristojnimi za posamezna področja, natančnejše predpise za izvajanje tega zakona, s katerimi določi:

- pogoje za bivanje in rejo rejnih in ~~gojitev~~ hišnih živali, ~~živali v živalskih vrtovih in~~ **ter živali v** prodajalnah, na razstavah in tekmovanjih; ~~tehnične, tehnološke, ter veterinarsko-sanitarne pogoje za oskrbo, nego in nadzor nad živalmi ter natančnejše pogoje za izdajo dovoljenja za rejo živali ter vsebino in način vodenja evidenc;~~
- pogoje in način prevoza živali;
- ~~pogoje za rejo, šolanje in ravnanje z nevarnimi psi;~~
- ~~ukrepe za preprečevanje poškodb in bolečin prostoživečih živali, do katerih lahko pride pri opravljanju kmetijskih in gozdarskih opravil.~~

41. člen

Minister izda v soglasju z ministrom, pristojnim za znanost in tehnologijo, in ministrom, pristojnim za okolje in prostor, predpis o natančnejših pogojih za izdajo dovoljenj za opravljanje poskusov na živalih, postopku, dokumentaciji, evidenci, poročilih in o etični komisiji, ter o obveznostih strokovne osebe za zaščito živali, kadrovskih in drugih pogojev za izvajanje poskusov ter postopku z živalmi po končanem poskusu.

~~Minister določi v soglasju z ministrom, pristojnim za notranje zadeve, in ministrom, pristojnim za obrambo, natančnejše pogoje za šolanje in izvajanje nalog službenih živali.~~

VII. NADZORSTVO

42. člen

Nadzorstvo nad izvajanjem tega zakona in na njegovi podlagi izdanih predpisov neposredno opravljajo veterinarski, kmetijski, lovski, ribiški inšpektorji ter inšpektorji, pristojni za ohranjanje narave (v nadaljnjem besedilu: pristojni inšpektor), vsak v okviru svojih pooblastil in pristojnosti.

Policisti nadzirajo izvajanje določb drugega odstavka 11. člena in prvega, tretjega in četrtega odstavka 12. člena, prve, druge, četrte, pete, šeste, devete in petnajste alineje 15. člena tega zakona ter na njihovi podlagi izdanih podzakonskih predpisov, v primeru, da pri operativnem delu na terenu neposredno zaznajo kršitev navedenih določb ali so pri izvajanju nalog na terenu obveščeni o takšni kršitvi.

Spremenjen 2. odstavek 42. člena

Nadzorstvo nad izvajanjem določb drugega in tretjega odstavka 11. člena, 12. člena ter prve, druge, četrte, pete, šeste, devete in petnajste alineje 15. člena tega zakona poleg oseb iz prejšnjega odstavka opravlja tudi policija.

~~O sumu prekrškov iz prvega in drugega odstavka 45. člena (prekrški posameznika 50000 in 100000 SIT) tega zakona policisti nemudoma obvestijo pristojnega inšpektorja iz prvega odstavka tega člena.~~

Društva, ki delujejo na področju zaščite živali, sporočajo pristojnemu inšpektorju kršitve določb tega zakona, ki jih ugotovijo pri opravljanju svojih nalog, ter opozarjajo na nepravilnosti in nezakonnosti v zvezi z zaščito živali

43. člen

Pri inšpekcijskem nadzorstvu ima pristojni inšpektor, poleg pravic in dolžnosti, ki jih ima po drugih predpisih, še te pravice in dolžnosti:

- ugotoviti identiteto skrbnika živali v primeru suma kršitve določb tega zakona ter kršitev po potrebi tudi fotografirati oziroma posneti, in pravico brez predhodnega obvestila ter brez dovoljenja pravne in fizične osebe vstopiti v poslovne ali proizvodne prostore, ter vozila, kjer se nahajajo živali ali obstaja sum, da se nahajajo. Če mora inšpektor pri opravljanju nadzorstva pregledati stanovanjske prostore, pa pravna ali fizična oseba temu nasprotuje ali ni dosegljiva, si mora za pregled teh prostorov pridobiti odredbo pristojnega sodišča;

- opravljati redne preglede vseh objektov, kjer se redi, goji ali se opravlja promet z živalmi, prireditve, razstave in trgovine z živalmi ter zavetišč in hotelov za živali;

- začasno ali trajno odvzeti žival, če je to potrebno za zaščito živali v primeru kršitve določb tega zakona. Za začasno odvzete rejne živali inšpektor odredi oskrbo na domu skrbnika, če pa to ni možno, se živali prodajo. Trajno odvzete rejne živali se prodajo. Iz kupnine za prodane živali se pokrijejo stroški postopka, razlika pa se izplača skrbniku. Odvzete hišne živali se do pravnomočne odločbe upravnega organa oziroma sodbe sodišča na stroške skrbnika napotijo v zavetišče. Če je žival bolna ali poškodovana, se na stroške skrbnika živali zagotovi tudi takojšnja veterinarska oskrba živali;

Spremenjena 3. alineja 43. člena

- začasno ali trajno odvzeti žival in prepovedati stike dosedanjemu skrbniku živali, če je to potrebno za zaščito živali v primeru kršitve določb tega zakona. Za začasno odvzete rejne živali uradni veterinar odredi oskrbo na domu skrbnika živali, če pa to ni možno, se živali trajno odvzamejo in prodajo ali usmrtijo. Iz kupnine od prodane živali se pokrijejo stroški postopka, morebitna razlika pa se izplača skrbniku živali. Za odvzete hišne živali, razen za živali prosto živečih vrst, uradni veterinar odredi namestitev v zavetišče, ki lahko žival takoj odda primernemu skrbniku oziroma ravna v skladu z 31. členom tega zakona. Za začasno ali trajno odvzete živali prosto živečih vrst uradni veterinar odredi začasno oskrbo v zatočišču za živali prosto živečih vrst v skladu s predpisi, ki urejajo ohranjanje narave. Če je bila žival oddana novemu skrbniku, je v primeru pravnomočno odpravljene odločbe o odvzemu živali dosedanji skrbnik živali upravičen do odškodnine, ki jo uveljavlja pred pristojnim sodiščem.

- odrediti odpravo nepravilnosti pri izvajanju **tega zakona** osnovnih obveznosti skrbnika živali;
- odrediti usmrtitev ali zakol živali na stroške skrbnika, če gre po mnenju veterinarja za neodpravljive bolečine ali poškodbe **ali če gre za nevarno žival**;
- prepovedati rejo določene vrste živali in uporabo proizvodnih ali poslovnih prostorov, če ugotovi, da je skrbnik ponovno kršil obveznosti iz tega zakona in s tem povzročal živali bolečine in trpljenje;
- prepovedati natovarjanje in prevoz živali, če niso izpolnjeni predpisani pogoji;

- prepovedati izvajanje posegov, ki niso dovoljeni oziroma se izvajajo v nasprotju z določbami tega zakona;
- odrediti ustavitve poskusov oziroma prepovedati izvajanje poskusov na živalih, ki se izvajajo v nasprotju z določbami tega zakona ali če pomanjkljivosti niso odpravljene v določenem roku;

- prepovedati zakol živali, če ni zagotovljeno predpisano omamljanje in zakol živali;
- prepovedati opravljanje dejavnosti imetniku zavetišča, če ne izpolnjuje več predpisanih pogojev.

Nove alineje

- **odrediti plačilo stroškov v zvezi z zapuščeno živaljo skrbniku ali zavetišču oziroma občini, če ni zagotovila zavetišča;**
- **odrediti zavetišču namestitev in oskrbo psa, ki ogroža okolico, če skrbnik ne odvrne splošne nevarnosti ali ni znan ali dosegljiv;**
- **odrediti zavetišču ulov, prevoz, namestitev in oskrbo zapuščene živali.«**

44. člen

Policisti ter pooblašcene osebe carinske službe v primeru prevoza in pošiljk živali brez ustreznih dokumentov ali v nasprotju z določbami 12. člena tega zakona ali v primeru mučenja živali, zadržijo živali oziroma pošiljko, osebe in prevozno sredstvo ter o tem takoj obvestijo pristojnega inšpektorja.

Zadržanje oziroma omejitev gibanja iz prejšnjega odstavka lahko traja največ dve uri.

IX. KAZENSKE DOLOČBE

spremenjene

45. člen

50 000 SIT

1. če živali ne zagotovi bivališča, hrane, vode in oskrbe na način, ki je glede na vrsto živali, pasmo, starost, stopnjo razvoja, prilagoditve in udomačitve primeren njenim fiziološkim in etološkim potrebam v skladu z ustaljenimi izkušnjami in znanstvenimi spoznanji (prva alineja prvega odstavka 7. člena tega zakona);

50 000 SIT

2. če živali ne zagotovi svobode gibanja, primerno živali glede na njeno vrsto, pasmo, starost, stopnjo razvoja, prilagoditve in udomačitve, ki preprečuje nepotrebno trpljenje (druga alineja prvega odstavka 7. člena tega zakona);
3. če ne zagotovi dovolj prostora privezani ali zaprti živali, glede na njene fiziološke in etološke potrebe v skladu z ustaljenimi izkušnjami in znanstvenimi spoznanji (tretja alineja prvega odstavka 7. člena tega zakona);

4. če živali ne zagotovi svetlobe, toplote, vlažnosti, kroženja zraka, zračenja, koncentracije plinov, higiene in intenzivnosti hrupa v prostoru, kjer je žival, ki ustrezajo njeni vrsti in stopnji razvoja, prilagoditvi in udomačitvi, fiziološkim in etološkim potrebam ter predpisanim higienskimi pogojem (četrta alineja prvega odstavka 7. člena tega zakona);
5. če ne zagotovi ločene nastanitve nezdružljivih živali (peta alineja prvega odstavka 7. člena tega zakona);
6. če ne preprečuje napak v reji, ki povzročajo tehnopatije in motnje v obnašanju živali (drugi odstavek 7. člena tega zakona);

7. če ne zagotovi ustreznega ločenega prostora za namestitvev bolnih, poškodovanih ali onemoglih živali (drugi odstavek 8. člena tega zakona);
8. če ne zagotovi fizičnega varstva nevarnih živali (prvi odstavek 12. člena tega zakona);
9. če prevozno sredstvo oziroma kletke, zabojniki ipd., v katerih se prevažajo živali, niso označene z znakom, ki kaže, da so prisotne žive živali, in znakom, ki kaže na položaj živali ali če na prevoznem sredstvu za prevoz zveri, nevarnih ali prostoživečih živali ni opozorila, da se v njem nahajajo takšne živali (četrti odstavek 16. člena tega zakona);
10. če usmrti žival v nasprotju s 26. členom tega zakona.

100 000 SIT

1. če takoj ne oskrbi bolnih, poškodovanih in onemoglih živali (prvi odstavek 8. člena tega zakona);
2. če natovarja, prevaža, pretovarja in raztovarja živali tako, da se pred, med in po prevozu ne prepreči trpljenja ali pogina živali (prvi odstavek 16. člena tega zakona);

3. če niso izpolnjeni predpisani pogoji pri nakladanju, prekladanju in razkladanju ter prevozu živali, pri postopku z živalmi v notranjem prometu, pri uvozu, izvozu in tranzitu živali, pred, med in po prevozu (tretji odstavek 16. člena tega zakona);
4. če ni zagotovljeno predpisano napajanje in krmljenje živali med prevozom (peti odstavek 16. člena tega zakona)
5. če neustrezno prevaža živali (17. člen tega zakona);

6. če ne zahteva pravočasno veterinarske pomoči in oskrbe bolnih ali poškodovanih živali, veterinarske pomoči pri porodih, kadar je potrebna, ali ne zagotovi ustrezne nege bolnih, poškodovanih in onemoglih živali (18. člen tega zakona);
7. če zakolje žival v nasprotju s prvim, drugim in petim odstavkom 25. člena tega zakona;
8. če zelo poškodovane ali neozdravljivo bolne živali ne zakolje ali usmrti takoj na kraju samem oziroma takoj po veterinarskem pregledu (šesti odstavek 25. člena tega zakona).

100 000 do 150 000 SIT

1. če redi živali, jih prevaža, z njimi trguje ali organizira razstave, tekmovanja in druge prireditve, kjer nastopajo živali, v nasprotju s 6. členom tega zakona;
2. če ne nadzira rejnih in hišnih živali vsaj enkrat dnevno (tretji odstavek 8. člena tega zakona);
3. če ne poskrbi oziroma ne pregleduje vsaj enkrat dnevno tehnične opreme v rejah ali če ne poskrbi, da so morebitne okvare odpravljene v najkrajšem času oziroma, da so vzpostavljene nadomestne metode krmljenja in napajanja ter vzdrževanja higiene (prvi odstavek 9. člena tega zakona);

4. če pri uporabi umetnega prezračevanja bivališča živali ne zagotovi predpisanega rezervnega sistema prezračevanja in alarmnega sistema (drugi odstavek 9. člena tega zakona);
5. če proda ali podari hišno žival osebam, mlajšim od 16 let, brez privolitve njihovih staršev ali skrbnikov (10. člen tega zakona);
6. če ne zagotovi ustrezne vzgoje in šolanja oziroma drugih ukrepov in je zato žival nevarna okolici (drugi odstavek 11. člena tega zakona);

7. če ne zagotovi vzreje, vzgoje, šolanja in vodenja nevarnih psov v skladu s predpisanimi pogoji (tretji odstavek 12. člena tega zakona);
8. če nevarnega psa zaupa v vodenje osebam, ki nimajo ustreznega kinološkega znanja, ali osebam, ki so mlajše od 16 let (četrti odstavek 12. člena tega zakona);
9. če opravlja dejavnost hotela za živali, ne da bi za to izpolnjeval predpisane pogoje (drugi odstavek 14. člena tega zakona);

10. če stori katero od ravnanj iz 15. člena tega zakona;
11. če v nasprotju s predpisi stori katero od ravnanj iz 20. člena tega zakona;
12. če opravlja poskuse na živalih v nasprotju z 21. tega zakona;

13. če opravlja posege na živalih v nasprotju z 22. členom tega zakona;
14. če opravlja dejavnost zavetišča, ne da bi za to izpolnjeval predpisane pogoje (tretji odstavek 27. člena tega zakona);
15. če ovira pristojnega inšpektorja pri izvajanju postopkov iz prve alineje 43. člena tega zakona.

46. člen

Z denarno kaznijo od 150.000 do 10,000.000 tolarjev se za prekršek kaznuje pravna oseba, če stori katero od dejanj iz 45. člena tega zakona ali,

1. če veterinarska organizacija ne vodi registra nevarnih psov (drugi odstavek 12. člena tega zakona);
2. če opravlja boleče posege na vretenčarjih brez ustrezne anestezije (prvi odstavek 19. člena tega zakona);
3. če opravlja poskuse na vretenčarjih v nasprotju s 23. členom tega zakona

4. če v klavnici nista zagotovljena zaščita živali, namenjenih za zakol, in preprečevanje vsakega razburjenja in trpljenja živali, ki se jim je mogoče izogniti (sedmi odstavek 25. člena tega zakona);
5. če doprema živali v klavnico in njihov počitek do zakola, oskrba živali do zakola, gonjenje živali od mesta razkladanja do hleva oziroma prostora za klanje živali, omamljanje in zakol živali niso v skladu s predpisanimi pogoji (osmi odstavek 25. člena tega zakona).
6. če na javno mesto oziroma v sredstva javnega prevoza ne pusti psa – vodiča slepih oziroma psa – pomočnika invalidov skupaj z njegovim skrbnikom.

Z denarno kaznijo od 25.000 do 500.000 tolarjev se za prekršek iz prvega odstavka tega člena kaznuje tudi odgovorna oseba pravne osebe.

Z denarno kaznijo od 150.000 do 5,000.000 tolarjev se za prekršek iz prvega odstavka tega člena kaznuje posameznik, ki ga stori v zvezi s samostojnim opravljanjem dejavnosti.

X. PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE

Objavljene v Zakonu o zaščiti
živali Ur. L. RS 98/99

47. člen

Minister izda izvršilne predpise iz 39., 40. in 41. člena tega zakona v šestih mesecih po uveljavitvi tega zakona.

48. člen

Sredstva iz druge alineje prvega odstavka 33. člena tega zakona lahko imetnik zavetišča uveljavlja v 5 letih od uveljavitve tega zakona.

49. člen

Obstoječi objekti in oprema za rejo živali morajo izpolniti pogoje, predpisane s tem zakonom in predpisi, izdanimi na njegovi podlagi, najpozneje v desetih letih od uveljavitve tega zakona.

50. člen

Do uveljavitve izvršilnih predpisov iz tega zakona se še uporabljata :

- Pravilnik o ukrepih za zaščito živali pred mučenjem pri izvajanju zdravstvenega varstva živali (Uradni list SRS, št. 40/85);
- Navodilo o pogojih za izdajo dovoljenja za poskus na živalih v znanstveno-raziskovalne namene (Uradni list SRS, št. 40/85 in 22/87).

51. člen

Z uveljavitvijo tega zakona prenehajo veljati:

- zakon o zdravstvenem varstvu živali (Uradni list SRS, št. 37/85);
- drugi odstavek 158. člena zakona o veterinarstvu (Uradni list RS, št. 82/94, 21/95 in 16/96);
- 6. in 7. točka 11. člena zakona o prekrških zoper javni red in mir (Uradni list SRS, št. 16/74 in 42/86); - drugi stavek 11. člena zakona o postopku z najdenimi stvarmi (Uradni list SRS, št. 31/76);
- pravilnik o kriterijih za podelitev statusa društva, ki deluje v javnem interesu na področju kmetijstva, gozdarstva, lovstva, ribištva, veterinarstva ali prehrane (Uradni list RS, št. 52/98, 60/98) v delu, ki se nanaša na društva s področja zaščite živali, kolikor je v nasprotju s tem zakonom.

52. člen

Ta zakon začne veljati petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

Številka: 510-05/91-1/20

Ljubljana, dne 18. novembra 1999

ZAKON O SPREMEMBAH IN DOPOLNITVAH ZAKONA O ZAŠČITI ŽIVALI

Sprejel Državni zbor Republike Slovenije na seji 31. januarja 2007.

Št. 001-22-3/07

Ljubljana, dne 9. februarja 2007

Objavljeno v UR.L. RS 14/07 16.02.2007

Zakon o zaščiti živali

uradno prečiščeno besedilo

Ur.l.RS 20/04

Vsebina

- Splošne določbe
- Zaščita živali
- Skrb za zapuščene živali
- Društva na področju zaščite živali, ki delujejo v javnem interesu
- Nagrade in priznanja
- Strokovni svet za zaščito živali
- Pristojnosti državnih organov
- Nadzorstvo
- Kazenske določbe
- Prehodne in končne določbe

I. SPLOŠNE DOLOČBE

1. člen

Ta zakon določa odgovornost ljudi za zaščito živali, to je zaščito njihovega življenja, zdravja in dobrega počutja; določa pravila za dobro ravnanje z živalmi; določa, kaj se šteje za mučenje živali in katera ravnanja oziroma posegi na živalih so prepovedani; določa pogoje, ki jih je treba za zaščito živali zagotoviti pri reji živali, prevozu, izvajanju določenih posegov in poskusov na živalih, zakolu in usmrtitvi živali; ureja postopek, pravice in obveznosti v primerih, ko gre za zapuščene živali; določa pogoje za društva, ki na področju zaščite živali delujejo v javnem interesu; določa nagrade in priznanja na področju zaščite živali; ureja nadzorstvo nad izvajanjem tega zakona ter kazenske sankcije za kršitelje določb tega zakona

1.člen

Velja za vse živali, ki imajo razvita čutila za sprejem zunanjih dražljajev in razvit živčni sistem, da boleče zunanje dražljaje čutijo

Dosledno se izvaja pri vretenčarjih, pri drugih živalih pa glede na stopnjo njihove občutljivosti, v skladu z ustaljenimi izkušnjami ter znanstvenimi spoznanji

2. člen

Zaščita živali po tem zakonu je dolžnost vseh pravnih in fizičnih oseb, ki so v kakršnemkoli odnosu do živali, zlasti pa skrbnikov živali; lokalnih skupnosti in države; veterinarskih, živinorejskih, znanstveno-raziskovalnih in pedagoških zavodov; lovskih, kinoloških in drugih organizacij, ki združujejo rejce živali; društev proti mučenju živali in drugih društev, ki so se ustanovila za uveljavljanje in izvajanje deklaracije o pravicah in zaščiti živali

3. člen

Nihče ne sme brez utemeljenega razloga povzročiti živali trpljenja, bolezní ali smrti

4. člen

Mučenje živali je:

- Vsako ravnanje ali opustitev ravnanja, storjeno naklepno, ki živali povzroči hujšo poškodbo ali dalj časa trajajoče ali ponavljajoče trpljenje, ali škodi njenemu zdravju;
- Nepotrebna ali neprimerna usmrtitev živali

5.člen (IZRAZI)

1. **Skrbnik živali** je oseba, ki ima žival v lasti ali oskrbi in odgovarja za ustrezno rejo, ravnanje, oskrbo in prevoz živali ter imetnik objektov za rejo, trženje, prevoz, zakol, nego in prireditve z živalmi. Skrbnik živali odgovarja tudi za delo in ravnanje oskrbovalcev svojih živali ali živali, ki jih ima v oskrbi.

Skrbnik živali, ki je zapuščena, je imetnik zavetišča oziroma občina, če ni zagotovila zavetišča.

2. **Rejne živali** so kopitarji, parkljarji, perutnina, kunci in kožuharji **in druge živali**, ki se vzrejajo ali redijo za proizvodnjo hrane, volne, kož, krzna ali za druge gospodarske namene.

3. **Poskusne živali** po tem zakonu pomenijo vsakega živega vretenčarja, razen človeka, tudi prostoživeče larvalne oblike brez fetalnih in embrionalnih oblik, **ki se uporabljajo ali so namenjene za uporabo v poskusu.**

4. **Hišne živali** so psi, domače mačke, sobne ptice, mali glodalci, terarijske, akvarijske in druge živali, ki se vzrejajo ali redijo za družbo, varstvo ali pomoč človeku.

5. **Prostoživeče živali** so živali, ki niso nastale z umetnim izborom ali biotehnološkim poseganjem v dedne zasnove in lahko živijo prosto v naravi neodvisno od človeka.

Se črta cela točka.

6. **Nevarne živali** so živali, ki ogrožajo okolico zaradi svoje neobvladljivosti oziroma kažejo napadalno vedenje do človeka.

7. **Etološki normativi** so dopuščeni sistemi ~~reje~~ **normativi**, ki upoštevajo posebne potrebe posamezne vrste živali in omogočajo dobro počutje živali.

8. **Motnja v obnašanju** je oblika v obnašanju, ki glede na pogostnost ali potek odstopa od obnašanja pripadnikov iste vrste živali v pogojih, ki jim dovoljujejo v celoti razviti vrsti značilno obnašanje.

9. **Tehnopatije** so poškodbe ali bolezenske spremembe, ki nastanejo neposredno ali posredno zaradi neustreznega bivališča, opreme ali sistema reje.

10. Za **trpljenje pri živalih** se štejejo bolečine, strah, poškodbe, pa tudi povzročanje pohabljenja, degeneracije, hiranja ali obolevanja ter prekomernega in nepotrebnega vznemirjanja, ki jih povzroči človek.

11. **Poskusi na živalih** so posegi na živih živali v znanstveno - raziskovalne ali izobraževalne namene, s katerimi se živalim lahko povzroči trpljenje, trajne poškodbe ali smrt.

Poskus na živali je uporaba živali v poskusne ali druge znanstvene namene, ki ji lahko povzroči bolečino, trpljenje, stisko ali trajne poškodbe.

12. **Prevoz živali** je vsako nakladanje in odprava živali s prevoznim sredstvom ter razkladanje živali. Ta izraz ne velja za prevoz posameznih živali, ki jih spremlja spremljevalec, in za prevoz hišnih živali, ki jih spremljajo skrbniki oziroma spremljevalci.

13. **Prevozna sredstva** so cestna in železniška vozila, plovila in zrakoplovi, ki so uporabljena za nakladanje, prevoz in razkladanje živali, ter kletke, zabojniki in podobno za prevoz živali s cestnimi, železniškimi, zračnimi in vodnimi prevoznimi sredstvi.

14. **Spremljevalec živali** je oseba, ki spremlja prevoz živali, in med prevozom živali nadzira, hrani in napaja ter, če je treba, pomolze in pomaga pri porodu.

15. **Zakol živali** je način usmrtitve živali za prehrano ljudi. **Obredni zakol živali** je zakol živali z religioznim ceremonialom, ki ga opravi pooblaščen osebna verske skupnosti.

16. **Omamljanje živali** je kakršenkoli dovoljeni postopek, ki povzroči stanje neobčutljivosti, ki traja, dokler žival ni mrtva, in se ji na ta način prihrani trpljenje, ki se mu je mogoče izogniti.

17. **Usmrtitev živali** je postopek odvzema življenja živali. Dopustna usmrtitev je postopek, pri katerem se uporablja anestezija z uporabo sredstev, ki povzročijo nebolečo izgubo zavesti in posledično smrt, ali z metodo, ki povzroči hitro nezavest in posledično smrt brez trpljenja.

Usmrtitev živali je postopek odvzema življenja živali, pri čemer se za dopustno usmrtitev šteje postopek, ki povzroči živali hitro izgubo zavesti in smrt brez trpljenja.

18. **Zapuščene živali** so najdene, oddane ali odvzete hišne živali.

19. **Zavetišče je objekt**, v katerem se poskrbi za pomoč, oskrbo in namestitev zapuščenih živali.

20. Veterinarske organizacije so organizacije, določene s predpisi o veterinarstvu.

Dristojna veterinarska organizacija je veterinarska organizacija s koncesijo za cepljenje psov proti steklini v skladu z zakonom, ki ureja veterinarstvo.

21. **Nezdružljive živali**
pri nastanitvi so tiste
živali, ki si lahko
medsebojno povzročijo
nezaželeno brejost,
poškodbe ali smrt.

22. točka nova

Javno mesto je javni kraj, kot je opredeljen v zakonu, ki ureja varstvo javnega reda in miru, razen površin, kjer ni pričakovati večjega števila ljudi.

23.točka –nova

Nevaren pes je pes, ki je neizzvano ugriznil človeka ali žival. Za neverne pse se ne štejejo:

- službeni ali vojaški psi, katerih ugriz je posledica izvajanja službene dolžnosti;
- psi katerih ugriz je posledica nedovoljenega vstopa osebe v objekt ali na ograjeno zemljišče, ki je na vhodu označen z opozorilnim znakom.

24. točka –nova

Posebno huda telesna poškodba je poškodba, kot je opredeljena v kazenskem zakoniku in jo kot tako ugotovi zdravnik, ki obravnava poškodbo človeka zaradi ugriza psa.

Pridobitev dovoljenja (6.čl.)

V postopku za pridobitev predpisanega dovoljenja

- za opravljanje dejavnosti reje, prevoza in trgovanja z živalmi ter dejavnosti organizacije razstav, tekmovanj in drugih prireditev, kjer nastopajo živali, **sodeluje tudi upravni organ, pristojen za veterinarstvo,**
- za opravljanje dejavnosti reje rejnih živali tudi **ministrstvo, pristojno za živinorejo,**
- za rejo prostoživečih živali pa tudi **ministrstvo, pristojno za varstvo narave,**

ki preverjajo, ali so ureditev bivališča, izbrana oprema, tehnologija in zaposleno osebje v skladu s predpisanimi pogoji

Za dejavnost reje ne šteje:

- ljubiteljska reja sobnih ptic, akvarijskih rib, okrasne perutnine in malih glodalcev;
- oskrba posameznih nemočnih ali poškodovanih živali do usposobitve za vrnitev v njihovo naravno okolje;

■ ljubiteljska reja ali posedovanje posameznih vrst hišnih živali do pet živali; ne glede na to določbo je dovoljenje potrebno za rejo primatov, zveri, drugih prostoživečih oziroma nevarnih živali ter živali, ki izločajo strupe;

■ če tako določa drug predpis

~~Z opravljanjem dejavnosti iz prvega odstavka tega člena se sme začeti šele po izdaji dovoljenja za opravljanje dejavnosti.~~

6. člen – NOV

»Za prijavo in gojitev hišnih živali se uporabljajo določbe zakona, ki ureja veterinarska merila skladnosti, pri čemer pristojne veterinarske organizacije ob prijavi psa v centralni register psov vnesejo podatke o psu in osebno ime, naslov stalnega oziroma začasnega prebivališča ter enotno matično številko občana (EMŠO) lastnika psa oziroma za službene pse podatke o državnem organu za namen ugotavljanja lastništva živali v primeru zapuščene živali ali ugriza psa.

Osebni podatki iz prejšnjega odstavka se obdelujejo za vodenje in vzdrževanje centralnega registra psov ter za odločanje po tem zakonu in po zakonu, ki ureja veterinarska merila skladnosti. Upravni organ, pristojen za veterinarstvo, in pristojne veterinarske organizacije pridobijo osebne podatke iz prejšnjega odstavka od lastnikov psov ter za potrebe preverjanja točnosti pridobljenih podatkov tudi iz centralnega registra prebivalstva. Upravni organ, pristojen za veterinarstvo, lahko pridobiva osebne podatke iz prejšnjega odstavka iz centralnega registra prebivalstva tudi z neposrednim elektronskim dostopom in jih lahko vpogleda, prepíše ali izpiše ter nadalje obdeluje v postopkih po tem zakonu in po zakonu, ki ureja veterinarska merila skladnosti.

Ne glede na določbe prvega odstavka tega člena mora skrbnik živali v tridesetih dneh od pridobitve prosto živečih živali iz skupin velikih sesalcev in velikih plazilcev oziroma živali, ki izločajo strupe, prijaviti njihovo posedovanje upravnemu organu, pristojnemu za veterinarstvo.«.

II. ZAŠČITA ŽIVALI

1. REJA ŽIVALI

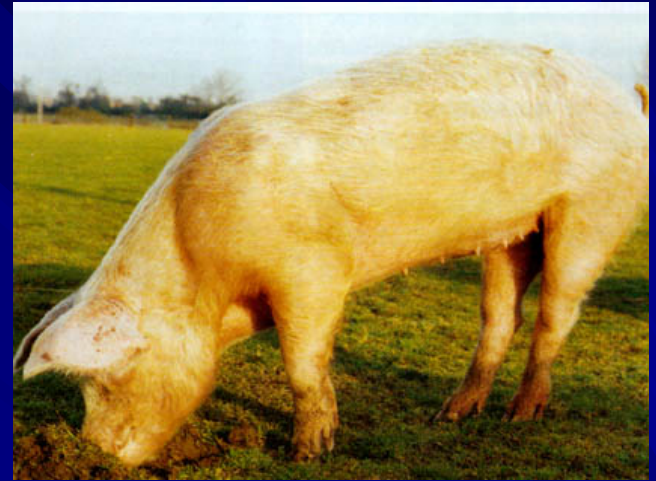

Skrbnik mora živali zagotoviti:

- bivališče, hrano, vodo in oskrbo na način, ki je glede na vrsto živali, pasmo, starost, stopnjo razvoja, prilagoditve in udomačitve primeren njenim fiziološkim in etološkim potrebam v skladu z ustaljenimi izkušnjami in znanstvenimi spoznanji;

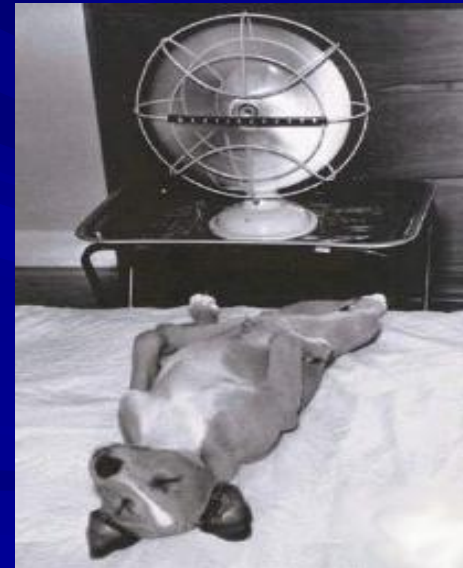
- svobodo gibanja, primerno živali glede na njeno vrsto, pasmo, starost, stopnjo razvoja, prilagoditve in udomačitve, ki preprečuje nepotrebno trpljenje;

- dovolj prostora, če je privezana ali zaprta, glede na njene fiziološke in etološke potrebe v skladu z ustaljenimi izkušnjami in znanstvenimi spoznanji;

- Svetlobo, toploto, vlažnost, kroženje zraka, zračenje. Koncentracijo plinov, higieno in intenzivnost hrupa v prostoru, kjer je žival, ki ustreza njeni vrsti in stopnji razvoja, prilagoditvi in udomačitvi, fiziološkim in etološkim potrebam ter predpisanim higienskim pogojem;

- ločeno nastanitev
nezdružljivih živali

Skrbnik živali mora preprečevati napake v reji, ki povzročajo tehnopatije in motnje v obnašanju

Če je opustitev iz prvega in drugega odstavka tega člena storjena naklepno in nastanejo posledice iz 4. člena tega zakona, se šteje, da gre za mučenje živali

8. člen

Bolne, poškodovane in onemogle živali morajo biti takoj ustrezno oskrbljene.

Zagotovljena mora biti ustrezna ločena namestitvev bolnih, poškodovanih ali onemoglih živali.

Vse rejne in hišne živali morajo biti vsaj enkrat dnevno pod rednim nadzorstvom oskrbovalcev.

9. člen

Skrbnik živali mora poskrbeti, da je tehnična oprema v rejah vsaj enkrat dnevno pregledana in da so morebitne okvare odpravljene v najkrajšem času. Če to ni možno, je treba z uporabo nadomestnih metod krmljenja in napajanja ter vzdrževanja higiene zavarovati zdravje in dobro počutje živali.

Če se uporablja umetno prezračevanje bivališča živali, mora biti zagotovljen rezervni sistem, ki zadošča za ohranitev zdravja in dobrega počutja živali do odprave napake na osnovnem sistemu, in alarmni sistem, ki opozarja skrbnika na okvaro v prezračevalnem sistemu. Alarmni sistem mora biti redno vzdrževan in preizkušan na predpisan način.

10. člen

Prepovedano je prodajati ali podarjati hišne živali osebam, mlajšim od 16 let brez **pisne** privolitve njihovih staršev ali skrbnikov

11. člen

Skrbnik živali mora z zagotovitvijo osamitve, kontracepcije, sterilizacije ali kastracije živali preprečiti rojstvo nezaželenih živali

Skrbnik živali mora z ustrezno vzgojo in šolanjem oziroma z drugimi ukrepi zagotoviti, da žival ni nevarna okolici

Skrbnik psa mora na javnem mestu zagotoviti fizično varstvo psa tako, da je pes na povodcu.

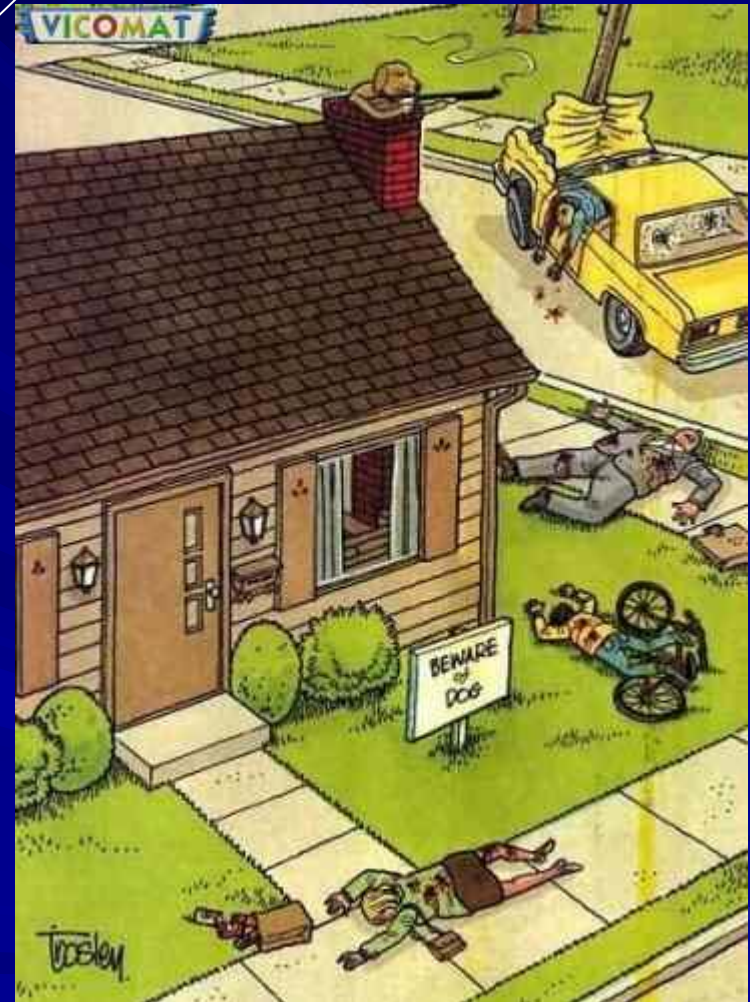
12. člen (spremenjen)

Skrbniki živali in prevozniki živali morajo zagotoviti fizično varstvo nevarnih živali na enega izmed naslednjih načinov:

- **da so psi na povodcu in opremljeni z nagobčnikom,**
- **da so zaprti v pesjaku ali objektu,**
- **da so v ograjenem prostoru z ograjo, visoko najmanj 1,8 m, ki je na vhodu označen z opozorilnim znakom.**

Veterinarska organizacija mora voditi register psov, ki so povzročili resne poškodbe človeku oziroma živali in so pogosto kazali napadalno vedenje (v nadaljnjem besedilu: nevaren pes).

■ Vzreja, vzgoja, šolanje in vodenje nevarnih psov mora biti v skladu s predpisanimi pogoji.

■ Nevarnega psa ni dovoljeno zaupati v vodenje osebam, ki nimajo ustreznega kinološkega znanja, in osebam, ki so mlajše od 16 let

13. člen

- Psi – vodiči slepih in psi – pomočniki invalidom imajo s svojim skrbnikom vstop na vsa javna mesta in v sredstva javnega prevoza

Psom - vodičem
slepih in psom -
pomočnikom invalidov
ni treba imeti
nagobčnika na javnih
mestih in v sredstvih
javnega prevoza.

14. člen

- Skrbniki živali lahko oddajo živali v hotel, kjer se te živali nastanijo in oskrbujejo na stroške skrbnika živali.
- Imetnik hotela za živali je lahko vsaka pravna ali fizična oseba, če za to izpolnjuje predpisane pogoje.

- Izpolnjevanje predpisanih pogojev za začetek delovanja hotela ugotavlja upravni organ, pristojen za veterinarstvo v upravnem postopku.
- Imetnik hotela prevzema obveznosti skrbnika za čas nastanitve in oskrbe živali iz prvega odstavka tega člena.

(15. člen)

Prepovedana ravnanja so

- zbadanje živali, stiskanje, natezanje ali zvijanje delov telesa živali, obešanje, če ne gre za strokovne posege, udarjanje, potapljanje ali drugačno dušenje živali, metanje, suvanje ali namerno povoženje živali ter spolna zloraba živali;

- izpostavljanje živali ognju, vročim, jedkim ali strupenim sredstvom ter drugim fizikalnim ali kemičnim učinkom v nasprotju z določbami tega zakona;

- prisilno hranjenje, če to ni v zdravstvene ali v znanstveno-raziskovalne namene, puljenje perja živi perjadi, trganje rib s trnkov in druga podobna dejanja v nasprotju z določbami tega zakona;

- streljanje živali ne glede na vrsto orožja oziroma strelne naprave, razen če gre za uplen v skladu s predpisi o lovstvu ali za omamo ali anestezijo nevarnih in drugih živali, povezanih z varstvom in zaščito ljudi in živali;

- obmetavanje s petardami ali drugimi pirotehničnimi sredstvi, obmetavanje s kamenjem ali drugimi predmeti, nastavljanje pasti, razen tistih, ki živali usmrtijo v trenutku in so namenjene za usmrtitev gospodarsko škodljivih glodalcev, zank in limanic razen uporabe lovilnih naprav, ki živali ne poškodujejo

- organiziranje borb živali, uporaba živali za borbe, spodbujanje ter šolanje živali za borbo z drugo živaljo;

- uporaba živih živali za hrano **ali** vabo, ~~lovno preizkušnjo ali jamarjenje~~; izjemoma je dopustna uporaba živih živali za hrano, če so pogoji približani pogojem v naravi;

- preobremenjevanje živali, uporaba plemensko nezrelih živalih (premladih ali spolno nezrelih živali), onemogočanje potrebnega počitka, uporaba bolne, ranjene, poškodovane ali ustraševane živali oziroma njeno fizično izkoriščanje, preobremenjevanje s tekom ob prometnem sredstvu ter vzpodbujanje živali s poživili (doping);

- vzreja, vzgoja in šolanje na način in s pripomočki, ki živali povzročajo bolečine ali kako drugače škodijo njenemu zdravju;

- preganjanje v naravnem ali urbanem okolju živečih živali in preganjanje s pogonom, strašenjem ali z nepotrebnim pregonom iz njihovih zavetišč ali gnezdišč; to ne velja za lovski pogon, brakado ali pritisk, če se izvede v skladu s predpisi o lovstvu, ter za izvajanje veterinarskih ukrepov; - lov na divjad v času lovopusta, lov na vodeče samice v času poleganja in dojenja mladičev ter neupravičena opustitev zasledovanja obstreljene divjadi;

- namerna trajna ali začasna zapustitev živali; (ni opredeljeno)
- krmljenje živali s snovjo, ki ji povzroča, trpljenje, poškodbe ali smrt; (???)
- izpustitev prostoživeče živali, ki je bila vzrejena s pomočjo človeka, v naravo, če ni pripravljena za preživetje v naravnem okolju; (kriteriji)-primer Golob

- lov divjadi z namenom gojenja v nasprotju s predpisi o lovstvu in ribištvu;
- zadrževanje prostoživečih živali v neregistriranih živalskih vrtovih;
(druge lokacije ???)

- reja vretenčarjev, ki kažejo sami ali njihovi potomci dedne napake, ki povzročajo trpljenje živali; ta prepoved ne velja za rejo ~~mutantov poskusnih živali, ki so potrebni za izvedbo določenih poskusov na živalih, če je takšna reja registrirana, ima odgovornega vodjo poskusa, je pod nadzorom in ima dovoljenje upravnega organa, pristojnega za veterinarstvo, v skladu s tem zakonom.~~

gensko spremenjenih organizmov v zaprtem sistemu, če reja poteka v skladu s predpisi, ki urejajo ravnanje z gensko spremenjenimi organizmi.

- **posegi na živalih, opravljeni v nasprotju s predpisi**

»Ne glede na določbe prejšnjega odstavka so dovoljena naslednja ravnanja:

a) odlov živali v skladu s predpisi o lovstvu in ribištvu;

b) odvzem živali iz narave v skladu s predpisi, ki urejajo ohranjanje narave, lovstvo in ribištvo;

c) streljanje gojene divjadi v oborah, kadar živali ni mogoče fiksirati z namenom zakola oziroma bi to dejanje ogrožalo varstvo in zaščito ljudi oziroma živali;

d) omama, anestezija ali usmrtitev nevarnih živali, če je to povezano z varstvom in zaščito ljudi ali živali.«.

Dosedanji drugi odstavek postane tretji odstavek.

Če je ravnanje iz prvega odstavka tega člena storjeno naklepno in zaradi tega nastanejo posledice iz 4. člena tega zakona, se šteje, da gre za mučenje živali.

2. PREVOZ ŽIVALI

16. člen - spremenjen

Prevoz živali in postopki, povezani z njim, morajo potekati v skladu z Uredbo Sveta št. (ES) 1/2005 z dne 22. decembra 2004 o zaščiti živali med prevozom in postopki, povezanimi z njim, in o spremembi Direktiv 64/432/EGS in 93/119/ES ter Uredbe (ES) 1255/97 (UL L št. 3 z dne 5. 1. 2005, str. 1, z vsemi spremembami; v nadaljnjem besedilu: Uredba 1/2005/ES).“

Živali se morajo natovarjati, prevažati, pretovarjati in raztovarjati tako, da se pred, med in po prevozu preprečuje trpljenje in pogin živali.

- Postaje, pristanišča, javna letališča in mejni prehodi morajo izpolnjevati predpisane pogoje za nakladanje, razkladanje in prekladanje pošilk živali.

Nakladanje, prekladanje in razkladanje ter prevoz živali, postopek z živalmi v notranjem prometu, pri uvozu, izvozu in tranzitu živali, pred, med in po prevozu, morajo potekati po predpisanih pogojih

- Prevozno sredstvo, s katerim se prevažajo živali, mora biti označeno s predpisanim znakom, ki kaže, da so prisotne žive živali. Kletke, zabojniki ipd., v katerih se prevažajo živali, morajo biti označeni z znakom, ki kaže, da so prisotne žive živali, in znakom, ki kaže na položaj živali. Na prevoznem sredstvu za prevoz zveri, nevarnih in prostoživečih živali mora biti opozorilo, da so v njem nahajajo takšne živali.

- Mednarodni prevoz živali, namenjenih za zakol, je prepovedan, če ni zagotovljeno predpisano napajanje in krmljenje živali med prevozom.

17. člen (spremenjen)

~~Prepovedan je neustrezen prevoz živali, in sicer:~~

» **Pri prevozih živali, ki niso urejeni z Uredbo 1/2005/ES, se šteje za neustrezen prevoz živali:**

- prevoz živali, ki niso sposobne za prevoz (živali v predpisanem obdobju pred ali po porodu, bolne ali poškodovane živali ter novorojene živali, pri katerih popkovina ni povsem zaceljena); ta določba ne velja za bolne ali poškodovane živali in za živali, ki se prevažajo z namenom zdravljenja, če je prevoz odobril pristojni veterinarski delavec, ali zaradi znanstvenih raziskav, če je prevoz odobril pristojni veterinarski delavec ali strokovnjak za zaščito živali iz prvega odstavka 23. člena tega zakona;

- prevoz živali v nepokritih ~~kamionih~~ **cestnih prevoznih sredstvih**, v nepokritem delu plovila ali zrakoplova, če živali niso zavarovane pred vremenskimi nevšečnostmi in razlikami v klimatskih pogojih;
- prevoz živali poleti oziroma v toplih mesecih, v zaprtih prevoznih sredstvih, zabojnikih, kletkah ipd., če v času prevoza ni zagotovljeno ustrezno prezračevanje;
- prevoz živali, ki so občutljive na temperaturne spremembe, če med prevozom ni zagotovljena ustrezna temperatura;

- prevoz živali, ki so naložene tako, da ni zagotovljena minimalna predpisana površina, višina in možnost napajanja in krmljenja živali, če se prevažajo na večje razdalje;

prevoz, ki povzroča živali nepotrebno trpljenje zaradi nezadostne površine, višine, nezadostnega napajanja ali krmljenja živali;

- če je namestitev živali v prevoznem sredstvu taka, da so možne poškodbe ali izpadanje živali iz prevoznega sredstva
- če živali v predpisanih primerih ne spremlja spremljevalec

- če med prevozom nista zagotovljena ustrezno napajanje in hranjenje v intervalih na predpisan način ali, če nista zagotovljeni prva pomoč in veterinarska oskrba bolnih in poškodovanih živali

- prevoz vodnih živali, če ni zagotovljena zadostna količina vode z ustrezno temperaturo in kisikom;
- prevoz panjev s čebeljimi družinami, če ni zagotovljeno ustrezno zračenje;
- če se skupno z živalmi prevaža blago, ki je škodljivo za zdravje živali;
- pošiljanje živali po poštнем povzetju; ta določba ne velja za čebele

3. BOLNE IN POŠKODOVANE ŽIVALI

18. člen

Skrbnik živali mora pravočasno zahtevati veterinarsko pomoč in oskrbo bolnih ali poškodovanih živali, veterinarsko pomoč pri porodih, kadar je potrebna, in ustrezno nego bolnih, poškodovanih in onemoglih živali.

(kaj je pravočasno??)

19. člen

- Pri bolečih posegih na vretenčarjih je obvezna anestezija. V primerih ko z lokalno anestezijo živali ni mogoče zanesljivo preprečiti bolečine, je obvezna splošna anestezija živali
- Anestezija ni potrebna, če je tako predpisano ali če po veterinarski presoji v posameznih primerih ni izvedljiva ali potrebna. Praviloma anestezija živali ni potrebna, če ni potrebna pri podobnih posegih na človeku.

- Izvajanje bolečih posegov na živalih brez anestezije v nasprotju s tem zakonom, ki je storjeno naklepno, se šteje za mučenje živali

20 člen

Prepovedano je in se šteje za mučenje živali popolno ali delno amputiranje telesnih delov in popolni ali delni odvzem ali uničenje organov ali tkiv vretenčarjev, ki je storjeno naklepno, **razen** če je:

- poseg po veterinarski presoji potreben za ugotavljanje bolezni in za rešitev ali ozdravljenje živali;
- poseg v znanstveno-raziskovalne namene v skladu s predpisi;

- sterilizacija oziroma kastracija potrebna za zmanjšanje razmnoževanja živali, agresivnosti, načina reje ali preprečevanja razmnoževanja živali z dednimi hibami;
- popoln ali delni odvzem organov ali tkiv potreben za transplantacijo, za vzgajanje celičnih ali tkivnih kultur ali pregled izoliranih organov, tkiv ali celic;
- poseg pri rejni živali potreben, da se v reji preprečijo večje poškodbe ali obolenja

Prepovedani so naslednji posegi:

- odstranjevanje krempljev mačkam, odstranjevanje glasilk živalim in boleče podkovanje kopitarjev;
- krajšanje kljunov perutnini, razen če so opravljeni z namenom, da se preprečijo večje poškodbe in obolenja v rejah;
- amputacije ali kastracije z elastičnim obročkom;

- krašanje uhljev živalim, razen v primeru, če je poseg v korist živali;
- krašanje repov psom, razen mladičem pasemskih psov, ki niso starejši od 5 dni, pri katerih se rep kraša v skladu s pasemskimi in kinološkimi standardi, ter psom, če je poseg v korist živali; navedene posege lahko opravi le veterinar.

4. Poskusi na živalih in delo na izoliranih tkivih, organih in truplih predhodno usmrčenih žival

20a. člen (nov)

Organizacije na področju vzreje, reje, dobave poskusnih živali in izvajanja poskusov na živalih morajo biti odobrene pri upravnem organu, pristojnem za veterinarstvo.

Organizacije iz prejšnjega odstavka se odobrijo, če izpolnjujejo predpisane pogoje glede prostorov, opreme, tehničnih pripomočkov, kadrov, zagotavljanja zdravstvenega varstva živali, odstranjevanja živalskih stranskih proizvodov ter vodenja evidenc.

Organizacije na področju vzreje in reje poskusnih živali, ki izpolnjujejo predpisane pogoje iz prejšnjega odstavka, razen pogoja spremljanja zdravstvenega stanja v zadnjih treh letih, se odobrijo začasno, vendar najdalj za tri leta.

Če se pri izvajanju nadzorstva ugotovi, da organizacije iz prvega odstavka tega člena ne izpolnjujejo več pogojev iz drugega odstavka tega člena, se odobritev odvzame.

O odobritvi in odvzemu odobritve iz tega člena odloči upravni organ, pristojen za veterinarstvo, z odločbo v upravnem postopku.

21.člen

Poskuse na živalih smejo izvajati le organizacije, ki so **odobrene** za izvajanje poskusov na živalih **v skladu s prejšnjim členom** in imajo dovoljenje upravnega organa, pristojnega za veterinarstvo.

Poskuse na vretenčarjih se sme izvajati samo, če se pričakuje, da bo trpljenje živali etično sprejemljivo v primerjavi s pričakovanim dosežkom. Poskusi na vretenčarjih se smejo izvajati dalj časa samo, če se pričakuje, da bodo rezultati izjemnega pomena za človeka ali živali ali za rešitev znanstvenih problemov.

Dovoljenje za poskuse se izda samo, če je poskus nujno potreben, in če:

- je poskus nujen v medicinske, veterinarsko-medicinske ali nasploh v znanstveno-raziskovalne namene in se pričakuje, da bodo rezultati prinesli pomembna nova spoznanja, oziroma je trpljenje živali etično sprejemljivo v primerjavi s pričakovanim dosežkom;
- gre za temeljne raziskave;
- se ciljev poskusov ne da doseči z drugimi metodami in postopki;
- se poskus izvede z najmanjšim možnim številom živali z najnižjo nevrofiziološko občutljivostjo in metodo, ki povzroča najmanj trpljenja, bolečin in trajnih poškodb;

– se žival pred pričetkom poskusa anestezira, razen če je bolečina, ki bo povzročena s poskusom, manjša od bolečine, povzročene z anestezijo, ali če bi bila anestezija v nasprotju z namenom poskusa;

– se bo žival po končanem poskusu ustrezno zdravila ali usmrtila, če trpljenja ni mogoče preprečiti;

– osebe za vodenje in izvajanje poskusa ter za nego in oskrbo živali, prostori za bivanje oziroma gojitev in oskrbovanje živali ter naprave in priprave izpolnjujejo predpisane pogoje;

– so živali, za katere je tako predpisano, iz organizirane in registrirane reje za rejo poskusnih živali; upravni organ, pristojen za veterinarstvo, lahko v izjemnih primerih, ko je poskus nujen za ohranitev živalske vrste, žival pa edina primerna za poskus ali je ni mogoče vzrediti, izda dovoljenje za poskuse tudi, če žival ne prihaja iz organizirane in registrirane reje.

Dovoljenje se ne sme izdati za poskuse za etično nesprejemljive cilje, kot je preizkušanje bojnih sredstev, kozmetičnih preparatov, tobačnih ali alkoholnih izdelkov, ali za poskuse, pri katerih se uporabljajo sredstva za hromljenje mišic in se izvajajo brez anestezije.

Dovoljenje se izda za konkreten poskus ali serijo poskusov in za konkretnega vodjo ter izvajalca ali izvajalce in za določen čas. Dovoljenje se ne izda oziroma se odvzame, če se ugotovi, da niso izpolnjeni predpisani pogoji.

Dovoljenje za poskuse ni potrebno:

- če je poskus predpisan s pravnim aktom;
- če je poskus odredilo sodišče ali pristojni inšpektor na podlagi pravnega akta;
- pri izvajanju vakcinacij in diagnostičnih preiskav, odvzemu krvi ali drugega materiala zaradi odkrivanja poškodb in bolezni.

Poskusi na živalih se ne smejo izvajati, če je sprejemljiva in izvedljiva druga znanstveno zadovoljiva in uveljavljena metoda brez uporabe živali

Minister, pristojen za veterinarstvo (v nadaljnjem besedilu: minister), skupaj z ministrom, pristojnim za znanost in tehnologijo, ministrom, pristojnim za šolstvo in šport in z ministrom, pristojnim za okolje in prostor, ustanovi etično komisijo, ki upravnemu organu, pristojnemu za veterinarstvo, na njegovo zahtevo daje mnenje pri izdaji dovoljenja za določen poskus na živali.

Izvajanje poskusov na živalih v nasprotju s tem zakonom, ki je storjeno naklepno, se šteje za mučenje živali.

22. člen (spremenjen)

MPrepovedani so poskusi na živalih z razvitim živčnim sistemom za zaznavanje bolečin v izobraževalne namene.

Ne glede na določbe prejšnjega odstavka lahko upravni organ, pristojen za veterinarstvo, z odločbo v upravnem postopku dovoli poskuse iz prejšnjega odstavka, če se izvajajo v visokošolskih zavodih po predpisih, ki urejajo visoko šolstvo, ali raziskovalnih organizacijah po predpisih, ki urejajo raziskovalno dejavnost (v nadaljnjem besedilu: izvajalec), in so nujni za pridobitev znanj, ki jih pri svojem delu potrebujejo zdravniki pri posegih na ljudeh ali veterinarji pri posegih na živalih, in če ciljev poskusov ni mogoče doseči s pomočjo drugih učnih pripomočkov (film, slika, modeli, preparati, ipd.).

»22.a člen (nov)

Znanstveno-raziskovalno ali izobraževalno delo na izoliranih organih, tkivih in truplih predhodno usmrčenih živali lahko opravljajo izvajalci, če so odobreni pri upravnem organu, pristojnem za veterinarstvo.

Izvajalec se odobri, če:

- izpolnjuje predpisane pogoje za usmrtitev živali,
- zagotavlja odstranjevanje živalskih stranskih proizvodov na predpisan način in
- izpolnjuje pogoje glede prostorov, opreme, tehničnih pripomočkov in kadrov, predpisane za nastanitev poskusnih živali, kadar imajo živali nastanjene do usmrtitve.

Če se pri izvajanju nadzorstva ugotovi, da izvajalec ne izpolnjuje več pogojev iz prejšnjega odstavka, se odobritev odvzame.

O odobritvi in odvzemu odobritve iz tega člena odloči upravni organ, pristojen za veterinarstvo, z odločbo v upravnem postopku.

Ne glede na prvi odstavek tega člena lahko upravni organ, pristojen za veterinarstvo, dovoli delo na izoliranih organih, tkivih in truplih predhodno usmrčenih živali tudi izvajalcu, ki ni odobren, če gre za enkratno znanstveno-raziskovalno ali izobraževalno delo in če izvajalec zagotovi predpisan način usmrtitve ter odstranjevanja živalskih stranskih proizvodov.

Za izvajanje znanstveno-raziskovalnega ali izobraževalnega dela na izoliranih organih, tkivih in truplih predhodno usmrčenih živali mora izvajalec predhodno prigrasiti upravnemu organu, pristojnemu za veterinarstvo, predvideno vrsto, število živali, njihov izvor ter namen uporabe.

5. ZAKOL ŽIVALI

25. člen

Pred zakolom se morajo toplokrvne živali na strokoven in predpisan način omamiti.

Prepovedana so naslednja ravnanja:

- zakol brez strokovnega in predpisanega omamljanja živali pred zakolom;
- zakol živali po omamljenju, ki ni izveden na strokoven način;
- izkrvavitev živali, ki ni izvedena takoj po omamljanju živali;
- začetek nadaljnje obdelave zaklanih živali, preden je žival popolnoma izkravela.

Če ravnanje iz drugega odstavka tega člena naklepno izvrši oseba, ki je registrirana za dejavnost klanja živali, se šteje, da gre za mučenje živali.

Določbe prvega in drugega odstavka tega člena ne veljajo za klanje perutnine in kuncev na domu pri rejcu, za lastno uporabo.

Izjemoma se lahko žival zakolje brez omamljanja:

- če gre za zakol v sili ali obstaja druga nevarnosti pogina živali ali za zakol iz drugih zdravstvenih razlogov;
- če upravni organ, pristojen za veterinarstvo, izjemoma dovoli obredni zakol.

- Zelo poškodovane ali neozdravljivo bolne živali morajo biti zaklane ali usmrčene takoj na kraju samem. Za take živali lahko veterinar izjemoma dovoli prevoz do klavnice, če ugotovi, da prevoz ne bo povzročil nadaljnjega trpljenja živali. Vse poškodovane ali bolne živali, ki so bile prepeljane v klavnico, morajo biti takoj po veterinarskem pregledu zaklane ali usmrčene.
- V klavnici morata biti zagotovljena zaščita živali, namenjenih za zakol, in preprečevanje vsakega razburjenja in trpljenja živali, ki se jim je mogoče izogniti.

- Doprema živali v klavnico in njihov počitek do zakola, oskrba živali do zakola, gonjenje živali od mesta razkladanja do hleva oziroma prostora za klanje živali, omamljanje in zakol živali morajo biti v skladu s predpisanimi pogoji.
- Pri vseh izjemah od omamljenja pred zakolom iz tega člena je treba poskrbeti, da bo živalim pred zakolom prihranjeno vse trpljenje, ki se mu je mogoče izogniti.

6. USMRTITEV ŽIVALI

26. člen (spremenjen)

Usmrtitev živali je dovoljena, če je:

- takšen ukrep odrejen zaradi diagnostičnih preiskav in preprečevanja ter zatiranja določenih kužnih bolezni;
- iz drugih zdravstvenih razlogov prepovedan zakol bolne ali poškodovane živali;
- žival po veterinarski presoji v agoniji, neozdravljivo bolna ali ima poškodbe večje stopnje in ji bolezen oziroma poškodba povzroča trpljenje;
- to potrebno zaradi ohranjanja naravnega ravnotežja;

- žival nevarna za okolico oziroma povzroča občutno škodo in tega ni mogoče drugače preprečiti;
- rejena za proizvodnjo kož ali krzna;
- žival dosegla tako starost, da ji odpovedujejo osnovne življenjske funkcije;
- to potrebno za znanstveno-raziskovalno delo na izoliranih tkivih in organih ter na primarnih tkivnih kulturah v znanstveno-raziskovalnih institucijah;
- to v skladu z izdanim dovoljenjem iz 21. člena tega zakona za opravljanje poskusov na živalih oziroma za izvajanje posegov v izobraževalne namene iz 22. člena tega zakona;

- to potrebno za potrebe naravoslovnih muzejev;
- to nujno potrebno zaradi zdravstvenih razlogov ali veterinarsko - sanitarnih ukrepov iz 32. člena tega zakona

Usmrtitev živali je dovoljena, če je:

- takšen ukrep odrejen zaradi diagnostičnih preiskav in preprečevanja ter zatiranja določenih kužnih bolezni;

- iz drugih zdravstvenih razlogov prepovedan zakol bolne ali poškodovane živali;

- žival po veterinarski presoji v agoniji, neozdravljivo bolna ali ima poškodbe večje stopnje in ji bolezen oziroma poškodba povzroča trpljenje;

- to potrebno zaradi ohranjanja naravnega ravnotežja;

- žival nevarna za okolico oziroma povzroča občutno škodo in tega ni mogoče drugače preprečiti;

- tako odredi uradni veterinar zaradi zaščite ljudi oziroma živali;

- rejena za proizvodnjo kože ali krzna;

- **rejena v poskusne namene, vendar zaradi narave poskusa ni primerna za uporabo v tem ali nadaljnjih poskusih in se zato šteje kot odvečna laboratorijska žival;**
- **izvedena na predpisan način za prehrano ljudi;**
- **žival dosegla tako starost, da ji odpovedujejo osnovne življenjske funkcije;**
- **potrebna za znanstveno-raziskovalno ali izobraževalno delo;**
- **v skladu z izdanim dovoljenjem iz 21. člena tega zakona za opravljanje poskusov na živalih**
- **izvedena za potrebe naravoslovnih muzejev;**
- **v skladu z 31. členom tega zakona;**
- **nujno potrebna zaradi zdravstvenih razlogov ali veterinarskih ukrepov iz 32. člena tega zakona.**

Dovoljeni so le strokovni načini in postopki usmrtitve živali, ki žival usmrtijo v trenutku oziroma z ustrezno predhodno omamo ali v skrajnem primeru na način, ki povzroča le neizogibne bolečine.

~~Lov divjadi se mora opraviti v skladu s predpisi o lovstvu.~~

~~Deratizacijo lahko izvajajo le za to registrirane in usposobljene organizacije s sredstvi, ki žival usmrtijo s čim manjšo bolečino in s čim krajšim trpljenjem, ali s sredstvi za sterilizacijo teh vrst živali.~~

Usmrtitev živali, ki je naklepno storjena v nasprotju s tem členom, se šteje za mučenje živali.

26 a. člen (nov)

Ugrizi psov in šolanje psov

Zdravnik, ki obravnava poškodbo človeka zaradi ugriza psa, mora osebo napotiti v antirabično ambulanto skladno s predpisi, ki urejajo nalezljive bolezni, pri čemer mora v primeru smrti človeka ali posebno hude telesne poškodbe pisno obvestiti območni urad upravnega organa, pristojnega za veterinarstvo, v roku sedmih dni od obravnave smrti oziroma posebno hude telesne poškodbe in mu posredovati osebno ime ter naslov poškodovane oziroma umrle osebe zaradi izvedbe postopkov iz prvega in tretjega odstavka 26.b člena tega zakona.

Antirabična ambulanta mora vnesti podatke o ugrizu psa v centralni register psov, pozvati skrbnika psa, da se s psom zglati v pristojni veterinarski organizaciji zaradi preveritve suma na steklino in o ugrizu psa obvestiti pristojni območni urad upravnega organa, pristojnega za veterinarstvo.

Pristojna veterinarska organizacija mora podatke o opravljenih pregledih na steklino iz prejšnjega odstavka vnesti v centralni register psov in o rezultatih teh pregledov obvestiti antirabično ambulanto. Če antirabična ambulanta ne prejme podatka o opravljenih pregledih na steklino v roku petnajstih dni od ugriza psa, mora o tem obvestiti območni urad upravnega organa, pristojnega za veterinarstvo.

- Pristojna veterinarska organizacija, ki obravnava poškodbo živali zaradi ugriza psa, mora podatke o ugrizih psov v roku treh delovnih dni vnesti v centralni register psov.

O ugrizih psov morajo policija in druge osebe iz 42. člena tega zakona, ki dogodek obravnavajo, v roku 24 ur obvestiti območni urad upravnega organa, pristojnega za veterinarstvo, ki podatke o ugrizih psov vnese v centralni register psov.

26.b člen

- Če je pes z ugrizom povzročil ali bil soudeležan pri povzročitvi smrti človeka ali suma posebno hude telesne poškodbe, uradni veterinar zaradi odvrnitve splošne nevarnosti in opazovanja na steklino z ustno odločbo odvzame psa in odredi skrbniku takojšnjo namestitev psa v izolatorij pristojne veterinarske organizacije za obdobje do izključitve suma na steklino.

Če skrbnik psa pri izvedbi ukrepov iz prejšnjega odstavka ne sodeluje, se namestitev psa v izolatorij na njegove stroške odredi zavetišču.

- Uradni veterinar odredi usmrtitev psa:
  - če je z ugrizom povzročil ali bil soudeležen pri povzročitvi smrti človeka;
  - če je iz obvestila iz prvega odstavka prejšnjega člena razvidno, da je pes z ugrizom povzročil ali bil soudeležen pri povzročitvi posebno hude telesne poškodbe.

Usmrtitev iz prejšnjega odstavka se ne sme opraviti pred zaključkom pregledov psa na steklino.

Uradni veterinar lahko za izvedbo odrejenih ukrepov iz tega člena zahteva pomoč policije, zavetišča ali pristojne veterinarske organizacije.

- Če je na kraj dogodka iz prvega odstavka tega člena prva prišla policija, mora poleg izvajanja ukrepov v skladu s svojimi pooblastili glede odvrnitve splošne nevarnosti o dogodku nemudoma obvestiti uradnega veterinarja.

Če se sum posebno hude telesne poškodbe ne potrdi z obvestilom iz prvega odstavka prejšnjega člena, se psa vrne skrbniku, ki mora omogočiti dokončanje pregledov na steklino.

- Skrbniku psa, ki je povzročil smrt ali posebno hudo telesno poškodbo človeka, upravni organ, pristojen za veterinarstvo, prepove gojitev, posedovanje in vodenje psov, če je že pred tem posedoval psa, ki je povzročil smrt ali posebno hudo telesno poškodbo.

Pritožba zoper odločbe iz tega člena je dovoljena v roku osmih dni od vročitve odločbe.

Stroški, nastali zaradi ukrepov iz tega člena, bremenijo skrbnika živali.

26.c člen

- Šolanje psov po tem zakonu je obvezno:
  - če nevaren pes z ugrizom povzroči poškodbo, pa ne gre za posebno hudo telesno poškodbo. Šolanje psa je treba izvesti najpozneje do dopolnjenega drugega leta starosti psa, če je pes že star dve leti pa v roku šestih mesecev od ugriza psa;
  - za psa, ki živi ali bo živel v istem okolju kot lastnik, katerega pes je bil usmrčen v skladu s tretjim odstavkom prejšnjega člena. Šolanje psa je treba izvesti najpozneje do dopolnjenega drugega leta starosti psa, če je pes že star dve leti pa v roku šestih mesecev od usmrtitve prejšnjega psa oziroma nabave novega psa.

- Šolanje iz prejšnjega odstavka mora biti opravljeno ob udeležbi lastnika psa po programu, ki ga potrdi upravni organ, pristojen za veterinarstvo, na podlagi mnenja strokovne komisije. Program mora vsebovati navedbo izvajalca oziroma izvajalcev šolanja in dokazila o njihovih izkušnjah s področja poznavanja vedenja, vzreje oziroma šolanja psov. Strokovno komisijo imenuje generalni direktor upravnega organa, pristojnega za veterinarstvo, in jo sestavljajo strokovnjak s področja poznavanja vedenja, vzreje oziroma šolanja psov, uradni veterinar in veterinar pristojne veterinarske organizacije.

- Uspešnost opravljenega šolanja psa preveri komisija, ki jo imenuje nosilec programa šolanja iz prejšnjega odstavka in mora biti sestavljena iz strokovnjakov s področja poznavanja vedenja, vzreje oziroma šolanja psov, njena sestava pa mora biti navedena v programu šolanja. Lastnik psa je dolžan dokazilo o uspešno opravljenem šolanju predložiti pristojni veterinarski organizaciji, ki ta podatek vnese v centralni register psov.«.

III. SKRB ZA ZAPUŠČENE ŽIVALI

27. člen

- Zapuščanim živalim se zagotovi pomoč, oskrba in namestitve v zavetišču.
- Zagotovitev zavetišča je lokalna zadeva javnega pomena, ki se izvršuje kot javna služba, pri čemer mora biti na vsakih 800 registriranih psov v občini zagotovljeno eno mesto v zavetišču.

- Imetnik zavetišča je lahko občina oziroma vsaka fizična ali pravna oseba, ki izpolnjuje predpisane pogoje.
- Izpolnjevanje predpisanih pogojev za začetek delovanja zavetišča ugotavlja upravni organ, pristojen za veterinarstvo, v upravnem postopku

28. člen

Imetnik zavetišča opravlja naslednje naloge:

- sprejema prijave o zapuščenih živalih;
- zagotavlja potrebno veterinarsko pomoč zapuščenim živalim;
- zagotavlja ulov, prevoz, namestitev in oskrbo zapuščenih živali v zavetišču;
- skrbi za iskanje skrbnikov teh živali oziroma prodajo ali oddajo živali novim skrbnikom;
- skrbi za ažurno vodenje registra psov, ki ga enkrat letno posreduje lokalni skupnosti.

- Imetnik zavetišča se šteje za skrbnika zapuščenih živali, dokler so te v zavetišču.
- Imetnik zavetišča pri opravljanju svojih nalog sodeluje s pristojno veterinarsko službo in organizacijami za zaščito živali

29. člen

Kdor izgubi žival ali kdor najde zapuščeno žival, o tem obvesti zavetišče oziroma pristojno veterinarsko organizacijo.

30. člen

Skrbnik najdene hišne živali ima pravico zahtevati vrnitev živali. Če tega ne stori v roku 8 dni od dneva, ko je bila nameščena v zavetišče, lahko imetnik zavetišča žival odda tudi drugemu zainteresiranemu skrbniku, ki se zaveže, da bo za žival ustrezno skrbel.

31. člen - spremenjen

Vse stroške v zvezi z zapuščeno hišno živaljo plača skrbnik živali. Če skrbnik ni znan ali če gre za oddano hišno žival, krije stroške imetnik zavetišča.

Če se žival odda, lahko imetnik zavetišča zaračuna novemu skrbniku pavšalni znesek za materialne stroške oskrbe živali.

Če zapuščene živali ni možno oddati, se lahko po 30 dneh od dneva, ko je bila nameščena v zavetišče, usmrti.

Novo besedilo

- Vse stroške v zvezi z zapuščeno živaljo plača dosedanji skrbnik živali, če ni s predpisi določeno drugače. Če skrbnik živali ni znan oziroma, če lastnika živali ni mogoče ugotoviti, krije stroške imetnik zavetišča oziroma občina, kjer je žival najdena, če ni zagotovila zavetišča.
Zapuščeno žival se namesti v zavetišče na območju občine, kjer je bila najdena, oziroma v zavetišče, s katerim ima ta občina sklenjeno pogodbo.
Če je občina zagotovila predpisano število mest za zapuščene živali, vendar zavetišče zapuščenih živali ne more sprejeti, uradni veterinar odredi namestitev živali v drugo najbližje zavetišče na stroške zavetišča, ki živali ne more sprejeti.

Imetnik zavetišča, ki žival odda, lahko zaračuna novemu skrbniku pavšalni znesek za materialne stroške oskrbe živali v skladu s cenikom, ki ga potrdi svet zavetišča.

Če zapuščene živali ni možno oddati, se lahko po 30 dneh od dneva, ko je bila nameščena v zavetišče, usmrti.

Če se z oddajo oziroma prodajo zapuščenih živali ukvarja društvo, mora glede namestitve in oskrbe živali izpolnjevati pogoje, ki so predpisani za zavetišča.

32. člen

Zapuščenim bolnim in poškodovanim živalim mora veterinar nuditi potrebno nujno veterinarsko pomoč.

Neozdravljivo bolnim ali poškodovanim, težko prizadetim in poginjajočim zapuščenim živalim mora veterinar zagotoviti takojšnjo usmrtitev.

33. člen

Imetnik zavetišča pridobi sredstva za vzpostavitev zavetišča iz naslednjih virov:

- proračuna lokalne samoupravne skupnosti;
- proračuna Republike Slovenije za gradbena dela in opremo, vendar največ do višine 50% njihove dejanske vrednosti, če je investicija v skladu s pogoji, ki jih predpiše minister;
- drugih virov (darila, donacije, ipd.)

Imetnik zavetišča pridobiva sredstva za delovanje zavetišča iz naslednjih virov:

- iz proračuna lokalne samoupravne skupnosti;
- iz proračuna Republike Slovenije, če gre za društvo, ki deluje v javnem interesu;
- iz plačila stroškov v zvezi z zapuščenimi živalmi;
- iz drugih virov.

IV. DRUŠTVA NA PODROČJU
ZAŠČITE ŽIVALI, KI
DELUJEJO V JAVNEM
INTERESU

34. člen

Strokovna in ljubiteljska društva na področju zaščite živali opravljajo dejavnost v javnem interesu v delu, v katerem namen ustanovitve in samo delovanje društva presega uresničevanje interesov članov društva.

Društvo deluje v javnem interesu:

1. če aktivno deluje na področju zaščite živali;
2. če organizira izobraževanje o zaščiti živali;
3. če je izkazana pretežna poraba sredstev društva za namene javnega interesa in
4. če opravlja to dejavnost najmanj 2 leti

35. člen

- Ministrstvo, pristojno za veterinarstvo (v nadaljnjem besedilu: ministrstvo) podeli društvu, ki izpolnjuje pogoje iz prejšnjega člena, status društva, ki deluje v javnem interesu, z odločbo.
- Društvu, ki deluje v javnem interesu, lahko ministrstvo iz proračuna Republike Slovenije oziroma lokalna samoupravna skupnost iz svojega proračuna, na podlagi pogodbe dodeli sredstva za opravljanje dejavnosti, ki so v javnem interesu.

- Ministrstvo preverja izpolnjevanje pogojev za pridobitev statusa društva, ki deluje v javnem interesu, vsakih pet let.
- Društvu, ki ne izpolnjuje več predpisanih pogojev, se ukine status društva, ki deluje v javnem interesu, z odločbo ministra.

36. člen

- Odločba o pridobitvi in ukinitvi statusa društva, ki deluje v javnem interesu, se objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.
- Ministrstvo vodi javno evidenco društev, ki so pridobila status društva, ki deluje v javnem interesu.

VI. NAGRADE IN PRIZNANJA

37. člen

Nagrade in priznanja Republike Slovenije na področju zaščite živali (v nadaljnjem besedilu: nagrade in priznanja) se podeljujejo za najvišje dosežke, ki pomembno prispevajo k razvoju stroke na področju zaščite živali in k sami zaščiti živali.

Nagrado oziroma priznanje lahko prejme posameznik, skupina, društvo, ustanova, zavod ali druga organizacija.

VI. STROKOVNI SVET ZA ZAŠČITO ŽIVALI

38. člen

Pri ministrstvu se ustanovi strokovni svet za zaščito živali, sestavljen iz priznanih strokovnjakov veterinarske, medicinske, biološke, farmacevtske in zootehnične stroke ter predstavnikov organizacij, ki delujejo na področju zaščite živali pred mučenjem. Število članov ter sestavo strokovnega sveta določi minister.

Strokovni svet za zaščito živali:

- spremlja stanje na področju zaščite živali in predlaga ukrepe;
- predlaga kriterije za izdajo dovoljenj za poskuse;
- daje mnenja in predloge pri pripravi predpisov o zaščiti živali in druga mnenja in predloge;
- daje mnenja in predloge v drugih zadevah, za katere ga zaprosijo državni organi.

VII. PRISTOJNOSTI DRŽAVNIH ORGANOV

39. člen

Minister izda natančnejše predpise za izvajanje tega zakona, s katerimi določi:

- način zakola hladnokrvnih živali;
- način omamljanja, zakola ali usmrtitve živali;
- pogoje, ki jih morajo izpolnjevati zavetišča za zapuščene živali in hoteli za živali, ter veterinarsko-sanitarni red v njih;
- vrste nagrad in priznanj ter postopek za predlaganje kandidatov in postopek za podeljevanje nagrad in priznanj;

- ~~podrobnejša merila in postopek za pridobitev in prenehanja statusa društev, ki na področju zaščite živali delujejo v javnem interesu, ter podrobnejšo vsebino in način vodenja evidence o teh društvih;~~
- o strokovnem svetu za zaščito živali, številu njegovih članov, sestavi in delu.

Minister izdaja tudi druge podzakonske predpise, potrebne za izvajanje tega zakona in predpisov Skupnosti, ki se nanašajo na vsebino tega zakona.

40. člen

Minister izda v soglasju z ministri, pristojnimi za posamezna področja, natančnejše predpise za izvajanje tega zakona, s katerimi določi:

- pogoje za bivanje in rejo rejnih in ~~gojitev~~ hišnih živali, ~~živali v živalskih vrtovih in~~ **ter živali v** prodajalnah, na razstavah in tekmovanjih; ~~tehnične, tehnološke, ter veterinarsko-sanitarne pogoje za oskrbo, nego in nadzor nad živalmi ter natančnejše pogoje za izdajo dovoljenja za rejo živali ter vsebino in način vodenja evidenc;~~
- pogoje in način prevoza živali;
- ~~pogoje za rejo, šolanje in ravnanje z nevarnimi psi;~~
- ~~ukrepe za preprečevanje poškodb in bolečin prostoživečih živali, do katerih lahko pride pri opravljanju kmetijskih in gozdarskih opravil.~~

41. člen

Minister izda v soglasju z ministrom, pristojnim za znanost in tehnologijo, in ministrom, pristojnim za okolje in prostor, predpis o natančnejših pogojih za izdajo dovoljenj za opravljanje poskusov na živalih, postopku, dokumentaciji, evidenci, poročilih in o etični komisiji, ter o obveznostih strokovne osebe za zaščito živali, kadrovskih in drugih pogojih za izvajanje poskusov ter postopku z živalmi po končanem poskusu.

~~Minister določi v soglasju z ministrom, pristojnim za notranje zadeve, in ministrom, pristojnim za obrambo, natančnejše pogoje za šolanje in izvajanje nalog službenih živali.~~

VII. NADZORSTVO

42. člen

Nadzorstvo nad izvajanjem tega zakona in na njegovi podlagi izdanih predpisov neposredno opravljajo veterinarski, kmetijski, lovski, ribiški inšpektorji ter inšpektorji, pristojni za ohranjanje narave (v nadaljnjem besedilu: pristojni inšpektor), vsak v okviru svojih pooblastil in pristojnosti.

Policisti nadzirajo izvajanje določb drugega odstavka 11. člena in prvega, tretjega in četrtega odstavka 12. člena, prve, druge, četrte, pete, šeste, devete in petnajste alineje 15. člena tega zakona ter na njihovi podlagi izdanih podzakonskih predpisov, v primeru, da pri operativnem delu na terenu neposredno zaznajo kršitev navedenih določb ali so pri izvajanju nalog na terenu obveščeni o takšni kršitvi.

Spremenjen 2. odstavek 42. člena

Nadzorstvo nad izvajanjem določb drugega in tretjega odstavka 11. člena, 12. člena ter prve, druge, četrte, pete, šeste, devete in petnajste alineje 15. člena tega zakona poleg oseb iz prejšnjega odstavka opravlja tudi policija.

~~O sumu prekrškov iz prvega in drugega odstavka 45. člena (prekrški posameznika 50000 in 100000 SIT) tega zakona policisti nemudoma obvestijo pristojnega inšpektorja iz prvega odstavka tega člena.~~

Društva, ki delujejo na področju zaščite živali, sporočajo pristojnemu inšpektorju kršitve določb tega zakona, ki jih ugotovijo pri opravljanju svojih nalog, ter opozarjajo na nepravilnosti in nezakonnosti v zvezi z zaščito živali

43. člen

Pri inšpekcijskem nadzorstvu ima pristojni inšpektor, poleg pravic in dolžnosti, ki jih ima po drugih predpisih, še te pravice in dolžnosti:

- ugotoviti identiteto skrbnika živali v primeru suma kršitve določb tega zakona ter kršitev po potrebi tudi fotografirati oziroma posneti, in pravico brez predhodnega obvestila ter brez dovoljenja pravne in fizične osebe vstopiti v poslovne ali proizvodne prostore, ter vozila, kjer se nahajajo živali ali obstaja sum, da se nahajajo. Če mora inšpektor pri opravljanju nadzorstva pregledati stanovanjske prostore, pa pravna ali fizična oseba temu nasprotuje ali ni dosegljiva, si mora za pregled teh prostorov pridobiti odredbo pristojnega sodišča;

- opravljati redne preglede vseh objektov, kjer se redi, goji ali se opravlja promet z živalmi, prireditve, razstave in trgovine z živalmi ter zavetišč in hotelov za živali;

- začasno ali trajno odvzeti žival, če je to potrebno za zaščito živali v primeru kršitve določb tega zakona. Za začasno odvzete rejne živali inšpektor odredi oskrbo na domu skrbnika, če pa to ni možno, se živali prodajo. Trajno odvzete rejne živali se prodajo. Iz kupnine za prodane živali se pokrijejo stroški postopka, razlika pa se izplača skrbniku. Odvzete hišne živali se do pravnomočne odločbe upravnega organa oziroma sodbe sodišča na stroške skrbnika napotijo v zavetišče. Če je žival bolna ali poškodovana, se na stroške skrbnika živali zagotovi tudi takojšnja veterinarska oskrba živali;

Spremenjena 3. alineja 43. člena

- začasno ali trajno odvzeti žival in prepovedati stike dosedanjemu skrbniku živali, če je to potrebno za zaščito živali v primeru kršitve določb tega zakona. Za začasno odvzete rejne živali uradni veterinar odredi oskrbo na domu skrbnika živali, če pa to ni možno, se živali trajno odvzamejo in prodajo ali usmrtijo. Iz kupnine od prodane živali se pokrijejo stroški postopka, morebitna razlika pa se izplača skrbniku živali. Za odvzete hišne živali, razen za živali prosto živečih vrst, uradni veterinar odredi namestitev v zavetišče, ki lahko žival takoj odda primernemu skrbniku oziroma ravna v skladu z 31. členom tega zakona. Za začasno ali trajno odvzete živali prosto živečih vrst uradni veterinar odredi začasno oskrbo v zatočišču za živali prosto živečih vrst v skladu s predpisi, ki urejajo ohranjanje narave. Če je bila žival oddana novemu skrbniku, je v primeru pravnomočno odpravljene odločbe o odvzemu živali dosedanji skrbnik živali upravičen do odškodnine, ki jo uveljavlja pred pristojnim sodiščem.

- odrediti odpravo nepravilnosti pri izvajanju **tega zakona** osnovnih obveznosti skrbnika živali;
- odrediti usmrtitev ali zakol živali na stroške skrbnika, če gre po mnenju veterinarja za neodpravljive bolečine ali poškodbe **ali če gre za nevarno žival**;
- prepovedati rejo določene vrste živali in uporabo proizvodnih ali poslovnih prostorov, če ugotovi, da je skrbnik ponovno kršil obveznosti iz tega zakona in s tem povzročal živali bolečine in trpljenje;
- prepovedati natovarjanje in prevoz živali, če niso izpolnjeni predpisani pogoji;

- prepovedati izvajanje posegov, ki niso dovoljeni oziroma se izvajajo v nasprotju z določbami tega zakona;
- odrediti ustavitve poskusov oziroma prepovedati izvajanje poskusov na živalih, ki se izvajajo v nasprotju z določbami tega zakona ali če pomanjkljivosti niso odpravljene v določenem roku;

- prepovedati zakol živali, če ni zagotovljeno predpisano omamljanje in zakol živali;
- prepovedati opravljanje dejavnosti imetniku zavetišča, če ne izpolnjuje več predpisanih pogojev.

Nove alineje

- **odrediti plačilo stroškov v zvezi z zapuščeno živaljo skrbniku ali zavetišču oziroma občini, če ni zagotovila zavetišča;**
- **odrediti zavetišču namestitev in oskrbo psa, ki ogroža okolico, če skrbnik ne odvrne splošne nevarnosti ali ni znan ali dosegljiv;**
- **odrediti zavetišču ulov, prevoz, namestitev in oskrbo zapuščene živali.«**

44. člen

Policisti ter pooblaščenec osebe carinske službe v primeru prevoza in pošiljk živali brez ustreznih dokumentov ali v nasprotju z določbami 12. člena tega zakona ali v primeru mučenja živali, zadržijo živali oziroma pošiljko, osebe in prevozno sredstvo ter o tem takoj obvestijo pristojnega inšpektorja.

Zadržanje oziroma omejitev gibanja iz prejšnjega odstavka lahko traja največ dve uri.

IX. KAZENSKÉ DOLOČBE

spremenjene

45. člen

50 000 SIT

1. če živali ne zagotovi bivališča, hrane, vode in oskrbe na način, ki je glede na vrsto živali, pasmo, starost, stopnjo razvoja, prilagoditve in udomačitve primeren njenim fiziološkim in etološkim potrebam v skladu z ustaljenimi izkušnjami in znanstvenimi spoznanji (prva alineja prvega odstavka 7. člena tega zakona);

50 000 SIT

2. če živali ne zagotovi svobode gibanja, primerno živali glede na njeno vrsto, pasmo, starost, stopnjo razvoja, prilagoditve in udomačitve, ki preprečuje nepotrebno trpljenje (druga alineja prvega odstavka 7. člena tega zakona);
3. če ne zagotovi dovolj prostora privezani ali zaprti živali, glede na njene fiziološke in etološke potrebe v skladu z ustaljenimi izkušnjami in znanstvenimi spoznanji (tretja alineja prvega odstavka 7. člena tega zakona);

4. če živali ne zagotovi svetlobe, toplote, vlažnosti, kroženja zraka, zračenja, koncentracije plinov, higiene in intenzivnosti hrupa v prostoru, kjer je žival, ki ustrezajo njeni vrsti in stopnji razvoja, prilagoditvi in udomačitvi, fiziološkim in etološkim potrebam ter predpisanim higienskim pogojem (četrta alineja prvega odstavka 7. člena tega zakona);
5. če ne zagotovi ločene nastanitve nezdružljivih živali (peta alineja prvega odstavka 7. člena tega zakona);
6. če ne preprečuje napak v reji, ki povzročajo tehnopatije in motnje v obnašanju živali (drugi odstavek 7. člena tega zakona);

7. če ne zagotovi ustreznega ločenega prostora za namestitve bolnih, poškodovanih ali onemoglih živali (drugi odstavek 8. člena tega zakona);
8. če ne zagotovi fizičnega varstva nevarnih živali (prvi odstavek 12. člena tega zakona);
9. če prevozno sredstvo oziroma kletke, zabojniki ipd., v katerih se prevažajo živali, niso označene z znakom, ki kaže, da so prisotne žive živali, in znakom, ki kaže na položaj živali ali če na prevoznem sredstvu za prevoz zveri, nevarnih ali prostoživečih živali ni opozorila, da se v njem nahajajo takšne živali (četrti odstavek 16. člena tega zakona);
10. če usmrti žival v nasprotju s 26. členom tega zakona.

100 000 SIT

1. če takoj ne oskrbi bolnih, poškodovanih in onemoglih živali (prvi odstavek 8. člena tega zakona);
2. če natovarja, prevaža, pretovarja in raztovarja živali tako, da se pred, med in po prevozu ne prepreči trpljenja ali pogina živali (prvi odstavek 16. člena tega zakona);

3. če niso izpolnjeni predpisani pogoji pri nakladanju, prekladanju in razkladanju ter prevozu živali, pri postopku z živalmi v notranjem prometu, pri uvozu, izvozu in tranzitu živali, pred, med in po prevozu (tretji odstavek 16. člena tega zakona);
4. če ni zagotovljeno predpisano napajanje in krmljenje živali med prevozom (peti odstavek 16. člena tega zakona)
5. če neustrezno prevaža živali (17. člen tega zakona);

6. če ne zahteva pravočasno veterinarske pomoči in oskrbe bolnih ali poškodovanih živali, veterinarske pomoči pri porodih, kadar je potrebna, ali ne zagotovi ustrezne nege bolnih, poškodovanih in onemoglih živali (18. člen tega zakona);
7. če zakolje žival v nasprotju s prvim, drugim in petim odstavkom 25. člena tega zakona;
8. če zelo poškodovane ali neozdravljivo bolne živali ne zakolje ali usmrti takoj na kraju samem oziroma takoj po veterinarskem pregledu (šesti odstavek 25. člena tega zakona).

100 000 do 150 000 SIT

1. če redi živali, jih prevaža, z njimi trguje ali organizira razstave, tekmovanja in druge prireditve, kjer nastopajo živali, v nasprotju s 6. členom tega zakona;
2. če ne nadzira rejnih in hišnih živali vsaj enkrat dnevno (tretji odstavek 8. člena tega zakona);
3. če ne poskrbi oziroma ne pregleduje vsaj enkrat dnevno tehnične opreme v rejah ali če ne poskrbi, da so morebitne okvare odpravljene v najkrajšem času oziroma, da so vzpostavljene nadomestne metode krmljenja in napajanja ter vzdrževanja higiene (prvi odstavek 9. člena tega zakona);

4. če pri uporabi umetnega prezračevanja bivališča živali ne zagotovi predpisanega rezervnega sistema prezračevanja in alarmnega sistema (drugi odstavek 9. člena tega zakona);
5. če proda ali podari hišno žival osebam, mlajšim od 16 let, brez privolitve njihovih staršev ali skrbnikov (10. člen tega zakona);
6. če ne zagotovi ustrezne vzgoje in šolanja oziroma drugih ukrepov in je zato žival nevarna okolici (drugi odstavek 11. člena tega zakona);

7. če ne zagotovi vzreje, vzgoje, šolanja in vodenja nevarnih psov v skladu s predpisanimi pogoji (tretji odstavek 12. člena tega zakona);
8. če nevarnega psa zaupa v vodenje osebam, ki nimajo ustreznega kinološkega znanja, ali osebam, ki so mlajše od 16 let (četrti odstavek 12. člena tega zakona);
9. če opravlja dejavnost hotela za živali, ne da bi za to izpolnjeval predpisane pogoje (drugi odstavek 14. člena tega zakona);

10. če stori katero od ravnanj iz 15. člena tega zakona;
11. če v nasprotju s predpisi stori katero od ravnanj iz 20. člena tega zakona;
12. če opravlja poskuse na živalih v nasprotju z 21. tega zakona;

13. če opravlja posege na živalih v nasprotju z 22. členom tega zakona;
14. če opravlja dejavnost zavetišča, ne da bi za to izpolnjeval predpisane pogoje (tretji odstavek 27. člena tega zakona);
15. če ovira pristojnega inšpektorja pri izvajanju postopkov iz prve alineje 43. člena tega zakona.

46. člen

Z denarno kaznijo od 150.000 do 10,000.000 tolarjev se za prekršek kaznuje pravna oseba, če stori katero od dejanj iz 45. člena tega zakona ali,

1. če veterinarska organizacija ne vodi registra nevarnih psov (drugi odstavek 12. člena tega zakona);
2. če opravlja boleče posege na vretenčarjih brez ustrezne anestezije (prvi odstavek 19. člena tega zakona);
3. če opravlja poskuse na vretenčarjih v nasprotju s 23. členom tega zakona

4. če v klavnici nista zagotovljena zaščita živali, namenjenih za zakol, in preprečevanje vsakega razburjenja in trpljenja živali, ki se jim je mogoče izogniti (sedmi odstavek 25. člena tega zakona);
5. če doprema živali v klavnico in njihov počitek do zakola, oskrba živali do zakola, gonjenje živali od mesta razkladanja do hleva oziroma prostora za klanje živali, omamljanje in zakol živali niso v skladu s predpisanimi pogoji (osmi odstavek 25. člena tega zakona).
6. če na javno mesto oziroma v sredstva javnega prevoza ne pusti psa – vodiča slepih oziroma psa – pomočnika invalidov skupaj z njegovim skrbnikom.

Z denarno kaznijo od 25.000 do 500.000 tolarjev se za prekršek iz prvega odstavka tega člena kaznuje tudi odgovorna oseba pravne osebe.

Z denarno kaznijo od 150.000 do 5,000.000 tolarjev se za prekršek iz prvega odstavka tega člena kaznuje posameznik, ki ga stori v zvezi s samostojnim opravljanjem dejavnosti.

X. PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE

Objavljene v Zakonu o zaščiti
živali Ur. L. RS 98/99

47. člen

Minister izda izvršilne predpise iz 39., 40. in 41. člena tega zakona v šestih mesecih po uveljavitvi tega zakona.

48. člen

Sredstva iz druge alineje prvega odstavka 33. člena tega zakona lahko imetnik zavetišča uveljavlja v 5 letih od uveljavitve tega zakona.

49. člen

Obstoječi objekti in oprema za rejo živali morajo izpolniti pogoje, predpisane s tem zakonom in predpisi, izdanimi na njegovi podlagi, najpozneje v desetih letih od uveljavitve tega zakona.

50. člen

Do uveljavitve izvršilnih predpisov iz tega zakona se še uporabljata :

- Pravilnik o ukrepih za zaščito živali pred mučenjem pri izvajanju zdravstvenega varstva živali (Uradni list SRS, št. 40/85);
- Navodilo o pogojih za izdajo dovoljenja za poskus na živalih v znanstveno-raziskovalne namene (Uradni list SRS, št. 40/85 in 22/87).

51. člen

Z uveljavitvijo tega zakona prenehajo veljati:

- zakon o zdravstvenem varstvu živali (Uradni list SRS, št. 37/85);
- drugi odstavek 158. člena zakona o veterinarstvu (Uradni list RS, št. 82/94, 21/95 in 16/96);
- 6. in 7. točka 11. člena zakona o prekrških zoper javni red in mir (Uradni list SRS, št. 16/74 in 42/86); - drugi stavek 11. člena zakona o postopku z najdenimi stvarmi (Uradni list SRS, št. 31/76);
- pravilnik o kriterijih za podelitev statusa društva, ki deluje v javnem interesu na področju kmetijstva, gozdarstva, lovstva, ribištva, veterinarstva ali prehrane (Uradni list RS, št. 52/98, 60/98) v delu, ki se nanaša na društva s področja zaščite živali, kolikor je v nasprotju s tem zakonom.

52. člen

Ta zakon začne veljati petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

Številka: 510-05/91-1/20

Ljubljana, dne 18. novembra 1999

Na podlagi 74. člena Zakona o državni upravi (Uradni list RS, št. 113/05 – uradno prečiščeno besedilo) za izvajanje 21. in 22. člena ter na podlagi prvega odstavka 41. člena Zakona o zaščiti živali (Uradni list RS, št. 20/04 – uradno prečiščeno besedilo) izdaja ministrica za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano v soglasju z ministrom za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo ter ministrom za okolje in prostor

P R A V I L N I K

o pogojih za izvajanje poskusov na živalih

VSEBINA PRAVILNIKA

I. SPLOŠNE DOLOČBE

II. ORGANIZACIJE NA PODROČJU VZREJE,
DOBAVE IN IZVAJANJA POSKUSOV NA
ŽIVALIH

III. IZVAJANJE POSKUSOV NA ŽIVALIH

IV. OSKRBA IN NASTANITEV ŽIVALI

V. EVIDENCE

VI. PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE

I. SPLOŠNE DOLOČBE

1. člen

(vsebina pravilnika)

Ta pravilnik določa pogoje za izvajanje poskusov na živalih, organizacije na področju vzreje, dobave poskusnih živali in izvajanja poskusov, vrste poskusnih živali, pogoje za pridobitev dovoljenja za izvajanje poskusov ter obveznosti organizacij iz tega pravilnika v skladu z Direktivo Sveta 86/609 z dne 24. novembra 1986 o približevanju zakonov in drugih predpisov držav članic o varstvu živali, ki se uporabljajo za poskusne in druge znanstvene namene (UL L št. 358 z dne 18. 12. 1986, str. 1, z vsemi spremembami), in pogoje za odobritev vzrejnih organizacij in zdravstveno varstvo živali v vzrejnih organizacijah v skladu z Direktivo Sveta 92/65/EGS z dne 13. julija 1992 o zahtevah zdravstvenega varstva živali za trgovino in za uvoz v Skupnost živali, semena, jajčnih celic in zarodkov, za katere ne veljajo zahteve zdravstvenega varstva živali, določene v posebnih pravilih Skupnosti iz Priloge A (I) k Direktivi 90/425/EGS (UL L št. 268 z dne 14. 9. 1992, str. 52, z vsemi spremembami).

2. člen (poskus)

Poskus po tem pravilniku je vsak poseg na živi živali v poskusne ali druge znanstvene namene, ki ji lahko povzroči trpljenje, stisko, trajne poškodbe ali smrt in vključuje tudi druge ukrepe, ki povzročijo ali lahko povzročijo rojstvo živali v navedenih okoliščinah. Za poskus ne štejejo najmanj boleče metode usmrčitve ali označevanje živali. Poskus se začne, ko je žival prvič pripravljena za uporabo v poskusu, in se konča, ko nadaljnje opazovanje ni več potrebno. Za poskus šteje uporaba živali tudi v primerih, ko se z anestetiki, analgetiki ali z drugimi metodami preprečuje njeno trpljenje, stiska ali trajne poškodbe.

3. člen

(pomen izrazov)

Izrazi, uporabljeni v tem pravilniku, imajo naslednji pomen:

1. **poskusne živali** so živali, ki se uporabljajo ali so namenjene za uporabo v poskusu;
2. **laboratorijske živali** so živali, ki se v vzrejnih organizacijah vzrejajo ali redijo izključno za uporabo v poskusih;
3. **primerno anesteziran** pomeni omrtvičen z uporabo lokalnih ali splošnih anestezijskih metod v skladu z dobro veterinarsko prakso;
4. **humana metoda usmrtitve** je usmrtitev živali na način, s katerim se ji povzroči najmanjše psihofizično trpljenje, in je prilagojena vrsti živali ter najnovejšim strokovnim dognanjem;

5. **vzrejna organizacija** je pravna ali fizična oseba, ki vzreja ali redi laboratorijske živali;
6. **dobaviteljska organizacija** je pravna ali fizična oseba, ki dobavlja poskusne živali in ni vzrejna organizacija;
7. **uporabniška organizacija** je pravna oseba, v kateri se živali uporabljajo za poskuse.

II. ORGANIZACIJE NA PODROČJU
VZREJE, DOBAVE
IN IZVAJANJA POSKUSOV NA
ŽIVALIH

4. člen (pogoji)

- (1) Vzrejna organizacija mora izpolnjevati naslednje pogoje:
- biti mora ograjena od okolice, njena lokacija pa ne sme predstavljati zdravstvenega tveganja za kmetijska gospodarstva;
  - glede prostorov, opreme in tehničnih pripomočkov za nastanitev in oskrbo živali, iz Priloge 1, ki je sestavni del tega pravilnika;
  - kadrovske pogoje iz točk a) in d) 5. člena tega pravilnika;
  - imeti mora zagotovljeno zdravstveno varstvo živali v skladu s Prilogo 2, ki je sestavni del tega pravilnika;
  - imeti mora zagotovljeno, da patomorfološke preiskave izvaja Nacionalni veterinarski inštitut;
  - imeti mora zagotovljeno predpisano odstranjevanje kadavrov;
  - glede prevoza živali iz predpisov, ki urejajo pogoje in način prevoza živali.

(2) **Dobaviteljska organizacija** mora izpolnjevati naslednje pogoje:

- glede prevoza živali iz predpisov, ki urejajo pogoje in način prevoza živali;
- pogoje glede prostorov, opreme in tehničnih pripomočkov za nastanitev in oskrbo živali iz Priloge I in kadrovske pogoje iz točke a) 5. člena tega pravilnika, če se poskusne živali v dobaviteljski organizaciji tudi nastanijo;
- imeti mora zagotovljeno zdravstveno varstvo živali;
- imeti mora zagotovljeno predpisano odstranjevanje kadavrov;
- živali, ki jih dobavlja, lahko izvirajo iz druge dobaviteljske organizacije, iz vzrejne organizacije ali iz uvoza.

(3) **Uporabniška organizacija** mora izpolnjevati naslednje pogoje:

- glede prostorov, opreme in tehničnih pripomočkov za nastanitev in oskrbo živali, iz Priloge 1;
- kadrovske pogoje iz 5. člena tega pravilnika;
- imeti mora naprave in opremo za izvajanje poskusov, ki morajo zagotavljati učinkovito izvajanje poskusov za doseganje skladnih rezultatov z najmanjšim številom živali ter najmanjšo stopnjo trpljenja, stiske ali trajnih poškodb;
- imeti mora zagotovljeno zdravstveno varstvo živali;
- imeti mora zagotovljeno predpisano odstranjevanje kadavrov;
- glede prevoza živali iz predpisov, ki urejajo pogoje in način prevoza živali.

5. člen

(kadrovski pogoji)

(1) Osebe, ki skrbijo za laboratorijske oziroma poskusne živali, osebe, ki izvajajo poskuse ali v njih sodelujejo, in osebe, ki nadzirajo izvajanje poskusov, morajo biti ustrezno izobražene in usposobljene, in sicer:

a) **oskrbovalec živali**, ki je zadolžen za oskrbo in nastanitev živali, mora imeti najmanj srednješolsko izobrazbo ali najmanj 5 let delovnih izkušenj na področju oskrbe laboratorijskih oziroma poskusnih živali, in zaključeno usposabljanje za oskrbovalce živali, ki traja najmanj 30 ur;

b) **izvajalec poskusa**, ki izvaja poskuse na živalih, mora imeti dokončan študij medicine, veterinarske medicine, biologije ali zootehniko in zaključeno usposabljanje za izvajalce poskusa, ki traja najmanj 40 ur; v posebej utemeljenih primerih, ko narava poskusa to zahteva, lahko sodeluje v poskusu tudi oseba z drugačno izobrazbo, če ima zadostno strokovno znanje in zaključeno usposabljanje za izvajalce poskusa, vendar le pod vodstvom osebe z dokončanim študijem medicine, veterinarske medicine, biologije ali zootehniko;

- c) **vodja poskusa**, ki načrtuje in vodi poskuse na živalih, mora imeti dokončan študij medicine, veterinarske medicine, biologije ali zootehnike in zaključeno usposabljanje za vodjo poskusov, ki traja najmanj 60 ur;
- d) **strokovnjak za zaščito živali**, ki nadzira oskrbo živali in izvajanje poskusov na živalih, mora imeti dokončan študij medicine, veterinarske medicine, biologije ali zootehnike in zaključeno usposabljanje za strokovnjaka za zaščito živali, ki traja najmanj 60 ur.

(2) Usposabljanje se izvaja na tečajih v obliki predavanj in praktičnih prikazov po programih, ki jih odobri Veterinarska uprava Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: VURS). Programi usposabljanja morajo obsegati vsebine, navedene v Prilogi 3, ki je sestavni del tega pravilnika. Po končanem usposabljanju izda organizator udeležencem potrdilo.

(3) Osebam, ki izkažejo, da so pridobile znanja s področja poskusnih oziroma laboratorijskih živali v okviru izobraževanja v visokošolskih zavodih v Republiki Sloveniji ali drugi državi članici EU, VURS na njihov predlog prizna v določenem obsegu opravljeno usposabljanje iz tega člena. VURS lahko prizna v določenem obsegu opravljeno usposabljanje tudi osebam, ki izkažejo, da so pridobile znanja s področja poskusnih oziroma laboratorijskih živali v okviru izobraževanja v visokošolskih zavodih v državi, ki ni članica EU, če je raven zaščite živali v tej državi primerljiva z ureditvijo v EU.

6. člen

(odobritev)

- (1) Vzrejne, dobaviteljske in uporabniške organizacije morajo biti odobrene.
- (2) Na podlagi vloge, ki jo organizacija posreduje na VURS, generalni direktor VURS imenuje komisijo, ki ugotovi, ali organizacija izpolnjuje pogoje iz tega pravilnika. Na podlagi mnenja komisije o izpolnjevanju pogojev direktor VURS izda odločbo o odobritvi.

- (3) V odločbi o odobritvi vzrejne in uporabniške organizacije mora biti naveden tudi strokovnjak za zaščito živali, v odločbi o odobritvi dobaviteljske organizacije pa odgovorni oskrbovalec živali.
- (4) Če uporabniška organizacija vzreja oziroma goji živali za uporabo v poskusih v lastnih prostorih, se izvede enotna registracija.
- (5) Odobritev se odvzame, če organizacija ne izpolnjuje več predpisanih pogojev.

III. IZVAJANJE POSKUSOV NA ŽIVALIH

7. člen

(namen poskusa)

- (1) Poskusi na živalih se smejo opravljati le v naslednje namene:
- a) razvoj, izdelava, preizkušanje kakovosti, učinkovitosti in varnosti zdravil, živil in drugih snovi ali izdelkov:
    - za izogibanje, preprečevanje, diagnosticiranje ali zdravljenje bolezni, oslabelosti organizma in drugih odstopanj ali njihovih učinkov na ljudi, živali ali rastline;
    - za presojo, odkrivanje, urejanje ali spreminjanje fizioloških stanj pri ljudeh, živalih ali rastlinah;
  - b) zaščita okolja;
  - c) temeljne raziskave;
  - č) izobraževanje in usposabljanje.

(2) Poskusi na živalih se ne smejo opravljati, če je sprejemljiva in izvedljiva druga znanstveno zadovoljiva in uveljavljena metoda brez uporabe živali.

8. člen

(vrste poskusnih živali)

(1) Poskusne živali naslednjih vrst se lahko uporabljajo za poskuse le, če so bile vzrejene ali gojene kot laboratorijske živali:

- miš *Mus musculus*
- podgana *Rattus norvegicus*
- morski prašiček *Cavia porcellus*
- zlati hrček *Mesocricetus auratus*
- kunec *Oryctolagus cuniculus*
- pes *Canis familiaris*
- mačka *Felis catus*
- prepelica *Coturnix coturnix*
- primati razen človeka.

- (2) Poskusi na zapuščenih živalih so prepovedani.
- (3) Poskusi na prostoživečih živalih so prepovedani, razen če poskusi na drugih živalih ne zadostujejo namenu poskusa.
- (4) Poskusi na živalih ogroženih vrst so prepovedani, razen če:
  - je namen poskusa raziskava, katere cilj je ohranitev zadevne ogrožene živalske vrste;
  - gre za bistvene biomedicinske raziskave, ko se zadevna ogrožena živalska vrsta izkaže kot edina primerna.
- (5) Poskus na rejnih živalih, psih in mačkah je dovoljeno izvajati le, če se s poskusom na drugih živalskih vrstah iz prvega odstavka tega člena ne more doseči namena poskusa.

9. člen

(dovoljenje)

(1) Vlogo za izdajo dovoljenja za izvajanje poskusa ali serije poskusov na živalih pripravi vodja poskusa. Vlogi mora biti priložena obrazložitev, ki jo pripravi in podpiše strokovnjak za zaščito živali, iz katere mora biti razvidno, kako se bodo upoštevale predpisane zahteve o zaščiti živali iz tega pravilnika in drugih predpisov s področja zaščite živali.

2) Vlogo za izdajo dovoljenja za izvajanje poskusov na živalih pošlje uporabniška organizacija na VURS na obrazcu iz Priloge 4, ki je sestavni del tega pravilnika.

- (3) Iz vloge iz prejšnjega odstavka mora biti razvidno, da je bila izbrana primerna živalska vrsta in metoda.
- (4) Če so podatki v vlogi poslovna skrivnost, mora vlagatelj to navesti, da se zagotovi zaščita podatkov.
- (5) Uporabniška organizacija, ki želi poskus ali del poskusa izvesti izven svojih prostorov, mora to navesti v vlogi iz prvega odstavka tega člena.

10. člen

(izvajanje poskusov na živalih)

- (1) Živali morajo biti pred poskusom primerno anestezirane.
- (2) Če anestezija ni mogoča, se morajo uporabiti analgetiki, ki preprečijo ali lajšajo živalim trpljenje in stisko, ki nastaneta med poskusom.
- (3) Ko anestezija pri živali preneha delovati, mora biti žival zdravljena s sredstvi za blažitev bolečin, če je to združljivo s ciljem poskusa, oziroma če to ni mogoče, biti usmrčena po humani metodi.

11. člen

(odločanje po poskusu)

- (1) Po končanem poskusu vodja poskusa odloči o usodi živali.
- (2) Živalim, ki se ob zaključku poskusa ohranijo pri življenju, mora biti zagotovljena oskrba in nastanitev, primerna zdravstvenemu stanju živali, v skladu s pogoji iz 12. člena tega pravilnika.
- (3) Če obstaja verjetnost, da bo žival po poskusu trpela trajne bolečine ali stres, mora biti takoj po končanem poskusu usmrčena po humani metodi.

- (4) Žival se ne sme uporabiti več kot enkrat v poskusu, ki ji povzroči trpljenje, stisko ali trajne poškodbe.
- (5) Prostoživečo žival je po poskusu dovoljeno izpustiti v naravo, če to dopušča njeno zdravstveno stanje in ne predstavlja nevarnosti za zdravje ljudi in okolje.

IV. OSKRBA IN NASTANITEV ŽIVALI

12. člen (splošno)

- (1) Natančnejši pogoji nastanitve in oskrbe živali so razvidni iz Priloge 1.
- (2) Oskrbovalec živali mora nadzorovati zdravstveno stanje in dobro počutje živali in poskrbeti, da se vsaka odkrita napaka ali trpljenje oziroma stiska živali pri nastanitvi ali oskrbi živali nemudoma odpravi.

13. člen

(označitev)

- (1) Psi, mačke in primati v vzrejni, dobaviteljski in uporabniški organizaciji morajo biti pred odstavitvijo od matere individualno označeni na čimbolj neboleč način. Če označitev pred odstavitvijo ni mogoča, pa se žival prestavi v drugo organizacijo iz tega pravilnika, mora organizacija, ki je tako žival sprejela, do označitve živali vzdrževati popolno dokumentacijo o živali, zlasti o njeni materi, žival pa čimprej označiti.
- (2) Ostale laboratorijske in poskusne živali morajo biti predpisano označene, če pa označitev ni predpisana, se morajo označiti kletke s podatki o identiteti in izvoru živali.

V. EVIDENCE

14. člen

(vodenje evidenc v vzrejnih in dobaviteljskih organizacijah)

- (1) Vzrejne organizacije morajo voditi evidence o:
- vzreji živali, ki obsega podatke o generaciji živali, vrsti, spolu, oznaki, številu, datumu rojstva, morebitnem poginu oziroma usmrtitvi živali;
  - nabavi živali, ki obsega podatke o vrsti, spolu, starosti, oznaki, zdravstvenem stanju in številu nabavljenih živali, datumu nabave in o dobavitelju;
  - prodaji živali, ki obsega podatke o vrsti, spolu, starosti, oznaki, zdravstvenem stanju in številu prodanih živali, datumu prodaje in o kupcu;

- rezultate krvnih preiskav in drugih diagnostičnih postopkov;
- primere bolezni in uporabljeno zdravljenje;
- patomorfološke rezultate pregledov živali, ki so poginile v organizaciji, vključno z mrtvorojenimi živalmi;
- opažanja v času izolacije ali karantene živali.

(2) Vzrejne organizacije morajo evidence iz prejšnjega odstavka hraniti najmanj deset let.

(3) Dobaviteljske organizacije morajo voditi evidence o nabavi in prodaji živali s podatki iz druge in tretje alineje prvega odstavka tega člena in jih hraniti najmanj pet let.

15. člen

(obveznosti uporabniških organizacij)

- (1) Uporabniške organizacije morajo voditi:
  - evidenco o nabavi živali, ki obsega podatke o vrsti, spolu, starosti, oznaki in številu nabavljenih živali, datum nabave in o dobavitelju;
  - zapisnike o izvajanju poskusov, ki morajo vsebovati številko dovoljenja za poskus, podatke o namenu poskusa, datumu, številu in vrsti uporabljenih živali, načinu izvajanja poskusa, rezultatih in zaključku poskusa.

(2) Če je uporabniška organizacija hkrati tudi vzrejna organizacija, mora voditi tudi evidence iz prejšnjega člena.

(3) Vodja poskusa mora po končanem poskusu pripraviti poročilo, ki vsebuje podatke o organizaciji, izvajalcih poskusa, namenu poskusa, vrsti in številu uporabljenih živali, o uporabi anestezije, opis izida poskusa (pogin, žrtvovanje, uporaba živali za nadaljnji ali drug poskus), čas trajanja poskusa, žig organizacije in podpis vodje poskusa, in ga posredovati strokovnjaku za zaščito živali.

- (4) Strokovnjak za zaščito živali mora na podlagi poročil iz prejšnjega odstavka pripraviti skupno letno poročilo o izvedenih poskusih na obrazcu iz Priloge 5, ki je sestavni del tega pravilnika, in ga za preteklo leto do konca meseca februarja posredovati na VURS.
- (5) Organizacije morajo evidence, zapisnike in poročila iz tega člena hraniti najmanj pet let in jih na zahtevo predložiti VURS.

VI. PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE

16. člen

(prehodne določbe)

- (1) Obstoječe registrirane organizacije na področju poskusov se štejejo za registrirane po tem pravilniku.
- (2) Postopki za registracijo, začeti pred uveljavitvijo tega pravilnika, se končajo po določbah tega pravilnika.
- (3) Za osebe, ki imajo ob uveljavitvi tega pravilnika najmanj srednješolsko izobrazbo in 5 let delovnih izkušenj na področju oskrbe laboratorijskih oziroma poskusnih živali, se šteje, da izpolnjujejo pogoje glede usposobljenosti za oskrbovalca živali iz 5. člena tega pravilnika.

(4) Za osebe, ki imajo ob uveljavitvi tega pravilnika dokončan študij medicine, veterinarske medicine, biologije ali zootehnike in 10 let delovnih izkušenj na področju dela, povezanega z laboratorijskimi oziroma poskusnimi živalmi, se šteje, da izpolnjujejo pogoje glede strokovne usposobljenosti za izvajalca poskusa, vodjo poskusa oziroma strokovnjaka za zaščito živali iz 5. člena tega pravilnika.

17. člen (prenehanje veljavnosti)

Z dnem uveljavitve tega pravilnika preneha veljati Pravilnik o strokovnih, kadrovskih in tehničnih pogojih za izvajanje poskusov na živalih (Uradni list RS, št. 36/04 in 40/04).

18. člen (uveljavitev)

Ta pravilnik začne veljati petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

Št. 007-187/2006

Ljubljana, dne 23. maja 2006

EVA 2006-2311-0060

KAZENSKI ZAKONIK REPUBLIKE SLOVENIJE

(izbrana poglavja)

SPLOŠNI DEL

Prvo poglavje
TEMELJNE DOLOČBE

Ni kaznivega dejanja in kazni brez zakona

1. člen

Nikomur ne sme biti izrečena kazen ali druga kazenska sankcija za dejanje, ki ga zakon ni določil kot kaznivo dejanje, še preden je bilo storjeno, in za katero ni bila z zakonom predpisana kazen.

Podlaga in meja kazenskopravne prisile

2. člen

Določanje kaznivih dejanj in predpisovanje kazenskih sankcij v zakonu je upravičeno samo, kadar in kolikor varstva človeka in drugih temeljnih vrednot ni mogoče zagotavljati drugače.

Časovna veljavnost kazenskega zakona

3. člen

(1) Za storilca kaznivega dejanja se uporablja zakon, ki je veljal ob storitvi kaznivega dejanja.

(2) Če se po storitvi kaznivega dejanja zakon spremeni (enkrat ali večkrat), se uporablja zakon, ki je milejši za storilca.

Ni kazni brez krivde

4. člen

Storilcu kaznivega dejanja se sme izreči kazen samo, če je podana njegova krivda.

Kazenske sankcije

5. člen

(1) Kazenske sankcije so: kazni, opozorilne sankcije, varnostni ukrepi in vzgojni ukrepi.

(2) Za kaznivo dejanje je v zakonu vedno določena kazen. Druge sankcije iz prejšnjega odstavka se izrekajo po določbah splošnega dela tega zakonika.

(3) Ob pogojih, določenih s tem zakonikom, se proti storilcu zaradi storjenega kaznivega dejanja ali izrečene kazenske sankcije uporabita tudi odvzem premoženjske koristi in objava sodbe.

Veljavnost splošnega dela

6. člen

Določbe splošnega dela tega zakonika veljajo za vse kazenskopravne določbe v zakonih Republike Slovenije.

Drugo poglavje
KAZNIVO DEJANJE IN KAZENSKA
ODGOVORNOST

1. Splošne določbe o
kaznivem dejanju in kazenski
odgovornosti

Kaznivo dejanje

7. člen

Kaznivo dejanje je protipravno dejanje, ki ga zakon zaradi njegove nevarnosti določa kot kaznivo dejanje in hkrati določa njegove znake in kazen zanj.

Način izvršitve kaznivega dejanja

8. člen

(1) Kaznivo dejanje je lahko izvršeno s storitvijo ali z opustitvijo.

(2) Kaznivo dejanje je lahko izvršeno z opustitvijo samo, če je storilec opustil dejanje, ki bi ga moral storiti.

(3) Z opustitvijo je lahko izvršeno tudi kaznivo dejanje, ki ga zakon ne določa kot opustitveno kaznivo dejanje, če storilec ne prepreči prepovedane posledice. V takšnem primeru se storilec kaznuje za opustitev samo, če je bil dolžan preprečiti nastanek prepovedane posledice in če je opustitev za nastanek takšne posledice enakega pomena kot storitev.

Čas izvršitve kaznivega dejanja

9. člen

Kaznivo dejanje je izvršeno takrat, ko je storilec delal ali bi moral delati, ne glede na to, kdaj je nastala posledica.

Kraj izvršitve kaznivega dejanja

10. člen

(1) Kaznivo dejanje je izvršeno tako na kraju, kjer je storilec delal ali bi bil moral delati, kakor tudi na kraju, kjer je nastala prepovedana posledica.

(2) Za poskus kaznivega dejanja se šteje, da je bil izvršen tako na kraju, kjer je storilec delal, kakor tudi na kraju, kjer naj bi po njegovem naklepu nastala ali bi lahko nastala prepovedana posledica.

Skrajna sila

12. člen

(1) Ni kaznivo dejanje tisto dejanje, ki je storjeno v skrajni sili.

(2) Skrajna sila je podana takrat, kadar stori storilec dejanje, ki ima vse zakonske znake kaznivega dejanja zato, da bi od sebe ali koga drugega odvrnil istočasno nezakrivljeno nevarnost, ki je ni bilo mogoče odvrniti drugače, pri tem pa prizadejano zlo ni večje od zla, ki je grozilo.

(3) Storilec, ki je sam povzročil nevarnost, toda iz malomarnosti, ali je prekoračil meje skrajne sile, se sme mileje kaznovati, če pa je prekoračil meje skrajne sile v posebno olajševalnih okoliščinah, se mu sme kazen tudi odpustiti.

(4) Skrajne sile ni, če se je bil storilec dolžan izpostaviti nevarnosti.

Dejanje majhnega pomena

14. člen

Ni kaznivo dejanje tisto dejanje, ki ima sicer z zakonom določene znake kaznivega dejanja, je pa majhnega pomena. Dejanje je majhnega pomena, kadar je njegova nevarnost neznatna zaradi narave ali teže dejanja, ali zaradi tega, ker so škodljive posledice neznatne ali jih ni, ali zaradi okoliščin, v katerih je bilo storjeno, in zaradi nizke stopnje storilčeve kazenske odgovornosti ali zaradi njegovih osebnih okoliščin.

Kazenska odgovornost

15. člen

(1) Kazensko odgovoren je storilec, ki je prišteven in kriv.

(2) Kriv je storilec, ki je storil kaznivo dejanje z naklepom ali iz malomarnosti, pri tem pa se je zavedal ali bi se moral in mogel zavedati, da je njegovo dejanje prepovedano.

(3) Za kaznivo dejanje, storjeno iz malomarnosti, je storilec odgovoren samo, če zakon tako določa.

Naklep

17. člen

Kaznivo dejanje je storjeno z naklepom, če se je storilec zavedal svojega dejanja in ga je hotel storiti; ali če se je zavedal, da lahko zaradi njegovega ravnanja nastane prepovedana posledica, pa je privolil, da takšna posledica nastane.

Malomarnost

18. člen

Kaznivo dejanje je storjeno iz malomarnosti, če se je storilec zavedal, da zaradi njegovega ravnanja lahko nastane prepovedana posledica, pa je lahkomišelnost mislil, da jo bo lahko preprečil ali da ne bo nastala; ali če se ni zavedel, da lahko nastane prepovedana posledica, pa bi se bil po okoliščinah in po svojih osebnih lastnostih tega moral in mogel zavedati.

Odgovornost za hujšo posledico

19. člen

Če je iz kaznivega dejanja nastala hujša posledica, za katero predpisuje zakon hujšo kazen, se sme ta kazen izreči, če je storilec glede na to posledico ravnal malomarno.

Dejanska zmota

20. člen

(1) Ni kazensko odgovoren storilec, ki se ob storitvi kaznivega dejanja ni zavedal kakšnega njegovega z zakonom določenega znaka; ali je zmotno mislil, da so podane okoliščine, v katerih bi bilo to dejanje dopustno, če bi bile zares podane.

(2) Če je bil storilec v zmoti zaradi malomarnosti, je kazensko odgovoren za kaznivo dejanje, storjeno iz malomarnosti, če zakon tudi za takšno dejanje določa kazensko odgovornost.

5. Kaznivost pravnih oseb za kazniva dejanja

Odgovornost pravnih oseb

33. člen

(1) Zakon določa odgovornost pravne osebe za kaznivo dejanje, ki ga je storilec izvršil v imenu, na račun ali v korist pravne osebe.

(2) Zakon določa kazni, opozorilne sankcije in varnostne ukrepe ter pravne posledice obsodbe za pravne osebe.

(3) V zakonu se določijo kazniva dejanja, za katera lahko odgovarja pravna oseba.

(4) Z zakonom se določijo posebne določbe o kazenskem postopku zoper pravno osebo.

Tretje poglavje

KAZNI

1. Vrste kazni in pogoji za njihovo izrekanje

Vrste kazni

34. člen

Za kazniva dejanja se smejo kazensko odgovornim storilcem izreči te kazni:

- 1) zapor;
- 2) denarna kazen;
- 3) prepoved vožnje motornega vozila;
- 4) izgon tujca iz države.

Zapor

37. člen

Za kazniva dejanja se smejo kazensko odgovornim storilcem izreči te kazni:

- 1) zapor;
- 2) denarna kazen;
- 3) prepoved vožnje motornega vozila;
- 4) izgon tujca iz države.

Zapor

37. člen

- (1) Zapor ne sme biti krajši od petnajstih dni in ne daljši od petnajstih let.
- (2) Za najhujša naklepna kazniva dejanja se sme alternativno predpisati kazen dvajsetih let zavora.
- (3) Kazen zavora do dveh let se predpiše brez najmanjše mere te kazni.
- (4) Zapor se izreka na cela leta in cele mesece, do šestih mesecev pa tudi na cele dni.

Denarna kazen

38. člen

(1) Denarna kazen se izreka v dnevnih zneskih in znaša najmanj pet, največ pa tristošestdeset dnevni zneskov, za kazniva dejanja, storjena iz koristoljubnosti pa največ tisočpetsto dnevni zneskov.

(2) Število dnevnih zneskov denarne kazni določi sodišče upoštevajoč splošna pravila o odmeri kazni. Višino dnevnega zneska določi sodišče tako, da upošteva višino storilčevega dnevnega zaslužka glede na njegovo trimesečno čisto plačo in njegove druge dohodke ter njegove družinske obveznosti. Pri določanju višine zneska se sodišče opre na podatke, ki v času izrekanja kazni niso stari več kot šest mesecev.

(3) Okoliščine iz prejšnjega odstavka, pomembne za določitev višine dnevnega zneska denarne kazni, sme sodišče izjemoma tudi oceniti.

(4) Najnižji dnevni znesek denarne kazni znaša eno šestdesetino, najvišji pa eno tretjino zadnje uradno objavljene povprečne čiste plače v Republiki Sloveniji.

(5) V sodbi določi sodišče rok za plačilo denarne kazni. Ta rok ne sme biti krajši od petnajst dni in ne daljši od treh mesecev, vendar pa sme sodišče v opravičenih primerih dovoliti, da lahko obsojenec plača denarno kazen v obrokih, pri čemer rok za plačilo ne sme biti daljši od dveh let.

(6) Če se denarna kazen ne da niti prisilno izterjati, jo sodišče izvrši tako, da se za vsaka začeta dva dnevna zneska denarne kazni določi en dan zapora, pri čemer zapor ne sme biti daljši od šestih mesecev.

(7) Če obsojenec plača samo del denarne kazni, se mu ostanek sorazmerno spremeni v zapor, če plača še ostanek, pa se izvrševanje zapora ustavi.

(8) Po obsojenčevi smrti se denarna kazen ne izvrši.

Štirinajsto poglavje
POMEN IZRAZOV V TEM
ZAKONIKU

Pomen izrazov

126. člen

(1) Ozemlje Republike Slovenije obsega: kopno ozemlje, obalno morje in vodne površine znotraj njenih meja ter zračni prostor nad njimi.

(2) Uradna oseba po tem zakoniku je lahko:

1) poslanec v državnem zboru in člani državnega sveta;

2) oseba, ki pri državnem organu opravlja uradne dolžnosti ali ima uradno funkcijo;

3) druga oseba, ki opravlja določene uradne dolžnosti na podlagi pooblastil, katera ji daje zakon ali na podlagi zakona izdani predpisi;

4) vojaška oseba, ki je kot takšna določena s posebnimi predpisi, kadar gre za posebna kazniva dejanja, pri katerih je navedena uradna oseba, pa niso določena kot kazniva dejanja zoper vojaško dolžnost.

(3) Za vojaško osebo po tem zakoniku se štejejo: oseba, ki poklicno opravlja vojaško službo, vojak, ki služi vojaški rok ter vojaški obveznik rezervne sestave, kadar opravlja vojaško službo.

(4) Za volitve in glasovanje po tem zakoniku se štejejo volitve predsednika republike, poslancev državnega zbora, članov državnega sveta, lokalne volitve ter zakonodajni referendumi, referendumi za potrditev spremembe ustave in za ustanovitev občine.

(5) Za gospodarsko dejavnost po tem zakoniku se štejejo:

1) proizvodnja in promet blaga, opravljanje storitev na trgu, bančno in drugo finančno poslovanje;

2) vodenje in sodelovanje pri upravljanju, zastopanju in nadzorstvu v prejšnji točki navedenih dejavnosti

(6) Za zunajzakonsko skupnost po tem zakoniku se šteje dalj časa trajajoča življenjska skupnost moškega in ženske, ki nista sklenila zakonske zveze.

(7) Listina je vsako pisanje, nosilec podatkov, ali drugi predmet primeren in namenjen za dokaz kakšnega dejstva, ki ima vrednost za pravna razmerja.

(8) Denar je kovan ali papirnat denar, ki je na podlagi zakona v obtoku v Republiki Sloveniji ali v tuji državi.

(9) Za vrednotnice po tem zakoniku se štejejo kolki, in druge vrednotnice, izdane in v obtoku na podlagi zakona Republike Slovenije, ter tuje vrednotnice.

(10) Za premično stvar po tem zakoniku se šteje tudi vsaka pridobljena ali zbrana energija za svetlobo, toploto, pogon, premikanje ali prenos glasu, slike ali besedila na daljavo, ali računalniška zmogljivost.

(11) Za silo se šteje tudi uporaba hipnoze ali mamil za to, da se kdo proti njegovi volji spravi v nezavest ali onesposobi za odpor.

(12) Za motorno vozilo se šteje vsako prometno sredstvo na motorni pogon v kopnem, vodnem in zračnem prometu.

(13)

1) Za majhno premoženjsko korist, škodo ali vrednost se šteje znesek, ki ne presega ene polovice uradno objavljene povprečne mesečne čiste plače v Republiki Sloveniji v gospodarstvu v času storitve kaznivega dejanja (povprečna čista plača v gospodarstvu);

2) Za večjo premoženjsko korist, škodo ali vrednost se šteje znesek, ki presega pet povprečnih čistih plač v gospodarstvu;

3) Za veliko premoženjsko korist, škodo ali vrednost se šteje znesek, ki presega petdeset povprečnih čistih plač v gospodarstvu.

POSEBNI DEL

Petnajsto poglavje

KAZNIVA DEJANJA ZOPER
ŽIVLJENJE IN TELO

Umor

127. člen

(1) Kdor komu vzame življenje, se kaznuje z zaporom najmanj petih let.

(2) Storilec dejanja iz prejšnjega odstavka se kaznuje z zaporom najmanj desetih let ali z zaporom dvajsetih let:

- 1) če stori dejanje na grozovit ali zahrbtnen način;
- 2) če stori dejanje iz koristoljubnosti, zato da bi storil ali prikril kakšno drugo kaznivo dejanje, iz brezobzirnega maščevanja ali iz kakšnih drugih nizkotnih nagibov;
- 3) če stori dejanje zoper uradno ali vojaško osebo, ko ta opravlja naloge javne ali državne varnosti, varuje javni red, zasleduje storilca kaznivega dejanja ali pazi na koga, ki mu je vzeta prostost;
- 4) če stori dejanje dvoje ali več oseb, ki so se združile za to, da bi izvršile umor.

(3) Če je bilo dejanje iz prvega odstavka tega člena storjeno v posebno olajševalnih okoliščinah, se storilec kaznuje z zaporom od šestih mesecev do petih let.

Povzročitev smrti iz malomarnosti

129. člen

Kdor povzroči smrt drugega iz malomarnosti, se kaznuje z zaporom od šestih mesecev do petih let.

Lahka telesna poškodba

133. člen

(1) Kdor koga tako telesno poškoduje, da je bil zaradi tega začasno okvarjen ali oslabljen kakšen del njegovega telesa ali njegov organ, ali je poškodovančeva zmožnost za delo začasno zmanjšana, ali je prizadeta njegova zunanjost, ali je začasno okvarjeno njegovo zdravje, se kaznuje z denarno kaznijo ali z zaporom do enega leta.

(2) Če je poškodba iz prejšnjega odstavka prizadejana z orožjem, nevarnim orodjem, z drugim sredstvom ali na tak način, s katerim se lahko telo hudo poškoduje ali zdravje hudo okvari, se storilec kaznuje z zaporem do treh let.

(3) Sodišče sme storilcu dejanja iz prejšnjega odstavka izreči sodni opomin zlasti v primeru, če je bil storilec izzvan z nedostojnim ali surovim obnašanjem poškodovanca.

(4) Pregon za dejanje iz prvega odstavka tega člena se začne na predlog.

Huda telesna poškodba

134. člen

(1) Kdor koga tako telesno poškoduje ali mu prizadene takšno škodo na zdravju, da bi bilo lahko zaradi tega v nevarnosti življenje poškodovanca, ali je uničen ali za vselej in znatno oslavljen kakšen del njegovega telesa ali kak organ, ali je začasno in znatno oslavljen pomemben del telesa ali pomemben organ, ali je zaradi tega poškodovani začasno nezmožen za vsakršno delo, ali je njegova zmožnost za delo za vselej zmanjšana ali je bila začasno znatno zmanjšana, ali je bil začasno skažen, ali mu je začasno hudo ali za vselej v manjši meri okvarjeno zdravje, se kaznuje z zaporom od šestih mesecev do petih let.

(2) Če poškodovani zaradi poškodbe iz prejšnjega odstavka umre, se storilec kaznuje z zaporom od enega do desetih let.

(3) Kdor stori dejanje iz prvega odstavka tega člena iz malomarnosti, se kaznuje z zaporom do dveh let.

(4) Če je storilec dejanje iz prvega ali drugega odstavka tega člena storil na mah, ker ga je poškodovanec brez njegove krivde z napadom ali hudimi žalitvami močno razdražil, se kaznuje z zaporom do treh let.

Opustitev pomoči

140. člen

Kdor ne pomaga komu, ki je v neposredni smrtni nevarnosti, čeprav bi to lahko storil brez nevarnosti zase ali za koga drugega, se kaznuje z zaporom do enega leta.

Obrekovanje

170. člen

(1) Kdor o kom trdi ali raznaša kaj neresničnega, kar lahko škoduje njegovi časti ali dobremu imenu, čeprav ve, da je to, kar trdi ali raznaša, neresnično, se kaznuje z denarno kaznijo ali z zaporom do šestih mesecev.

(2) Če je dejanje iz prejšnjega odstavka storjeno s tiskom, po radiu, televiziji ali z drugim sredstvom javnega obveščanja ali na javnem shodu, se storilec kaznuje z denarno kaznijo ali z zaporom do enega leta.

(3) Če je tisto, kar se neresnično trdi ali raznaša, take narave, da ima hude posledice za oškodovanca, se storilec kaznuje z zaporom do dveh let.

Dvajseto poglavje

KAZNIVA DEJANJA ZOPER
ČLOVEKOVO ZDRAVJE

Prenašanje nalezljivih bolezni

188. člen

(1) Kdor se ne ravna po predpisih ali odredbah, s katerimi pristojni organ odredi pregled, razkuženje, izločitev bolnikov ali kakšne druge ukrepe za zatiranje ali preprečevanje nalezljivih bolezni pri ljudeh in s tem povzroči, da se nalezljiva bolezen razširi, se kaznuje z denarno kaznijo ali z zaporom do enega leta.

(2) Enako se kaznuje, kdor se ne ravna po predpisih ali odredbah, s katerimi pristojni organi določijo ukrepe za zatiranje ali preprečevanje kužnih boleznih pri živalih, ki se lahko prenesejo na ljudi in s tem povzroči, da se kužna bolezen prenese na ljudi.

(3) Kdor stori dejanje iz prvega ali drugega odstavka tega člena iz malomarnosti, se kaznuje z denarno kaznijo ali z zaporom do šestih mesecev.

(4) Če ima dejanje iz prvega, drugega ali tretjega odstavka tega člena za posledico smrt ene ali več oseb, se storilec kaznuje za dejanje iz prvega ali drugega odstavka z zaporom do osmih let, za dejanja iz tretjega odstavka pa z zaporom do petih let.

Malomarno opravljanje lekarnarske dejavnosti

192. člen

Lekarnar ali druga oseba, pooblaščenca za izdajanje zdravil, ki iz malomarnosti ne pripravi zdravila v predpisanem razmerju ali količini, ali izda namesto predpisanega ali zahtevanega zdravila drugo zdravilo ali snov, ali pri pripravljajanju ali izdajanju zdravil kako drugače ravna v nasprotju s pravili znanosti in stroke in tako povzroči, da se komu občutno poslabša zdravje, se kaznuje z zaporom do enega leta.

Proizvodnja in promet škodljivih sredstev za zdravljenje

193. člen

(1) Kdor proizvaja, prodaja ali kako drugače daje v promet zdravila ali druga sredstva za zdravljenje, ki so škodljiva za zdravje, se kaznuje z zaporom do treh let.

(2) Enako se kaznuje, kdor pridobiva, predeluje ali razpečava okuženo kri ali drugo tkivo ali iz tega izdelano snov za zdravljenje.

(3) Kdor stori dejanje iz prvega ali drugega odstavka tega člena iz malomarnosti, se kaznuje z zaporom do enega leta.

(4) Če ima dejanje iz prvega, drugega ali tretjega odstavka tega člena za posledico hudo ali posebno hudo telesno poškodbo ali tema ustrezno okvaro zdravja ene ali več oseb, se storilec kaznuje za dejanje iz prvega ali drugega odstavka z zaporom do osmih let, za dejanje iz tretjega odstavka pa z zaporom do petih let.

(5) Če ima dejanje iz prvega, drugega ali tretjega odstavka tega člena za posledico smrt ene ali več oseb, se storilec kaznuje za dejanje iz prvega ali drugega odstavka z zaporom od enega do dvanajstih let, za dejanje iz tretjega odstavka pa z zaporom od enega do osmih let.

Proizvodnja in promet zdravstveno oporečnih živil in drugih izdelkov

194. člen

(1) Kdor proizvaja, prodaja ali kako drugače daje v promet živila, ki so škodljiva za človekovo zdravje, in tako povzroči nevarnost za življenje ali zdravje ljudi, se kaznuje z zaporom do treh let.

(2) Enako se kaznuje, kdor proizvaja, prodaja ali kako drugače daje v promet sredstva za osebno nego, otroške igrače ali podobne izdelke za množično potrošnjo, ki so škodljivi za zdravje.

(3) Kdor stori dejanje iz prvega ali drugega odstavka tega člena iz malomarnosti, se kaznuje z zaporom do enega leta.

(4) Če ima dejanje iz prvega, drugega ali tretjega odstavka tega člena za posledico hudo ali posebno hudo telesno poškodbo ali temu ustrezno okvaro zdravja ene ali več oseb, se storilec kaznuje za dejanje iz prvega ali drugega odstavka z zaporom do osmih let, za dejanje iz tretjega odstavka pa z zaporom do petih let.

(5) Če ima dejanje iz prvega, drugega ali tretjega odstavka tega člena za posledico smrt ene ali več oseb, se storilec kaznuje za dejanje iz prvega ali drugega odstavka z zaporom od enega do dvanajstih let, za dejanje iz tretjega odstavka pa z zaporom od enega do osmih let.

(6) Škodljiva živila in drugi izdelki se vzamejo.

Nevestno pregledovanje mesa za prehrano

195. člen

(1) Veterinar ali druga pooblaščená oseba, ki pri pregledu klavnih živali ali mesa, ki je namenjeno za prehrano, nevestno ravna ali proti predpisom ne opravi pregleda in s tem omogoči, da pride v promet meso, ki je škodljivo za človekovo zdravje, se kaznuje z zaporom do enega leta.

(2) Če je dejanje iz prejšnjega odstavka storjeno iz malomarnosti, se storilec kaznuje z denarno kaznijo ali z zaporom do šestih mesecev.

Neupravičena proizvodnja in promet z mamili

196. člena

(1) Kdor neupravičeno proizvaja, predeluje, prodaja ali ponuja naprodaj, ali zaradi prodaje kupuje, hrani ali prenaša, ali posreduje pri prodaji ali nakupu, ali kako drugače neupravičeno daje v promet substance ali preparate, ki so razglašeni za mamila, se kaznuje z zaporom od enega do desetih let.

(2) Če stori dejanje iz prejšnjega odstavka več oseb, ki so se združile za izvrševanje takih dejanj, ali če je storilec tega dejanja organiziral mrežo prekupčevalcev ali posrednikov, se storilec kaznuje z zaporom najmanj treh let.

(3) Kdor brez pooblastila izdeluje, nabavlja, ima ali daje v uporabo opremo, material ali substance, za katere ve, da so namenjene za proizvodnjo mamil, se kaznuje z zaporom od šestih mesecev do petih let.

(4) Mabila in sredstva za njihovo izdelovanje se vzamejo.

Petindvajseto poglavje

KAZNIVA DEJANJA ZOPER
PRAVNI PROMET

Ponarejanje listin

256. člen

(1) Kdor napravi krivo listino ali predrugači pravo listino z namenom, da bi se taka listino uporabila kot prava, ali kdor krivo ali predrugačeno listino uporabi kot pravo, se kaznuje z zaporom do dveh let.

(2) Poskus je kazniv.

(3) Če se dejanje iz prvega odstavka tega člena nanaša na javno listino, oporoko, javno ali uradno knjigo ali kakšno drugo knjigo, ki se mora voditi na podlagi zakona, se storilec kaznuje z zaporom do treh let.

Posebni primeri ponarejanja listin

257. člen

Za ponarejanje listin se kaznuje po določbah prejšnjega člena:

- 1) kdor kakšen papir, golico ali kakšno drugo listino, ki jo je kdo podpisal, neupravičeno izpolni s kakšno izjavo, ki ima pomen za pravna razmerja;
- 2) kdor koga preslepi o vsebini kakšne listine in jo ta podpiše, misleč, da se podpisuje pod kakšno drugo listino ali pod kakšno drugo vsebino;

- 3) kdor izda listino v imenu kakšne osebe brez njenega pooblastila ali v imenu osebe, ki je ni;
- 4) kdor kot izdajatelj listine doda k svojemu podpisu kakšen položaj ali naziv, čeprav nima takega položaja ali naziva, pa to bistveno vpliva na dokazilno moč listine;
- 5) kdor napravi listino tako, da neupravičeno uporabi pravi pečat ali znamenje.

Overitev lažne vsebine

258. člen

(1) Kdor spravi pristojni organ v zmoto in s tem doseže, da ta v javni listini, zapisniku, knjigi ali poslovni listini potrdi karkoli lažnega, kar naj bi bilo dokaz v pravnem prometu, se kaznuje z zaporom do treh let.

(2) Enako se kaznuje tudi, kdor uporabi javno listino, zapisnik, knjigo ali poslovno listino iz prejšnjega odstavka, čeprav ve, da je lažna.

Izdaja in uporaba lažnega zdravniškega ali veterinarskega spričevala

259. člen

(1) Zdravnik ali veterinar, ki vedoma izda lažno zdravniško oziroma veterinarsko spričevalo, se kaznuje z zaporom do enega leta.

(2) Kdor vedoma uporabi lažno spričevalo iz prejšnjega odstavka, se kaznuje z denarno kaznijo ali zaporom do šestih mesecev.

Šestindvajseto poglavje

KAZNIVA DEJANJA ZOPER
URADNO DOLŽNOST IN
JAVNA POOBLASTILA

Zloraba uradnega položaja ali uradnih pravic

261. člen

(1) Uradna oseba, ki z namenom, da bi sebi ali komu drugemu pridobila kakšno nepremoženjsko korist ali da bi komu prizadejala škodo, izrabi svoj uradni položaj ali prestopi meje uradnih pravic ali ne opravi uradne dolžnosti, se kaznuje z zaporom do enega leta.

(2) Če storilec z dejanjem iz prejšnjega odstavka povzroči večjo škodo ali huje prekrši pravice drugega, se kaznuje z zaporom do treh let.

(3) Uradna oseba, ki z namenom, da bi sebi ali komu drugemu pridobila protipravno premoženjsko korist, izrabi svoj uradni položaj ali prestopi meje uradnih pravic, ali ne opravi uradne dolžnosti, pa pri tem niso podani znaki drugega kaznivega dejanja, se kaznuje z zaporom od treh mesecev do petih let.

(4) Če je storilec z dejanjem iz prejšnjega odstavka pridobil veliko protipravno premoženjsko korist in mu je šlo za to, da si pridobi tako korist, se kaznuje z zaporom od enega do osmih let.

Nevestno delo v službi

262. člen

Uradna oseba, ki vedoma krši zakone ali druge predpise, opušča dolžno nadzorstvo, ali kako drugače očitno nevestno ravna v službi, čeprav predvideva ali bi morala in mogla predvidevati, da lahko nastane zaradi tega hujša kršitev pravic drugega ali škoda na javni dobrini ali premoženjska škoda, pa zares nastane kršitev oziroma večja škoda, se kaznuje z denarno kaznijo ali z zaporom do enega leta.

Izdaja uradne tajnosti

266. člen

(1) Uradna oseba ali druga oseba, ki v nasprotju s svojimi dolžnostmi varovanja uradne tajnosti sporoči ali izroči komu podatke, ki so uradna tajnost, ali mu kako drugače omogoči, da pride do njih, ali zbira take podatke z namenom, da jih izroči nepoklicani osebi, se kaznuje z zaporom do treh let.

(2) Enako se kaznuje, kdor z namenom, da jih neupravičeno uporabi, na protipraven način pride do podatkov, ki se varujejo kot uradna tajnost, kakor tudi kdor take podatke brez dovoljenja javno objavi.

(3) Če je dejanje iz prvega odstavka tega člena storjeno iz koristoljubnosti ali z namenom objave ali uporabe podatkov v tujini, se storilec kaznuje z zaporom do petih let.

(4) Če je dejanje iz prvega odstavka tega člena storjeno iz malomarnosti, se storilec kaznuje z zaporom do enega leta.

(5) Za uradno tajnost se štejejo podatki, ki so z zakonom, z drugim predpisom, splošnim aktom ali s sklepom pristojnega organa, ki so izdani na podlagi zakona, razglašeni za uradno tajnost in so tako pomembni, da so z njihovo izdajo nastale ali bi lahko nastale hujše škodljive posledice za službo.

Osemindvajseto poglavje

KAZNIVA DEJANJA ZOPER PRAVOSODJE

Opustitev ovadbe, da se pripravlja kaznivo dejanje

285. člen

(1) Kdor ve, da se pripravlja kaznivo dejanje, za katero je z zakonom predpisana kazen nad tri leta zapora, pa ga v času, ko se je dalo še preprečiti, ne naznani in je bilo dejanje poskušeno ali dokončano, se kaznuje z zaporom do enega leta.

(2) Če je šlo pri dejanju iz prejšnjega odstavka za kaznivo dejanje, za katero je z zakonom predpisana kazen dvajsetih let zapora, se storilec kaznuje z zaporom do treh let.

(3) Tisti, ki ne naznani, da se pripravlja kaznivo dejanje iz prvega odstavka tega člena, se ne kaznuje, če mu je storilec zakonec, oseba, s katero živi v zunajzakonski skupnosti, krvni sorodnik v ravni vrsti, brat ali sestra, posvojitelj ali posvojenec. Če se katero od oseb, navedenih v tem odstavku, ne kaznuje za opustitev ovadbe iz prvega odstavka tega člena, se za opustitev ovadbe ne kaznuje niti njen zakonec ali oseba, s katero živi v zunajzakonski skupnosti.

Kriva izpovedba

289. člen

(1) Priča, izvedenec, cenilec, prevajalec ali tolmač, ki pred sodiščem, v postopku o prekršku, v postopku parlamentarne preiskave, v postopku za ugotavljanje kršitev delovnih obveznosti ali drugih kršitev delovne discipline, v drugem disciplinskem ali upravnem postopku po krivem izpove, izvedenec ali cenilec, ki da krivo pisno mnenje ali prevajalec, ki da lažni pisni prevod, se kaznuje z zaporom do dveh let.

(2) Enako se kaznuje stranka, ki je pri dokazovanju z zaslišanjem strank v pravnem, nepravdnem, izvršilnem ali upravnem postopku po krivem izpovedala, in je sodišče ali drug pristojni organ na to izpovedbo oprlo svojo odločbo v tem postopku.

(3) Za krivo izpovedbo v kazenskem postopku, se storilec kaznuje z zaporem do treh let.

(4) Če ima dejanje iz prejšnjega odstavka posebno hude posledice za obdolženca, se storilec kaznuje z zaporom od šestih mesecev do petih let.

(5) Če storilec prostovoljno prekliče svojo krivo izpovedbo, preden se izda dokončna odločba, se kaznuje z denarno kaznijo, sme pa se mu tudi odpustiti kazen.

Dvaintrideseto poglavje

KAZNIVA DEJANJA ZOPER
OKOLJE, PROSTOR IN
NARAVNE DOBRINE

Obremenjevanje in uničenje okolja in prostora

333. člen

(1) Kdor s kršitvijo predpisov povzroči čezmerno onesnaženje okolja, razvrednotenje okolje ali čezmerno rabo in izkoriščanje naravnih dobrin in s tem spravi v nevarnost življenje ali zdravje večjega števila ljudi, ali povzroči nevarnost za delno ali popolno poškodbo okolja ali uničenje okolja, se kaznuje z zaporom do dveh let.

(2) Če je dejanje iz prejšnjega odstavka storjeno iz malomarnosti, se storilec kaznuje z denarno kaznijo ali z zaporom do enega leta.

(3) Če ima dejanje iz prvega ali drugega odstavka tega člena za posledico poslabšanje zdravja večjega števila ljudi, delno ali popolno uničenje živalskega ali rastlinskega sveta ali zajemališč pitne vode ali drugo poškodbo okolja s hujšimi posledicami, ponavljajočo se kritično onesnaženost ali kritično razvrednotenje okolja, se storilec kaznuje za dejanje iz prvega odstavka z zaporom do treh let, za dejanje iz drugega odstavka pa z zaporom do dveh let.

(4) Če ima dejanje iz prvega ali drugega odstavka tega člena za posledico nepopravljivo poškodbo ali uničenje okolja ali zavarovanega naravnega bogastva, se storilec za dejanje iz prvega odstavka kaznuje z zaporom do osmih let, za dejanje iz drugega odstavka pa z zaporom do petih let.

Protipravno odlaganje nevarnih snovi

336. člen

Kdor v nasprotju s predpisi odloži, skladišči ali zavrže radioaktivne ali druge za zdravje ali življenje ljudi ali okolje nevarne snovi ali odpadke, se kaznuje z denarno kaznijo ali z zaporom do enega leta.

Onesnaženje pitne vode

337. člen

(1) Kdor s kakšno škodljivo snovjo onesnaži vodo, ki jo ljudje uporabljajo kot pitno vodo in tako povzroči nevarnost za življenje ali zdravje ljudi, se kaznuje z zapornom do treh let.

(2) Če je dejanje iz prejšnjega odstavka storjeno iz malomarnosti, se storilec kaznuje z denarno kaznijo ali z zapornom do treh mesecev.

(3) Če ima dejanje iz prvega ali drugega odstavka tega člena za posledico hudo telesno poškodbo ene ali več oseb, se storilec kaznuje za dejanje iz prvega odstavka z zaporom do petih let, za dejanje iz drugega odstavka pa z zaporom do treh let.

(4) Če ima dejanje iz prvega ali drugega odstavka tega člena za posledico smrt ene ali več oseb, se storilec kaznuje za dejanje iz prvega odstavka z zaporom od enega do dvanajstih let, za dejanje iz drugega odstavka pa z zaporom od enega do osmih let.

(5) Kdor s kakšno škodljivo snovjo onesnaži vodo, ki je namenjena za napajanje živali in tako povzroči nevarnost za življenje in zdravje živali, se kaznuje z denarno kaznijo ali z zaporom do enega leta.

(6) Če ima dejanje iz petega odstavka za posledico pogin živali večje vrednosti ali večjega števila živali, se storilec kaznuje z zaporom do treh let.

Onesnaženje živil ali krme

338. člen

(1) Kdor s kakšno škodljivo snovjo onesnaži živila in tako povzroči nevarnost za življenje ali zdravje ljudi, se kaznuje z zaporem do treh let.

(2) Če je dejanje iz prejšnjega odstavka storjeno iz malomarnosti, se storilec kaznuje z denarno kaznijo ali z zaporem do treh mesecev.

(3) Če ima dejanje iz prvega ali drugega odstavka tega člena za posledico hudo telesno poškodbo ene ali več oseb, se storilec kaznuje za dejanje iz prvega odstavka z zaporom do petih let, za dejanje iz drugega odstavka pa z zaporom do treh let.

(4) Če ima dejanje iz prvega ali drugega odstavka tega člena za posledico smrt ene ali več oseb, se storilec kaznuje za dejanje iz prvega odstavka z zaporom od enega do dvanajstih let, za dejanje iz drugega odstavka pa z zaporom od enega do osmih let.

(5) Kdor s kakšno škodljivo snovjo onesnaži živalsko krmo ali druga krmila, ki so namenjena za prehrano živali in tako povzroči nevarnost za življenje ali zdravje živali, se kaznuje z denarno kaznijo ali z zaporom do enega leta.

(6) Če ima dejanje iz petega odstavka za posledico pogin živali večje vrednosti ali večjega števila živali, se storilec kaznuje z zaporom do treh let.

Mučenje živali

342. člen

Kdor surovo ravna z živaljo ali ji po nepotrebnem povzroča trpljenje, se kaznuje z denarno kaznijo ali z zaporom do treh mesecev.

Nezakonit lov

343. člen

(1) Kdor brez dovoljenja ali sicer neupravičeno lovi in ubije ali rani divjo žival ali jo ujame živo, se kaznuje z denarno kaznijo ali z zaporom do šestih mesecev.

(2) Če gre pri dejanju iz prejšnjega odstavka za divjad večje vrednosti ali divjad pomembno po predpisih o lovstvu, ali je dejanje storjeno med varstveno dobo ali v skupini, se storilec kaznuje z denarno kaznijo ali z zaporom do enega leta.

(3) Kdor lovi ogrožene ali zredčene vrste divjadi, katerih lov je prepovedan, kdor lovi brez posebnega dovoljenja divjad določene vrste, za katero je potrebno tako dovoljenje, kdor lovi na način ali s sredstvi, s katerimi se divjad množično pokončuje ali kdor lovi s pomočjo motornega vozila ali žarometa, se kaznuje z denarno kaznijo ali z zaporom do dveh let.

Nezakonit ribolov

344. člen

Kdor lovi ribe z razstrelivom, elektriko, strupom, omamnimi sredstvi, pa pri tem povzroči pogin rib, ali lovi na način, ki je škodljiv za njihovo razmnoževanje, se kaznuje z denarno kaznijo ali z zaporom do enega leta.

Prenašanje kužnih bolezni pri živalih in rastlinah

345. člen

(1) Kdor med epidemijo kakšne živalske kužne bolezni, ki lahko spravi v nevarnost rejo živali na celotnem območju države, ne ravna po predpisih, s katerimi so določeni ukrepi za zatiranje ali preprečevanje bolezni, se kaznuje z denarno kaznijo ali z zaporom do enega leta.

(2) Enako se kaznuje, kdor med trajanjem nevarnosti za bolezen ali škodljivce, ki lahko spravijo v nevarnost rastlinski svet na celotnem območju države, ne ravna po predpisih, s katerimi so določeni ukrepi za zatiranje ali preprečevanje bolezni ali škodljivcev.

Izdelovanje škodljivih zdravil za zdravljenje živali

346. člen

(1) Kdor izdelava za prodajo ali razpečava snovi kot zdravila za zdravljenje ali za preprečevanje kužnih bolezni pri živalih, ki so nevarna za njihovo življenje ali zdravje, pa je zaradi tega prišlo do pogina živali večje vrednosti, ali večjega števila živali ali do razširitve kužne bolezni, se kaznuje z denarno kaznijo ali z zaporom do enega leta.

(2) Snovi iz prejšnjega odstavka tega člena se vzamejo.

(3) Če ima dejanje iz prvega ali drugega odstavka tega člena za posledico razširitev kužne bolezni ali škodljivcev v večjem obsegu, se storilec kaznuje z zaporom do dveh let.

(4) Če je dejanje iz prvega, drugega ali tretjega odstavka tega člena storjeno iz malomarnosti, se storilec kaznuje z denarno kaznijo ali z zaporom do šestih mesecev.

Nevestna veterinarska pomoč

347. člen

Veterinar, ali drug veterinarski delavec, ki pri opravljanju veterinarske dejavnosti iz malomarnosti ravna v očitnem nasprotju s pravili veterinarske znanosti in stroke in tako povzroči pogin živali večje vrednosti, se kaznuje z denarno kaznijo ali z zaporom do enega leta.

SODNO VETERINARSTVO

Medicina forensis veterinaria

Veterinarska logika

Reševanje sporov, ki nastanejo
zaradi živali, živalskih surovin,
proizvodov, odpadkov

Žival je v pravnem smislu stvar, ki
ima lastnosti blaga v lasti

Spremenljive in neobičajne lastnosti

ŽIVAL

LASTNIK

KUPOPRODAJA

STORITEV

SPOR

SODIŠČA

Žival stvar, ki je podvržena vplivom, ki spremenijo kvaliteto (*bolezni, prehrana, vhlevljanje, ambient, upravljanje, transport, temperatura*)

Številni hitri vplivi – povzročijo napake
Živa stvar – *res animata*

Žival lahko povzroči škodo:

na ljudeh

na živalih

na tuji lastnini

Za škodo, ki jo povzroči žival, je odgovoren lastnik ali upravljalec živali

Zakon o obligacijskih razmerjih

Osnove za forenzično presojo bolezni

Rimsko pravo

(Pandecta, Corpus iuris civilis)

Edictum aedilitum

splošno jamstvo za vse znane in skrite
napake – do kupoprodaje

Tiho jamstvo na osnovi ediktičnega edikta

- *Actio redhibitoria*
- *Actio quanti minoris*

Actio redhibitoria

- *razveljavitev kupoprodajne pogodbe*
- *vračanje v prvobitno stanje*
- *vračanje kupnine z obrestmi*
- *vračanje nepoškodovane stvari*

Actio quanti minoris

Actio aestimatoria

- načelo zmanjšanja deležev
- koliko je stvar zaradi napake manj vredna

Posebno pravo

- Pravica tožbe za povračilo škode (*Actio tempi*)
- Posebno jamstvo zajamčenih lastnosti (*Dictum promissum*)
- Tožba zaradi prevare – 30 let (*Actio doli*)

Nekatera določila veljajo še danes

Princip tihe pa jamstvo

(*Zakon o obligacijskih odnosih*)

Zakon o obligacijskih razmerjih

Obligacija = zaveza, ki ustvari razmerje med dvema strankama

DOLŽNIK ← → **UPNIK**

Ena stranka drugi nekaj

da

stori

opusti

Aktivna
Pasivna

Izpolnitev

```
graph LR; A[Aktivna] --- I[Izpolnitev]; P[Pasivna] --- I;
```

Izvajalec storitve ↔ Uporabnik storitve

Kupec ↔ Prodajalec

Veterinar ↔ Imetnik živali

Predpisi

- **prisilni** – preprečitev negativne prakse v družbi
- **dispozitivni** – svobodni pogodbeni odnos

Temeljna načela obligacij (I)

- enakopravnost udeležencev
- vestnost
- poštenje
- prepoved povzročanja škode
- dolžnost izpolnitve obveznosti

Temeljna načela obligacij (II)

- Skrbnost dobrega gospodarja (strokovnjaka)

Za presojo ali stranka izpolni obveznost

*Za presojo ali je stranka ravnala tako, da ji ni
mogoče očitati, da je kriva*

Strokovna pravila (lege artis) objektivna merila

- Pogoji: proizvodnost ali ljubiteljstvo

Mirno reševanje spora

- poravnava
- ocena stanja
- upoštevanje temeljnih načel

POGODBA

Kdaj je pogodba sklenjena?

Ko se stranki zedinita o njenih bistvenih sestavinah:

- naslov
- vsebina storitve
- vrsta živali, kategorija
- anamneza
- nujnost
- prisotnost naročnika
- prisotnost drugih
- oprema

Obveznost sklenitve in obvezna vsebina pogodbe:

- monopolnost veterinarske profesije
- krajevna pristojnost
- stvarna pristojnost

Privatna praksa

- svobodna izbira (*nujna pomoč*)
- konkurenca

- **Soglasje volj**
  - običajni znaki (*svobodno in resno*)
- **Čas in kraj sklenitve pogodbe**
  - izjava, da pogodbo sprejme
  - mesto ponudnika
- **Sprejem ponudbe**
  - osebno
  - po navzoči osebi
  - drugače (*po telefonu, po navzoči osebi*)
- **Molk naslovnika**

Predmet obveznosti (čl. 46, 47)

Nekdo nekaj da, stori, opusti, trpi

Obveznost mora biti:

- **mogoča** (*dostop do pacienta*)
- **dopustna** (*dovoljenje za storitev*)
- **določena** (*katera žival*)

Ničnost pogodbe

nemogoče, nedopustno, nedoločeno

Neobličnost pogodbe

ni oblike, če zakon ne zahteva drugače

Vrsta pogodbe:

- za izvedeno storitev
- za kupoprodajo

Podlage za odgovornost (čl. 154)

Kdor povzroči drugemu škodo, jo je dolžan povrniti **če ne dokaže**, da je škoda nastala brez njegove krivde

Za škodo od stvari ali dejavnosti iz katerih izvira večja škodna nevarnost za okolico, se odgovarja **ne glede na krivdo**

Škoda

- **navadna** – zmanjšanje premoženja
- **izgubljeni dobiček** – preprečitev povečanja
- **negmotna škoda** – telesne, duševne bolečine

Škodljivo dejanje

povzroči nastanek škode (**veterinarska storitev**)

Nastane pravno **razmerje odgovornosti**

Škodljivo dejanje ↔ škoda

Vzrok ↔ posledica

(medsebojno razmerje)

Vakcinacija prašičev ↔ srčna kap

- **Causal conex** – vzorčna povezava
- **Praesumptio iuris** – krivda za nastalo škodo

Povzročitelj škode mora dokazati, da škode ni povzročil, oziroma da ni kriv za nastalo škodo

Povrnitev škode

Oškodovanec ima pravico do povrnitve navadne škode in do izgubljenega dobička

- izgubljen dobiček (*zmanjšana mlečnost, zmanjšana nesnost, neplodnost, slaba konverzija*)
- škodo zaradi telesne poškodbe
- odgovornost za soizvajalca storitve

Subjektivna odgovornost – med strokovno napako in nastalo škodo

Objektivna odgovornost – krivda ni osnova za odgovornost – ni pomembno, kdo je kriv
– pomembno je, da je nastala škoda
– odgovornost ne glede na krivdo

Strokovna napaka

profesionalno neznanje, nemarnost, nestrokovnost,
pri izvajanju profesionalnih dolžnosti (*neskrbnost,*
ignoranca, namerno nepravilno ravnanje)

Nivo skrbnosti in odgovornosti

- primeri, kjer postopek ni bil izveden
- primeri, kjer se pričakovani dobri rezultati niso pojavili
- izvedba storitve po pravilih stroke

Odgovornost firm in drugih pravnih oseb

- odgovornost za ravnanje drugih
(pripravištvo)
- za škodo, ki jo povzroči delavec pri delu
odgovarja pravna oseba
- oškodovanec ima pravico zahtevati
povrnitev od povzročitelja, če je ta škodo
povzročil namenoma

Odgovornost za škodo zaradi nevarne dejavnosti (domnevna vzročnost)

Za škodo nastalo v zvezi z nevarno stvarjo oziroma nevarno dejavnostjo se šteje, da iz te stvari izvira razen če dokaže, da to ni bil vzrok (čl. 173)

Za škodo od nevarne stvari odgovarja njen imetnik, za škodo od nevarne dejavnosti pa tisti, ki se z njo ukvarja (čl. 174)

Nevarne stvari

- biki, merjasci, psi
- živali združene z zoonozami
- truplo poginulih živali
- dezinfekcijska sredstva
- kemikalije (tekoči dušik)

Nevarne dejavnosti

- Klinični, zootehnični posegi
- Operacije velikih živali
- Pripusti plemenjakov
- Umetno osemenjevanje
- DDD dejavnost

Krivda (čl. 158)

- je podana, kadar je škoda povzročena namenoma ali iz malomarnosti
- ali je stranka ravnala z zadostno skrbnostjo?
- skrbnost dobrega strokovnjaka

Odgovornost zaradi opustitve nujne pomoči (*čl. 182*)

Kdor brez nevarnosti za svoje življenje ne pomaga nekemu, čigar življenje ali zdravje je v nevarnosti, odgovarja za škodo, ki iz tega nastane

*Podpri o Bog, moč mojega srca,
da bo vedno pripravljeno služiti
revnim in bogatim, prijateljem in sovražnikom,
dobrim in zlim. Stori, da ne bom videl v njih
drugega kot človeka, ki trpi. Odvrni od mene
misel, da zmorem vse!*

Maimonides

(Rabi Moses ben Maimon 1135 – 1204)

Kupoprodajne pogodbe

Ara ali predujem

Odstopnina ali skesnina

Ara za sklenitev

POGODBA, PRODAJA

S prodajno pogodbo se prodajalec zavezuje, da bo stvar, ki jo prodaja izročil kupcu tako, da bo ta pridobil pravico razpolaganja ali lastninsko pravico.

Kupec pa se zavezuje, da bo plačal kupnino.

Učinki obveznosti (čl. 262) izpolnitev obveznosti in posledice neizpolnitve

- upnik (stranka) lahko zahteva od dolžnika (veterinarja), da izpolni obveznost
- stranka je upravičena zahtevati povrnitev škode, če obveznost ni izpolnjena
- za škodo zaradi zamude je odgovoren dolžnik (veterinar)
- dolžnik odgovoren tudi za delno ali popolno nezmožnost izpolnitve, čeprav zanjo ni kriv

Oprostitev dolžnika odgovornosti (čl. 263)

V kolikor ne more izpolniti obveznosti zaradi okoliščin, katere ni mogel preprečiti, odpraviti ali se jim izogniti

Omejitev in izključitev odgovornosti, odgovornost dolžnika (čl. 264)

Za namerno ali hudo malomarnost ni mogoče vnaprej izključiti

- odgovornost izvajalca storitve

Odgovornost zaradi opustitve obvestila (čl. 268)

Dolžnost obvestila o dejstvih, ki vplivajo na medsebojno razmerje (*preventivne akcije, umetno osemenjevanje, sklic imetnikov živali*)

Izguba časa, materialna škoda, zaradi napačnega obvestila

Upnikove pravice (čl. 291)

Kadar je obveznost v storitvi

Upnik lahko na dolžnikove stroške stori obveznost iz pogodbe, če dolžnik ne pride pravočasno

Pravočasnost izvedbe veterinarske storitve (nujnost storitve) – posledica nadomestilo škode.

Zastaranje

Terjatve zastarajo v 5 letih (splošni rok)

Odškodninske terjatve

Za povzročeno škodo – 3 leta

(ko je oškodovanec izvedel za škodo)

Kraj izpolnitve (čl. 319)

(določen s pravnim poslom ali z zakonom)

- osemenjevanje
- vakcinacija
- odvzem vzorcev

Izročitev stvari

Stvar izroči kupcu v razpolaganje, ko kupec plača kupnino (čl. 454)

Nevarnost (čl. 456)

1. Do izročitve stvari kupcu trpi nevarnost naključnega uničenja ali poškodovanja stvari prodajalec, z izročitvijo stvari pa preide nevarnost na kupca.
2. Nevarnost ne preide na kupca, če je ta zaradi napake, ki jo izročena stvar ima razdrl pogodbo ali zahteval zamenjavo stvari.

Obveznost prodajalca

- čas in kraj izročitve
- predmet izročitve (kvaliteta)
- lastnosti stvari
- dogovorjene, vidne, skrite

Odgovornost za stvarne napake (čl. 478)

Prodajalec odgovarja za **stvarne napake**, ki jih je stvar imela takrat, ko je nevarnost prešla na kupca, ne glede ali mu je to bilo znano ali ne.

Prodajalec odgovarja tudi za **tiste stvarne napake, ki se pokažejo potem**, ko je nevarnost prešla na kupca, če so posledice vzroka, ki je odstopal še pred tem.

Neznatne stvarne napake se ne upoštevata.

Tiho jamstvo

- za napake in bolezni živali, živalske proizvode, surovine, odpadke

Da je stvar **zdrava in brez napak** v pogodbenem odnosu ni potrebno posebej navajati.

Kdaj gre za stvarne napake?

(čl. 479)

- če stvar nima lastnosti, ki so potrebne za njeno normalno uporabo
- če stvar nima lastnosti za posebno rabo, za katero jo kupec kupuje, ki pa je bila prodajalcu znana
- če stvar nima lastnosti, ki so bile nujno dogovorjene – **specialno jamstvo**

Komentar (čl. 480)

Kupec je dolžan, da si ob nakupu žival ogleda, ker prodajalec ne jamči kupcu za bolezni, katere lahko kupec sam opazi.

(slepota, atrofija vimena, šepanje, anomalije zob, kriptorhizem).

Gre za vidne napake, za katere prodajalec ne odgovarja.

Možnost specialnega jamstva za vidne napake.

Napake, za katere prodajalec ne odgovarja (čl. 480)

- če so bile znane (**VIDNE**)
- šteje se, da kupcu niso mogle ostati neznane tiste napake, ki jih je sleherni človek s povprečnim znanjem in izkušnostjo kot kupec lahko opazi
- odgovornost prodajalca velja tudi za napake, ki jih je kupec lahko opazi, če je prodajalec izjavil da stvar nima napake, ali da ima določene lastnosti ali odlike (mlečnost, brejost)
- specialna jamstva

Pregled stvari in očitne napake (čl. 481)

- kupec je dolžan prejeto stvar pregledati na običajen način ali jo dati v pregled takoj, ko je to mogoče in o očitnih napakah obvestiti prodajalca v 8 dneh.
- če je bil pregled opravljen v navzočnosti obeh strank, mora kupec takoj sporočiti prodajalcu svoje pripombe, zaradi očitnih napak, sicer izgubi pravico

Skrite napake (čl. 482)

- če se potem, ko je kupec stvar prevzel stvar pokaže, da ima kakšno napako, ki jo z običajnim pregledom pri prevzemu ni mogoče opaziti (**skrita napaka**), mora kupec obvestiti o njej v **8 dneh**, šteto od dneva, ko je napako opazil
- prodajalec ne odgovarja za napake, ki se pokažejo **6 mesecev** potem, odkar je bila stvar izročena, razen če je bil s pogodbo določen daljši rok

Jamstvo

Tiho jamstvo

- za vse napake, pomanjkljivosti, bolezni pri živalih, ki onemogočajo dogovorjeno uporabo
- dokazovanje z izvidom o stanju živali

Ocenjevanje jamstvenih napak

Ugotavljanje napak ali bolezni

- klinični pregled
- specialne preiskave
- izdano vet. spričevalo:
  - *za klinični pregled*
  - *za raztelesbo*
- cilj – **postavitev diagnoze**

A. Ugotovitev znatnosti napake

- znatna napaka:
  - moti dogovorjeno uporabo
  - ogroža življenje
  - ogroža zdravje
- uporabna vrednost – tržna vrednost (*pasma, starost, kondicija, izurjenost, namen uporabe, posebna dela, brejost, plodilna sposobnost, mlečnost, sposobnost za učenje, tekmovalni dosežki, izpiti*)

Napake, ki jih ne moremo odpraviti, ali je odpravljanje drago in dolgotrajno so **znatne in jamstvene**.

B. Ugotovitev starosti procesa (I)

- Kdaj je bolezen nastala?
  - klinični pregled
  - razstelesba
  - čas v dnevih, urah
  - anamneza – resničnost

B. Ugotovitev starosti procesa (II)

Čas nastanka bolezni

- ugotavlja odgovornost za nastalo škodo (prevzem živali)
- vrednost živali:
  - pred prevzemom
  - pred storitvijo

STAROST PROCESA – DELO VETERINARJA

C. Ugotovitev skritosti napake

- jamstvo (tiho) – za znatne in skrite napake
- pri prevzemu
  - običajna pozornost kupca
  - mora prepoznati vse “vidne” napake (presoja velikokrat težka)
  - odvisno od strokovnosti kupca

Za vidne napake ni tihega jamstva!

Elementi za presojo (forenzično) jamstvenih napak

- znatnost
  - starost
  - skritost
- postavitev diagnoze
-
- ```
graph LR; A[znatnost] --- B[postavitev diagnoze]; C[starost] --- B; D[skritost] --- B;
```

- ugotoviti bolezen, vzrok pogina, dokazati napako z ustreznim strokovnim pregledom (po pravilih stroke)
- ugotoviti, da so bolezni ali napake znatne, da se jih ne da odstraniti, da motijo pri dogovorjeni uporabi živali, da je odstranitev dolgotrajna in draga
- ugotoviti, koliko je bolezen stara, oziroma da je nastala pred predajo živali (prevzemom)

- ugotoviti, da je skrita, oziroma, da jo prevzemnik z običajno pozornostjo laika ni mogel opaziti

Če bolezni ne ustrezajo navedenim pogojem –  
**niso jamstvene napake.**

Primer so dokumenti:

- z veterinarskim spričevalom
- z mnenjem

# V praksi malih živali

- neprimerno oskrbovanje živali
- poškodbe v kletkah
- poškodbe od drugih živali
- kontrola parazitov
- kontrola drugih bolezni

# Specifični vzroki, ki sodijo v visoko rizično kategorijo pri ugotavljanju strokovnih napak (I)

- pomanjkljivo ali nejasno, napačno informacijo o lastniku od lečečega veterinarja ali drugih zaposlenih v praksi
- pomanjkljivo ali nejasno dogovarjanje zaradi evtanazije živali
- napake pri aplikaciji narkotikov
- napake pri načinu izvedbe usluge, ki je bila zahtevana ali dogovorjena
- nesporazumi pri pojasnjevanju stroškov storitev

## Specifični vzroki, ki sodijo v visoko rizično kategorijo pri ugotavljanju strokovnih napak (II)

- poškodbe stranke ali spremljevalca
- neprimerne opazke na predhodno storitev
- priznanje strokovne napake, brez presoje vzroka
- napačni naslovi pri pošiljanju obvestil



# Podlage za strokovno napako

- vedno večji interes ljudi, da poravnajo resnične ali namišljene izgube
- naraščajoča zavest ljudi o prednostih praktične ekonomike
- naraščajoč nivo profesionalizma pri lastniku živali
- naraščajoča vrednost živali

# Vsebina zahtevkov za odškodnine

- zahtevkov po povrnitvi plačila storitev
- zahtevkov za povrnitev vrednosti živali
- zahtevkov po priznanju odgovornosti veterinarja
- zahtevkov za povračilo škod zaradi fizičnih ali psihičnih traum
- zahtevkov za povrnitev škode zaradi osebnih žalitev

# Kako omejiti plačevanje strokovnih napak

- Izvajati defenzivno veterinarsko medicino
- urediti primeren sistem shranjevanja podatkov
- pridobiti soglasje za izvedbo zahtevnejših storitev
- odgovornost do lastnika živali
- učinkovito organizirati veterinarsko prakso

# Veterinarsko mnenje (izvedeništvo)

Logičen in pravilen, znanstveno točen sklep  
na osnovi izvida o določenem predmetu

Mnenje dajemo na osnovi:

- kliničnega izvida
- raztelesbe trupla
- pregledu živalskega tkiva, surovin, izdelkov
- spisov

# Veterinarsko mnenje (izvedeništvo)

- Razumeti ga mora laik
- Previdno stilizirati:
  - z dokazi
  - z verjetnostjo
  - preveriti okoliščine

# Enostavno mnenje (Arbitrum)

- odgovoriti na zahtevane sestavine
- znatnost, starost, skritost
- postaviti diagnozo

Ločeno mnenje

Proti mnenje (contra arbitrum)

# Nadmnenje (supraarbitrum)

- vsak veterinar, če se stranke s tem strinjajo
- veterinarji, ki so višji po rangu
- veterinarske inštitucije (zavodi, fakultete)

# SODNO VETERINARSTVO

*Medicina forensis veterinaria*

Veterinarska logika



Reševanje sporov, ki nastanejo  
zaradi živali, živalskih surovin,  
proizvodov, odpadkov

Žival je v pravnem smislu stvar, ki  
ima lastnosti blaga v lasti

Spremenljive in neobičajne lastnosti

ŽIVAL



LASTNIK

KUPOPRODAJA

STORITEV



SPOR



SODIŠČA

Žival stvar, ki je podvržena vplivom, ki spremenijo kvaliteto (*bolezni, prehrana, vhlevljanje, ambient, upravljanje, transport, temperatura*)

Številni hitri vplivi – povzročijo napake  
Živa stvar – *res animata*

Žival lahko povzroči škodo:

*na ljudeh*

*na živalih*

*na tuji lastnini*

Za škodo, ki jo povzroči žival, je odgovoren lastnik ali upravljalec živali

*Zakon o obligacijskih razmerjih*

# Osnove za forenzično presojo bolezni

# Rimsko pravo

*(Pandecta, Corpus iuris civilis)*

## Edictum aedilitum

splošno jamstvo za vse znane in skrite  
napake – do kupoprodaje

# Tiho jamstvo na osnovi ediktičnega edikta

- *Actio redhibitoria*
- *Actio quanti minoris*

# Actio redhibitoria

- *razveljavitev kupoprodajne pogodbe*
- *vračanje v prvobitno stanje*
- *vračanje kupnine z obrestmi*
- *vračanje nepoškodovane stvari*



# Actio quanti minoris

## Actio aestimatoria

- načelo zmanjšanja deležev
- koliko je stvar zaradi napake manj vredna

# Posebno pravo

- Pravica tožbe za povračilo škode (*Actio tempi*)
- Posebno jamstvo zajamčenih lastnosti (*Dictum promissum*)
- Tožba zaradi prevare – 30 let (*Actio doli*)

Nekatera določila veljajo še danes

Princip tihe pa jamstvo

(*Zakon o obligacijskih odnosih*)

# Zakon o obligacijskih razmerjih

Obligacija = zaveza, ki ustvari razmerje med dvema strankama

**DOLŽNIK** ← → **UPNIK**

Ena stranka drugi nekaj

da

stori

opusti

Aktivna  
Pasivna

Izpolnitev

```
graph LR; A[Aktivna] --- I[Izpolnitev]; P[Pasivna] --- I;
```

Izvajalec storitve ↔ Uporabnik storitve

Kupec ↔ Prodajalec

Veterinar ↔ Imetnik živali

Predpisi

- **prisilni** – preprečitev negativne prakse v družbi
- **dispozitivni** – svobodni pogodbeni odnos

Temeljna načela obligacij (I)

- enakopravnost udeležencev
- vestnost
- poštenje
- prepoved povzročanja škode
- dolžnost izpolnitve obveznosti

Temeljna načela obligacij (II)

- Skrbnost dobrega gospodarja (strokovnjaka)

Za presojo ali stranka izpolni obveznost

*Za presojo ali je stranka ravnala tako, da ji ni
mogoče očitati, da je kriva*

Strokovna pravila (lege artis) objektivna merila

- Pogoji: proizvodnost ali ljubiteljstvo

Mirno reševanje spora

- poravnava
- ocena stanja
- upoštevanje temeljnih načel

POGODBA

Kdaj je pogodba sklenjena?

Ko se stranki zedinita o njenih bistvenih sestavinah:

- naslov
- vsebina storitve
- vrsta živali, kategorija
- anamneza
- nujnost
- prisotnost naročnika
- prisotnost drugih
- oprema

Obveznost sklenitve in obvezna vsebina pogodbe:

- monopolnost veterinarske profesije
- krajevna pristojnost
- stvarna pristojnost

Privatna praksa

- svobodna izbira (*nujna pomoč*)
- konkurenca

- **Soglasje volj**
  - običajni znaki (*svobodno in resno*)
- **Čas in kraj sklenitve pogodbe**
  - izjava, da pogodbo sprejme
  - mesto ponudnika
- **Sprejem ponudbe**
  - osebno
  - po navzoči osebi
  - drugače (*po telefonu, po navzoči osebi*)
- **Molk naslovnika**

Predmet obveznosti (čl. 46, 47)

Nekdo nekaj da, stori, opusti, trpi

Obveznost mora biti:

- **mogoča** (*dostop do pacienta*)
- **dopustna** (*dovoljenje za storitev*)
- **določena** (*katera žival*)

Ničnost pogodbe

nemogoče, nedopustno, nedoločeno

Neobličnost pogodbe

ni oblike, če zakon ne zahteva drugače

Vrsta pogodbe:

- za izvedeno storitev
- za kupoprodajo

Podlage za odgovornost (čl. 154)

Kdor povzroči drugemu škodo, jo je dolžan povrniti **če ne dokaže**, da je škoda nastala brez njegove krivde

Za škodo od stvari ali dejavnosti iz katerih izvira večja škodna nevarnost za okolico, se odgovarja **ne glede na krivdo**

Škoda

- **navadna** – zmanjšanje premoženja
- **izgubljeni dobiček** – preprečitev povečanja
- **negmotna škoda** – telesne, duševne bolečine

Škodljivo dejanje

povzroči nastanek škode (**veterinarska storitev**)

Nastane pravno **razmerje odgovornosti**

Škodljivo dejanje ↔ škoda

Vzrok ↔ posledica

(medsebojno razmerje)

Vakcinacija prašičev ↔ srčna kap

- **Causal conex** – vzorčna povezava
- **Praesumptio iuris** – krivda za nastalo škodo

Povzročitelj škode mora dokazati, da škode ni povzročil, oziroma da ni kriv za nastalo škodo

Povrnitev škode

Oškodovanec ima pravico do povrnitve navadne škode in do izgubljenega dobička

- izgubljen dobiček (*zmanjšana mlečnost, zmanjšana nesnost, neplodnost, slaba konverzija*)
- škodo zaradi telesne poškodbe
- odgovornost za soizvajalca storitve

Subjektivna odgovornost – med strokovno napako in nastalo škodo

Objektivna odgovornost – krivda ni osnova za odgovornost – ni pomembno, kdo je kriv
– pomembno je, da je nastala škoda
– odgovornost ne glede na krivdo

Strokovna napaka

profesionalno neznanje, nemarnost, nestrokovnost,
pri izvajanju profesionalnih dolžnosti (*neskrbnost,*
ignoranca, namerno nepravilno ravnanje)

Nivo skrbnosti in odgovornosti

- primeri, kjer postopek ni bil izveden
- primeri, kjer se pričakovani dobri rezultati niso pojavili
- izvedba storitve po pravilih stroke

Odgovornost firm in drugih pravnih oseb

- odgovornost za ravnanje drugih
(pripravištvo)
- za škodo, ki jo povzroči delavec pri delu
odgovarja pravna oseba
- oškodovanec ima pravico zahtevati
povrnitev od povzročitelja, če je ta škodo
povzročil namenoma

Odgovornost za škodo zaradi nevarne dejavnosti (domnevna vzročnost)

Za škodo nastalo v zvezi z nevarno stvarjo oziroma nevarno dejavnostjo se šteje, da iz te stvari izvira razen če dokaže, da to ni bil vzrok (čl. 173)

Za škodo od nevarne stvari odgovarja njen imetnik, za škodo od nevarne dejavnosti pa tisti, ki se z njo ukvarja (čl. 174)

Nevarne stvari

- biki, merjasci, psi
- živali združene z zoonozami
- truplo poginulih živali
- dezinfekcijska sredstva
- kemikalije (tekoči dušik)

Nevarne dejavnosti

- Klinični, zootehnični posegi
- Operacije velikih živali
- Pripusti plemenjakov
- Umetno osemenjevanje
- DDD dejavnost

Krivda (čl. 158)

- je podana, kadar je škoda povzročena namenoma ali iz malomarnosti
- ali je stranka ravnala z zadostno skrbnostjo?
- skrbnost dobrega strokovnjaka

Odgovornost zaradi opustitve nujne pomoči (*čl. 182*)

Kdor brez nevarnosti za svoje življenje ne pomaga nekemu, čigar življenje ali zdravje je v nevarnosti, odgovarja za škodo, ki iz tega nastane

*Podpri o Bog, moč mojega srca,
da bo vedno pripravljeno služiti
revnim in bogatim, prijateljem in sovražnikom,
dobrim in zlim. Stori, da ne bom videl v njih
drugega kot človeka, ki trpi. Odvrni od mene
misel, da zmorem vse!*

Maimonides

(Rabi Moses ben Maimon 1135 – 1204)

Kupoprodajne pogodbe

Ara ali predujem

Odstopnina ali skesnina

Ara za sklenitev

POGODBA, PRODAJA

S prodajno pogodbo se prodajalec zavezuje, da bo stvar, ki jo prodaja izročil kupcu tako, da bo ta pridobil pravico razpolaganja ali lastninsko pravico.

Kupec pa se zavezuje, da bo plačal kupnino.

Učinki obveznosti (čl. 262) izpolnitev obveznosti in posledice neizpolnitve

- upnik (stranka) lahko zahteva od dolžnika (veterinarja), da izpolni obveznost
- stranka je upravičena zahtevati povrnitev škode, če obveznost ni izpolnjena
- za škodo zaradi zamude je odgovoren dolžnik (veterinar)
- dolžnik odgovoren tudi za delno ali popolno nezmožnost izpolnitve, čeprav zanjo ni kriv

Oprostitev dolžnika odgovornosti (čl. 263)

V kolikor ne more izpolniti obveznosti zaradi okoliščin, katere ni mogel preprečiti, odpraviti ali se jim izogniti

Omejitev in izključitev odgovornosti, odgovornost dolžnika (čl. 264)

Za namerno ali hudo malomarnost ni mogoče vnaprej izključiti

- odgovornost izvajalca storitve

Odgovornost zaradi opustitve obvestila (čl. 268)

Dolžnost obvestila o dejstvih, ki vplivajo na medsebojno razmerje (*preventivne akcije, umetno osemenjevanje, sklic imetnikov živali*)

Izguba časa, materialna škoda, zaradi napačnega obvestila

Upnikove pravice (čl. 291)

Kadar je obveznost v storitvi

Upnik lahko na dolžnikove stroške stori obveznost iz pogodbe, če dolžnik ne pride pravočasno

Pravočasnost izvedbe veterinarske storitve (nujnost storitve) – posledica nadomestilo škode.

Zastaranje

Terjatve zastarajo v 5 letih (splošni rok)

Odškodninske terjatve

Za povzročeno škodo – 3 leta

(ko je oškodovanec izvedel za škodo)

Kraj izpolnitve (čl. 319)

(določen s pravnim poslom ali z zakonom)

- osemenjevanje
- vakcinacija
- odvzem vzorcev

Izročitev stvari

Stvar izroči kupcu v razpolaganje, ko kupec plača kupnino (čl. 454)

Nevarnost (čl. 456)

1. Do izročitve stvari kupcu trpi nevarnost naključnega uničenja ali poškodovanja stvari prodajalec, z izročitvijo stvari pa preide nevarnost na kupca.
2. Nevarnost ne preide na kupca, če je ta zaradi napake, ki jo izročena stvar ima razdrl pogodbo ali zahteval zamenjavo stvari.

Obveznost prodajalca

- čas in kraj izročitve
- predmet izročitve (kvaliteta)
- lastnosti stvari
- dogovorjene, vidne, skrite

Odgovornost za stvarne napake (čl. 478)

Prodajalec odgovarja za **stvarne napake**, ki jih je stvar imela takrat, ko je nevarnost prešla na kupca, ne glede ali mu je to bilo znano ali ne.

Prodajalec odgovarja tudi za **tiste stvarne napake, ki se pokažejo potem**, ko je nevarnost prešla na kupca, če so posledice vzroka, ki je odstopal še pred tem.

Neznatne stvarne napake se ne upoštevata.

Tiho jamstvo

- za napake in bolezni živali, živalske proizvode, surovine, odpadke

Da je stvar **zdrava in brez napak** v pogodbenem odnosu ni potrebno posebej navajati.

Kdaj gre za stvarne napake?

(čl. 479)

- če stvar nima lastnosti, ki so potrebne za njeno normalno uporabo
- če stvar nima lastnosti za posebno rabo, za katero jo kupec kupuje, ki pa je bila prodajalcu znana
- če stvar nima lastnosti, ki so bile nujno dogovorjene – **specialno jamstvo**

Komentar (čl. 480)

Kupec je dolžan, da si ob nakupu žival ogleda, ker prodajalec ne jamči kupcu za bolezni, katere lahko kupec sam opazi.

(slepota, atrofija vimena, šepanje, anomalije zob, kriptorhizem).

Gre za vidne napake, za katere prodajalec ne odgovarja.

Možnost specialnega jamstva za vidne napake.

Napake, za katere prodajalec ne odgovarja (čl. 480)

- če so bile znane (**VIDNE**)
- šteje se, da kupcu niso mogle ostati neznane tiste napake, ki jih je sleherni človek s povprečnim znanjem in izkušnostjo kot kupec lahko opazi
- odgovornost prodajalca velja tudi za napake, ki jih je kupec lahko opazi, če je prodajalec izjavil da stvar nima napake, ali da ima določene lastnosti ali odlike (mlečnost, brejost)
- specialna jamstva

Pregled stvari in očitne napake (čl. 481)

- kupec je dolžan prejeto stvar pregledati na običajen način ali jo dati v pregled takoj, ko je to mogoče in o očitnih napakah obvestiti prodajalca v 8 dneh.
- če je bil pregled opravljen v navzočnosti obeh strank, mora kupec takoj sporočiti prodajalcu svoje pripombe, zaradi očitnih napak, sicer izgubi pravico

Skrite napake (čl. 482)

- če se potem, ko je kupec stvar prevzel stvar pokaže, da ima kakšno napako, ki jo z običajnim pregledom pri prevzemu ni mogoče opaziti (**skrita napaka**), mora kupec obvestiti o njej v **8 dneh**, šteto od dneva, ko je napako opazil
- prodajalec ne odgovarja za napake, ki se pokažejo **6 mesecev** potem, odkar je bila stvar izročena, razen če je bil s pogodbo določen daljši rok

Jamstvo

Tiho jamstvo

- za vse napake, pomanjkljivosti, bolezni pri živalih, ki onemogočajo dogovorjeno uporabo
- dokazovanje z izvidom o stanju živali

Ocenjevanje jamstvenih napak

Ugotavljanje napak ali bolezni

- klinični pregled
- specialne preiskave
- izdano vet. spričevalo:
  - *za klinični pregled*
  - *za raztelesbo*
- cilj – **postavitev diagnoze**

A. Ugotovitev znatnosti napake

- znatna napaka:
  - moti dogovorjeno uporabo
  - ogroža življenje
  - ogroža zdravje
- uporabna vrednost – tržna vrednost (*pasma, starost, kondicija, izurjenost, namen uporabe, posebna dela, brejost, plodilna sposobnost, mlečnost, sposobnost za učenje, tekmovalni dosežki, izpiti*)

Napake, ki jih ne moremo odpraviti, ali je odpravljanje drago in dolgotrajno so **znatne in jamstvene**.

B. Ugotovitev starosti procesa (I)

- Kdaj je bolezen nastala?
  - klinični pregled
  - razstelesba
  - čas v dnevih, urah
  - anamneza – resničnost

B. Ugotovitev starosti procesa (II)

Čas nastanka bolezni

- ugotavlja odgovornost za nastalo škodo (prevzem živali)
- vrednost živali:
  - pred prevzemom
  - pred storitvijo

STAROST PROCESA – DELO VETERINARJA

C. Ugotovitev skritosti napake

- jamstvo (tiho) – za znatne in skrite napake
- pri prevzemu
  - običajna pozornost kupca
  - mora prepoznati vse “vidne” napake (presoja velikokrat težka)
  - odvisno od strokovnosti kupca

Za vidne napake ni tihega jamstva!

Elementi za presojo (forenzično) jamstvenih napak

- znatnost
  - starost
  - skritost
- postavitev diagnoze
-
- ```
graph LR; A[znatnost] --- B[postavitev diagnoze]; C[starost] --- B; D[skritost] --- B;
```

- ugotoviti bolezen, vzrok pogina, dokazati napako z ustreznim strokovnim pregledom (po pravilih stroke)
- ugotoviti, da so bolezni ali napake znatne, da se jih ne da odstraniti, da motijo pri dogovorjeni uporabi živali, da je odstranitev dolgotrajna in draga
- ugotoviti, koliko je bolezen stara, oziroma da je nastala pred predajo živali (prevzemom)

- ugotoviti, da je skrita, oziroma, da jo prevzemnik z običajno pozornostjo laika ni mogel opaziti

Če bolezni ne ustrezajo navedenim pogojem –
niso jamstvene napake.

Primer so dokumenti:

- z veterinarskim spričevalom
- z mnenjem

V praksi malih živali

- neprimerno oskrbovanje živali
- poškodbe v kletkah
- poškodbe od drugih živali
- kontrola parazitov
- kontrola drugih bolezni

Specifični vzroki, ki sodijo v visoko rizično kategorijo pri ugotavljanju strokovnih napak (I)

- pomanjkljivo ali nejasno, napačno informacijo o lastniku od lečečega veterinarja ali drugih zaposlenih v praksi
- pomanjkljivo ali nejasno dogovarjanje zaradi evtanazije živali
- napake pri aplikaciji narkotikov
- napake pri načinu izvedbe usluge, ki je bila zahtevana ali dogovorjena
- nesporazumi pri pojasnjevanju stroškov storitev

Specifični vzroki, ki sodijo v visoko rizično kategorijo pri ugotavljanju strokovnih napak (II)

- poškodbe stranke ali spremljevalca
- neprimerne opazke na predhodno storitev
- priznanje strokovne napake, brez presoje vzroka
- napačni naslovi pri pošiljanju obvestil

Podlage za strokovno napako

- vedno večji interes ljudi, da poravnajo resnične ali namišljene izgube
- naraščajoča zavest ljudi o prednostih praktične ekonomike
- naraščajoč nivo profesionalizma pri lastniku živali
- naraščajoča vrednost živali

Vsebina zahtevkov za odškodnine

- zahtevkov po povrnitvi plačila storitev
- zahtevkov za povrnitev vrednosti živali
- zahtevkov po priznanju odgovornosti veterinarja
- zahtevkov za povračilo škod zaradi fizičnih ali psihičnih traum
- zahtevkov za povrnitev škode zaradi osebnih žalitev

Kako omejiti plačevanje strokovnih napak

- Izvajati defenzivno veterinarsko medicino
- urediti primeren sistem shranjevanja podatkov
- pridobiti soglasje za izvedbo zahtevnejših storitev
- odgovornost do lastnika živali
- učinkovito organizirati veterinarsko prakso

Veterinarsko mnenje (izvedeništvo)

Logičen in pravilen, znanstveno točen sklep
na osnovi izvida o določenem predmetu

Mnenje dajemo na osnovi:

- kliničnega izvida
- raztelesbe trupla
- pregledu živalskega tkiva, surovin, izdelkov
- spisov

Veterinarsko mnenje (izvedeništvo)

- Razumeti ga mora laik
- Previdno stilizirati:
  - z dokazi
  - z verjetnostjo
  - preveriti okoliščine

Enostavno mnenje (Arbitrum)

- odgovoriti na zahtevane sestavine
- znatnost, starost, skritost
- postaviti diagnozo

Ločeno mnenje

Proti mnenje (contra arbitrum)

Nadmnenje (supraarbitrum)

- vsak veterinar, če se stranke s tem strinjajo
- veterinarji, ki so višji po rangu
- veterinarske inštitucije (zavodi, fakultete)

FORENZIČNA PRESOJA
SPREMEMB, KI SO
NASTALE PO SMRTI
ŽIVALI

(postmortalne ali posmrtnne
spremembe)

POSTMORTALNE SPREMEMBE

Ugotavljanje posmrtnih sprememb na truplu

- Določanje časa, kdaj je žival poginila oziroma določanje starosti trupla je potrebno:
  - kot predmet forenzične presoje
  - za razlikovanje postmortalnih sprememb od sprememb, ki so nastale v času življenja
- **SPREMEMBE NA CELEM TELESU:**
  - otrplost, spremembe v temperaturi, spremembe v krvi in krvnem obtoku, avtoliza, gnitje
- **SPREMEMBE NA POSAMEZNIH ORGANIH:**
  - srce, pljuča, požiralnik, predželodci, želodec, črevesje, jetra, ledvice, vranica, telesne votline

POSTMORTALNE SPREMEMBE

Prenehanje življenja / Smrt (Existus letalis / Mors)

- **DEFINICIJA:** žival je poginila, ko so srce in pljuča prenehali delovati, čeprav še niso izginili vsi znaki življenja
  - delovanje gladke mišičnine
- **ATRIA MORTIS:** mors per cerebrum, mors per syncopen, mors per asphyxiam
- **HITROST NASTANKA POSTMORTALNIH SPREMEMB:**
  - Odvisna od: telesne kondicije, obraslosti z dlako, volno oz. perjem, vzroka smrti, temperature, vlažnosti in zračnosti okolja, v katerem se je truplo nahajalo
    - visoka temperatura: zelo hitro
    - lahko prekrijejo spremembe, ki so nastale pred smrtjo

POSTMORTALNE SPREMEMBE

- MRTVAŠKA OTRPLOST (Rigor mortis)
- OHLAJANJE (Algor mortis)
- STRJEVANJE KRVI (Coagulatio sanguinis postmortalis)
- HEMOLIZA (Haemolysis postmortalis)
  - imbibitio, pseudomelanosis
- HIPOSTAZA (Hypostasis)
- MRTVAŠKE PEGE IN BLEDILO (Livores mortis, Pallor mortis)
- IMBIBICIJA Z ŽOLČNIMI BARVILI
- AVTOLIZA (Autolysis)
- GNITJE (Putrefactio)

POSTMORTALNE SPREMEMBE

Mrtvaška otrplost - Rigor mortis (1)

- 1. faza po smrti: ohlapnost mišic
- 2. faza: trajna kontrakcija (otrplost) mišic in otrplost sklepov
  - nastane zaradi kopičenja mlečne kisline
  - odvisna od količine glikogena
  - intenzivno delo mišic pred smrtjo → močnejša otrplost
- 3. faza: prenehanje otrplosti
  - avtoliza, temperatura

POSTMORTALNE SPREMEMBE

Mrtvaška otrplost - Rigor mortis (2)

■ ZAČETEK

- skeletna muskulatura:
  - po 2 do 8 urah
- srčna muskulatura:
  - po 1 do 2 urah
- gladka muskulatura:
  - po 10 do 15 minutah

■ POPUŠČANJE

- skeletna muskulatura:
  - po 20 do 48 urah
- srčna muskulatura:
  - po 20 do 30 urah
- gladka muskulatura:
  - po 2 urah

POSTMORTALNE SPREMEMBE

Mrtvaška otrplost - Rigor mortis (3)

- PRESOJANJE MRTVAŠKE OTRPLOSTI NA SKELETNI MIŠIČNINI:
  - nastanek: 1 do 8 ur po smrti (povprečno 4 do 5 ur)
  - popuščanje: po 20 do 30 urah (velike živali lahko kasneje)
    - pojavljanje in popuščanje: najprej mišice, ki so pred smrtjo najmočnejše delovale
    - trajanje: lahko več tednov (mraz), če se na silo prekine se ne povrne (prevažanje, premikanje, premetavanje, segrevanje)
  - hitrejši nastanek otrplosti: velik telesni napor pred smrtjo, tetanus, zastrupitev s strihninom
  - hiter nastanek, slabša izraženost: izčrpane, oslabele, suhe živali

MRTVAŠKA OTRPLOST - MAČEK

MRTVAŠKA OTRPLOST MAČEK – skeletna in žvekalna mišičnina

MRTVAŠKA OTRPLOST PES – skeletna mišičnina

POSTMORTALNE SPREMEMBE

Temperatura (ohlajanje) - Algor mortis

- **NASTANEK:** pogosto že v agoniji
- **HITROST OHLAJANJA:**
  - odvisna od:
    - vzroka smrti, obraslost z dlako, volno ali perjem, temperatura okolja
  - izenačenje temperature trupa in okolja:
    - povprečno 24 ur po poginu
  - hitrejša ohlajanje:
    - površina telesa; manjše živali; suhe živali
  - dvig temperature: izjemoma (tetanus)

POSTMORTALNE SPREMEMBE

Kri - 1

- **HIPOSTAZA (Hypostasis):**
  - Prenehanje cirkulacije → spuščanje krvi v nižje dele telesa
    - dobro vidna: parni organi; veliki organi
  - Mehanizem: povečana prepustnost stene kapilar → izhajanje tekočine iz žil, ločevanje krvnih telesc in seruma (delovanje težnosti); lahko že agonalno, vidno 3 ure po smrti
- **MRTVAŠKE PEGE IN BLEDILO (Livores mortis, Pallor mortis)**
- **HEMOLIZA (Haemolysis):** nastanek 12 do 24 ur po smrti
  - sproščanje hemoglobina, rdeča obarvanost seruma, imbibicija v okolna tkiva (po 12 do 24 urah); nastajanje žveplovodika, sulfohemoglobina in psevdomelanoze

1. dan

2. dan

3,. dan

1. dan

2. dan

3. dan

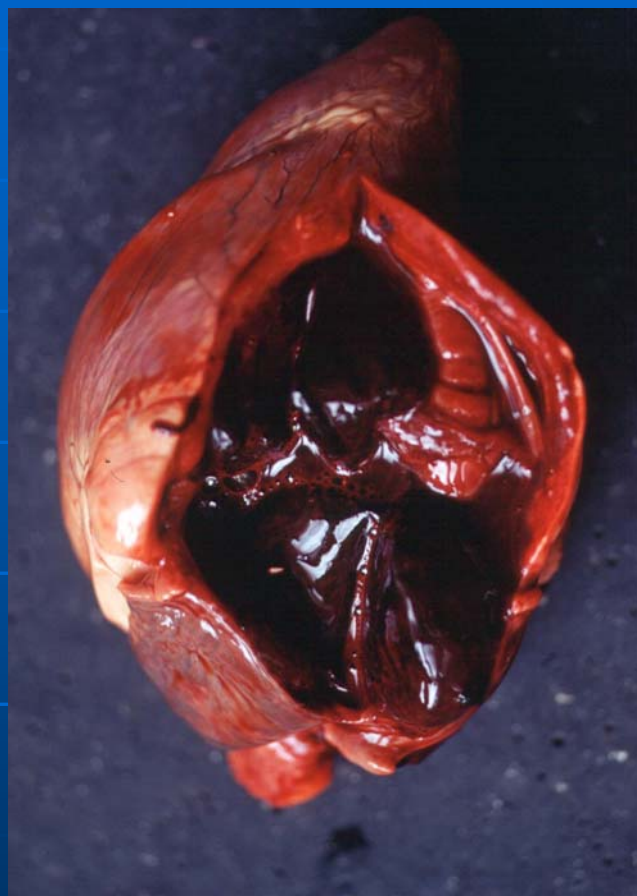

5. dan

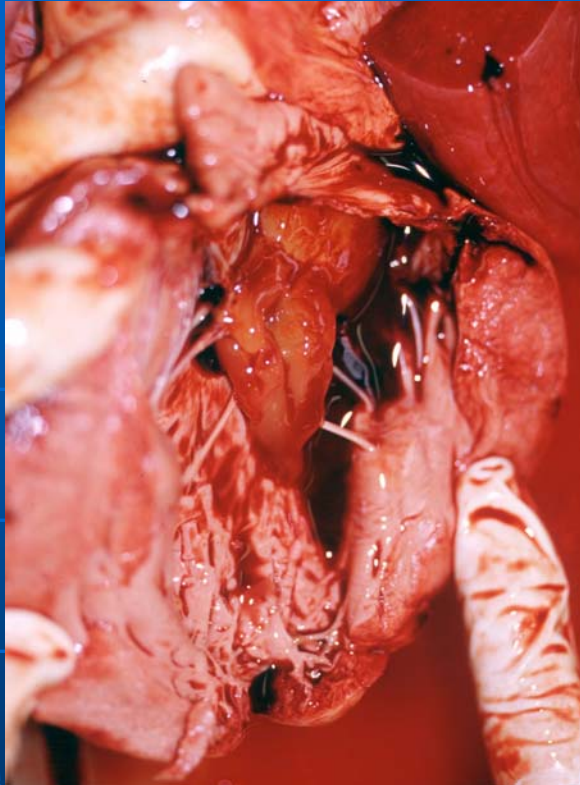
POSTMORTALNE SPREMEMBE

Kri -2

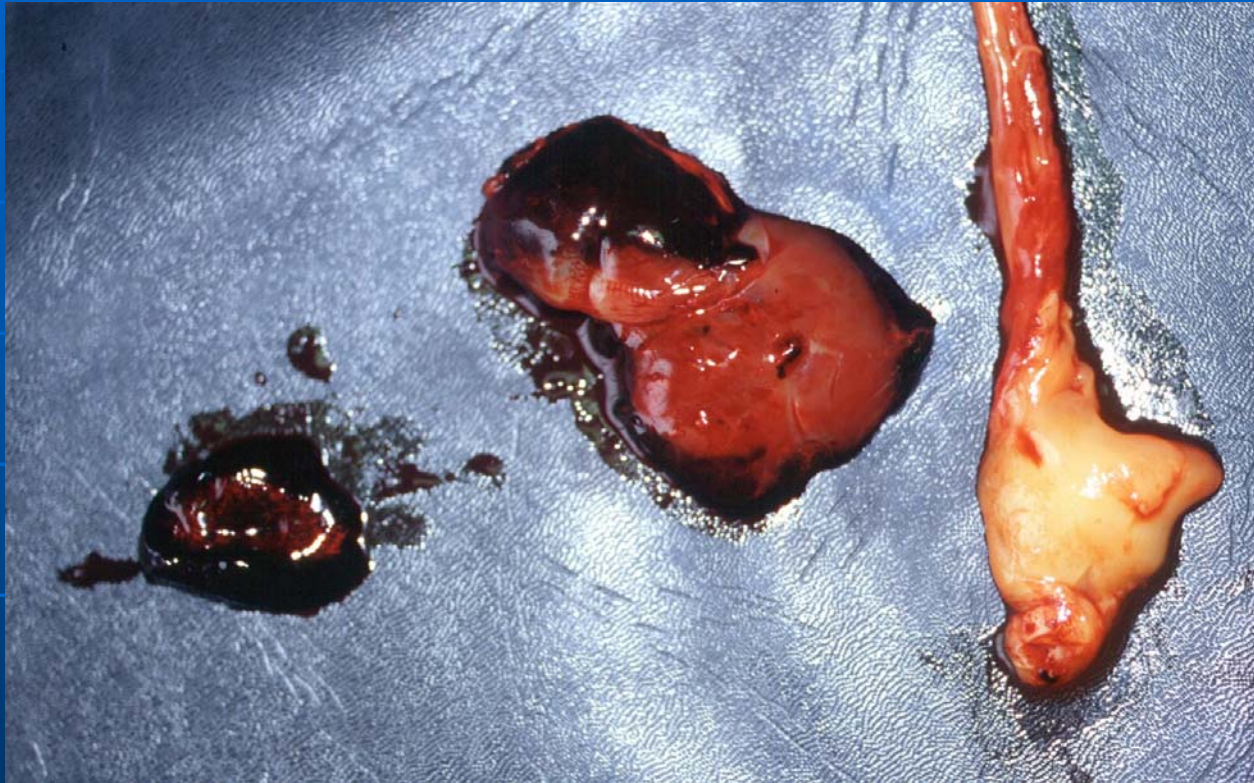
- **KOAGULACIJA (Coagulatio sanguinis postmortalis):**
  - Začetek: 30 minut do 1 eno uro po smrti
  - Ni strjevanja: antikoagulansi, zadušitev, infekcijske bolezni (antraks)
  - Najbolj vidna: delna polovica srca, velike krvne žile
  - Videz posmrtnega strdka (koaguluma):
    - rdeč ali rumen, mehak, elastičen, vlažen, popolnoma prost, lahko se ga izvleče iz srca ali krvne žile, intima oziroma endotel na katerega je strdek prilepljen je nespremenjen
    - spodnji del strdka je pogosto rdeč, zgornji del jantarno rumen; rumeni oz. beli strdek nastane počasneje
    - razlikovanje tromba in strdka: tromb nastal za življenja ni elastičen, je krhek ali zrnat, slojevit, je pritrjen na podlago, ko ga odstranimo so na intimi vidne spremembe.

SRCE – rdeč krvni strdek

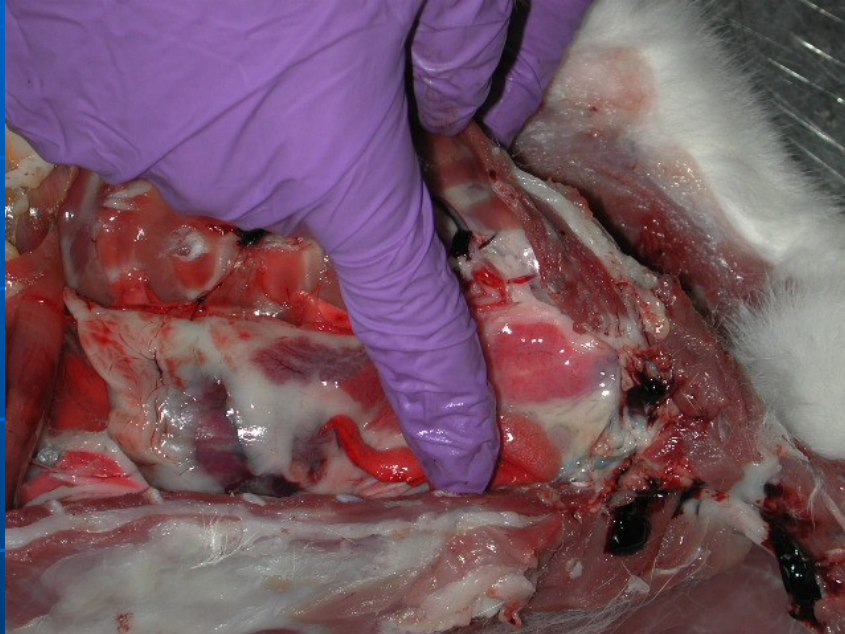

SRCE – bel krvni strdek

KRVNI STRDKI

NESTRJENA KRI

POSTMORTALNE SPREMEMBE

Avtoliza (Autolysis)

■ AVTOLIZA:

- Vzrok: delovanje encimov

sprememba strukture tkiv

- Hitrost nastanka: zelo hitro
  - spremembe zaradi avtolize so lahko podobne intravitalnim spremembam
- Se ne pojavijo, če tkivo najkasneje 1 do 2 uri po smrti fiksiramo v fiksativu npr. formalinu
  - pomembno, če želimo na patološkem materialu ugotoviti starost bolezenskega procesa
- Prve avtolitične spremembe: ledvica, želodec

POSTMORTALNE SPREMEMBE

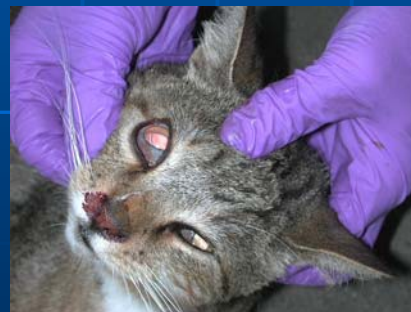
Gnitje (Putrefactio) -1

- GNITJE: je nadaljevanje prejšnjih procesov in se konča s popolnim razpadom trupla.
  - Vzrok: fizikalno kemični procesi in delovanje bakterij; potrebna je prisotnost vlage v truplu in njegovi okolici, pomembnaje prisotnost kisika in temperatura okolice
    - izvor gnilobnih bakterij: prebavila, dihala, spolni organi, površina telesa
    - razkroj beljakovih plini razvoj anaerobov
nastanek smrdljivih kemičnih spojin, kislih ogljikovodikov in amonijaka napihovanje trupla

POSTMORTALNE SPREMEMBE

Gnitje (Putrefactio) -2

- Vzroki za zakasnelo gnitje: pomanjkanje vlage, hermetično zaprto truplo brez prisotnosti zraka, suh zrak (mumifikacija); vlažna zemlja brez prisotnosti zraka povzroči saponifikacijo
- Drugi vplivi na hitrost gnitja: vzrok smrti, napolnjenost prebavil
  - hitro gnitje: sepsa (najprej parenhimski organi, nato mišice, počasneje pljuča, še počasneje vezivo; kosti zelo počasi)
  - gnitje pospešijo: ličinke muh in drugih žuželk
- Nadaljevanje procesov prebave po smrti (posledice v nekaj urah)
  - posmrtna napihnjenost ali kadaverozni emfizem z dizlokacijami in rupturami želodca in črevesja, nastajanje žveplovodika, njegovo vezanje na hemoglobin, nastanek železovega sulfida (sivomodrozeleno do črna obarvanost), žolčna imbibicija

MOTNOST ROŽENICE

NAPIHNJENOST 1. – 3. dan

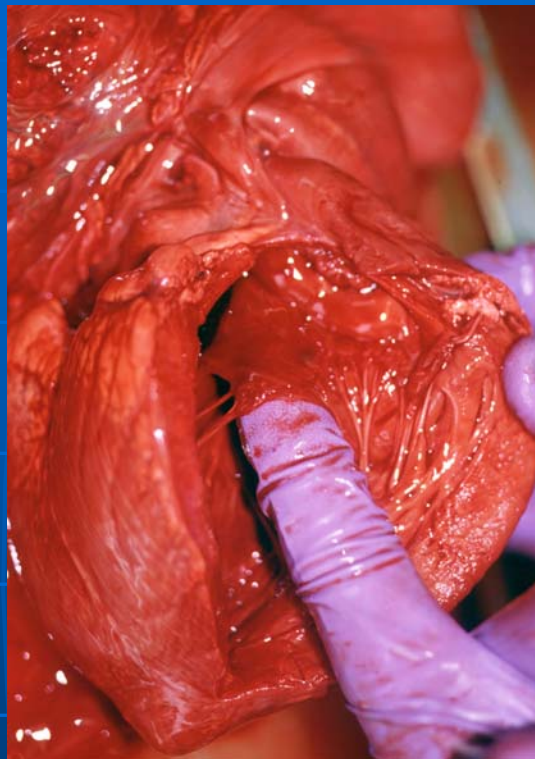
MACERIRAN PLOD

POSTMORTALNE SPREMEMBE

Srce

- Prekinitev dela srca: v diastoli
- Nastanek mrtvaške otrplosti: 1 ura po smrti
  - najprej in najmočneje levi ventrikel (posledica: iztisnjena kri, leva polovica srca prazna, kri v žilah)
- Nastanek krvnih strdkov: odvisno od vzroka smrti
- Procesi razpadanja: lise in motnost barve srčne mišice, v kasnejših fazah lahko nastanejo mehurčki plinov
- Imbibicija krvnega barvila: 12 do 24 ur po smrti (zaklopke, intima krvnih žil, endotel srčnih votlin)
- Nabiranje tekočine v osrčniku: lahko rdečkasto obarvana

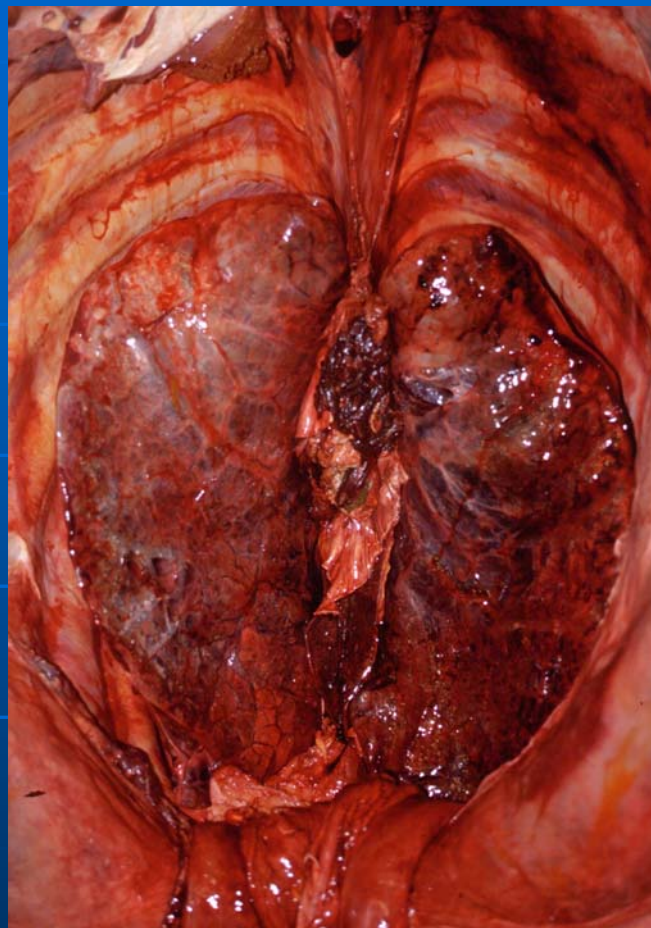

KRVNA IMBIBICIJA

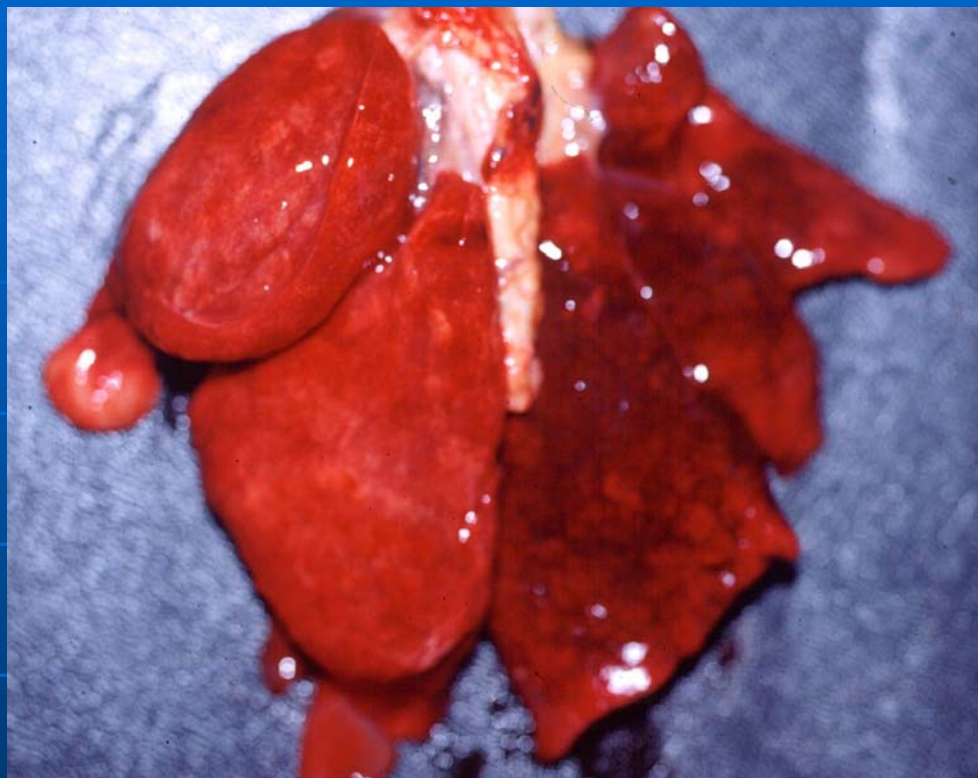
POSTMORTALNE SPREMEMBE

Pljuča

- Nastanek hipostaze: srčna oslabelost v agoniji, zastoj krvi v nižje ležečih delih telesa, posmtno se pojača
- Avtoliza, gnitje: niso tako izraziti kot v drugih parenhimskih organih
- Spremembe zaradi aspiracije želodčne vsebine po smrti: maceracija in luščenje epitela bronhialne sluznice
- Brezzračnost: hitro izginjanje zraka pri zakopanih truplih, izrazita ohlapnost pljuč
- Propadanje tkivnih struktur: najhitreje alveolarne celice, počasneje elastična vlakna, še počasneje vezivo (lahko ostane nekaj let)

KADAVEROZNI EMFIZEM PLJUČ

HIPOSTAZA PLJUČA

POSTMORTALNE SPREMEMBE

Požiralnik / Predželodci

■ POŽIRALNIK:

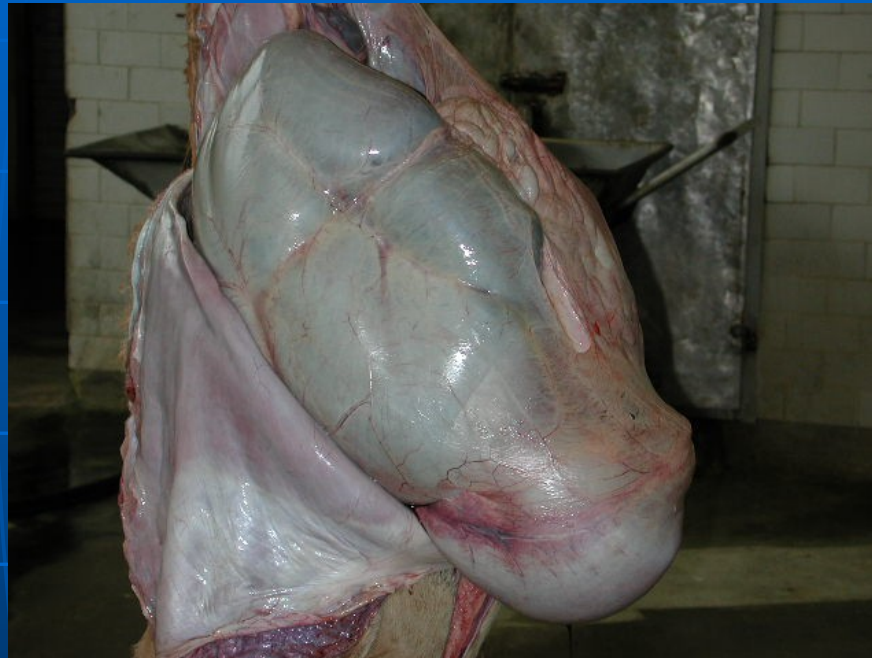
- Maceracija sluznice: popuščanje mišic kardialnega ustja, vdor želodčne vsebine (lahko že agonalno); perforacija stene požiralnika in izliv vsebine v prsno in trebušno votlino

■ PREDŽELODCI:

- Luščenje sluznice: že nekaj ur po smrti (krpe)
- Kopičenje plinov: posledica je pritisk na trebušne organe, lahko rupture
  - postomortalno ni staze krvi, krvavitev, znakov zadužitve in drugih reakcij, ki so značilne za intravitalne procese

DESKVAMACIJA SLUZNIC _ VAMP

KRVNA IMBIBICIJA

POSTMORTALNE SPREMEMBE

Želodec

- Mrtvaška otrplost gladke mišičnine: popuščanje otrplosti: odpiranje kardije in pilorusa, izlitje vsebine v požiralnik in usta
- Hipostaza: nižje ležeči deli sluznice obarvani modrordeče, kopičenje krvi v žilah želodčne stene, imbibicija (v začetku rdeča barva, kasneje sivozelena - psevdomelanoza; op.: enake spremembe lahko nastanejo tudi pri intravitalnih krvavitvah)
- Maceracija sluznice (encimi): takoj po smrti nabrekla, prozorna, kasneje macerira, postaja mazava, se z lahkoto lušči od podlage
- Postmortalna perforacija stene: (teleta, kunci)
- Postmortalna timpanija: lahko počí (velika krivina; ni krvavitve, vsebina je v bližini raztrganine, ni primesi krvi, ni vidne reakcije na želodčni serozi, niti na potrebušnici); ruptura diafragme

ŽELODEC GNITJE 5. dan

POSTMORTALNE SPREMEMBE

Črevesje

- Agonalne invaginacije: reponiranje, na steni ni sprememb
- Mrtvaška otrplost: začetek po 10 do 15 min; popuščanje po 2 urah
- Kopičenje plinov: napetost trebuha, prolabiranje rektuma in zunanjih delov spolovil, ruptura diafragme, ruptura kolona (konji)
- Hipostaza: zgoraj ležeči deli polni plina, blede, spodnji obarvani rdeče; ob druge organe pritisnjena mesta so blede, prosti deli zaradi hipostaze rdeči
- Imbibicija in psevdomelanoza: vene - progasta imbibicija; obarvana tekočina v trebušni votlini, obarvane seroze
- Avtoliza, maceracija sluznice: kot v želodcu; emfizem submukoze in subseroze; dizlokacije (brez intravitalnih sprememb)

PSEUDOMELANOZA IN NEPIHNJENOST ČREVESJA

POSTMORTALNE SPREMEMBE

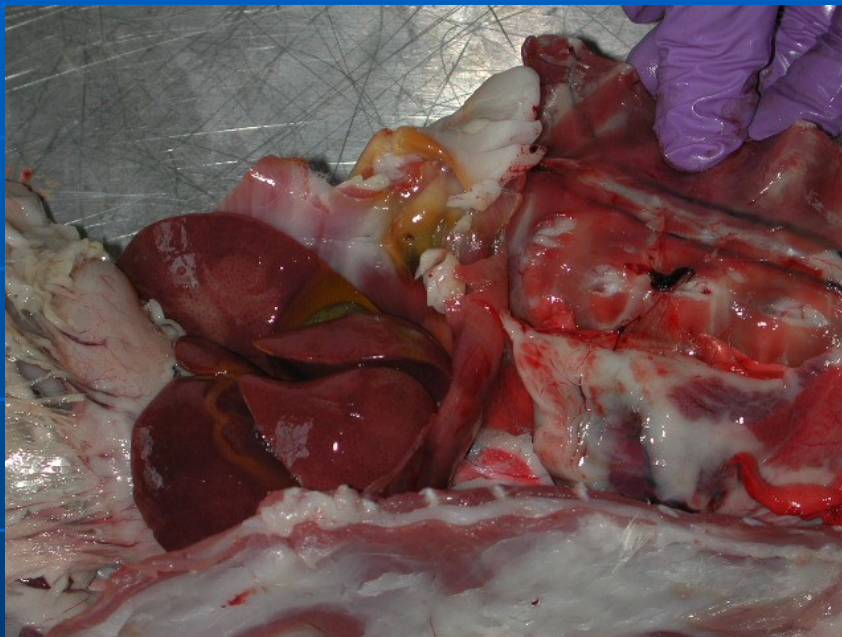
Jetra / Ledvice

■ JETRA:

- Avtoliza: zelo hitro (encimi), že po 1-2 urah avtolitična žarišča pod kapsulo (sivkasta, rdečkastosiva)
- Hemoliza, imbibicija, psevdomelanoza: spremembe vzdolž krvnih žil (prve že neposredno po smrti)
- Gnitje: hitro (anerobne bakterije); kadaverozni emfizem; pri infekcijah z anaerobi so jetra lahko že po nekaj urah povsem razpadla

■ LEDVICE:

- Avtoliza: zelo hitro, celo pred jetri; motnost in mehčanje skorje
- Hipostaza, imbibicija, psevdomelanoza: nižje ležeča ledvica
- Gnitje: hitro, posebno pri anaerobnih infekcijah

ŽOLČNA IMBIBICIJA

POSTMORTALNE SPREMEMBE

Vranica/ Telesne votline

■ VRANICA:

- Avtoliza: avtoliza endotela kapilar že v agoniji; izhajanje eritrocitov; mehčanje; kopičenje plinov; utekočinjenje pulpe

■ TELESNE VOTLINE (trebušna, prsna) IN OSRČNIK:

- Povečana transudacija iz krvnih žil, prenehanje resorpcije, kopičenje serozne tekočine
- Hemoliza, imbibicija, psevdomelanoza: tekočina, seroze
- Imbibicija z žolčnimi barvili: organi v okolici žolčnika
- Subserozno kopičenje plina
- Ruptura želodca, črevesja (postmortalno): delci želodčne in črevesne vsebine prilepljeni na seroze

KRVAVITVE

(poškodba stene krvne žile)

- KRVAVITVE ZARADI RAN
(haemorrhagiae per rhexin)
  - rezne, vbodne, raztrganine, udarci
- KRVAVITVE IZ NA VIDEZ NEPOŠKODOVANIH ŽIL
(haemorrhagiae per diapedesin)
  - septična intoksikacija, zastrupitve z anorganskimi in organskimi strupi, avitaminaza C in K, agonija

RANA – desno post mortem

VRSTE KRVAVITEV

- petehije - petechiae (pikčaste krvavitve na koži)
- ehimoze - ecchymoses (pikčaste krvavitve na sluznicah in serozah)
- sugilacija - sugillatio (večja krvavitve)
- sufuzija - suffusio (podliv)
- hematom - haematoma (obsežen, ostro omejen izliv)

MRTVAŠKE LISE

KRVAVITVE

(presojanje starosti)

■ SVEŽA KRVAVITEV

- rdeče barve, eritrociti so nepoškodovani do 24 ur po začetku krvavitve
- po 24 urah obledijo, se skrčijo, razpadajo, nastaja krvni pigment hemotoidin in hemosiderin
- po 7 dneh se barva postopoma spreminja iz rdeče v modrordečo, temno modro do zeleno, nato barva izgine
- manjše krvavitve izginejo; večje se resorbirajo, posušijo, mesto krvavitve otrdi, lahko jih preraste vezivo, končno ostane sivo pigmentirana brazgotina

KRVAVITVE (posebne okoliščine)

- DRUGI VZROKI KRVAVITEV (sufuzij) POD EPIKARDOM, ENDOKARDOM, V PODKOŽJU, V MIŠICAH
  - agonija
  - nepravilno klanje
  - živali pred klanjem niso bile spočite
  - omamljanje z električnim tokom pred klanjem

Krvavitve nastale po smrti se spreminjajo na enak način kot krvavitve nastale za življenja in jih na starem truplu med seboj težko razlikujemo.

TROMBOZA

DEFINICIJA:

- strjevanje krvi v krvnih žilah pri živi živali

VRSTE TROMBOZ:

- arterijske
- venske

TROMBOZA

- POŠKODBA STENE KRVNE ŽILE (vzroki)
  - vnetje
  - degeneracijski procesi
  - paraziti itd.
- VRSTE TROMBOV: beli, rdeči, mešani
- DELI TROMBA: glava, rep
- SESTAVA: trombociti, fibrin, levkociti in eritrociti

TROMBOZA

- aseptični trombi :
kontrakcija → razpad ali hialinizacija
→ organizacija
(granulacijsko tkivo, kolagen, brazgotina)
- septični trombi : → razpad →
septična embolija
- prehodnost tromboziranih žil

TROMBOZA

(presojanje starosti - 1)

KRITERIJI ZA OCENO:

stanje stene krvne žile, stanje tromba

- Svež proces (nekaj ur stari trombi)
  - hrapavost intime, kopičenje trombocitov, fibrinske niti (nežna vlakna → membrane) ;
barva: bela do belorumena
  - vlažni, sočni, napeti
  - daljši proces → nastanek mešanega tromba

TROMBOZA

(presojanje starosti - 2)

- Starejši trombi:
  - postajajo suhi, se krčijo, fibrin razporejen v plasteh
  - začetek organizacije: po 2 dneh
  - popolna organizacija možna: po 14 dneh
    - organizacija tromba z granulacijskim tkivom pomeni nekoliko daljši proces
    - vezivnotkivne zraslice kažejo na kronični potek
    - poapnitev tromba je zanesljiv znak kroničnosti

TROMBOZA

(presojanje starosti - 3)

Primer: endoarteritis s sklerozo žile in organiziranim trombom

- čas potreben za razvoj takšnega stanja: najmanj 4 tedne
- poapnitev tromba: najmanj nekaj mesecev
- po aseptični trombozi ven: lahko nastanejo počasi
- klinični znaki zaradi tromboze: lahko šele po nekaj tednih
- nastanek zrnato granuliranega tromba večje arterije: najmanj 14 dni
- nastanek septičnega tromboflebitisa: zelo hitro !

EMBOLIJA

■ NASTANEK:

- z odtrganjem delcev tromba
- trombi v venah → embolija vej pljučne arterije
↓
diseminirana pljučnica

■ PRESOJA STAROSTI:

- odvisno od presojanja starosti primarnega tromba
- zračne embolije, maščobne embolije, intravenska aplikacija
→ hiter nastanek

DEGENERACIJE (vrste)

- PARENHIMATOZNA (albuminozna)
- MAŠČOBNA
- HIALINA
- AMILOIDNA
- HIDROPSKA (vakuolarna)

DEGENERACIJE

Parenhimatozna degeneracija -1

- **VZROK:** posledica motnje metabolizma proteinov v celici
- **ETIOLOGIJA:**
  - intoksikacija (endogena, eksogena)
  - infekcije, posebno sepse
- **NAJPOGOSTEJE:** jetra, ledvica, srce
- **VIDEZ ORGANOV:** povečani, “kuhani”, na prerezu suhi, krhki, sivkaste barve
- **HISTOLOŠKO:** nabrekle celice, zrnata citoplazma, slabo vidna jedra

DEGENERACIJE

Parenhimatozna degeneracija -2

■ PRESOJA STAROSTI:

- lahko spremlja kronična ali recidivirajoča vnetja
  - ocena starosti glede na primarni vzrok
- zanesljivost ocene: samo neposredno po smrti
  - posmrtne spremembe - avtoliza !!

DEGENERACIJE

Maščobna degeneracija -1

Maščobni depoji

Adipositas, Obesitas universalis

- MOTNJE: motena oksidacija → kopičenje v celicah
  - maščobna infiltracija
  - maščobna degeneracija
- VZROK: pomanjkanje kisika, delovanje bakterijskih toksinov, anorganskih kemičnih spojin fosforja, svinca, antimona, arzena, fenola, heksakloretana, ogljikovega tetraogljika, motnje v delovanju endokrinih žlez
- reparabilnost

DEGENERACIJE

Maščobna degeneracija -2

■ PRESOJA STAROSTI:

- manjše doze toksičnih dejavnikov:
  - maščobna infiltracija (po nekaj urah)
- velike doze toksičnih dejavnikov:
  - maščobna degeneracija: zelo hitro, v nekaj minutah
  - vse vrste celic
    - najpogosteje jetra, ledvica, prečno progaste mišice

■ ireverzibilnost

DEGENERACIJE

Hialina degeneracija

- **HALIN:** beljakovinska snov homogenega videza (inter- in intracelularno; tudi tkivni prostori)
- **NAJPOGOSTEJE:** epiteli, mišično tkivo, vezivno tkivo (ledvica, vime, mišice, brazgotine, inkapsilirano nekrotično tkivo, stari tuberkulozni procesi, tumorji, arterije pri nekaterih kužnih boleznih - KPK, HBK)
  - pretežno pri kroničnih procesih
  - lahko pri akutnih procesih (mišice že v 24 urah; pri HBK v ledvicah)
- reverzibilnost, ireverzibilnost

DEGENERACIJE

Amiloidna degeneracija

- **NASTANEK:** dolgotrajni gnojni procesi, kronične destruktivne bolezni, posebno infekcijske
  - infiltracija
  - degeneracija
- serumski konji
- **PRESOJANJE STAROSTI:**
  - odvisno od starosti primarnega procesa

DEGENERACIJE

Hidropska degeneracija

- akutna
- reverzibilna

NEKROZE - 1

- **DEFINICIJA:** lokalno odmiranje celic in tkiv v živem organizmu
- **VZROKI:** motnje v pretoku krvi, termični, mehanični, kemični in infekcijski
- **VIDEZ:** odvisen od organa, tkiva, jakosti vzročnega dejavnika in vrste nekroze (mehka tkiva, trda tkiva)
- **Nekroza (= tujek) :**
  - razgradnja, resorbcija ali vnetje, inkapsulacije, sekvestracije, brazgotine, vezivnotkivne ovojnice, inkalcinacije nekrotičnih žarišč
  - vlažna gangrena (gangraena humida) - gnilobne bakterije
  - suha gangrena (gangraena sicca); mumifikacija

NEKROZE - 2

■ PRESOJANJE STAROSTI:

- Ocena je odvisna od vzročnega dejavnika in tkiva:
  - ocena časa potrebnega za razvoj primarnega procesa, do stadija, ki je povzročil nekrozo
  - mehka tkiva, trša tkiva; jakost vzročnega dejavnika
    - visoka temperatura, kemikalije: trenuten nastanek
    - mumifikacija plodu v maternici: lahko meseci
    - gangrene pri okužbi z anaerobi: zelo hitro, manj kot 24 ur
    - septična tromboza in embolija: zelo hitro, manj kot 24 ur
- Ocenjuje se tudi: oblika, jakost in stadij sprememb, ki nastanejo kot odgovor organizma na nekrozo

VNETJA - 1

- **DEFINICIJA:** je osnovni obrambni proces organizma, ki ga izzovejo različni škodljivi dejavniki
- **VZROČNI DEJAVNIKI:**
  - fizikalno- kemični (udarec, pritisk, tujek, toplota, mraz, sončni žarki, elektrika, organske in anorganske kemične snovi)
  - endogeni toksini (posledica nekroze, disfunkcije jeter, ledvic, obsežnih krvavitev)
  - eksogeni toksini (rastlinski, živalski)
  - patogeni mikroorganizmi, paraziti
- **POTEK:** značilnosti posameznih faz poteka vnetja

VNETJA - 2

- HITROST IN ZAPOREDJE PROCESOV:
  - značilni klinični znaki (*rubor, calor, tumor, functio laesa*)
  - patomorfološke spremembe
  - trajni vnetni produkti
- SPREMEMBE:
  - vaskularne
  - eksudativne
  - produktivne (proliferativne)
  - nosilec sprememb:
    - mezenhimsko tkivo, predvsem tkivo krvnih žil

VNETJA - 3

■ FAZE VNETNEGA PROCESA:

- Prva faza (= vaskularna in eksudativna faza): prvih 24 ur
  - hiperemija: nastane 10-30 minut po poškodbi
    - razširitev kapilar, kopičenje polimorfnih levkocitov ob notranji površini kapilar, njihov prehod skozi steno kapilar, prehajanje eritrocitov iz žil
  - vnetni edem:
    - posledica izhajanja krvne plazme iz žil v okolno tkivo
    - koagulacija in ločevanje plazme na serum in fibrin

■ PRESOJANJE STAROSTI:

- Ocena odvisna od jakosti in dolžine delovanja vzročnega dejavnika

VNETJA - 4

■ FAZE VNETNEGA PROCESA:

- Druga faza (= produktivna faza): po 24 urah
  - vaskularnim in eksudativnim spremembam se pridružijo proliferativne vnetne spremembe v vezivnem tkivu, na žilah:
    - proliferacija celic v vezivu, predvsem fibroblastov iz sten krvnih žil in okolnega veziva, masovno razmnoževanje teh celic in preraščanje vnetega tkiva
    - istočasno fibroblasti proizvajajo medceličnino, ki vsebolj prevladuje, postopoma nastaja zrelo vezivo (= razvoj produktivnega vnetja)

VNETJA - 5

- Videz in barva tkiva v drugi fazi:
  - v začetku (zgodnja druga faza):
    - svetlosivo, dobro vaskularizirano, mehko, elastično
  - kasneje (pozna druga faza):
    - trše, žilavo, žile izginjajo, se kontrahirane, nastajajo brazgotine, priraslice, pojavi se otrditev organa ipd.
  - prve vidne spremembe druge faze: 4. in 5. dan trajanja vnetja
  - dobro vidne spremembe: 7. dan

VNETJA - 6

- HITROST NASTANKA IN RAZVOJA VNETJA
  - Odvisno od vrste, intenzivnosti in količini dejavnika, ki je povzročilo vnetje, trajanju njegovega delovanja, obsegu vnetnega procesa, od vrste živali, tkiva, v katerem poteka vnetje in drugih dejavnikov.
  - Hiter (akuten) potek:
    - plinski edemi, pljučnice, vnetja kože
  - Počasen (kroničen) potek:
    - tuberkuloza (tedne, mesece)
  - Komplikacija vnetnega procesa → oteženo določanje starosti procesa

VNETJA - 7

Splošna pravila določanja starosti vnetja (1)

Pri ocenjevanju je potrebno upoštevati vse dejavnike in okoliščine, ki so povzročili vnetje, vplivali na njegov razvoj

in na videz vnetnih sprememb

- eksudativna vnetja: v toku 24 ur
- serozna, fibrinozna, hemoragična vnetja: lahko istočasno z eksudativnim
- gnojno in ihorozno vnetje: nekoliko starejše
- fibrinozno zlepljenje seroznih open, vidno kopičenje fibrina:
1 do 2 dni
  - količina in obseg fibrinoznega vnetja ni posebno pomembna za oceno

VNETJA - 8

Splošna pravila določanja starosti vnetja (2)

- proliferacija fibroblastov: začetek 1. do 2. dan, makroskopsko vidna 4. in 5. dan
- vezivno tkivne priraslice, ki se jih lahko odlušči: nekaj dni
- vezivnotkivne ovojnice ali priraslice, ki se jih ne da odstraniti brez noža: najmanj 10 do 14 dni
  - presoja tega procesa je odvisna od vrste živali
    - govedo: obsežnejša, trša, nastanejo hitreje kot pri konju
  - od količine novonastalega tkiva, njegove zgradbe, videza, trdote in debeline plasti

PRESOJANJE STAROSTI

DEFINICIJA:

Presojanje starosti procesa je določanje časa, ki je pretekel od nastanka neke bolezni ali napake, ki je zmanjšala uporabnost živali.

IKTERUS (Icterus) - 1

- IKTERUS (icterus; zlatenica): kopičenje nenormalno velikih količin sestavin žolča v krvi
- NASTANEK:
  - bolezni pri katerih masovno propadajo eritrociti
  - okvare jetrnega parenhima
  - motnje pri odtekanju žolča
- VZROKI:
  - toksični
  - hemolitični
  - obstrukcijski

IKTERUS (Icterus) - 2

- Toksični hepatocelularni ikterus (najpogostejša oblika pri domačih živalih, posledica težkih okvar jetrnega parenhima)
  - vzrok: endogene in eksogene intoksikacije z organskimi in anorganskimi kemičnimi snovmi, alimentarne intoksikacije, intoksikacije, ki nastanejo pri bakterijskih in virusnih vnetjih
  - obarvanje tkiv: rdečkastorumena,
  - barva urina: temen, vsebuje žolčna barvila

IKTERUS (Icterus) - 3

■ Hemolitični ikterus:

- posledica masovnega propadanja eritrocitov in hemolize
- vzrok: delovanje hemolitičnih toksinov (kačji strup, piroplazmoza, infekcijska anemija, hemolitični streptokoki, intraperitonealne krvavitve itd.)
- obarvanje tkiv: čista rumena barva
- obarvanje urina: ni rumene barve

IKTERUS (Icterus) - 2

- Toksični hepatocelularni ikterus
(najpogostejša oblika pri domačih živalih, posledica težkih okvar jetrnega parenhima)
  - vzrok: endogene in eksogene intoksikacije z organskimi in anorganskimi kemičnimi snovmi, alimentarne intoksikacije, intoksikacije, ki nastanejo pri bakterijskih in virusnih vnetjih
  - obarvanje tkiv: rdečkasto rumena,
  - barva urina: temen, vsebuje žolčna barvila

IKTERUS (Icterus) - 4

■ PRESOJANJE STAROSTI:

Je odvisno od vzrokov oziroma bolezni, ki so povzročile ikterus.

- toksični hepatocelularni ikterus, hemolitični ikterus:
  - sorazmerno hitro, običajno nekaj dni
- obstrukcijski:
  - počasneje, 2 do 3 dni po obstrukciji žolčevodov
- ikterus brez ugotovljenega primarnega vzroka:
  - vsaj 8 dni

UGOTAVLJANJE VZROKA
POGINA IN PRESOJANJE
POŠKODB NASTALIH
ZARADI DELOVANJA
FIZIKALNIH ALI
MEHANIČNIH
DEJAVNIKOV

FIZIKALNI DEJAVNIKI

Zadušitev (Suffocatio) - 1

- DEFINICIJA: smrt zaradi prekinitve izmenjave plinov v pljučih, ki je posledica zastoja dihanja
- VZROKI:
  - obturacija dihalnih poti
    - trdni materiali ali predmeti, tekočina
  - pritisk na dihalne poti od zunaj
  - onemogočeno premikanje prsnega koša
    - zasutje s zemljo, peskom, snegom
  - akutni edem pljuč
    - delovanje strupa, težke motnje cirkulacije

FIZIKALNI DEJAVNIKI

Zadušitev (Suffocatio) - 2

■ Nagla zadušitev:

- hitra izguba zavesti, srce dela naprej (celo 15 do 20 minut)
- inspiratorna dispneja → akutni emfizem
- obturacija sapnika s predmetom → akutni emfizem

■ Počasna zadušitev:

- emfizema ni, hemoragični pljučni edem

■ Mehanične motnje v dihanju: splošne spremembe, ki kažejo na zadušitev; lokalne spremembe na mestu prepreke, drobne krvavitve (sluznice glave, na mestu obturacije ali na mestu, kjer je od zunaj deloval pritisk na dihala in žile, v podkožju in mišicah, okrog koronarnih žil, pod serozami prsne votline), močna dilatacija desnega ventrikla, srce polno temno rdeče gostotekoče krvi; močna polnokrvnost jeter, želodca, črevesja; kri ostane dolgo tekoča

FIZIKALNI DEJAVNIKI

Davljenje (Strangulatio)/ Obešanje

- VZROK: obturacija dihalnih poti, pritisk od zunaj (zagozditev glave v rešetke, prečke, precepe; zaplet v vrv, verigo; nestrokovno fiksiranje in podiranje živali)
- MEHANIZEM (pri obešanju in davljenju s pritiskom od zunaj):
  - smrt nastopi zaradi močno otežene ali prekinjene cirkulacije in pritiska na n. vagus
- SPREMEMBE (lokalne in splošne): strangulacijska brazda, poškodbe majhnih krvnih žil in močan zastoj krvi, številne, različno velike krvavitve (mišice, vezivo med mišicami, podkožje, sluznice glave, žrelo, perilaringealno, slinske žleze, grlo, sapnik, pri konju tudi v zračnem mehurju; najobsežnejše krvavitve so nad mestom, kjer je bil pritisk najmočnejši (sufuzije in hematomi); močna hiperemija možgan, akutni emfizem in edem pljuč

FIZIKALNI DEJAVNIKI

Utopitev - 1

- **DEFINICIJA:** vdiranje tekočine v dihalne poti in posledično onemogočeno dihanje
  - Utopitev v: vodi, mulju (mlake, močvirje), gnojnici itd.
- **POTEK :** smrt zaradi utopitve nastopi po 4 do 5 minutah
  - vdor tekočine v usta in nos → vdih → refleksa zaustavitve dihanja (za 1 minuto) → faza močnih in globokih vdihov (traja 1 do 2 minuti) → faza krčevite ekspiracije → vdor velikih količin tekočine v pljuča   refleksno izkašljevanje večine tekočine
  - konvulzivni stadij dušenja (približno 1 minuta) →
  - mešanje tekočine in zraka → pena na ustih in nosu →
  - terminalni dihalni gibi (vdih majhnih količin tekočine)

FIZIKALNI DEJAVNIKI

Utopitev - 2

■ Sveže truplo:

- fina pena v grlu in sapniku, edem submukoze sluznice, krvavitve v vratnih mišicah
- aspirirana tekočina, zmešana z zrakom prodira v alveole in pljučno tkivo, v vene in limfne žile ter preko njih v levo polovico srca, od tu v krvni obtok in iz njega v desno polovico srca
- pogoltnjena tekočina pride v želodec, duodenum in začetne dele jejunuma !
- najbolj izrazite spremembe: edem pljuč in napihnjenost pljuč (“balotiranje”), pljuča povsem napolnjujejo prsno votlino, ne kolabirajo; če je bilo truplo vrženo v vodo po smrti do te spremembe ne pride !

FIZIKALNI DEJAVNIKI

Utopitev - 3

■ Videz pljuč utopljene živali:

- barva: na površini sivorjava ali sivovijolična
- rezna ploskev: ali izrazito suha ali zelo vlažna (emphysema et oedema aquosum), na pritisk izhaja pena in sluz
  - pri truplih, ki so ležala dolgo v vodi je emfizem samo na robovih pljuč (postmortalni emfizem)

■ FORENZIČNA PRESOJA:

- Ali se je žival v resnici utopila?
- Ali je bila vržena v vodo v agoniji ali že kot truplo?
- Kdaj se je žival utopila?

FIZIKALNI DEJAVNIKI

Utopitev - 4

■ DOKAZOVANJE UTOPIITVE:

- kolometrijski dokaz hemolize s hemometrom
  - pri utopitvi v sladki vodi se kri v pljučih razredči (hitreje v levi polovici srca kot v desni → v levem ventriklu je več hemoliziranih eritrocitov kot v desnem;
  - postmortalna hemoliza → močnejša v desni polovici
- krioskopija (hitrost zmrzovanja krvi)
  - levo srce: bolj vodena kri → za 0.2° do 0.3° C višje zmrzišče kot v desnem srcu
- anorganski delci v pljučih (mulj, pesek itd.)
- bakterije in alge

FIZIKALNI DEJAVNIKI

Utopitev - 5

- Agonalna utopitev: ni refleksnega zastoja dihanja, voda v velikih količinah vdre v pljuča vse do alveol; pljuča so polnokrvna, ni balotiranja
- Raztelesba utopljene živali (spremembe na koži):
  - po 3 do 4 urah nabrekanje kože, gubanje
  - odstopanje epidermisa na drugih delih telesa: po 5 do 8 dneh
  - maceracija, luščenje epidermisa skupaj z dlako v krpah: po 14 dneh ležanja v vodi
  - pozelenitev ogolelih mest (rast alg): po 14 dneh
- Truplo: potopitev na dno → gnitje, kopičenje plinov → zmanjšana specifična teža, dvig na površino (čez 2 do 3 dni)

TRAVMATSKI
PERIRETIKULITIS IN
PERIKARDITIS PRI
GOVEDU

znatnost, skritost, starost

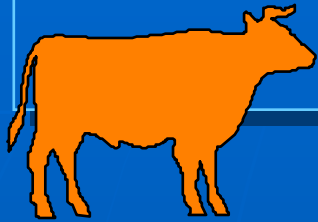
PRESOJA

**Travmatski periretikulitis in perikarditis
pri govedu**

predispozicija

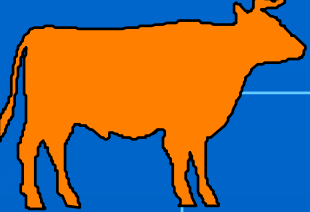
spremembe

znaki

Predispozicija

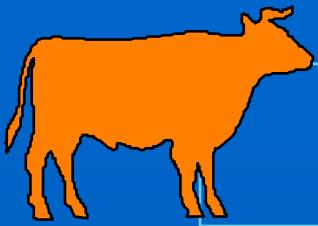
- anatomske in fiziološke značilnosti predželodcev
- kontrakcije predželodcev
- težko delo
- visoka gravidnost, porod
- prenažrtje
- patološki procesi v abdomnu
- hoja navzdol

Spremembe

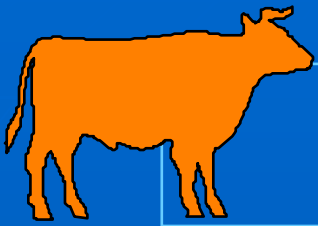
- serofibrinozno vnetje
- zlepljenje stene kapice z diafragmo
- proliferacija endotelnih celic
- vezivnotkivno zraščanje
- lokalizacija procesa
  - nevtralizacija tujka
  - akutni perikarditis in peritonitis
- mirovanje ali aktivacija vnetnih procesov
  - vnetje potrebušnice, popljučnice, osrčnika:
    - serofibrinozno, fibrinozno, gnojno

Znaki

- indigestija, kronična timpanija, kolike, stokanje, zaprtje, driska, hujšanje, padec mlečnosti
- povišan pulz, timpanični zvok v področju srca

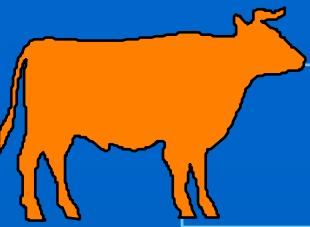
Presoja

■ Znatnost

- odvisno od kliničnih in patoanatomskih sprememb
- presoja uporabnosti mesa
- razlika med klavno in tržno vrednostjo

■ Skritost

- odvisno od obdobja in poteka bolezni
  - akutno, kronično
- v prvem obdobju lahko skrita napaka
- diferencialna diagnoza

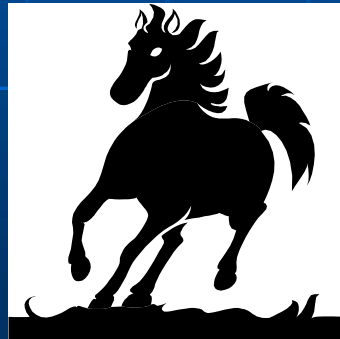

Presoja

■ Starost procesa

- patomorfološke spremembe
  - serofibrinozno vnetje: 1 do 2 dni
  - preraščanje fibroblastov in endotelnih celic: po 5 dneh
  - manjša zraščanja: po 10 dneh
  - vezivnotkivne zrasti debele do 10 mm: po 14 dneh
  - vezivnotkivne zrasti debele nekaj cm: po 6 tednih
  - absces s kapsulo: po 2 -3 tednih
  - adhezivni perikarditis: po 2 mesecih
  - debelina fibrinskih oblog
  - količina tekočine v trebušni votlini

NADUHA

NADUHA

■ DEFINICIJA:

- otežkočeno dihanje zaradi kroničnih in neozdravljivih bolezni pljuč ali srca

■ ZNATNOST NAPAKE:

- po starem civilnem zakoniku:
  - znatna napaka z jamstvenim rokom 14 dni
- sedaj:
  - praviloma je potrebno dokazovati starost procesa

NADUHA

NADUHA (bolezni pljuč)

Kronični alveolarni emfizem - 1

■ VZROKI:

- neracionalna uporaba živali, pretiran napor, slaba prehrana, slabi zoohigienski pogoji, dednost, alergije, kronični bronhitis

■ PREDISPOZICIJA:

- konji starejši od 5 let, stare kobile, lahke pasme konj
- delo v kasu
- težka voluminozna krma, pokvarjena in plesniva krma, seno s poplavljenih pašnikov, prah

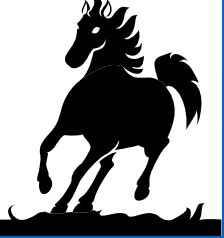
NADUHA (bolezni pljuč)

Kronični alveolarni emfizem - 2

■ MEHANIZEM RAZVOJA:

- alveole izgubljajo elastičnost in s tem sposobnost iztiskanja zraka → stalna razširjenost alveol → povečana količina rezidualnega zraka in volumen pljuč → slabša ventilacija pljuč → otežen pretok krvi v steni alveol → atrofija alveolarnih sten → propadanje elastičnih vlaken in kapilar → izginevanje alveolarnih sten, nastajanje večjih prostorov = kronični alveolarni emfizem

NADUHA (bolezni pljuč)

Kronični alveolarni emfizem - 3

■ KLINIČNI ZNAKI:

- preglasen perkusijski zvok, povečane pljučne meje, podaljšan in raztrgan ekspirij (ekspiratorna dispneja)
- glasnejši drugi srčni ton
- inspiratorna dispneja
- cianoza
- hipertrofija in kasneje dilatacija desnega ventrikla

NADUHA (bolezni pljuč)

Kronični bronhitis - 1

■ VZROKI:

- posledica neozdravljivega akutnega bronhitisa
  - po 2 do 3 tednih
- v forenziki je najpomembneje razlikovati akutni proces od kroničnega

■ Znaki:

- kašelj (močan, kratek)

NADUHA (bolezni pljuč)

Kronični bronhitis - 2

■ PATOGENEZA:

- vnetni proces z nastankom edema in pojačana sekrecija bronhov → organske spremembe (zadebeljena sluznica in druge plasti stene bronhov) → kašelj, hropec, otežano dihanje (inspiratorna dispneja) → povečevanje rezidualnega zraka → kronični alveolarni emfizem → atelektaze, bronhiektazije

NADUHA (bolezni pljuč)

Kronične pljučnice/Novotvorbe

- VZROKI KRONIČNIH PLJUČNIC:
  - posledica kroničnih bronhitisov, bronhopnevmonij
  - verminoznih invazij
  - specialnih vnetij (TBC, aktinomikoza, smrkavost)

- NOVOTVORBE:
  - povzročajo inspiratorno dispnejo

NADUHA (bolezni srca)

Napake srčnih zaklopk - 1

■ VRSTE:

- insuficienca zaklopk
  - slaba zapiranje
- stenoze
  - šumi zaradi zoženja

■ KOMPENZACIJA:

- hipertrofija srca → atrofija z dilatacijo

NADUHA (bolezni srca)

Napake srčnih zaklopk - 2

■ KLINIČNI ZNAKI:

- stenoza AV zaklopk, insuficienca semilunarnih zaklopk → diastolični šum
- insuficienca AV zaklopk → sistolični šum
- povečana frekvenca, slaba kvaliteta, glasni srčni toni, motnje v dihanju, oslABLJENA oksigenacija venozne krvi (CO₂), cianoza, oteženo dihanje

■ DIFERENCIALNA DIAGNOZA:

- sistolični šum : neorganski šumi - anemija
  - niso trajni, ni dilatacije srca, drugi srčni ton ni pojačan

NADUHA (bolezni srca)

Napake srčnih zaklopk - 3

- OCENJEVANJE KLINIČNIH ZNAKOV:
  - brez šumov na srčnih tonih ni trdne diagnoze srčne napake
  - napake na zaklopkah so pri konju najpogosteje v levem srcu
  - previdnost pri ocenjevanju sistoličnih šumov
    - sistolični šum je znak insuficience AV zaklopke levega srca ali stenoze aorte
  - diastolični šumi so zanesljiv znak srčne napake
    - diastolični šum je znak stenoze mitralke ali insuficience aortnih zaklopk

NADUHA (bolezni srca)

Kronična dilatacija - 1

■ VZROKI:

- nekompenzirane napake na zaklopkah
- akutna dilatacija srca (naporno delo)
- infekcije, intoksikacije, infarkti
- oteženo dihanje (inspiratorna dispneja)

■ KLINIČNI ZNAKI SRČNE NADUHE:

- srčna frekvenca 100 - 120 udarcev / minuto
- slaboten pulz, cianoza, povečana zamolklina srca
- frekvenca dihanja preko 100 vdihov / minuto

NADUHA

Klinični pregled na naduho

- Mirovanje živali 24 ur pred pregledom
- Pregled (ponovimo trikrat v treh dneh)
  - v mirovanju
    - anamneza, identifikacija, klinični pregled, trias (veterinarsko spričevalo)
  - v gibanju pri delu
    - običajno delo 15 minut, vsakih 5 minut merjenje frekvence in kvalitete utripa in dihanja
  - po končanem gibanju
    - kontrola dihanja in utripa vsakih 5 minut do povrnitve stanja v normalo

NADUHA

Presoja - 1

- Starost
  - boleznj pljuč ali srca: najmanj 14 dni
  - kronični alveolarni emfizem: najmanj 4 tedni
- Znatnost
  - znatna napaka (acta rethibitoria)
  - od uporabe živali (acta quanti minoris)
- Skritost
  - skrita napaka

NADUHA

Diferencialna diagnoza

- Diferencialna diagnoza
  - rane, poškodbe, vnetja na zunanjih delih telesa
  - bolečine
  - šepavost
  - stenoze z in vnetja gornjih dihalnih poti, akutne bolezni pljuč, mikotične bolezni pljuč
  - srčne nevroze, akutna in subakutna dilatacija srca
  - bolezni z visoko vročino, I.A.K., smolika
  - parazitoze
  - transport živali

NADUHA

Prikrivanje (= kaznivo dejanje)

■ Z drogami:

- ublažitev znakov kroničnega alveolarnega emfizema in kroničnega bronhitisa; začne delovati po 0.5 do 8 urah, deluje do 24 ur; manjši obroki krme
  - Atropa belladonna (volčja češnja)
  - Datura stramonium (navadni kristavec)
  - Hyosciamus niger (črni zobnik)

■ Z zdravili:

- delovanje na parasimpatikus (zmanjša frekvenco dihanja; deluje nekaj ur; pregled zenic, ustne in nosne sluznice
  - atropin (0.03 - 0.5 ml)
  - skopalamin (0.003 ml)

Primeri - 1

■ I. primer

- 7. september : nakup, kolika
- 4. oktober : pričel delati, težko dihanje, dušenje
- 5. oktober : pregled živali v vet. ambulanti
  - Diagnoza: Bronchitis catarrhalis chronica
  - Mnenje: Bolezen je obstajala pred prodajo

■ II. primer

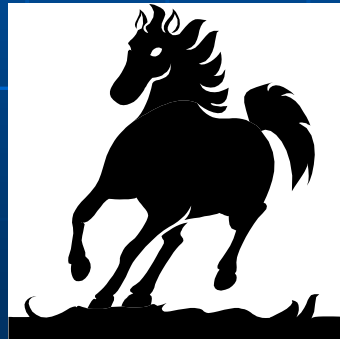
- Tožnik odvedel kobilo na pregled po treh dneh
  - strokovna napaka veterinarja ?
- Ugotovitev dejanskega stanja - razvidna iz ambulantnega dnevnika
  - zahtevano izvedeniško mnenje VF

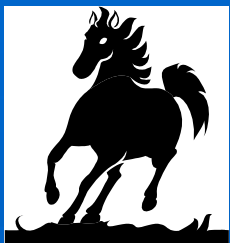

Primeri - 2

- Izvedeniško mnenje Veterinarske fakultete
  - Ugotovitev:
    - Kobila pregledana 11. septembra
    - Diagnoza:
      - Subakutni bronhitis s simptomi kroničnosti
    - Zaključek:
      - Kronični bronhitis (NADUHA)
      - Starost: 4.- 6. dan po prevzemu
      - Jamstvo: 14 dni (NADUHA)
      - Skritost: vidno pri delu

KOLIKE

KOLIKE - 1

Hiter nastanek

Kratko trajanje

posledic ni

posledice so

(ponavljajoče se kolike)

jamstva ni

jamstvo je

kolike → 10% vseh poginov (vzrok ??)

KOLIKE - 2

Vrste

- Kataralna enteralgija (“kataralni krč črevesja”)
- Opstipacija kolona
- Akutna in kronična dilatacija želodca
- Ponavljajoče opstipacije
- Tromboembolične kolike
- Tumorji črevesja
- Strangulacija črevesja
- Inkarceracije
- Kamene kolike
- Peščene kolike

KOLIKE - 3

- Najpogostejši vzroki kolik (90%vseh kolik)
  - kataralna enteralgija
  - opstipacija kolona
  - akutna dilatacija želodca
- Ponavljajoče (recidivirajoče) se opstipacije
  - ➔ značilnosti redhibitorne napake
    - kronične zožitve lumna (tumorji, vkleščanje, abscesi mezent. bezgavk, priraslice); obstukcije črevesja (paraziti, konkrementi); kronična dilatacija želodca; tromboembolične kolike ➔ občasne krize, ki postajajo pogostejše in težje
  - ➔ vzrok, starost procesa

KOLIKE - 4

Enteralgična kolika (kataralna enteralgija)

- Vzrok: motnja v motoriki posameznih delov črevesja
- Možna posledica: zaplet črevesja in pogin
  - Odgovornost veterinarja !
    - diagnoza, način zdravljenja
- Starost: nekaj ur
- Znatnost: odvisna od posledic
- Skritost:

KOLIKE - 5

Akutna dilatacija želodca

- Vzrok: obilno hranjenje, hrana bogata z oglj.hidrati
  - Komplikacije: ruptura želodca, zadušitev, ruptura diafragme
- Odgovornost:
  - prodajalec: transport, hranjenje
  - veterinar: pri zdravljenju (diagnoza!)
- Znatnost: odvisna od posledice
  - lahko redhibitorična napaka
- Starost: nekaj ur
  - čas nastanka težko ugotovljiv, vsebina želodca
- Skritost: do pojave kliničnih znakov (*primer št. 160*)

KOLIKE - 6

Kronična dilatacija želodca

- Vzrok: preobremenitve želodca (groba krma, ponavljanje), motnje pri praznenju želodca (tumorji, povečan tonus pilorusa, zoženje proksimalnih delov črevesja)
- Potek: postopen razvoj, občasne krize, hijšanje, pogin
  - težak kronični katar želodčne sluznice, hipertrofija želodčne stene, kasneje atrofija (mlahava, tanka stena, povečan volumen)
- Znatnost: odvisna od posledice
- Starost: odvisna od vzroka (lahko več mesecev, let)
  - patohistološka preiskava
- Skritost: skrita napaka v začetnih fazah

KOLIKE - 7

Tromboembolična kolika

- Vzrok: tromboza ali embolija mezenterialne arterije
  - verminozne tromboze (stongilidi)
  - 0.2 do 5% vseh kolik
- Diferencialna diagnoza: enteralgija
- Znatnost: znatna napaka
- Starost:
  - 1/2 ure - krvavitev; 2 uri - nekroza resic;
  - 24 ur - nekroza globjih slojev črevesne stene; 1 do 2 dni - pogin
    - tekočina v trebušni votlini ;diagnostika krvnega strdka na mestu tromboze
    - težje oblike: prizadetost arterij in globjih slojev, posebno na levih legah kolona in cekuma
- Skritost: do pojave kliničnih znakov

KOLIKE - 8

Opstipacije

- Vzrok: zoženost črevesja
  - tumorji, abscesi, vkleščenje, priraslice, stalen tonus ileocekalnega sfinktra, kamni, pesek, mulj
- Posledice: zastoji, opstipacije, hipertrofija stene, kataralno vnetje
- Znatnost: znatna napaka (ruptura ali obstrukcija črevesja , sekundarna akutna dilatacija želodca)
- Starost procesa:
  - kamni (mineralni, rastlinski)
    - velikost pesti - 6 do 7 mesecev; fitobezoarji- 6-7 tednov
  - recidivirajoče kolike: histološka preiskava
- Skritost: do pojave kliničnih znakov

KOLIKE - 9: Primer št. 32 (1)

- 1) 12..10. ob 5 uri zjutraj si je M.J. izposodil kobilo staro 8 let, z njo opravil pot 8 km. Pri povratku se je kobila večkrat vlegla, se dvignila in hodila naprej. Na poti ni bila napajana, domov so se vrnili ob 12 uri. Kobila je kazala znake boleznin in lastnik Š.S. je poklical veterinarja.
- 2) Veterinar A.Č. je kobilo zdravil od 12. 10. do 23 .10., ko je kobila poginila. Kobilo je pregledoval in zdravil 14 x. Opravljena je raztelesba, vendar veterinar ni izdal kliničnega in raztelesbenega izvida. Po njegovem mnenju je kobila poginila zaradi vnetja želodca in črevesja, zaradi katerega je prihajalo do krča v črevesju in posledičnih količnih napadov. Take spremembe lahko nastanejo zaradi nepravilnega postopka z živaljo npr. hitra sprememba hrane, prevelik napor, napajanje živali v nepravilnih intervalih, napajanje razgrete živali itd. Po mnenju veterinarja naj bi vnetje želodca in črevesja in pogin nastali zaradi nepravilnega upravljanja s konjem, ko je bil na izposoji pri obtoženem M.J.
- 3) Izvedenec, veterinar Č.F. smatra, da bi se v tem primeru lahko govorilo o črevesnem krču (Enteralgia catarrhalis). Meni, da je to najpogostejša oblika kolike, ki ni nujno nikakršnih letalnih posledic in se ne ponavlja. Zaradi tega izvedenec meni, da je pri tem konju obstajalo “še nekaj”, kar ni ugotovljeno in meni, da bi za pojasnitev tega primera bilo najpomembnejše ali je v navedenem primeru žival že pred opisanim dogodkom kazala znake kolike. Ker tako stanje ni dokazano izvedenec postavlja dve alternativni:
  - a) ali je žival v času izposoje bila pretirano obremenjena z delom
  - b) ali kobila ni bila pravilno hranjena in je to privedlo do smrti

KOLIKE - 10: *Primer št. 32 (2)*

- 4) Na osnovi navedb iz spisa je nesporno, da je posojena kobila v času izposoje kazala izrazite količne napade. Klinični znaki kolike, ki se kažejo z nemiro, leganjem, napenjanjem, valjanjem itd. nastajajo zaradi bolečin v trebušni votlini. Veterinar Č.A. je postavil diagnozo vnetje želodca in črevesja, čeprav ni jasno na osnovi česa je to napisal, saj ni pripravil niti kliničnega niti raztelesbenega izvida. Pri vsakem kliničnem pregledu konja, ki ima koliko je treba opraviti splošni pregled in napisati veterinarsko spričevalo o opravljenem kliničnem pregledu živali. Na osnovi ustne izjave veterinarja Č.A. ni mogoče zaključiti, da je žival bolehal zaradi vnetja želodca in črevesja in še manj, kdaj naj bi to vnetje nastalo in zaradi česa. Ker veterinar Č.A. ni opravil svojega dela lege artis ni mogoče podati mnenje o tem, da so količni znaki, ki jih je kobila nedvomno kazala, nastali zaradi vnetja želodca in črevesja med 5. in 12. uro za časa izposoje živali.
- 5) Mnenje izvedenca Č.F., ki ugotavlja, da je žival poginila zaradi kataralne enteralgije je logično, vendar ta diagnoza ni z ničemer dokazana. Praviloma simptomi te oblike kolike prenehajo v 6 urah in po tem času konj popolnoma ozdravi. V navedenem primeru pa je veterinar zdravil konja večkrat in v obdobju 11 dni. V tem času je imel konj ponovno količne napade, kar pri kataralni enteralgiji ni pravilo.

KOLIKE - 10: *Primer št. 32 (3)*

- 6) Poznane pa so oblike kolik, kjer se pojavljajo recidivirajoči količni pojavi npr. opstipacija slepega črevesa, stenoza črevesa, sabura (peščena kolika), tromboembolične kolike, abscesi na korenu prednje mezenterialne arterije, motnje cirkulacije krvi, motnje v inervaciji črevesja. Vse navedene kolike so kronične. Konji s temi napakami imajo izrazito dispozicijo za kolike, ki se ponavljajo in so izrazitejši v primerih, ko so konji izpostavljeni različnim inzultom (sprememba načina hranjenja, delo, napajanje s hladno vodo, način upravljanja itd.).
- 7) Veterinar Č.A. teh možnosti ni izključil oz. diagnoze sploh ni postavil. Zdravljenje, ki ga je izvajal (pod domnevo, da je konj resnično bolehal zaradi vnetja želodca in črevesja) pa je bilo napačno, saj razen predpisane diete ni zdravil bolezni, temveč je samo zmanjševal bolečino v trebuhu (Vetalgin), dajanje antihelmintikov pa je bilo sploh kontraindicirano.
- 8) Veterinar Č.A. ni izdal kliničnega in raztelesbenega izvida. Na osnovi njegovih izjav se lahko samo zaključi, da je konj bolehal in poginil od recidivirajoče kolike, medtem ko je vprašanje vzroka ostalo popolnoma nejasno. Vnetje želodca in črevesja pri konjih se klinično ne kaže z znaki, katere je kazala obolela žival. Na navedena vprašanja bi lahko odgovorila tudi dobro opravljena raztelesba, vendar veterinar Č.A. za navedeni postopek ni poskrbel po pravilih stroke. Na osnovi napisanega ni mogoče postavili mnenje o vrsti in vzrokih količnih napadov, ki jih je kazala navedena kobila.

TIŠČAVKA (“norost”) - 1

- Definicija: cerebralni sindrom, ki kaže na kronične neozdravljive bolezni možgan pri konjih
- Znaki: zaspanost, apatičnost, nenaravna drža telesa, križanje nog, zmanjšana občutljivost kože, nekoordinirani gibi, tiščanje z glavo naprej, napadi besnosti
- Vzroki:
  - povečana količina in pritisk CS tekočine na možgansko skorjo
    - intenzivnost sprememb premosorazmerna z motnjami v obnašanju
  - kronični hidrocefalus (pridobljen)
  - kronični edem možgan
    - moten pretok krvi v venah - težko delo; konji starejši od 6 let
  - kronični vnetni procesi v možganih
  - tumorji

TIŠČAVKA("norost") - 2

- Diferencialna diagnoza: akutno vnetje možgan in ovojnic, polnokrvnost možgan, akutne vročinske infekcije, bolezni zob in oči, gluhost, gnojno vnetje v lobanjskih votlinah, naduha, gonjenje, parazitoze, starost, izčrpanost, zastrupitve
- Diagnoza: pregled na tiščavko
  - v mirovanju; pri delu (15 minut); po delu (15 minut)
- Starost: odvisno od procesa
  - Avstrija: 15 dni jamstva
  - Kronične bolezni: 15 do 30 dni je verjetni rok
- Znatnost: odvisna od uporabe živali, običajno znatna napaka
- Skritost: do pojave kliničnih znakov (jamstvo)

TIŠČAVKA - 3: primer št. 94 (1)

- 1) Dne 7.7. je F.A. kupil kobilo rjavko, staro 6 let. 16.8. je kobila padla in ni mogla več vstati.
- 2) Kobilo je pregledal veterinar K.M. in ugotovil: žival stoji, je nezainteresirana za okolico, otožno gleda, se naslanja na lastnika in želi pasti; glavo drži v vodoravnem položaju, v hlevu naslanja glavo na jasli in se ne premika; na klicanje po imenu se kobila komaj obrne, pri preiskusu odzivnosti (prst v uho) se skorajda ne brani; pri poiskusu hoje nazaj kobila napravi dva koraka in se ne premakne več; pri poiskusu prekrižanja prednjih nog kobila ostane v taki stoji tako dolgo dokler ji lasnik ne premakne nog v normalen položaj. Pri merjenju triasa je bilo ugotovljeno: T- 38.1, D -18, P-42. Kobila je bila ponovno pregledana 20.3. in je kazala enake znake kot prvič. Stanje se je celo poslabšalo (npr. seno iz prejšnjega obroka ji je viselo iz ust). Postavljena je diagnoza Hydrocephalus chronicus internus (tiščavka).
- 3) Lastnik F. A. meni, da je napaka nastala pri prejšnjem lastniku, da bolezen onemogoča dogovorjeno uporabo živali in želi, da se kupoprodajna pogodba razveljavi in da se kobila vrne prejšnjemu lastniku.
- 4) Tiščavka je v forenzičnem smislu kronična in neozdravljiva bolezen možgan in zanjo velja jamstveni rok od 14 do 30 dni. Navedeni rok je veljaven, v kolikor se z gotovostjo postavi etiološka diagnoza bolezni, saj navedene klinične simptome lahko povzročajo tudi nekatere druga obolenja (kronične degenerativne in vnetne spremembe, tumorji, paraziti itd.), kar v navedenem primeru ni bilo ugotovljeno.

TIŠČAVKA - 4: primer št. 94 (2)

- 5) Za postavitev prave diagnoze bi bilo potrebno opraviti še nekatere klinične preiskave (rentgen, ultrazvok, preiskava krvi, preiskava cerebrospinalne tekočine, biokemična preiskava krvi).
- 6) Navedena kobilica nedvomno kaže klinične znake tiščavke, za katero je jamstveni rok najmanj 14 in največ 30 dni. V navedenem primeru je težko govoriti, da se je bolezen razvila že pri prodajalcu, saj je kupec prvokrat dal pregledati žival 40 dni po prevzemu. V času od 7.7. do 16.8. kupec ni iskal zdravniške pomoči za kobilico, niti ni zahteval jamstva od prodajalca, čeprav je po zakonu o obligacijah dolžan, da v roku 8 dni po ugotovitvi določenih napak na stvari, o tem obvesti prodajalca.
- 7) Ker ni nikakršnih materialnih dokazov, da je bila kobilica bolana že pred prevzemom živali, menimo, da na osnovi prikazanega kupec nima nikakršnih možnosti, da bi uveljavil razveljavitev kupoprodajne pogodbe. V primeru, da bi na osnovi laboratorijskih izvidov bil ugotovljen patološki proces starejši od 40 dni (patološkoanatomski in patohistološki pregled možgan), bi kupec lahko uveljavljal odgovornost prodajalca za nastalo škodo.

TIŠČAVKA - 5: primer št. 1 (1)

- 1) Dne 18.7. je bil na sejmu kupljen konj star 18 let. Na poti s sejma domov, se je nenaravno obnašal (trma, upiranje).
- 2) Dne 23.7. je veterinar S.S. pregledal konja. Konj je kazal klinične znake kot so drhtenje, nestabilnost pri hoji, nepravilno dihanje, konj se sam ni mogel postaviti na noge, ob pomoči je nekoordinirano hodil, se spotikal, udarjal ob zapreke in padal. Veterinar S.S. je sumil na intoksikacijo in terapiral žival. Natančnejše klinične diagnoze ni postavil, izjavil pa je, da klinična slika vzbuja sum na eno izmed oblik tiščavke. Konj je poginil v noči med 23. in 24. 7. Raztelesba je bila opravljena 25.7., raztelesbeni izvid je pomanjkljiv in ne navaja posebnih sprememb, razen: parenhimske degeneracije jeter, ledvic in srca in intenzivnih postmortalnih sprememb. Pomemben pa je podatek, da je pri odpiranju lobanje izteklo iz lobanjske votline približno 100 ccm motne, rumene tekočine. Veterinar S.S. na osnovi navedenega ocenjuje, da je konj bolehal zaradi tiščavke že pri prodajalcu in da se je stanje poslabšalo zaradi hoje živali s sejma, kar je privedlo tudi do pogina.
- 3) Pri naveden primeru je najpomembneje ugotoviti, kaj je pravi vzrok pogina živali, kar pa je zaradi pomanjkljivega raztelesbenega izvida oteženo. Enostaven odgovor na to ali je v navedenem primeru žival poginila zaradi tiščavke ali ne, brez prave diagnoze ni mogoče podati. Opisani klinični znaki so lahko tudi posledica akutnih bolezenskih procesov v možganih. Ugotovitev 100 ccm motne tekočine, ki je ob odpiranju lobanje iztekla, kljub laičnemu opisovanju kaže na akutni vnetni proces možgan ali možganskih obvojníc.

TIŠČAVKA - 6: primer št. 1 (2)

- 4) Trditev veterinarja, da se stanje konj, ki bolehalo zaradi tiščavke lahko po napornem transportu poslabša, je strokovno pravilno, vendar se ta poslabšanja statusa presensa živali pokažejo takoj po transportu in ne šele čez nekaj dni. Poznano je tudi, da naporen transport pri visokih letnih temperaturah lahko (še posebej pri starih živalih) povzroči zmanjšanje telesne odpornosti in pojav akutnih bolezenskih stanj tudi na možganih.
- 5) Skromni podatki o bolezenskih znakih živali, s katerimi nas je oskrbel veterinar S.S. ne kažejo, da bi žival bolehalo za eno od oblik tiščavke, ki po definiciji nastane zaradi kroničnih in neozdravljivih bolezní možgan. Žal veterinar ni opravil ustreznih laboratorijskih preiskav. Iz izjav prič je ugotovljeno, da so bile temperature v tem obdobju tudi do 35°C. Zaradi tega obstaja velika možnost, da je navedeni konj obolel zaradi akutnih sprememb na možganih, ki se je razvilo kot posledica visokih zunanjih temperatur, starosti živali in dolgega transporta. Žal je navedeno le predpostavka, saj zaradi pomanjkljivih podatkov iz spisa in nekvalitetnega kliničnega pregleda ni mogoče potrditi navedene podmene.

MYOGLOBINURIA PARALYTICA -1

(nedeljska ali praznična bolezen)

- Vzrok: akutna poškodba skeletnega mišičja zaradi motenj v metabolizmu, ki se kaže s paralizo mišičja zadnjih, redkeje prednjih nog
  - obolevajo mladi konji v dobri kondiciji
  - zimski meseci , pričetek uporabe živali
- Klinični znaki:
  - slabost ali paraliza mišičja, mišice so nabrekle in trde, mioglobinurija, drhtenje, znojenje, nemir
  - lažje oblike: traja en dan
  - težje oblike: paraliza zadnjih nog - 2 do 3 dni
prenehanje naslednje 2 do 3 dni
  - recidive: praviloma jih ni

MYOGLOBINURIA PARALYTICA - 2

(nedeljska ali praznična bolezen)

- Patogeneza: intenzivna razgradnja glikogena v mišičju → kisli metaboliti → poškodba mišičnih vlaken → mioglobinurija
- Diferencialna diagnoza: enzootska mioglobinurija
- Forenzika:
  - zaradi hitrega nastanka (običajno pri prvi uporabi novokupljene živali) je pogost predmet spora pri kupoprodaji
  - odgovornost veterinarja pri postavitvi diagnoze
- Starost:
  - hiter nastanek, 15 do 20 minut po začetku dela
  - paraliza zadnjih nog 2 do 3 dni
  - rekonvalescenca 2 do 3 dni

MYOGLOBINURIA PARALYTICA -1

(nedeljska ali praznična bolezen)

- Vzrok: akutna poškodba skeletnega mišičja zaradi motenj v metabolizmu, ki se kaže s paralizo mišičja zadnjih, redkeje prednjih nog
  - obolevajo mladi konji v dobri kondiciji
  - zimski meseci , pričetek uporabe živali
- Klinični znaki:
  - slabost ali paraliza mišičja, mišice so nabrekle in trde, mioglobinurija, drhtenje, znojenje, nemir
  - lažje oblike: traja en dan
  - težje oblike: paraliza zadnjih nog - 2 do 3 dni
prenehanje naslednje 2 do 3 dni
  - recidive: praviloma jih ni

MYOGLOBINURIA PARALYTICA - 3

(nedeljska ali praznična bolezen)

- Znatnost: odvisna od posledic
- Skritost:
  - prodajalec bi za nedeljsko bolezen moral dati specialno jamstvo
  - kupec bi moral dokazati, da je bolezen nastala v eni uri po prevzemu živali in da je delal neposredno pred prevzemom
- Nedeljska bolezen je forenzično pomembna zaradi možnih zamenjav z enzootsko mioglobinurijo.

MYOGLOBINURIA PARALYTICA - 4: primer 57 (1)

(nedeljska ali praznična bolezen)

- 1) J.M. je pri svoji 4 leta stari kobilici opazil znake bolezni in jo je 3.6. pripeljal na zdravljenje na veterinarsko postajo. Po njegovi izjavi so dogodki potekali kot je navedeno v naslednjih točkah.
- 2) Veterinar B.L. je kobilico pregledal in ugotovil dobro rejno stanje, nekoliko povišano temperaturo, pohitren pulz, dihanje ter dihanje kostoabdominalnega tipa, znojenje, težko gibanje, slabost zadnjih nog in zadnjičnih mišic (trši gluteusi), na dotik je opazil kratkotrajne krče in opazil je tudi krvav urin. Postavil je diagnozo nedeljska bolezen. Kobilici je iz žile izpustil 5 litrov krvi in dal še eno i/v injekcijo.
- 3) Lastnik je želel po tem posegu vedeti ali lahko kobilica takoj vpreže v voz. Veterinar B.L. je lastniku zatrdil, da lahko to brez nevarnosti za kobilico to naredi, ob povratku domov pa naj ji da 2 litra vode in sodo bikarbono. Lastniku je še naročil naj naslednji dan kobilico ponovno vpreže, vendar da naj je ne obremeni preveč. Naročil je tudi, da naj ji da tudi 1/kg kvasa raztopljenega v vodi. Kobilica naj vpreže in z njo vozi vsak dan. Lastnik J.M. je ravnal po nasvetu veterinarja in kobilico takoj vpregel. Po 100 m vožnje se je kobilica zrušila. L.M. je takoj poklical veterinarja B.L., ki pa je izjavil, da mora najprej pokositi. Šele ko se je lastnik razjezil, je odšel h kobilici. Pred tem ga je drugi veterinar L. opozoril, da naj kobilici, da še eno injekcijo, za katero pa lastnik ni vedel kaj je to bilo. Po tem posegu je odšel domov. V tem času je prišel k lastniku slučajno še tretji veterinar H., ki je lastniku povedal, da kobilica niti nevprežena, torej prosto, vsaj še dve uri po puščanju krvi ne bi smela zapustiti ambulante, kaj šele vprežena v voz. Lastnik je poklical še veterinarja K., ki je to potrdil.
- 4) Kobilica je 4.6. poginila.

MYOGLOBINURIA PARALYTICA - 4: primer 57 (2)

(nedeljska ali praznična bolezen)

- 5) Lastnik toži veterinarja B.L. za odškodnino, ker meni, da veterinar ni delal po pravilih veterinarske stroke in ne bi smel dovoliti, da se kobilu po puščanju krvi vpreže.
- 6) Nedeljska bolezen ni redko obolenje in ni smrtonosna. Pojavlja se pogosto pri dobro rejelih konjih, ki dobivajo kalorično krmo in se malo gibljejo. Mortalnost je od 20 do 70%, najpogosteje pa 30-40%.
- 7) Po izjavi veterinarja B.L. je bilo zdravljenje, ki ga je uporabil primerno, vendar pa ne pomaga vedno. Ko je naslednji dan prišel k lastniku B.L. kobilu pregledat, jo je našel v hlevu v agoniji. Pri pregledu je opazil, da kobilu iz spolovila štrli hrenova korenina, kar je kobilu dražilo, namesto, da bi mirovala.
- 8) Sodnišče je pooblastilo izvedenca C.M., da je povedal svoje mnenje o primeru. Ugotovil je, da je bilo zdravljenje (puščanje krvi, kardiotoniki, vitamin B, soda bikarbona), ki ga je opravil B.L. strokovno pravilno, vendar pa je naredil napako pri tem, da je dovolil lastniku, da žival vpreže in jo odpelje domov. Gibanje je pri tej bolezni kontraindicirano. Že s tem, da je lastnik kobilu prignal v ambulanto je bila narejena živali škoda, z gibanjem po opravljenem zdravljenju pa se je stanje še poslabšalo. Kobilu bi lahko poginila že tudi brez tega dodatnega napora, saj se lahko pri tej bolezni pojavijo komplikacije tudi še po enem mesecu. Menil je tudi, da hren, ki ga je veterinar našel v spolovilu kobile ni bil vzrok pogina, je pa dokaz, da so kobilu zdravili laiki. To pa je tudi lahko prispevalo k poginu, ker se je kobilu zaradi draženja ustja uretre napenjalo.

MYOGLOBINURIA PARALYTICA - 5: primer 57 (3)

(nedeljska ali praznična bolezen)

Izvedenec ni mogel zaključiti ali se je stanje živali poslabšalo na poti v ali iz ambulante, ker ni vedel, katera pot je daljša ali napornejša pa tudi krajša. Zato je menil, da dejstvo, da je bila kobila na poti domov bila vprežena ni edini vzrok pogina, dopušča pa možnost, da se je stanje zaradi tega poslabšalo. Glede na to, da so kobilo pripeljali v ambulanto vpreženo smatra, da je šlo za lažji primer nedeljske bolezni. O dolžini počitka po puščanju krvi pa odloči veterinar glede na splošno stanje živali. Veterinar s kliničnim pregledom ne more povsem zanesljivo določiti teže oz. stopnje obolenja, lahko pa to naredi po opravljeni raztelesbi, glede na stopnjo in obseg degenerativnih sprememb mišic, srca itd.

- 9) Kot priča je bila zaslišana tudi lastnikova žena, ki je povedala, da je veterinar sicer dovolil, da kobilo vprežejo in počasi odpeljejo domov, ni pa dovolil, da bi šli z vozom v vinograd, tako kot je lastnik želel. Ko je bila kobila vprežena v voz, jo je veterinar vso pretipal in rekel, da smejo odpeljat.
- 10) Sodišče je odločilo, da mora veterinarska postaja plačati odškodnino, ker je bila po mnenju izvedenca narejena strokovna napaka, in sicer ker veterinar ni odredil mirovanja, čeprav je bilo v tem primeru to indicirano in je zato prišlo do poslabšanja bolezni in pogina.

MYOGLOBINURIA PARALYTICA - 6: primer 57 (4)

(nedeljska ali praznična bolezen)

11) Na to razsodbo je veterinarska postaja dala pritožbo, z naslednjimi utemeljitvami:

Konj je bil dobro hranjen, kar je povečalo verjetnost smrtnosti na 80%, po izjavi izvedenca je veterinar kobilu pravilno zdravil, izvedenec je tudi izjavil, da lahko žival pogine kljub mirovanju, čeprav dopušča možnost, da je gibanje poslabšalo stanje, ni pa bilo mogoče reči ali se je to zgodilo na poti do ambulante ali nazaj proti domu. Lastnik bi moral pustiti kobilu na mestu, kjer je opazil prve znake bolezni in veterinarja poklicati h kobilu, zato je sam prispeval k nastanku škode. Razen tega so kobilu zdravili tudi laično, na način, ki je povzročil dodatno draženje in nemir. Ker je kobila poginila po dveh dneh ne izključujejo možnosti druge bolezni (hipostatska pljučnica, akutna oslabeledost srca), ki bi jo morali izključiti z raztelesbo. Poudarjajo tudi, da je iz objektivnih razlogov bilo nemogoče obdržati kobilu v ambulanti, ker za to nimajo primernih prostorov, vremenske razmere pa so bile slabe, in so pogojevale odločitev veterinarja, naj kobilu lastnik čimprej odpelje domov.

12) Sodišče je odločilo, da pritožba ni bila utemeljena, ker so pri ogledu ambulante ugotovili, da imajo ustrezne prostore za živali med intervencijo in po njej, in da bi kobila lahko ostala pri njih tudi 10 ali več dni, glede strokovnih argumentov v pritožbi pa je sodišče ocenilo, da so nepopolni, enostranski in nestrokovni. Na to je tožena stranka, tj. veterinarska postaja ponudila novo strokovne podatke o nedeljski bolezni.

MYOGLOBINURIA PARALYTICA - 7: primer 57 (5)

(nedeljska ali praznična bolezen)

13) Kot nove strokovne podatke je veterinarska postaja dala navedbe iz strokovne literature

I. Nedeljska bolezen se pojavi pri dobro rejenih konjih po nekaj dnevih mirovanja in krepke hrane. Pojavlja se paraliza zadnjih nog, redkeje drugih mišic. Bolno žival je treba takoj odpeljati v hlev, kjer mora mirovat. Po pojavu prvih znakov se mora žival čimnanj naprezat. Če se obolele mišice obremenjujejo, lahko tudi blaga oblika bolezni preide v popolno paralizo. Nadaljnje zdravljenje je odvisno od stopnje paralize. Stanje bolezni lahko razdelimo v več stadijev:

- a) lažje oblike: konj lahko stoji in lahko brez pomoči
- b) srednje težke oblike: konj lahko vstane samo s pomočjo, hitro pade
- c) težka oblika: žival ne more stat, tudi če ji pri tem pomagamo

Pri zdravljenju je treba odstraniti strupene metabolite in okrepiti srce, kisline, ki so povzročile degeneracijo mišic nevtraliziramo s sodo bikarbono (p/o). Popolnoma uničena mišična vlakna se ne morejo več regenerirati. Če se stanje mišic ne popravi in se poveča temperaura ter srce oslabi, je potreben pravočasen zakol v sili.

II. Po podatkih iz literature so simptomi drhtenje, otrdelost mišic zadnjega dela telesa, slabotnost zadnjega dela telesa, T 38,5 do 39°C. Smrtnost variira glede na stopnjo obolenja in je med 20 in 70%, večinoma pa 30 do 40%. Predvsem se pri zdravljenju priporoča mirovanje na mestu, kjer so se bolezenski znaki pojavili. Če se jo odžene v hlev, naj bo to čim bliže. Žival naj počiva na mehkem ležišču, in naj se preprečuje nastajanje mlečne kisline.

MYOGLOBINURIA PARALYTICA - 8: primer 57 (6)

(nedeljska ali praznična bolezen)

- 14) Drugostopenjsko sodišče je na podlagi te strokovne obrazložitve, tožbo prvostopenjskega sodišča razveljavilo in tožbo vrnilo v začetni postopek, z utemeljitvijo, da je bila pritožba veterinarske postaje utemeljena, ker so dokazi, da je bila narejena strokovna napaka pomanjkljivi in je bila razsodba prvostopenjskega sodišča preuranjena. Sodišče je zahtevalo še mnenje Veterinarske fakultete o tem primeru.
- 15) Mnenje VF:
- Veterinar veterinarske ambulante je naredil strokovno napako, ker je dovolil, da se kobila odpelje domov;
  - Veterinar bi moral izrecno prepovedati, da se žival po zdravljenju vrne domov, še posebno pa ne bi smel dovoliti, da se jo vpreže. Ta strokovna napaka lahko povzroči poslabšanje stanja in pogin;
  - Veterinar je uporabil pravilno zdravljenje z zdravili, ki so se v tem času uporabljale za zdravljenje nedeljske bolezni, na žalost pa ni upošteval, da mora žival "popolnoma mirovati";
  - Lastnik, kot laik ni mogel vedeti, da je kobila zbolela zaradi nedeljske bolezni, pri kateri mora žival mirovati. To pa bi moral vedeti veterinar. Zato po mnenju VF, veterinar ne more za nastalo škodo prenesti odgovornosti na lastnika;
  - Po preboleli bolezni konji praviloma popolnoma ozdravijo. Posledice in posledične napake so relativno redke;
  - Laično zdravljenje z dajanjem hrenove korenino v spolovila ni bistveno vplivalo na poslabšanje zdravstvenega stanja in zato to ni moglo povzročiti pogin.

ENZOOTSKA MIOGLOBINURIJA - 1

■ Pojavljanje:

- mladi konji, ni vezana na delovno obremenitev
- pozimi ali spomladi
- hranjenje s senom slabih kislih trav
- bivanje v slabo zračenih in prenatrpanih hlevih
- pojavlja se v določenih področjih (enzootsko)

■ Faze bolezni in klinični znaki:

- Prodromalni stadij: najpogosteje 3 do 5 dni , lahko do 8 dni
  - hitra utrujenost, znojenje, drgetanje mišic (rame, prsi), lažje oblike kolike, temperatura v začetku povišana, pohitreno dihanje
  - spremembe na mišicah simetrične, spremembe na žvekalni in žrelni mišičnini (1/3 primerov), težave pri žvečenju in požiranju, ni paralize zadnjih nog

ENZOOTSKA MIOGLOBINURIJA - 2

- Stadij mioglobinurije: med 2. in 5. dnem (ne glede na prodormalni stadij), traja 5 do 7 dni
  - mioglobinurija ni stalna, odvisna je od intenzivnosti gibanja živali
  - utrip 80 do 100, srce dilatirano, edem na nogah, prsih in trebuhu, ikterus
- Trajanje: 8 do 14 dni, reknvalescenca 2 do 4 tedne
  - hitrejši potek bolezni - daljša rekonvalescenca
  - slaba prognoza v primerih popolne paralize nog in večdnevne paralize žrela
  - možne recidive v razmikih po nekaj dni
- Raztelesba:
  - degenerativne spremembe na skeletnem mišičju (voskasta oz. Zenkerjeva degeneracija), maščobna degeneracija jeter, nefroza ledvic

ENZOOTSKA MIOGLOBINURIJA - 3

■ Starost:

- prodormalni stadij: 3 do 5, lahko do 8 dni
- mioglobinurija: 2 do 5 dni od začetka bolezni (pri tem se ne računa prodormalni stadij), traja 5 do 7 dni
- celoten potek bolezni: 8 do 14 dni
- rekonvalescenca: 2 do 4 tedne

■ Skritost:

- v prodormalnem stadiju: lastnost skrite napake
- v obdobju mioglobinurije: diferencialno diagnostično pomembna nedeljska bolezen

■ Znatnost: znatna napaka

- velika mortalnost, dolga rekonvalescenca, nevarnost recidiv, nastanek komplikacij (aspiracijske pljučnice)

ENZOOTSKA MIOGLOBINURIJA - 4

- **Odgovornost veterinarja:**
  - hitra postavitve diagnoze, pravočasno zdravljenje
    - bolezen se 3 dni po začetku uspešno zdravi in živali popolnoma ozdravijo
    - prepozno zdravljenje zmanjšuje možnost uspešnega zdravljenja in podaljšuje rekonvalescenco
  - zamenjava enzootske mioglobinurije s paralitično (strokovna napaka !)
    - paralitična mioglobinurija praviloma ni jamstvena napaka, nastaja hitro, mirovanje je obvezen del zdravljenja
    - napačen nasvet pri zdravljenju: nastanek škode in odgovornost veterinarja

ENZOOTSKA MIOGLOBINURIJA -

5: primer št. 87 (1)

- 1) Konj, star 15 mesecev je bil kupljen na sejmu dne 30. 4. Dne 4.5. je konj zbolel z znaki inapetence, bil je potr, težko je žvečil in požiral. Imel je temperaturo 29°C. Urin je bil temne barve. Težko se je gibal, ni se mogel odpraviti z zadnjimi nogami. Stanje se je kljub zdravljenju poslabšalo. Konj je poginil ponoči med 7. na 8. majem.
- 2) Truplo je poslano v raztelesbo 8. 4. Ob raztelesbi je bilo ugotovljeno dobro rejno stanje, srednje močan splošni iketrus, voskasta degeneracija in subkronično vnetje žvekalne mišičnine (masetrov) ter blaga atrofija masetrov, obojestranska voskasta degeneracija in subakutni miozitis naslednjih mišic: psoasa, gracilisa, trapeciusa, ankoneusa, sartoriusa in kvadricepsa. Spremembe v teh mišicah so bile pretežno difuzne. Ugotovljena je še akutna difuzna nefroza s posamičnimi diseminiranimi infarkti v skorji ledvic, ledvična mioglobinurija in hematurija, močan hiperemični tumor vranice, zastojna polnokrvnost pljuč, polnokrvnost in edem možgan, kronični hiperplastični katar želodca, srednje močan kataralni, difuzni enteritis ter akutni, hemoragični delni tiflokolitis.
- 3) S histološko preiskavo so bili ugotovljeni: subkronično, deloma nekrotično vnetje masetrov, subakutno, deloma recidivirajoče nekrotizirajoče vnetje ter voskasta degeneracija mišic (psoas, gracilis, trapecius in ankoneus), difuzna parenhimska degeneracija miokarda, močan hiperemični tumor vranice, degeneracija in centrolobularna zamaščenost jeter in difuzni hepatitis, mioglobinurija, hematurija in nefroza ledvic (predvsem sredice).
- 4) Bakteriološka pr.: vranica - neg.; jetra, ledvica - nekaj koliformnih bakterij in stafilokokov

ENZOOTSKA MIOGLOBINURIJA - 6:

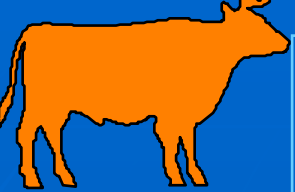
primer št. 87 (2)

- 5) Na osnovi podatkov, predvsem difuznega, subkroničnega, deloma nekrotizirajočega vnetja žvekalnih mišic in subakutnega, deloma recidivirajočega nekrotičnega vnetja telesnih mišic, je bilo zaključeno, da je konj poginil zaradi enzootske mioglobinurije.
- 6) Za enzootsko mioglobinurijo je značilno, da je najstarejši in najmočnejši proces v žvekalni muskulaturi (predvsem maseter, tudi pterigoideus). Za nastanek ugotovljenih sprememb je bilo potrebno vsaj 10 dni. Subakutno recidivirajoče vnetje telesne muskulature kaže na recidivirajoči značaj enzootske mioglobinurije. Za nastanek takšnih sprememb je potrebno vsaj 5 dni.
- 7) Opisane patološke spremembe v žvekalni in telesni muskulaturi so bile zelo močne in difuzne, v telesni muskulaturi pa tudi recidivirajoče narave. Ker je bilo za nastanek najstarejših sprememb v žvekalni muskulaturi potrebno vsaj 10 dni, pomeni to, da je bil patološki proces star vsaj 10 dni, lahko pa tudi več.
- 8) Ker je bil konj kupljen 30.4, zbolel z znaki enzootke hematurije 4.5. in poginil v noči na 8. 5., lahko zaključimo, da so spremembe nastale pri prodajalcu.

Napake in razvade pri konjih in govedu

NAPAKE IN RAZVADE

Splošno

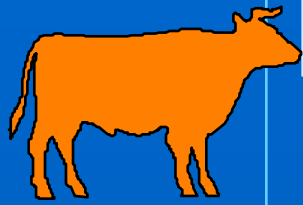

■ DEFINICIJA:

- slabe navade, ki jih niso povzročile očitne organske spremembe

■ ZNAČILNOSTI:

- živali so klinično zdrave
- normalna uporaba živali je onemogočena ali zmanjšana
- lahko so nevarne za okolico in ljudi, ki z njimi delajo
- so trajne
- prirojene, pogosteje pridobljene
- se ne dajo odpraviti
- so jamstvene

NAPAKE IN RAZVADE

Vrste

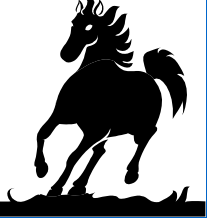

GOVEDO

- Igranje z jezikom
- Hudobnost
- Upiranje pri molži
- Sesanje vimena

KONJI

- Hlapanje (hlapač)
- Plašnost
- Tkanje
- Muhavost
- Hudobnost
- Igranje z jezikom

NAPAKE IN RAZVADE

Hlapanje - 1

- Definicija in vzroki:
  - slišno vsrkavanje in izrivanje zraka, za katero je potrebna vaja
  - pogosteje mladi, živahni konji
- Vrste hlapanja:
  - z naslanjanjem glave
  - brez naslanjanja glave (prosti hlapači)
  - požiralci zraka
- Znaki:
  - iztegnjen vrat, naslonitev glave ob predmet, sprositev tonusa mišic žrela in grla, skrčenje dolgih vratnih mišic, široko odpiranje žrela, vdihovanje velike količine zraka in nastanek glasnega zvoka → požiranje zraka ali izdih skozi usta in nos

NAPAKE IN RAZVADE

Hlapanje - 2

- Posledice:
  - izraba sekalcev
  - kronično vetje želodca
  - dilatacija želodca
  - kolike
- Starost:
  - najmanj 5 do 7 dni
  - obrabljeni sekalci: 6 do 8 tednov
- Znatnost: znatna napaka
- Skritost: skrita napaka

NAPAKE IN RAZVADE

Plašnost - 1

■ Definicija:

- strah pred vsakodnevnimi, običajnimi vidnimi, zvočnimi in vonjalnimi dražljaji; reakcija tako intenzivna, da je uporabnost zmanjšana ali onemogočena

■ Vzroki:

- največkrat prirojena
- lahko pridobljena (mlade živali)

■ Presoja:

- klinični pregled (oči)
- ocena zmanjšane uporabnosti
  - podnevi, ponoči
  - znano in neznano okolje

NAPAKE IN RAZVADE

Plašnost - 2

- Starost:
  - odvisno od etiologije
    - ugotoviti vzrok
    - prirojene (stara napaka)
    - pridobljene (lahko zelo hitro, celo trenutno)
- Znatnost: jamstvena napaka
  - če je uporaba zmanjšana ali onemogočena
- Skritost:
  - lastnosti skrite napake

NAPAKE IN RAZVADE - Plašnost -

3: primer št. 151 (1)

- 1) J.I. je zjutraj 17.6. vodil konjsko vprego s sedeža na vozu preko povodca, po lokalni makedamski cesti Lukovica-Plešivec. Iz nasprotne smeri je pripeljala voznica kolesa z motorjem znamke rog pony express S.M.. Pred srečanjem vozil je J.I. preko povodca konja usmeril na skrajni desni rob. Žival se je ob srečanju s kolesom z motorjem prestrašila in z bokom zadelo voznico S.M. Ta je padla po vozišču in se laže telesno poškodovala v predelu ust. Po nezgodi se je voznica sama z avtobusom odpeljala v urgentni blok KC, kjer so ji poškodbo oskrbeli.
- 2) Proti J.I. je bila vložena kazenska ovadba o kaznivem dejanju ogrožanja javnega prometa z obrazložitvijo, da je vprego vodil na način, ki ni bil varen v cestnem prometu.
- 3) Sodišče je v postopku zaprosilo za mnenje izvedenca o tem ali je žival, ki je bila vpletena v prometno nezgodo plašljive narave oziroma ali se lahko splaši zaradi mimovozečega motornega vozila.
- 4) Opravljen je bil pregled kobile na plašljivost, ki sta ga opravila izvedenca J.J. in M.P.
(glej prilogo).
- 5) Sodišče je odločilo, da je bila prometna nezgoda posledica načina vodenja vprege, saj J.I. s svojega sedeža na vozu ni mogel obvladati obnašanja vprežne živali.

NAPAKE IN RAZVADE

Tkanje

■ Definicija:

- razvada, ki se izraža z ritmičnimi gibi prednjega dela telesa
- običajno konji lažjega tipa, ki se dolgočasijo
- v začetku igra, kasneje postane razvada in s tem napaka

■ Starost:

- hiter nastanek : dan ali dva

■ Znatnost: znatna napaka

- trajna, neodpravljiva
  - delovni konji: ni jamstvena
  - visokovredni konji: jamstvena napaka

■ Skritost:

- skrita napaka

NAPAKE IN RAZVADE

Muhavost - 1

- Oblike:
  - absolutna - relativna
  - aktivna - pasivna
- Vzroki:
  - grobost, nepravilno ravnanje, poškodbe zaradi nepravilne opreme
  - tiščavka, nimfomanija
  - prirojena trmoglavost (redko)
- Znaki: odvisno od oblike
  - aktivna muhavost:
    - nočejo delati, brcajo, se vzpenjajo, poskakujejo, legajo, se naslanjajo, lahko poškodujejo predmete in ljudi
  - pasivna muhavost:
    - nočejo delati, so neposlušni, vendar se ne upirajo aktivno

NAPAKE IN RAZVADE

Muhavost - 2

- Klinična preiskava:
  - izključitev vzrokov, ki lahko povzročijo takšno vedenje
    - klinična preiskava v mirovanju
    - pregled na muhavost med mirovanjem in med delom
- Starost: odvisno od vzroka
  - mladi konji: lahko že v 3. do 4. dneh (že enkratni inzult je dovolj)
  - jamstveni rok: 3 dni, največ 1 teden
- Znatnost:
  - lažje oblike: ni vedno jamstvena napaka
    - predhodni dogovor: jamstvena napaka
  - težje oblike: jamstvena napaka
- Skritost: je lahko skrita napaka

NAPAKE IN RAZVADE

Hudobnost - 1

■ Definicija:

- napaka, ki je trajna in takšno vedenje ni izzvano z nekim zunanjim dražljajem
- omejuje ali onemogoča normalno uporabo živali

■ Znaki:

- brcanje (sprednje, zadnje noge), grizenje, poskušajo stisniti človeka ob steno
- nevarni za življenje ljudi in drugih živali

■ Vzroki:

- prirojena
- pridobljena
  - nepravilno, grobo ravnanje z mladimi, nemirnimi in temperamentnimi konji

NAPAKE IN RAZVADE

Hudobnost - 2

- Klinični znaki:
  - opazovanje v hlevu
  - opazovanje med pripravami na delo
  - opazovanje med delom
- Starost:
  - če ni prirojena, se razvija postopoma in počasi
  - lahko hitro (grobo ravnanje) - v 24 urah
- Znatnost: znatna napaka
  - trajna napaka
  - neodpravljljiva
- Skritost: skrita napaka

NAPAKE IN RAZVADE

Igranje z jezikom

■ Definicija:

- občasno iztegovanje jezika, brez vidnega razloga, ki se pojavlja med mirovanjem in med delom

■ Vzrok:

- konji, ki se dolgočasijo (v začetku igra, kasneje razvada)
- izjemoma je vzrok slaba žvala

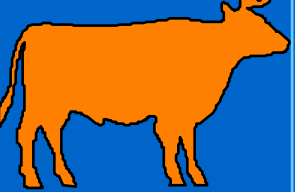
■ Starost:

- mladi konji: 1 do 2 dni

■ Znatnost:

- delovni konji: ni jamstvena napaka (izjema: predhodno jamstvo)
- dragocene živali: znatna napaka

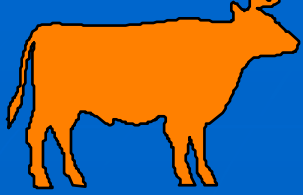
■ Skritost: skrita napaka

NAPAKE IN RAZVADE

Igranje z jezikom

- Znaki: pogosta napaka pri plemenskih, visoko vrednih živalih
  - dvig glave → iztegne glavo → odpre gobec → iztegne jezik
→ premikanje jezika v različnih smereh → zvoki in požiranje sline pomešane z zrakom
- Posledice:
  - slabše izkoriščanje krme
  - manjša proizvodnja
  - mlajše živali: lahko okvare hrbtenice (lordoza, skifoza)
- Starost: največ 14 dni (Nemčija - samo 4 dni)
  - lahko prirojena (dedna); lahko posledica deficitarne prehrane
  - diferencialna diagnoza: bolezenski procesi v ustih in žrelu
- Znatnost: znatna napaka
- Skritost: skrita napaka

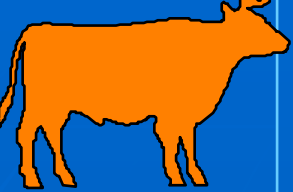

NAPAKE IN RAZVADE

Hudobnost

- Definicija:
  - hudobnost do ljudi in drugih živali brez pravega vzroka
  - biki, krave, voli
- Vzroki:
  - prirojeni in pridobljeni (neustrezna uporaba)
- Starost:
  - prirojena: zelo stara
  - pridobljeni: lahko nastane hitro
- Znatnost: znatna napaka
  - omejena ali onemogočena uporaba
  - lahko relativna
- Skritost: skrita napaka

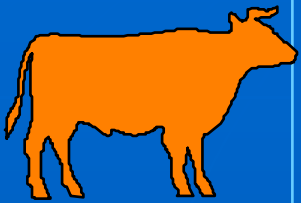

NAPAKE IN RAZVADE

Upiranje pri molži

- Definicija:
  - upiranje molži takoj po prodaji ali neposredno po telitvi
    - brez zunanjega vzroka, pri zdravem vimenu in blagi in pravilni molži
    - se občasno ali stalno ponavlja
- Znaki:
  - upiranje, poskakovanje, brcanje, leganje, molža brez pomoči drugih oseb ni mogoča
- Starost:
  - prirojena (zelo stara)
  - pridobljena: že 2-3 dni
- Znatnost: znatna napaka
  - izguba mleka
- Skritost: skrita napaka

NAPAKE IN RAZVADE

Sesanje vimena

■ Definicija:

- trajna razvada sesanja lastnega vimena, lahko tudi vimena sosednje živali

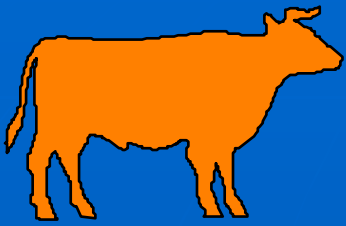
■ Starost:

- lahko hitro: 2 do 3 dni
- lahko z oponašanjem drugih krav (hlevska razvada)

■ Znatnost: znatna napaka

- izguba mleka
- prenos razvade na druge živali
- jamstvena napaka samo takoj po nakupu živali ali telitvi
- v določenih primerih ni jamstvena napaka
  - prehodna navada po porodu ali odstavitvi

■ Skritost: skrita napaka

IZPAD NOŽNICE - 1

Prolapsus vaginae

■ Vrste:

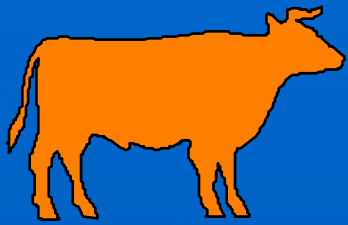
- delna (partialis)
- popolna (totalis)
- občasen, ponavljajoč (habitualis)

■ Vzroki:

- mlahavost vagine, starost, številni porodi, prehrana, visoka proizvodnja, delo, transport, ležišče

■ Posledice:

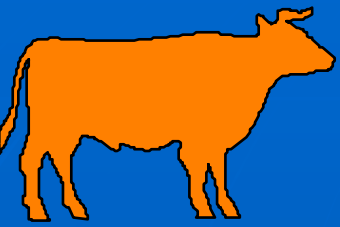
- poškodbe izpadlih delov, flegmona, vnetje materničnega vratu, sepsa, uremija, zapiranje seča

IZPAD NOŽNICE - 2

Prolapsus vaginae

- Skritost:
  - delni izpadi (habitualni) so skrita napaka
- Znatnost:
  - znatna napaka pri živalih za razplod
- Starost:
  - 24 ur:
    - transport
    - brejost
    - draženje črevesja
  - brazgotine: star proces, recidive

ZAOSTALO TREBILO - 1

■ Vrste:

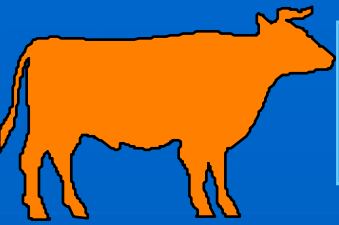
- fiziološko : krave 3 do 8 ur po porodu
- patološko: krave 8 do 24 ur po porodu
  - 12 ur po porodu pride do masovne infekcije (Beier-Scheetz)

■ Vzroki:

- infekcije (bruceloza, druge bakterije)
- atonija maternice, hidrops plodovih ovojnic
- torzija maternice, abortus

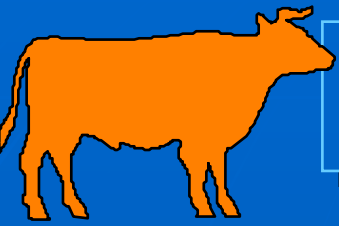
■ Posledice:(po različnih avtorjih)

- kronično vnetje maternice
- neplodnost
- manjša mlečnost (pri 50 - 60 % živali manj mleka)

ZAOSTALO TREBILO - 2

- manjši apetit, hujšanje
  - pri 75 - 80 % živali moteno splošno stanje
  - pri 20 - 25 % živali večje zdravstvene motnje (Rodesta)
  - pri 3 % pogin, zakol v sili
  - pri 20 % neplodnost, hiranje
  - pri 50 - 60 % manjše motnje
  - pri 20 - 25 % nemoten puerperij (Kaay - Goetze)
- Jamstvo:
- kot redhibitorna napaka se ocenjuje kadar so posledice trajne
    - potrebno je dokazati, da je bolezensko stanje res posledica zaostale posteljice in ne drugih vnetnih procesov v maternici
    - specialno jamstvo ob nakupu
    - mnenje veterinarja

VODENICA PLODOVIH OVOJNIC - 1

■ Vzrok:

- nabiranje tekočine v plodovih mehurjih (tudi do 200 litrov):
  - bolezni srca, ledvic, jeter (motnje v cirkulaciji) plodu in matere
  - torzije plodovih ovojnic, popkovine

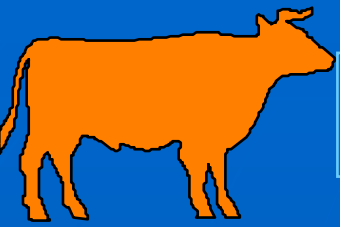
■ Vrste živali, ki pogosteje obolevajo: krava, psica, mačka

■ Posledice:

- abortus v 7. ali 8. mesecu brejosti
- hujšanje, izguba plodu, komplikacije, preležanine, sepsa

■ Forenzična presoja:

- vzrok nastanka in posledice vodenice plodovih ovojnic so odvisne od primarne bolezni (jetra, ledvica, srce)

VODENICA PLODOVIH OVOJNIC - 2

■ Starost:

- kronična, neozdravljiva bolezen (več mesecev)
- anomalije na plodu (stare kot plod)
- vodenica zaradi torzije popkovine: nastane hitro

■ Skritost:

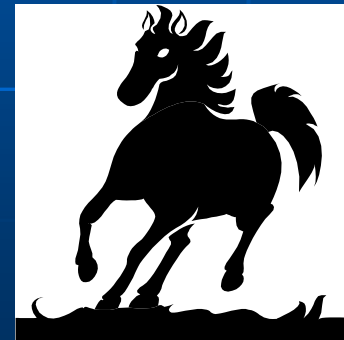
- je skrita napaka

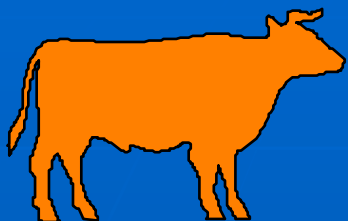
■ Znatnost:

- znatna napaka:
  - direktne in indirektne škode

NAPAČNE DIAGNOZE PRI PREISKAVAH NA BREJOST

NAPAČNE DIAGNOZE PRI PREISKAVAH NA BREJOST - SPLOŠNO (1)

■ Vrste:

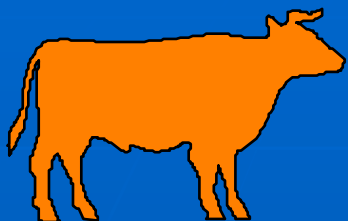
- Neugotovljena brejost pri breji živali (4 x pogosteje kot naslednja)
- Ugotovljena brejost pri nebreji živali

■ Skritost:

- Pomota je kmalu vidna (lastnik jo sam ugotovi), sledi tožba
  - 13 % vseh škodnih primerov (nemške zavarovalnice)
  - večji del škod nastane kot posledica malomarnega dela veterinarja
    - (odgovornost veterinarja)

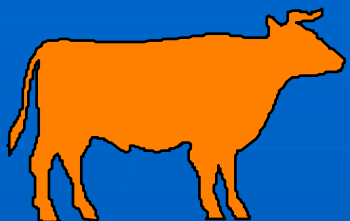
■ Vzrok:

- Malomarno opravljene preiskave
  - najpogosteje: v 3. do 7. mesecu brejosti (68 -75%)
  - redkeje: v brejosti 6. do 8 tednov (10-11%)

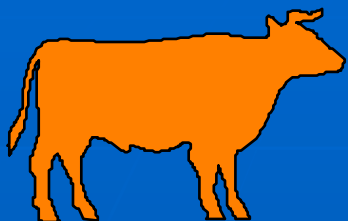
NAPAČNE DIAGNOZE PRI PREISKAVAH NA BREJOST - SPLOŠNO (2)

- **Odgovornost veterinarja:**
  - Sama po sebi napačna diagnoza še ni temelj za odgovornost
    - odgovornost nastopi, če nastane škoda
    - ugotoviti krivdo veterinarja
    - ugotoviti ali obstoja zveza med krivdo in storjeno napako
- **Ugotavljanje krivde:**
  - Objektivno presoditi ali:
    - je veterinar ravnal malomarno in je popolnoma zanemaril strokovno pravilno preiskavo
    - za postavitev diagnoze ni upošteval vseh možnosti, torej je pregled opravil pomanjkljivo
    - je kljub nejasnemu, dvomljivemu izvidu jasno in nedvoumno brejost izključil ali jo potrdil

NAPAČNE DIAGNOZE PRI PREISKAVAH NA BREJOST - SPLOŠNO (3)

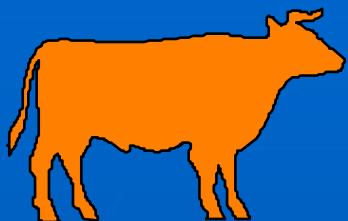
- Vrste odgovornosti veterinarja:
  - malomarno ravnanje veterinarja:
    - če postavlja diagnozo brejosti na podlagi ustnega poročila ali zabeleške o času pripusta, zadnjega gonjenja ali pregonitve
    - če daje izjave o brejosti brez preiskave
  - površna ali pomanjkljiva preiskava:
- Doba brejosti v kateri od veterinarja lahko pričakujemo pravilno diagnozo brejosti:
  - veterinar specialist: drugačna zahteve kot od veterinarja brez takšne specializacije

NAPAČNE DIAGNOZE PRI PREISKAVAH NA BREJOST - SPLOŠNO (4)

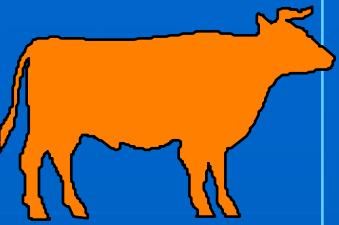
■ Zunanja znamenja brejosti:

- zunanja znamenja: povečan obseg trebuha, edem sramnice, rast vimena
  - (niso podlaga za natančno diagnozo, zanesljiva šele v pozni brejosti,)
- premikanje plodu, poskus balotiranja plodu skozi trebušno steno
  - (so znaki brejosti le s pridržkom in to le pri pozitivnem izidu)
- povprečne gube na sramnici pri govedu (negotovo znamenje, neuporabno)
- izcedek iz nožnice (ni zanesljivo znamenje za nebrejost, možen tudi med brejostjo)

NAPAČNE DIAGNOZE PRI PREISKAVAH NA BREJOST - SPLOŠNO (5)

- Rektalni pregled
  - izvid je negativen samo takrat, če je bilo mogoče pretipati celo maternico in pri tem ni bilo nobenih znamenj brejosti
    - izjema: bolezenski procesi v maternici in zato povečan obseg
- Vaginalni pregled (se opravi v dvomljivih primerih)
- Možne diagnoze pri ugotavljanju brejosti so:
  - je breja
  - ni breja
  - dvomljiva diagnoza (nejasno stanje)
    - rejcu je treba stanje pojasniti; ponoven pregled

FORENZIČNA PRESOJA UGOTAVLJANJA BREJOSTI PRI GOVEDU

- V preteklosti forenzično zanesljiva diagnoza: šele 4. ali 5. mesec brejosti
  - izurjeni veterinarji: ugotovitev diagnoze že v 2. do 3. mesecu brejosti
- Danes:
  - zaradi novih diagnostični metod se danes zahteva ugotovitev brejosti najpozneje do konca 3. meseca (nekatero evropske države, tudi pri nas)
  - veterinar s povprečnim znanjem: najpozneje pri 10 tednih
  - specialist za zatiranje jalovosti: z 8 tedni ali prej
  - prva brejost: že pri 4,5 do 5 tednih
  - krava: pri 5 do 6 tednih

FORENZIČNA PRESOJA UGOTAVLJANJA BREJOSTI PRI KOBILI - 1

- Drugačni kriteriji za malomarno delo kot pri govedu brejost ugotavljajo večinoma specialisti ali veterinarji, ki imajo nadpovprečno znanje na tem področju
  - Izurjeni veterinarji: ugotovitev brejosti že zgodaj
- Znamenja brejosti:
  - spremenjena konzistenca gravidne maternice od 18. do 23. dneva in od 40. do 50. dneva:
  - v maternici tvorba mehurčkaste oblike, ki se pozneje spremeni v vrečasto izboklino, ki fluktuirira
  - značilne vaginalne spremembe: od 3. tedna brejosti
  - možen nastanek ovarialnih foliklov v zgodnji brejosti, kljub brejosti

FORENZIČNA PRESOJA UGOTAVLJANJA BREJOSTI PRI KOBILI - 2

- Ugotavljanje prisotnosti gonadotropinov, estrogenov in progesterona
  - gonadotropini: ugotavljamo 42. do 120. dan oz. 40. do 137. dni po pripustu
    - krvni serum (Ascheim-Zondek-Küstov test)
    - žabji test (Galli-Mainini)
  - estrogeni v urinu:
    - Allen-Doisy test: od 100. dneva
    - reakcija Cuboni-Poguth: od 115. dneva
    - reakcija po Cuboniju: od 125. dneva

Preiskave na te hormone so dobre, vendar ne povsem zanesljive (navede se rezultat testa in ne diagnoze breja ali nebreja)

FORENZIČNA PRESOJA UGOTAVLJANJA BREJOSTI PRI KOBILI - 3

- progesteron:
  - radioimunska ali encimskoimunska metoda: 17. do 21. dni po zadnjem pripustu (vse vrste domačih živali)
  - možnih je do 35% napačnih diagnoz
    - 10% zaradi zaostalih rumenih teles (vnetja maternice)
    - 5% zaradi skrajšanega ali podaljšanega ciklusa
    - 15 do 20% zaradi zgodnje embrionalne smrti
    - večina embrionalnih smrti v 4. in 5. tednu brejosti

UGOTAVLJANJE BREJOSTI PRI SVINJAH, MALIH PREŽVEKOVALCIH

- Preiskave opravljajo večinoma nespecializirani veterinarji
- Načini ugotavljanja:
  - rektalno (večje svinje, vsaj 150 kg težke, stare najmanj 15 mesecev; normalno velike roke):
    - primerjava velikosti maternične arterije in zunanje črevnične arterije (A.uterina media, A. iliaca externa)
      - v tretjem mesecu brejosti imata obe približno enak premer
      - zaznamo brnenje maternične arterije
  - laboratorijsko:
    - estrogeni v urinu: 26. do 30. in od 85 dneva brejosti
    - histološka preiskava biopsiranega vzroca nožnične sluznice
  - rentgensko :
  - skelet plodu pri svinji (po Wintzerju): od 69. do 76. dneva brejosti
  - skelet plodu pri ovci in kozi (po Beneschu): po 60. do 62. dnevu brejosti

UGOTAVLJANJE BREJOSTI PRI PSICI IN MAČKI

- Otipavanje stene trebušne votline:
  - psica: ampulaste razširitve maternice: od 18. do 38. dneva
    - (najbolje od 24. do 32. dneva)
  - mačka: ampulaste razširitve maternice: od 15. do 18. dneva
  - oblika teh razširitev se okrog 40. dneva spremeni v enakomerno cilindrično zadebelitev.
- Rentgensko:
  - psica: po 50. dnevu
  - mačka: od 45. do 48. dneva
- Ultrazvok:
  - odvisno od usposobljenosti veterinarja
    - velike pasme: po 18. dnevu (21.do 23.dan)
    - manjše pasme: težje
  - odvisno od ločljivosti aparata

UGOTAVLJANJE ALI JE PLOD ŽIV

- Ugotavljanje brejosti se nanaša na čas preiskave. Če pri drugem pregledu brejost ni ugotovljena, veterinar ni storil napake zaradi malomarnosti. Plod lahko v vsakem stadiju odmre (različni vzroki), se resorbira ali ga žival zvrže. Upoštevati okoliščine.
- Previdne izjave, čeprav so znaki, da je plod živ
  - gibanje plodu, srčni toni itd.
- Diagnoza: v času pregleda znaki življenja so ali znakov življenja ni
  - ne izjavljamo, da je plod živ ali mrtev
- Napačne izjave:
  - mumificiran plod: odškodninski zahtevki
    - ob začetku procesa jih je rektalno težko prepoznat
      - ocena, da gre za površnost veterinarja pri delu zato šele ob koncu izsuševanja plodu
  - postavljena diagnoza, da ni breja:
    - napačna diagnoza je posledica malomarnosti

VRSTE ŠKOD ZARADI NAPAČNE DIAGNOZE BREJOSTI - 1

- Brejost pri živali, ki ni breja:
  - izguba zaradi podaljšanja časa nebrejosti, izpada mladičev, izgube mleka,
  - negospodarnosti reje zaradi zapoznele brejosti, izgube časa pri preskoku ene
  - pripustne sezone pri kobilah
- Ugotovitev pri ponovnem pregledu, da prvotno domnevno breja žival ni breja:
  - škoda nastane, če na podlagi pregleda lastnik brejo kravo izloči kot jalovo
  - ali jo zdravi zaradi jalovosti in zaradi tega zvrže

VRSTE ŠKOD ZARADI NAPAČNE DIAGNOZE BREJOSTI - 2

- Dokazilo škode zaradi malomarnosti pri napačno postavljeni diagnozi:
  - postaviti vzročno zvezo med napačno diagnozo in škodo
- Abortus, ki nastane zaradi zdravljenja po napačni diagnozi brejosti:
  - luščenje rumenega telesa
    - do 5. meseca
  - izpiranje maternice (zgodnja brejost)
    - abortus 48 do 72 ur po izpiranju (ne vedno)
  - osemenjevanje breje živali

ABORTUSI PRI PREISKAVAH NA BREJOST - 1

- Sodno zelo pomembno.
  - Pogosta krivda veterinarja
- Abortus kot posledica rektalne ali vaginalne preiskave.
  - Strokovno opravljena preiskava:
    - pravilno, z občutkom in hitro
  - Rektalna preiskava:
    - majhna možnost abortusa
  - Vaginalni pregled:
    - večja možnost abortusa, če preiskava ni opravljena previdno
      - povečana nevarnost infekcije
      - mehanično sproženje abortusa pri dolgi in grobi preiskavi, ki traja več kot 0.5 do 1 minuto

ABORTUSI PRI PREISKAVAH NA BREJOST - 2

- Če pride po preiskavi do abortusa:
  - še ni dokaz, da je kriv nepravilen poseg
- Vzroki so lahko drugje, pregled le pospeši
  - labilna brejost
  - infekcije
    - brucele, trihomonas, kampilobakter, nespecifične bakterijske, virusne ali glivične infekcije plodovih ovojnic ali maternice
  - neposredna ali stalno trajajoča travma na maternico ali plod
  - trajna telesna podhladitev
  - telesna obremenjenost
  - motnje krvnega obtoka
  - delovanje toksinov pri hudih notranjih boleznih matere
  - bolezni in motnje v razvoju plodu
  - pomanjkanje hormonov

ABORTUSI PRI PREISKAVAH NA BREJOST - 3

- **Odgovornost veterinarja:**
  - če je bila rektalna preiskava opravljena tako nestrokovno, da bi povzročila zmečkanine ovojnic ali plodu, razvezo plodovih ovojnic ali luščenje rumenega telesa
  - pri kravah breji 30. do 60. dni se moramo izogibati vsakega pritiska, ker bi lahko povzročili poškodbo in smrt plodu zaradi poškodb srca;
  - izogibati se je treba dolgotrajnim rektalnim preiskavam, da bi izsilili diagnozo, še posebno ponavljanje preiskave v istem dnevu

ABORTUS ZARADI STRAHU

- Definicija:
  - Veterinar zaradi neprimerne ravnanja, preiskave ali zdravljenja povzroči abortus zaradi strahu
- Humana medicina:
  - psihična travma dokazano lahko vzrok za abortus
    - strah, grozljivi dogodki, neprijetne novice)
- Strah (tesnoba, razburjenje) pri živalih ni nikdar čisti vzrok za abortus, je le dejavnik, ki ga sproži.
- Strašilni poskusi pri kravah (pok, svetlobna telesa) pri kravah niso sprožili abortusa (Andres).

ABORTUS PO CEPLJENJU - 1

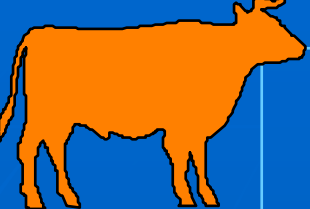
- Ni še pojasnjeno ali je s cepljenjem mogoče sprožiti abortus (zaradi alergične reakcije).
  - Zdravi, normalni brejosti cepljenje ne more škodovati.
  - Pri labilni brejosti to možnost dopuščajo
    - visok odstotek prekinjene brejosti pri kravah, ki so imele dvojčke
- Nekateri avtorji menijo, da je cepljenje visoko brejih živali problematično (dvig telesne temperature).
- V nekaterih državah plačuje država odškodnino za škodo, ki je nastala zaradi abortusov po cepljenju ali tuberkulinizaciji.
  - Nemčija: poseben sklad za abortuse nastale do 10 dni po cepljenju, če so bili izključeni drugi vzroki

ABORTUS PO CEPLJENJU - 2

- Slovenija:
  - Lastnik lahko zahteva odškodnino, če je škoda nastala zaradi cepljenja.
- Veterinar mora v skladu z določili 154. in 155. člena zakona o obligacijskih razmerjih dokazati, da je škoda nastala brez njegove krivde ter da ni vzročne povezave med nastankom škode in opravljenim dejanjem.

POŠKODBE PRI PREISKAVAH NA BREJOST

- Te poškodbe se nanašajo predvsem na poškodbe rektuma
  - raztrganine: praviloma se pozdravijo brez posledic
  - perforacije: zaradi posledic lahko ogrozijo življenje živali
    - peritonitis, flegmona, abscesi
  - možne druge poškodbe
    - zaradi padca, bega ipd.
- Preprečevanje poškod:
  - fiksacija živali, gladka roka, kratki nohti, pravilen potek preiskave
  - ne uporabljamo sile, pri nastanku krvavitev ugotoviti mesto, obseg in globino poškodbe; o poškodbi obvestimo lastnika, razložimo posledice

POŠKODBE MATERNICE PRI GINEKOLOŠKEM ZDRAVLJENJU

- Možne posledice zdravljenja plodnostnih motenj:
  - vnetje potrebušnice, krvavitve, hude poškodbe po krvavenju, zakoli v sili, pogini
- Odgovornost veterinarja zaradi malomarnosti:
  - preslabo fiksirana žival
  - uporaba neprimernih inštrumentov
  - uporaba prevelike sile

NEUSPEŠNO DELO PRI PORODIH

POMANJKLJIVA PRIPRAVA NA POROD

- Presoja pomoči pri porodu: vsak primer posebej
- Opazovalci si ne morejo predočiti stanja in nepravilnosti, ki jih je ugotovil porodničar. Strokovni izvedenec mora presoditi vsak primer posebej in pretehtati vse možnosti in nevarnosti.
- Pogoji za pravilen potek poroda:
  - brezhiben inštrumentarij
  - zadostna zaloga zdravil
  - sepsa in antisepsa
    - pravica veterinarja odkloniti pomoč pri porodu, če je pred tem zdravil
    - puerperalna obolenja ali pomagal pri porodu z inficiranim plodom
  - varnost prisotnih ljudi in živali

POMOČ PRI PORODU

NAPAČNE DIAGNOZE PRI PREISKAVAH

- Pravilna diagnoza:
  - pogoj in podlaga za prognozo in terapijo

- Dolžnosti veterinarja:
  - skrbna preiskava živali
  - splošno stanje, pregled matere in plodu
  - natančna diagnoza
  - embriotomija, carski rez (pristanek lastnika)
  - pojasnitev diagnoze lastniku
  - prognostična ocena
  - odločitve o prenehanju ali nadaljevanju zdravljenja

PREKINITEV PORODA

- Pomoč pri težkem porodu:
  - dolgotrajen, slabo zdravstveno stanje porodnice
  - dva porodničarja
  - nekateri posegi samo s soglasjem lastnika
  - prekinitev dela zaradi navora največ do 12 ur
    - samo če to dopušča splošno zdravstveno stanje porodnice in če gre za svež porod
    - če delovne razmere ne omogočajo izvedbe poroda
      - prevoz na drugo mesto

POŠKODBE PRI EKSTRAKCIJI IN NARAVNAVI - 1

- Indikacija: žival ne more roditi z lastnimi močmi, čeprav so:
  - porodne poti dovolj široke
  - plod v normalni legi, položaju in drži
- Najpogostejše indikacije za pomoč z vleko:
  - krave, telice, manj ovce in koze, redko pri kobilah,
  - svinje in mesojedi -omejene možnosti
- Cilj ekstrakcije: izvleči plod brez poškodbe matere
- Škode:
  - natrganine, raztrganine
    - nastanejo tudi pri spontanah porodih
  - perforacije
  - poškodbe opornega aparata
  - zgnečenje N. obturatoriusa

POŠKODBE PRI EKSTRAKCIJI IN NARAVNAVI - 2

■ Število pomočnikov:

- velike živali: več kot 3 do 4 možje presega dovoljeno mero
- sila ne sme biti tako velika, da premakne kravo z njenega ležišča
- mehanične naprave so neprimerne, ker sile ne moremo dovolj nadzorovati

■ Odgovornost veterinarja:

- za ukrepe pri porodni pomoči je odgovoren veterinar - porodničar
  - ekstrakcija z nedovoljeno surovo silo
  - če so pomočniki vlekli pri ne dovolj odprtem materničnem vratu, nepopolno odviti maternici, napačnih legah, položajih in držah, ki bi jih morali prej potisniti nazaj in poravnati
- če je z njegovo krivdo ali brez nastala raztrganina, ki je ni odkril
- če opusti preiskavo po porodu, je to malomarnost pri delu
- z ugotovljeno poškodbo seznaniti lastnika
  - odločitev o nadaljnjih ukrepih

ŠKODE PRI UPORABI PORODNIH INŠTRUMENTOV

- Ravnanje zahteva določeno mero skrbnosti in nadzorovanje inštrumentov med posegom:
  - uporaba očnih kavljev
  - kavlji za ekstrakcijo mrtvih telet v zadenjski legi
    - pomemben dober oprijem
  - posebna previdnost pri kavljih z ostro konico za pomoč pri porodu malih živali
  - žični kavlji za svinje
  - porodne klešče za svinje in male prežvekovalce (manjša nevarnost)
- Odgovornost veterinarja:
  - škode zaradi nekontrolirane uporabe orodij
    - strokovna napaka iz malomarnosti
  - škode zaradi izrabljenega starega orodja
    - strokovna napaka iz malomarnosti

FORENZIČNA PRESOJA KUŽNIH BOLEZNI

FORENZIČNA PRESOJA KUŽNIH BOLEZNI

Splošno

- VEČINA KUŽNIH BOLEZNI DOMAČIH ŽIVALI IMA IZRAZIT REDHIBITORNI ZNAČAJ IN IMA VSE LASTNOSTI JAMSTVENE NAPAKE
  - specialno jamstvo zagotavlja:
    - da so živali imune za določene kužne bolezni
    - da v čredi, od koder izvirajo ni določenih kužnih bolezni
    - da so iz črede, v kateri so živali odporne na določene bolezni
- ODGOVORNOST VETERINARJA PRI PREPREČEVANJU IN ZATIRANJU KUŽNIH BOLEZNI
  - strokovne napake
  - kazenska odgovornost

POSTOPEK ZA FORENZIČNO PRESOJO

- POTREBNO JE UGOTOVITI, DA GRE ZA KUŽNO BOLEZEN IN POSTAVITI DIAGNOZO
- STAROST PROCESA
  - DOLOČITI, KDAJ JE KUŽNA BOLEZEN NASTALA
- ZNATNOST BOLEZNI
- SKRITOST BOLEZNI

ODGOVORNOST

POSTAVITEV DIAGNOZE - METODE

■ VRSTE PREISKAV:

- klinična preiskava, alergijski testi, serološke preiskave, bakteriološke preiskave, biopsije, raztelesba, diagnostični zakol, patohistološke preiskave, laboratorijska in mikroskopska preiskava, preiskave krvi, biološki poskus, tkivne kulture, EM

■ UPORABITI ČIMVEČ RAZLIČNIH METOD

- dopolnjevanje rezultatov
- zanesljivejša diagnoza
- pomoč pri določanju starosti procesa in časa okužbe
  - izjemoma so za dokaz kužne bolezni dovoljene samo serološke in alergijske reakcije, čeprav diagnoza s tem ni povsem zanesljiva
- bolezni v pravilniku in drugih normativnih aktih
  - diagnostične metode
  - usposobljenost laboratorija

STAROST PROCESA - 1

UPORABITI ČIMVEČ NAVEDENIH PODATKOV:

- Presoja kritičnega časa, ko je prišlo do okužbe, kje in kdaj so nastopili pogoji za pojav kužne bolezni, pri kateri sta za pojav potrebni menjava in poslabšanje življenjskih pogojev
  - izjave prisotnih prič
  - uradne evidence
  - podatki o kraju iz katerega je prodajalec, o kraju prodaje in prevzema živali, o poti od prodajalca do kupca, o kraju, kjer je kupec doma
- Pogoji, v katerih je žival živel, kaj se je pred boleznijo z njo dogajalo
  - prehrana, transport, letni čas, vremenska nihanja
    - pri prodajalcu, pri kupcu, v času transporta, v času predaje živali novemu lastniku
      - posebno pomembno pri pogojnih boleznih

STAROST PROCESA - 2

- Trajanje inkubacije:
  - fornezično je pomembna najkrajša inkubacija
    - individualna presoja posameznih primerov
  - inkubacija odvisna od:
    - živali:
      - vrsta, pasma, kategorija, starost, spol, kondicija, splošno zdravstveno stanje, prehrana, prirojena in pridobljena imunost
    - povzročitelja:
      - vrsta, virulentnost, masovnost infekcije, hitrost prodiranja v organizem
      - intenzivnost poteka bolezni, sam potek, klinična slika, trajanje, kakovost in obseg nastalih sprememb
    - zunanje okoliščine:
      - način uporabe, izkoriščanje živali, mesto infekcije, stanje organa na mestu inokulacije, način inokulacije povzročitelja, življenjski pogoji pred, med in po infekciji

STAROST PROCESA - 3

- Potek bolezni
  - splošno stanje, klinični znaki
- Raztelesba živali
  - jakost, kvaliteta, lokalizacija, regresivnost, progresivnost, vnetne spremembe
  - ugotovitev kužne bolezni, določitev starosti nastalih sprememb oz. kdaj so se začele razvijati glede na čas infekcije oz. začetka bolezenskih sprememb
    - negativen raztelesbeni izvid - v nekaterih primerih dokaz za bolezen (tetanus)
  - patohistološka preiskava
    - dodatna pomoč pri postavljanju diagnoze, pomoč za dokazovanje starosti procesa
    - specifične spremembe pri nekaterih boleznih

STAROST PROCESA - 4

- Alergijske in serološke preiskave
  - uporabne za dokazovanje starosti procesa
  - pojav protiteles določen čas od infekcije
  - čas ne sovpada s časom pojava kliničnih znakov ali patoloških sprememb

ZNATNOST / SKRITOST

■ ZNATNOST:

- znatna napaka
- pravica do jamstva
  - večine kužnih bolezni se ne da odstraniti
  - zakol, ubijanje, omejevanje gibanja in uporabe, neuporabnost za delo, razplod
  - izjemoma živali ozdravijo brez posledic
  - nadomestilo za stroške zdravljenja, izguba dobička, razlika med prodajno in klavno vrednostjo
  - ogrožajo življenje in zdravje ljudi in živali
  - prenos na druge živali in človeka

■ SKRITOST:

- v stadiju inkubacije in v začetku bolezni je skrita napaka

ODGOVORNOST

- Zakon in drugi akti
  - materialna odgovornost
  - kazenska odgovornost
- Odgovornost fizičnih in pravnih oseb
  - imetnik živali
    - prijava bolezni, pogoji reje itd.
  - veterinar
    - diagnostika, preventiva in terapija kužnih bolezni v skladu z veljavno zakonodajo in dosežki znanosti
  - delovne organizacije

NORMATIVNI AKTI

■ Zakon o veterinarstvu

- Pravilnik o razvrstitvi živalskih kužnih bolezni, določitvi načina in postopka obveščanja ter določitvi laboratorijskih testov in metod
- Navodilo o načinu pošiljanja materiala, ki je potreben za diagnostično preiskavo
- Pravilniki in navodila o ukrepih za ugotavljanje, preprečevanje in zatiranje posameznih živalskih kužnih bolezni npr. klasične prašičje kuge, SIP, BSE, leptospiroze, listerioze, tuberkuloze itd.
- Odredba o označevanju domačih živali v prometu
- itd.

PRIMERI

■ Slinavka in parkljevka:

- ugotoviti tip virusa

Steklina:

- pregled možganov
  - diagnostične metode:
    - imunofluorescenca, mikroskopske preiskave, biološki preiskus na miškah

■ Vranični prisad:

- diagnostične metode:
  - patomorfološka preiskava
  - laboratorijske metode
    - bakteriološka, serološka

TUBERKULOZA (Tuberculosis)

- Splošno (1)

- Definicija: infekcijska bolezen ljudi in živali
  - specifično vnetje
  - kroničen potek
- Povzročitelj: bakterije vrste *Mycobacterium*
  - ljudje: *M. tuberculosis*, *M. bovis*
  - kokoši: *M. avium*
  - govedo: *M. bovis*
  - prašiči: *M. tuberculosis*, *M. bovis*, *M. avium*
  - atipične oblike: *M. intracellulare* in drugi sevi
- Najpogostejši način infekcije:
  - preko dihal (govedo), preko prebavil (prašiči, perutnina), preko kože, vimeva, spolnih organov (okužena jajca)

TUBERKULOZA (Tuberculosis)

- Splošno (2)

- Širjenje bolezni:
  - intenzivnost proizvodnje
  - slabi življenjski pogoji
  - padec imunske odpornosti
- Značilnosti tuberkuloze:
  - specifično vnetje z nastajanjem tuberklov
  - granulacijsko tkivo
    - epiteloidne celice, gigantociti (velikanke), limfoidne celice
  - slaba vaskularizacija in toksini mikobakterij
    - regresijske spremembe
      - vrsta in virulentnost mikobakterije, rezistenca organizma)
    - eksudativne spremembe
    - proliferacijske spremembe

TUBERKULOZA (Tuberculosis)

- Splošno (3)

- Spremembe:
  - patomorfološke
  - klinične
- Obsežnost procesa:
  - omejene na posamezen organ
  - generalizirane
- Spremembe odvisne od:
  - vrste živali
  - vrste povzročitelja
- Lokacija sprememb:
  - pljuča, bezgavke, seroze, vime, pri perutnini jetra

TUBERKULOZA

(Tuberculosis) - Splošno (4)

- Potek:
  - prve spremembe na mestu vdora infekta ali v najbližnjih bezgavkah (primarno žarišče)
    - pogosto težko ugotovljivo
    - začetne spremembe v regionalnih bezgavkah
- Primarni reaktivni proces:
  - povečane, edematozne, na prerezu sivkaste barve, slaninastega videza, polnokrvnost, lahko pikčaste krvavitve
    - najpogosteje preskapularne, ledvične in pljučne bezgavke
  - pomembne za presojo zlasti pri klanju goved, zlasti pozitivnih reaktorjev na tuberkulin (*M. tuberculosis*, *M. avium*)
- Starost takšnih sprememb: ni ugotovljena, verjetno 14 dni
- Uporabnost za forenziko:
  - ni dovolj, potrebna je izolacija povzročitelja in tipizacija

FORENZIČNA PRESOJA TUBERKULOZE - 1

- UGOTAVLJANJE DIAGNOZE:
  - klinični izvid, rezultat tuberkulinizacije, bakteriološka preiskava, serološka preiskava, PCR, tipizacija, patoanatomske spremembe, patohistološka preiskava
- Klinična slika:
  - kroničen potek, redko jasno vidni klinični znaki, nespecifičnost, ni dovolj za diagnozo, lahko postavimo samo sum
- Inkubacija:
  - zelo dolga, ni je mogoče natančneje določiti
- Raztelesba
  - patoanatomske spremembe so značilne, potrdi se jih s histološko preiskavo; s histološko preiskavo se določi tudi starost procesa
    - fiksacija spremenjenega tkiva v puferiranem formalinu

FORENZIČNA PRESOJA

TUBERKULOZE - 2

- Bakteriološke metode:
  - nezanesljive, dolgotrajne
  - mikroskopsko ni mogoče razlikovat povzročitelja
    - pri govedu infekcijo z *M. avium* in *M.tuberculosis* ne ocenjujemo kot tuberkulozo, razen če so spremembe zelo obsežne
- Serološke metode
  - hemaglutinacijski test
- Dokazovanje posameznih vrst mikobakterij:
  - PCR (Polymerase Chain Reaction)
- Tipizacija mikobakterij
  - RFLP (Fingerprinting, Restriction Fragment Length Polymorphism)

FORENZIČNA PRESOJA TUBERKULOZE - 3

■ STAROST PROCESA:

- velikost, razširjenost in zgradba tuberkuloznih sprememb, debelina in sestava novonastalega vezivnega tkiva v okolici tuberkuloznega procesa, še posebno pa stanje regresivnih sprememb (zasiritev, poapnitev)
- razvoj makroskopsko vidnih tuberklov (lahko že s kazeozno nekrozo) : 20 do 30 dni (od dneva infekcije)
- poapnelost tuberklov: starejši proces - najmanj 50 dni
  - ugotovitev patoanatomskih sprememb:
    - zanesljiva tuberkuloza
  - negativna patomorfološka preiskava:
    - ni uporaben za presojo (ne moremo izključiti infekcije)

FORENZIČNA PRESOJA TUBERKULOZE - 4

- Tuberkulinska reakcija: intrakutano, izvajanje strogo po predpisih, tuberkulinizacijo in odčitavanje opravi ista oseba
  - govedo: infekcija z *M. bovis*
    - specifična infekcija, specifična reakcija
  - senzibilizacija na tuberkulin
    - predalergično stanje: 5 do 56 dni (povprečno 30 dni)
    - najkrajši rok za forenziko je 8 dni
  - desenzibilizacija tuberkuloznih goved po tuberkulinizaciji:
    - nastanek: 7 do 8 dni po i/c aplikaciji tuberkulina
    - trajanje: povprečno okrog 30 dni
    - forenzični pomen: možnost prevar
      - desenzibilizacija s s/c aplikacijo večjih količin tuberkulina tuberkuloznemu govedu
        - začetek po 5 do 6 dneh, trajanje vsaj 8 do 12 tednov

FORENZIČNA PRESOJA TUBERKULOZE - 5

- Ponovitev tuberkulinizacije: šele po najmanj 30 dneh
- Nespecifična reakcija na tuberkulin:
  - vzrok so infekcije z drugimi bakterijami
    - mikobakterije: *M.avium*, *M.tuberculosis*, *M.paratuberculosis*, apatogene acidorezistentne bakterije
    - drugi povzročitelji : trihofitija, ehinokokoza, fotosenzibilizacija
- Lažna negativna reakcija na tuberkulin (labilno stanje):
  - inficirano govedo, ki še ni razvilo protiteles :
    - manj kot 8 dni po okužbi
  - tuberkulozno govedo z oslabeлим imunskim sistemom
    - oslabelost zaradi tuberkuloze ali drugih vzrokov (anergija)
  - nastanek ravnotežja med makro-in mikroorganizmom
    - mikroorganizmi ne sprožijo imunske reakcije, so imunsko inertni (imunska anergija)

FORENZIČNA PRESOJA TUBERKULOZE - 6

- Pozitivna reakcija: = trajna okužba, posledica je zakol
  - govedo je pozitivno na tuberkulozo, če izloča *M.bovis*
  - govedo, prašič in kokoš so pozitivni na tuberkulozo, če so pozitivno reagirali pri tuberkulinizaciji
  - redhibitorna napaka, jamstvo, razveljavitev pogodbe
  - tuberkulinizacija: opravljena v osmih dneh
    - najkrajši rok predalergijskega obdobja
      - 2 do 4% napačnih rezultatov
      - forenzično tudi pozitiven rezultat tuberkulinizacije ni povsem zanesljiv dokaz, da ima žival tuberkulozo, negativen rezultat pa ni zanesljiv dokaz, da žival tuberkuloze nima
      - na podlagi tuberkulinizacije ne moremo določiti mesta sprememb, obsega in starosti procesa
        - potrebne so dodatne diagnostične metode
          - patomorfološka, bakteriološka, PCR

UKREPI V SLOVENIJI

- tuberkulinizacija vseh govedi nad 3 mesece starosti
  - izločitev in zakol obolelih govedi najkasneje 30. dni po diagnozi, izolacija dvorišča, omejitev prometa
- negativna reakcija: dve negativni tuberkulinizaciji
- kontrola prometa z mlekom
  - samo reje proste tuberkuloze
  - pasterizacija mleka iz okuženih hlevov
- promet z mesom pozitivnih živali
- izločanje kokošjih jat z več kot 30% pozitivnih živali
- kontrola fazanerij, rej nojev in druge perutnine
- prepoved reje perutnine v hlevih za govedo in prašiče

TUBERKULOZA PRI GOVEDU

- Povzročitelj: *M.bovis*
  - nespecifične infekcije: *M. tuberculosis*, *M. avium*
    - večinom brez sprememb
    - ni širjenja primarnega žarišča
    - ni širjenja mikobakterij na druga mesta
    - organizem klice hitro uniči
    - izjemoma spremembe na vimenu in uterusu (*M. avium*)
      - infekcija se ocenjuje kot negativna, razen v primeru izločanja klic ali če se ugotovi razširjene spremembe, ki so sta jih povzročili ti dve vrsti mikobakterij
- Način infekcij:
  - preko dihal
  - preko prebavil
- Najpogostejše lokacija:
  - pljuča, bezgavke, vime, prebavila, seroze

TUBERKULOZA PRI PRAŠIČIH - 1

- Povzročitelj:
  - *M. bovis* (kazeozna nekroza)
  - *M. avium* (proliferativne spremembe)
- Način infekcije: preko prebavil (p/o)
- Napogostejše lokacije:
  - v bližini vstopnega mesta infekta:
    - submandibularne bezgavke (43.3 %)
    - mezenterialne bezgavke (12.5 %)
    - mediastinalne bezgavke (redkeje)
- Tuberkulinizacija:
  - tuberkulin proti *M. avium* in *M. bovis*

TUBERKULOZA PRI PRAŠIČIH - 2

- Ugotovitev povzročitelja:
  - obvezna tipizacija povzročitelja
- Hitrost nastajanja spremembe:
  - počasi
  - kalcifikacija: 44 do 48 dni po infekciji
- Znatnost:
  - manjše ekonomske škode
  - izločanje živali v zakol pred razvojem obsežnejših sprememb
    - plemenske živali:
      - znatna napaka
    - klavne živali:
      - ocena glede na veterinarskosanitarne predpise o pregledu mesa (manjvredno meso)

TUBERKULOZA PSOV IN MAČK

PES

■ Povročitelj:

- *M. tuberculosis* (66.0 %)
- *M. bovis* (33.0 %)
- *M. avium* (6.9 %)

Lokacija:

- pljuča (64.8 %)
- prebavila (31.5 %)
- koža (3.6 %)

■ Tuberkulinizacija:

- tuberkulin proti
M. avium in *M. bovis*
- notranja stran stegna

MAČKA

■ Povročitelj:

- *M. tuberculosis* (4.0 %)
- *M. bovis* (95.0 %)
- *M. avium* (3.0 %)

Lokacija:

- pljuča (56.6 %)
- prebavila (30.4 %)
- koža (13.0 %)

■ Diagnostika:

- bakteriološka preiskava
- patomorfološka preiskava
- serološka preiskava

TUBERKULOZA PRI PERUTNINI - 1

- Povzročitelj: *M. avium*
- Nespecifične reakcije:
  - kratkotrajna senzibilizacija *M. tuberculosis*, *M. bovis*
    - zelo redko
- Način infekcije:
  - per os
- Napogostejše lokacije:
  - jetra
  - črevesje
  - vranica
  - kostni mozeg
- Klinična diagnoza:
  - ni zanesljiva, možen samo sum

TUBERKULOZA PRI PERUTNINI - 2

- Starost procesa:
  - vidne tuberkulozne spremembe: 30 do 40 dni od infekcije
  - razvoj senzibilizacije: povprečno po 4 do 8 tednih
    - prepozna tuberkulinizacija
- Znatnost:
  - odvisna od vrednosti okužene perutnine, odstotka inficiranih živali
    - znatna napaka: 30% pozitivnih reaktorjev
      - uničenje cele jate
    - manj kot 30 % reaktorjev:
      - saniranje jate, stroški se upoštevajo pri presoji znatnosti
    - ne glede na odstotek reaktorje se uniči vse stare živali
      - znatnejša napaka

TUBERKULOZA PRI KONJIH

- Zelo odporni na tuberkulozo
- Povzročitelj: *M. avium*
  - izjemoma patogen za konja
- Tuberkulinizacija:
  - neuporabna
    - skoraj vedno nespecifične pozitivne reakcije
- Starost procesa:
  - patomorfološka preiskava
    - raztelesba, patohistologija

FORENZIČNA PRESOJA TUBERKULOZE - povzetek (1)

- Ugotavljanje bolezni (dokazovanje tuberkuloze):
  - raztelesbeni izvid in patohistološka preiskava
    - diagnoza, starost procesa
  - bakteriološka preiskava
  - tuberkulinizacija
- Znatnost:
  - govedo, prašiči, perutnina za rejo in pleme:
    - znatna napaka
  - klavne živali:
    - znatnost odvisna od presoje užitnosti mesa za prehrano
- Skritost: skrita napaka
  - specialna jamstva za plemenske živali

FORENZIČNA PRESOJA TUBERKULOZE - povzetek (2)

■ Raztelesbeni izvid in patohistološka preiskava

- diagnoza, starost procesa
  - prašiči, perutnina:
    - vsak tbc proces je specifičen - znatna napaka
  - govedo:
    - neznatne spremembe, omejene na en organ - bakteriološka preiskava
    - *M. tuberculosis*, *M. avium* - nespecifične infekcije - napaka ni znatna
    - znatne, obsežnejše spremembe - znatna napaka, ne glede na povzročitelja

■ Bakteriološka preiskava:

- potrebna za presojo kadar :
  - so patomorfološke nespecifične
    - prvi teden po infekciji
  - je potrebno ugotoviti vrsto povzročitelja

FORENZIČNA PRESOJA TUBERKULOZE - povzetek - 3

■ Tuberkulinizacija:

- govedo, prašiči, perutnina:

- pozitivna reakcija 8 dni po prevzemu živali:

- pozitivna na tuberkulozo
- prodajalec prevzame vse obveznosti jamstva,
- druge preiskave niso potrebne

- negativna reakcija 8 dni po prevzemu živali:

- kupec lahko zahteva jamstvo
- starost procesa mora dokazati s patomorfološko preiskavo

- pozitivna reakcija po tem roku:

- kupec lahko zahteva jamstvo
- starost procesa mora dokazati s patomorfološko preiskavo

- specialna jamstva za plemenske živali

FORENZIČNA PRESOJA TUBERKULOZE - 7

ODGOVORNOST VETERINARJA - 1

- Pogoji, da ocena pozitivne reakcije pri tuberkulinizaciji kot zanesljiv dokaz za tuberkulozo (dolžnosti veterinarja):
  - preveriti, da žival vsaj 30 dni pred tem ni bila tuberkulinizirana
  - pred tuberkulinizacijo oceniti splošno zdravstveno stanje živali
  - strogo intrakutana aplikacija tuberkulina
    - s/c aplikacija povzroči desenzibilizacijo
    - nastopa po 5 do 6 dneh, traja 8 do 12 tednov
      - strokovna napaka in možnost prevar
      - tuberkulozna goveda v tem času reagirajo negativno
  - ocena kožne reakcije v predpisanem roku
  - presoja reakcije na podlagi debeline kožne gube in kakovosti otekline
  - ponovna tuberkulinizacija šele po predpisanem premoru

FORENZIČNA PRESOJA TUBERKULOZE - 8

ODGOVORNOST VETERINARJA - 2

- Neupoštevanje teh pogojev:
  - strokovna napaka, lahko celo kaznivo dejanje
- Veterinar, ki izdaja veterinarsko spričevalo o tuberkulozi na podlagi tuberkulinizacije mora:
  - navesti, s katerim tuberkulinom je bila narejena
  - opisati celoten postopek
  - opisati rezultate

BRUCELOZA

(Brucellosis) - 1

- Definicija: kronična infekcijska bolezen, zoonoza
- Povzročitelj:
  - govedo:
    - *B. abortus*, *B. suis*, *B. melitensis*
  - prašiči:
    - *B. suis*, *B. melitensis*
  - ovce, koze:
    - *B. melitensis*, *B. ovis*
  - konj:
    - *B. abortus*
- Rezervarji infekcije: divje živali, ptice, insekti
- Klinični znaki: nekroze prizadetih organov, abortusi

BRUCELOZA (Brucellosis) - 2

- **Zakonodaja:**
  - bolezen v zakonu
  - predpisana diagnostika: metoda počasne aglutinacije in klinični podatki
    - plemenska goveda in prašiči: enkrat letno
    - drobnica: odvisno od epizootiološke situacije
- **Obvezna diagnostična preiskava:**
  - govedo, prašiči, drobnica:
    - 15 dni po abortusu
    - pri pojavu kliničnih znakov bruceloze
    - pri ugotovitvi značilnih patomorfoloških sprememb
    - pri pojavu bruceloze pri ljudeh

BRUCELOZA (Brucellosis) - 3

- **Ukrepi:**
  - prepoved gibanja
  - ubijanje, zakol
  - kastracija prašičev
  - neškodljivo odstranjevanje fetusov, plodovih ovojnic, placente in trupel
  - diagnostične preiskave v dvorišču, diagnostične preiskave v okuženem kraju
  - prepoved uporabe mleka
  - omejitev naravnega pripusta
  - dezinfekcija
  - odstranjevanje stelje
  - pakiranje hlevskega gnoja

BRUCELOZA (Brucellosis) - 4

■ Sum bolezni:

- govedo: 30 do 100 enot aglutinina / 1 ml seruma
- drobnica: 20 do 50 enot aglutinina / 1 ml seruma
- prašiči: sumljiva in pozitivna metoda RVK
  - ponovna preiskava po dveh mesecih
    - 2x aglutinacija in RVK vzporedno

■ Potrditev bolezni

- govedo: 100 ali več enot aglutinina in pozitivna RVK/ 1 ml seruma
- drobnica: 50 ali več enot aglutinina in pozitivna RVK/ 1 ml seruma
- prašiči:
  - 100 ali več enot aglutinina in pozitivna RVK / 1 ml seruma
    - novo okužena reja
  - 50 ali več enot aglutinina in pozitivna RVK / 1 ml seruma
    - v že okuženi reji

BRUCELOZA (Brucellosis) - 5

- Upoštevati še:
  - anamnezo, epizootiološko situacijo, klinične podatke
- Prenehanje bolezni:
  - trije pregledi v presledku treh mesecev:
    - vsi negativno
  - goveda:
    - 15 dni od zadnje telitve negativno
  - drobnica, prašiči:
    - dva pregleda v presledku treh mesecev, tretji pregled 60 dni kasneje: vsi negativno

BRUCELOZA GOVEDI - 1

- Povzročitelj: *B. abortus*, *B. suis*, *B. melitensis*
- Mesto infekcije: gravidni uterus, plodove ovojnice
- Klinični znaki: najbolj izraziti med brejostjo
  - abortus
    - infekcija pred osemenitvijo:
      - abortus v 4. do 5. mesecu
    - infekcija v prvih dveh tretjinah brejosti:
      - abortus v 5. do 8. mesecu
        - redko prej ali kasneje
    - izjemoma abortirajo 36 dni po infekciji, običajno mine več časa, največkrat 2 do 4 mesece po infekciji
    - telice inficirane prvič v zadnji tretjini brejosti (7. do 9. mesec)
      - lahko telijo, vendar tele praviloma pogine v nekaj dneh
        - brucelozna septikemija
  - pred abortusom neznatni znaki splošne infekcije

BRUCELOZA GOVEDI - 2

- Skrita infekcija, razvoj kliničnih znakov z gravidnostjo
- Posledice bruceloze
  - krave in telice:
    - povečana odpornost (po enem do dveh abortusih), kasneje normalne brejosti
    - jalovost (pregonitve, ne pride do oploditve)
      - izločitev iz reje in zakol
  - biki:
    - nekroze mod:
      - opazne 4 tedne po infekciji (možna izolacija brucel)
  - teleta:
    - praviloma se težko inficirajo
    - po infekciji se brucele hitro izločijo iz organizma

BRUCELOZA GOVEDI - 3

■ Patomorfološke spremembe

- serozen ali hladetinast edem plodovih ovojnic
  - del ovojnic ali v celoti
- rumenkastorjave sluzaste obloge na horionu, posebno okrog kotiledonov
- izrazito rdeči, deloma nekrotični kotiledoni
- motne plodne tekočine s kosmiči gnoja, fibrina in tudi krvnih strdkov
- v abortiranih plodovih najdemo spremembe, ki so posledica akutne septikemije
- po abortusu pogosto vnetje maternice, običajno kronično, zelo dolgotrajno (mesece ali leta), lahko mastitis
- pri bikih lahko drobne, multiple nekrotične spremembe mod, kasenje obsežnejše nekroze

BRUCELOZA GOVEDI - 4

UPORABNOST PREISKAV ZA FORENZIČNO PRESOJO

■ Diagnoza bolezni

- klinična slika:
  - neznačilna, premalo za diagnozo
  - abortus: samo sum bruceloze
  - preiskava plodovih ovojnic in raztelesba plodu: premalo za diagnozo
- bakteriološka preiskava:
  - plod, plodove ovojnice, kotiledoni, sveža placenta, mleko in sperma
  - pozitivna bakteriološka preiskava: dokaz bolezni
  - negativna bakteriološka preiskava ne izključuje možnosti infekcije
    - ni uporabna za diagnozo
  - dolgotrajnost
- biološki poskus na budri: enako kot bakteriološka preiskava

BRUCELOZA GOVEDI - 5

- laboratorijske preiskave krvi in mleka:
  - ugotavljanje specifičnih protiteles
    - MPP je samo orientacijska metoda, ni dovolj za dokaz bolezni v sodne namene
    - aglutinacija seruma (SA): pozitiven rezultat je dokaz bolezni
- Starost procesa:
  - anamneza, epizootiološki podatki
  - abortus:
    - najmanj 36 dni po infekciji z brucelami
    - običajno po daljšem času - 2 do 4 mesece
  - vidna oteklina mod: čez 3 do 4 mesece
  - akutni brucelozni orhitis: 2 do 4 tedne po infekciji

BRUCELOZA GOVEDI - 6

- protitelesa se pojavijo 2 do 6 tednov po infekciji
  - hitrost nastajanja protiteles
    - način infekcije, količineapovzročitelja, stanje uterusa inficirane živali
    - manjša proizvodnja protiteles pri brejih živalih (občasno)
  - 10 do 14 dni po abortusu lahko serološko negativne
  - po 14 dneh serološko pozitivne
  - vakcinalna protitelesa
    - vakcinacija po 8 mesecu starosti
      - protitelesa ostanejo 1 do 2 leti po vakcinaciji
- Znatnost: je znatna napaka
  - izrazita kužna bolezen, velika izguba telet in mleka, vzrok za sterilnost, nevarnost za druge živali in nevarnost za ljudi
- Skritost: je skrita napaka

BRUCELOZA GOVEDI - 7

- **Odgovornost imetnika živali**
  - so odgovorni za vnos bruceloze v reje, ki so bile bruceloze proste
  - so odgovorni za neizvajanje ukrepov za preprečevanje in zatiranje bruceloze v okuženih čredah
  - odgovornost zaradi neupoštevanja zakonskih določil
  - zaradi ohranjanja boleznih v okuženem dvorišču
- **Odgovornost veterinarja**
  - za pravilnost diagnoze
  - za odgovornost ob vakcinaciji

BRUCELOZA PRI SVINJAH - 1

- Povzročitelj: *B suis*, *B.melitensis*
- Dovzetnost:
  - vsi prašiči, ne glede na starost
    - mlade živali največkrat ne zbolijo, do spolne zrelosti skoraj popolna imunost
- Prenos infekta:
  - mleko, plodove tekočine in ovojnice, izcedek iz uterusa, sperma, lahko urin in feces
- Najpogostejši vir infekcije:
  - okužen merjasec
- Posledice:
  - abortusi, pogini pujskov, jalovost

BRUCELOZA PRI SVINJAH - 2

■ Klinični znaki:

• svinje:

- infekcija pred oploditvijo, med pripustom ali v zgodnji brejosti: abortus (3. do 4. mesec)
- infekcija v zadnjem stadiju brejosti - prezgodnji porodi, mrtvi in nevitelni pujski

• merjasci:

- v začetku infekcije povečanje enega ali obeh mod, kasneje atrofija

■ Forenzična presoja:

• sum bolezni:

- klinična slika, patomorfološka preiskava

BRUCELOZA PRI SVINJAH - 3

- Potrditev bolezni:
  - pozitivna bakteriološka preiskava
    - negativen rezultat bolezni ne izključuje
  - pozitivna serološka preiskava
    - negativen rezultat bolezni ne izključuje
  - pozitivna reakcija pri nekaterih spolno zrelih živalih v čredi je znak, da so lahko tudi druge okužene in da so lahko prenašalci bolezni, čeprav so serološko negativne
  - reakcija je pozitivna 3 do 4 tedne po abortusu in lahko ostane nekaj mesecev, dokler spremembe v uterusu ne izginejo

BRUCELOZA PRI SVINJAH

- 4

- **Znatnost: zelo znatna napaka**
  - težko izkoreninjenje, velika materialna sredstva, velike ekonomske izgube, zaščitnega cepljenja pri svinjah ni
- **Starost:**
  - inkubacija: najmanj 14 dni
  - serološko pozitivne: po 14 dneh
    - dokazovanje starosti procesa po tem času:
      - epizootiološki podatki, starost živali in spolna zrelost
- **Skritost: skrita napaka**
- **Odgovornost:**
  - imetnik plemenskih svinj, še posebno pa merjascev je moralno in materialno odgovoren, da je reja prosta boleznim
  - veterinar (in drugi strokovnjaki na farmah) so odgovorni, če se zaradi njihove malomarnosti vnese bolezen v čredo

BRUCELOZA DROBNICE - Melitokokoza (1)

- Povzročitelj: *B. melitensis*
- Dovzetnost:
  - govedo, svinje, pes, človek
    - ta oblika bruceloze je za človeka najnevarnejša
- Klinični znaki:
  - zgodnja infekcija:
    - abortus v 3. do 4. mesecu gravidnosti
  - pozna infekcija:
    - prezgodnji porod, slabotna jagnjeta

BRUCELOZA DROBNICE - Melitokokoza (2)

- Potrditev bolezni v forenzične namene:
  - klinična preiskava in patomorfološka preiskava:
    - samo sum
  - pozitivna bakteriološka preiskava
    - negativen rezultat bolezni ne izključuje
  - pozitivna serološka preiskava
    - serološka metoda: klasična aglutinacija seruma (SA)
    - negativen rezultat bolezni ne izključuje
    - med brejostjo in do 14 dni po porodu ali abortusu je lahko reakcija negativna
    - pozitivna reakcija pri nekaterih spolno zrelih živalih v čredi je znak, da so lahko tudi druge okužene in da so lahko prenašalci bolezni, čeprav so serološko negativne
      - pozitiven ali sumljiv rezultat pomeni okuženost črede
  - pomembni so epizootiološki podatki

BRUCELOZA DROBNICE - Melitokokoza (3)

- Znatnost: zelo znatna napaka
  - uničenje črede (ubijanje živali)
  - strogo omejevanje prometa z živalmi in uporabe sumljivih ovac in koz ter njihovih delov
- Starost:
  - serološko pozitivne: 2 do 6 tednov po infekciji
  - dva tedna je najkrajši rok za dokazovanje starosti procesa
  - upoštevati epizootiološke podatke
- Skritost: skrita napaka
- Odgovornost: ker gre za izrazito zoonozo ima neupoštevanje zakonskih predpisov o prometu drobnice iz okužene črede, mesa in mleka za posledico kazensko odgovornost

LEPTOSPIROZA (Leptospirosis)

- Splošno (1)

- Definicija:
  - akutna septikemična infekcijska bolezen ljudi in živali
- Klinični znaki:
  - ikterus, hemoglobinurija, abortusi
- Vir infekcije:
  - klicenosci
    - prebolele živali
      - najpogosteje goveda, svinje
      - kontaminacija okolice z urinom - voda, hrana, zemlja
    - glodalci, zlasti podgane
  - okužene stoječe vode
- Pogosto pogojna bolezen
  - slaba prehrana, slabi pogoji bivanja, naporni transporti ipd.

LEPTOSPIROZA

(Leptospirosis) - Splošno (2)

■ Povzročitelj:

- različni serotipi bakterije *Leptospira interrogans*
  - *Leptospira interrogans* serovar *pomona*
  - *Leptospira interrogans* serovar *grippityphosa*
  - *Leptospira interrogans* serovar *icterohaemorrhagiae*
  - *Leptospira interrogans* serovar *canicola*

■ Geografsko pojavljanje:

- nižinska poplavna področja
- neurejeni živinorejski obrati (glodalci)

■ Patogeneza:

- leptospire pridejo v kri, pride do razpadanja eritrocitov, posledica je anemija, hemoglobinurija in ikterus
- strupeni razkrojni produkti poškodujejo stene krvnih žil, posledica so krvavitve, edemi in nekroze na koži in sluznicah

LEPTOSPIROZA PRI GOVEDU - 1

- **Dovzetnost:**
  - vse kategorije, vse starosti
- **Inkubacija: ni točno znana**
  - najkrajša 4 dni
  - povprečno 6 do 10 dni, lahko tudi 14
- **Klinični znaki:**
  - perakutna oblika
    - propadanje velike količine eritrocitov, hemoliza po 5 do 12 urah, zelo moteno splošno stanje, padec telesne temperature, rdeč urin, blag ikterus
    - smrtnost do 100 %

LEPTOSPIROZA PRI GOVEDU - 2

- akutna oblika
  - lažja oblika, težja oblika
  - pri težji obliki - močno zvišana telesna temperatura, slabo splošno stanje, rumeno obarvano in krvavo mleko, rdeč urin, iketrične sluznice, nekroze kože, težka vnetja sluznic, še posebno konjunktiv in ustne sluznice; napihnjjenost, pogosti so abortusi
  - takšna oblika nastane lahko že 12 ur po prvih znakih bolezni, traja 2 do 3 dni
  - znatno manjša smrtnost kot pri perakutni obliki
- subakutna oblika
  - počasnejši potek, hemoglobinurija in ikterus trajajo 5 do 10 dni, posledice so kronični nefritisi
  - smrtnost 5 do 10 %

LEPTOSPIROZA PRI GOVEDU - 3

■ Raztelesba:

- spremembe odvisne od povzročitelja in oblike
  - ikterus in drobne krvavitve v podkožju in na serozah
  - v podkožju vratu so obilni serozni podlivi rdečkaste barve
  - povečana jetra (temnorumenkaste barve - ikterus, suh in krhek parenhim), žolčnik poln gostega žolča
  - težka parenhimska degeneracija ledvic, lahko kronični intersticijski nefritis
  - moten urin, temnordeče barve
  - povečana vranica malinaste barve, povečane bezgavke
  - parenhimska degeneracija miokarda
  - obstipacija prebiralnika; lahko tudi vnetje črevesne sluznice

LEPTOSPIROZA PRI

GOVEDU - 4

FORENZIČNA PRESOJA (govedo, konji, psi)

- Ugotavljanje bolezni:
  - epizootiološki podatki
  - klinični znaki
  - raztelesba
  - bakteriološka preiskava
    - mikroskopsko (temno polje), hemokultura
      - prve štiri dni bolezni,
    - aseptičen odvzem krvi, dostava v laboratorij v 24 urah
  - serološka preiskava
    - nastanek protiteles:
      - šesti ali sedmi dan bolezni
      - dvakratni odvzem krvi
        - pred sedmim dnevom in po sedmem dnevu bolezni (10. do 14. dan)

LEPTOSPIROZA PRI GOVEDU - 5

- Serološka preiskava- tolmačenje rezultatov
  - negativna prva in pozitivna druga preiskava
    - rezultat pozitiven na leptospirozo
  - negativna prva in druga preiskava
    - negativno na leptospirozo
  - opravljena samo druga preiskava in je negativna
    - negativno na leptospirozo
  - opravljena samo druga preiskava in je pozitivna
    - ponovitev preiskave čez 8 dni
  - povečanje titra protiteles
    - pozitiven rezultat na leptospirozo
  - neznatno povečanje titra ali enak titer
    - prebolelost leptospiroze in diferencialno diagnostično drugo bolezen
      - babezioza, anaplazmoza, antraks

LEPTOSPIROZA PRI GOVEDU - 6

- Starost procesa:
  - upoštevati klinično obliko
  - raztelesbeni izvid
  - epizootiološke podatke
    - krajša inkubacija
      - hitrejši potek bolezni, težje patološke spremembe
    - perakutna oblika s smrtnim izidom
      - najmanj 4 do 5 dni po infekciji
    - akutna oblika
      - do pojava hemoglobinurije vsaj 8 do 10 dni
    - subakutna oblika
      - 9 do 14 dni od infekcije do pogina

LEPTOSPIROZA PRI GOVEDU - 7

- Znatnost:
  - težje oblike
    - znatna napaka
      - pogosta smrtnost, oslabelost živali, izguba proizvodnje
  - lažje oblike
    - ni znatna napaka
      - možnost zdravljenja, preventivna cepljenja

LEPTOSPIROZA PRI KONJIH - 1

- Pogosta pri konjih
- Forenzično manj pomembna
- Inkubacija: ni točno določena
- Klinični znaki:
  - visoka temperatura, zelo moteno splošno stanje, ikterus, ki po 6 do 7 dneh postopoma izgine
  - 4 do 5 dan od začetka bolezni se začne stanje vidno popravljati
  - 7 dan je žival afebrilna
  - popolno ozdravljenje - po nekaj tednih
  - pogost serofibrinozni ali hemoragični iridociklitis, ki mine po 10 dneh
    - ker gre za notranje vnetje oči, se to okvaro presoja enako kot mesečnost

LEPTOSPIROZA PRI KONJIH - 2

FORENZIČNA PRESOJA

- Ugotavljanje bolezni:
  - klinična slika
  - laboratorijske preiskave
  - diferencialna diagnostika
    - IAK, influenza, piroplazmoza, antraks, šigeloza
- Starost procesa:
  - samo ocena glede na inkubacijo pri drugih živalskih vrstah in pri ljudeh; od infekcije do pojava vidnih znakov: 8 do 10 dni
- Znatnost:
  - znatna napaka: dolgotrajnost obolenja, pogin, trajne okvare (oči)
    - upoštevanje inkubacijske dobe
  - ni znatna napaka: majhna smrtnost, konji ozdravijo

LEPTOSPIROZA PRI PRAŠIČIH - 1

- **Dovzetnost:**
  - velika
  - klicenoštvo
  - najtežje oblike pri pujskih - mortalnost do 25 %
- **Klinični znaki: težka septikemija ali blaga infekcija ali abortus**
  - mlajše živali
    - resne motnje splošnega stanja, visoka temperatura, inapetenca, iketrus, izrazit konjunktivitis; pogin ali hitro okrevanje
  - svinje
    - neznatne motnje splošnega stanja, zelo pogosti abortusi, zastajanje placent, endometritisi, sterilnost, večina svinj ozdravi po 6 do 10 dneh

LEPTOSPIROZA PRI PRAŠIČIH - 2

■ Raztelesba

- močan iketrus, krvavitve, eksudat v seroznih votlinah, degeneracija parenhimskih organov

FORENZIČNA PRESOJA

■ Ugotavljanje bolezni:

- serološko (zlasti po abortusu)
- bakteriološko (zlasti po abortusu)
- diferencialna diagnostika
  - svinjska kuga, rdečica, pastereloza, salmoneloza

■ Starost:

- od inkubacije do pojava kliničnih znakov: 7 do 20 dni
- trajanje bolezni: 6 do 10 dni

LEPTOSPIROZA PRI PRAŠIČIH - 3

- Znatnost:
  - znatna napaka
    - pri abortusu in posledični sterilnosti plemenskih svinj, pri poginu večjega števila pujskov
  - drugi primeri:
    - nima značilnosti jamstvene napake
    - živali ozdravijo in hitro okrevajo
- Skritost:
  - je skrita napaka
- Odgovornost:
  - odgovornost za pojav leptospiroze v reji
  - svinje se lahko vakcinira, obolele pa zdravi

LEPTOSPIROZA PRI PSIH - 1

■ Klinični znaki:

- hiter potek, povišana telesna temperatura, apatija, inapetenca, bljuvanje, v začetku zaprtost, kasneje driska, ikterus in znaki težke okvare ledvic - poliurija, oligurija, anurija; konjunktivitis; suha ustna sluznica, po 3 do 4 dneh nekroze ustne sluznice (ogaben vonj po urinu),
- trajanje: običajno 1 teden

■ Posledice:

- težke oblike
  - pogin
- lažje oblike
  - ozdravitev
  - redno ostanejo kronična vnetja ledvic

LEPTOSPIROZA PRI PSIH - 2

■ Raztelesba:

- dehidracija, ikterus, hemoragični gastroenteritis, nefroza ali nefritis, parenhimska degeneracija jeter in miokarda, povečanje bezgavk, akutno povečana vranica, razjede ustne sluznice, krvavitve po serozah, volj po urinu (uremija)

FORENZIČNA PRESOJA:

■ Ugotavljanje bolezni:

- klinični znaki
- raztelesba
- laboratorijske metode
  - ugotovitev leptospir v urinu in ledvicah (bakteriološko, mikroskopsko)
  - patohistološka preiskava ledvic
- diferencialna diagnostika: nasia kuga, kužni hepatitis

LEPTOSPIROZA PRI PSIH - 3

- Starost:
  - anamneza: možnost okužbe (stik z glodalci, lov, izleti ipd.)
  - najkrajša inkubacijska doba: 7 dni (lahko do 20 dni)
    - ulkusi v ustih: nastanejo 3. do 4. dan bolezni
    - nefroza: lahko zelo hitro, uremija že v 1 do 2 dneh
    - nastanek fokalnega kroničnega nefritisa: 2 do 3 tedne
    - nastanek kroničnega intersticijskega nefritisa z znatnim razmnoževanjem veziva: nekaj mesecev
    - če patohistološka slika ledvic ni izrazita: od nastanka bolezni do pogina minilo najmanj 1 teden
    - napogosteje 10 do 14 dni

LEPTOSPIROZA PRI PSIH - 4

■ Znatnost:

- znatna napaka

- velika smrtnost akutno obolelih psov, nezanesljiv izid zdravljenja (pozna diagnoza)
- preživeli psi - kronične okvare ledvic, endokarditisi, degenerativne spremembe na aorti in arteriji pulmonalis
- zmanjšana vrednost, neuporabnost

■ Skritost:

- skrita napaka

- težko opazna v času inkubacije in začetku bolezni

AKTINOMIKOZA (Actinomycosis) - 1

- Definicija: kronična, infektivna, nekužna bolezen domačih živali
- Povzročitelj:
  - *Actinomyces bovis* (kosti, redkeje mehka tkiva) - aktinomikoza
  - *Actinobacillus lignieresii* (mehka tkiva) - aktinobaciloza
    - pogosto se naselijo v ustni votlini in na koži zdravih živali (komezali)
    - patogenost: v pogojih, ki so ugodni za njihovo razmnoževanje
    - poškodbe jezika in ustne sluznice z grobo hrano (posebno med zobmi), poškodba zobnih alveol, poškodbe kože po kastracijah, poškodbe seskov pri svinjah nastalih pri sesanju (z zobmi pujskov)
- Dovzetnost:
  - govedo (najpogosteje, posebno mlada)
  - svinje (vime)
  - druge vrste živali (redko)
  - človek (redko)

AKTINOMIKOZA (Actinomycosis) - 2

- Inkubacija: ni točno znano
- Klinični znaki:
  - brstenje vezivnega tkiva in kronični gnojni procesi z vidnimi drobnimi rumenkastimi zrci specifičnimi za to bolezen
    - granula - druze
- Potek : počasen
  - v začetku splošno stanje ni spremenjeno
  - tkivne zadebelitve so neboleče, hladne
    - večje spremembe lahko motijo ali povsem onemogočijo hranjenje, žvečenje, požiranje, lahko ovirajo dihanje
  - vime - prenehanje sekrecije mleka
  - hujšanje, lahko pogin zaradi širjenja procesa v vitalne organe

AKTINOMIKOZA (Actinomycosis) - 3

■ Patogeneza:

- vdor povzročitelja v sluznico → nastanek majhnih primarnih vozličkov (levkociti, makrofagi, večjedrne celice velikanke, fibroblasti), ki so ogrodje nastajajočega granulacijskega tkiva → granulomi in aktinomikomi z družami (podobni sarkomu) → progresivna rast v okolico → možnost širjenja na druga mesta preko krvi (metastaze podobne tumorjem)

■ Najpogostejša mesta primarnih sprememb:

- glava
  - čeljust, jezik, žrelo, ustna sluznica, koža grlnega področja, nosna votlina
- vime
- drugi deli telesa

AKTINOMIKOZA (Actinomycosis) - 4

- proces v kosteh:
  - razvoj sarkomu podobnega procesa: razkroj kostnine, osificirajoč periostitis, izbočenje in deformacija kosti , fistulacija (navzven, navznoter), mehki aktinomikomi
- proces v jeziku:
  - začetek na bazi jezika, razjede in vozlički , razmnoževanje veziva, otrditev jezika ("leseni jezik"), razširitev procesa v regionalne bezgavke, redkeje v tonzile
- vime pri svinjah:
  - trde novotvorbe, lahko zelo velike

AKTINOMIKOZA (Actinomycosis) - 5

FORENZIČNA PRESOJA

- Ugotavljanje bolezni:
  - makroskopsko, mikroskopsko, bakteriološka preiskava
  - diferencialna diagnoza
    - tuberkuloza, novotvorbe
- Starost procesa:
  - počasna rast
  - presoja velikosti, konzistence in obsežnosti razpadajočega tkiva
    - močna otrditev jezika, trda izboklina na kosti: vsaj nekaj tednov
    - primarni vozlički velikosti lešnika v mehkih tkivih: približno 3 tedne
    - primarni vozlički v velikosti oreha v mehkih tkivih: približno 1 mesec
    - metastaze: niso pomembne za ocenjevanje starosti procesa

AKTINOMIKOZA (Actinomycosis) - 6

■ Znatnost:

- goveda za zakol: ni znatna napaka
  - meso užitno brez omejitev, spremenjeni deli telesa so manjvrtni
- pitovna goveda, plemenska goveda: zelo znatna napaka
  - jamstvena napaka (tiho jamstvo - 2 tedna)
  - težke spremembe s posledicami, ki se jih ne da odstraniti, hiranje in neuporabnost živali
  - vedenje značilno za tumorje, dolgotrajno in nezanesljivo zdravljenje
    - zakol v sili

■ Skritost: lastnosti skrite napake

- počasen razvoj na mestih, kjer jih je težko opaziti, vidne spremembe šele po daljšem času, tudi če je kupec spremembo opazil, jo prodajalec lahko označi kot nepomemben proces, ki bo izginil in ne bo motil normalne uporabe živali

VRANIČNI PRISAD (Anthrax) - 1

- Definicija:
  - infekcijska bolezen septikemičnega značaja z akutnim povečanjem vranice in serozno- hemoragičnim prežetjem podkožja in seroz
- Povzročitelj: *Bacillus anthracis*
- Dovzetnost:
  - govedo
  - ovce
  - konji
  - prašiči
    - redko, pogojno
      - infekcija z velikim številom spor
      - bolj odporna kot druge vrste živali
  - koze (redko)

VRANIČNI PRISAD (Anthrax) - 2

- Večja dovzetnost (predispozicija):
  - visoko selekcionirane, visoko produktivne
  - mlade živali dobrega rejnega stanja
  - povečane telesne obremenitve
    - težko delo, transport, dolgotrajna hoja v neugodnih razmerah
  - enteritis, menjava zob, dlake
- Inkubacija:
  - splošno: 2 do 3 dni
  - govedo, konj: najmanj 3 dni (Manninger)
  - prašiči: 2 do 7 dni (Glässer)
  - ovce, koze: 1 dan
- Način okužbe:
  - peroralno (hrana ali voda okužena s sporami)
  - preko ran na koži in sluznicah

VRANIČNI PRISAD (Anthrax) - 3

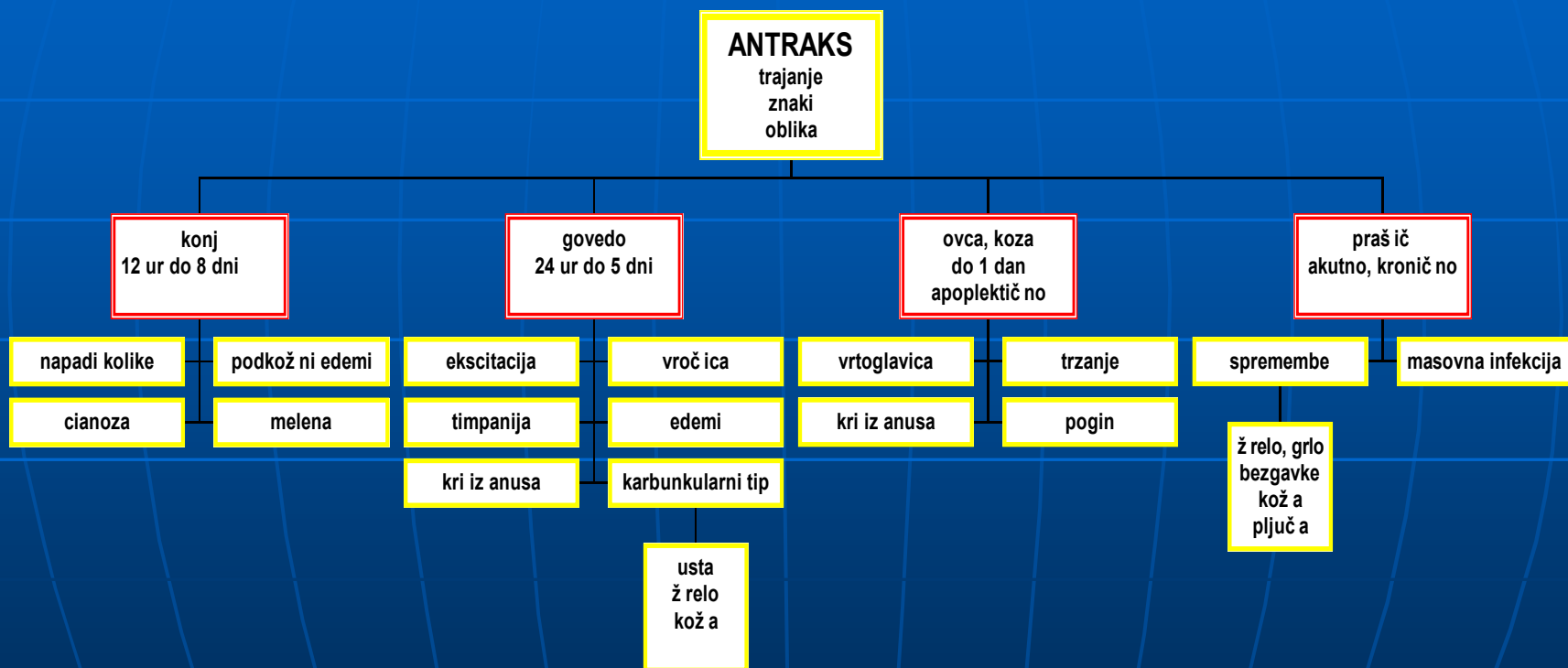
■ Potek:

- okužba → prehod v tonzile in bezgavke → nastanek razmer ugodnih za razvoj → razmnoževanje in širjenje po organizmu → klinična oblika bolezni
  - odpornost (prirojena, pridobljena z vakcinacijo)

■ Klinična slika:

- okužba p/o - septikemija
  - perakutna oblika:
    - apopleksija - nenaden pogin brez kliničnih znakov bolezni
    - običajno pri prvih primerih okužbe in pri ovcah
  - akutna in subakutna oblika:
  - nagel dvig telesne temperature, mrzlica, na začetku brez drugih posebnih znakov (ohranjen apetit, lahko delajo), kasneje se nenadoma pojavijo izraziti klinični znaki

VRANIČNI PRISAD (Anthrax) - 4

VRANIČNI PRISAD (Anthrax) - 5

■ Raztelesba:

- vse živalske vrste: možne neznačilne oblike
  - slabo izraženi znaki, neznačilna mesta
- septikemična oblika:
  - hiter razpad (gnitje), običajno močna napihnjenost, nepopolna otrplost, izcejanje temno rdeče krvi iz telesnih odprtih, ki postane na zraku svetlejša, pri razpadajočih truplih gosto tekoča, temno rdeča (katranasta) kri
  - splošni znaki septikemije in zadušitve
    - močan edem in krvavitve v podkožju, pod sluznicami in serozami ter rahlem vezivu (značilno rumenkaste barve), serozna rumenkasta tekočina v telesnih votlinah, povečane, rdeče in sočne bezgavke s krvavitvami, hemoragični tumor vranice (temno rdeča, tekoča pulpa) - razen v perakutnih in kroničnih primerih, krvavitve in parenhimska degeneracija srca, jeter in ledvic (povečanje, plonokrvnost, krhkost; polnokrvnost in edem pljuč, edem in krvavitve v sluznici traheje in bronhov; možgani in možganske ovojnice - lahko manjše in večje krvavitve

VRANIČNI PRISAD (Anthrax) - 6

- sluznica črevesja (predvsem tanko črevo):
  - oteklost, polnokrvnost, krvavitve, edem; vzdolž celega črevesja ali fokalno na mestih limfnega tkiva ("karbunkli")
- kožna oblika (redka):
  - karbunkli, nekroza
- Prašiči:
  - običajno lokalizirana oblika na mestu vdora bacilov
    - žrelo - tonzile, grlo, tanko črevo
    - regionalne bezgavke (odvisno od mesta vdora)
      - močno povečane (do 5x), temnorjave ali črnordeče barve, pri počasnejšem poteku rdeče
    - vranica:
      - akutna septikemična oblika - kot pri drugih vrstah
      - lokalna, subakutna ali kronična oblika - ni spremenjena

VRANIČNI PRISAD (Anthrax) - 7

FORENZIČNA PRESOJA:

■ Ugotavljanje bolezni:

- epizootiološka situacija, klinična preiskava, raztelesba, bakteriološka preiskava
- upoštevati okoliščine, kondicijo, starost itd.
- ali je iz distrikta oz. je prišla v distrikt
- način in masovnost infekcije
- preventivna cepljenja, zdravljenje
  - sprememba klinične slike in raztelesbenega izvida

■ Starost procesa:

- prej navedeni podatki za posamezne vrste živali
- previdna presoja dolžine inkubacije
- natančen raztelesbeni izvid in presoje ugotovljenih sprememb

VRANIČNI PRISAD (Anthrax) - 8

- perakuten, akuten ali kroničen potek
- konj, govedo:
  - ugotovitev bolezni v času do 3 dni po prevzemu živali - okužba že pri prodajalcu
- ovce, koze:
  - infekcija, klinični znaki in pogin možni že v roku 1 do 2 dni
- prašiči:
  - upoštevati prirojeno odpornost (daljša inkubacija)
  - možne tudi perakutne oblike
  - zakol v sili: bezgavke z nekrotičnimi žarišči - od infekcije vsaj 5 dni
- Skritost:
  - v času inkubacije je skrita napaka
    - tako kot druge infekcijske bolezni

VRANIČNI PRISAD (Anthrax) - 9

- Znatnost:
  - odvisno od izida bolezni
    - možen hiter pogin ali popolna hitra ozdravitev, zdravljenje, spontano ozdravljenje, nevarnost okužbe ljudi in drugih živali, prognostično ugodnejša subakutna in kronična oblika, neugodna prognoza pri perakutni in akutni obliki
- Presoja hrane kot vira infekcije:
  - okužena hrana in voda so lahko vzrok bolezni
    - za dokaz je potreben biološki poskus
      - poskusno hranjenje in napajanje
      - izolacija povzročitelja

NALEZLJIVA ŠEPAVOST OVAC - 1

(Dermatitis interdigitalis infectiosa ovium)

- Povzročitelj:
  - Fusiformis nodosus
  - Spirochaeta penortha
- Pojavljanje in širjenje:
  - vnos v čredo z bolanimi ovcami
  - zadrževanje na področjih, kjer so se bile prej bolne ovce
  - vlaga in hoja po vlažnem terenu
  - umazanija, moker nastilj, velika koncentracija živali
- Dovzetnost:
  - vse ovce, ne glede na pasmo, starost in spol
    - morbiditeta - do 100 % (v povprečju 25 %)
    - mortaliteta - do 100 %

NALEZLJIVA ŠEPAVOST OVAC - 2

(Dermatitis interdigitalis infectiosa ovium)

- Pojavljanje v Sloveniji:
  - zadnje desetletje
- Klinični znaki:
  - vnetni procesi med parklji
    - lokalno vnetje kože, širjenje na podplatni del (solearni) del koriuma, v smeri od pete proti konici parklja
  - obseg:
    - proces običajno omejen na področje parklja
    - ena noga ali vse štiri
- Posledice:
  - nekroza, odpadanje posameznih prstnic, sepsa
  - pogini, hujšanje, onemogočeno gibanje

NALEZLJIVA ŠEPAVOST OVAC - 3

(Dermatitis interdigitalis infectiosa ovium)

FORENZIČNA PRESOJA:

■ Ugotavljanje bolezni:

- klinična preiskava, preiskava razmazov svežega nekrotičnega tkiva, epizootiološki podatki, terenske razmere
- diferencialna diagnoza:
  - slinavka in parkljevka, kužni ektim, travmatske poškodbe parkljev

■ Starost:

- inkubacija: 10 do 14 dni
- začetne spremembe: vnetje, oteklina, bolečina, šepanje - do 8 dni
- subakutne spremembe: nadaljnjih 8 do 10 dni
  - površinska nekroza, širjenje na peto in korium podplata, razpoka med roževino in koriumom
- širjenje procesa na roževino parkeljne stene: še starejši proces

NALEZLJIVA ŠEPAVOST OVAC - 4

(Dermatitis interdigitalis infectiosa ovium)

- Znatnost: znatna napaka
  - dolgotrajno obolenje (lahko mesece in leta) , otežena ali onemogočena hoja, hujšanje, zmanjšana produktivnost, pogin zaradi sepse
  - prenos bolezni v zdrave črede
  - zdravljenje je dolgotrajno, nezanesljivo, drago
    - manj vrednih živali se ne zdravi
- Skritost: skrita napaka
  - v obdobju inkubacije in v začetku, ko šepa le nekaj živali

NALEZLJIVA ŠEPAVOST OVAC - 5

(Dermatitis interdigitalis infectiosa ovium)

■ Odgovornost

- rejca:
  - zakonsko
    - prijava bolezni
  - skrb dobrega rejca, nega živali
    - porezovanje in kopanje parkljev
- veterinarja:
  - inšpekcijske službe
    - dovoljenje za transport
  - zdravstveno varstvo
    - prosvetljevanje, metode zdravljenja, vakcinacije, kirurški postopki
- proizvajalec vakcin:
  - učinkovita vakcina iz avtohtonih sevov
  - navodilo

TETANUS - 1

- Definicija: akutna infekcijska bolezen živali in ljudi (zoonoza)
- Povzročitelj: *Clostridium tetani*
  - anaerob, sporogen
  - zemlja, humus, intenzivno gnojena zemlja
- Dovzetnost:
  - najbolj konji, mlade živali
  - druge živali - redko
    - večja možnost okužbe:
      - zmečkanine onesnažene z zemljo
      - vbodne - tudi neznatne in že zaceljene

TETANUS - 2

■ Inkubacija:

- različno dolga - 4 do 20 dni (Fröhner)
- običajno - 1 do 2 tedna
- forenzično:
  - pri konju: 3 do 4 dni
  - /pri konju: 2 dni (Brion), večinoma 1 do 2 tedna (Manninger),
  - izjemoma do 24 ur/
  - druge živali: tudi dlje
- odvisna od vrste poškodbe, količine klic, mesta poškodbe, starosti živali, virulentnosti povzročitelja, vakcinacije
- upoštevati: obliko, potek in konec bolezni
  - zelo kratka inkubacija: težka oblika, hiter potek, pogin po 1 do 2 dneh

TETANUS - 3

- Patogeneza:
- okužba rane s povzročiteljem ali njegovimi sporami →
razmnoževanje na mestu okužbe (anaerobni pogoji) → nastajanje
toksinov → širjenje preko živcev, krvi in limfe v CŽS →
→ pretirana vzdraženost motoričnih živčnih centrov → krč celega
telesa
- Klinični znaki:
  - pojačana reflektorna vzdražljivost motornih živcev in trajni (tetanični) krč mišic
  - začetek krča v področju glave
    - previdno, počasno žvečenje, počasno požiranje
  - trda hoja, nepremičnost uhljev, izpad tretje veke, postopno širjenje krča na celo telo, stopnjevanje
  - velika občutljivost na zunanje dražljaje

TETANUS - 4

- Trajanje in potek bolezni:
  - lahko 1 dan, običajno 3 do 14 dni
    - težje oblike - pogin
    - lažje oblike - popuščanje krča po 14 dneh, dolga rekonvalescenca
- Raztelesba:
  - neznačilne spremembe
    - polnokrvnost, parenhimske degeneracije organov, atrofija in hialina degeneracija mišic
    - pogoste sekundarne komplikacije
      - vnetje, dekubitusi, sepsa, zlomi

FORENZIČNA PRESOJA:

- Ugotavljanje bolezni:
  - klinična preiskava, raztelesba (negativni izvid), bakteriološka preiskava ni nujna

TETANUS - 5

■ Starost:

- najkrajša inkubacijska doba
  - konj se lahko okuži, zboli in pogine že v treh do petih dneh
  - znaki bolezni večinoma 10 dni po infekciji
    - dolžina in intenzivnost bolezni
    - ugotovitev vstopnega mesta klic
    - potreben dokaz, kdaj je poškodba nastala in bila inficirana
    - starost živali, življenjski pogoji, posebni pogoji (transport)

■ Znatnost: znatna napaka

- izid zdravljenja nezanesljiv, neugodna prognoza
- izjema - če žival ozdravi - ni znatna napaka
  - kupec ima pravico do odškodnine za stroške zdravljenja in izgubljene koristi za čas, ko žival ni mogla delati

■ Skritost: v času inkubacije in v začetku bolezni je skrita napaka

TETANUS - 6

■ Odgovornost:

- odgovornost kovača (konji):
  - poškodbe pri podkovanju
- odgovornost veterinarja:
  - pravočasno preventivno cepljenje
    - če se tetanus pri določeni vrsti posega pojavlja redko, ni vedno nujno
    - potrebno je opozoriti lastnika na možnost infekcije, priporočiti zaščito s serumom
  - kirurški in drugi posegi
    - konji: kastracija, brušenje zob, obdelava rane itd.
    - prašiči: kastracija merjascev in svinj
    - govedo: porod pod zelo neugodnimi pogoji
      - onesnaženje z zemljo
  - okužba po izteku pasivne imunosti
    - za presojo pomembna dolžina inkubacije

KORICA (*Coryza gangraenosa bovim*) - 1

- Definicija: akutna kužna, nekontagiozna bolezen virusne etiologije (herpes virus)
- Dovzetnost:
  - pretežno mlada goveda
    - pomemben stik z ovci
- Inkubacija:
  - 14 do 150 dni
  - običajno nekaj tednov
- Klinični znaki: krupozno vnetje sluznic glave, spremembe na koži, težke živčne motnje
  - začetek - poslabšanje splošnega stanja (inapetenca, žeja, ne prežvekuje, padec mlečnosti), kasneje porast telesne temperature (41 do 42°C), oteženo dihanje in delo srca
  - prvi ali drugi dan - spremembe na sluznicah (nos, usta, oči)

KORICA (*Coryza gangraenosa bovim*) - 2

- Potek: bolezní vedno akuten
  - imunosti ni
- Trajanje bolezní:
  - 4 do 14 dni, če ne poginejo v 3 dneh
    - smrtnost - 20 do 90 %
    - preživele živali - dolgo okrevanje, posledice (slepota itd.)
- Raztelesba:
- značilne krupozne spremembe na sluznicah nosu, sinusov glave, ust in oči (psevdomembrane), ulcerozni keratitis, vnetje žrela, kataralna pljučnica (krupozno vnetje), kataralno do fibrinozno vnetje sluznic prebavil, parenhimska degeneracija organov, značilne spremembe na možganih in možganskih ovojnicah (akutni edem, fibrinski eksudat, mononuklearni vaskulitis)

KORICA (*Coryza gangraenosa bovim*) - 3

FORENZIČNA PRESOJA:

- Ugotavljanje bolezni:
  - značilni klinični znaki, raztelesba
- Starost:
  - inkubacija:
    - nekaj tednov, najmanj 2 tedna za forenzične namene
  - značilne spremembe na sluznicah: 2. do 3. dan
- Znatnost: znatna napaka
  - velika smrtnost, nezanesljivo zdravljenje, trajne posledice
  - priporoča se pravočasen zakol
- Skritost:
  - v času inkubacije (približno 2 tedna) je skrita napaka
  - tiho jamstvo - 2 tedna

MALIGNI EDEM - PARAŠUŠTAVEC - 1

(Oedema malignum)

- Definicija: infekcijska, nekontagiozna bolezen domačih živali
- Povzročitelj: sporogeni, anaerobni mikroorganizmi iz rodu *Clostridium*
  - *Clostridium septicum*
  - *Clostridium novyi* (tip A in B)
  - *Clostridium histolyticum* (izjemoma)
- Dovzetnost: govedo, konji, prašiči, ovce
- Najpogostejše mesto infekcije:
  - govedo, konj, ovce, prašiči - rane
  - govedo po porodu, po kastraciji, preko prebavil, pri akutni metiljavosti, cepljenju
  - ovce - po striženju, pri porodih, preko prebavil, pri akutni metiljavosti, po cepljenju, po kastraciji
  - prašiči - po kastraciji, cepljenju, ugrizi drugih prašičev, preko poškodb v prebavilih

MALIGNI EDEM - PARAŠUŠTAVEC - 2

(Oedema malignum)

■ Patogeneza:

- infekcija rane, razmnoževanje bacilov na mestu infekcije (anaerobni pogoji) → proizvodnja toksinov → nadaljnje poškodbe tkiva → razširitev bacilov v druge dele telesa → nadaljnje razmnoževanje in posledične spremembe v tkivih

■ Raztelesba:

- izvid odvisen od povzročitelja in mesta infekcije

■ Klinični znaki:

- poslabšanje splošnega stanja zaradi delovanja toksinov in razpadnih produktov poškodovanih tkiv
- pogin po 12 urah do 3 dneh
  - infekcije s Cl. novyi: trajanje do 8 dni in pogin
- znaki in potek odvisni od načina infekcije, nastanka sepse

MALIGNI EDEM - PARAŠUŠTAVEC - 3

(Oedema malignum)

- infekcija rane:
  - edematozna, boleča, topla oteklina mišičja in podkožja: po 12 do 24 urah
  - kasneje je oteklina ohlapna, hladna in neboleča
  - na otip šuštenje, prasketanje (razen pri infekciji s *Cl. novyi*)
  - velik obseg, hitro širjenje
- infekcija po porodu
  - prvi znaki: po 2 do 5 dneh
- enteralne infekcije: do 24 ur

FORENZIČNA PRESOJA

- Ugotavljanje bolezni:
  - klinična slika, raztelesba, bakteriološka preiskava spremenjenih mest
  - diferencialna diagnoza: šuštavec

MALIGNI EDEM - PARAŠUŠTAVEC - 3

(Oedema malignum)

- Starost:
  - kratka inkubacija, hiter potek, pogin
    - povprečno dva dni po infekciji
    - odvisno od mesta infekcije in povzročitelja
    - posebni pogoji, ki pospešijo razvoj bolezni
      - transport, slaba higiena, hladna in z zemljo umazana hrana
- Znatnost: znatna napaka, nima značilnosti jamstvene napake
  - težke posledice, velika smrtnost, neugodna prognoza
- Skritost:
  - v času infekcije in do prvih simptomov je skrita napaka
- Odgovornost:
  - strokovna napaka pri izvajanju veterinarskih posegov
    - če poseg ni narejen pod aseptičnimi pogoji
      - odgovornost veterinarja za nastalo škodo

ENZOOTSKA PLJUČNICA PRAŠIČEV- 1

(Pljučna mikoplazmoza, Kontagiozna plevropnevmonija)

- Definicija: kronična respiratorna bolezen prašičev
  - bronhopnevmonija omejena na prednje režnje in kardialni reženj
- Dovzetnost:
  - samo prašiči, predvsem mlade živali, kmalu po rojstvu
- Povzročitelj:
  - *Mycoplasma hypopneumoniae*
    - *Mycoplasma hyorhinis*, adenovirusi tip 4, enterovirusi
  - sekundarne infekcije
    - *Haemophilus suis*, *Pasteurella multocida*, *Corynebacterium pyogenes*
  - zunaj telesa slabo odporen, propade najkasneje po 1 do 3 tednih
- Inkubacija: 10 do 16 dni
- Trajanje bolezni: lahko več mesecev

ENZOOTSKA PLJUČNICA PRAŠIČEV- 2

(Pljučna mikoplazmoza, Kontagiozna plevropnevmonija)

- Način infekcije in širjenje:
  - aerogena (izkašljana sluz)
  - kohabitacija z bolnimi živalmi
  - kohabitacija z zdravimi izločevalci
  - slaba higiena, prenatrpanost
  - persistentne infekcije: do 66 tednov (Hjärre, Beveridge)
  - ni proizvodnje protiteles
- Klinični znaki:
  - zmerno povišana temperatura, respiratorne motnje - kašelj, ki je močnejši pri gibanju, zahiranost

ENZOOTSKA PLJUČNICA PRAŠIČEV- 3

(Pljučna mikoplazmoza, Kontagiozna plevropnevmonija)

■ Patogeneza:

- aerogena infekcija, v začetku rahle degenerativne spremembe v sluznici traheje in bronhov, kmalu kataralno vnetje z značilnimi peribronhialnim, perivaskularnim in intraalveolarnim limfocitnim in histiocitnim infiltratom, infiltracija in hiperplazija BALT (peribronhialnih limfnih foliklov), sekundarne bakterijske infekcije

■ Raztelesba:

- spremembe odvisne od dolžine trajanja bolezni (akutne, kronične)
  - akutne spremembe:
    - akutna bronhopnevmonija prednjih in spodnjih delov pljuč, lobularne atelektaze modrovijolične barve
    - lokacija - pod plevro, po robovih pljuč
    - povečane, polnokrvne in sočne pljučne in mediastinalne bezgavke, včasih so spremembe samo na bezgavkah, na pljučih ne
    - serofibrinozni plevritis in perikarditis, redkeje peritonitis, ostalo b.p.

ENZOOTSKA PLJUČNICA PRAŠIČEV- 2

(Pljučna mikoplazmoza, Kontagiozna plevropnevmonija)

- Način infekcije in širjenje:
  - aerogena (izkašljana sluz)
  - kohabitacija z bolnimi živalmi
  - kohabitacija z zdravimi izločevalci
  - slaba higiena, prenatrpanost
  - persistentne infekcije: do 66 tednov (Hjärre, Beveridge)
  - ni proizvodnje protiteles
- Klinični znaki:
  - zmerno povišana temperatura, respiratorne motnje - kašelj, ki je močnejši pri gibanju, zahiranost

ENZOOTSKA PLJUČNICA PRAŠIČEV- 4

(Pljučna mikoplazmoza, Kontagiozna plevropnevmonija)

- kronične spremembe:
  - zelo različne - odvisne od sekundarne infekcije, poleg kroničnih sprememb v pljučih in akutne plevropnevmonije, lahko tudi plevropnevmonije, zlasti gnojna vnetja pljuč vse do kroničnih indurativnih pljučnic
    - neenakomeren videz pljuč zaradi istočasnega akutnega vnetja, atelektaze, gnojnega vnetja, kroničnega indurativnega vnetja, izginjanja pljučnega parenhima in vezivnotkivne retrakcije
- histološke spremembe so patognomonične, če jih ne prekrijejo sekundarne spremembe

FORENZIČNA PRESOJA:

- Ugotavljanje bolezni:
  - klinični znaki, raztelesba, histološka preiskava
  - diferencialna diagnostika: influenza, svinjska kuga, druge pljučne infekcije

ENZOOTSKA PLJUČNICA PRAŠIČEV- 5

(Pljučna mikoplazmoza, Kontagiozna plevropnevmonija)

■ Starost:

- epizootiološki podatki, inkubacija, klinična slika, patomorfološke spremembe (raztelesba, histologija)
- jamstveni rok: 10 dni
  - po tem času je presoja starosti procesa težja (kroničnost procesa)
- pomembni predvsem epizootiološki podatki
  - vnos bolezni v čredo na novo: lahko do 3 tedne
  - perzistenca brez znakov bolezni do 66 tednov

■ Znatnost: znatna napaka

- pujski:
  - mortalnost do 50 %, dolgotrajne latentne infekcije, možnost ponovitve bolezni, obstoj rezervarjev povzročitelja, ogrožanje zdravja drugih prašičev

ENZOOTSKA PLJUČNICA PRAŠIČEV- 6

(Pljučna mikoplazmoza, Kontagiozna plevropnevmonija)

- svinje:

- manjši prirast za 16 %, slabša koverzija hrane (za 22 %) - znatno manjša produktivnost, podaljšan čas pitanja (4.6 do 30 dni), manjša mortaliteta kot pri pujskih, večje ekonomske izgube zaradi manjše proizvodnje, rezervarji povzročitelja

- Preventiva:

- vakcinacija, uporaba antibiotikov in sulfonamidov (stroški)

- Skritost: skrita napaka

- dolga inkubacija, nejasni klinični znaki, latentno inficirane živali
  - specialno jamstvo problematično, če je bila v zadnjem letu v čredi ugotovljena ta bolezen
    - zahtevati specialno jastvo pri nakupu plemenskih živali, osebno merjascev
  - če pri prodajalcu ni bilo kliničnih znakov, to ni dokaz, da boleznii v čredi ni
  - izbruh boleznii pod težjimi življenjskimi pogoji

ENZOOTSKA PLJUČNICA PRAŠIČEV- 7

(Pljučna mikoplazmoza, Kontagiozna plevropnevmonija)

■ Odgovornost:

• rejca:

- pravočasno javljanje bolezni
- upoštevanje navodil

• organizatorja kooperacije:

- nabava zdravih živali
- zagotoviti dobre pogoje reje
- izpolnjevanje pogodbe
- reja iste kategorije živali
- izpolnjevanje navodil veterinarja

■ Odgovornost:

• veterinarja:

- postavitve diagnoze
- pravilno zdravljenje
- diagnostika
- izločanje (ekonomski razlogi)
- pregled vseljenih živali
- razkuževanje
- pregled na klavnici

**FORENZIČNA
PRESOJA
INVAZIJSKIH
BOLEZNI**

INVAZIJSKE BOLEZNI - splošno (1)

FORENZIČNA PRESOJA:

- Ugotavljanje bolezni:
  - klinična preiskava:
    - parazitološka (koprološka) preiskava, mikroskopska
  - raztelesba, patohistološka preiskava
  - biološki preiskus, alergijski testi
- Starost procesa: običajno kronična obolenja
  - pomemben čas od invazije do pojava vidnih kliničnih znakov
  - za določitev časa, ko se je invazija začela je potrebno poznavanje:
    - lastnosti parazita:
      - njegov razvojni in življenjski cikel
      - histrost rasti, spolno zrelost
      - pogoje za razvoj

INVAZIJSKE BOLEZNI - splošno (2)

- upoštevati pogoje za nastanek okoliščin, ki omogočajo invadiranje živali:
  - starost živali
  - masovnost in pogostnost invazije
  - zoohigienske razmere
  - prehrano
  - uporabo živali
  - prisotnost drugih bolezni (kužne, organske)
  - transport
  - konfiguracijo terena
  - vremenske razmere (makroklinatske in mikroklimatske)
  - letni čas
- Ugotavljanje infestacije s paraziti:
  - klinični znaki: včasih značilni
    - kašelj, driske, srbež

INVAZIJSKE BOLEZNI - splošno (3)

- parazitološka preiskava
  - številnost, velikost, spolna zrelost, številčno razmerje generacij parazita
    - večkratna zaporedna invadiranost (pri prodajacu, pri kupcu)
- patomorfološka preiskava
  - spremembe koristne za presojo starosti procesa
  - mlade živali hitreje podležejo od starih
- **Znatnost:**
  - zelo različna:
    - odvisno od vrste in starosti invadirane živali, intenzivnosti patomorfoloških sprememb, števila in starosti parazitske populacije, produktivnosti in uporabe živali, možnosti preventive in zdravljenja,
    - specialno jamstvo ob kupoprodaji, da žival ni invadirana
- **Skritost: so skrita napaka**
  - v začetku neizraziti, neznatni in nespecifični znaki

FASCIOLOZA (Fasciolosis) - 1

- Povzročitelj: veliki metljaj (*Fasciola hepatica*)
- Dovzetnost: govedo, ovce, koze, prašiči, konji, divjad
- Posledice: velike ekonomske škode
- Pojavljanje in potek bolezni:
  - najpogosteje vlažni, močvini pašniki, ob jarkih in kanalih
  - letni čas: jesen
  - potek odvisen od:
    - masovnosti in pogostosti novih invazij, starosti živali, prehrane, splošnega zdravstvenega stanja
    - močna kontaminacija pašnika, ugodni pogoji za razvoj metacerkarij
      - množične invazije: lahko v zelo kratkem času
      - ovce: močna invazija - ena sama paša, ki traja 25 do 30 minut
    - s starostjo se odpornost poveča

INVAZIJSKE BOLEZNI - splošno (3)

- parazitološka preiskava
  - številnost, velikost, spolna zrelost, številčno razmerje generacij parazita
    - večkratna zaporedna invadiranost (pri prodajacu, pri kupcu)
- patomorfološka preiskava
  - spremembe koristne za presojo starosti procesa
  - mlade živali hitreje podležejo od starih
- Znatnost:
  - zelo različna:
    - odvisno od vrste in starosti invadirane živali, intenzivnosti patomorfoloških sprememb, števila in starosti parazitske populacije, produktivnosti in uporabe živali, možnosti preventive in zdravljenja,
    - specialno jamstvo ob kupoprodaji, da žival ni invadirana
- Skritost: so skrita napaka
  - v začetku neizraziti, neznatni in nespecifični znaki

FASCIOLOZA (Fasciolosis) - 2

ugodna temperatura in vlažnost

pri 26 do 28°C v 9 do 12 dneh

najkasneje v dveh do 12 tednih

*polž *Galba truncatula**

najkasneje v 24 urah

cerkarije zapustijo polža

zelo odporne

mesece sposobne za invazijo

FASCIOLOZA (Fasciolosis) - 3

■ Razvojni ciklus:

- eno jajčece - razvoj 250 do 300 metacerkarij
- način okužbe živali z metacerkarijami
  - zelena krma ali suha krma
  - stoječe ali počasno tekoče vode
  - intrauterino

■ Patogeneza:

- metacerkarije se iz črevesja prebijejo v portalni krvotok, preko črevesne stene lahko tudi direktno v trebušno votlino, preboj jetrne kapsule, naselitev v žolčevodih
  - = akutna fascioloza: faza traja 8 tednov
- poškodbe jetrnega parenhima
  - nekroze, krvavitve, hepatitis, perihepatitis, serofibrinozni peritonitis; sekundarne infekcije

FASCIOLOZA (Fasciolosis) - 4

- razvoj mladih metiljev v žolčevodih, kjer ostanejo najmanj eno leto
  - = kronična fascioloza
- posledice:
  - ne tako množična invazija, redke ponovne infestacije, neznatne okvare jeter - akutno kataralno vnetje žolčevodov, kasneje kronično vnetje vseh delov stene žolčevodov, indurativno vnetje jeter z biliarno cirozo
- spolno zreli metilji v žolčevodih
  - povprečno 2 (ovca) do 3 meseci (govedo) po invaziji
- izločanje jajčec v iztrebkih: po 63 dnevih, izjemoma prej

FASCIOLOZA (Fasciolosis) - 5

■ Starost in velikost metljaja:

- 4 do 6 dni po invaziji → metacerkarije
- 18 dni po invaziji → 1 mm
- 30 do 40 dni po invaziji → 6 mm
- 50 dni po invaziji → 7.5 mm
- 3 mesece po invaziji → 23 mm
- odrasli metljaji → 20 do 30 mm (široki 13 mm)
- velikost odvisna tudi od vrste živali, ki jo napadejo
  - največji so pri konju
- življenjska doba metljaja: 1 leto

FASCIOLOZA (Fasciolosis) - 6

FORENZIČNA PRESOJA:

■ Ugotavljanje diagnoze:

- klinična slika, raztelesba (!)
- parazitološka preiskava (premalo)
- izjemoma biopsija jeter

■ Skritost:

- do pojava kliničnih znakov je skrita napaka

■ Starost:

- akutna oblika, kronična oblika
  - za presojo starosti so pomembni elementi:
    - stopnja in napredovanje patomorfoloških sprememb
    - število mladih metljajev, njihova starost, velikost, kje se nahajajo (trebušna votlina, jetra, žolčevodi)

FASCIOLOZA (Fasciolosis) - 7

- inkubacija (od invazije z metacerkarijami do prvih znakov bolezni)
  - akutna metiljavost:
    - vlažna poletja in jesen
    - običajno 17 do 21 dni
    - mlade, slabo hranjene živali: 7 do 14 dni
    - ovce: nekoliko hitreje
    - počasen potek, traja nekaj tednov
  - kronična oblika:
    - praviloma kasno jeseni ali pozimi, lahko tudi kadarkoli v letu
    - anemija in edemi: 6 do 12 tednov
    - kaheksija: do 3 meseci
- Zdravljenje:
  - pri akutni metiljavosti
    - preprečevanje nadaljnjih invazij, dobra prehrana, simptomatsko zdravljenje

FASCIOLOZA (Fasciolosis) - 8

- Pogin živali: lahko že 7 do 9 dni od začetka bolezni
  - akutna oblika:
    - akutni peritonitis in hepatitis
    - znaki: blaga vročica, inapetenca, utrujenost, slabotnost, bolečine v trebuhu, oteklost jeter, anemija
  - protrahirana oblika:
    - pogin po nekaj tednih
      - mlada goveda; shiranost, posledice kronične adhezivnega peritonitisa
  - prebolele živali:
    - zaostanek v rasti, slaba konverzija, niso sposobna za nadaljnjo rejo
  - kronična oblika:
    - znaki: anemija, postopno hujšanje, izpadanje volne, nasršena dlaka brez leska, občasne driske, hladni edemi (vrat, trebuh), kopičenje tekočine v telesnih votlinah, kaheksija
    - lahko traja mesece in leta

FASCIOLOZA (Fasciolosis) - 9

- Znatnost: znatna napaka
  - če pogine večje število živali (ovce) imata akutna in kronična oblika redhibitorni značaj
    - nezanesljivo zdravljenje, prekasen stadij, živali niso produktivne, meso pogosto ocenjeno kot neužitno za ljudi (shiranost, edemi)
  - akutna oblika pri govedu: jamstvena napaka
  - kronična oblika pri govedu: ni vedno jamstvena napaka
    - kronično spremenjena jetra raztmeroma dobro funkcionirajo, tudi če je spremenjen večji del jeter
    - jamstvena napaka, če pride do sekundarnih procesov (zagnojitev...), poslabšanja zdravstvenega stanja in pogina
      - v tem primeru se starost procesa ocenjuje od začetka nastanka sekundarnih procesov in ne od časa invadiranja z metacerkarijami
  - konj, prašič: obe obliki sta jamstvena napaka, če se metiljavost ne da več odstraniti

GARJE (Scabies)

- Definicija: garje so izrazito kronično parazitaro obolenje kože, ki ga povzročajo pršice
- Dovzetnost: vsi sesalci, vključno človek
- Povzročitelji:
  - Psoroptes sp. (jamstvena napaka !)
  - Sarcoptes sp.
  - Chorioptes sp.
- Klinični znaki:
  - srbečica, brezdlačna mesta, izpadla volna, kraste, rane, praskanje grebena, hujšanje, kaheksija, pogin
- Posledice:
  - velike škode
  - preventiva

GARJAVOST OVAC - 1

- Povzročitelj: *Psoroptes communis* (jamstvena napaka !)
- Patogeneza:
  - z rilčkom vrtajo v kožo in sesajo kri, živi na površini kože
    - ne vrta rovov, s slino izloča dražeče snovi
    - zelo srbeča lokalna vnetja, nastanek vozličkov, veziklov in krastic na mestu vbodov
- Klinični znaki:
  - neprestan srbež, praskanje, obsežne kraste, iz zlepljenih dlak, vsebine veziklov in celičnega detritusa
  - poleti, topli prostori
    - hitrejši razvoj, širjenje po celem telesu
- Posledice:
  - izpadanje volne, hiranje, pogin zaradi splošne izčrpanosti

GARJAVOST OVAC - 2

FORENZIČNA PRESOJA:

- Ugotavljanje bolezni: mikroskopska preiskava
  - *Psoroptes communis* viden s prostim očesom; 0.5-0.8 mm
    - pod krastami na glavi, okoli ust, oči, ušes, na grebenu
  - *Sarcoptes* - glava, noge in drugi slabo porasli deli kože
  - *Chorioptes* - predvsem na nogah
    - posamezne živali, ne kot enzootija
- Starost:
  - inkubacija zelo kratka: 1 do 2 dni
    - zlasti pri močnih infekcijah in ugodnih pogojih za razvoj
  - hitrost širjenja:
    - velikost črede, masovnost okužbe, pogoji za razvoj, letni čas, število garjavih živali
      - majhna čreda, veliko močno okuženih živali: 8 do 14 dni
      - velika čreda, malo okuženih živali: lahko več mesecev

GARJAVOST OVAC - 3

■ Razvojni cikelus

- oplojena samica izleže 20 do 100 jajčec
  - čas od oplodnje do razvoja nove generacije spolno zrelih osebkov
    - 9 do 10 dni
  - vsaka generacija 15-kratno povečanje števila
  - 1 samica v 90 dneh - 1.5 milijona novih osebkov
- življenjska doba: 6 tednov (po nekaterih avtorjih 12 tednov)
- obstojnost jajčec:
  - vlažno okolje: 2 do 4 tedne
  - suho okolje: 4 do 6 dni
- obstojnost ličink:
  - ugodni pogoji (vlažen zrak, vlažen gnoj): 6 do 8 tednov
  - neugodni pogoji (suhi, prazni hlevi, poleti): 1 do 3 tedne

GARJAVOST OVAC - 4

- obstojnost odraslih:
  - optimalni pogoji: 4 do 6 tednov
  - segrevanje na 60oC: 1 uro
- samoočiščenje hlevov (brez dezinfekcije): pustimo prazne 2 meseca
- Znatnost:
  - Psoroptes - znatna napaka
    - drago zdravljenje, lahko tudi težko
    - ukrepi po zakonu - omejevanje gibanja in prometa; vnos boleznih v zdravo čredo; zmanjšana proizvodnja (shujšanost, neplodnost)
- Skritost: je skrita napaka
  - čas inkubacije, blage okužbe
- Odgovornost
  - rejec: prijava boleznih
  - veterinar: pravilno zdravljenje

**PRESOJA
STROKOVNE NAPAKE
VETERINARJA**

Razvoj veterinarskega poklica glede na objekt dela

ŽIVALI KOT
PREDMET
PROIZVODNJE

ŽIVALI KOT
PREDMET
LJUBITELJSTVA

Zahtevki za ugotovitev strokovne napake pri zdravljenju živali

- primeri, kjer sprejeto naročilo za izvedbo storitve ni bilo opravljeno
- primeri, ko se pričakovani dobri rezultati po izvedeni storitvi ali niso pojavili v pričakovanem času ali se sploh niso pojavili

Najpogostejši očitki v povezavi kakovostjo storitve

- neprimerno oskrbovanje živali
- poškodbe živali v kletki
- poškodbe, ki so jih povzročile druge živali v času zdravljenja
- neustrezna kontrola parazitarnih obolenj pred zdravljenjem ali cepljenjem
- neustrezna kontrola in ugotovitev drugih bolezni

Rizična skupina vzrokov za nastanek morebitnega spora

med stranko in
veterinarsko prakso oz. lečečim veterinarjem

- pomanjkljiva ali napačna informacija lastniku živali od osebja zaposlenega v veterinarski praksi
- pomanjkljivo ali nejasno dogovarjanje z lastnikom živali o nebolečem, humanem načinu usmrtitve - evtanaziji

- napake pri doziranju in aplikaciji narkotičnih sredstev
- razlika med izvedeno in zahtevano storitvijo
- nesoglasja o višini stroška za izvedeno storitev
- nestrinjanje imetnika živali o izvedbi dopolnilnih ukrepov zdravljenja živali

- telesne poškodbe imetnika ali spremljevalcev živali ob izvedbi zahtevane storitve
- neprimerne ali žaljive pripombe ali mnenja o storitvi, ki jo je izvedel drug veterinar
- priznanje odgovornosti za strokovno napako brez predhodne presoje vzrokov, ki so privedli do škodljive posledice

Dejavniki, ki jih moramo
upoštevati pri

ugotavljanju zasnov
za strokovno napako

1. Naraščajoča zavest o praktični ekonomiki

- razvoj spoznanja o vrednosti stvari - živali
- krizne ekonomske situacije - iskanje dodatnih virov zaslužka

2. Naraščajoča vrednost živali

- naraščanje vrednosti ljubiteljskih vrst živali tudi v državah s slabim ekonomskim položajem
- njihova vrednost narašča v skladu z inflatornimi vplivi oz. vplivi trga

3. Naraščajoči interes ljudi, da povrnejo resnične ali namišljene izgube

- naraščajoča vrednost živali → večji interes imetnikov za povrnitev škode
- odgovornost veterinarja za nastanek škode?
- odnos države

4. Naraščajoči nivo profesionalizma pri lastnikih živali

- Pričakovanja lastnikov so večja od realnih možnosti → dvom v sposobnost veterinarja
- Naraščajoče znanje lastnikov
  - ✱ Medsebojni stiki
  - ✱ Sodelovanje v ljubiteljskih društvih
  - ✱ Izobraževalni tečaji
  - ✱ Dosegljivost strokovne literature, ipd.

┌ Veterinar, ki je premalo
pazljiv ob izvajanju
storitve in ne obvlada
zakonitosti v odnosu
stranka/stroka je primeren
objekt za povrnitev škode!

Najpogostejše vsebine zahtevkov za presojo

- Plačilo storitve
- Nesoglasje z izidom storitve
- Neprimeren odnos do stranke
- Groba manipulacija s pacientom
- Dolgo čakanje
- Vrednost živali

■ Priznanje odgovornosti veterinarja

- * Zanikanje odgovornosti
- * Priznanje brez predhodne presoje dejstev

KRIVDA ≠ ODGOVORNOST

■ Poškodbe ljudi

- * Sodelovanje imetnikov ali spremljevalcev živali pri izvedbi storitve
– **ODLOČITEV VETERINARJA**
- * Poškodbe ob izvajanju storitve in poškodbe v prostorih veterinarske prakse
- * Materialne in nematerialne škode

■ Žalnitve in obrekovanja

✱ Konkurenca

✱ Odnosi: delo, obnašanje, izgled ipd.

☞ Stranka / veterinar

☞ Veterinar / stranka

✱ Častna razsodišča

Možnosti zmanjšanja strokovnih napak

1. Organizacija dela

- Delitev dela in odgovornosti
- Hierarhija odgovornosti
- Kontrola izvajanja dela
- Vodenje veterinarske prakse
- Odnos do strank

2. Odgovorno ravnanje z lastnikom živali

- Natančen dogovor o:
  - * Potrebni metodah zdravljenja
  - * Tveganju oz. možnih škodljivih posledicah
  - * Predvidenih stroških

3. Izvajanje defenzivnih metod zdravljenja

- Izbira znanih in preizkušeni metod zdravljenja
- Prenos tveganja škodljivih posledic na lastnika
- Izbira metode zdravljenja je odvisna od lečečega veterinarja samega oz. veterinarske prakse, v kateri dela
- Metode defenzivnega zdravljenja lahko zmanjšajo učinke zdravljenja

4. Sistem shranjevanja podatkov

- Pisana dokumentacija:

- ✱ Potek zdravljenja

- ✱ Zdravstveno stanje živali

- ✱ Izvidi laboratorijskih preiskav

- ✱ Izjave lastnikov o zdravju živali

- Dokazovanje s pričami je težje

- **KARTOTEKE PACIENTOV**

5. Soglasje lastnika živali

- Za izvedbo določenih zahtevnejših posegov
- ☞ Možno tveganje za zdravje in življenje njegove živali
- Soglasje za izvedbo kirurških posegov
- Soglasje mora biti stranki razumljivo

Zaključek

- Spreminjanje veterinarskega poklica je povezano s spremembami političnega sistema
- Pojav konkurence
- Zavarovalnice: priznanje krivde zaradi povračila zavarovalnine
- Strokovno in odgovorno opravljanje poklica
- Učinkovito organiziranje in upravljanje veterinarske prakse

KODEKS VETERINARSKJE ETIKE

9. december 1994

Kodeks veterinarske etike (kodeks) veterinarjev Slovenije vsebuje splošna in temeljna načela njihovega delovanja, ureja medsebojne odnose v stroki in med veterinarji, opredeljuje njihov odnos do živali in do njenega lastnika ter opredeljuje njihovo medsebojno odgovornost. Osnova za njegovo oblikovanje sta veterinarsko medicinska deontologija in določila etičnega kodeksa Svetovnega združenja veterinarjev (World Veterinary Association – WVA).

V kodeksu so zbrane osnovne pravice, dolžnosti in načela, ki jih uporablja veterinar pri svojem strokovnem delu. Veterinarji si morajo prizadevati, da bo njihovo delo opravljeno brez napake in da bo v čast njihovemu poklicu.

S sprejetjem kodeksa se veterinarji obvezujejo, da bodo spoštovali njegova določila. Kodeks uveljavlja načelo pravilnega vrednotenja živali v družbi. Veterinarji morajo pri svojem delu spoštovati pravice živali in skrbeti za zaščito živalskih vrst.

OSNOVNA ETIČNA NAČELA VETERINARJEV

1. člen

Veterinar se mora pri svojem strokovnem in družbenem delovanju ravnati po moralno etičnih načelih. Upoštevati mora načela strokovnosti in se ravnati po znanstvenih dosežkih stroke. Prizadevati se mora za ohranjanje ustvarjalnega odnosa do dela ter za razvoj dobrih medčloveških odnosih in razmer v stroki.

K osebному ugledu in ugledu stroke prispevajo zavzeto delo, predanost, vestnost, poštenost, požrtvovalnost, skromnost in načelnost ter varovanje poklicnih skrivnosti.

2. člen

Na strokovnem področju mora veterinar svoje umske in telesne sposobnosti usmerjati v razvoj in uveljavljanje veterinarskih ved. Posvečati se mora tudi povezovanju z drugimi strokami. Ne glede na vrsto dela in položaj mora upoštevati temeljna poslanstva veterinarskega poklica.

3. člen

Veterinar mora:

- zavzeto in vestno opravljati svoj poklic;
- skrbeti za zdravje živali;
- sodelovati na področju zaščite zdravja ljudi pred zoonozami;
- skrbeti za razvoj priraje in pridelave zdravstveno neoporečnih živil živalskega izvora;

- s strokovnim delom in ukrepi skrbeti za živalim primerne bivalne razmere in okolje ter varovati živali pred mučenjem;
- preprečevati prekomerno onesnaževanje okolja;
- sodelovati pri razvoju strokovnega dela in veterinarske znanosti;
- nenehno obnavljati in poglobljati svoje znanje ter na svojem ožjem strokovnem področju izboljševati delovne postopke;

- tvorno sodelovati v domačih in mednarodnih stanovskih in strokovnih organizacijah, ter jih s svojim delo krepiti;
- sprejemati in podpirati pobude, ki so v prid moralnim in materialnim interesom članov stroke, pri tem ne sme pozabiti na splošne interese družbe;
- ščititi kolege, ki se ravnaajo v skladu z določili kodeksa, pred razvrednotenjem njihove osebnosti in strokovnega dela.

4. člen

- Pravila tega kodeksa so namenjena:
- vsem, ki imajo ustrezno veterinarsko strokovno izobrazbo;
- so člani Slovenske veterinarske zveze;
- opravljajo veterinarski poklic v stroki ali na mejnih področjih veterinarske medicine.

POKLICNO RAVNANJE VETERINARJEV

5. člen

Veterinar mora pri opravljanju svoje poklicne dejavnosti nuditi strokovno pomoč pravočasno, strokovno, pravilno, vestno, pošteno, učinkovito in razsodno. Vedno mora pomagati po svojih najboljših močeh in ne sme odkloniti nujne veterinarske pomoči.

Veterinarjevo delo mora temeljiti na pravilih stroke in trenutnem stanju veterinarske znanosti.

6. člen

Veterinar svobodno izbira metodo dela v skladu s pravili stroke. Pri določitvi vrstnega reda opravljanja posegov se odloči na podlagi vestne strokovne ocene in trenutnih razmer ter pri tem upošteva tudi vse možne posledice svoje odločitve.

7. člen

Veterinarjeva pravica in dolžnost je, da se strokovno izpopolnjuje in svoje znanje in izkušnje prenaša na svoje kolege, sodelavce in druge osebe.

8. člen

Veterinar sme uporabljati le tiste strokovne nazive, ki si jih je pridobil na uveljavljen način in jih priznava država Slovenija.

9. člen

Veterinar svoje dejavnosti ne sme podrežati izključno materialnim interesom. Prav tako ne sme opravljati dela dvomljive strokovne vrednosti in nepotrebnih oz. nedovoljenih posegov, ki so v nasprotju s kodeksom in s strokovnimi načeli veterinarske znanosti. Izogiba se posegov s katerimi po nepotrebnem ogroža zdravje in življenje živali ali prirejo in pri tem pazi, da prekomerno ne onesnažuje okolja. Nečastno je, da bi se povezoval z osebami, ki naštetih načel ne spoštujejo.

10. člen

Veterinar lahko predpisuje le ustrezno registrirana zdravila. Pri uporabi zdravil naj bo skrben in previden. Predpiše naj le tista zdravila in v takšnih količinah, ki ustrezajo priloženim navodilom, njegovim izkušnjam in dejanskim okoliščinam. Upoštevati mora nevarnosti, ki jih lahko povzročijo nepravilno predpisana zdravila.

11. člen

Veterinar mora lastnika živali seznaniti z možnostmi izida posega in s potencialnimi nevarnostmi ter drugimi okoliščinami. Etično je odgovoren, če je storil strokovno napako, vendar ni odgovoren za izid posega, ki ga je opravil po pravilih stroke.

12. člen

Veterinar je dolžan dopustiti lastniku živali možnost, da se kadarkoli posvetuje o problemu z drugim veterinarjem ali specialistom.

13. člen

Dokumenti, ki jih izda veterinar, morajo biti pravilno overjeni in podpisani. Sestavljeni morajo biti na strokoven, odgovoren in nepristranski način. V njih ne sme biti izpuščenih nobenih pomembnih, čeprav neugodnih dejstev. Dela, za katera izda potrdilo, mora opraviti osebno. Lahko jih v njegovi prisotnosti opravijo drugi. Na njegovo odgovornost in z njegovim pooblastilom jih lahko v njegovi odsotnosti opravijo drugi.

Veterinar mora dosledno spoštovati pravilno in vestno izpolnjene dokumente, ki jih podpiše kolega.

Če se z vsebino dokumentov ne strinja, je njegova dolžnost, da svoj ugovor najprej sporoči kolegu. V primeru, da na tak način nesporazuma ne reši, svoj ugovor sporoči ustreznemu telesu strokovnega združenja.

14. člen

Varovanje poklicne skrivnosti je eden temeljev odgovornosti in dostojanstva vsakega veterinarja. Izjema so primeri, ko so očitno kršene pravne norme, prizadeta javna lastnina ali tretja oseba. Naloga veterinarjev je tudi, da dosledno spoštujejo in varujejo poslovne in tehnološke skrivnosti, če pri opravljanju svojega dela naletijo nanje.

15. člen

Objavljanje in predstavljanje izvirnih znanstvenih del je spoštovanja vredna strokovna dejavnost. Avtorjeva osnovna etična dolžnost je, da v svojem delo opozori na podatke ali izvirno delo, ki ni rezultat njegovega dela. Plagiatorstvo je izrazito nečastno dejanje in resna kršitev poklicne etike.

16. člen

Veterinarjeva pravica je, da za opravljeno delo prejme plačilo po pogojih in na način, ki ga določa veljavna zakonodaja in ki ga predpisuje strokovno združenje. Zaračunavanje višjih cen od predpisanih normativov je dovoljeno, če sloni na višji kvaliteti opravljenega dela in se s tem predhodno strinja stranka. Neetično je zaračunavanje višjih cen v primerih nudenja nujne veterinarske pomoči.

17. člen

Dovoljena je zmerna in nevsiljiva ponudba uslug, vendar mora veterinar pri tem spoštovati etična načela in dobre poslovne običaje. Nelojalno konkuriranje in vsiljiva propaganda, še posebej na račun drugih kolegov, ni sprejemljiva in pomeni grobo kršenje tega kodeksa.

18. člen

Veterinar mora spoštovati interese drugih strok in strokovnjakov. Ne sme opravljati dejavnosti, ki so po veljavnih zakonih in predpisih v izključni pristojnosti drugih strok. Njegova pravica in dolžnost pa je, da se bori za interese in področja aktivnosti svoje stroke ter, da deluje na interdisciplinarnih področjih skupaj z drugimi strokovnjaki.

MEDSEBOJNI ODNOSI IN ODGOVORNOST ZA KRŠITVE KODEKSA

19. člen

Odnosi med veterinarji morajo temeljiti na medsebojnem spoštovanju, vzajemni in solidarni pomoči, kolegialnosti, strpnosti, iskrenosti, medsebojnemu zaupanju in dostojanstvu. Usmerjajo naj jih načela tega kodeksa in pozitivna naravnost vsakega posameznika. Njihova pravica in dolžnost je, da strokovno sodelujejo, si izmenjujejo mnenja in si nudijo vzajemno moralno in strokovno podporo.

20. člen

Dolžnost veterinarjev je, da morebitna nesoglasja poskušajo najprej rešiti medsebojno ali znotraj ustreznih teles strokovnega združenja.

Neetično je mimo ustreznega strokovnega združenja uporabljati postopke, ki grobo žalijo kolege ali škodujejo njihovi časti, strokovnemu ugledu ali delu.

V postopkih in pri reševanju spornih zadev ne sme nihče uporabljati uradnih ali zasebnih pritiskov politične, socialne, ekonomske ali administrativne narave.

21. člen

Veterinar, ki ni zadovoljen s postopki ali presojo organov strokovnih združenj ima pravico uporabiti pravna sredstva demokratične civilne družbe.

Veterinarju, ki je pri uveljavljanju svojega mnenja in zakonitih pravic moralno neoporečno in pravilno informiral širšo javnost, ni mogoče kršenja etičnih načel tega kodeksa.

22. člen

Kršitve tega kodeksa ugotavljajo častna razsodišča regijski društev Slovenske veterinarske zveze na prvi stopnji in častno razsodišče Slovenske veterinarske zveze: Častna razsodišča delujejo v skladu s pravili SVZ. Naloga častnih razsodišč je, da razsoja v primerih sporov in da razlaga ta kodeks.

23. člen

Postopek pred častnim razsodiščem se lahko začne na pobudo veterinarja, lastnika živali ali druge osebe ter društva oziroma častnega razsodišča Slovenske veterinarske zveze.

24. člen

Načela tega kodeksa so osnova vzgojno izobraževalnega procesa v veterinarskem šolstvu.

Pasja kuga (Carrejeva bolezen)

Epizootiološki podatki

- ✦ pasja kuga je bolezen predvsem mladih psov
- ✦ med 4 in 6 meseci zboli cca. 78% živali
- ✦ med 6 in 12 meseci cca. 51% živali
- ✦ med 1 in 2 letom starosti le cca. 37%
- ✦ med 6 in 10 letom le 3 - 4%
- ✦ mortaliteta: odvisna od virulence povzročitelja, temperature in vlage, sekundarne bakterijske okužbe, splošne odpornosti organizma in terapevtskih ukrepov.

Klinična znamenja - 1

Inkubacija traja 3 do 7 dni, redkeje 7 dni (navadno 3-5 dni).

Klinični potek bolezni:

- ✦ **ABORTIVNI POTEK** - stanje zaznavno spremenjeno, pes manj živahen, nima pravega apetita, po nekaj dneh se stanje zopet normalizira.

Klinična znamenja - 2

- ✦ PERAKUTNI POTEK - temperatura (41 - 42°C), huda depresija in kolaps. Če ne pogine po 2 do 3 dneh, preide bolezen v akutni potek.
- ✦ AKUTNI POTEK - viremija, temperatura med 39 in 41°C, vnetje vseh sluznic (kataralna oblika p.k.), vnetje dihal, prebavil, kože, simptomi živčnega sistema: pljučna (pulmonalna), prebavna (gastrointestinalna), kožna (eksantematična) ali živčna (nervna) oblika p.k.

Profilaksa

- ✦ cepiti v starosti 7 do 10 tednov
- ✦ ponoviti cepljenje po 3 do 4 tednih
- ✦ manj kot 7 tednov starih mladičev ne cepimo: nevtralizacija vakcinalnega virusa s protitelesi od matere
- ✦ pasivna imunost: aplikacija hiperimunega seruma - imunost traja dva do tri tedne

Poti širjenja

- ✱ po oralni ali aerogeni infekciji se naseli v limfatičnem tkivu vdornega mesta
- ✱ virus se z levkociti v krvi razširi v druge limfatične organe (viremija) - mediastinalne in mezenterialne limfne vozle, vranico, kostni mozeg, timus
- ✱ po 7. dnevu infekcije najdemo virus v epitelijih želodca, črevesja, dihal in sečil, v endokrinih žlezah, koži in centralnem živčnem sistemu

Klinični pojavi - 1

- ✦ po 3 - 7 dnevni inkubaciji:
  - ◆ prva faza 8 - 48 ur: viremija
  - ◆ druga vročinska faza sledi po 1 - 2 dnevnem intervalu brez vročine, izjemoma lahko nastopi smrt v 2 - 3 dneh
- ✦ kožna oblika: vezikularno pustulozni eksantem
  - ◆ pojavi se na spodnjem delu trebuha in notranjih stegenskih površinah, včasih tudi v zunanjem sluhovodu

Klinični pojavi - 2

- ✦ živčna oblika - kaže se s tonično-kloničnimi krči, lokalnimi mioklonijami, prisilnimi kretnjami, para in tetraplegijami, ataksijami, z ohromelostjo spodnje čeljusti, mehurja in debelega črevesja, epileptičnimi napadi
- ✦ bolezen trdih blazinic (Hard Pad Disease) se razvije pri kronični obliki bolezni: hiperkeratoza podplatnih in prstnih blazinic ter smrčka

Patološko anatomske spremembe - 1

✦ kataralna oblika:

- rinitis
- konjunktivitis
- oteklina
- edem cervikalnih in mezenterialnih limfnih vozlov
- Peyerjeve plošče v črevesju
- tonzile
- kataralni enteritis
- vranica hiperplastična
- jetra otekla
- spremembe v respiratornem traktu
- bronhopnevmonija
- v pljučih kataralna, gnojna bronhopnevmonija - pri tem lahko nastopijo abscesi

Patološko anatomske spremembe - 2

- ✦ živčna oblika - v področju centralnega živčnega sistema:
  - ◆ rdečilo mehing
  - ◆ oteklina možganov oz. hrbtne mozga

Histopatološke spremembe - 1

✦ kataralna oblika:

- ◆ pulmonalna forma: v pljučih - intersticijska pnevmonija, sekundarno se spremeni v gnojno ali gangrenozno pnevmonijo
- ◆ sluznica traheje - citoplazmatske eozinofilne inkluzije
- ◆ v prebavnem kanalu: disociacija kriptnega epitela, deskvamacija epitela resic, kariorektilne celice

Histopatološke spremembe - 2

✦ živčna oblika:

- ✦ cirkumskripten, diseminiran meningoencefalitis non purulenta
- ✦ na krvnih žilah: hialinizacija in nekroza s posledičnimi krvavitvami
  - v hrbtnem mozgu
  - meduli oblongati
  - malih možganov
  - možganskem deblu
- ✦ serozni meningoencefalitis

Histopatološke spremembe - 3

✦ živčna oblika:

- ◆ v napredovalih primerih: negnojni encefalomyelitis s perivaskularnimi, limfo-plazmacelularnimi infiltrati, vozlički glije v sivi in beli substanci
- ◆ hipertrofija endotelnih in adventicijskih celic

Diagnoza - 1

- ✱ anamneza
- ✱ klinična slika
- ✱ dokaz inkluzij v konjunktivalnih brisih
- ✱ dokaz protiteles
- ✱ preiskava brisov trahealne sluznice in sluznice mehurja
  - ◆ inkluzija v citoplazmi epitelnih celic
- ✱ encefalitične spremembe - inkluzije v jedrih

Diagnoza - 2

- ✦ imunofluorescenca: fluorescentna granula v limfnih vozlih in črevesnem epitelu - kasneje večja eozinofilna inkluzijska telesa
- ✦ diferencialno diagnostično - prebavni kanal, infekcija s parvo virusi
- ✦ steklina

Starost bolezni

- ✦ inkubacija traja 3 - 7 dni
- ✦ ugotavljanje starosti encefalitičnih sprememb
- ✦ 28 dni po infekciji v možganih prva, osamljena in drobna vnetna žarišča (status cribrosum)
- ✦ perivakularni infiltrati (35. do 42. dan)
- ✦ encefalitis - star najmanj 35 dni
- ✦ ne moremo zanesljivo določiti obdobja med 9. do 12. in 35. dnevom
- ✦ 12 dni po infekciji ne najdemo znakov utekočinjenja možganskih ovojnic, z imunofluorescenco pa smo ugotovili virusne drobce

Znatnost - 1

- ✦ pogodbeni hiba: ker se hibe ne da odpraviti, pripada zamenjava ali evt. nadomestilo škode; če pes izjemoma ozdravi, bi prišlo v poštev znižanje cene
- ✦ poseben problem pravne presoje
  1. če izvedenec ugotovi, da gre za primer pasje kuge, nasprotna stran pa trdi, da je bil pes zaščitno cepljen
  2. infekcija s pasjo kugo kljub aktivni imunizaciji

Znatnost - 2

- ✦ pogoj za učinkovito zaščitno cepljenje: vakcinacija strokovno pravilno opravljena, da je bil cepljeni pes ob vakcinaciji zdrav in sposoben ustvariti imunost (npr. star najmanj 8 tednov)
- ✦ pasivna imunizacija - ustrezni imunski serum ali gama globulini
  - zaščita v tem primeru traja zelo kratek čas, lahko je bil pes cepljen že v inkubaciji s profilaktično dozo (potrebna najmanj dvojna doza)
  - po drugi strani - pes morda pasivno imuniziran, zamudili ponovno cepljenje po 14 dneh

Znatnost - 3

- ✦ naj ne bi govorili o zaščitnem cepljenju, lastnika psa opozoriti, da s pasivno imunizacijo samo 2 - 3 tedenska trajajoča imunost - zato pravočasno ponoviti
- ✦ zaščitno cepljenje vpisati v izkaznico o cepljenju (datum, vrsta cepiva, njegova oznaka in številka proizvodnje, podpis in žig veterinarja cepitelja
- ✦ iz izkaznice nedvomno razvidna identičnost psa
- ✦ žival brez ustreznega dokazila o cepljenju moramo obravnavati kot necepljeno

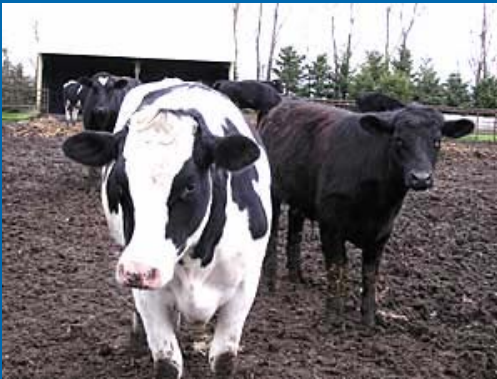

RAZTELESBENI IZVID ZA FORENZIČNE NAMENE

I. UVOD

1. Identifikacija živali

II. RAZTELESBA

ZUNANJI OPIS

2. Ugotavljanje postmortalnih sprememb - stopnja
3. Pregled vidnih sluznic in naravnih odprtin in tonus očesnega bulbusa
4. Pregled podkožja
5. Pregled mišic

TREBUŠNA VOTLINA

6. Odpiranje trebušne votline
7. Položaj organov v trebušni votlini
8. Napolnjenost želodca in črevesja
9. Jetra in žolčni mehur
10. Vranica
11. Ledvice
12. moški/ženski spolni organi

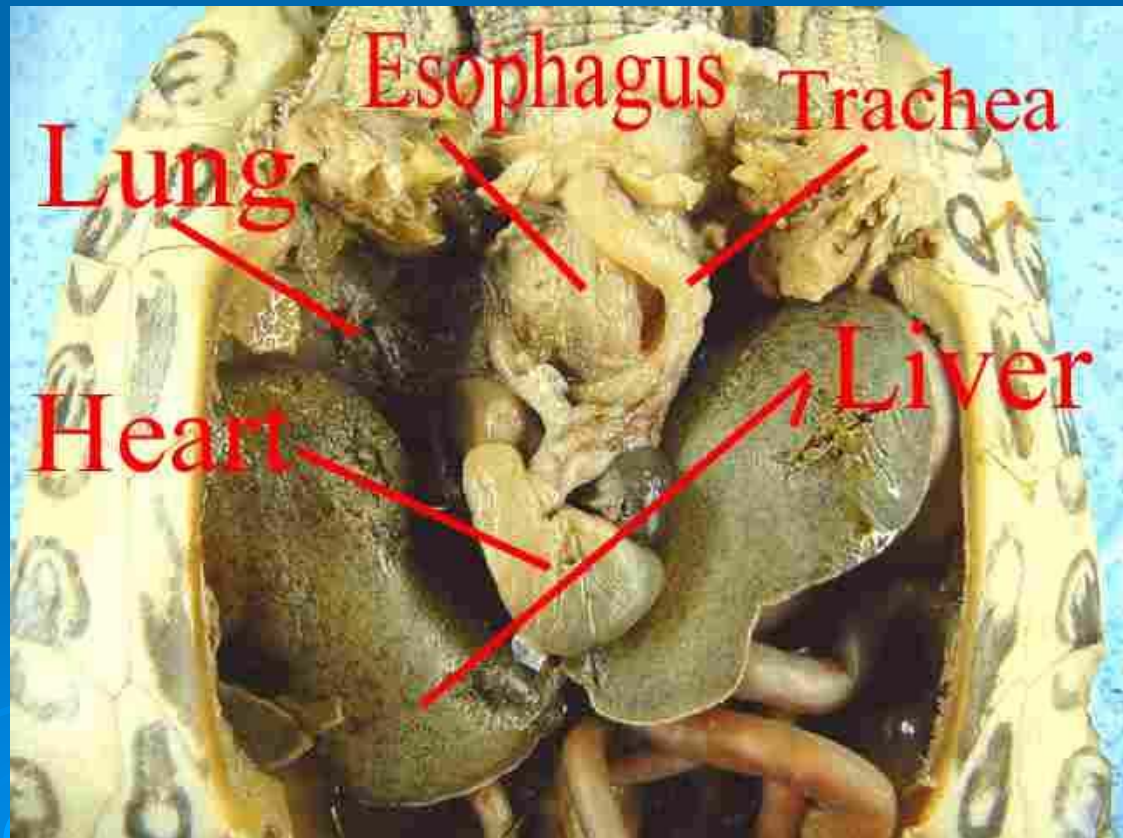
PRRSNA VOTLINA

13. Položaj organov

14. Pljuča

15. Osrčnik

16. Srce

CENTRALNI ŽIVČNI SISTEM

17. Možgani in možganske ovojnice

18. Hrbtenjača

OSTALO

19. Ustna votlina, zobovje, žrelo, nos, sinusi, glasilke tonzile in vse pripadajoče bezgavke

20. Kostni in kostni mozeg

- III. DODATNE PREISKAVE
- IV. KONČNE DIAGNOZE
- V. ZAKLJUČNA DIAGNOZA Z MNENJEM

V _____, dne _____

Podpis izvedenca

IZVEDENIŠKI KLINIČNI PREGLED

UVODNI DEL

Žig Izvedenca

Kolek

Veterinarsko spričevalo

Veterinarsko spričevalo

S katerim potrjujem, da sem danes, dne _____
podpisani xy preiskal / vrsta živali, pasma, spol, starost,
velikost in teža, zunanji znaki / last _____
iz _____ hišna št. _____,
občina _____. Preiskava je bila narejena
na zahtevo lastnika (DRUGO), v _____.
Opravil je _____/
veterinar veterinarske postaje, veterinarski inšpektor/
_____ v
prisotnosti _____

IZVID

1. Splošno stanje / rejno stanje, telesna zgradba, kondicija, konstitucija ipd./
2. Vidne sluznice / oči, nos, ust, vulve, prepucija in anusa /
3. Koža, kopita, parklji
4. Utrip / frekvenca, ritem, kvaliteta //, temperatura, dihanje / način, ritem, frekvenca /, gibanje vampa

5. Bezgavke
6. Srce / adspekcija, palpacija, perkusija, aksultacija /
7. Nos / izcedek, gibanje zraka, šumi /
8. Kašelj
9. Grlo, sapnik
10. Prsni koš / oblika, obseg /
11. Pljuča / perkusija, avksultacija /

12. Ustna votlina / spremembe na sluznici, jeziku, dlasnih, nebu, zobeh, sekrecija, ev. Jemanje hrane, žvečenje pitje /
13. Žrelo in požiralnik / ev. Spremembe pri požiranju in prežvekovanju /
14. Trebuh un trebušni organi / adspekcija, palpacija, avksultacija, perkusija /
15. Rektalna preiskava

16. Ledvice / palpacija /, uretri
17. Mehur / palpacija, ev. Perkusija, kateterizacija / , uriniranje
18. Vaginalna preiskava / predvsem pri ugotavljanju plodnosti /
19. Živčni sistem / obnašanje, motnje v zavesti, refleksi, gibalne funkcije, občutljivost /

20. Za kemijsko / mikroskopsko, bakteriološko, patohistološko, parazitološko in dr. / preiskavo je vzeto _____

21. Po 1/2 urnem gibanju konja v kasu je bila ugotovljena sprememba na _____ / organih / - samo spremembe, ki so važne za ugotavljanje določene napake _____

MNENJE

---

v _____ dne _____

/podpis izvedenca/

Primer kliničnega izvida pri naduhi

Veterinarsko potrdilo

S katerim se potrjuje, da je v času od 19. do 23. decembra leta xxx4 bil izveden klinični, laboratorijski in rentgenski pregled konja, križanca posavske pasme, zlato rjave barve, z zvezdo na desni strani, ozko lisast z belim smrčkom, starega 7 let z imenom "Ruban", lastnika D.I., iz S., občina K.

Pregled je bil opravljen na zahtevo lastnika D.I. na kliniki za notranje bolezni VF. Pregled je opravil veterinar M.K., ki je asistent na navedeni kliniki

Anamneza

Konj je bil kupljen 31.7. letos v MV in peš priveden v S (cca. 15 km). Tri dni kasneje so ga pripeljali k veterinarju v P na pregled zaradi težkega dihanja. Lastniku je bilo takrat rečeno, da konj ni sposoben za delo v gozdu in izdano mu je bilo veterinarsko potrdilo, na osnovi le-tega je lastnik vložil tožbo za prekinitev kupoprodajne pogodbe, ker je bil poskus izvensodne poravnave neuspešen.

Lastnik zdaj želi pregled zdravstvenega stanja te živali in ugotovitev delovne sposobnosti konja za vleko hlodov in lesa iz gozda.

Konj je v preteklih 5 mesecih opravljal le lažja kmečka opravila, medtem ko je za gozdna opravila uporabljal druga dva konja. Konja hrani z deteljo, pšeničnimi otrobi in koruznimi storži (2 L dnevno razdeljeno na dva obroka). Konj se ne poti in ne kašlja.

Konj je nastanjen v hlevu, zidani, dimenzij 7 x 6 m, skupaj s še 4 kravami in 2 konji. Hlev ima troje vrat, 2 okni sta obrnjeni na jug. V hlevu je dovolj svetlobe in zraka in pogoji za odtekanje urina naj bi bili dobri.

Izvid

1. Žival je pravilno in čvrsto grajena, dobrega rejnega stanja, mirnega temperamenta, normalno reagira na dražljaje iz okolice.
2. Očesne veznice so rdečkasto rožnate, zmerno vlažne. Sluznica nosu je modrikasto rožnata, ustna sluznica pa blede rumena.
3. Koža je po celem telesu videti normalno, enakomerna, specifičnega vonja, zmerno elastična ter pravilno prekrita z dlako.

4. Srčni utrip je aritmičen in neenako močan, bradikardičen (od 28 do 36 utripov v minuti. Arterija je srednje napolnjena in njena stena zmerno napeta in trda. Telesna temperatura je bila med 37,4 do 38,2 °C. Pulzacije na okončinah ni.
5. Podčeljustni in stranski limfni vozli so režnjičasti, pomični na podlagi in neboleči na pritisk primerne velikosti.
6. Srčni utrip je iz obeh strani neviden in netipljiv. Absolutna srčna zamolklina je iz leve strani v fizioloških mejah, iz desne pa daje vtis, da je povečana za približno en prst. Srčni toni so aritmični, občasno izostane posamičen udarec srca brez pravnega zaporedja. Prvi srčni ton je zelo tih in praktično neslišen, medtem ko je drugi bolje slišen, vendar še vedno tišji kot normalno. Občasno se pojavlja razcepljenost prvega srčnega tona.

7. Nozdrvi kažejo normalno fiziološko gibanje v fazah dihanja in pretok ter toplota izdihnjenelega zraka sta obojestransko enaka. Na nosnih odprtinah ni izcedka.
8. Konj spontano ne kašlja, niti ne kašlja na draženje.
9. Na področju grla in sapnika so čisti larinegealni šumi.

10. Prsni koš je obojestransko simetričen, frekvenca je povprečno 19 (16 – 24) vdihov v minuti in dihalni gibi ne kažejo znake oteženega dihanja.
11. Z avskultacijo se pri mirnem in pri prisiljenem dihanju sliši nekoliko bolj hrapavo in glasnejše vezikularno dihanje, bolj kot običajno, vendar brez patoloških dodatkov.
12. S perkusijo prsnega koša dobimo jasen in glasen zvok, meje pljuč so nespremenjene.

13. Ustna votlina, žrelo in požiralnik ne kažejo nobenih odstopanj od fizioloških pogojev. Appetit je zelo dober.
14. Koprološki pregled: številna jajčeca *Parascaris equi* in *Strongylus vulgaris*.
15. Rentgenski izvid: Dijaskopija in rentgenografija postkardialnega pljučnega polja je pokazala normalno transparentnost in jasno pljučno sliko. Kavdalna meja pljuč ni razširjena. Gibanje robov je normalno. Levo srce je v normalnih fizioloških mejah.

16. Morfološka slika krvi: Eritrociti 5,420.000; Hemoglobin 11,0, sedimentacija 98, 138, 149, 157 ; Leukociti 6,100, Eozinofilci 6 %, nesegmentirani 4 %, segmentirani 54 % in limfociti 36 %.

17. Transaminaze za glutamin oksalocetno kislino 116,5 enot; transaminaze za glutamin pirogrodno kislino 0 enot.

18. Poskus obremenitve: izveden je bil v idealnih klimatskih pogojih na mehki travnati podlagi s priganjanjem v blagem kasu na lonži 30 minut. Na mestu priganjanja so bili srčni toni le nekoliko bolj slišni od komaj slišnih pred začetkom, prav tako aritmični s še večjo razcepljenostjo prvega srčnega tona. Žival spontano ni kašljala niti ni bila dražljiva na kašelj.

Čas merjenja	Temperatura	Utrip	Dihanje
Pred začetkom	37,9	28	22
Po 30 min teka	39	76	54
10 minut po zaključenem teku	38,8	44	36
20 minut po zaključenem teku	38,8	32	32
30 minut po zaključenem teku	38,7	32	32
45 minut po zaključenem teku	38,5	32	35
1 ura po zaključenem teku	38,3	32	33

Mnenje

Upoštevajoč izvide navedene pod točkami 4, 6 in 18 lahko zaključimo, da gre pri zadevni živali za kronično vnetje srčne mišice (myocarditis chronica) z nepravilnim delom srca in zmanjšano sposobnostjo delovanja srca.

Glede na to, da je od kupoprodajne pogodbe minilo več kot 5 mesecev, je nemogoče ugotoviti starost procesa.

Datum

Podpis

SLINAVKA IN PARKLJEVKA

Načrt ukrepov v primeru pojava slinavke in parkljevke v Sloveniji

SLINAVKA IN PARKLJEVKA

NAČRT UKREPOV V PRIMERU POJAVA SLINAVKE IN PARKLJEVKE V SLOVENIJI

Ta dokument vsebuje načrte ukrepov v primeru izbruha slinavke in parkljevke, ki je bil izdelan leta 1997, popravljen in dopolnjen leta 1999 ter 2003/2004 za državo Slovenijo.

VSEBINA

Načrt ukrepov v primeru pojava slinavke in parkljevke v Sloveniji

☞ Zakonska pooblastila	3
☞ Finančne določbe	4
☞ Shema delovanja služb v primeru izbruha SIP	5
☞ Državno središče za nadzor bolezni	5
☞ Nadzor na lokalni ravni	6
☞ Strokovna skupina za SIP	7
☞ Kadrovski viri in oprema	8
☞ Stalna navodila	7
☞ Diagnostični laboratoriji	8
☞ Cepljenje v nujnih primerih	9
☞ Programi za usposabljanje	9
☞ Obveščanje in osveščenost o bolezni	10
☞ Priloge	11
☞ I. Državno središče za nadzor bolezni – naslov	12
☞ II./1 Območni uradi veterinarske inšpekcije – naslovi	13
☞ II./2 Območne enote NVI Slovenije – naslovi	15
☞ II./3 KOTO – naslovi in telefonske številke	16
☞ II./4 Referenčni laboratorij EU za SIP - naslov	17
☞ III/1 Zemljevid s prikazom območij veterinarske inšpekcije	18
☞ III/2 Zemljevid s prikazom območij NVI	19
☞ III./3 Zemljevid z gostoto govedi po občinah	20
☞ IV. Obrazci in obvestila za SIP	21
☞ V. Kadrovski viri in oprema	30
☞ VI. Navodila za veterinarje	32
☞ VII. Priročnik za cepljenje	113
☞ VIII. Navodilo o ukrepih za ugotavljanje, preprečevanje in zatiranje slinavke in parkljevke (Uradni list RS 30/99, 59/99)	131

1. Zakonska pooblastila

☞ Zakonsko osnovo za nadzor SIP predstavljajo:

- Zakon o veterinarstvu (Uradni list RS, št. 33/01 in 45/04),
- Pravilnik o kužnih boleznih živali (Uradni list RS, št. 54/02, 63/03 in 28/04) - v nadaljnjem besedilu Pravilnik o KB,
- Navodilo o ukrepih za ugotavljanje, preprečevanje in zatiranje slinavke in parkljevke (Uradni list RS, št. 30/99, 59/99) – v nadaljnjem besedilu Navodilo.

1. Pokončanje okuženih živali in tistih, ki so bile v stiku z njimi ter plačilo odškodnine

Zakon o veterinarstvu (78. člen) in njegovi podzakonski predpisi dajejo ministru za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (v nadaljnjem besedilu: minister) pooblastila, da odredi pokončanje vseh parkljarjev v okuženem območju in njihovo neškodljivo uničenje.

Izkoreninjenje bolezni mora potekati čim hitreje in čim učinkoviteje na podlagi Navodila in odobrenega Načrta ukrepov v primeru pojava SIP v Sloveniji.

Po 46. in 47. členu Zakona o veterinarstvu mora Republika Slovenija zagotoviti imetniku živali odškodnino za živali, ki so bile pokončane ali zaklane, ter za predmete in surovine, ki so bili poškodovani, uničeni ali pokvarjeni pri uresničevanju ukrepov za zatiranje kužnih bolezni, razen če se je bolezen pojavila pri uvozu ali v karanteni.

2. Obveščanje o sumu na SIP

Veterinarsko – sanitarni ukrepi na okuženem gospodarstvu

Uničevanje trupel

Kontrola gibanja

Pooblastili za izvajanje zakonodaje:

- Navodilo o ukrepih za ugotavljanje, preprečevanje in zatiranje slinavke in parkljevke (Uradni list RS, št. 30/99, 59/99).
- Pravilnik o kužnih boleznih živali (Uradni list RS, št. 54/02, 63/03 in 28/04)

Obe pooblastili zahtevata od rejca živali, da ob sumu na SIP o tem nemudoma obvesti veterinarsko organizacijo, ki opravlja osnovno veterinarsko dejavnost, zagotovi zapiranje živali, omeji gibanje živali, odnašanje živalskih proizvodov in drugih predmetov, s katerimi bi se bolezen lahko prenesla in zagotovi, da nihče od ljudi ne zapusti gospodarstva, ter da nihče ne prihaja na sumljivo gospodarstvo.

Če pooblaščen veterinarska organizacija s kliničnim pregledom potrdi sum, da se je pojavila SIP, je dolžna odrediti:

- ☞ blokado okuženega gospodarstva (ukrepi iz 4. člena Navodila),
- ☞ označitev okuženega gospodarstva,
- ☞ obvestiti pristojne, določene v 3. členu Navodila.

Navodilo pooblašča veterinarskega inšpektorja, da odredi ukrepe iz 7. člena Navodila vključno z zasegom in pokončanjem živali ter neškodljivim odstranjevanjem živalskih trupel.

1.4. Določitev okuženega in ogroženega območja

8. člen Navodila določa, da veterinarski inšpektor, po navodilih Državnega središča za nadzor bolezni in strokovne skupine za SIP, z odločbo določi meje okuženega območja s polmerom najmanj 3 km od vira okužbe in meje ogroženega območja s polmerom najmanj 10 km od vira okužbe ter določa potrebne ukrepe, ki jih je na teh območjih potrebno izvesti.

1.5. Cepljenje

V 11. členu Navodila je predvideno, da v primeru nevarnosti širjenja bolezni, minister lahko predpiše zaščitno cepljenje za SIP dovzetnih živali.

1.6. Pomoč policije

Veterinarski inšpektorji imajo na podlagi 92. člena Zakona o veterinarstvu pooblastilo, da v nujnih primerih zahtevajo pomoč policije in civilne zaščite.

2. Finančne določbe

2.1. Osebj

Stroške za osebj, ki ga zaposluje Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (v nadaljnjem besedilu MKGP), krije proračun RS.

Če je zaradi zatiranja bolezni potrebno najeti dodatno osebj, krije stroške proračun RS.

2.2. Manjša oprema in potrošno blago

Stroške za nabavo manjše opreme in potrošnega blaga, ki se uporabljajo pri zatiranju SIP, krije proračun RS.

2.3. Pokončanje, uničenje trupel in kontaminiranega materiala, zdravstvena oskrba

Na podlagi 15. člena Navodila stroške krije proračun RS.

2.4. Izplačila odškodnin

V 46. členu Zakona o veterinarstvu in 15. členu Navodila je določeno, da stroške za odškodnine krije proračun RS. Odškodnine morajo biti izplačane v čim krajšem možnem času. Postopek za izplačilo odškodnin je opisan v Poglavjih J in K Priloge VII (Navodila za veterinarje), obrazec zapisnika za oceno škode pa se nahaja v Prilogi IV.

2.5. Cepljenje v nujnih primerih

V 15. členu Navodila je opredeljeno, da stroške cepljenja v nujnih primerih krije proračun RS.

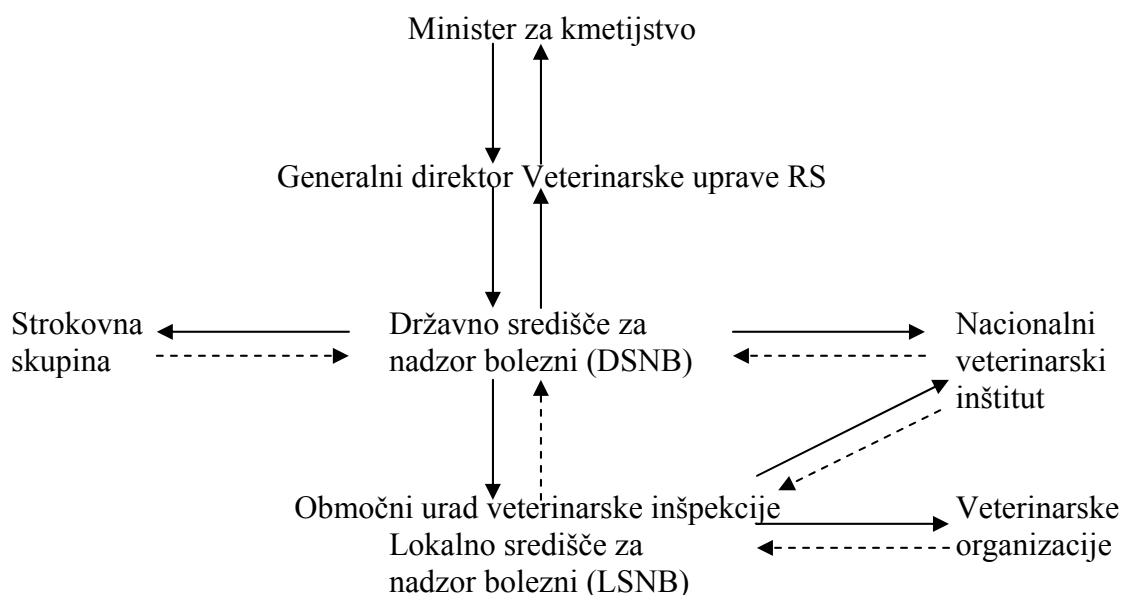
3. Shema delovanja služb

3.1. Minister pooblašča za vodenje strategije ukrepov na podlagi 78. člena Zakona o veterinarstvu direktorja VURS.

3.2. Minister pooblašča za vodenje strategije ukrepov na podlagi 78. člena Zakona o veterinarstvu tudi vodjo Državnega središča za nadzor bolezni (DSNB). (Ime in naslov središča sta navedena v Prilogi 1.)

V primeru izbruha bolezni bo središče usklajevalo državno strategijo po okvirnih navodilih direktorja VURS.

Veterinarski inšpektor je odgovoren za nadzor SIP (okuženih gospodarstev in omejitev) na ozemlju območnega urada.

4. Državno središče za nadzor bolezni

4.1. Direktor VURS je ob podpori DSNB odgovoren za:

- dajanje navodil lokalnim središčem za nadzor bolezni (LSNB),
- stike z diagnostičnimi laboratoriji,
- pripravljane finančnih določb za načrtovane ukrepe,
- prirejanje programov usposabljanja in imenovanje osebja za programe usposabljanja,
- prirejanje akcij za prosvetljevanje o bolezni,
- usmerjanje državne strategije v primeru izbruha bolezni,
- razporejanje osebja in sredstev v LSNB,
- določanje okuženih in ogroženih območij,
- zapiranje mejnih prehodov,
- naročanje cepiv in določanje območij cepljenja,
- pogajanja o finančnih določbah v nujnih primerih za pokritje stroškov, povezanih z epizootijo,

- stike z Ministrstvom za ekonomske odnose in razvoj, Kmetijsko-gozdarsko zbornico in kmetijsko-pospeševalno službo ter mediji,
- poročanje OIE,
- obveščanje Evropske komisije in ostalih držav članic EU o sumu na SIP.

5. Nadzor na lokalni ravni

5.1. Pripravljenost in nadzor SIP na lokalni ravni sta odgovornost veterinarskega inšpektorja s področja zdravstvenega varstva živali, ki delujeta med drugim tudi v LSNB. Vsako lokalno središče vodi veterinar, ki ga določi vodja DSNB. Vodja lokalnega središča je odgovoren vodji DSNB.

5.2. V primeru izbruha SIP lahko predstojnik VURS ustanovi začasno središče za nadzor bolezni na kraju izbruha bolezni.

5.3. Območni uradi VURS so opremljeni s potrebno opremo in ustreznimi zalogami, tako da se lahko nemudoma odzovejo na izbruh bolezni. Zaloge bodo po potrebi dopolnjene iz osrednje zaloge.

5.4. V nujnih primerih se lahko nabavo nujne opreme s pogodbo uredi tudi preko zasebnih podjetij.

5.5. Odgovornosti območnega urada VURS v skladu z zakonskimi pooblastili zajemajo:

- ohranjanje osveščenosti o bolezni in pripravljenosti na njihovem ozemlju,
- izvajanje aktivnosti za osveščanje o bolezni,
- izvajanje vaj pripravljenosti na bolezen in sodelovanje v njih,
- vzdrževanje povezave z Nacionalnim veterinarskim inštitutom (NVI) za diagnostiko glede izročanja in prevoza vzorcev,
- vzdrževanje povezave s policijo, kmetijskimi in trgovskimi organizacijami, sejmi, trgi, klavnicami in kafilerijami,
- usmerjanje in izvajanje lokalne strategije nadzora v primeru izbruha bolezni,
- pripravo epizootioloških raziskav skupaj s strokovno skupino za SIP in prevoz vzorcev v diagnostične laboratorije,
- povezavo z DSNB zaradi določitve obsega okuženih in ogroženih območij,
- povezavo s policijo zaradi osamitve okuženega gospodarstva, nadzora prometa in vseh oblik zbiranja,
- nadzor nad omejitvijo gibanja in nad vsemi ostalimi ukrepi in postopki na okuženem gospodarstvu, vključno z ocenjevanjem, pokončanjem in uničenjem okuženih živali ter živali, ki so bile z njimi v stiku,
- razkuževanje in čiščenje na okuženem gospodarstvu in drugod v okuženem in ogroženem območju,
- urejanje odškodnin za lastnike živali,
- nadzor v gospodarstvih z živino v okuženem in ogroženem območju. Stalna navodila zahtevajo, da se opravi preglede na vseh gospodarstvih z živino. Vsa gospodarstva, za katera se meni, da predstavljajo posebno tveganje, se pregleda v skladu s priporočili strokovne skupine,

- angažiranje izvajalcev cepljenja (v nujnih primerih).

5.6. Tudi drugi organi imajo svoje odgovornosti v primeru izbruha.

- Policija, vojska, civilna zaščita – pomagajo pri zavarovanju okuženega gospodarstva in pri omejitvah gibanja.

5.7. V LSNB deluje:

3–5 veterinarjev,
3–5 veterinarskih tehnikov,
5 administrativnih delavcev.

Lokalna središča vodi veterinar. V primeru izbruha bolezni lahko vodja središča v povezavi z DSNB angažira tudi drugo osebje. Osebje je vedno pripravljeno za odziv na nujne primere.

5.8. LSNB zagotavljajo podporo strokovni skupini za SIP pri izvajanju preiskav in se z njo povezujejo, da določijo lokalno strategijo za nadzor bolezni.

6. Strokovna skupina za SIP

6.1. DSNB in NVI ustanovita posebno strokovno skupino, ki je sestavljena iz strokovnjakov, ki so posebej usposobljeni na področju epizootiologije.

6.2. Veterinarji z vseh območij se na specialističnih tečajih v Sloveniji in tujini usposablajo na vseh področjih zatiranja SIP, s posebnim poudarkom na epizootiologiji.

6.3. V primeru pojava bolezni se strokovno skupino nemudoma mobilizira in pošlje na teren z ustrezno opremo. Oprema strokovne skupine se hrani na NVI in je opisana v Prilogi V. Primarna naloga skupine je državnim in lokalnim središčem za nadzor bolezni priskrbeti popolno poročilo o pojavu, morebitnem izvoru in možnostih za širjenje bolezni.

Skupaj z osebjem lokalnega središča zbirajo vse dodatne diagnostične vzorce, ki jih pošiljajo NVI, in če je tako odločeno, preko njega referenčnemu laboratoriju EU za SIP v Veliki Britaniji.

Svetujejo glede čiščenja, razkuževanja in uničevanja trupel.

6.4. Člani strokovne skupine sodelujejo v programih usposabljanja.

7. Kadrovske viri in oprema

V primeru izbruha kužne bolezni so vsi veterinarji neposredno podrejeni generalnemu direktorju VURS. DSNB vodi seznam oseb, ki jih je mogoče mobilizirati v primeru pojava SIP.

Strokovna skupina, ki ima izkušnje s postopki za zatiranje SIP (oziroma ima izkušnje s SIP), je navedena v Prilogi V.

V skladu z Zakonom o veterinarstvu in Uredbo o načinu, predmetu in pogojih opravljanja gospodarske javne službe ravnanja s klavničnimi odpadki in kužnim materialom živalskega porekla (Ur. L. RS 13/98, 31/00, 84/01 in 45/04) sta za odvoz živalskih trupel in odpadkov zadolžena Veterinarsko higienska služba (VHS) in organizacije za odvoz odpadkov s koncesijo – KOTO. Na osnovi tega je KOTO dolžan prepeljati in prevzeti za uničenje tudi večje količine živalskih trupel in odpadkov (npr. izbruh kužne bolezni).

V skladu z določili državnega načrta zaščite in reševanja ob množičnem pojavu kužnih bolezni v RS imajo uradni veterinarji VURS v primeru izbruha SIP dostop do opreme, potrebne za zakopavanje trupel oziroma do goriva v primeru sežiga trupel.

8. Stalna navodila

Izvod navodil za veterinarje v primeru pojava SIP je v Prilogi VI.

9. Diagnostični laboratoriji

Nacionalni veterinarskega inštituta je organiziran v centralni laboratorij v Ljubljani in 8 območnih enot (skupaj 9 enot) in 7 regionalnih laboratorijev. NVI. Regionalni laboratoriji so kadrovske in materialno usposobljeni za izvajanje patomorfološke diagnostike in laboratorijske diagnostike (določene bakteriološke in serološke preiskave). V vseh laboratorijih je zagotovljena 24-urna stalna pripravljenost.

Centralni laboratorij v Ljubljani izvaja naloge nacionalnega referenčnega laboratorija (NRL) in opravlja najzahtevnejšo patomorfološko, patohistološko, mikrobiološko in virološko diagnostiko. Laboratorij je kadrovske in materialno usposobljen in ima zagotovljeno 24-urno stalno pripravljenost.

9.1. Virološki laboratorij za diagnostiko SIP

9.1.1. Nacionalni veterinarski inštitut

Enota za diagnostiko kužnih in drugih bolezni živali
Virološki laboratorij
SI-1115 Ljubljana, Gerbičeva 60, p.p. 3425

9.1.2. Laboratorijske kapacitete

Laboratorij je opremljen in usposobljen za serološke preiskave v manjšem merilu. Laboratorij lahko izvaja diagnostiko SIP: test ELISA, za dokaz antigenov A, O, C, SAT1, SAT2, ASIA, VBP-vezikularna bolezen prašičev.

Po dograditvi diagnostičnega laboratorija 3. stopnje je predvidena tedenska kapaciteta za dokaz:

- protiteles: 5000 serumskih vzorcev za en tip
- izolacija virusa: 100 vzorcev
- dokazovanje virusnega antigena: 1500 vzorcev

9.2. Trenutno poteka gradnja diagnostičnega laboratorija 3. stopnje za diagnostiko kužnih bolezni živali, ki bo dokončan do julija 2004, zato nacionalni referenčni laboratorij pošilja vzorce v primeru suma na bolezen v referenčni laboratorij EU, ki je naveden v Prilogi II./4. Postopek pošiljanja in pakiranja vzorcev je opisan v Načrtu ukrepov v primeru izbruha SIP v Sloveniji za laboratorije.

9.2.1. Laboratorij trenutno ne izpolnjuje pogojev, priporočenih v publikaciji FAO »Varnostni standardi za laboratorije za SIP« za delo z virusom SIP.

10. Cepljenje v nujnih primerih

10.1. Banko koncentriranega antigena SIP ima komercialno podjetje, ki mora imeti pogodbo s slovenskim Ministrstvom za kmetijstvo.

- I. Antigeni: 100.000 odmerkov za živino O₁ Manisa 69
  - 100.000 odmerkov za živino A₂₂ Iraq 64
  - 100.000 odmerkov za živino C₁ Noville
  - (c)100.000 odmerkov za živino Asia₁ Israel 89
- II. Trajanje pogodbe: 5 let
  - (a) Začetek veljavnosti pogodbe: junij 1996
- III. Minimalna potencia obnovljenega cepiva: 6 PD₅₀
- IV. Razpoložljivost
  - Po prejemu končnega obvestila:
  - Al(OH)₃ 5–6 dni

10.2. Priročnik za izvedbo cepljenja je priložen v Prilogi VII.

11. Programi usposabljanja

11.1. Septembra 1997 je bila organizirana delavnica na temo SIP za veterinarje z vseh območij RS.

11.2. Marca 1998 je bil opravljen enotedenski izobraževalni obisk veterinarjev v specialističnih ustanovah za SIP v tujini, kjer so sodelovali tudi v simulacijski vaji nadzora SIP.

11.3. Za veterinarje se načrtuje redno usposabljanje.

12. Obveščanje in osveščenoost o bolezni

- NVI in VURS vsako leto pripravljata predavanja/predstavitve
- VURS organizira predavanja za prosvetljevanje imetnikov živali in drugih organizacij.

PRILOGE

- I. Državno središče za nadzor bolezni – naslov
- II./1 Območni uradi VURS– naslovi
- II./2 Območne enote NVI – naslovi
- II./3 KOTO – naslovi in telefonske številke
- II./4 Referenčni laboratorij EU za SIP
- III./1,2 Zemljevid s prikazom območij, ki jih pokrivajo posamezni območni uradi VURS in enote NVI
- IV. Obrazci in obvestila za SIP
- V. Kadrovski viri in oprema
- VI. Navodila za veterinarje
- VII. Priročnik za cepljenje
- VIII. Navodilo o ukrepih za ugotavljanje, preprečevanje in zatiranje slinavke in parkljevke (Uradni list RS, št. 30/99, 59/99)

Načrt ukrepov v primeru pojava SIP v Sloveniji dopolnjujejo še naslednji trije dokumenti, ki so objavljeni v posebnih publikacijah:

- ☞ Priročnik za živinorejce
- ☞ Priročnik za pridelovalce in predelovalce mleka
- ☞ Načrt ukrepov za laboratorij

PRILOGA I

REPUBLIKA SLOVENIJA

Državno središče za nadzor bolezni

Ime: MKGP; VETERINARSKA UPRAVA REPUBLIKE SLOVENIJE

Naslov: PARMOVA 53; 1000 LJUBLJANA

Telefon: +386 1 300 13 00

Telefaks: +386 1 300 13 57

Elektronska pošta: yurs@gov.si

Vodja središča je generalni direktor Veterinarske uprave RS.

Dežurna telefonska številka DSNB za veterinarje (24 ur):

01 300 13 59

**7. MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO, GOZDARSTVO IN PREHRANO
VETERINARSKA UPRAVA REPUBLIKE SLOVENIJE
VETERINARSKA INŠPEKCIJA
OU NOVO MESTO**

Kočevarjeva 1, 8000 Novo mesto

Telefon direktna: 07 3934 225

Telefaks: 07 3934 240

**8. MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO, GOZDARSTVO IN PREHRANO
VETERINARSKA UPRAVA REPUBLIKE SLOVENIJE
VETERINARSKA INŠPEKCIJA
OU KRŠKO**

Cesta krških žrtev 15, 8270 Krško

Telefon direktna: 07 4981 810

Telefaks: 07 4921-500

**9. MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO, GOZDARSTVO IN PREHRANO
VETERINARSKA UPRAVA REPUBLIKE SLOVENIJE
VETERINARSKA INŠPEKCIJA
OU NOVA GORICA**

Tolminskih puntarjev 4, 5000 Nova Gorica

Telefon direktna: 05 3302-270

Telefaks: 05 3302-280

**10. MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO, GOZDARSTVO IN PREHRANO
VETERINARSKA UPRAVA REPUBLIKE SLOVENIJE
VETERINARSKA INŠPEKCIJA
OU KOPER**

Trg Brolo 4, 6000 Koper

Telefon direktna: 05 6634-500

Telefaks: 05 6634-504

**11. MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO, GOZDARSTVO IN PREHRANO
VETERINARSKA UPRAVA REPUBLIKE SLOVENIJE
VETERINARSKA INŠPEKCIJA
OU DRAVOGRAD**

Meža 10, 2370 Dravograd

Telefon direktna: 02 8770-030

Telefaks: 02 8770-034

**12. MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO, GOZDARSTVO IN PREHRANO
VETERINARSKA UPRAVA REPUBLIKE SLOVENIJE
VETERINARSKA INŠPEKCIJA
OU MURSKA SOBOTA**

Kardoševa 2, 9000 Murska Sobota

Telefon direktna: 02 5214-340

Telefaks: 02 5214-350

**13. MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO, GOZDARSTVO IN PREHRANO
VETERINARSKA UPRAVA REPUBLIKE SLOVENIJE
VETERINARSKA INŠPEKCIJA
OU PTUJ**

Muzejski trg 2, 2250 PTUJ

Telefon direktna: 02 7980 360

Telefaks: 02 7980-378

PRILOGA II/2

Seznam območnih enot NVI, v okviru katerih je organizirana VHS in dežurne telefonske številke VHS (24 ur)

Naziv območne enote	Naslov	Poštna številka
Nacionalni veterinarski inštitut Enota Celje	Trnoveljska c. 1 Telefon: 03 5419-336 Telefaks: 03 5419-335	3000 CELJE Dež. tel.: 03 5451-031
Nacionalni veterinarski inštitut Enota Novo mesto	Šmarješka c. 2 Telefon: 07 3324-488 Telefaks: 07 3324-403	8000 NOVO MESTO Dež. tel.: 07 3325-801
Nacionalni veterinarski inštitut Enota Ljubljana	Gerbičeva 60 Telefon: 01 4779 353 Telefaks: 01 2834-033	1000 LJUBLJANA Dež. tel.: 01 4779-353
Nacionalni veterinarski inštitut Enota Nova Gorica	Pri hrastu 18 Telefon: 05 3383-700 Telefaks: 05 3383-707	5000 NOVA GORICA Dež. tel.: 05 3383-703 (Severna Primorska) Dež. tel.: 05 3383-701 (Južna Primorska)
Nacionalni veterinarski inštitut Enota Kranj	Kranjska c. 16 Telefon: 04 2770-600 Telefaks: 04 2770-632	4202 KRANJ Dež. tel.: 041 645-767, 041 645-766
Nacionalni veterinarski inštitut Enota Ptuj	Ormoška c. 28 Telefon: 02 7493-672 Telefaks: 02 7493-679	2250 PTUJ Dež. tel.: 02 7493-672
Nacionalni veterinarski inštitut Enota Murska Sobota	Noršinska c., n. h. Telefon: 02 5211-991 Telefaks: 02 5321-471	9000 MURSKA SOBOTA Dež. tel.: 02 5321-471
Nacionalni veterinarski inštitut Enota Koper	Istrska 13 Telefon: 05 6392-077 Telefaks: 05 6392-077	6000 KOPER
Nacionalni veterinarski inštitut Enota Maribor	Šentiljska c. 109 Telefon: 02 2524-128 Telefaks: 02 2524-128	2000 MARIBOR Dež. tel.: 02 4613-150

PRILOGA II/3

KOTO – naslovi in telefonske številke

KOTO lokacija Zalog, Ljubljana - Avtopark:	01 5878-141
ga. Klemenčič:	031 314-840
g. Svetec:	031 302-196
KOTO, Miklošičeva 5, Ljubljana:	01 4756-115
g. Skodlar:	041 650-445

PRILOGA II/4

Naslov referenčnega laboratorija EU za SIP

Institute for Animal Health
Ash Road, Pirbright Woking
Surrey GU24 0NF
UNITED KINGDOM

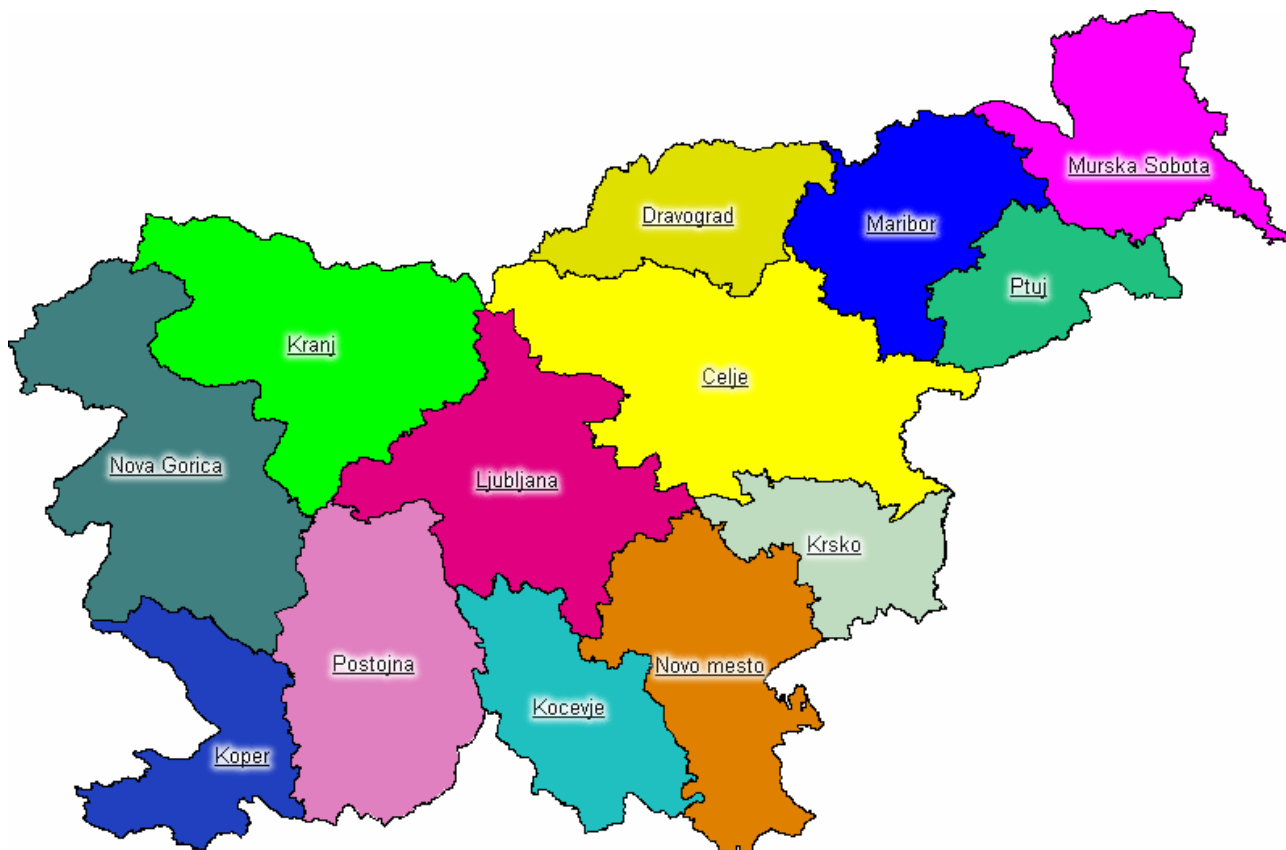
Tel: (44.1483) 23.24.41
Fax: (44.1483) 23.24.48

PRILOGA III

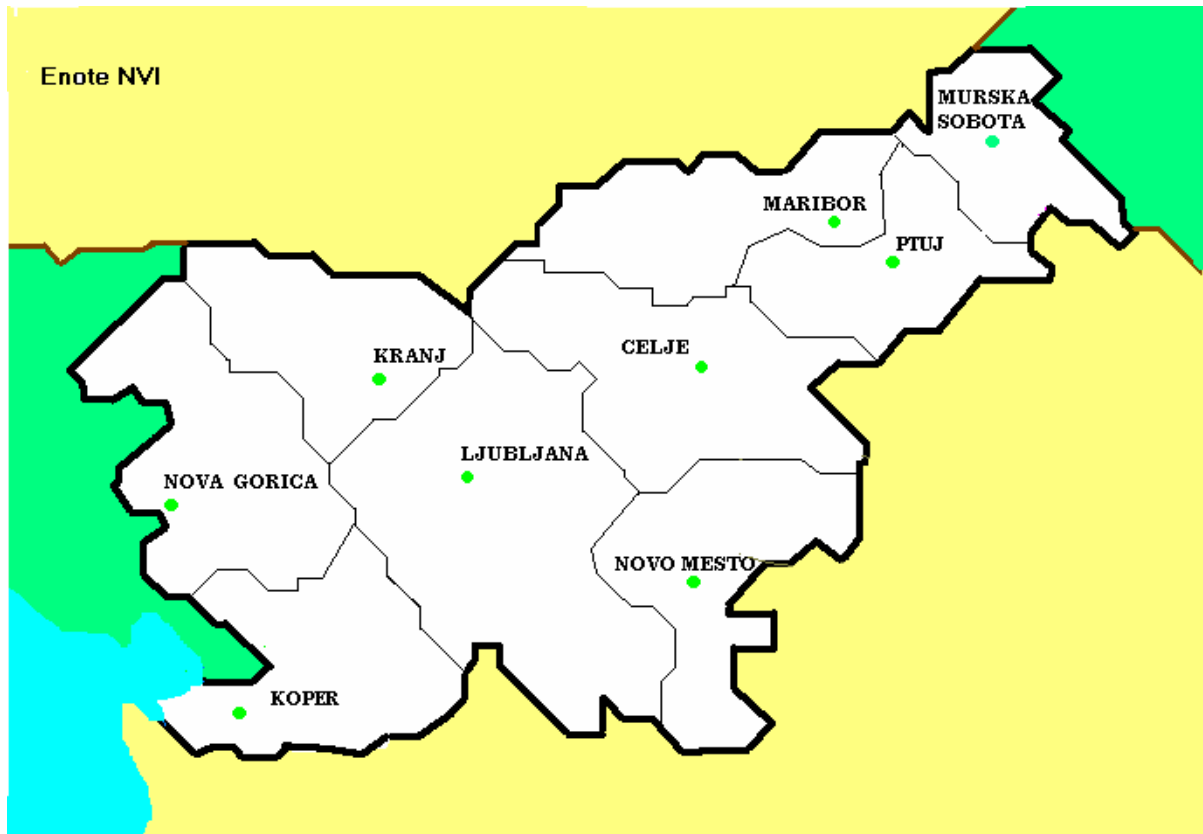
Zemljevid s prikazom območij, ki jih pokrivajo posamezni območni uradi VURS in enote NVI

PRILOGA III/1

Območni uradi VURS

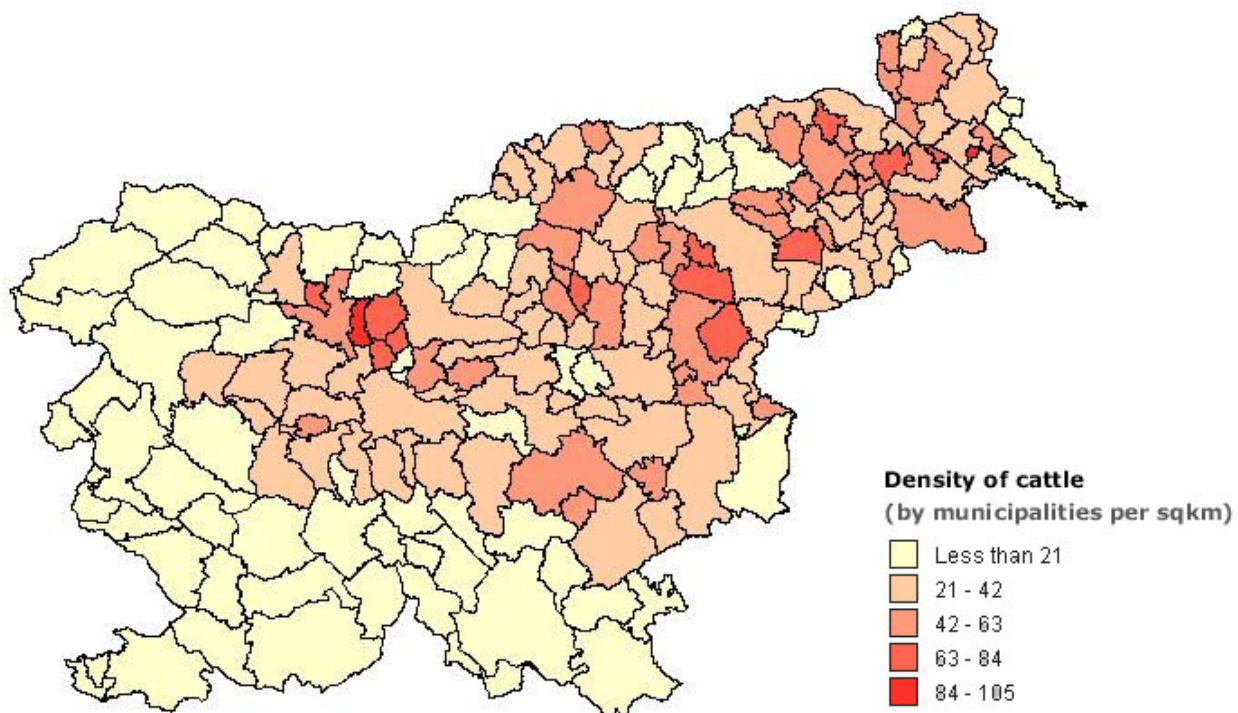
PRILOGA III/2
Območne enote NVI

PRILOGA III/3

Gostota govedi na km² po občinah v Republiki Sloveniji

DENSITY OF CATTLE

PRILOGA IV

Obrazci in obvestila za SIP, ki jih uporabljajo LSNB

- ☞ Epizootiološko poizvedovanje (Priloga II Navodila)
- ☞ Dovoljenje veterinarske inšpekcije za gibanje oseb
- ☞ Obvestilo o odprtju lokalnega središča za nadzor SIP
- ☞ Opravljene storitve na okuženem gospodarstvu – dnevno poročilo veterinarja
- ☞ Obrazec za oceno škode
- ☞ Plakat: Vstop prepovedan
- ☞ Plakat: Pot zaprta
- ☞ Plakat: Okuženo območje
- ☞ Plakat z osnovnimi informacijami o bolezni

REPUBLIKA
SLOVENIJA

MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO,
GOZDARSTVO IN PREHRANO

VETERINARSKA UPRAVA
REPUBLIKE SLOVENIJE

Parmova 53, 1000 Ljubljana, Slovenija
telefon: 01 300 13 00, telefaks: 01 300 13 56

Datum:
Številka:

Na podlagi 67. člena Zakona o upravi (Ur.l. RS 67/94), 83. člena Zakona o veterinarstvu (Ur.l. RS 33/01) ter 7. Člena Zakona o organizaciji in delovnem področju ministrstev (Ur.l. RS 71/94 in 47/97) in na podlagi določil 8.alinee 1.odstavka 7.člena Navodila o ukrepih za ugotavljanje, preprečevanje in zatiranje slinavke in parkljevke izdaja Območni urad ..... Veterinarske uprave Republike Slovenije, naslednje

DOVOLJENJE ZA GIBANJE

1. Stranki ..... se dovoli vstop/izstop na gospodarstvo lastnika....., naslov....., v času od ..... do .....

2. Stranka mora upoštevati navodila pooblaščenih oseb in režim razkuževanja. V nasprotnem primeru se dovoljenje nemudoma prekliče.

Podpis in žig veterinarskega inšpektorja:

REPUBLIKA
SLOVENIJA

MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO,
GOZDARSTVO IN PREHRANO

VETERINARSKA UPRAVA
REPUBLIKE SLOVENIJE

Parmova 53, 1000 Ljubljana, Slovenija
telefon: 01 300 13 00, telefaks: 01 300 13 56

Datum:
Številka:

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Veterinarska uprava Republike Slovenije izdaja zaradi pojava izjemno nevarne kužne bolezni – slinavke in parkljevke v državi naslednje

JAVNO OBVESTILO O ODPRTJU LOKALNEGA SREDIŠČA ZA NADZOR SLINAVKE IN PARKLJEVKE

Zaradi izbruha slinavke in parkljevke v _____ je Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano odprlo lokalno središče v _____, tel.št. _____, vodja središča _____.

Na tem naslovu je mogoče dobiti vse informacije glede ukrepov, omejitev, prometu z živimi živalmi in proizvodi in vsemi ostalimi morebitnimi podatki v zvezi s slinavko in parkljevko. Na vpogled so tudi zemljevidi območij, za katere veljajo omejitve.

Podpis in žig veterinarskega inšpektorja:

REPUBLIKA
SLOVENIJA

MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO,
GOZDARSTVO IN PREHRANO

VETERINARSKA UPRAVA
REPUBLIKE SLOVENIJE

Parmova 53, 1000 Ljubljana, Slovenija
telefon: 01 300 13 00, telefaks: 01 300 13 56

Datum:
Številka:

DNEVNO POROČILO O OPRAVLJENEM DELU NA OKUŽENEM GOSPODARSTVU

Naslov gospodarstva:

Lastnik in koda gospodarstva:

1. POKONČANJE ŽIVALI

Izvajalec   Št. delavcev: Čas prihoda: Čas odhoda:

2. UNIČEVANJE TRUPEL

Ime izvajalca:

Št. Delavcev	Čas prihoda	Čas odhoda	Ur dela	Opombe

Tip stroja	Ur dela	Ur mirovanja	Opombe

3. RAZKUŽEVANJE

Ime izvajalca:

Št. Delavcev	Čas prihoda	Čas odhoda	Ur dela	Opombe

Tip stroja	Ur dela	Ur mirovanja	Opombe

OPREMA VURS:

Tip	Identifikacija	Datum prihoda na O.K.	Datum prenosa z O.K.	Cilj

PREJETI MATERIALI (Priložijo se dobavnice)

SPLOŠNE PRIPOMBE (Vključno s št. ljudi in podatki o opremi, ki jih priskrbi lastnik gospodarstva ter škodo, ki nastane pri izvajanju ukrepov)

Podpis:

DATUM IN URA:

1. Potrditve bolezni
2. Končane ocenitve živali:
3. Pokončanje končano:
4. Zakop končan:
5. Začetek sežiga trupel:
6. Konec sežiga trupel:
7. Odvoz v kafilerijo:
8. Zatiranje glodalcev začeto:
9. Preliminarno razkuževanje začeto:
končano:
10. Končno razkuževanje zaključeno:

REPUBLIKA
SLOVENIJA

MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO,
GOZDARSTVO IN PREHRANO

VETERINARSKA UPRAVA
REPUBLIKE SLOVENIJE

Parmova 53, 1000 Ljubljana, Slovenija
telefon: 01 300 13 00, telefaks: 01 300 13 56
e-mail: vurs@gov.si

ZAPISNIK O OGLEDU IN OCENI ŠKODE NA ŽIVALIH, PERUTNINI IN RIBAH, ZARADI IZBRUHA KUŽNE BOLEZNI

1. KUŽNA BOLEZEN SLINAVKA IN PARKLJEVKA

2. DATUM NASTANKA OZIROMA ODKRITJA BOLEZNI _____

3. ČAS NASTANKA OZIROMA ODKRITJA BOLEZNI _____

4. KRAJ (občina, naselje, k.o.), OZIROMA OBMOČJE, KJER JE BOLEZEN IZBRUHNILA

_____

5. LASTNIK ALI NAJEMNIK _____

6. KMG-MID _____

Vrsta in kategorija	Šifra	Uničeno št. kosov (glav)	Povprečna teža kg/enoto	Cena sit/kg	Škoda Sit
A	B	C	D	E	F = CxDxE
SKUPAJ					

DATUM OCENE ŠKODE _____

Ocenjevalna komisija ali cenilec

1. _____
2. _____
3. _____

Oškodovanec

_____

REPUBLIKA
SLOVENIJA

MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO,
GOZDARSTVO IN PREHRANO

VETERINARSKA UPRAVA
REPUBLIKE SLOVENIJE

Parmova 53, 1000 Ljubljana, Slovenija
telefon: 01 300 13 00, telefaks: 01 300 13 56

Pozor!

Slinavka in parkljevka

**VSTOP
PREPOVEDAN!**

REPUBLIKA
SLOVENIJA

MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO,
GOZDARSTVO IN PREHRANO

VETERINARSKA UPRAVA
REPUBLIKE SLOVENIJE

Parmova 53, 1000 Ljubljana, Slovenija
telefon: 01 300 13 00, telefaks: 01 300 13 56

Pozor!

Slinavka in parkljevka

**POT
ZAPRTA!**

REPUBLIKA
SLOVENIJA

MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO,
GOZDARSTVO IN PREHRANO

VETERINARSKA UPRAVA
REPUBLIKE SLOVENIJE

Parmova 53, 1000 Ljubljana, Slovenija
telefon: 01 300 13 00, telefaks: 01 300 13 56

Slinavka in parkljevka pri nas

Na vašem območju se je pojavila izjemno nevarna živalska kužna bolezen - slinavka in parkljevka.

Slinavka in parkljevka je hudo nalezljiva bolezen domačih in divjih parkljarjev (govedo, drobnica, prašiči, srnjad, jelenjad, divji prašiči). Ljudje ne zbolijo. Povzročitelj slinavke in parkljevke je virus. Bolezen večinoma ni smrtna za živali, je pa izjemno nalezljiva in povzroča gospodarsko škodo neskončnih razsežnosti. Prenaša se z obolelimi živalmi, prenašajo pa jo tudi ljudje in za bolezen nedovzetne živali; prenaša se z onesnaženimi predmeti, opremo, prevoznimi sredstvi, celo z vetrom. Zaradi navedenega država uporablja najstrožji način zatiranja te bolezni, kjer je poglobitni ukrep takojšnje pokončanje vseh parkljarjev na gospodarstvu, kjer se je bolezen pojavila in neškodljivo uničenje trupel. Stroške zatiranja bolezni krije proračun Republike Slovenije. V času zatiranja in izkoreninjenja bolezni na vašem območju se držite naslednjih splošnih navodil:

- ☞ Vsi parkljarji na vašem gospodarstvu morajo biti zaprti v hleve, staje in ograjene prostore.
- ☞ Psi in mačke morajo biti privezani oziroma zaprti.
- ☞ Parkljarjev ne smete prevažati s cestnimi prevoznimi sredstvi ali goniti na pašo po okuženem in ogroženem območju.
- ☞ Osemenjevanje živali se za določen čas prekine.
- ☞ Meso in mesne proizvode je prepovedano odvažati iz okuženega območja.
- ☞ Gibanje ljudi na vaše gospodarstvo in iz njega čimbolj omejite ter pri tem strogo izvajajte vse priporočene ukrepe.
- ☞ Strogo se držite predpisanih določil veterinarskega inšpektorja v javno objavljeni odločbi za okuženo ali ogroženo območje.
- ☞ Za vse natančnejše informacije se nemudoma obrnite na lokalno središče za nadzor bolezni (naslov je objavljen na posebnem obvestilu).

Veterinarska uprava Republike Slovenije

PRILOGA V

Kadrovski viri in oprema

Državno središče za nadzor bolezni:

- generalni direktor VURS;
- vodja oddelka za notranjo inšpekcijo, VURS;
- vodja in član oddelka za epizootiologijo, VURS;
- vodja oddelka za mednarodne zadeve, VURS;
- predstojnik NVI.

Strokovna skupina, ki jo je mogoče mobilizirati v primeru izbruha SIP:

- a) Specialist virološkega laboratorija, NVI, Ljubljana
- b) Specialist oddelka za bolezni prežvekovalcev in/ali prašičev, NVI, Ljubljana
- c) Specialist za patologijo domačih živali; NVI; Ljubljana
- d) Vodja službe VHS, NVI, Ljubljana
- e) Predstavniki Veterinarske zbornice
- f) Predstavniki službe za dezinfekcijo, dezinfekcijo in deratizacijo
- g) Veterinarski inšpektor s področja zdravstvenega varstva živali
- h) Veterinar, ki opravlja osnovno veterinarsko dejavnost
- i) Meteorolog Agencije za okolje -hidrometeorološki oddelek, Ljubljana

Oprema strokovne skupine:

- zaloga detergenta in razkužila za pripravo vsaj 1000 l delovne raztopine
- 15 zaščitnih kombinezonov iz blaga
- 15 zaščitnih vodotesnih odpornih oblek, odpornih na kemikalije, s kapucami
- 15 parov gumijastih škornjev različnih velikosti
- 50 mask za obraz za enkratno uporabo
- 10 plastičnih zaščitnih očal za razkuževanje
- 15 ščetk za čiščenje
- 2 rezalnika za trupe z dolgim ročajem
- 2 palice za ekstrakcijo
- 1 gorilnik za žganje površin
- 4 nahrbtni razpršilniki, politetilenski, odporni na kemikalije
- 1 čistilnik z vročo vodo na pritisk
- pomirjevala za živino in prašiče
- 2 električni pištoli za omamljanje živine s strelivom
- 250 25 ml univerzalnih stekleničk s pufrom*
- 250 25 ml univerzalnih stekleničk – sterilnih
- 250 stekleničk z medijem za prenos vzorcev
- 250 25 ml univerzalnih polistirenskih posod
- 250 10 ml epruvel za kri
- 250 10 ml epruvel za kri z antikoagulantom
- 10 škarij
- 10 pincet
- 20 brisač

- 10 hladilnih torb
z zemljevidi 1:50,000, 1:10.000, ki pokrivajo celotno območje
- 2 mobilna telefona
kompleti obrazcev za SIP

PRILOGA VI

NAVODILA ZA VETERINARJE

NAVODILA ZA VETERINARJE

VSEBINA

	Poglavje	Stran
UVOD		39
- Državno središče za nadzor bolezni		39
- Odgovornosti veterinarske inšpekcije		39
- Strokovna skupina za SIP		40
- Nacionalni veterinarski inštitut		40
- Policija		40
NARAVA BOLEZNI	A	
Etiologija		41
Dovzetne živalske vrste		41
Diagnostika		41
Odpornost in imunost		43
Epidemiologija		43
Inkubacija		43
Odpornost virusa		44
Vrste prenosa virusa		46
POROČANJE O BOLEZNI	B	
Sistem obveščanja		48
Veterinarski pregled in poročanje strokovne skupine		48
Poročanje DSNB		49
Uvedba ukrepov		50
Ukinitiv ukrepov		51
Vročanje		51
ZBIRANJE IN POŠILJANJE MATERIALA NACIONALNEMU VETERINARSKEMU INŠTITUTU	C	
Oprema za jemanje vzorcev		53
Varnostni ukrepi pri uporabi opreme za jemanje vzorcev		54
Vrste vzorcev		54
Odvzem vzorcev		54
Pošiljanje materiala		55
POSTOPEK NEPOSREDNO PO POTRDITVI BOLEZNI	D	
Postopek takoj po potrditvi bolezni (8. člen Navodila)		56

Postopek po potrditvi bolezni na okuženem gospodarstvu	56
Postopek in ukrepi na okuženem območju	57
Postopek in ukrepi na ogroženem območju	58
Postopek in ukrepi po prenehanju bolezni	58
Ukrepi ob meji v primeru pojava bolezni v sosednji državi	59
Odprtje lokalnega središča za nadzor bolezni	59

POSTOPEK V LOKALNEM SREDIŠČU E

Ustanovitev lokalnega središča	60
Osebe središča	60
Razpored osebja	60
Ustanavljanje podsredišč	60
Obveščanje o ustanovitvi središča ali podsredišča	60
Obveščanje – splošno	61
Stiki z javnostmi	61
Poročanje DSNB	61
Pisarniška oprema in obrazci	62
Nezgode osebja	62
Zaloge za nujne primere	63
Oskrba z opremo in zemljevidi	63
Omejevanje nizkih preletov zračnih plovil nad okuženim območjem	64
Popis sejmov in sledenje	64
Druge preiskave bolezni, ki se prijavljajo po zakonu	65
Obvestilo o zaprtju središča	65

POSTOPKI NA OKUŽENIH IN OGROŽENIH OBMOČJIH F

Splošno	66
Oglaševanje in svetovanje	66
Obisk osebja na gospodarstvu na okuženem območju	67
Vojaški organi na okuženem območju – varnostni ukrepi in opozorila	67
Operaterji plinovoda in naftovodov na okuženem območju	68
Prevoz živali – okuženo območje	68
Prevoz živali – ogroženo območje	69
Pripomočki za razkuževanje vozil za prevoz živali na okuženih in ogroženih območjih	69
Klavnice	69
Uničevanje gnoja, stelje in gnojevke na okuženih območjih	70
Omejitve in varnostni ukrepi pri dejavnostih na prostem na okuženih in ogroženih območjih	71
Zaprtje poti za pešce na okuženem območju	71
Prepoved vstopa v poslopja in na zemljišča na okuženem območju	71
Mleko in mlečni izdelki	72
Predevalni obrati – kafilerije, ki ležijo na okuženem območju ali iz njega prejemajo surovine	72
Ukinitve omejitev	72

POSTOPEK STROKOVNE SKUPINE ZA SIP	G	
Uvod		73
Cilji		73
Osebj		73
Oprema		74
Meteorološka postaja		74
Potek dela strokovne skupine		75
Nastanitev strokovne skupine		75
Pomoč strokovne skupine		75
Uničenje trupel		75
Svetovanje o problemih pri razkuževanju ter obdelavi in uničevanju gnojevke		76
Epizootiološko poročilo		76
SUM IN POTRDITEV BOLEZNI V KLAVNICI	H	
Splošno		77
Ravnanje veterinarja ob poročilu o sumu bolezni		77
Ravnanje ob potrditvi bolezni		78
Ocenjevanje		78
Uničenje okuženih trupov, drobovine, kože ipd. ter gnoja		78
Razkuževanje		79
Ugotavljanje vira okužbe		79
Ukinitvev ukrepov v klavnici		80
Prevoz živali iz okuženega gospodarstva v klavnico		80
SUM IN POTRDITEV BOLEZNI NA ŽIVINSKIH SEJMIH IN RAZSTAVAH	I	
Postopek veterinarja ob sumu na bolezen		81
Postopek veterinarja po uradni potrditvi bolezni		82
Poizvedba o izvoru živali		82
Ocenjevanje		83
Pokončanje živali		83
Uničenje		83
Razkuževanje		83
Ukinitvev ukrepov		83
Javnost		83
OCENJEVANJE ŽIVINE	J	
		84

OCENJEVANJE VREDNOSTI UNIČENEGA MLEKA, KRME, SEMENA, EMBRIOV, TRUPOV V KLAVNICAH	K	85
ZAKOL, UPORABA POMIRJEVAL, POKONČANJE ŽIVALI IN UNIČEVANJE TRUPEL	L	
Splošne točke v zvezi s pokončanjem		86
Pooblastilo za pokončanje		86
Postopek za urejanje pokončanja		87
Pokončanje govedi		87
Pokončanje ovac		87
Pokončanje prašičev		88
Pomirjevala		88
Veterinarski pregled in pomirjenje eksotičnih živali v živalskih vrtovih		88
Uničevanje trupel		89
Uničevanje z zakopavanjem		89
Uničevanje s sežigom		90
Sanacija zemljišča, uporabljenega za uničenje trupel		90
Uničenje v kafileriji		90
Zaščitna obleka		90
Zastoj pri uničevanju trupel		90
Uničevanje trupel živali, ki so poginile iz drugega razloga		90
NAJEMANJE DELOVNE SILE IN OPREME	M	
Splošno		91
Zaščitna obleka		91
Oprema, ki jo priskrbi izvajalec		91
Najemanje strojev pri lastniku okuženega gospodarstva		92
Varnost električnih napeljav		92
MALE ŽIVALI, POLJŠČINE IPD. NA OKUŽENEM GOSPODARSTVU	N	
Perutnina, jajca, zajci in kunci		93
Odstranjevanje trupel		93
Promet z živo perutnino, zajci in kunci		93
Promet z jajci		93
Korenčnice in gomoljnice namenjene za prehrano ljudi		93
Seno, slama in žitarice		94
Druge kulture		94

MLEKO IN MLEČNI IZDELKI	O
Uvod	95
Načrt ukrepov za mleko	95
Pripravljenost veterinarskega inšpektorja	95
Postopki v primeru suma bolezni	96
Postopki neposredno po potrditvi bolezni	96
Ocenjevanje mleka, posnetega mleka, sirotke, pinjenega mleka in smetane	97
Odstranjevanje mleka na gospodarstvu in v mlečnih cisternah	97
Razkuževanje molzne opreme in mlečnih cistern	98
Krmljenje živali z mlekom in mlečnimi stranskimi proizvodi	98
Označevanje mleka	98
Zbiranje mleka v bazenih na gospodarstvu	98
Mlečne cisterne, ki vozijo po okuženem območju	98
Toplotna obdelava mleka, posnetega mleka in sirotke	99
Mlečne usedline	99
Zbiranje vzorcev mleka na sumljivem gospodarstvu in na gospodarstvih, ki mejijo na okuženo gospodarstvo	99
Gospodarstvo, za katerega veljajo ukrepi iz 4. člena Navodila (sumljivo gospodarstvo)	99
ŽIVALSKO SEME, JAJČNE CELICE IN ZARODKI	P
Ukrepi, ki ji predpiše veterinarska služba	100
Obveščanje veterinarskih organizacij	100
Pogoji za izvajanje osemenjevanja v državi v primeru pojava SIP	101
Gospodarstvo za katerega veljajo omejitve zaradi neposrednega in posrednega stika živali z okuženimi živalmi	101
Nadaljevanje osemenjevanja	101
Razkuževanje – preventivni ukrepi, ki jih morajo izvajati osemenjevalci	101
Osemenjevanje na prašičjih farmah	102
Jajčne celice in zarodki	102
RAZKUŽEVANJE	R
Postopki razkuževanja	103
Varnostni ukrepi	103
Postopki čiščenja in razkuževanja na gospodarstvu	104
Mleko, molzna oprema, mlečni bazeni in cisterne	105
Obleka	106
Gnoj, gnojevka in gnojnica	106
Razkuževanje površin, kjer se opravlja pokončanje živali	107
Razkuževanje klavnic	107
Razkuževalne bariere in preproge na cestišču	107
Razkuževalna oprema za prevoznike živali na okuženem območju	108
Razkužila	108
Potrdilo o opravljenem razkuževanju	108

NAČRTOVANJE IN USPOSABLJANJE V PRIMERU IZBRUHA SIP S

Odgovornosti veterinarskih inšpektorjev in delavcev NVI	109
Usposabljanje osebja	109
Načrtovanje možne izbire lokacije za lokalno središče za SIP	110
Oprema	111
Oprema za jemanje vzorcev	111

UKINITEV OMEJITEV NA OKUŽENEM GOSPODARSTVU T

Splošno	112
Zaključni pregled	112
Odstranitev obvestil in plakatov	112

UVOD

Veterinarska zakonodaja v Sloveniji določa zakonska pooblastila, ki jih ima minister pristojen za veterinarstvo za nadzor nad SIP.

Ta priročnik vsebuje smernice in priročna navodila za veterinarske strokovne delavce, ki se ukvarjajo z nadzorovanjem izbruha bolezni.

ODGOVORNOSTI

Bolezen uradno potrdi ali izključi VURS na podlagi kliničnih znakov in rezultatov diagnostičnih preiskav.

Državno središče za nadzor bolezni (DSNB)

Direktor VURS je s podporo DSNB odgovoren za:

- usmerjanje delovanja LSNB,
- stike z diagnostičnimi laboratoriji,
- obveščanje Evropske komisije in ostalih držav članic EU o sumu na SIP,
- stike z Ministrstvom za ekonomske odnose in razvoj, Kmetijsko-gozdarsko zbornico in kmetijsko-pospeševalno službo ter mediji, Ministrstvom za promet in zveze, Ministrstvom za obrambo RS, Ministrstvom za okolje in prostor ter Ministrstvom za notranje zadeve,
- urejanje finančnih določb načrtov ukrepov v primeru izbruha SIP,
- urejanje programov usposabljanja in imenovanje osebja za programe usposabljanja,
- organiziranje izobraževanja o bolezni,
- usmerjanje državne strategije v primeru izbruha bolezni,
- razporejanje osebja in sredstev v LSNB,
- zapiranje mejnih prehodov, če je to potrebno,
- določanje okuženega in ogroženega območja,
- naročanje cepiv in določanje območij cepljenja,
- dogovarjanje o finančnih ukrepih za kritje stroškov, povezanih s pojavom bolezni,
- poročanje O.I.E.

Območni urad Veterinarske uprave RS

Odgovornosti območnih uradov VURS zajemajo:

- ☞ organiziranje stalnega izobraževanja o bolezni na lokalnem nivoju,
- ☞ izvajanje in sodelovanje pri vajah pripravljenosti na bolezni,
- ☞ vzdrževanje stikov z NVI glede izročanja in prevoza vzorcev,
- ☞ vzdrževanje stikov s policijo, organi lokalnih skupnosti, kmetijskimi in trgovinskimi organizacijami, trgi, klavnicami, kafilerijami in mlekarnami;
- ☞ usmerjanje in izvajanje lokalne nadzorne strategije v primeru izbruha bolezni.
- ☞ stike s policijo za osamitev okuženih gospodarstev in ureditev nadzora gibanja ter zaprtja trgov, sejmov,

- ☒ nadzor karantene in vseh postopkov na okuženem gospodarstvu, vključno z vrednotenjem, zakolom ter uničevanjem okuženih živali in živali, ki so bile z njimi v stiku,
- ☒ razkuževanje in čiščenje okuženih gospodarstev in drugih krajev na okuženem in ogroženem območju
- ☒ urejanje odškodnin za lastnike živali,
- ☒ nadzor v živinorejskih gospodarstvih v okuženem in ogroženem območju
- ☒ v primeru nujnosti cepljenja aktiviranje izvajalcev cepljenja.

Strokovna skupina za SIP

Odgovornosti te skupine zajemajo:

- ☒ takojšnjo preiskavo pojava SIP na lokaciji,
- ☒ predložitev popolnega poročila DSNB in direktorju VURS o pojavu bolezni, njenem morebitnem izvoru in možnostih širjenja,
- ☒ zbiranje vseh dodatnih diagnostičnih vzorcev in njihovo pošiljanje NVI.

Nacionalni veterinarski inštitut (NVI)

Odgovornosti NVI zajemajo:

- ☒ pripravo in pošiljanje materiala za prevoz in jemanje vzorcev,
- ☒ sprejem vzorcev, proučevanje in tipiziranje izoliranih virusov,
- ☒ posvetovanje in pošiljanje vzorcev referenčnemu laboratoriju EU v Pirbright (Velika Britanija).

Policija

Policija, vojska in civilna zaščita so odgovorne za pomoč pri varovanju okuženega gospodarstva in omejitvah gibanja.

POGLAVJE A

NARAVA BOLEZNI

Slinavka in parkljevka (v nadaljnjem besedilu SIP) je akutna, zelo nalezljiva virusna bolezen parkljarjev. Za bolezen je značilen pojav mehurčkov (vezikel) in razjed (erozija) na sluznici ustne votline, nosnic, na seskih in na koži med in nad parklji. Bolezen povzroča velike izgube v proizvodnji in predstavlja največjo oviro pri mednarodni trgovini z živimi živalmi in njihovimi proizvodi.

Etiologija

Povzročitelj bolezni je Picorna virus. Obstaja 7 imunološko in serološko različnih serotipov tega virusa, ki so označeni kot tipi O, A, C, SAT1, SAT2, SAT3 in Asia 1. Znotraj teh osnovnih sedmih tipov obstaja še cela vrsta antigenskih različic.

Dovzetne živalske vrste

Za bolezen dovzetne živali:

- domači parkljarji – govedo, prašiči, ovce, koze;
- divji parkljarji (v slovenskih razmerah) – srnjad, jelenjad, gams, kozorog.

Ostale živalske vrste so na bolezen bodisi odporne ali pa nedovzetne, čeprav se virus nanje lahko prenese – npr. miši, podgane, kunci, zajci, hrčki.... Okuži se lahko celo človek, vendar je infekcija blaga in z epidemiološkega vidika ni pomembna. Ostale živalske vrste in človek so z epizootičnega vidika pomembni kot pasivni prenašalci virusa.

Diagnostika

3.1. Klinični znaki

Pri vsakem pojavu mehurčkov pri parkljarjih je potrebno pomisliti tudi na SIP, sum bolezni pa postavimo, ko se poleg mehurčkov pojavijo še naslednji znaki:

- akutna šepavost pri večjem številu živali;
- slinjenje;
- mehurčki, napolnjeni s tekočino, na sluznici ustne votline, na nogah v okolici parkljev in/ali na seskih;
- povišana telesna temperatura;
- občuten padec količine mleka pri kravah molznicah.

Zgoraj opisani so samo klasični znaki SIP. Omeniti je potrebno, da klinični znaki lahko nihajo od skoraj inaparentne infekcije z minimalnimi znaki pa do resne klinične bolezni.

Staranje lezij

Stanje lezij pri SIP na jeziku pri govedu in na nogah prašičev lahko pomaga pri ugotavljanju, koliko časa je bolezen prisotna v čredi:

•mehurčki	0-2 dni
•pravkar počeni mehurčki z ostanki epitela na robovih	1-3 dni
•počeni mehurčki brez epitela ali fibroznega tkiva	3-10 dni
•odprte lezije s fibroznim tkivom na robovih	>7 dni

☞ Patologija

Pri obdukciji je mogoče najti gastrointestinalne spremembe, še posebej v vampu. Sive, bele ali rumenkaste spremembe na srcu se včasih najdejo pri mladih živalih (tigrasto srce).

☞ Laboratorijska diagnoza

Okužbo z virusom SIP je mogoče dokazati z metodo izolacije virusa na celični kulturi. Serotipizacija se opravi s testom ELISA. Infekt je mogoče dokazati tudi z molekularno PCR metodo.

☞ Diferencialna diagnoza

- virusne bolezni kot so: vezikularna bolezen prašičev, vezikularni stomatitis, vezikularni eksantem, goveja kuga, bolezen modrikastega jezika, kuga drobnice;
- endemične kužne bolezni: mukozna bolezen, IBR/IPV, kontagiozni ektim, gangrenozna korica;
- dermatitis – kontaktni, fotosenzibilacijski, opekline...;
- fitofotodermatitis – kontakt z določenimi vrstami rastlin, ki vsebujejo furokumarine – predvsem Umbelliferae (peteršilj, zelena...);
- poškodbe;
- šepavost – poškodbe na parkljih absces parkljev, vnetje parkljev....

☞ Vezikularne bolezni pri prašičih

Med SIP pri prašičih ter vezikularno boleznijo prašičev (VBP) je velika podobnost. Tako je v odsotnosti znane in sprejemljive povezave z VBP vsako vezikularno bolezen pri prašičih treba obravnavati kot sum SIP z uveljavitvijo ustreznih omejitev, dokler niso znani rezultati testov NVI in dokler nadaljnja poročila iz sumljivega gospodarstva ne pokažejo, da je mogoče omejitve za SIP ukiniti in jih zamenjati z omejitvami za VBP.

Dokler ni diagnoza jasna, se primer obravnava kot izbruh SIP. Uveljaviti je treba omejitve za gibanje goved, drobnice in drugih prežvekovalcev ter prašičev (v skladu s 4. členom Navodila). DSNB bo veterinarskemu inšpektorju priporočilo omejitve, ki jih je treba razširiti preko običajnega polmera 10 km. Te omejitve veljajo, dokler ni dosežena diferencialna ali negativna diagnoza.

Iz tega sledi, da mora veterinar pred sporočitvijo diagnoze DSNB opraviti pregled vseh za bolezen dovzetnih vrst na gospodarstvu, če je to izvedljivo. Po potrebi lahko preiskovalec zahteva dodatno pomoč strokovne skupine. Če klinični znaki kažejo na progresivno vezikularno bolezen prašičev, govedo in ovce na gospodarstvu pa so zdravi in ne obstaja povezava s potrjenim primerom VBP, se navadno postavi sum vezikularne bolezni prašičev, pokončanje in neškodljivo uničenje pa se odredi le za prašiče.

Ko je SIP izključena, DSNB priporoči ukinitve omejitev za slinavko in parkljevko ter uvedbo ustreznih omejitev za VBP.

Odpornost in imunost

Imunost

Na endemičnih območjih zebu govedo (*Bos indicus*) navadno kaže milejše klinične znake kot evropsko govedo (*Bos taurus*). Vendar je pomembno dejstvo, da zebu govedo prav tako zboli in prenaša bolezen. Mlade živali so navadno bolj občutljive na SIP kot odrasle, razen v primeru, če so zaščitene z maternalnimi protitelesi.

Aktivna imunost

Imunost, ki se pridobi ob cepljenju ali po naravni okužbi, je v glavnem vezana na serotip virusa. Obstaja različna stopnja navzkrižne zaščite med antigenskimi različicami istega serotipa, zelo malo pa med različnimi serotipi virusa. Govedo in ovce, ki ozdravijo, pogosto dolgo ostanejo klicenosci. To ne velja tudi za prašiče.

Cepljenje

Inaktivirane vakcine se uspešno uporabljajo marsikje po svetu. Imunost proti bolezni, ki jo inducirajo te vakcine, hitro upada po 4-6 mesecih. Cepljenje je zato potrebno ponavljati v rednih presledkih.

Kljub temu, da so cepljene živali zavarovane pred boleznijo, niso popolnoma rezistentne in se z virusom SIP lahko okužijo ter širijo povzročitelja.

Epidemiologija

Poglavitni faktorji pri epidemiologiji bolezni so naslednji:

- Bolezen je zelo nalezljiva, širi se z aerosolom in gibanjem okuženih ali kontaminiranih živali, proizvodi, predmeti in ljudmi.
- Velika količina virusa se izloča še preden se pojavijo klinični znaki.
- Prašiči se pogosto okužijo z zaužitjem okužene krme.
- Prašiči izločajo velike količine virusa z respiratornim aerosolom in so kot vrsta, ki najbolj širi virus, zelo pomembni.
- Govedo se večinoma okuži inhalacijsko z aerosolom.
- Okužene ovce in koze lahko kažejo mile, inaperentne znake bolezni in so zato lahko pomembne za perzistenco in širjenje bolezni.
- Veter, ki nosi okužen aerosol, lahko občutno razširi bolezen ob primernih klimatskih pogojih.
- Govedo in ovce, ki ozdravijo, lahko dolgo ostanejo nosilci virusa (govedo lahko prenaša virus v farinksu več kot 2 leti, ovce pa 9 mesecev). Za prašiče to ne velja.

Inkubacija

Če pridejo dovzetne živali v stik s klinično obolelimi, se bolezen prenese. Klinične znake se pri izpostavljenih živalih navadno opazi po 3-5 dneh.

Na dolžino inkubacijske dobe vpliva serotip virusa SIP, infektivna doza in pot infekcije. Pri izbruhu SIP leta 1967-68 v Veliki Britaniji je bila ugotovljena naslednja inkubacijska doba:

- govedo – najkrajša inkubacijska doba – 3-5 dni,
- prašiči – 4-9 dni (pri mlajših prašičih je nekoliko daljša kot pri starejših),
- najdaljša inkubacijska doba je 21 dni.

Odpornost virusa

Odpornost virusa v okolju

Virus SIP lahko ostane infektiven v okolju nekaj tednov, verjetno tudi dalj, v prisotnosti organskih snovi, kot so zemlja, gnoj, posušeni živalski iztrebki ali kemično inertne snovi, kot so slama, dlaka ali usnje.

Virus ima naslednje splošne značilnosti.

- Najbolj je stabilen pri pH 7.4-7.6, preživi pa v razponu pH 6.7-9.5, če se temperatura zniža na +4°C ali nižje. Pod pH 5.0 ali nad pH 11.0 je inaktivacija virusa zelo hitra.
- Dvig temperature zmanjša čas preživetja. Pri temperaturi pod zmrziščem je virus obstojen skoraj neomejeno. Temperatura 56°C 30 minut praviloma uniči vse serotipe virusa, čeprav obstajajo določene razlike med odpornostjo različnih serotipov na temperaturo in pH.
- Sončna svetloba ima zelo malo vpliva na infektivnost; deluje posredno z izsušitvijo in dvigom temperature.
- Preživetje virusa v zraku je odvisno od relativne vlažnosti (RV) zraka. Dobra obstojnost virusa je pri RV 60%, pod 60% RV zraka pride do hitre inaktivacije virusa.
- Čas preživetja virusa v okolju po podatkih iz literature:
  - 50 dni v vodi,
  - 74 dni na pašnikih pri temperaturi 8-18°C in visoki RV zraka,
  - 26-200 dni v zemlji (prsti), senu, slami, vrečevini – odvisno od klimatskih razmer,
  - 35 dni na kartonu, lesu, kovinskih površinah, ki so onesnažene z okuženim serumom, krvjo ali tkivom,
  - 398 dni na lesu onesnaženem z maščobo.

Virus, ki se prenese v prostore, kjer živijo živali, lahko v zraku tam obstane najmanj 48 ur.

Ker je virus SIP zelo majhen in brez lipidne ovojnice, je zelo občutljiv na kislinska razkužila.

Žive živali

Okužene živali izločajo virus z vezikularno tekočino počenih mehurčkov, izdihanim zrakom, slino, mlekom, semenom, fecesom in urinom.

Inficirane živali že pred izbruhom kliničnih znakov izločajo velike količine virusa. Govedo in ovce izločajo virus do 5 dni in prašiči do 10 dni pred pojavom kliničnih znakov. Tudi klinično obolele živali izločajo in širijo velike količine virusa. Izločanje virusa se bistveno zmanjša po pojavu protiteles.

V posušenih okuženih telesnih tekočinah in krvi ostane virus prisoten na različnih materialih pri sobni temperaturi v zaprtih prostorih:

- do 2 tedna v volni
- 4 tedne v goveji dlaki
- 11 tednov na usnjenih škornjih
- 13 tednov na gumijastih škornjih
- 15 tednov na senu
- 20 tednov na otrobih.

Živalski proizvodi

Meso

Virus SIP se inaktivira v 3 dneh v mesu, ki je po zakolu prešlo postopek normalnega zorenja oz. acidifikacije. Vendar se lahko zgodi, da ostane virus obstojen v mesu, kateremu pH ne pade pod 6.2. To se zgodi v primeru, če so trupi prehitro ohlajeni. Virus lahko preživi več mesecev v ohlajenih ali zamrznjenih limfnih vozlih, kostnem mozgu, drobovini in preostalih krvnih strdkih. Izkoščevanje in odstranjevanje bezgavk se uporabljata kot sprejeta metoda obdelave za preprečevanje širjenja SIP.

V nasoljenem in sušenem mesu lahko virus SIP preživi daljše obdobje:

- klobase do 56 dni
- šunka – maščoba do 183 dni
- slanina do 190 dni

Virus je eksperimentalno preživel tudi v črevih okuženih ovac, shranjenih 14 dni pri +4°C.

Mleko in mlečni izdelki

Čas preživetja virusa v mlečnih izdelkih je daljši pri nizkih temperaturah – še posebej pri zmrzovanju. Preživetje virusa SIP v mleku in maslu je 14-45 dni, če se hrani na hladnem.

Nizek pH je pospešil inaktivacijo virusa SIP v mleku, ki je bilo poskusno okuženo z virusom SIP. Na primer:

- 4°C, pH 5.5 - inaktivacija v 30 minutah
- 72°C, pH 6.7 - inaktivacija 17 sekundah,
- 72°C, pH 7.6 - inaktivacija v 55 sekundah.

Volna in kože

Faktorji, ki vplivajo na preživetje virusa na volni so predvsem vezani na kontakt z organskim materialom (npr. feces), temperaturo, relativno vlago, sončno svetlobo in shranjevanjem.

Približen čas preživetja je:

- 7 tednov na 4°C
- 2 tedna na 18°C
- 2 dni na 37°C

Virus SIP je preživel v sveže nasoljenih kožah:

- do 90 dni pri temperaturi 15°C

- do 352 dni pri temperaturi 4°C.

Kože, nasoljene v nasičeni slanici s 500 ppm prostega klora, vsebujejo virus SIP še po 4 tednih shranjevanja na temperaturi 15°C. Virus SIP je bil izoliran tudi v posušenem vzorcu kože po 42 dneh na temperaturi 20°C in RV 40%.

Kože soljene z navadno soljo (NaCl) 7 dni, ki so jih sušili pri +20°C, so bile kužne še po 21 dneh.

Živalski odpadki

Virus SIP lahko preživi v živalskih odpadkih:

- suh gnoj - 14 dni
- vlažen gnoj - 8 dni
- gnoj v plasti debeline 30 cm- manj kot 6 dni
- gnojevka - 34-42 dni pri 12-22°C

Pri pH vrednostih normalnega urina se praviloma inaktivira virus SIP.

Vrste prenosa virusa

SIP je ena najbolj nalezljivih kužnih bolezni. Živali se okužijo preko dihal, prebavil in rodil. Najpogostejši obliki prenosa virusa med živalmi v čredi sta z direktnim kontaktom in z aerosolom.

Žive živali

Najpogosteje se živali medsebojno okužijo, ko so blizu skupaj – npr. na napajališčih, krmiščih, molziščih in v ogradah. Med gospodarstvi se infekcija širi zaradi premikov okuženih živali, okuženih transportnih sredstev, z opremo, ljudmi in proizvodi.

Osemenjevanje živali

Eksperimentalno je dokazano, da se virus prenese pri osemenjevanju z okuženim semenom. Virus SIP se pojavi v bikovem semenu 4 dni pred, med in do 37 dni po pojavu kliničnih znakov bolezni. Virus se pojavi v semenu zaradi viremije in lezij okoli ustja prepucija.

Prenos s presajanjem zarodkov pri govedu ob pravilnih postopkih izpiranja zarodkov (v skladu s priporočili Mednarodnega združenja za presajanje zarodkov), ob upoštevanju razkuževalnih postopkov za ljudi in opremo ni mogoč.

Za prašiče in drobnico veljajo enake ugotovitve kot za govedo.

Veter

Virus SIP se dokaj pogosto lahko prenaša z zračnimi tokovi oziroma z vetrom. Okužen aerosol se lahko ob ugodnih pogojih razširi daleč. Ko aerosol pride v ozračje lahko potuje horizontalno ali pa vertikalno. Za zadostne količine virusa pri zemlji mora biti omejena vertikalna disperzija aerosola. Pod določenimi atmosferskimi pogoji pa se okužen aerosol dvigne navpično, potuje na dolge razdalje (po več kilometrov) in se spusti na zemljo, ne da bi se virus močno razredčil.

Količina virusa, ki se oddaja v ozračje, je odvisna od naslednjih faktorjev:

- vrste živali

- stadija bolezni – virus se izloča v zrak že pred izbruhom kliničnih znakov, največ pa se ga izloči med 4. in 7. dnevom bolezni, ko pride do pokanja mehurčkov,
- števila okuženih živali,
- tipa virusa.

Najpogosteje se prenaša virus na razdalje do 10 km in to od prašičev, ki izločajo največ virusa, na govedo. Govedo je najbolj dovzetno za aerogeno infekcijo zaradi večjega respiratornega volumna. Večje črede govedi so bolj dovzetne za tovrstno infekcijo od majhnih, ker obstaja večja verjetnost, da bo vsaj ena od živali vdihnila infektivno dozo virusa.

Ostali viri virusne infekcije z aerosolom niso tako pomembni – npr. razlivanje odpadne vode, dež, sežiganje okuženih živalskih trupel. Ob več izbruhih SIP se je pojavilo širjenje virusa iz velikih mlečnih bazenov, kjer je prišlo do izpuščanja okuženega aerosola skozi zračne ventile pri natakanju mleka na neprizadeta mlečna gospodarstva ob primerni temperaturi in relativni vlagi za preživetje virusa.

8.4. Živalski proizvodi in stranski proizvodi

Pogosta je okužba prašičev zaradi krmljenja neprekuhanih pomij, ki vsebujejo tkivo okuženih živali. Tudi mleko okuženih živali vsebuje velike količine virusa. Živali, še predvsem prašiči, se okužijo tudi z okuženo krmo, žitom, živalskimi proizvodi, vodo ali z lizanjem okuženih predmetov.

☞ Vektorji

Insekti niso pomembni za prenos SIP. Ljudje in živali drugih vrst pa so pogosto mehanski prenašalci virusa.

☞ Mehaničen prenos/širjenje

Virus se pogosto širi z okuženimi oziroma onesnaženimi predmeti, opremo, obutvijo, obleko, rokami. Pogosto je širjenje bolezni povezano z obiski veterinarjev, osebja, ki opravlja DDD dejavnost ipd.

Zdravi ljudje lahko subklinično prenašajo virus SIP v nosni votlini in grlu tudi do 36 ur. Virus se ta čas širi s kašljanjem, kihanjem, govorjenjem, dihanjem in s slino. S poskusi je bilo dokazano, da lahko okuženi ljudje prenašajo virus SIP na druge ljudi in dovzetne živali.

Psi, mačke, glodalci, perutnina in ostale ptice lahko širijo virus mehanično.

Odplake iz okuženih objektov, ki odtekajo na ceste in vaške poti, ki jih uporabljajo živali, pašnike in potoke, lahko okužijo živali, vozila, ljudi in opremo s katerimi pridejo v stik.

POGLAVJE B

POROČANJE IN OBVEŠČANJE O BOLEZNI

1. Sistem obveščanja

Imetnik živali, ki sumi da je žival obolela za SIP, mora svoj sum sporočiti pooblaščenim veterinarski organizaciji, ki opravlja primarno veterinarsko dejavnost. Veterinarska organizacija mora nemudoma obiskati gospodarstvo, žival preiskati in poskrbeti, da se bolezen diagnosticira. Obenem mora odrediti ustrezne ukrepe predpisane v 4. členu Navodila ter o tem obvestiti pristojni OU VURS.

Imetnik živali in pooblaščen veterinar morata ostati na gospodarstvu in poleg OU VURS obvestiti še glavni urad VURS in NVI.

Veterinarska uprava RS mora takoj ob sumu bolezni sklicati DSNB s predstavniki veterinarske službe, kot je predvideno v Prilogi.

2. Veterinarski pregled in poročanje strokovne skupine

Strokovna skupina za SIP, ki dobi od vodje DSNB nalogo, da razišče sum izbruha bolezni, mora takoj obiskati gospodarstvo, s seboj pa vzeti opremo iz zaloge, navedene v poglavju G, točka 4:

- ☞ posode za vzorce,
- ☞ opremo za jemanje vzorcev,
- ☞ 10 ml epruvete za kri z identifikacijskimi oznakami,
- ☞ klinični termometer,
- ☞ zalogo pomirjeval,
- ☞ zalogo obrazcev,
- ☞ razkužilo za osebno uporabo.

Pregledati je treba sumljive živali in živali, ki so bile z njimi v stiku. Po potrebi se lahko preiskave opravi pri umetni svetlobi (npr. z ročno svetilko), če je mogoče živali ustrezno privezati. Če so sumljive živali na pašniku, ki ni ustrezno zaščiten z ograjo, je treba le-to postaviti, tako da je mogoče živali ujeti in pregledati. Preprečiti je treba vsako gibanje, npr. s pašnika v poslopje, kjer se opravlja preglede, če bi pri tem lahko bile druge živali izpostavljene okužbi.

Neubogljive živali v hlevu ali v ogradi se lahko umiri z injekcijo pomirjevala. Če neubogljive ali živčne živali na prostem ni mogoče umiriti, je treba poklicati veterinarja, ki je usposobljen za uporabo pištole za omamljanje.

Strokovna skupina telefonsko poroča DSNB. Pred prvim poročilom je potrebno pregledati vse za bolezen dovzetne živali na gospodarstvu. Če bi zaradi velikosti enote ali časa popoln pregled pomenil, da bi bilo poročilo zelo pozno, se lahko pošlje »uvodno« poročilo. Če je to poročilo negativno, bo DSNB zahtevalo dodatna poročila o rezultatu popolnega pregleda vseh drugih živali, preden bo predlagalo ukinitvev omejitev iz 4. člena Navodila. Veterinar, ki opravlja pregled, po potrebi zahteva dodatno pomoč DSNB, tako da je mogoče čim hitreje končati popoln pregled.

3. Poročanje DSNB

V pozitivnem primeru se poročilo o epizootiološkem poizvedovanju na obrazcu, predpisanem v Navodilu, pošlje DSNB istega dne, kot je bolezen potrjena. Kadar ni mogoče zagotoviti popolnih informacij, se jih pošlje kasneje. V končnem poročilu morajo biti zajeti tudi podatki o datumu in uri začetka in končanja pokončanja okuženih živali in metodah ter datumu uničenja trupel.

Poročila, ki se pošiljajo, so naslednja:

- ☐ epizootiološka poizvedba, priloga II Navodila,
- ☐ poročilo vodje središča o stanju na terenu,
- ☐ poročilo veterinarja na okuženem gospodarstvu,
- ☐ poročilo o opravljenem delu na okuženem gospodarstvu.

Poročila veterinarskih strokovnih delavcev: Vsak veterinar mora vodji središča posredovati dnevna poročila o svojem delu in ostalih aktivnostih na okuženem gospodarstvu. To morajo biti kratka poročila, saj so popolni podatki na voljo na obrazcih za poročanje o epizootiološkem poizvedovanju (priloga 1, obrazec 1), ki se posredujejo po vsakem pregledu.

Poročila o opravljenem delu na okuženem gospodarstvu (Priloga 1, obrazec 4). Veterinar na okuženem gospodarstvu mora vodji središča posredovati poročila o delu, ki se opravi na okuženem gospodarstvu na obrazcu 4 (poročila morajo biti izdana v dvojniku – izvornik se posreduje vodji središča in se nazadnje shrani v dosjeju središča; drugi izvod se pošlje računovodskemu oddelku, kjer se vloži v spis izvajalca za uporabo pri preverjanju izvajalčevih računov in pri morebitnih terjatvah do lastnika okuženega gospodarstva za opravljene storitve) s podatki o uporabljeni opremi, številu uporabljenih delavcev, številu aktiviranih kmetov, poteku pokončanja, zakopa ali sežiga ipd., z izrecno navedbo časa pokončanja in uničevanja trupel. Poroča se tudi o vseh nenavadnih dogodkih na okuženem gospodarstvu.

Poročila strokovne skupine DSNB - telefonska in pisna

Poročila vodje lokalnega središča. Vodja središča mora vsak dan posredovati DSNB pisno poročilo o stanju na terenu. Poročilo mora zajemati:

- ☐ podatke o napredovanju širjenja bolezni (pokončana živina, uničevanje itd.),
- ☐ podatke o ocenjevanju, pokončanju in uničenju živali,
- ☐ podatke o inšpekcijskih pregledih, izdaji dovoljenj,
- ☐ podatke o uvedenih in preklicanih ukrepih,
- ☐ podatke o osebju, ki sodeluje pri izvajanju ukrepov,
- ☐ podatke o sodelovanju z drugimi organizacijami,
- ☐ vse druge pomembne informacije v zvezi z izbruhi in okuženim območjem.

Podpisovanje poročil. Kopije vseh poročil in obrazcev, poslanih DSNB, morajo ostati v središču. Poročilo, poslano DSNB, mora podpisati vodja središča.

4. Uvedba ukrepov

Veterinarski strokovni delavec, ki posumi, da je žival zbolela za SIP, mora nemudoma odrediti ustrezne ukrepe predpisane v 4. členu Navodila ter o tem obvestiti pristojni območni urad, VURS in NVI. Veterinarski strokovni delavec ne sme zapustiti gospodarstva do prihoda inšpektorja.

VURS obvesti DSNB, ki skliče strokovno skupino za SIP.

Takoj ko se sporoči pozitivna diagnoza, DSNB le-to nemudoma odobri, veterinarski inšpektor pa izda odločbo s predpisanimi ukrepi iz 7. člena Navodila. Na podlagi Zakona o veterinarstvu se za pomoč pri izvajanju ukrepov in zapore zaprosi policijo, civilno zaščito in slovensko vojsko. O predpisanih ukrepih morajo biti nemudoma obveščeni: predstojniki vseh policijskih postaj, ki ležijo v celoti ali delno v polmeru 10 km od kraja bolezni in lokalni organi oblasti območja (občine), ki leži v istem polmeru. Za obveščanje je zadolžen veterinarski inšpektor VURS.

Veterinarski inšpektor mora zagotoviti, da so o izdani odločbi obveščene naslednje službe: MKGP, VURS, območne enote NVI (regionalni laboratoriji), privatne veterinarske ambulante s koncesijo na prizadetem območju in na sosednjih območjih ter veterinarski inšpektorji na sosednjih območjih.

Obvestilo o predpisanih ukrepih je treba poslati tudi drugim osebam in organizacijam, ki morajo vedeti za omejitve gibanja. Osebe in organizacije, ki morajo biti obveščene, so:

- upravljavci cestnega omrežja (cestno, komunalno podjetje),
- vsi znani prevozniki živali,
- mlekarne,
- organizacije kmetov,
- klavnice,
- predelovalni obrati,
- vsi veterinarji s prakso na območju (brez koncesije),
- trgovske organizacije na območju,
- organizatorji sejmov, ki delujejo na območju
- kooperanti,
- pooblaščen organizacije za izvajanje dezinfekcije, dezinsekcije in deratizacije,
- proizvajalci in dobavitelji krme,
- lovske družine,
- center za obveščanje.

Ko je bolezen potrjena, veterinarski inšpektor po navodilih DSNB in strokovne skupine za SIP določi meje okuženega in ogroženega območja v skladu z 8. členom Navodila. Obvestilo o izdani odločbi oz. izvod odločbe same je treba poslati predstojnikom vseh policijskih postaj, ki ležijo v celoti ali delno na razširjenem okuženem in ogroženem območju ter organom lokalnih skupnosti, ki ležijo na razširjenem okuženem in ogroženem območju. Osebe in organizacije, ki so obveščene o uvedbi omejitev, kot je opisano zgoraj, se obvesti o območju omejitev in o morebitni razširitvi omejitev.

Kadar je območje, za katero bodo začele veljati omejitve že okuženo s SIP, se odločbi doda naslednje obvestilo:

»Uvedene omejitve, ne veljajo za kraje, ki so vključeni v že obstoječa območja, okužena s slinavko in parkljevko.«

En izvod odločbe, ki predpisujejo ukrepe iz 7. in 8. člena Navodila, je potrebno poslati v vednost DSNB.

5. Ukinitiv ukrepov

Negativni primeri. Na podlagi navodil DSNB veterinarski inšpektor izda odločbo s katero prekliče vse ukrepe predpisane s strokovnim navodilom pooblaščenih veterinarskih organizacij in odločbo veterinarskega inšpektorja.

Pozitivni primeri. Na podlagi navodil DSNB veterinarski inšpektor izda odločbo s katero predpiše ukrepe predpisane v členih 7 in 8 Navodila.

Vse osebe in organizacije, ki so bile obveščene o uvedbi in razširitvi omejitve, je treba po diagnozi čim hitreje obvestiti o tem, ali je bil primer negativen ali pozitiven.

Izvirnike odločb je treba v vednost poslati DSNB.

6. Vročanje

Odločbo iz 7. člena Navodila je treba nemudoma vročiti imetniku živali.

Pravilna vročitev

a) Obvestilo lastniku ali upravitelju

Obvestilo je treba, kadarkoli je to mogoče, osebno vročiti lastniku ali upravitelju v skladu z določbami Zakona o splošnem upravnem postopku. Če to ni mogoče, se lahko obvestilo pusti na njegovem zadnjem znanem bivališču ali poslovnem sedežu ali pa se pošlje po pošti (priporočeno) v ovojnici, naslovljeni na njegovo zadnje znano bivališče ali poslovni sedež.

b) Obvestilo v primeru partnerstva

Partnerstvo pomeni, da je lastnikov na gospodarstvu več, vendar niso podjetje. Obvestila morajo biti naslovljena tako na partnerstvo kot na posamezne partnerje. Vročanje poteka v skladu z Zakonom o splošnem upravnem postopku. Poslati jih je treba po pošti (priporočeno), naslovljene na zadnji znani naslov poslovnega sedeža partnerstva. Mogoče jih je tudi pustiti na zadnjem znanem poslovnem sedežu. Izvod obvestila je treba vročiti ločeno vsakemu posameznemu partnerju.

c) Odsotnost lastnika

V določenih okoliščinah (npr. ko upravitelj ali zastopnik posluje v imenu odsotnega lastnika) je včasih težko ugotoviti, kdo je pravzaprav zakoniti lastnik gospodarstva. V takih primerih je treba izvode vseh obvestil poslati lastniku in upravitelju oziroma zastopniku.

d) Lastnika gospodarstva ni mogoče ugotoviti

Kadar lastnika gospodarstva ni mogoče ugotoviti, se obvestilo naslovi na upravitelja gospodarstva. Vročanje poteka v skladu z Zakonom o splošnem upravnem postopku.

POGLAVJE C

ZBIRANJE IN POŠILJANJE MATERIALA VETERINARSKEMU INŠTITUTU

1. Oprema za jemanje vzorcev

Vso opremo za odvzem in prenos vzorcev izda NVI in mora biti vzdrževana v stanju, primernem za takojšnjo uporabo v OU VURS. Oprema, potrebna za različne vzorce materiala, je podrobno opisana v naslednjih odstavkih.

1.1. Epitel

Univerzalne steklenice, ki vsebujejo pufersko raztopino glicerinovega fosfata, ki ji je bilo dodano 0,001 % fenolsulfonftaleina ali sterilno gojišče MEM, ki mu je dodano 10% fetalnega seruma, se uporablja kot posode za vzorce epitela. Vsako posodo se izda v posebni polietilenski posodi.

☞ Posode za vzorce je potrebno hraniti pri +4°C in zaščititi pred neposredno sončno svetlobo. Vrednost pH ne sme pasti pod 7,4 ali preseči 7,6, pH vseh posod pa je treba preverjati vsakih šest mesecev, v skrajnih vremenskih razmerah pa še pogosteje. NVI v ta namen izdaja primerjalne indikatorske trakove. Steklenice, v katerih je začela rasti plesen ali pri katerih so se zamaški zrahljali ter imajo pH zunaj predpisanih meja, se neuporabljene vrne NVI z zahtevo po zamenjavi.

☞ Posode je potrebno pred izdajo iz lokalnih središč skrbno preveriti.

1.2. Kri

Za zbiranje krvnih vzorcev se uporablja 10 ml epruvete za kri z identifikacijskimi oznakami.

1.3. Mleko

Za zbiranje vzorcev mleka so primerne sterilne stekleničke s kapaciteto 25 ml.

1.4. Vzorci iz žrela

Niz sond probang različne velikosti (za govedo, teleta in ovce) se hrani v NVI skupaj z 250 stekleničkami, pripravljenimi za uporabo, in z ustreznim medijem s fenolsulfonftaleinskim indikatorjem. Stekleničke je treba shranjevati v zamrzovalnem delu hladilnika, da se jim podaljša rok trajanja. Vsake tri mesece je treba preveriti, ali se ni spremenila barva, ki bi kazala na spremembo pH (rumena v primeru kislosti, škrlatna v primeru bazičnosti). Pri hladnem shranjevanju je medij rahlo rumenkasto obarvan, zato je za izvedbo preverjanja vzorec treba vzeti iz hladilnika in počakati, da doseže sobno temperaturo. Pri sumu poslabšanja kakovosti medija je treba stekleničke zamenjati.

☞ Stekleničke je treba pred izdajo skrbno preveriti in jih vsakih 6 mesecev zamenjati.

☞ Zaradi težav pri prenosu sluzi iz ovčjih probangov v stekleničke mora biti vsakem OU VURS izdana zaloga sterilnih polistirenskih univerzalnih posod, v katere je mogoče vstaviti ovčje probange. Vsebinsko 2 stekleničk s pufersko raztopino je treba najprej preliti v polistirensko univerzalno posodo. Probang je mogoče vstaviti v posodo ter sluz ločiti s pretresanjem. Raztopino s sluzjo se lahko potem prenese nazaj v stekleničko. Vse

kontaminirane univerzalne posode je treba uničiti na gospodarstvu, po možnosti s sežigom. Dodatno zalogo univerzalnih polistirenskih posod je mogoče dobiti od NVI.

☞ Med jemanjem vzorcev obstaja nevarnost poškodbe žličke probanga, če se ujame v zobe živali. Poškodba lahko povzroči nepravilnosti in ostre izbokline na robu žličke, zato je pomembno, da veterinar nosi s seboj 2 probanga ustrezne velikosti vsakič, ko jemlje vzorce.

☞ Hladilne torbe za prenos vzorcev se dobi od NVI in OU VURS.

2. Varnostni ukrepi pri uporabi opreme za jemanje vzorcev

Pri zbiranju vzorcev epitela ostanejo polistirenske škatle, hladilne torbe in aluminijaste posode za shranjevanje univerzalnih stekleničk v veterinarjevem avtomobilu; ta odnese s seboj v okužene prostore samo univerzalne stekleničke. Po zbiranju vzorcev epitela in pred embaliranjem v aluminijasto posodo se zamašek univerzalne stekleničke tesno privije, stekleničko pa razkuži z registriranim razkužilom.

Opremo za probang je treba sterilizirati na gospodarstvu s prekuhavanjem po uporabi. Če so potrebni vzorci več kot ene živali z istega gospodarstva, je treba probang razkužiti v raztopini registriranega razkužila in sprati v treh ločenih zaporednih vedrih čiste vode po odvzemu vzorcev od vsake živali.

Pomembno je, da zbrani material ni kontaminiran z razkužilom, ki bi lahko pokvarilo rezultate laboratorijskih preiskav. Veterinarjeve roke in gumijaste rokavice morajo biti zato pred preiskavo živali in zbiranjem materiala dobro umite v čisti vodi. Vse prizadete dele živali, npr. noge ali vime, ki jih je treba očistiti, SE LAHKO UMIVA SAMO S ČISTO VODO.

3. Vrste vzorcev

Za hitro potrditev SIP so potrebne naslednje vrste vzorcev:

- *izolacija virusa* – vezikularna tekočina, kosi epitela, ezofagealno-faringealna sluz, cela kri in od poginulih živali – vzorci tkiva bezgavk, ščitnice, nadobistnice, ledvic, vranice, srca in mleka,
- *serologija* – cela kri,
- *histopatološka preiskava* (diferencialno diagnostično) – tkivo lezij, vampove gube.

4. Odvzem vzorcev

4.1. Epitel

Če je le mogoče, se v laboratorijsko preiskavo pošlje kose epitela, težje od 1 g (približna površina 2,5 cm²) iz celih ali nedavno počenih mehurčkov. Kadarkoli je mogoče, je treba odvzeti vzorce epitela več živalim različnih vrst. Epitel z različnih mest in različnih živali je treba poslati v ločenih stekleničkah. Vzorce epitela se shrani v univerzalnih stekleničkah s transportno tekočino, ki je predvidena v ta namen, oziroma če se jih pošilja ob istem času kot druge vzorce, v izoliranih posodah skupaj z vzorci mleka in probanga. Za lažji odvzem vzorcev se lahko uporabi pomirjevala.

4.2. Vsebina mehurčkov

Vsebina se odvzame z injekcijsko iglo, zbere v epruveto in se transportira skupaj z epitelom pri +4°C.

4.3. Mleko

Odvzeti je potrebno posamezne vzorce mleka bolnih ali sumljivih živali (10–15 ml). Tem vzorcem se ne sme dodajati konzervansov. Mlečne vzorce je treba, takoj ko so zbrani, shraniti v vodnem ledu in termos posodi, ki jo izda NVI.

4.4. Vzorci probanga

DSNB lahko naroči zbiranje posameznih vzorcev probanga in o tem terenskemu osebju izda ustrezna navodila in priporoči tudi način pakiranja. Vzorce se zapakira v hladilno torbo in jih obda z vrečkami ledu.

4.5. Vzorci krvi

V določenih primerih bo DSNB izdalo navodilo za zbiranje vzorcev krvi za serološke preiskave. Pri jemanju vzorcev se uporabi običajne aseptične varnostne ukrepe in epruvete za krvne vzorce. Potrebni so vzorci po 10 ml cele krvi. Epruvete s krvjo se zapakirajo v škatle, predvidene v ta namen.

5. **Pošiljanje materiala**

Material za diagnozo je treba poslati po najhitrejši mogoči poti.

Skupaj s posodo se pošlje tudi nalepko, zapisnik o odvzemu vzorcev, z navedbo spodaj naštetih podatkov. Vsi vzorci morajo ustrezati podatkom, navedenim v obrazcu za odvzem vzorcev, od katerih mora biti en izpolnjen za vzorce od vsake živali. Zapisnik o odvzemu vzorcev, ki se priloži v paket, mora vsebovati naslednje podatke:

- ☞ anamnezo
- ☞ številko primera okuženega gospodarstva, če je znana,
- ☞ ime in naslov lastnika ter naslov okuženega gospodarstva,
- ☞ opis materiala in identifikacije na stekleničkah z vzorci,
- ☞ vrsto živali,
- ☞ čas zbiranja,
- ☞ temperaturo živali ob času zbiranja,
- ☞ približno starost lezij,
- ☞ datum pošiljanja,
- ☞ ime pošiljatelja.

POGLAVJE D

POSTOPEK NEPOSREDNO PO POTRĐITVI BOLEZNI

1. Postopek takoj po potrditvi bolezni (8. člen Navodila)

Takoj ko je bolezen uradno potrjena, se mora veterinarski inšpektor posvetovati z DSNB in strokovno skupino ter po njihovih navodilih z odločbo določiti meje okuženega območja s polmerom najmanj 3 km in ogroženega območja s polmerom najmanj 10 km.

Velikost okuženega in ogroženega območja se lahko spremeni, pri tem pa se mora upoštevati:

- geografski položaj in ekološke faktorje,
- meteorološke pogoje
- prisotnost, razširjenost in tip vektorjev bolezni,
- rezultate epizootiološkega poizvedovanja,
- rezultate laboratorijskih preiskav,
- uvedene ukrepe.

2. Postopek po potrditvi bolezni na okuženem gospodarstvu

Ko je bolezen uradno potrjena, mora veterinarski inšpektor skladno z navodili DSNB, z odločbo poleg ukrepov iz 4. člena Navodila na okuženem gospodarstvu, odrediti še dodatne ukrepe predpisane v 7. členu Navodila.

Ukrepi predpisani za okuženo gospodarstvo so naslednji:

- ☞Zapora žarišča okužbe – okuženega gospodarstva (prepoved prometa in gibanja živali z gospodarstva in na njega) in postavitve table z napisom “VSTOP PREPOVEDAN – Slinavka in parkljevka” na vhodu na okuženo gospodarstvo.
- ☞Popis živali na gospodarstvu, ki ga je potrebno sproti dopolnjevati.
- ☞Usmrtitev in neškodljivo uničenje vseh parkljarjev na okuženem gospodarstvu.
- ☞Osamitev živali, dovzetnih za bolezen, oziroma prepoved gibanja za bolezen dovzetnih živali znotraj gospodarstva, pri čemer je potrebno upoštevati vlogo vektorjev bolezni.
- ☞Prepoved odnašanja in prometa z živili, surovinami, odpadki, krmo ter z drugimi predmeti, s katerimi se lahko prenese bolezen.
- ☞Prepoved gibanja oseb in živali, ki niso dovzetne za bolezen, iz gospodarstva in na gospodarstvo; prepoved vstopa in izstopa vsem osebam iz okuženega gospodarstva in na njega, razen v izjemnih primerih z dovoljenjem veterinarskega inšpektorja.
- ☞Prepoved klanja in odiranja vseh vrst živali.
- ☞Prepoved razmnoževanja vseh vrst živali.
- ☞Postavitve razkuževalnih barier na vhodu v gospodarstvo in v posamezne objekte.
- ☞Zapiranje psov in mačk.
- ☞Usmrtitev in neškodljivo uničenje potepuških psov in mačk.
- ☞Zagotovitev neškodljivega odstranjevanja trupel poginulih živali.
- ☞Vsakodnevna dezinfekcija staj, hlevov, dvorišč, pašnikov, odplak in iztrebkov, gnojišč ter gnojničnih jam, napajališč in drugih krajev, na katerih so bile živali, kakor tudi drugih predmetov in naprav, ki so prišli v stik z živalmi. Izvaja se dva dneva po usmrtitvi zadnje živali. Končno razkuževanje opravi pooblaščen veterinarska organizacija v času treh dni po usmrtitvi zadnje živali.

- ☞ Dezinsekcija oseb, ki so bile v neposrednem ali posrednem stiku s povzročitelji okužbe, kakor tudi stanovanjskih površin in delovne obleke.
- ☞ Dezinsekcija in deratizacija vseh objektov na okuženem gospodarstvu.

Za izvajanje ukrepov na okuženem gospodarstvu, predpisanih z odločbo veterinarskega inšpektorja, je do preklica pooblaščen veterinarski strokovni delavec pooblaščen veterinarske organizacije, ki je bil ob sumu na gospodarstvu prvi prisoten in ga od takrat tudi ni smel zapustiti.

Vstop in izstop na okuženo gospodarstvo je načeloma prepovedan vsem osebam, razen v izjemno nujnih primerih, vendar samo s posebnim dovoljenjem, ki ga izda in podpiše veterinarski inšpektor.

3. Postopek in ukrepi na okuženem območju

V skladu z 9. členom Navodila na okuženem območju veterinarski inšpektor takoj odredi naslednje ukrepe:

- Popis gospodarstev z živalmi dovzetnimi za bolezen.
- Vsakodnevni klinični pregledi vseh parkljarjev na okuženem območju, in če je potrebno, odvzem vzorcev za laboratorijske preiskave.
- Zapiranje parkljarjev v hleve, staje in ograjene prostore.
- Prepoved prevoza parkljarjev s cestnimi prevoznimi sredstvi oziroma zadrževanje teh prevoznih sredstev na okuženem območju.
- Prepoved zadrževanja železniški prevoznih sredstev naloženih s parkljarji na okuženem območju.
- Prepoved gonjenja živine na pašo čez okužena območja.
- Prepoved prevoza krme in stelje za živino iz okuženega območja.
- Postavitev razkuževalnih barier na cestah, ki vodijo iz okuženega območja in drugje, če je to potrebno.
- Prepoved prevoza ljudi z motornimi vozili po določenih cestah.
- Prepoved zadrževanja vozil na okuženem območju.
- Zapiranje psov in mačk.
- Pokončanje in neškodljivo odstranjevanje potepuških psov in mačk.
- Prepoved dogonov, razstav, sejmov, tekmovanj in drugega zbiranja živali.
- Prepoved razmnoževanja živali.
- Prepoved uporabe neprekuhanih pomij.
- Prepoved prometa parkljarjev.
- Prepoved prometa mesa in mesnih proizvodov z okuženega območja.
- Prepoved klanja in odiranja živali, razen klanja v klavnici, ki je na okuženem območju.
- Prepoved skladiščenja živil, surovin, odpadkov in krme, pripeljanih iz neokuženega območja.
- Prepoved množičnega zbiranja ljudi in omejitev rekreativnih dejavnosti na prostem.
- Prepoved lova na okuženem območju.
- Prepoved kastracije živine.
- Zbiranje mleka poteka v skladu z navodili v poglavju O.

Predpisani ukrepi, ki se nanašajo na okuženo območje, ostanejo v veljavi vsaj 21 dni po tem, ko so bile živali neškodljivo uničene in je bila opravljena končna dezinsekcija, dezinsekcija in deratizacija.

Po prenehanju veljavnosti ukrepov na okuženem območju se uvedejo ukrepi, ki veljajo na ogroženem območju.

DSNB lahko naroči zbiranje krvnih vzorcev vseh parkljarjev na okuženem območju po 21 dneh za serološke preiskave.

4. Postopek in ukrepi na ogroženem območju

V skladu z 10. členom Navodila na ogroženem območju veterinarski inšpektor takoj odredi naslednje ukrepe:

- Klinični pregled vseh parkljarjev na ogroženem območju vsake tri dni, do devetega dne, nato pa 15. dan zadnji pregled. Če se pri tem pregledu ne ugotovijo znamenja bolezni, se dovoli prosto gibanje in skupno pašo živine.
- Prepoved prostega gibanja parkljarjev izven dvorišč.
- Prepoved prevoza parkljarjev s cestnimi prevoznimi sredstvi oziroma zadrževanje teh prevoznih sredstev na ogroženem območju.
- Prepoved zadrževanja železniški prevoznih sredstev naloženih s parkljarji na ogroženem območju.
- Prepoved gonjenja živine na pašo čez ogrožena območja.
- Prepoved prometa z živili, surovinami odpadki ter krmo, s katerimi se lahko prenese kužna bolezen, če niso termično obdelani tako, da temperatura v sredini doseže najmanj 70°C.
- Pokončanje in neškodljivo odstranjevanje potepuških psov in mačk.
- Zapiranje psov in mačk.
- Prepoved dogonov, razstav, sejmov, tekmovanj in drugega zbiranja živali.
- Prepoved naravnega pripusta. Osemenjevanje je dovoljeno le s semenom živali iz neokuženega območja, ob sprotnem razkuževanju.
- Prepoved uporabe neprekuhanih pomij.
- Prepoved prometa parkljarjev, razen za zakol.
- Prepoved množičnega zbiranja ljudi, ki so prišli iz neokuženega območja.
- Prepoved lova na ogroženem območju.
- Prepoved kastracije živine.

Predpisani ukrepi, ki se nanašajo na ogroženo območje ostanejo v veljavi vsaj najdaljšo inkubacijsko dobo za bolezen, potem ko so bile živali neškodljivo uničene in je bila opravljena končna dezinfekcija, dezinsekcija in deratizacija.

5. Postopek in ukrepi po prenehanju bolezni

Ukrepi, ki veljajo za okuženo in ogroženo območje, se zaključijo po preteku najdaljše inkubacijske dobe za bolezen na ogroženem območju, na okuženem območju pa po preteku te dobe veljajo še ukrepi za ogroženo območje, ki ponovno ostajajo v veljavi najdaljšo inkubacijsko dobo za bolezen.

Da bi se preprečil ponoven izbruh bolezni na okuženem gospodarstvu, je treba izvesti naslednje ukrepe:

- Novo nabavljena živina se lahko vhljevi šele po preteku 90 dni po prenehanju bolezni.

- Hlevski gnoj se sme voziti na njive in pašnike v poletnem času šele po 30 dneh, v zimskem času pa šele po 90 dneh po prenehanju bolezni.
- Zrnata krma se ne sme odnašati 60 dni po prenehanju bolezni.

Ukrepe na gospodarstvu, ki je bilo okuženo, odredi veterinarski inšpektor z odločbo.

Po prenehanju vseh ukrepov, je na podlagi zahtev kodeksa OIE država zaprta za izvoz živih živali in izdelkov še eno leto; v primeru izvajanja vakcinacije pa dve leti po prenehanju vseh ukrepov.

6. Ukrepi ob meji v primeru pojava bolezni v sosednji državi

Če se bolezen pojavi na mejnem območju sosednje države, se v vseh občinah, ki mejijo na sosednjo državo, kjer se je bolezen pojavila, odredijo naslednji ukrepi:

- Prepoved organizacije dogonov, sejmov, trgov, razstav, tekmovanj in drugega zbiranja živali v pasu 5 km od meje.
- Vsi skrbniki parkljarjev morajo pri delu z živino nositi dnevno razkuženo zaščitno obleko, ki je ne smejo odnašati iz gospodarstev.
- Osebe, ki imajo opraviti z živino, si morajo redno razkuževati roke ob odhodu iz prostorov v katerih je nastanjena živina.
- Vstop v prostore z živino na posameznem gospodarstvu je omejen.
- Novo nabavljene živali na gospodarstvu je potrebno vhleviti ločeno od ostalih živali iz tega gospodarstva.
- Vsakodnevni pregled vseh živali dovzetnih za bolezen.

Navedene ukrepe predpiše veterinarski inšpektor po posvetovanju z DSNB.

7. Odprtje lokalnega središča za nadzor bolezni

Za uspešno izvajanje nadzora nad SIP na lokalni ravni, glede na potrebe, ustanovi direktor VURS lokalno središče za nadzor bolezni. Praviloma ga vodi pristojni veterinarski inšpektor, ki ga določi vodja DSNB.

POGLAVJE E

POSTOPEK V LOKALNEM SREDIŠČU

1. Ustanovitev lokalnega središča

Za pripravljenost in nadzor SIP na lokalni ravni je odgovoren veterinarski inšpektor v sodelovanju z epizootiologom, ki delujeta med drugim tudi v LSNB. LSNB glede na potrebe ustanovi direktor VURS, vodi pa ga praviloma pristojni veterinarski inšpektor, ki ga določi vodja DSNB. Lokalno središče je locirano znotraj okuženega območja.

2. Osebje središča

Ko je izbruh potrjen, mora vodja središča poskrbeti, da se središču dodeli ustrezno veterinarsko, tehnično in administrativno osebje. Sporočilo z navedbo datuma in časa, ko se je osebje javilo v središču, je treba poslati DSNB. Osebje, ki je dobilo navodilo, naj se zgleda v središču, mora zagotoviti, da je središče po telefonu obveščeno o njihovem predvidenem času prihoda, tako da je mogoče poskrbeti za nastanitev. Nemudoma po prihodu se morajo javiti vodji središča.

Osebje, ki sodeluje pri zatiranju SIP v lokalnem središču, ne sme imeti ali oskrbovati živali dovzetnih za SIP.

Osebje, ki živi v bližini središča, se lahko ponoči vrača domov, če delo v središču zaradi tega ni moteno (glede na potrebo po zagotavljanju neprekinjenega dela na okuženem območju) in če to ne prinaša dodatnih stroškov.

Med dolgotrajnimi dežurstvi mora vodja središča poskrbeti za dogovorjen sistem izmenjave prostega časa in počitka za osebje.

3. Razpored osebja

Vodja središča mora zagotoviti, da je na vidnem mestu razstavljen razpored osebja v središču. S tem se zagotovi, da vsak pozna svoje mesto v ekipi. Razpored je potrebno redno dopolnjevati in mora prikazovati razporeditev dolžnosti za vse osebje, ki prispe v središče oziroma ga zapusti.

4. Ustanavljanje podsredišč

Vodja središča lahko po potrebi poskrbi za ustanovitev podsredišča; o njegovi ustanovitvi se je treba posvetovati z DSNB.

5. Obveščanje o ustanovitvi središča ali podsredišča

Ustanovitev središča ali podsredišča je treba razglasiti po celotnem območju, v katerem deluje. Če gre za središče, mora vodja središča poskrbeti, da so lokalni organi oblasti, vodje policijskih postaj, kmetijske organizacije in lokalna organizacija cestnih prevoznikov obveščeni o naslovu središča, imenu vodje središča in o naslovih vseh podsredišč, ki so bila ustanovljena. Obvestila se pošilja na naslednjem obrazcu:

Slinavka in parkljevka

Zaradi izbruha slinavke in parkljevke v _____ je Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano odprlo začasno središče v _____, tel.št. _____, vodja središča _____.

Na tem naslovu je mogoče dobiti vse informacije o omejitvah, gibanju živali in drugih zadevah. Na vpogled so tudi zemljevidi območij, za katere veljajo omejitve.

6. Obveščanje – splošno

Vodja središča mora poskrbeti:

- ☐ da se vsem rejcem na okuženem območju pošlje izvod knjižice o slinavki in parkljevki – SIP- Priročniki za živinorejce, takoj ko je območje določeno,
- ☐ obvestiti lokalne organe oblasti in policijske organe, ki so že obveščeni o obstoju plakatov in jih je veterinarska služba zaprosila za sodelovanje, da dobijo plakate v lokalnem središču. Če ni zadostnega števila plakatov, se na zahtevo dodatno pošljejo iz DSNB,
- ☐ da lokalne oblasti poskrbijo za informacijsko mesto za obveščanje občanov (oglasne deske, obveščanje na javnih informacijskih mestih),
- ☐ za postavitve plakata Slinavka in parkljevka – »Obvestilo javnosti na okuženem območju« na javnih krajih, kot so knjižnice, poštni uradi ipd.,
- ☐ da se glede stanja in ukrepov obvesti klavnice, mlekarne, obrate za neškodljivo odstranjevanje trupel in živalskih odpadkov, kafilerije in kmetijske organizacije.

7. Stiki z javnostjo

Vodja središča mora ustanoviti tiskovno središče, po možnosti v LSNB, čim je to vzpostavljeno. To središče obravnava vsa lokalna vprašanja. Veterinarski inšpektorji morajo biti ves čas seznanjeni z informacijami, ki se posredujejo sredstvom javnega obveščanja.

Obveščanje v tisku, na televiziji in radiu je zelo pomembno; uporabljati jih je treba, kadar je to le mogoče.

Podatki se posredujejo javnosti v skladu z Zakonom o varovanju osebnih podatkov.

8. Poročanje DSNB

V primeru potrditve bolezni se poročilo o epizootiološkem poizvedovanju na obrazcu, predpisanem v Navodilu, pošlje DSNB istega dne, kot je bolezen potrjena. Kadar ni mogoče zagotoviti popolnih informacij, se jih pošlje kasneje. V končnem poročilu morajo biti zajeti tudi podatki o datumu, uri začetka in končanja pokončanja okuženih živali in metodah ter datumu uničenja trupel.

Poročila, ki se pošiljajo, so naslednja:

- ☐ Epizootiološka poizvedba, priloga II Navodila
- ☐ Poročilo vodje središča o stanju na terenu
- ☐ Poročilo veterinarja na okuženem gospodarstvu

☞ Poročilo o opravljenem delu na okuženem gospodarstvu

Poročila veterinarskih strokovnih delavcev. Vsak veterinar mora vodji središča posredovati dnevna poročila o svojem delu in ostalih aktivnostih na okuženem gospodarstvu. To morajo biti kratka poročila, saj so popolni podatki na voljo na obrazcih za poročanje o epizootiološkem poizvedovanju (priloga 1, obrazec 1), ki se posredujejo po vsakem pregledu.

Poročila o opravljenem delu na okuženem gospodarstvu (Priloga 1, obrazec 4). Veterinar na okuženem gospodarstvu mora vodji središča posredovati poročila o delu, ki se opravi na okuženem gospodarstvu na obrazcu 4 (poročila morajo biti izdana v dvojniku – izvornik se posreduje vodji središča in se nazadnje shrani v dosjeju središča; drugi izvod se pošlje računovodskemu oddelku, kjer se vloži v spis izvajalca za uporabo pri preverjanju izvajalčevih računov in pri morebitnih terjatvah do lastnika okuženega gospodarstva za opravljene storitve) s podatki o uporabljeni opremi, številu uporabljenih delavcev, številu aktiviranih kmetov, poteku pokončanja, zakopa ali sežiga ipd., z izrecno navedbo časa pokončanja in uničevanja trupel. Poroča se tudi o vseh nenavadnih dogodkih na okuženem gospodarstvu.

Poročila strokovne skupine za SIP.

Poročila vodje lokalnega središča. Vodja središča mora vsak dan posredovati DSNB pisno poročilo o stanju na terenu. Poročilo mora zajemati:

- ☞ podatke o napredovanju širjenja bolezni (pokončana živina, uničevanje itd.),
- ☞ podatke o ocenjevanju, pokončanju in uničenju živali,
- ☞ podatke o inšpekcijskih pregledih, izdaji dovoljenj,
- ☞ podatke o uvedenih in preklicanih ukrepih,
- ☞ podatke o osebju, ki sodeluje pri izvajanju ukrepov,
- ☞ podatke o sodelovanju z drugimi organizacijami,
- ☞ vse druge pomembne informacije v zvezi z izbruhi in okuženim območjem.

Podpisovanje poročil. Kopije vseh poročil in obrazcev, poslanih DSNB, morajo ostati v središču. Poročilo poslano DSNB mora podpisati vodja središča.

9. Pisarniška oprema in obrazci

Ob potrditvi bolezni se vodji središča priskrbi manjša zaloga pisarniške opreme in obrazcev. Podatki o obrazcih so navedeni v Prilogi IV.

10. Nezgode osebja

Vodja središča mora voditi knjigo nezgod in v njej zabeležiti vse nezgode, ki so se pripetile delavcem.

11. Zaloge za nujne primere

Za uporabo v nujnih primerih je treba imeti na OU VURS v rezervi naslednjo opremo s spiska:

zaloge detergenta in razkužil za pripravo vsaj 1000 l delovne raztopine
zaščitne kombinezone za enkratno uporabo
zaščitne kombinezone iz blaga
zaščitne vodotesne odporne obleke, odporne na kemikalije, s kapucami
gumijaste škornje različnih velikosti
maske za obraz za enkratno uporabo
plastična zaščitna očala za razkuževanje
ščetke za čiščenje
rezalnike za trupe z dolgim ročajem
palici za ekstrakcijo
gorilnik za žganje površin
nahrbtni razpršilniki, odporni na kemikalije
čistilnik z vročo vodo na pritisk
pomirjevala za živino in prašiče
električni pištoli za omamljanje živine s strelivom
25 ml univerzalnih stekleničk s pufrom*
25 ml univerzalnih stekleničk – sterilnih
stekleničk z medijem za prenos vzorcev
25 ml univerzalnih polistirenskih posod
10 ml epruvete za kri
10 ml epruvete za kri z antikoagulantom
hladilne torbe
škarje, pincete
električno opremo za omamljanje živali
zemljevida 1:50,000, 1:10.000, ki pokrivajo celotno območje
mobilna telefona
komplete obrazcev za SIP

*zalogo je treba redno menjati

12. Oskrba z opremo in zemljevidi

V lokalnem središču je potrebno voditi evidenco o prejemu in porabi opreme in pribora, vključno z evidenco vseh potrošnih materialov, kot so razkužila in gorivo.

Središču se iz VURS pošlje tudi blok naročilnic za naročanja blaga. Veterinarski inšpektor preverja pravilnost računov in zagotovi, da se izplačila ne podvajajo. Zato je treba naročilnice uporabljati na naslednji način:

- izvornik (vrhnji izvod) se izroči dobavitelju;
- prva kopija se priloži računu in pošlje na VURS;
- naročilnice je treba vrniti na VURS, ko se središče zapre.

Pri skrbi za točnost računov koristi, če je to delo poverjeno enemu delavcu.

Ko se središče zapre, je treba neuporabne zaloge vrniti.

V primeru izbruha bolezni DSNB naroči šest zemljevidov 1:10.000, ki pokrivajo območje v krogu 3 kilometrov okoli okuženega gospodarstva in šest zemljevidov 1:50.000, ki pokrivajo okuženo območje in jih po najhitrejši možni poti pošlje vodji središča. Če se okuženo območje razširi, se naročijo dodatni zemljevidi.

Za vnos rezultatov pregledov v zemljevid se mora uporabljati naslednja metoda:

<i>Okuženo gospodarstvo</i>	<i>Označeno z rdečo buciko in s številko primera, npr. 10/1</i>
<i>Okuženo območje</i>	<i>Občrtano z rdečo črto</i>
<i>Sumljiva gospodarstva</i>	<i>Označeno z zeleno buciko in številko sumljivega primera, npr. 20/1</i>
<i>Gospodarstva z živalmi ali ljudmi, ki so bili v stiku z boleznijo, izven okuženega in ogroženega območja</i>	<i>Označeno z modro buciko in s številko sumljivega primera, npr. 30/1</i>
<i>Ogroženo območje</i>	<i>Občrtano z zeleno črto</i>

V središču je treba hraniti zemljevid območja 3 km okoli okuženega gospodarstva v merilu 1:10.000 in ga sproti dopolnjevati. Čim so vse živali na območju pregledane, je treba zemljevid posredovati DSNB, ki zemljevid prouči in ga po tem kar najhitreje pošlje nazaj središču.

13. Omejevanje nizkih preletov zračnih plovil nad okuženim območjem

Nizko leteča zračna plovila, zlasti helikopterji, ki se ukvarjajo z zbiranjem novic in fotografiranjem, lahko povzročijo širjenje virusa slinavke in parkljevke in so lahko nevarni ali moteči za osebe, ki izvajajo ukrepe na tleh. Zato mora LSNB nemudoma obvestiti DSNB, da zahteva omejitev zračnega prometa nad okuženim območjem. Od Ministrstva za promet in zveze ter od Ministrstva za obrambo je mogoče zahtevati, da omeji prelete na višini, manjši od 300 metrov v krogu 3 kilometrov okoli okuženega gospodarstva.

O ukinitvi ukrepov mora DSNB takoj obvestiti Ministrstvo za promet in zveze in Ministrstvo za obrambo, da ni več potrebe za omejitve preletov nad okuženim območjem.

14. Popis sejmov in sledenje

V primeru, ko je bolezen potrjena in je že ustanovljeno LSNB za zatiranje SIP, je organizacija sejmov in razstav (oziroma vsakršnega zbiranja živali) na okuženem in ogroženem območju prepovedana. Če pa je bil sejem organiziran še pred potrditvijo bolezni in določitvijo mej okuženega in ogroženega območja, veterinarski inšpektor po potrditvi bolezni z odločbo prepove premike živali iz sejma. Vodja središča mora poskrbeti za posebno razkuževanje sejmišča in takoj poročati o vseh podrobnostih DSNB, ki nato na podlagi dejstev odloči o obsegu poizvedbe o izvoru živali. V primeru, ko se poizveduje o izvoru živali na sejmu, mora veterinarski inšpektor zagotoviti spisek imetnikov živali. Kopijo spiska mora takoj poslati DSNB.

Iskanje in pregled živali, ki so sejmem že zapustile ter uvedbo ukrepov je potrebno izvesti nemudoma. Če gre pri tem za že okuženo območje, bo to izvedel vodja LSNB, drugod pa krajevno pristojni veterinarski inšpektor. Poročila o ukrepih je treba takoj poslati veterinarju, ki vodi in

koordinira poizvedbo o živalih s sejma. Ko je poizvedba končana, je treba kopije spiskov poizvedb poslati DSNB. Izvod celotne poizvedbe se mora hraniti tudi v lokalnem središču.

Veterinarski inšpektor, ki prejme zahtevo po poizvedbi iz LSNB, mora preveriti vsa poročila in jih po potrebi dopolniti in upoštevati vse podrobnosti (prevozniki, stiki...). Veterinarski inšpektor mora poizvedbo podpisati.

15. Druge preiskave bolezni, ki se prijavljajo po zakonu

Središče mora obravnavati tudi vse primere sumov bolezni, ki se obvezno prijavljajo, kot so vranični prisad, prašičja kuga, vezikularna bolezen prašičev ipd. v krogu 3 km okoli okuženega gospodarstva. Vodja središča mora poskrbeti, da veterinarji, dodeljeni središču opravijo vse rutinske preiskave. Vsa posebna navodila v zvezi s primerom mu pošlje DSNB.

16. Obvestilo o zaprtju središča

Ko vodja središča zapre središče, mora osebno obvestiti lokalne organe oblasti in predstojnika policijske postaje o datumu zaprtja in o naslovu, kamor je mogoče nasloviti nadaljnja poizvedovanja. Opozoriti jih mora tudi na potrebo po ohranjanju skrbnega nadzora okuženega gospodarstva, dokler DSNB ne umakne vseh omejitev.

Poročila, obvestila, zemljevide ipd. je treba odnesti in arhivirati.

POGLAVJE F **POSTOPKI NA OKUŽENIH IN OGROŽENIH OBMOČJIH**

1. Splošno

Okužena območja

Ko pride do pojava slinavke in parkljevke, veterinarski inšpektor po navodilih DSNB in s pomočjo strokovne skupine z odločbo razglasi območje okoli okuženega gospodarstva za »okuženo območje«. Okuženo območje obsega krog s polmerom najmanj 3 km okoli okuženega gospodarstva, njegova velikost pa je lahko tudi večja, da se zajame potrebne klavnice ali da omogoči dobro definirane meje. Okuženo območje se opredeli s sklicevanjem na topografske in druge, zlahka prepoznavne fizične objekte, ki jih je mogoče najti na specialnih zemljevidih Slovenije v merilu 1:50.000. Gibanje živali v tem območju mora biti čim manjše, uveljavljajo pa se tudi druge omejitve v skladu z 9. členom Navodila. Poleg ostalih ukrepov na okuženem območju veterinarski inšpektor z odločbo prepove umetno osemenjevanje živali ter prirejanje sejmov, trgov oziroma kakršnokoli zbiranje živali. Ukrepi na okuženem območju ostanejo v veljavi najdaljšo inkubacijsko dobo bolezni (21 dni) po tem, ko so bile živali neškodljivo uničene in je bila opravljena DDD. Po prenehanju veljavnosti teh ukrepov, se uvedejo ukrepi, ki veljajo na ogroženem območju.

Obseg okuženega območja je mogoče spremeniti v skladu z informacijami, ki jih priskrbi strokovna skupina glede verjetnega raznašanja virusa.

Ogrožena območja

Ogroženo območje je mnogo obsežnejše od okuženega območja, obsega krog s polmerom najmanj 10 km od okuženega gospodarstva in se razglasi, ko obstaja utemeljen sum, da lahko pride do splošne razširitve bolezni. Ogroženo območje z odločbo razglasi veterinarski inšpektor po navodilih DSNB in strokovne (epizootiološke) skupine. Glavni namen tega območja je zagotoviti veterinarjem, da lahko izsledijo živali, ki so bile z okuženimi posredno ali neposredno v stiku, jih pregledajo, zahtevajo njihovo osamitev in uveljavijo določene omejitve na sumljivih gospodarstvih. Znotraj ogroženega območja je gibanje živali nadzorovano in poteka pod določenimi pogoji v skladu z 10. členom Navodila. Poleg ostalih ukrepov na ogroženem območju veterinarski inšpektor z odločbo prepove umetno osemenjevanje živali ter prirejanje sejmov, trgov oziroma kakršnokoli zbiranje živali. Ukrepi na ogroženem območju ostanejo v veljavi najdaljšo inkubacijsko dobo bolezni (21 dni) po tem, ko so bile živali na okuženem območju neškodljivo uničene in je bila opravljena DDD.

2. Oglaševanje in svetovanje

Obveščanje veterinarjev na okuženem območju

Ob potrditvi bolezni in čim sta znana naslov in telefonska številka LSNB, je treba iz območnega urada VURS obvestiti vse veterinarje, ki imajo prakso na okuženem območju – najprej telefonsko in nato čim hitreje tudi pisno. Takoj jim je treba poslati tudi nekaj izvodov plakata z osnovnimi informacijami o bolezni (glej obrazci – Priloga IV) in manjšo zalogo knjižic »SIP – Priročnik za živinorejce«

Knjižica o slinavki in parkljevki. Knjižica o slinavki in parkljevki je zasnovana kot Priročnik za ravnanje živinorejcev na okuženem območju v primeru izbruha SIP. Takoj po potrditvi bolezni se knjižico pošlje vsem rejcem na okuženem območju.

Plakat z osnovnimi informacijami o bolezni se postavi po okuženem območju na policijske informacijske table, vaše dvorane, knjižnice, poštne urade ipd. Pri razpečevanju plakatov se lahko za pomoč zaprosi policijo in lokalne organe oblasti.

Označevanje cest

Z lokalnimi organi oblasti je treba poskrbeti za postavitve prometne signalizacije ob cestah na ustreznih točkah. Poskrbeti je treba tudi, da se znaki vrnejo v skladišče, ko se omejitve okuženega območja ukinejo.

Splošni nasveti v zvezi z ljudmi, ki zapuščajo okuženo območje. Osebe, ki živijo na okuženem območju, lahko odidejo le z dovoljenjem veterinarskega inšpektorja.

Osebe, ki živijo na okuženih gospodarstvih na okuženem območju, se morajo izogibati stikom z živalmi in morajo omejiti odhode na polja ali poslopja, kjer bo morda kasneje nastanjena živina. Preden zapustijo okuženo območje, morajo:

- ☞ razkužiti vso uporabljeno obutev;
- ☞ nositi obleko, ki ni bila v stiku z živalmi na gospodarstvu – če obstaja kak dvom, je treba obleko kemično očistiti;
- ☞ umiti se morajo z veliko vroče vode in mila, pri čemer ne smejo pozabiti las;
- ☞ razkužiti zunanost vseh predmetov, ki so bili morda v stiku z drugimi predmeti v splošni uporabi na gospodarstvu.

3. Obisk osebja na gospodarstvu na okuženem območju

Obiski veterinarskega osebja

Vse rutinske obveznosti (pregled mleka, čred, obiski na gospodarstvih v zvezi z izvajanjem letne odredbe) je treba začasno prekiniti.

Obiski drugih oseb

Obiske, ki niso absolutno nujni, je treba prepovedati. Dovoliti jih mora odgovorni veterinar v središču. Organi preskrbe s plinom, vodo in elektriko so iz DSNB obveščeni o vsakem izbruhu bolezni in bodo lahko na kraju samem ugotovili obseg okuženega območja.

Za informiranje neveterinarskega osebja se v lokalnem središču postavi in sproti dopolnjuje zemljevid, ki prikazuje stanje na okuženem in ogroženem območju.

4. Vojaški organi na okuženem območju – varnostni ukrepi in obvestila

Zemljišča, ki ležijo znotraj okuženega območja ali mejijo nanj, se ne smejo uporabljati za vojaške vaje ali manevre. Če je nujno potrebno gibanje po okuženem območju ali čezenj, se lahko vozila in osebje gibljejo le po cestah in morajo spoštovati vse omejitve, ki jih predpiše Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano RS.

Ko je izbruh SIP potrjen, mora VURS nemudoma obvestiti Ministrstvo za obrambo RS, ki je odgovorno za obveščanje enot, ki bi jih to lahko prizadelo. Pri sporočanju je treba navesti ime lastnika živali, naslov okuženega gospodarstva, skupaj z lokacijo na zemljevidu in obsegom okuženega območja.

Iste osebe morajo biti telefonsko in pisno obveščene tudi o nadaljnjih izbruhih bolezni, ko se območje razširi ali zmanjša, oziroma ko se ukine.

5. Operaterji plinovoda in naftovodov na okuženem območju

Na nekaterih področjih države morajo operaterji plinovoda in naftovodov izvajati nujna dela državnega pomena na kmetijski zemlji. Čim izvedo, da delajo na okuženem območju, se morajo obrniti na veterinarskega inšpektorja ali vodjo središča in zaprositi za dovoljenje, da lahko nadaljujejo z delom. Pri tem morajo spoštovati vse odrejene ukrepe, ki jih ta predpiše. Ta ureditev v ustreznih okoliščinah velja tudi za obhodnike, ki vsak dan patroljirajo od naftovodih, kadar poteka črpanje. Če je znano, da izvajalci del na naftovodu trenutno delujejo, je treba z njimi nujno stopiti v stik in se pogovoriti o obsegu del, s katerimi lahko nadaljujejo.

Upoštevati je treba, da nekaterih del ni mogoče odlagati poljubno dolgo, in da je treba njihovo nadaljevanje dovoliti takoj, ko je to mogoče.

6. Prevoz živali – okuženo območje

Ob razglasitvi okuženega območja veterinarski inšpektor z odločbo zahteva, da se zmanjša gibanje živali na minimum in se omeji le na nujne primere. Parkljarje je potrebno zapreti v hleve; na okuženem območju je prepovedano gibanje parkljarjev.

Prevoz iz okuženega območja

Nobena žival ne sme zapustiti okuženega območja.

Znotraj okuženega območja

NOBENA ŽIVAL SE NE SME PREVAŽATI ZNOTRAJ OKUŽENEGA OBMOČJA, ČE JE NE SPREMLJA POSEBNO DOVOLJENJE – ZDRAVSTVENO SPRIČEVALO, KI GA V TEM PRIMERU PODPIŠE VETERINARSKI INŠPEKTOR.

Dovoljenja se lahko izdajo samo za prevoz živali neposredno v klavnico znotraj istega okuženega območja.

Dovoljenja se ne izdajajo za prevoz živali znotraj okuženega območja po cesti, železnici ali vodnih poteh v krogu 3 km okoli okuženega gospodarstva.

Preko okuženega območja

a) Po železnici: Živali se lahko prevažajo preko okuženega območja po železnici če se znotraj okuženega območja ne zadržujejo in ne raztovarjajo. Če se živali na okuženem območju iz kakršnegakoli razloga raztovorijo, lahko ostanejo samo znotraj meja okuženega območja.

b) Po avtocesti: Gibanje živali preko okuženega območja po avtocesti je dovoljeno samo, če ne gre za prevoz parkljarjev. **ŽIVALI SE NE SME RAZTOVORITI ZNOTRAJ OKUŽENEGA**

OBMOČJA. Vodja središča mora poskrbeti, da bo prometna policija na avtocesti obveščena o vseh dovoljenjih, ki so bila izdana, da bo lahko preverila, če se pogoji dovoljenja spoštovani.

7. Prevoz živali – ogroženo območje

Prevoz iz ogroženega območja

Nobena žival ne sme biti prepeljana iz ogroženega območja.

Prevoz na ogroženo območje

Nobene živali se ne sme prepeljati na ogroženo območje, razen neposredno na gospodarstvo ali v klavnico oziroma v odobrene karantenske prostore ali sprejemni center in če jih spremlja dovoljenje. Če žival pride na gospodarstvo, jo je potrebno tam zadržati najmanj 21 dni. Nobene živali se ne sme prepeljati na ogroženo območje iz okuženega območja.

Znotraj ogroženega območja

Živali se ne sme prevažati znotraj ogroženega območja brez posebnega dovoljenja.

Zbiranje živali na ogroženem območju je prepovedano.

Dovoljenje se ne izda za prevoz živali na drugo gospodarstvo zaradi prodaje.

Dovoljenje se izda za prevoz živali s kraja na ogroženem območju za prevoz naravnost v klavnico, ki je na istem območju.

Preko ogroženega območja

a) Po železnici: Živali se lahko prevažajo preko okuženega območja po železnici, če se znotraj okuženega območja ne zadržujejo in se jih ne raztovarja. Če se živali na okuženem območju iz kakršnegakoli razloga raztovorijo, lahko ostanejo samo znotraj meja okuženega območja.

b) Po avtocesti: Gibanje živali preko okuženega območja po avtocesti je dovoljeno samo, če ne gre za prevoz parkljarjev. **ŽIVALI SE NE SME RAZTOVORITI ZNOTRAJ OGROŽENEGA OBMOČJA.** Vodja središča mora poskrbeti, da bo prometna policija na avtocesti obveščena o vseh dovoljenjih, ki so bila izdana, da bo lahko preverila, če se pogoji dovoljenja spoštovani.

8. Pripomočki za razkuževanje vozil za prevoz živali na okuženih ali ogroženih območjih

Lokalne organe oblasti in enote civilne zaščite znotraj okuženega in ogroženega območja, kjer je na razpolago oprema za razkuževanje vozil, je treba zaprositi, da se v interesu nadzora bolezni dovoli uporaba te opreme za vse prevoznike na tem območju.

Vodja središča mora zagotoviti, da je organizacija cestnih prevoznikov obveščena o lokaciji opreme za razkuževanje, ki je na območju na voljo za splošno razkuževanje vozil za živino.

9. Klavnice

V klavnici na okuženem območju se mora strogo izvajati čiščenje in razkuževanje vozil za prevoz živine.

Pogoj za dovoljenje za zakol živine je, da se ovce in govedo zakoljejo najkasneje v 48 urah, prašiči pa v 36 urah po prihodu v klavnico.

Uničevanje stranskih proizvodov klanja v klavnicah na okuženem območju

Prevoz klavnih proizvodov (razen trupov ali živalskih proizvodov, namenjenih za prehrano ljudi) in vsega materiala iz predelovalnih obratov na okuženem območju mora biti dovoljen z dovoljenjem, ki ga izda veterinarski inšpektor. Dovoljenje navaja pogoje, ki morajo biti spoštovani pri prevozu. Ti pogoji zajemajo:

- ☞ Proizvode je treba prepeljati po najkrajši razpoložljivi poti in brez nepotrebnih zamud na cilj, ki je naveden v dovoljenju (kafilero).
- ☞ Proizvode je treba prepeljati v nepropustnih transportnih sredstvih, da se prepreči polivanje.
- ☞ Vsakič, ko se vozila uporabljajo za prevoz proizvodov, mora biti zunanost vozil, posod in opreme temeljito očiščena in razkužena z registriranim razkužilom, preden zapustijo klavnico ali predelovalni obrat.
- ☞ Vsa vozila, posode in oprema morajo biti temeljito očiščeni in razkuženi z registriranim razkužilom pred vsakim prevozom proizvodov in po njem.

Če se izda dovoljenje za klanje živine iz gospodarstev v krogu 3 km okoli okuženega gospodarstva, je treba stranske proizvode iz klavnic obdelati znotraj okuženega območja, tako da se nevarnost širjenja bolezni kar najbolj zmanjša.

Če se material čez noč ali za daljši čas začasno uskladišči na odlagališču ali v vozilu, mora biti zaprt v nepropustnih zabojnikih.

Iz klavnice, na kateri se je bolezen pojavila, ni dovoljeno odpeljati proizvodov.

Gnojevka iz klavnice ali predelovalnega obrata na okuženem območju se ne sme razprševati po zemljiščih, razen pod pogoji, ki jih odredi veterinarski inšpektor. Poprej obdelano gnojevko se lahko izpušča le na zemljišča, do katerih za bolezen dovzetne živali nimajo dostopa.

Veterinarski inšpektor mora kot del pripravljenosti na primer SIP imeti zbrano evidenco vseh klavnic na svojem območju. V evidenci morajo biti navedene tudi metode uničevanja vseh materialov, ki niso namenjeni za prehrano ljudi. Obiskati je treba prostore za zbiranje živalskih odpadkov, da se ugotovi, ali so odpadki ustrezno zaščiteni. Vse tako zbrane informacije je treba dopolnjevati.

Uničevanje klavnih stranskih proizvodov na ogroženem območju

Pogoji so enaki kot za okužena območja.

10. Uničevanje gnoja, stelje in gnojevke na okuženih območjih

Gnoja, stelje in gnojevke se ne sme odpeljati iz okuženega območja.

Gnojevka, pridelana v krogu 3 km okoli okuženega gospodarstva, se ne sme izpuščati z opremo, ki ustvarja curke ali kapljice, razen če je brizgalna oziroma razpršilna točka obrnjena navzdol pod

kotom najmanj 45 stopinj od vodoravnice, in če je oddaljena od tal manj kot en meter, pod pogojem, da je gnojevka razkužena.

11. Omejitve in varnostni ukrepi pri dejavnostih na prostem na okuženih in ogroženih območjih

Znotraj okuženega območja sta prepovedana lov in ribolov.

Športne ali rekreativne dejavnosti na prostem, ki bi po mnenju veterinarskega inšpektorja povzročile širjenje bolezni na okuženem območju, se v skladu z 9. členom Navodila z odločbo prepovedo.

Za dejavnosti na okuženem območju veljajo naslednji splošni napotki:

- ☞ Obiskovanje kmetov je treba omejiti na obiske, ki so absolutno nujni, pri čemer je treba izvajati rutinsko razkuževanje.
- ☞ Osebe iz okuženih območij ne smejo vstopati na zemljišča in v objekte, kjer se zadržujejo živali.
- ☞ Predstavnike gospodarskih podjetij je treba pozvati, naj ne vstopajo na gospodarstva na okuženih območjih.
- ☞ Srečanja kmetov, delavcev na gospodarstvih ali drugih oseb, ki imajo stike z za bolezen dovzetnimi živalmi, se ne smejo prirejati.
- ☞ Na okuženih območjih ne sme biti dovoljen ribolov, kadar morajo ribiči vstopati na zemljišča, na katerih obstaja možnost stika z domačimi živalmi.
- ☞ Na okuženih območjih so sprehodi in ostale rekreativne dejavnosti po kmetijskih zemljiščih ali zemljiščih, do katerih ima dostop živina, prepovedani.
- ☞ Kmete na okuženih območjih je treba opozoriti, da se ne smejo udeleževati sejmov, ki se prirejajo na neokuženih območjih.

Znotraj ogroženega območja je prepovedan lov.

12. Zaprtje poti za pešce na okuženem območju

Prepoved gibanja ljudi

Za zmanjšanje nevarnosti širjenja bolezni je pogosto potrebno zapreti javne poti za pešce, ki potekajo po okuženem območju, npr. na sosednjem gospodarstvu ali na sumljivih gospodarstvih. Ta ukrep se uvede nemudoma in o njem mora biti lastnik gospodarstva pisno obveščen. Na vidnih mestih je treba postaviti posebne plakate »Pot za pešce zaprta«; inšpekcijsko odločbo, ki se nanaša na javne poti pa objaviti na krajevno običajen način v skladu z Zakonom o splošnem upravnem postopku.

13. Prepoved vstopa v poslopja in na zemljišča na okuženem območju

Prepoved vstopa v poslopja in na zemljišča

Lastnik živine na okuženem območju ne more sam zapreti javnih poti za pešce in prehodov. Lahko pa postavi obvestila, ki so v ta namen na voljo v središču. Lastnike živali je treba opozoriti na umik teh obvestil, ko se ukrepi ukinejo.

14. Mleko in mlečni izdelki

Za napotke v zvezi s postopki pri prevozu mleka in mlečnih izdelkov na okuženem območju glej poglavje O.

15. Predelovalni obrati – kafilerije, ki ležijo na okuženem območju ali iz njega prejemajo surovine

Za obrate za predelavo živalskih odpadkov (kafilerije), ki ležijo na okuženem območju oziroma zbirajo iz njega, veljajo omejitve, v katerih se zahteva:

- ☞ da morajo vse osebe, med izvajanjem svojih nalog nositi zaščitno obleko – gumijaste škornje in neprepusten plašč ali kombinezon, ki ga je treba čistiti z razkužilom, registriranim za uporabo proti SIP. Če osebe ne nosijo neprepustne obleke, morajo vsak dan obleči čist kombinezon, umazano obleko pa pred ponovno uporabo oprati;
- ☞ da morajo vse osebe, ki sodelujejo pri zbiranju mrtvih ali ponesrečenih živali na okuženem območju, nositi gumijaste škornje in neprepusten plašč ali kombinezon ter morajo to obleko in obutev razkuževati z razkužilom, registriranim za uporabo proti SIP, pri vstopu na gospodarstvo z za bolezni dovzetnimi živalmi in pri izstopu in njega;
- ☞ objekt je treba očistiti in razkužiti z razkužilom, registriranim za uporabo proti SIP, ob koncu vsakega delovnega dne;
- ☞ zbiralno vozilo je treba očistiti in razkužiti z razkužilom, registriranim za uporabo proti SIP, ob koncu vsake zbiralne vožnje, v vsakem primeru pa pred ponovnim odhodom iz obrata.

V času pojava bolezni je treba obvestiti odgovorno osebo, ki vodi kafilerijo, da mora pri svojem delu uveljavljati najvišji standard zaščite pred okužbo. Pred pobiranjem živali, trupel ali odpadkov, mora preveriti, ali na gospodarstvu ni suma ali pojava SIP. Vozniki zbiralnih vozil ne smejo vstopati v poslopja z živino. Odgovorne osebe kafilerij, sežigalnic, je potrebno obvestiti o ukrepih in režimu prometa, ki velja za živali iz okuženega in ogroženega območja.

Veterinarski inšpektor mora opravljati redne periodične obiske v kafileriji oz. predelovalnem obratu in nadzirati izvajanje izrednih ukrepov zaradi pojava SIP. Pregled je treba vedno opraviti tudi pred ukinitvijo posebnih ukrepov.

16. Ukinitev omejitev

Omejitve se navadno ukinejo ob preklicu omejitev okuženega območja, zaradi katerih so bile uvedene.

POGLAVJE G

POSTOPEK STROKOVNE SKUPINE ZA SIP (EPIZOOTIOLOŠKA SKUPINA)

1. Uvod

Epizootiološko preiskavo o izbruhu SIP izpelje strokovna skupina, ki deluje na terenu kot specialistična enota.

Strokovno skupino vodi epizootiolog, ki ga imenuje DSNB. Vodja skupine usklajuje delo drugih članov skupine. Za posebne preiskave lahko po potrebi na pomoč pokličejo tudi druge strokovnjake.

2. Cilji

Glavni cilji strokovne skupine so:

- ☞ dgotoviti obseg okužbe na gospodarstvu, zlasti v zvezi z razširjenostjo okužbe pri različnih vrstah živali;
- ☞ zbrati informacije o možnem izvoru in datumu vnosa okužbe;
- ☞ oceniti potencialno nevarnost okuženega gospodarstva kot vira okužbe za celotno območje, tako glede na število prizadetih živali kot glede na lokalne meteorološke razmere; in
- ☞ svetovati vodji središča na podlagi zgoraj omenjene ocene, v zvezi z jemanjem vzorcev v sosednjih in drugih čredah; rezultati analiz vzorcev mleka iz sosednjih čred lahko predstavljajo koristne informacije.

3. Osebj

Delo strokovne skupine vodi in koordinira epizootiolog VURS.

Strokovna skupina, ki jo je mogoče mobilizirati v primeru izbruha SIP:

- j) Specialist virološkega laboratorija, Nacionalni veterinarski inštitut, Ljubljana
- k) Specialist oddelka za bolezni prežvekovalcev in/ali prašičev, Nacionalni veterinarski inštitut, Ljubljana
- l) Specialist za patologijo domačih živali; Nacionalni veterinarski inštitut; Ljubljana
- m) Vodja službe VHS, Nacionalni veterinarski inštitut, Ljubljana
- n) Predstavniki Veterinarske zbornice
- o) Predstavniki službe za dezinfekcijo, dezinsekcijo in deratizacijo
- p) Veterinarski inšpektor s področja zdravstvenega varstva živali
- q) Veterinar, ki opravlja osnovno veterinarsko dejavnost
- r) Meteorolog Agencije za okolje - hidrometeorološki oddelek, Ljubljana

4. Oprema

Obleka in pribor za jemanje in transport vzorcev se hrani na NVI.

	zaloga detergenta in razkužila za pripravo vsaj 1000 l delovne raztopine
15	zaščitnih kombinezonov iz blaga
15	zaščitnih vodotesnih odpornih oblek, odpornih na kemikalije, s kapucami
15	parov gumijastih škornjev različnih velikosti
50	mask za obraz za enkratno uporabo
10	plastičnih zaščitnih očal za razkuževanje
15	ščetk za čiščenje
2	rezalnika za trupe z dolgim ročajem
2	palici za ekstrakcijo
1	gorilnik za žganje površin
4	nahrbtni razpršilniki, politetilenski, odporni na kemikalije
1	čistilnik z vročo vodo na pritisk
	pomirjevala za živino in prašiče
2	električni pištoli za omamljanje živine s strelivom
250	25 ml univerzalnih stekleničk s pufrom*
250	25 ml univerzalnih stekleničk – sterilnih
250	stekleničk z medijem za prenos vzorcev
250	25 ml univerzalnih polistirenskih posod
250	10 ml epruvel za kri
250	10 ml epruvel za kri z antikoagulantom
10	škarij
10	pincet
20	brisač
10	hladilnih torb
	zemljevidi 1:50.000, 1:10.000, ki pokrivajo celotno območje
2	mobilna telefona
	kompleti obrazcev za SIP

*zalogo je treba redno menjati

5. Meteorološka postaja

Lokalni meteorološki podatki iz vse države se posredujejo Agenciji za okolje - hidrometeorološki oddelek v Ljubljani, ki navadno lahko skupini posreduje vse potrebne informacije. Kjer so meteorološke postaje omejene ali kjer lokalna topografija znatno moti zračne tokove, so lahko centralno zbrani podatki nezadostni za točno napoved širjenja virusa. V takem primeru so za interpretiranje centralnih podatkov potrebni podatki najbližje meteorološke postaje. Bodoče napovedi širjenja virusa bodo temeljile na podatkih, zbranih na okuženem območju, kjer se vzpostavi začasna meteorološka opazovalna postaja za trajno opazovanje vremena. Opazovanje bo v pomoč pri natančnejšem ocenjevanju širjenja virusa zaradi vremenskih vplivov. Če pride do nadaljnjega širjenja bolezni, se lahko pojavi potreba po preselitvi opazovalne enote na primernejšo lokacijo.

6. Potek dela strokovne skupine

Kadar se uvedejo ukrepi zaradi suma bolezni v državi, prosti SIP, se skupina aktivira – nemudoma jo lahko skliče že direktor VURS, čim se pojavi sum na SIP ali čim je bolezen potrjena. Če je primer negativen, mora DSNB obvestiti vse aktivirane osebe.

Strokovni delavci skupine ob prihodu v OU VURS ali lokalno središče za SIP obvestijo DSNB o svoji navzočnosti in pridobijo najnovejše informacije o izbruhu. Opravijo epizootiološko poizvedbo na terenu.

Člani strokovne skupine se pripeljejo do vhoda v okuženo gospodarstvo, kjer jih veterinar, ki je odgovoren za okuženo gospodarstvo, seznanj z najnovejšimi informacijami. Ko je strokovna skupina enkrat na gospodarstvu, oceni starost in razširjenost lezij pri vseh vrstah dovzetnih živali in oceni resnost in trajanje okužbe. Zberejo tudi vzorce epitelija, probanga, mleka in krvi, vendar pa ta dejavnost ne sme ovirati ocenjevanja in pokončanja živali. Ko skupina zbere vzorce in jih odpošlje na NVI, se vodja skupine vrne v lokalno središče in poroča vodji središča. Člani skupine omejijo svojo dejavnost na okuženo gospodarstvo, vendar pa prek vodje strokovne skupine in vodje središča, svetujejo tudi v zvezi z jemanjem vzorcev iz sosednjih in drugih čred. Poskrbeti morajo, da se vsa trupla pregledajo in da se vsa poročila shranijo skupaj s podatki o identifikacijskih oznakah na vseh prizadetih truplih. Vodja je odgovoren za organiziranje dela v skupini in za usklajevanje ter beleženje vseh informacij za dolgoročne epizootiološke raziskave. Zagotoviti mora tudi, da vsi člani skupine dobijo vso pomoč, ki jo potrebujejo za izpeljavo svojih preiskav, pri tem pa upoštevati, da se je treba izogniti vsaki zamudi pri izvajanju postopkov nadzora bolezni.

7. Nastanitev strokovne skupine

Vodja središča bo obveščen o predvidenem času prihoda strokovne skupine in mora poskrbeti, da dobi skupina na voljo uradne prostore in prostore za nočno nastanitev.

8. Pomoč strokovni skupini

Načeloma naj bi bilo v strokovni skupini dovolj osebja, vendar pa lahko včasih potrebuje veterinarsko pomoč pri pregledovanju trupel in zbiranju vzorcev, ali pomoč pri prevozu in pošiljanju vzorcev NVI. V primeru več istočasnih izbruhov, do katerih skupina ne more hitro prispeti, lahko zaprosi veterinarja, ki je usposobljen v jemanju probang vzorcev, da na okuženem gospodarstvu zbere vzorce probanga, mleka in krvi. Pri tem mu svetuje glede obsega vzorčenja: v ta namen se uporablja oprema, ki jo hrani OU VURS. Vzorca se po zbiranju na okuženem gospodarstvu za kratek čas hranijo na ledu, tako da se ohranijo vsi potencialno navzoči virusi. Vodja strokovne skupine izda nadaljnja navodila v zvezi z vzorci.

9. Uničevanje trupel

Trupla je treba uničiti na kar najhitrejši način, po možnosti na okuženem gospodarstvu. Na voljo so zakopavanje, sežiganje ali odvoz v kafilerijo. Kadarkoli je to mogoče, naj se trupla na kraj pokopa ali sežiga prenesejo z mehanskimi sredstvi in naj se ne vlečejo. Člani strokovne skupine morajo imeti možnost, da trupla pred uničenjem pregledajo.

10. Razkuževanje

Če se pojavijo nejasnosti povezane z razkuževanjem, se mora vodja središča posvetovati s specialisti in vodjo strokovne skupine.

11. Epizootiološko poročilo

Vodja strokovne skupine mora čim prej pisno poročati o svojih ugotovitvah DSNB in lokalnemu središču.

Poročilo mora vsebovati najmanj naslednje:

- ☞ Epizootiološko poizvedbo, ki je priloga II Navodila
- ☞ Meteorološko poročilo
- ☞ Morebitne dodatne priloge in informacije

POGLAVJE H

SUM IN POTRDIŠTEV BOLEZNI V KLAVNICI

1. Splošno

Pri obravnavi suma in potrditve primera SIP v klavnici je ravnanje odvisno od velikosti in razporeda prostorov v klavnici, števila sumljivih živali, števila živali, ki čakajo na zakol itn. Čeprav določena načela veljajo vedno, so spodnja navodila mišljena le kot smernice, v primeru izbruha pa bo DSNB svetovalo o postopkih glede na vsak posamezni primer. Za pomoč pri razumevanju razporeditve prostorov v klavnici je treba DSNB po telefaksu poslati skico ali popoln načrt klavnice, takoj ko je bolezen potrjena.

Ugotovitev vsakega primera vezikularne bolezni pri pregledu živali na klavnici se mora obravnavati kot primer SIP in upoštevati vse postopke, določene za SIP.

2. Ravnanje veterinarja ob poročilu o sumu bolezni

2.1.

Uradni veterinarji v klavnici, ki v njej izvajajo nadzor, morajo takoj poskrbeti, da se sumljivi trupi (vključno s kožami, drobovino, parklji ipd.) in sumljive živali hrani ločeno od drugih trupov ali živali do prihoda veterinarja strokovne skupine za SIP in veterinarskega inšpektorja. Poskrbeti morajo, da so vhodi/izhodi klavnice zaprti, in da vozila ali osebje ne vstopajo v klavnico in ne izstopajo iz nje.

Ugotoviti je potrebno, od kod izvirajo trupi živali, potem pa se mora veterinarski inšpektor glede na vrsto poročila in na predvideni čas, ki bo pretekel od prejema poročila do trenutka, ko bo sumljive trupe/živali pregledal veterinar strokovne skupine, odločiti, ali bo treba poskrbeti za takojšnji klinični pregled izvorne črede sumljivega trupa/živali.

Ob sumu bolezni se v klavnici smiselno izvedejo ukrepi predvideni v 4. členu Navodila. Veterinar strokovne skupine pregleda sumljive živali in tudi vse ostale živali ter o svojih ugotovitvah kar najhitreje obvesti OU VURS na območju izvora živali ter DSNB. Telefonsko poročilo mora vključevati tudi število živali, ki čakajo na zakol.

2.2. Sumljivi primeri

Če možnosti SIP ni mogoče izključiti, mora veterinarski inšpektor za klavnico izdati odločbo, v kateri smiselno predpiše ukrepe iz 4. člena Navodila. Pristojni veterinarski inšpektor pa mora poskrbeti za takojšnji klinični pregled izvorne črede, če ta še ni bil opravljen. Strokovni veterinarski delavec pooblaščen veterinarske organizacije mora izvesti ukrepe v skladu s 4. členom Navodila na gospodarstvu od koder živali izvirajo. Po posvetovanju z DSNB lahko inšpektor izda odločbo s predpisanimi ukrepi iz 7. člena Navodila za gospodarstvo.

Ukrepi, ki jih je treba uvesti za trupe in živali v klavnici, so odvisni od tega, ali se je pojavil sum bolezni pri trupih ali pri živi živali, od velikosti klavnice, števila hladilnic itn. Na podlagi podatkov prejetih v telefonskem poročilu, poznejših poročil, ali po telefaksu poslanih načrtov veterinarja strokovne skupine, strokovnega delavca pooblaščen veterinarske organizacije ali veterinarskega inšpektorja, bo DSNB priporočil ukrepe, ki jih je treba uvesti.

Če se sum bolezni pojavi pri živi živali, je treba osamiti sumljivo žival in druge živali iz iste črede. Te živali je potrebno pokončati. Zakol ostalih živali je načeloma možen po čiščenju in razkuževanju objektov – klavne dvorane in hlevov po temeljitem pregledu pred zakolom. O možnem zakolu in higieni ocenijo trupov in mesa se na podlagi vseh okoliščin odloči po navodilih DSNB.

Če se sum bolezni pojavi pri trupu, je treba trup, njegovo kožo, parklje in drobovino zadržati v prostoru za zadržanje skupaj z vsemi trupci, drobovino ipd. živali, ki izvirajo z istega gospodarstva, in drugih, ki veljajo za kontaminirane. Klavna dvorana, klavniško orodje, hlevi ipd. morajo biti nato očiščeni in razkuženi, poskrbljeno pa mora biti tudi za čimprejšnji zakol preostalih živali v hlevih. Pred začetkom klanja mora vodja klavnice delavcem v klavnici priskrbeti čisto obleko. Trupe in drobovino zdravih živali se lahko oceni in sprosti v skladu z navodili DSNB v skladu z ustrežno ureditvijo.

Veterinar strokovne skupine mora zagotoviti, da se ves čas izvajajo predpisani ukrepi. Zaposleni smejo zapustiti klavnico v nekontaminirani obleki. Po končanem delu morajo sleči kontaminirano obleko, jo odložiti na posebej za to določen prostor, se stuširati, razkužiti pod kontrolo in nato obleči svojo osebno obleko. Pomembno je, da se vedno razkuži tudi obutev. Delavci, ki so zapustili klavnico, ne smejo priti v stik s parkljarji 10 dni po sumu na bolezen in o tem podpišejo izjavo.

3. Ravnanje ob potrditvi bolezni

Okuženi trupci (vključno z užitno drobovino in kožo), živali in vse živali, ki izvirajo z istega gospodarstva, morajo biti v vseh primerih ocenjene, okužene žive živali pa pokončane pod nadzorom odgovornega veterinarja; trupla, drobovino in kože se mora uničiti (in zanje izplačati odškodnine). DSNB priporoči nadaljnje postopke glede zdravih živali in trupov ter navidez zdravih živali v hlevih. Bistvenega pomena je, da se zakol vseh živali v klavnici opravi čim hitreje. Ob potrditvi bolezni je treba v klavnici uveljaviti vse potrebne varnostne ukrepe za preprečitev širjenja bolezni prek kanalizacije. Skico ali podroben načrt klavnice je treba čim prej poslati DSNB.

4. Ocenjevanje

V skladu z 46. in 47. členom Zakona o veterinarstvu pripada imetniku živali odškodnina za pokončane ali zaklane živali ter za predmete in surovine, ki so bili poškodovani, pokvarjeni ali uničeni pri uresničevanju odrejenih ukrepov za zatiranje SIP.

Odškodnina se določi po tržni vrednosti živali, predmetov in surovin, ki se pred uničenjem ocenijo skladno s 6. členom Pravilnika o odškodninah na področju veterinarstva (Ur. l. RS, št. 37/02).

5. Uničenje okuženih trupov, drobovine, kože ipd. in gnoja

Po možnosti je treba okužene trupe, drobovino ipd. neškodljivo uničiti. V primeru transporta v kafilerijo je potrebno uporabiti vozila, zaščitena pred puščanjem, kar odredi veterinar, ki vodi središče ali pristojni veterinarski inšpektor po posvetovanju z DSNB. Odstranjevanje mora nadzorovati veterinarsko osebje in je pogojeno z izdajo dovoljenja in s pogoji navedenimi v njem.

6. Razkuževanje

Razkuževanje klavnice se opravi pod nadzorom uradnih veterinarjev v klavnici. Bistvenega pomena je, da postopek razkuževanja ne škoduje opremi klavnice, še posebno pa ne sme povzročati kontaminacije trupov, ko klavnica znova začne delati.

Pri razkuževanju klavnice je treba upoštevati spodaj navedene postopke:

- a) Pred začetkom razkuževanja morajo biti iz klavnice umaknjeni vsi trupi in drobovina, namenjeni za prehrano ljudi.
- b) Hlevi, dostopi in vsa vozila, ki se jih uporablja za prevoz živali, morajo biti razkuženi.
- c) Drugi deli klavnice, npr. klavna dvorana, vsi prostori in posode, ki se jih uporablja za shranjevanje ali delo z mesom, ter oprema morajo biti očiščeni z detergentom ali razkužilom, ki je dovoljeno za uporabo v živilski industriji (navadno je že na voljo v klavnici), ki se ga mora uporabljati skupaj z vodo pod pritiskom. Koliko čiščenja je potrebnega v prostorih (npr. razsekovalnice in hladilnice), ki so del klavnice, je odvisno od ocene tveganja okužbe. Kadar je predlagano omejeno čiščenje, je treba o tem obvestiti DSNB in se posvetovati z njim.
- d) Garderobe, garderobne omarice ipd. je treba najprej očistiti in razkužiti z detergentom/razkužilom, kot je opisano zgoraj, potem pa poškropiti z registriranim razkužilom. Če se uporablja raztopino citronske ali ortofosforne kisline, jo je treba po eni minuti sprati z izdatno količino hladne vode. Če se uporablja sulfaminsko kislino, jo je treba sprati po petih minutah.
- e) Klavnično opremo je treba sterilizirati po postopku omenjenem pod d) zgoraj.
- f) Delovne halje, obleke ipd., ki jih nosijo delavci, je potrebno oprati v raztopini detergenta/razkužila in prekuhati.
- g) Škornje, gamaše in vodotesne predpasnike je treba oprati z raztopino detergenta/razkužila, potem pa namočiti v kisli raztopini (kot pod d) zgoraj) za eno oziroma pet minut, potem pa splakniti v hladni vodi.
- h) Kože, rogove in parklje je treba potopiti v hladno raztopino sode za 15 minut. Kože se potem splakne v hladni vodi in temeljito nasoli.
- i) Ko je razkuževanje končano in preden se meso znova prinese v obrat, je treba prostore dobro sprati s tekočo vodo in prezračiti.

7. Ugotavljanje vira okužbe

Proučiti je potrebno možnosti širjenja bolezni iz klavnice preko zaposlenih v klavnici, obiskovalcev in vozil, oziroma z odvozom drobovine, klavničnih odpadkov, gnoja ipd. Opraviti je treba tudi poizvedbe v zvezi z odstranjevanjem endokrinih žlez ipd., ki se jih uporablja za pripravo medicinskih in veterinarskih bioloških izdelkov.

Izpeljati je treba nujne postopke za zagotovitev, da se vozila, ki so pripeljala sumljive živali v klavnico, pod nadzorom očisti in razkuži. V negotovih ali pozitivnih primerih je treba za vsa gospodarstva, ki jih je vozilo obiskalo po tem, ko je pobralo sumljive živali, predpisati ukrepe iz 4. člena Navodila (sum bolezni). Izslediti je treba tudi vse, za bolezen dovzetne živali, ki jih je prepeljalo vozilo po raztovoru sumljivih živali v klavnici. Takšne živali je treba osamiti, na gospodarstvu pa izvesti ukrepe predvidene v 4. členu Navodila. Če so bile živali prepeljane v klavnico in so še vedno žive, zdrave in imajo normalno temperaturo, je treba od vodje klavnice

zahtevati, da se jih nemudoma zakolje. Poskrbeti je treba za nadzorovano čiščenje in razkuževanje hleva.

8. Ukinitiv ukrepov v klavnici

Da lahko klavnica nadaljuje z normalnim delom s kar najmanjšo zamudo, se (z odobritvijo DSNB) prekliče ukrepe na klavnici po koncu razkuževanja, če ni v bližini nobenega okuženega gospodarstva, razen če ni klavnica locirana na okuženem ali ogroženem območju. V tem primeru smiselno veljajo določila inšpekcijske odločbe, v kateri so predpisani ukrepi v skladu z 9. in 10. členom Navodila.

9. Prevoz živali z okuženega gospodarstva v klavnico

V primeru, če je bila žival prepeljana v klavnico z okuženega gospodarstva v 72 urah pred potrditvijo bolezni, in če je še vedno živa ali je njen trup še vedno v klavnici, je treba v klavnici nemudoma izvesti nujne ukrepe predpisane v Navodilu (4.člen), žival oz. trup pa mora nemudoma pregledati uradni veterinar v klavnici. Veterinarski inšpektor takoj izda odločbo s predpisanimi ukrepi iz 7. člena Navodila. Ob tem je treba izvesti postopke, določene v točkah 3–6. Če žival/trup ne kaže znamenj bolezni, jo/ga je treba oceniti in žival pokončati. Nadaljnji postopek je odvisen od okoliščin. Predpisani ukrepi preprečujejo vstop novih živali v klavnico v vsem tem času. Če so trupi izsledenih živali že zapustili klavnico, in so bili sproščeni v promet, je treba dobiti vse podatke o tem in nemudoma obvestiti DSNB.

V primeru živali, ki so bile pripeljane z okuženega gospodarstva v klavnico več kot 72 ur pred potrditvijo bolezni, bo nadaljnje ravnanje odvisno od zgodovine primera in ocene strokovne skupine, kdaj se je bolezen pojavila na gospodarstvu. V večini primerov so živali v tem času že zaklane in njihovi trupi v prometu, opraviti pa je treba poizvedbe, da se ugotovi cilj trupov in ali so trupi še vedno v hladilnici. Na splošno bo potrebno čiščenje in razkuževanje klavnice. DSNB mora biti obveščen o vseh rezultatih poizvedbe in mora svetovati v zvezi s postopki, ki jih je treba upoštevati.

POGLAVJE I

SUM IN POTRDITEV BOLEZNI NA ŽIVINSKIH SEJMIH IN RAZSTAVAH

1. Postopek veterinarja ob sumu na bolezen

Veterinar pooblaščen veterinarske organizacije, ki nadzoruje sejem oz. razstavo o sumu boleznih nemudoma obvesti veterinarskega inšpektorja, VURS in NVI. Veterinar mora ostati na sejmu do prihoda strokovne skupine in/ali veterinarskega inšpektorja in zagotoviti, da nihče ne pride v stik s sumljivo živaljo. Sumljive živali se ne sme premikati.

V vseh primerih suma boleznih je potrebno:

1. pooblaščen veterinarska organizacija mora takoj ukrepati v skladu s 4. členom Navodila in izdati strokovno navodilo s predpisanimi ukrepi. Ukrepi zajemajo celotno območje sejma, vendar pa ga je mogoče pozneje po diskrecijski presoji veterinarskega inšpektorja popraviti, tako da se izvzame pisarne, poslovne prostore itn.;
2. zahtevati od policije/organov lokalnih skupnosti, da zagotovijo zadostno število ljudi za nadzorovanje položaja;
3. ugotoviti izvor sumljivih živali, če te informacije ni mogoče dobiti, se poroča o sumljivem primeru;
4. preprečiti vstop živali na sejem in izstop iz njega ter zapečatiti območje, kjer so ograjene sumljive živali;
5. preprečiti, da bi kako vozilo ali prikolica za živino zapustila sejem;
6. na sejmu razglasiti, da se raziskuje sum pojava SIP, in da bodo nadaljnji podatki sporočeni, ko bo rezultat znan;
7. zapreti vse vhode in izhode sejma in zbrati ter zabeležiti imena in naslove lastnikov živali na sejmu ali tistih, ki imajo stik z živalmi na sejmu;
8. vse osebe (zlasti lastnike živali), ki želijo zapustiti sejem, poučiti o osebni razkuževanju in drugih varnostnih ukrepih.

DSNB mora biti sproti seznanjeno s podatki iz poročila in z vsemi informacijami ter s predvidenim časom, ko bosta veterinarski inšpektor ali/in vodja strokovne skupine poročala o svojih ugotovitvah.

Glede na določene dejavnike, npr. na naravo poročila in pričakovani čas, ki bo pretekel od prejema poročila do takrat, ko bo sumljive živali pregledal veterinar strokovne skupine, veterinarski inšpektor pretehta in po možnosti poskrbi za takojšen klinični pregled črede, iz katere sumljiva žival izvira. DSNB je treba obvestiti o predlaganih ukrepih.

Ob prihodu na sejem veterinar strokovne skupine pregleda sumljive živali in takoj poroča o svojih ugotovitvah DSNB.

Veterinar pooblaščen veterinarske organizacije mora za prostore sejma izdati strokovno navodilo v skladu s 4. členom Navodila. Poskrbeti je treba tudi za takojšen klinični pregled črede izvora živali, če ta še ni bil opravljen ter na gospodarstvu, od koder živali izvirajo, takoj uvesti predpisane ukrepe iz Navodila. Živali je potrebno zadržati na območju sejma.

Za krmljenje in napajanje zadržane živine je odgovoren imetnik živali ob času uvedbe ukrepov. Prodajalce je treba zaprositi za pomoč pri tej in vseh drugih uredbah v dobrobit zadržanih živali.

Mleko molznic, razen sumljivih živali in vseh drugih živali v isti lasti, se lahko daje teletom na sejmu. Presežno mleko je treba pred uničenjem ustrezno razkužiti (gl. poglavje O).

Pri vhodih in izhodih sejma je treba postaviti razkuževalne bariere z registriranim razkužilom za uporabo proti SIP in opremo za umivanje rok. Izhode je treba zmanjšati na minimum in pri njih postaviti osebje policije in/ali organov lokalnih oblasti, ki morajo beležiti podatke o vseh osebah, ki zapuščajo sejmski prostor.

2. Postopek veterinarja po uradni potrditvi bolezni

Po uradni potrditvi bolezni mora veterinarski inšpektor z odločbo predpisati ukrepe predvidene v 7. členu Navodila, okužene živali in živali, ki so bile z njimi v stiku, pa je treba čim prej pokončati. Vse za bolezen dovzetne živali, ki so na sejmu, je potrebno čim prej oceniti, potem pa mora biti poskrbljeno za takojšnje pokončanje živali na okuženem območju. Vsi postopki morajo biti končani v 48 urah po potrditvi bolezni pri živalih na sejmu. Po odstranitvi vseh živali je treba sejmski prostor očistiti in razkužiti (gl. tudi točko 7 in poglavje R).

3. Poizvedba o izvoru živali

Tako v sumljivih kot pozitivnih primerih je treba nemudoma ukrepati, da se poizve o izvoru živali, ki so zapustile sejem pred uvedbo ukrepov. Še zlasti je treba nemudoma preiskati dejavnosti prodajalcev na sejmu in uvesti nujne ukrepe za preprečitev, da bi bila kaka žival, ki je zapustila sejem pred uvedbo ukrepov, prodana naprej na kakem drugem sejmu. Če obstaja evidenca identifikacijskih podatkov o vozilih, ki so že zapustila sejem, se, če je mogoče, le-te s pomočjo policije vrne na sejem, oziroma jih, če prevažajo klavne živali, preusmeri v najbližjo primerno klavnico.

V primerih, ko so izsledene živali že dosegle cilj (ki ni klavnica), je treba za ciljno gospodarstvo uvesti ukrepe, predpisane v 4. členu Navodila, živali pa osamiti do rezultatov ocene celotne situacije.

Veterinarski inšpektorji, strokovni delavci pooblaščenih veterinarskih organizacij, ki prejmejo zahtevo za poizvedbo o izvoru živali od lokalnega središča, morajo preveriti, ali so poročila o izsleditvi popolna in izčrpna, npr. ali so v njih podatki o vozilih in o živalih, ki so bile v stiku na vozilih, nakar tudi oni podpišejo poročilo, preden ga posredujejo lokalnemu središču.

V sumljivih primerih je treba na gospodarstvu, od koder živali izvirajo, uvesti predpisane ukrepe.

V potrjenih primerih bo veterinarski inšpektor po posvetovanju z DSNB izdal odločbo s predpisanimi ukrepi iz 7. člena Navodila.

Če so bile živali z odkupne postaje še pred postavljenim sumom bolezni prepeljane v klavnico, je treba poskrbeti, da se te živali zakolje v 24 urah, hlev, v katerem so bile nastanjene, pa se očisti in razkuži. Poskrbeti je treba tudi za nadzorovano čiščenje in razkuževanje transportnih vozil.

4. Ocenjevanje

V skladu z 46. in 47. členom Zakona o veterinarstvu pripada imetniku živali odškodnina za pokončane ali zaklane živali ter za predmete in surovine, ki so bili poškodovani, pokvarjeni ali uničeni pri uresničevanju odrejenih ukrepov za zatiranje SIP.

Odškodnina se določi po tržni vrednosti živali, predmetov in surovin, ki se pred uničenjem ocenijo skladno s 6. členom Pravilnika o odškodninah na področju veterinarstva (Ur. l. RS, št. 37/02).

5. Pokončanje živali

Veterinarji morajo biti pripravljene izpeljati takojšnje pokončanje okuženih živali in vseh dovzetnih živali, ki so bile z njimi v stiku. Pooblaščen delavci pokončajo živali na okuženem kraju. Razen če ni to neizogibno, se pokončanja ne izvajajo na javnem mestu (gl. točko 11.).

6. Uničenje

Če je v sklopu sejmišča primeren prostor, se lahko trupla uniči tam. Od lokalnih razmer in okoliščin je odvisno, ali bodo trupla sežgana, zakopana ali odpeljana v kafilerijo. Del pripravljenosti veterinarskih inšpektorjev je, da skupaj z lokalnimi organi oblasti najdejo mogoče lokacije za uporabo v sili. Trupla je treba prepeljati v pokritih nepropustnih vozilih.

7. Razkuževanje

Upoštevati je treba normalne postopke za razkuževanje, stroške razkuževanja pa krije proračun RS.

8. Ukinitve ukrepov

Ukrepi se ukinejo na podlagi potrjene ali ovržene diagnoze, opravljenih predpisanih ukrepov, in razkuževanju v skladu z določili Navodila.

9. Javnost

Prizadevati si je treba pridobiti pomoč policije in lokalnih organov oblasti, da se prepreči dostop javnosti do sejma med zakolom in uničevanjem trupel.

POGLAVJE J

OCENJEVANJE ŽIVINE

V skladu s 46. in 47. členom Zakona o veterinarstvu pripada imetniku živali odškodnina za pokončane ali zaklane živali zaradi uresničevanja ukrepov za zatiranje kužnih bolezni. Odškodnina mora biti izplačana v čim krajšem možnem času.

Odškodnina se določi po tržni vrednosti živali.

V skladu s 6. členom Pravilnika o odškodninah za področju veterinarstva (Uradni list RS, št. 37/02), je potrebno živali pred uničenjem oceniti. Obrazec zapisnika za oceno škode se nahaja v Prilogi IV (obrazec 6). Tržno vrednost določi cenilec, ki ga s sklepom imenuje veterinarski inšpektor.

Zakol oziroma pokončanje živali se vrši v prisotnosti veterinarskega inšpektorja. O tem dejanju v postopku in o vseh važnejših ugotovitvah se sestavi zapisnik, ki je dokaz, da ukrep ni bil le odrejen, ampak tudi izvršen.

Zapisnik je sestavni del pisne vloge, ki jo je po 8. členu omenjenega Pravilnika dolžan veterinarskemu inšpektorju predložiti imetnik živali in mora vsebovati:

- a) osebne podatke imetnika (ime in priimek, točen naslov prebivališča, št. transakcijskega računa, davčna št.),
- b) zahtevano odškodnino za škodo in opis škode, ki je nastala zaradi odrejenega ukrepa,
- c) cenitveno poročilo o tržni vrednosti živali,
- d) potrdilo o morebitni prodaji žival ter njihova vrednost,
- e) dokazilo o opravljenem zakolu ali uničenju živali.

Veterinarski inšpektor mora ves čas postopka sproti ugotavljati, ali je imetnik živali izpolnil vse pogoje za izplačilo odškodnine.

Postopek za izplačilo odškodnine se začne na zahtevo imetnika živali. O tem, ali se odškodnina izplača ali ne in o višini odškodnine, odloči veterinarski inšpektor z odločbo.

Zoper odločbo o višini odškodnine ni dovoljena pritožba niti upravni spor. Imetnik živali lahko v 30 dneh od prejema odločbe predlaga pristojnemu sodišču, da odmeri odškodnino v nepravdnem postopku. Zoper odločbo veterinarskega inšpektorja o tem ali so izpolnjeni pogoji za izplačilo odškodnine ali ne, pa ima stranka pravico pritožbe v roku 8 dni od vročitve le-te.

POGLAVJE K **OCENJEVANJE VREDNOSTI UNIČENEGA MLEKA, KRME, SEMENA, ZARODKOV,** **TRUPOV V KLAVNICAH, IZDELKOV IN OPREME**

V skladu s 46. in 47. členom Zakona o veterinarstvu pripada imetniku uničenega mleka, krme, semena, zarodkov, trupov v klavnicah, izdelkov in opreme odškodnina zaradi uresničevanja ukrepov za zatiranje kužnih bolezni. Odškodnina mora biti izplačana v čim krajšem možnem času.

Odškodnina se določi po tržni vrednosti uničenega mleka, krme, semena, zarodkov, trupov v klavnicah, izdelkov in opreme v celoti ali delno, če so surovine ali oprema uporabni v zmanjšanem obsegu.

V skladu s 6. členom Pravilnika o odškodninah za področju veterinarstva (Uradni list RS, št. 37/02), je potrebno mleko, krmo, seme, zarodke, trupe v klavnicah, izdelke in opremo pred uničenjem oceniti. Obrazec zapisnika za oceno škode se nahaja v Prilogi IV (obrazec 6). Tržno vrednost določi cenilec, ki ga s sklepom imenuje veterinarski inšpektor.

Uničenje mleka, krme, semena, zarodkov, trupov v klavnicah, izdelkov in opreme se vrši v prisotnosti veterinarskega inšpektorja. O tem dejanju v postopku in o vseh važnejših ugotovitvah se sestavi zapisnik, ki je dokaz, da ukrep ni bil le odrejen, ampak tudi izvršen.

Zapisnik je sestavni del pisne vloge, ki jo je po 8. členu omenjenega Pravilnika dolžan veterinarskemu inšpektorju predložiti imetnik in mora vsebovati:

- a) osebne podatke imetnika (ime in priimek, točen naslov prebivališča, št. transakcijskega računa, davčna št.),
- b) zahtevano odškodnino za škodo in opis škode, ki je nastala zaradi odrejenega ukrepa,
- c) cenitveno poročilo o tržni vrednosti uničenega mleka, krme, semena, zarodkov, trupov v klavnicah, izdelkov in opreme,
- d) potrdilo o morebitni prodaji mleka, krme, semena, zarodkov, trupov v klavnicah, izdelkov in opreme ter njihova vrednost,
- e) dokazilo o opravljenem uničenju mleka, krme, semena, zarodkov, trupov v klavnicah, izdelkov in opreme.

Veterinarski inšpektor mora ves čas postopka sproti ugotavljati, ali je imetnik izpolnil vse pogoje za izplačilo odškodnine.

Postopek za izplačilo odškodnine se začne na zahtevo imetnika. O tem, ali se odškodnina izplača ali ne in o višini odškodnine, odloči veterinarski inšpektor z odločbo.

Zoper odločbo o višini odškodnine ni dovoljena pritožba niti upravni spor. Imetnik lahko v 30 dneh od prejema odločbe predlaga pristojnemu sodišču, da odmeri odškodnino v nepravdnem postopku. Zoper odločbo veterinarskega inšpektorja o tem ali so izpolnjeni pogoji za izplačilo odškodnine ali ne, pa ima stranka pravico pritožbe v roku 8 dni od vročitve le-te.

POGLAVJE L **ZAKOL, UPORABA POMIRJEVAL, POKONČANJE ŽIVALI IN UNIČEVANJE** **TRUPEL**

1. Splošne točke v zvezi s pokončanjem

Vodja središča mora poskrbeti za zadostno število veterinarjev, s pomočjo katerih je mogoče zagotoviti ustrezen nadzor nad pokončanjem živali s humanimi metodami. Delavci morajo dobiti navodila, da ne smejo začeti s pokončanjem, dokler ni navzoč veterinar.

Običajno naj bi bil en veterinar odgovoren za največ tri delavce, ker mora biti navzoč na vsakem kraju pokončevanja.

Kadar je na okuženem gospodarstvu več kot en veterinar, mora biti eden od njih imenovan za odgovornega.

Pokončanje mora biti urejeno tako, da se opravlja pri dnevni svetlobi.

Če je potrebno živali pokončevati tudi ponoči, se to lahko opravlja le ob ustrezni razsvetljavi.

Na voljo mora biti zadostno število delavcev in pomočnikov, da se prepreči zamude pri izvedbi pokončanja in uničenja živali.

Odgovorni veterinar odloča ali naj se živali pokončajo v zaprtem prostoru ali na prostem. Kadarkoli je mogoče, naj se pokončanje izvaja na neprepustni površini.

Pokončanje se mora vedno izvajati na human način. Oprema za humano ubijanje mora biti redno servisirana.

Preden veterinar zapusti okuženo gospodarstvo, mora biti prepričan, da so vse pokončane živali mrtve.

Delavci morajo biti opremljeni z zaščitno obleko in gumijastimi škornji.

GLAVE IN NOGE POKONČANIH ŽIVALI MORAJO BITI ZAVITE V POLIETILENSKE VREČKE.

Po pokončanju in uničenju trupel je treba izpolniti *obrazec o evidenci ocenjenih, pokončanih in uničenih živali* in ga nemudoma posredovati DSNB. Na tem obrazcu je treba navesti čas začetka in zaključka pokončanja, pokopa ali sežiga oziroma odvoza v kafilerijo.

2. Pooblastilo za pokončanje

Pokončanje živali odredi veterinarski inšpektor v odločbi, v kateri predpisuje ukrepe iz 7. člena Navodila. Ukrep izda na podlagi uradne potrditve bolezni in posvetovanja z DSNB. Če se kasneje izkaže, da je potrebno pokončati še več živali, mora veterinarski inšpektor prej dobiti soglasje DSNB. Če pristojni veterinarski inšpektor ni obenem tudi vodja lokalnega središča, mora veterinarski inšpektor ukrepe uskladiti tudi z njim.

Da se prepreči nadaljnje širjenje virusa, je zelo pomembno čim hitreje oceniti in pokončati vse bolne živali in živali v isti skupini ali enoti. Pokončanja prizadetih živali se ne sme zadržati zaradi čakanja na dokončanje uredb za uničenje trupel. Zaradi izločanja izredno velike količine virusov pri okužbi je treba vedno dati prednost pokončanju prašičev, kadar so prisotni na okuženem gospodarstvu.

3. Postopek za urejanje pokončanja

Pokončanje izvajajo za to usposobljeni delavci, ki morajo biti posebej izbrani po svoji učinkovitosti in sposobnosti.

Veterinarji ne pokončujejo živali sami, razen v primerih, ko:

1. usposobljeni delavci niso na voljo, ali niso na voljo dovolj hitro,
2. DSNB izda navodilo, naj se živali pokončajo v diagnostične namene.

Kadar je treba pokončati živino v hlevih, je treba okna in vrata hleva zapreti in izključiti ventilatorje, ki sesajo zrak iz prostora.

Pri običajnem zaporedju pokončanja se najprej pokonča prašiče, nato govedo, ovce in koze.

4. Pokončanje govedi

Osnovno orodje je pištola s penetrirajočim klinom. Temu sledi vbod v hrbtni mozeg. Včasih lahko okoliščine zahtevajo uporabo kakega drugega orožja. Vedno je treba uporabiti naboj ustrezne moči glede na starost živali, ki se jo pokonča.

Kadar je treba pokončati govedo na paši, je včasih treba pred pokončanjem postaviti ogrado. Ogrado je treba zakriti, kolikor je to mogoče, z uporabo razpoložljivih materialov.

Kadar je treba pokončati govedo v zaprtem prostoru, je treba vedno najprej pokončati bika. Na splošno je bolje, če so živali že v zaprtem prostoru, da se jih tam tudi pokonča. Če je to neizvedljivo, je priporočljivo, da se za transport uporablja primeren klavni boks.

Kadar se pokončuje živali v zaprtem prostoru, se je pomembno zavedati, da lahko pride do znatnega posmrtnega napenjanja in mrtvaške otrplosti, zaradi česar bo odvoz skozi ozka vrata otežen.

5. Pokončanje ovac

Odrasle ovce

Veterinar, ki je odgovoren za okuženo gospodarstvo, po posvetovanju z vodjo lokalnega središča, določi najprimernejši način pokončanja. Najboljše sredstvo je pištola z naboji primerne moči. Uporabiti je možno tudi električno napravo, ki se uporablja za prašiče. Če je žival ustreljena v frontalni ali parietalni predel, je nujna uporaba palice za vbod v hrbtni mozeg, tudi če je to težavno. Ovco je mogoče ustreliti tudi za okcipitalno kost, tako da kroglja ali električni tok uničita podaljšano hrbtenjačo.

Jagnjeta

Priporočena je uporaba strupa – intrakardialno ali intraperitonealno (barbiturati...).

6. Pokončanje prašičev

Svinje in merjasci

Uporabijo se električne naprave za omamljanje, ki jih je treba zagotoviti, ko je primer SIP potrjen. Tudi tu je treba živalim z ekstraktorjem prekiniti hrbtni mozeg.

Srednje veliki prašiči

Najprimernejša je uporaba električne naprave za omamljanje. Možna je tudi uporaba pištole, ki ji sledi prekinitev hrbtne mozga z ekstraktorjem.

Pujski

Priporočljiva je uporaba strupa. Osnovna metoda je enaka kot pri jagnjetih.

7. Pomirjevala

Po potrebi lahko veterinar uporabi sredstva za pomiritev in imobilizacijo. Ta se običajno uporabljajo za:

1. sedacijo bikov in drugih agresivnih živali pred pokončanjem,
2. delo z agresivnimi živalmi v zaprtem prostoru v diagnostične namene, kadar ni na voljo pripomočkov za obvladovanje živali ali ustrezne pomoči,
3. obvladovanje živčnih ali agresivnih živali na prostem v diagnostične namene, posebno kadar obstaja nevarnost pobega živine na sosednje gospodarstvo. V teh primerih je mogoče zaprositi za pomoč veterinarja, usposobljenega za uporabo pihalnika ali puške za omamljanje.

Veterinarski inšpektor mora pri svojem načrtovanju evidentirati veterinarje, ki imajo znanje in pooblastila za uporabo puške za omamljanje.

Pred uporabo pomirjevala je treba dobiti dovoljenje lastnika oziroma osebe, ki je pooblaščen, da ga zastopa. Če je treba dati pomirjevalo živali v odsotnosti lastnika, ga je treba obvestiti, čim je to mogoče. Če pride do nesreče ali če lastnik vloži tožbo, mora veterinar predložiti pisno poročilo veterinarskemu inšpektorju. En izvod poročila je treba poslati tudi DSNB.

Zaloge pomirjeval se nahajajo v primarnih veterinarskih organizacijah s koncesijo.

Veterinarji, ki opravljajo diagnostične obiske, morajo zavreči delno uporabljene stekleničke pomirjevala kot rutinski ukrep za preprečevanje nevarnosti ali kritike glede navzkrižnega okužbe.

8. Veterinarski pregled in pomirjenje eksotičnih živali v živalskih vrtovih

Pri pregledu eksotičnih prežvekovalcev in prašičev v živalskih vrtovih lahko zaradi njihove razdražljivosti oziroma boječnosti pride do poškodb ali celo pogina. Ugotovljeno je, da je najtežje umiriti male rastlinojede živali, pri katerih tudi največkrat pride do poškodb. Zato je potrebno veterinarje opozoriti, da je s temi živalmi treba delati zelo pazljivo.

Za zmanjšanje nevarnosti poškodb je treba poskrbeti, da strokovno osebje živalskega vrta pomaga pri obvladanju živali. Poleg tega je treba povabiti tudi veterinarja živalskega vrta, da se udeleži postopka in da živalim pomirjevala, ki so potrebna.

9. Uničevanje trupel

Trupla je treba uničiti na kar najhitrejši način, po možnosti na okuženem gospodarstvu. Najprimernejši način uničevanja se določi po navodilih DSNB. Na voljo so zakopavanje, sežiganje ali odvoz v kafilerijo. Če je to mogoče, naj se trupla na kraj pokopa ali sežiga prenesejo z mehanskimi sredstvi in naj se ne vlečejo. Člani strokovne skupine morajo imeti možnost, da trupla pred uničenjem pregledajo.

Pri izbiri lokacije je potrebno upoštevati tudi možne vplive načina uničenja trupel na bližnje objekte, ceste in stanovanjske površine, kot so npr. hrup, vonj, vročina in dim. Prav tako je potrebno zagotoviti, da način uničenja trupel čim manj škodljivo vpliva na okolje.

V skladu z določili državnega načrta zaščite in reševanja ob množičnem pojavu kužnih bolezni v RS imajo uradni veterinarji VURS v primeru izbruha KPK dostop do opreme, potrebne za zakopavanje trupel oziroma do goriva v primeru sežiga trupel.

10. Uničevanje z zakopavanjem

Pri lokalnih organih oblasti je potrebno preveriti, če je zaradi zaščite vodnih virov možno zakopavanje živalskih trupel. Mesto zakopa je treba skrbno izbrati s pomočjo lastnika, tako da ne bo vplivalo na drenažo polj in na oskrbo z vodo. Veterinarski inšpektor mora vzdrževati stike z vsemi podjetji, zadolženimi za oskrbo s pitno vodo, tako da so zemljevidi redno dopolnjeni in da zagotovi, da se lahko veterinarsko osebje, po potrebi, vedno brez izgubljanja časa obrne na odgovorno osebo pristojne službe. Če je mesto zakopa na območju ali v bližini vodnega zajetja, rečnega kanala ali drugega vira javne preskrbe z vodo, mora veterinar, ki načrtuje zakopavanje, pred izkopom jame grobnice pridobiti poprejšnje soglasje lokalnih oblasti, pristojnih za oskrbo s pitno vodo in od ostalih pristojnih služb na območju.

Lastnika živali oz. gospodarstva, kjer se živali zakopljejo, je treba vprašati, ali so v bližini kakšni zasebni viri oskrbe z vodo. Če lastnik ni povsem prepričan, se je mogoče o tem posvetovati z lokalnim organom oblasti. Lokacija mora biti dovolj daleč od cest, izogibati pa se je treba tudi pobočjem. Če je treba kopati na območju površinskih drenaž, je treba le-te po tem, ko se zemljišče posede, obnoviti. Na zemljevidu v merilu 1:25.000 je treba jasno označiti mesto zakopa. Fotokopijo je treba shraniti v lokalnem dosjeju v zvezi z izbruhom, podatke o lokaciji na zemljevidu pa posredovati DSNB. DSNB vzdržuje evidenco o vseh lokacijah zakopavanja živalskih trupel.

Veterinarski inšpektorji morajo vzdrževati stike z ustreznimi organi, da jih lahko seznanijo z morebitnimi podzemnimi naftovodi in plinovodi, ki prečkajo območje in jih jasno označevati na svojih zemljevidih.

Pred zakopavanjem je treba na kraju zakopa truplom prerezati trebuh in sprostiti trebušno vsebino. Pri tem se uporablja rezilo z dolgim ročajem in ščitnikom, nikoli pa nož.

Veterinarski inšpektor mora sestaviti in vzdrževati seznam obratov in opreme, ki je primerna za uporabo v zvezi z zakopavanjem.

11. Uničenje s sežigom

Kraj sežiga trupel mora biti, kolikor je mogoče, daleč od oči javnosti, če to ne povečuje nevarnosti širjenja okužbe. Kadarkoli je mogoče, mora kraj ležati nižje od točke pokončanja živali. O sežiganju je potrebno obvestiti lokalno gasilsko enoto in lokalne oblasti.

Pri sežigu trupel se jih najprej poškopri z 0,3 % raztopino citronske kisline ali drugim registriranim razkužilom.

12. Sanacija zemljišča, uporabljenega za uničenje trupel

Kadar se je zakopavanje ali sežiganje trupel uporabljalo zemljišča, je na teh potrebno vzpostaviti prvotno stanje.

Za sanacijo in škodo se zagotovijo sredstva iz proračuna RS pod določenimi pogoji.

13. Uničenje v kafileriji

Postopek uničevanja mora nadzorovati veterinar.

V skladu z Zakonom o veterinarstvu in Uredbo o načinu, predmetu in pogojih opravljanja gospodarske javne službe ravnanja s klavničnimi odpadki in kužnim materialom živalskega porekla (Ur. L. RS 13/98, 31/00, 84/01 in 45/04) sta za odvoz živalskih trupel in odpadkov zadolžena Veterinarsko higienska služba (VHS) in organizacije za odvoz odpadkov s koncesijo – KOTO. Na osnovi tega je KOTO dolžan prepeljati in prevzeti za uničenje tudi večje količine živalskih trupel in odpadkov.

Vozila, ki se uporabljajo pri prevozu trupel, morajo biti pokrita, vodotesna in primerna za popolno razkuževanje. Ukreniti je treba vse potrebno, da med prevozom ne pride do širjenja okužbe. Prevoz trupel od okuženega gospodarstva do kafilerije mora biti s spremstvom.

14. Zaščitna obleka

Osebe, ki delajo s trupli, morajo nositi primerne kombinezone in obutev, ki jih je mogoče razkužiti. Na kraju uničevanje trupel je treba nemudoma po uničenju opraviti temeljito razkuževanje ljudi, vozil in orodja.

15. Zastoj pri uničevanju trupel

Če se pojavi zastoj pri uničevanju trupel, jih je treba poškopiti z registriranim tovarniškim razkužilom ali 0,2 % raztopino citronske kisline, v primeru okuženih, klinično bolnih živali pa je treba tudi njihove glave in noge zaviti v polietilenske vreče. Zastrazene morajo biti noč in dan, da se prepreči dostop psov, lisic in drugih živali. Za odvratanje se lahko uporabi tudi obločne luči ali reflektorje.

16. Uničevanje trupel živali, ki so poginile iz drugega razloga

Trupla živali, ki niso bile pokončane po navodilih veterinarskega inšpektorja zaradi zatiranja SIP ali ki so poginile iz kakega drugega razloga, ki ni povezan z izbruhom SIP, lastnik uniči na okuženem kraju na lastne stroške, skupaj s preostalimi trupli.

POGLAVJE M

NAJEMANJE DELOVNE SILE IN OPREME

1. Splošno

Po 8. členu Zakona o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami (Ur.l. RS, 64/94) se izbruhi kužnih bolezni pri živalih štejejo med naravne nesreče in se zato lahko pri zatiranju le-teh angažirajo enote civilne zaščite, ki predstavlja namensko organiziran del sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami.

V sklopu enot civilne zaščite (občinskih, regijskih, državnih) so tudi enote za tehnično reševanje, ki razpolagajo s strojnimi parkom in delavci za upravljanje strojev in jih je možno na zahtevo vodje lokalnega središča za zatiranje SIP zadolžiti kot tehnično pomoč pri neškodljivem odstranjevanju trupel.

Nadomestila osebnih dohodkov in varstvo pri izvrševanju dolžnosti urejata 27. in 28. člen Zakona za zaščito in reševanje.

Aktiviranje enot poteka preko Centra za obveščanje Republike Slovenije, telefon 112, ki deluje 24 ur na dan 365 dni v letu, kjer imajo vse podatke o odgovornih osebah za posamezne enote civilne zaščite in ki zaradi Zakona o tajnosti osebnih podatkov niso sestavni del priročnika.

2. Zaščitna obleka

Osebe, ki prihajajo v stik z okuženimi živalmi na okuženem gospodarstvu, morajo ves čas nositi vodotesne kombinezone, gumijaste škornje in pokrivala. Kombinezone dobijo delavci na izposajo iz zalog v lokalnem središču. Voditi je treba evidenco o izdani opremi, vsak delavec pa mora podpisati potrdilo za opremo, ki jo prejme.

Ob aktiviranju je treba delavce obvestiti, da so kombinezoni, ki so jih prejeli, namenjeni zaščitni njihove obleke pred škodo in kontaminacijo in da proračun RS ne izplačuje odškodnine za škodo, ki jo na obleki in obutvi povzročijo razkužila.

Vsak dan po končanem delu mora veterinar, ki vodi okuženo gospodarstvo, zagotoviti, da delavci vrnejo kombinezone in gumijaste škornje ter pokrivala, ki so jih prejeli, in da si pred odhodom z gospodarstva umijejo in temeljito razkužijo roke in obutev.

3. Oprema, ki jo priskrbi izvajalec

Izvajalci morajo poleg opreme, potrebne za zakopavanje ali sežiganje trupel, priskrbeti tudi naslednjo opremo:

1. ročno orodje; pod nobenim pogojem ni mogoče prevzeti odgovornosti za orodje, ki ga izvajalec izda svojim delavcem. Veterinarji tega orodja ne smejo sprejeti v varstvo in ga ne smejo izdajati delavcem,
2. verige za vleko trupel,
3. dvigalno opremo, ki je morda potrebna za dvig trupel na sežigalno površino,
4. razsvetlavo, da lahko nadaljujejo z delom tudi po mraku,
5. material za ograde,

6. črpalke z nizkim in visokim pritiskom,
7. prenosna stranišča.

4. Najemanje strojev pri lastniku okuženega gospodarstva

Včasih je gospodarnejše in hitreje najeti manjše stroje, ki so že na okuženem gospodarstvu, neposredno od lastnika. V tem primeru se je treba z lastnikom dogovoriti o najemnini (obračunani na uro) pred uporabo strojev. Dogovorjeni znesek predstavlja le osnovno najemnino in ni povezan z računi, ki jih izdajajo izvajalci.

5. Varnost električnih napeljav

Pokvarjene ali zasilno napeljane električne napeljave na gospodarstvih so lahko nevarne za ljudi, ki čistijo in razkužujejo prostore. Posebno pozornost je treba posvetiti električnim napeljavam in kadar se te zdijo slabo izdelane, lastne izdelave ali potencialno nevarne, jih mora pred razkuževanjem (razen pred preliminarnim razkuževanjem) preveriti usposobljen električar. Stroške tega pregleda plača proračun RS, stroške morebitnih popravil za uskladitev napeljav s standardi pa nosi lastnik (razen če gre za nadaljnjo škodo, povzročeno kasneje med čiščenjem in razkuževanjem; v tem primeru se stroški ustrezno razdelijo). Če takojšnje popravilo ni mogoče, se zaprosi elektrogospodarsko podjetje, da poskrbi za neposredno napajanje, ali pa se na stroške proračuna RS najame prenosni generator.

POGLAVJE N

MALE ŽIVALI, POLJŠČINE IPD. NA OKUŽENEM GOSPODARSTVU

1. Perutnina, jajca, zajci in kunci

Promet z živalmi, živalskimi izdelki, zarodki, jajčnimi celicami, semenom, perutnino in odvoz perutninskih trupel z okuženega gospodarstva razen v izjemnih, spodaj opisanih primerih, ni dovoljen.

Prošnje za izdajo dovoljenja za promet z malimi živalmi, perutnino in jajci z okuženega gospodarstva se v odobritev posredujejo veterinarju, ki vodi središče oziroma veterinarskemu inšpektorju.

2. Odstranjevanje trupel

V primeru, če živali, ki niso dovzetne za SIP zaradi različnih vzrokov poginejo, se lahko po preliminarnem razkuževanju izda dovoljenje za odstranitev perutninskih, zajčjih in kunčjih trupel z okuženega gospodarstva.

3. Promet z živo perutnino, zajci in kunci

Dovoljenje za promet z živo perutnino, zajci in kunci se lahko izda šele, ko je dokončan celoten postopek razkuževanja in je podpisano potrdilo o opravljenem razkuževanju. Potem je po enem tednu mogoče razmisliti o odstranitvi žive perutnine, zajcev in kuncev z gospodarstva po predhodnem posvetovanju z DSNB.

Če je nujno potrebno odstraniti živo pitovno perutnino (brojlerje) z okuženega gospodarstva, se je treba o primeru posvetovati z DSNB.

4. Promet z jajci

Dovoljenje za odstranjevanje jajc se lahko izda pod pogojem, da se posode in po potrebi tudi jajca na stroške lastnika zadimijo s plinom ali se kako drugače razkužijo.

5. Korenčnice in gomoljnice namenjene za prehrano ljudi

Izda se lahko dovoljenje za odstranitev korenastih in gomoljastih poljščin, namenjenih za prehrano ljudi, ki bi sicer lahko postale neužitne ali neprimerne za prodajo, ali če veljajo kake druge posebne okoliščine. Taka dovoljenja se ne smejo izdati, dokler ni razkuževanje končano in tudi potem samo, če prizadeta živina ni bila v stiku s pridelkom in po posvetovanju z vodjem središča.

Vsako dovoljenje mora vsebovati pogoj, da se lahko kultura uporablja le za prehrano ljudi, in mora biti izdano kupcu kulture ali lastniku gospodarstva, kamor bo kultura prepeljana, tako da je ta neposredno odgovoren za spoštovanje pogojev postavljenih v dovoljenju. Obrazci za dovoljenje se lahko izdajo na kraju samem, ko je to potrebno. Veterinar mora pri izdaji dovoljenja upoštevati naslednje:

1. Poljščine, s katerimi so prišle v stik okužene živali, se ne smejo odstraniti z okuženega gospodarstva.

2. Če je kultura v pokritih kupih, morajo biti kupi in okoliška tla poškopljena z 0,4 % raztopino citronske kisline ali drugim primernim registriranim razkužilom. Če je bil kup odkrit, je treba izpostavljeno plast razkužiti in uničiti.
3. Vozila, orodja, tehtnice itd. morajo biti pred uporabo očiščene in razkužene.
4. Kulture se ne sme prevažati prek okuženih dvorišč ali polj.
5. Delo pri premikanju kulture mora nadzorovati veterinar.
6. Proračun RS ne krije stroškov postopka, vključno z razkuževanjem.

6. Seno, slama in žitarice

Za promet s senom ali slamo ter živalsko krmo z okuženega gospodarstva se NE izdaja dovoljenj.

Izda se lahko dovoljenje za promet žitaric z okuženega gospodarstva, če se vodja središča prepriča, da so namenjene prehrani ljudi. Obrazci za dovoljenje se po potrebi izdajajo na kraju samem. Izpolnjeni morajo biti naslednji pogoji:

1. dovoljenje ne sme biti izdano, dokler ni razkuževanje končano,
2. žitarice ne smejo biti neposredno kontaminirane,
3. pred odstranitvijo je treba izpostavljene žitarice zadimiti s plinom,
4. žitarice ne smejo biti zapakirane v vreče iz okuženega gospodarstva,
5. vozila ipd., ki se uporabljajo pri delu, morajo biti pred uporabo in po njej razkužena,
6. delo pri razkuževanju, dimljenju in odstranjevanju mora nadzorovati veterinar.

Proračun RS ne krije stroškov postopka, vključno z razkuževanjem.

Če se meni, da bi bilo treba katerega od teh pogojev spremeniti, se je treba posvetovati z DSNB.

7. Druge kulture

DSNB bo v posebnih primerih proučil možnost izdaje dovoljenja za odstranitev drugih kultur. V vsakem primeru je treba o tem sestaviti popolno poročilo.

POGLAVJE O

MLEKO IN MLEČNI IZDELKI

1. Uvod

Poglavje obravnava tiste vidike nadzora bolezni, ki so povezani z mlekom in mlečnimi izdelki.

Virus SIP se lahko prenaša tudi z mlekom in mlečnimi izdelki. Lahko se pojavi v mleku okuženih krav 3-5 dni pred izbruhom prvih kliničnih znakov bolezni, tako da lahko okuženo mleko zapusti kmetijo, preden se sploh pojavi sum bolezni. Poleg tega lahko tudi osebe, ki so delale s tem mlekom ter posode in vozila, v katerih se je mleko prevažalo, postanejo mehanski prenašalci virusa.

2. Načrt ukrepov za mleko

Za proizvajalce, predelovalce, zbiralce mleka in mlekarn je pripravljen poseben načrt ukrepov, ki vsebuje podrobna navodila za pripravo in izvajanje ukrepov v zvezi z zbiranjem, obdelavo in uničevanjem mleka pri sumu in potrditvi SIP. Vsebuje tudi zakonsko odredjene zahteve, ki jih morajo spoštovati pridelovalci, zbiralci predelovalci in prevozniki mleka, ki delujejo na okuženem območju. Izvode načrta ukrepov za mleko morajo imeti vsi veterinarji in vsi, ki se ukvarjajo s pridelavo in predelavo mleka.

3. Pripravljenost veterinarskega inšpektorja

Veterinarski inšpektor je odgovoren, da v okviru lokalnega središča izbere strokovnjaka na področju mleka za nadzor izvajanja ukrepov, ki deluje v okviru lokalnega središča za nadzor SIP.

Kot del svoje pripravljenosti za primer izbruha SIP mora OU VURS:

- a) poznati mlečno industrijo na območju;
- b) vzdrževati stike z odgovornim osebjem v objektih za pridelavo, zbiranje in predelavo mleka na njihovem območju, pri čemer je treba zagotoviti, da se stranke zavedajo odgovornosti v skladu z zakonodajo;
- c) voditi evidenco za vsak obrat za predelavo mleka. Evidence morajo podrobno prikazovati postopek obdelave mleka. Pod nadzorom mora biti tudi promet končnih proizvodov;
- d) poznati in določiti metode za neškodljivo uničenje higiensko oporečnega mleka;
- e) zagotoviti, da so dostopna navodila in informacije v zvezi z ukrepi glede mleka v primeru izbruha SIP;
- f) zagotoviti, da je vodstvenim delavcem mlekarn v primerih suma ali pojava bolezni dostopno veterinarsko osebje v mlekarnah in organizacijah, ki zbirajo mleko;
- g) voditi seznam mlekarn z možnostjo toplotne obdelave pri ultravisoki temperaturi (UHT), ki delujejo v njihovem območju. Ko se določi okuženo območje, je treba organizirati takojšnji obisk vseh UHT mlekarn, ki zbirajo mleko na okuženem območju;
- h) zagotoviti nabavo zračnih filtrov za cisterne.

Veterinarski inšpektor mora na lokalnem nivoju zagotoviti, da:

1. mlekarna vodi seznam imen, naslovov in telefonskih števil ključnega osebja, povezanega s pridelavo, zbiranjem in predelavo mleka na njihovem območju,
2. se na vsakem območju vodi seznam zaposlenih v mlekarnah, ki se jih lahko aktivira za izvajanje nalog v primeru izbruha SIP,

3. je osebje v mlekarnah seznanjeno z ukrepi v primeru izbruha SIP,
4. da se osebje v mlekarnah udeležuje območnih vaj za primer SIP,
5. se vodi seznam drugega osebja (strokovnih služb, veterinarji), ki bi lahko prevzelo naloge na področju nadzora SIP v nujnih primerih, in da je to osebje za takšne naloge tudi usposobljeno,
6. osebje mlekarn, ki je odgovorno za zbiranje mleka, ukrene vse potrebno, da je mogoče v primeru izbruha bolezni stopiti v stik z ljudmi na terenu tudi zunaj običajnega delovnega časa (vključno z vikendi in počitnicami),
7. je osebje, v mlekarni, ki dela z mlekom seznanjeno, da ne sme obiskovati gospodarstev, kjer so za bolezen dovzetne živali nastanjene.

4. Postopki v primeru suma bolezni

Ko veterinarski strokovni delavec posumi na SIP, izvede ukrepe iz 4. člena Navodila, še preden gospodarstvo obiščejo člani strokovne skupine, ki bodo proučili primer. Prepove se odvoz mleka s kmetije, dokler primer ni rešen. V primeru, da bolezen ni potrjena, se poskrbi za odvoz mleka.

Ko veterinarski inšpektor prejme obvestilo o sumu bolezni, mora takoj obvestiti uradne veterinarje v mlekarnah, tako da lahko izvedejo priprave.

Omejitve iz strokovnega navodila ob sumu na bolezen ali iz odločbe inšpektorja po potrditvi bolezni se uveljavijo takoj ob prihodu na gospodarstvo. Ukrepi, ki veljajo za gospodarstvo, za katerega veljajo omejitve, določajo, da se mleka bolnih ali sumljivih živali ne sme odvažati z gospodarstva.

V primeru, ko rejec težko zagotovi zadostne prostorninske kapacitete za mleko krav, ki ga ne more odpeljati z gospodarstva, lahko pomagajo mlekarnarji s tem, da priskrbijo cisterno izključno za zbiranje mleka, ki ga bo treba obdelati v skladu s predpisanimi zahtevami.

5. Postopki neposredno po potrditvi bolezni

Čim je primer SIP potrjen, veterinarski inšpektor ukrepa v skladu z določili Navodila in predpiše ukrepe za okuženo gospodarstvo (v skladu s 7. členom Navodila) ter ukrepe za okuženo in ogroženo območje (8., 9. in 10. člen Navodila). Obenem mora poskrbeti, da se obvesti odgovorno osebo mlekarnarja tistega območja in predstavnika za odkup mleka, na katerega ozemlju leži okuženo gospodarstvo. To je treba opraviti takoj (podnevi ali ponoči) in sporočiti naslednje informacije:

1. ime lastnika in naslov okuženega gospodarstva (vključno z vsemi možnimi stiki),
2. ali je lastnik proizvajalec mleka ali rejec prašičev, ki živali krmi s posnetim mlekom ali sirotko,
3. obseg okuženega območja, če je znan (tj. polmer od izbruha),
4. telefonsko številko in naslov LSNB za SIP, ko sta znana,
5. ko so znani, imena in naslovi gospodarstev, za katera veljajo ukrepi iz 4. člena.

Ob potrditvi bolezni začne mlekarna v sodelovanju z uradnimi veterinarji v mlekarni nemudoma izvajati predpisane ukrepe.

6. Ocenjevanje mleka, posnetega mleka, sirotke, pinjenega mleka in smetane

V skladu s 46. in 47. členom Zakona o veterinarstvu pripada imetniku uničenega mleka, posnetega mleka, sirotke, pinjenega mleka in smetane odškodnina zaradi uresničevanja ukrepov za zatiranje kužnih bolezni. Odškodnina mora biti izplačana v čim krajšem možnem času. Odškodnina se določi po tržni vrednosti uničenega mleka in ostalih proizvodov, ali delno, če so surovine uporabne v zmanjšanem obsegu.

V skladu s 6. členom Pravilnika o odškodninah za področju veterinarstva (Uradni list RS, št. 37/02), je potrebno mleko, posneto mleko, sirotko, pinjeno mleko in smetano pred uničenjem oceniti. Obrazec zapisnika za oceno škode se nahaja v Prilogi IV (obrazec 6). Tržno vrednost določi cenilec, ki ga s sklepom imenuje veterinarski inšpektor.

Uničenje mleka in proizvodov se vrši v prisotnosti veterinarskega inšpektorja ali doktorja veterinarske medicine, ki je pooblaščen za veterinarsko-sanitarne preglede (uradnega veterinarja). O tem dejanju v postopku in o vseh važnejših ugotovitvah se sestavi zapisnik, ki je dokaz, da ukrep ni bil le odrejen, ampak tudi izvršen.

Zapisnik je sestavni del pisne vloge, ki jo je po 8. členu omenjenega Pravilnika dolžan veterinarskemu inšpektorju predložiti imetnik in mora vsebovati:

- a) osebne podatke imetnika (ime in priimek, točen naslov prebivališča, št. transakcijskega računa, davčna št.),
- b) zahtevano odškodnino za škodo in opis škode, ki je nastala zaradi odrejenega ukrepa,
- c) cenitveno poročilo o tržni vrednosti uničenega mleka, krme, semena, zarodkov, trupov v klavnicah, izdelkov in opreme,
- d) potrdilo o morebitni prodaji mleka, krme, semena, zarodkov, trupov v klavnicah, izdelkov in opreme ter njihova vrednost,
- e) dokazilo o opravljenem uničenju mleka, krme, semena, zarodkov, trupov v klavnicah, izdelkov in opreme.

Veterinarski inšpektor mora ves čas postopka sproti ugotavljati, ali je imetnik izpolnil vse pogoje za izplačilo odškodnine.

Postopek za izplačilo odškodnine se začne na zahtevo imetnika mleka. O tem ali se odškodnina izplača ali ne in o višini odškodnine odloči veterinarski inšpektor z odločbo.

Zoper odločbo o višini odškodnine ni dovoljena pritožba niti upravni spor. Imetnik mleka in proizvodov lahko v 30 dneh od prejema odločbe predlaga pristojnemu sodišču, da odmeri odškodnino v nepravdnem postopku. Zoper odločbo veterinarskega inšpektorja o tem, ali so izpolnjeni pogoji za izplačilo odškodnine ali ne, pa ima stranka pravico pritožbe v roku 8 dni od vročitve le-te.

7. Odstranjevanje mleka na gospodarstvu in v mlečnih cisternah

Pred neškodljivim uničenjem mleka, proizvedenega na okuženem gospodarstvu, ga je potrebno najprej obdelati z dodatkom 500 g citronske kisline ali sulfaminske kisline na vsakih 240 l mleka, tj. pripraviti 0,2 % raztopino. Kot alternativo se lahko doda tudi 1,5 l tehnične ortofosforjeve kisline na vsakih 500 l mleka, tj. pripravi se 0,3 % raztopino.

Če je bilo mleko iz okuženega gospodarstva pretočeno v cisterno, je mogoče kisline ustrezno primešati s »potopitvijo diska«, postopkom, ki se navadno uporablja za mešanje mleka pred jemanjem vzorcev, ali s »cirkulacijskim črpanjem«, ki se uporablja pri čiščenju mlečne cisterne, najmanj 30 minut, da se doseže inaktivacija vseh prisotnih virusov.

Razkuženo mleko je treba uničiti na okuženem gospodarstvu ali ga neškodljivo uničiti v kafileriji. Cisterne, s katerimi so mleko prevažali, je potrebno razkužiti.

8. Razkuževanje molzne opreme in mlečnih cistern

Običajna razkužila, poleg registriranih tovarniških razkužil, so 0,2 % citronska kislina, 0,3 % ortofosforjeva kislina ali 0,2 % sulfaminska kislina z dodatkom primerne detergenta. Uporabo formalina kot razkužila v mlekarnah je prepovedana zaradi njegove škodljivosti.

9. Krmljenje živali z mlekom in mlečnimi stranskimi proizvodi

Parkljarje je prepovedano krmiti z mlekom, sirotko ali drugimi stranskimi proizvodi, ki izvirajo iz neokuženih gospodarstev na okuženem območju, če izdelki niso bili prevreti ali pasterizirani. To ne velja, kadar se živali krmi na gospodarstvu, s katerega mleko izvira.

10. Označevanje mleka

V skladu z določbami predpisov o SIP morajo biti mleko in mlečni izdelki pridelani na okuženem območju, označeni, kot je opisano spodaj.

Mleko in mlečni izdelki, poslani iz okuženega območja:

1. Če je mleko, sirotka ali posneto mleko zbrano v cisterni, je voznik odgovoren, da pošiljko spremlja potrdilo o zdravstvenem stanju pošiljke, na katerem je označeno, »Proizvedeno na okuženem območju – Ni toplotno obdelano«.
2. Oznaka mleka in mlečnih izdelkov, ki so bili toplotno obdelani, mora vsebovati navedbo, da so bili pridelani na okuženem območju in da so bili podvrženi toplotni obdelavi.

11. Zbiranje mleka v bazenih na gospodarstvu

Proizvajalci, ki uporabljajo bazene:

1. lahko zbirajo samo mleko proizvedeno na domačem gospodarstvu,
2. vsak dan morajo poskrbeti za čisto zalogo raztopine razkužila za razkuževanje cevi cisterne in politega mleka; poleg raztopine razkužila za obutev in vozila,
3. morajo pomagati vozniku pri razkuževanju cevi cisterne,
4. pomagajo pri razkuževanju cisterne in voznikove zaščitne obleke.

12. Mlečne cisterne, ki vozijo po okuženem območju

Zagotoviti je treba zalogo zapečatenih zračnih filtrov, ki jih je mogoče ob razglasitvi okuženega območja nemudoma namestiti na prezračevalno cev cistern. Vsak filter spremljajo navodila za namestitev, vzdrževanje in odstranjevanje. Delujejo po elektrostatičnem principu in pomembno je, da se hranijo suhi, kolikor je le mogoče. Ne sme se jih razkuževati, razen ko se jih odstrani s cisterne.

13. Toplotna obdelava mleka, posnetega mleka in sirotke

Da bi preprečili širjenje virusa SIP z mlekom, posnetim mlekom, sirotko in s cisternami, je treba vse mlekarne na okuženem območju in druge mlekarne, ki prejemajo mleko iz okuženega območja, opozoriti na obseg območja in zaprositi, naj termično obdelajo mleko in druge stranske proizvode, ki se uporabljajo za živalsko krmo, na predpisan način.

14. Mlečne usedline

Usedline, sestavljene iz grobih delcev, organskega materiala in visokega deleža maščob, se pogosto zbirajo v različnih kotičkih v sistemu za odvajanje mleka, pa tudi v sedimentacijskih rezervoarjih, kadar ima mlekarne svoj lastni sistem za obdelavo iztokov. Uradni veterinarji v mlekarne se morajo prepričati, da se vse mlečne oborine bodisi ustrezno razkužijo med rutinskim razkuževanjem bodisi se kako drugače neškodljivo uničijo.

15. Zbiranje vzorcev mleka na sumljivem gospodarstvu in na gospodarstvih, ki mejijo na okuženo gospodarstvo

Veterinar mora pri **obisku gospodarstva zaradi preiskave sumljivega primera** imeti s seboj zalogo sterilnih univerzalnih stekleničk s prostornino 25 ml za primer, če bo treba odvzeti vzorce mleka. DSNB lahko izda navodilo, da se pošlje posamezne vzorce mleka (10–15 ml), če gre za obolele krave molznice. Tem vzorcem se ne sme dodajati konzervansov. Takoj po zbiranju je treba mlečne vzorce zapakirati na ledu v izolirani posodi, ki jo izda NVI.

Cilji strokovne skupine zajemajo tudi oceno potencialne nevarnosti okuženega gospodarstva kot vira okužbe za celotno območje, tako glede na število prizadetih živali kot glede na lokalne meteorološke razmere. Strokovna skupina svetuje vodji središča v zvezi z **jemanjem vzorcev na sosednjih in drugih gospodarstvih**, ki na podlagi te ocene veljajo za ogrožene. Vzorci mleka, odvzeti v sosednjih čredah, lahko na primer pomenijo koristno informacijo, saj je mogoče tako izolirati virus nekaj časa, preden izbruhnejo prvi klinični znaki bolezni.

Pri preiskovanju ogroženih živali se pričakuje, da bo veterinar pooblaščen veterinarske organizacije med obhodom sosednjih gospodarstev zbiral vzorce mleka posameznih živali ali vzorce iz bazenov ter jih pošiljal na analizo na NVI na podlagi navodil vodje lokalnega središča in po posvetovanju s strokovno skupino.

16. Gospodarstvo, za katerega veljajo ukrepi iz 4. člena Navodila (sumljivo gospodarstvo)

Voditi je potrebno seznam gospodarstev na katerih veljajo ukrepi zaradi suma na bolezen, ga dnevno dopolnjevati in o njem obveščati mlekarne.

Lastnik, skupaj s strokovnim navodilom prejme tudi izvod Priročnika za pridelovalce in predelovalce mleka.

POGLAVJE P

ŽIVALSKO SEME, JAJČNE CELICE IN ZARODKI

1. Ukrepi, ki jih predpiše veterinarska služba

1.1. Ukrepi na sumljivem in okuženem gospodarstvu

Veterinarski strokovni delavec mora na gospodarstvu, kjer je posumil na SIP, takoj izdati strokovno navodilo, v katerem med drugim odredi prepoved razmnoževanja živali.

Na okuženem gospodarstvu veterinarski inšpektor z odločbo odredi prepoved razmnoževanja vseh vrst živali.

1.2. Ukrepi na okuženem območju

Veterinarski inšpektor z odločbo na podlagi 9. člena Navodila odredi prepoved razmnoževanja živali na okuženem območju. Določba velja za naravni pripust, umetno osemenjevanje in presajanje zarodkov.

1.3. Ukrepi na ogroženem območju

Veterinarski inšpektor z odločbo na podlagi 10. člena Navodila odredi prepoved naravnega pripusta na ogroženem območju. Umetno osemenjevanje živali je dovoljeno le s semenom živali iz neokuženega območja, ob upoštevanju vseh varnostnih ukrepov in sprotne razkuževanju.

Splošno velja, da:

- je prepovedana distribucija semena na okuženo območje, iz njega ali preko njega,
- je prepovedano razmnoževanje živali na okuženem območju,
- je prepovedan naravni pripust na ogroženem območju, osemenjevanje pa je dovoljeno le ob pogojih iz točke 1.3.
- je distribucija semena, jajčnih celic in zarodkov na ogroženo območje je dovoljeno le pod pogoji iz 10. člena Navodila, ki pravi, da je osemenjevanje dovoljeno le s semenom živali iz neokuženega območja, ob sprotne razkuževanju,
- se seme, pridobljeno na območju omejitev, mora zamrznjeno skladiščiti v posebnih posodah 30 dni, preden se ga prične uporabljati.

2. Obveščanje veterinarskih organizacij

Veterinarski inšpektor mora o uvedbi ukrepov na okuženem gospodarstvu, okuženem in ogroženem območju takoj obvestiti vse veterinarske ambulante, ki izvajajo osemenjevanje na tem območju. Takoj mora obvestiti osemenjevalna središča oziroma centre, v primeru, če ležijo na tem območju.

Veterinarska služba v osemenjevalnem središču mora takoj po prejemu obvestila sprejeti vse potrebne ukrepe, da se bolezen ne prenese v središče.

3. Pogoji za izvajanje osemenjevanja v državi v primeru pojava SIP

1. Osemenjevalci pooblaščenih veterinarskih ambulant morajo prenehati z osemenjevanjem na okuženem ali ogroženem območju, dokler ne dobijo pisnega obvestila, da lahko z osemenjevanjem nadaljujejo.
2. Če je pooblaščen veterinarska ambulanta oddaljena več kot 10 km od okuženega gospodarstva (izven okuženega in ogroženega območja), lahko nemoteno nadaljuje z osemenjevanjem na gospodarstvih, ki ležijo izven okuženega ali ogroženega območja.
3. Če je pooblaščen veterinarska ambulanta oddaljena več kot 3 in manj kot 10 km od okuženega gospodarstva (ogroženo območje), se osemenjevanje lahko dovoli na gospodarstvih, ki ležijo samo na ogroženem območju, ki so oddaljena več kot 3 km od okuženega gospodarstva, s semenom, ki izvira iz neokuženega območja, ob sprotnem razkuževanju.
4. Pooblastilo za nadaljevanje dela pooblaščen veterinarske ambulante, ki leži na okuženem območju, se ne sme izdati, dokler ne pretečejo 3 tedni od zadnjega izbruha bolezni znotraj kroga 3 km.
5. Osemenjevalci, ki delujejo v pooblaščenih veterinarskih ambulantah na okuženem območju, ne smejo osemenjevati živali v gospodarstvih zunaj okuženega območja.

4. Gospodarstvo, za katerega veljajo omejitve zaradi neposrednega ali posrednega stika živali z okuženimi živalmi

- a) Obiski osemenjevalcev na teh gospodarstvih niso dovoljeni.
- b) Če je v gospodarstvu z omejitvami zaloga semena v kontejnerjih, lahko osemenjevanje lastnih živali izvaja osebe, ki je bilo usposobljeno za to v skladu s Pravilnikom, o pogojih, ki jih morajo izpolnjevati osebe, ki niso veterinarski strokovni delavci, da lahko osemnjujejo živali.

5. Nadaljevanje osemenjevanja

Odločitev o tem, kdaj in kje na okuženem območju je mogoče nadaljevati z osemenjevanjem, je v pristojnosti veterinarskega inšpektorja oz. vodje središča za SIP, po posvetovanju z DSNB. Nadaljevanje osemenjevanja se odobri čim prenehajo veljati ukrepi za okuženo območje oziroma za ogroženo območje.

6. Razkuževanje – preventivni ukrepi, ki jih morajo izvajati osemenjevalci

Vodja središča za SIP se mora posvetovati z veterinarskimi delavci, ki izvajajo osemenjevanje in delujejo na ogroženem območju, da zagotovijo, da se poleg razkuževanja izvajajo še naslednji ukrepi:

1. Preneha se uporabljati običajne kontejnerje za shranjevanje semena v tekočem dušiku.
2. Dovoljena je uporaba termos steklenic z enodnevno zalogo semena. Neparabljeno seme se mora ob koncu dneva uničiti, termos steklenice pa temeljito razkužiti z razkužilom, ki je registrirano za uporabo proti SIP.
3. Uporabljati morajo zaščitno obleko, ki jo je treba očistiti in razkužiti pred obiskom vsakega gospodarstva in po njem.
4. Uporabljati je treba pipete ali slamice ipd.; te se uničijo (sežgejo), ali pa razkužijo in pustijo na gospodarstvu.

5. Halje ipd. je treba temeljito oprati in razkužiti z registriranim razkužilom po koncu vsakdanjega dela.
6. Avtomobile je treba vzdrževati čiste.

7. Osemenjevanje na prašičjih farmah

1. Delo osemenjevalcev na prašičjih farmah znotraj okuženega območja se dovoljuje pod enakimi pogoji kot delo osemenjevalcev govedi.
2. Dovoljen je promet merjaščevega semena iz OS, ki leži zunaj okuženega območja.
3. Prepovedan je promet merjaščevega semena pripravljenega v središčih, ki ležijo znotraj okuženega območja.

8. Jajčne celice in zarodki

Zaradi tveganja širjenja bolezni se delo na področju presajanja jajčnih celic in zarodkov na okuženem in ogroženem območju v času trajanja omejitev oziroma ukrepov prekine.

1. Ko se postavi sum bolezni, se začasno prepove pridobivanje in presajanje jajčnih celic in zarodkov na teh gospodarstvih, dokler se omejitve ne ukinejo.
2. Če je bolezen potrjena, veterinarski inšpektor prepove delo ekip, ki opravljajo presajanje. Enako velja za sumljiva gospodarstva, kjer so živali, ki so bile z okuženimi v stiku in so locirane zunaj območja z omejitvami.
3. Ob potrditvi bolezni veterinarski inšpektor takoj ustno in pisno obvesti o izbruhu bolezni vodjo ekipe za pridobivanje in presajanje jajčnih celic in zarodkov. Izvod obvestila pošlje DSNB.

POGLAVJE R

RAZKUŽEVANJE

Med izbruhom SIP so potrebne velike količine razkužil za čiščenje in razkuževanje prostorov. Te je mogoče dobiti iz zaloga na NVI in po potrebi tudi od DSNB.

1. Postopki razkuževanja

Razkuževanje je sestavljeno iz uvodnega (preliminarnega) razkuževanja, ki mu sledi mehanično čiščenje in končno razkuževanje. Veterinar mora ostati na okuženem gospodarstvu in nadzorovati preliminarno razkuževanje. Mehanično čiščenje, nadaljnje razkuževanje in končno razkuževanje gospodarstva nadzoruje veterinar sam ali pa nalogo zaupa drugi usposobljeni osebi.

Razkuževanje mora biti kontinuiran postopek, okuženo gospodarstvo pa mora biti razkuženo kolikor je mogoče temeljito in hitro čim je pokončana živina. Okolica mora biti temeljito razkužena. Glave in noge živali morajo biti pred prevozom na kraj uničenja tesno prekrite s plastičnimi vrečkami ali vrečami iz vrečevine.

DSNB določi vrsto razkužila in zagotovi, da se lahko opravi razkuževanje na stroške proračuna Republike Slovenije.

Kadar je okuženo gospodarstvo v slabem stanju, umazano ali neurejeno, se razkuževanje omeji na preliminarno razkuževanje, ki mu sledi mehanično čiščenje in razkuževanje močno kontaminiranih delov ter tistih delov gospodarstva, ki jih je mogoče takoj in zadovoljivo razkužiti; nadaljnje čiščenje in razkuževanje se preloži, dokler lastnik ne spravi gospodarstvo v sprejemljivo stanje. **POMEMBNO JE, DA SE PRELIMINARNO RAZKUŽEVANJE OPRAVI TAKOJ!**

Poskrbeti je treba, da se med razkuževanjem izognemo nepotrebnemu uničevanju delov poslopij in opreme. Kljub temu bo morda treba uničiti nekatere montažne in lesene dele, ki so del poslopja, ker jih ne bo mogoče zadovoljivo razkužiti. V tem primeru je treba z lastnikom skleniti pisni dogovor o vrednosti opreme, ki bo uničena.

Na gospodarstvu, kjer se tekoča voda navadno usmerja v odtok, je treba poskrbeti, da se tekočine, uporabljene pri razkuževanju, usmerijo drugam in zberejo v začasnem rezervoarju, potem pa varno odstranijo.

Potrdilo o razkuževanju se izda po uspešno izvedenem končnem razkuževanju gospodarstva, ki ga opravi pooblaščen organizacija za izvajanje DDD.

Kadar je potrebno razkuževanje kot pogoj za izdajo posebnih dovoljenj za promet, mora lastnik plačati celotne stroške razkuževanja.

2. Varnostni ukrepi

VSI DELAVCI MORAJO PRI RAZKUŽEVANJU ZA ZAŠČITO NOSITI GUMIJASTE ŠKORNJE, KOMBINEZONE, ZAŠČITNA OČALA IN POKRIVALO ZA GLAVO.

Odgovorna oseba mora zagotoviti, da osebje, ki sodeluje pri zadimljanju ali razprševanju razkužila, nosi popolno zaščitno obleko. Če se razprševanje opravlja v zaprtem prostoru, morajo

nositi tudi zaščitna očala in respiratorje. Osebe mora nositi zaščitna očala tudi pri delu, mešanju in razprševanju kislinskih ali močnih bazičnih raztopin ter mora poskrbeti, da koncentrirano raztopino, s katero se polijejo po koži, nemudoma sperejo. Vedno se dodaja kislino v vodo, nikoli vode v kislino. Polito mesto je treba nemudoma sprati z eno od raztopin za nevtralizacijo ali z velikimi količinami čiste vode.

Kadar se razkužuje prostore z zapletenimi električnimi napeljavami, je treba vedno poskrbeti, da napeljave prej pregleda in oceni usposobljen strokovnjak.

Pri razkuževanju gnojevke in tekočega gnoja je potrebno zagotoviti, da:

- je dostop do jame za gnojevko omogočen samo pooblaščenim osebam;
- se poskrbi za zračenje, kadar je jama v zaprtem prostoru;
- osebe ne stopajo na skorjo gnojevke;
- gnojevka ne sega več kot 30 cm od vrha jame;
- osebe ne stopajo v jamo za gnojevko, razen če nosijo opremo za dihanje in varnostni pas, ki ga na drugem koncu držita dva sodelavca.

Pri delu z jedkimi bazami in koncentriranimi kisljinami je treba upoštevati nevarnosti za osebe in stroje; poleg običajne zaščitne obleke je treba nositi tudi ščitnike za oči in gumijaste rokavice. Gnojevka oddaja različne pline, ki so potencialno nevarni za ljudi in živali (ogljikov dioksid, vodikov sulfid, amoniak, metan), ki se kopičijo v rezervoarjih in gnojnih jamah. Do zelo hitrega nastajanja teh plinov lahko pride pri spremembi pH gnojevke, zlasti kadar se vsebina po tem premeša.

Veterinarji, odgovorni za razkuževanje, morajo poskrbeti, da je s temi varnostnimi pravili seznanjeno vse osebje na okuženem gospodarstvu.

3. Postopki čiščenja in razkuževanja na gospodarstvu

V primeru pojava SIP na gospodarstvu, se najprej, še pred izvedbo mehaničnega čiščenja, opravi preliminarno razkuževanje. Temu po opravljenih postopkih na gospodarstvu sledi mehanično čiščenje in končno razkuževanje v skladu s principi opisanimi v tem poglavju.

3.1. Mehanično čiščenje

Vsi deli poslopja, s katerimi so lahko prišle v stik živali in njihovi izločki, morajo biti dobro postrgani in skrtačeni, ostrgani material pa odstranjen ter sežgan ali zakopan. Primerne površine se lahko očistijo z razpršilniki na visok pritisk. Če so tla poslopja iz prsti, gline ali krede oziroma so prepustna za vodo, jih je treba postrgati do čistega, površino pa zdrobiti in temeljito premočiti z raztopino natrijevega hidroksida. Material, postrgan s tal, je treba sežgati ali zakopati. Lesene obloge je treba dvigniti in očistiti, prst pod njimi pa zdrobiti in prepočiti z raztopino sode. Deske je treba pred ponovno namestitvijo razkužiti z raztopino sode. Lesene dele, ki niso dovolj trdni za zadovoljivo razkužitev, je treba sežgati ali zakopati. Posebno pozornost je treba posvetiti poslopju za krmo, omari za zdravila, krmilnim ali mešalnim posodam, svedrom ipd. Kadar se naleti na nenavadne materiale, ki bi jih bilo težko ali nemogoče razkužiti, se je treba posvetovati z DSNB.

3.2. Razkuževanje

Za razkuževanje okuženega gospodarstva (poslopja, oprema, predmeti, ograje, zidovi, okolica) se uporablja raztopino natrijevega hidroksida; kadarkoli je to mogoče, naj se uporablja vroča. Če na okuženem gospodarstvu ni mogoče pravočasno dobiti vroče vode v zadostnih količinah za pripravo raztopine sode za preliminarno razkuževanje, naj se uporabi raztopina citronske kisline ali registriranega tovarniškega razkužila.

Bokse ali lope, v katerih so bile nastanjene okužene živali ali v katerih so bila shranjena okužena trupla pred uničenjem, je treba, kadarkoli je to mogoče, poleg običajnega razkuževanja tudi zadimiti.

Posebno pozornost je treba posvetiti lesam, prehodom, ograjam ter krmilnim in napajalnim koritom.

Posebno pozornost je treba posvetiti tudi čiščenju in razkuževanju vseh orodij, strojev (vključno s pogodbeno najeto opremo) in opreme, ki bi lahko bila kontaminirana.

Kopice sena ali slame je treba razkužiti z raztopino razkužila, ali uničiti s sežiganjem, površine izpostavljene kontaminaciji (vrhnji sloj), pa odstraniti. Kopice je treba potem znova razkužiti, odstranjeni material pa uničiti. Lastniku se lahko povrne stroške za uničeno seno ali slamo.

Seno, slama, nastil v balah. – izpostavljene površine je treba razkužiti z razkužili ali sežgati.

Gomoljnice in korenčnice. – če so bili kupi odkriti, je treba gomolje ali korene, ki bi lahko bili kontaminirani, razkužiti in uničiti. Lastniku se lahko povrne stroške za uničen pridelek.

Ostala krmila je treba razkužiti z raztopino razkužila ali zadimiti glede na naravo krmila in na način skladiščenja. Uporabiti je treba vsa razpoložljiva sredstva, da se zaščiti pridelek ipd., da se prepreči izgube iz kakršnihkoli vzrokov.

Manjše količine stelje, zdrobljene krme ali krmil, ki se ravno razdeljujejo, je treba sežgati ali zakopati, zanje se ne izplačuje odškodnina.

Po tem, ko so bili na gospodarstvu izvedeni vsi predpisani ukrepi, živali pa pokončane in neškodljivo odstranjene, je treba vsa poslopja še enkrat temeljito razkužiti z raztopino natrijevega hidroksida. Po opravljenem razkuževanju se izda potrdilo o razkuževanju.

4. Mleko, molzna oprema, mlečni bazeni in cisterne

Kadar je potrebno na okuženem gospodarstvu zavreči mleko ali mlečne izdelke, se jih najprej razkuži z dodatkom citronske ali sulfaminske kisline (0.2% končna koncentracija raztopine). Uporabi se lahko tudi ortofosforna kislina (0.3% končna koncentracija raztopine).

Če je bilo mleko iz okuženega gospodarstva v mlečnih cisternah, je mogoče ustrezno mešanje kislin doseči s »potopitvijo diska«, postopkom, ki se navadno uporablja za mešanje mleka pred jemanjem vzorcev, ali s »cirkulacijskim črpanjem«, ki se uporablja pri čiščenju mlečne cisterne. MLEKO IN DODANO KEMIKALIJO JE TREBA PO MEŠANJU PUSTITI V CISTERNI NAJMANJ 30 MINUT, DA SE OMOGOČI INAKTIVIRANJE VSEH NAVZOČIH VIRUSOV.

Razkuženo mleko je, v kolikor je mogoče, potrebno zavreči na okuženem gospodarstvu. V nasprotnem primeru se ga zavrže po posvetovanju z DSNB in v dogovoru z lokalnimi organi oblasti.

Molžno opremo, bazene za mleko in mlečne cisterne, v katerih so prepeljali mleko iz okuženega gospodarstva, se razkuži z 0,2 % citrsko kislino, 0,3 % ortofosforno kislino, 0,2 % sulfaminsko kislino ali tovarniškim preparatom, skupaj s primernim detergentom. Če ima cisterna zračni filter, ga je treba zavreči in zamenjati v skladu z Mlečnim kodeksom.

5. Obleka

Razkužitev obleke, ki bi lahko bila okužena, je zelo pomembna. Obleke, ki so last rejca, njegove družine, zaposlenih in oseb, ki so bile na okuženem gospodarstvu ob potrditvi bolezni ali malo pred tem, je treba razkužiti. V primeru, ko se kot razkuževalna metoda uporablja zadimljenje, je treba opraviti čim prej – najkasneje ob dokončanju pokončanja živali.

Paziti je treba, da ne poškodujemo oblek. Usnjena oblačila je treba zadimiti, saj lahko drugi načini razkuževanja povzročijo nepotrebno škodo. Posamezne pakete obleke, ki se pošljejo v razkuževanje, je treba skrbno preveriti in označiti, da jih je mogoče vrniti pravim lastnikom.

6. Gnoj, gnojevka in gnojnica

Gnoj na površini dvorišča je treba temeljito razkužiti z raztopino natrijevega hidroksida. Če gre le za manjše količine gnoja, ga je treba pobrati in sežgati ali zakopati, površino dvorišča pa očistiti in razkužiti z raztopino sode.

Gnoj, raztreseno steljo ipd. je treba odstraniti in, če količina ni prevelika, zakopati ali sežgati. Če gre za velike količine gnoja, pomešanega s slamo, ga je treba zbrati na kup, da se pregreje (pakiranje gnoja), površino kupa pa temeljito razkužiti z raztopino sode. Gnoj, ki ga ni mogoče ustrezno razkužiti, je treba zakopati ali sežgati.

Gnojevko in gnojnico se navadno obdela z dodatkom kemikalij, da se jim zviša ali zniža pH. Natrijev hidroksid je običajno sredstvo za zvišanje pH, žveplova ali klorovodikova kislina pa za znižanje. ALKALNA OBDELAVA JE PRIPOROČLJIVEJŠA OD KISLINSKE.

Metode odstranjevanja gnojevke se od gospodarstva do gospodarstva znatno razlikujejo, kar je odvisno predvsem od količine nastale gnojevke. Zato ni mogoče dati strogega in trdnega pravila za obdelavo okužene gnojevke.

Bazeni, površinski rezervoarji (lagune) vsebujejo velike količine gnojevke, ki se je v dobršni meri že pretvorila v trdno ali skoraj trdno stanje. Nepraktično jo je poskušati pretvoriti v tekoče stanje in obdelati z velikimi količinami kisline ali baze. NA SPLOŠNO ZADOŠČA, ČE SE ZA TAKE BAZENE, REZERVOARJE, KOMPLEKSE IPD. PREPOVE UPORABA ZA ČAS NAJMANJ TREH MESECEV. Dejanski čas omejitev uporabe je odvisen od letnega časa, v katerem je prišlo do izbruha in ocenjene stopnje kontaminacije. O trajanju odloči DSNB po posvetovanju z veterinarjem, ki vodi središče in s strokovno skupino.

Edina predvidena obdelava gnojevke v bazenih, površinskih rezervoarjih je temeljito škropljenje površine z raztopino natrijevega hidroksida. Če je treba po potrditvi bolezni v bazen ipd. dodajati

še novo gnojevko ali odpadno vodo, mora veterinar, ki vodi okuženo gospodarstvo, zagotoviti ustrezno obdelavo dodane gnojevke ali odpadne vode, preden se jo izpusti v bazen ipd.

Pri razkuževanju gnojevke v gnojnih jamah je potrebno previdno odstraniti pokrov in gnojevko razkužiti z dodatkom natrijevega hidroksida, natrijevega karbonata ali žveplove oziroma klorovodikove kisline.

Temeljito mešanje vsebine gnojnih jam je mogoče doseči z uporabo cisterne za gnojevko, motornega mešalca ali vijaka. Če je na vrhu gnojevke skorja, je treba z vijakom najprej premešati najbolj tekoče dele, potem pa z mešanjem postopoma nadaljevati na preostali skorji, dokler ni celotna vsebina rezervoarja utekočinjena. Včasih je treba dodati tudi dodatno tekočino. Dodati je treba dovolj raztopine natrijevega hidroksida ali kisline, da se doseže in vzdržuje pH gnojevke nad 10 ali pod 5 za čas 7 dni, potem pa je treba gnojevko znova premešati. V tem času bodo biološki in kemični procesi zmanjšali alkalnost gnojevke, zato je potreben začetni pH 11.

Kadar je treba obdelati zelo majhne količine gnojevke ali gnojnice in je mogoče zagotoviti temeljito mešanje s kemikalijo, zadošča tudi, če se pH ohranja nad 11,5 ali pod 5 le 30 minut. Gnojevke, ki je bila obdelana z bazo/kislino in ima visok/nizek končni pH, se ne sme raztresati po kmetijskih površinah, dokler ni nevtralizirana.

Dodatne težave z gnojevko v gnojnih jamah ali rezervoarjih se lahko pojavijo, če je rezervoar ob času potrditve boleznih že poln ali skoraj poln in bi vsako dodajanje vode med razkuževanjem povzročilo prelivanje. V takih primerih je edina možnost zakopavanje; presežek gnojevke se izčrpa iz rezervoarja in pretoči v jamo za zakopavanje ali kako drugo ustrezno jamo. Kadar leži gospodarstvo na območju vodnega zajetja in/ali zakop ni dovoljen, je mogoče presežek gnojevke pretočiti v posebej izkopano jamo, obloženo s plastično folijo. Tako shranjeno gnojevko je treba pustiti obdelano 7 dni, potem pa pred raztresanjem nevtralizirati.

7. Razkuževanje površin, kjer se opravlja pokončanje živali

Kadar se pokončanje živali izvaja na prostem, je treba opraviti razkuževanje z raztopino natrijevega hidroksida ali natrijevega karbonata.

8. Razkuževanje klavnic

Postopek za razkuževanje klavnic je opisan v poglavju H.

9. Razkuževalne bariere in preproge na cestišču

Razkuževalne bariere ali preproge čez javne ceste večinoma niso potrebne, če je učinkovito izvedeno razkuževanje na vhodu gospodarstva. Kadar to ni dovolj učinkovito zaradi bližine drugih kmetij in podobno, se v skladu z Navodilom postavijo razkuževalne bariere na cestah, ki vodijo iz okuženega območja in drugje, če je to potrebno. Uporaba slamnatih preprog in razkuževanje pri vratih gospodarstva sta opisana v knjižici »Slinavka in parkljevka – Priročnik za živinorejce na okuženem območju«, ki se ob potrditvi boleznih izda vsem lastnikom živali na okuženem območju.

10. Razkuževalna oprema za prevoznike živali na okuženem območju

Vozila, ki se uporabljajo za prevoz živih živali in proizvodov je treba očistiti in razkužiti v skladu s Pravilnikom o načinu razkuževanja prevoznih sredstev, s katerimi se prevažajo pošiljke živali, proizvodov, surovin in odpadkov živalskega izvora (Ur.l. SFRJ 22/89)

11. Razkužila

Za razkuževanje v primeru pojava slinavke in parkljevke se lahko uporabljajo citronska kislina, sulfaminska kislina, ortofosforna kislina, natrijev karbonat, natrijev hidroksid in vsa registrirana tovarniška razkužila, ki delujejo na povzročitelja SIP.

Učinkovitost raztopin razkužil se lahko izboljša z dodatkom majhne količine primernega detergenta.

Raztopina natrijevega karbonata lahko razjeda kovino in poškoduje barvane površine, zato je za tovrstne površine priporočljiva uporaba raztopine citronske kisline (skupaj s primernim detergentom). Raztopina citronske kisline in raztopina ortofosforne kisline lahko rahlo učinkujeta na cinkano kovino, ker pa je virus na čistih površinah uničen v manj kot eni minuti, ju je mogoče hitro sprati z vodo.

12. Potrdilo o opravljenem razkuževanju

Ko je razkuževanje končano, odgovorni veterinar podpiše potrdilo o opravljenem razkuževanju. Vodja središča pregleda okuženo gospodarstvo, vključno z jamo za pokop ali lokacijo sežiga. Če je razkuževanje ustrezno opravljeno, lahko sam podpiše potrdilo in ga posreduje DSNB.

POGLAVJE 5 **NACRTOVANJE IN USPOSABLJANJE ZA PRIMER IZBRUHA SIP**

To poglavje vsebuje povzetek postopkov, ki jih izvajajo strokovne službe in veterinarski strokovni delavci pri pripravi za primer izbruha bolezni. V tem poglavju omenjena problematika je podrobneje opisana tudi v drugih poglavjih tega priročnika.

1. Odgovornosti veterinarskih inšpektorjev

Veterinarski inšpektorji na regionalnem nivoju so odgovorni, da:

1. vsaka območni urad vodi načrtovanje ukrepov;
2. so gospodarstva, ki lahko pomenijo posebne probleme, identificirana ter da so pripravljene ustrezni načrti za njihovo obravnavo;
3. obstaja za strokovno in pomožno osebje ustrezno usposabljanje, ter da se vodi evidenco usposabljanja za vsakega posameznika;
4. se na območnem uradu redno izvaja vaje usposabljanja. Kadarkoli je to mogoče, se k udeležbi povabi tudi policijo, lokalne oblasti, mlekarne, organizatorje odkupa mleka;
5. se zaloge območnega urada vsako leto preverja;
6. se pištrole, orodja za humano usmrtitev, strelivo in pomirjevala shranjuje ustrezno zavarovana, se jih redno preverja in se o njih vodi ustrezno evidenco;
7. za vodenje sprotnih seznamov storitev, ki so pomembne in se potrebujejo v primeru pojava SIP in njihovih ponudnikov;
8. vodijo in redno dopolnjujejo zbirke podatkov o sejnih – sejmiščih; za pripravo in redno dopolnjevanje načrtov ukrepov na sejmih in v klavnicah;
9. vzdržujejo in dopolnjujejo »seznama obvestil«;
10. vzdržujejo complete zemljevidov v merilu 1:10.000 v uradu ali lokalnem uradu (občina);
11. vodijo seznam gospodarstev s približnim številom živali;
12. vzdržujejo stike z mlekarnami in odkupovalci mleka na njihovem območju (poglavje O);
13. imajo natančne informacije o vsaki klavnici;
14. izobražujejo osebje v klavnicah in mlekarnah;
15. organizirajo in praviloma prevzamejo vodenje LSNB.

Območni uradi morajo voditi evidenco za vsako organizacijo, ki ima posebno vlogo pri organizaciji sejmov ali delu z živino in je lahko pomembna pri prenosu bolezni. Tak primer so npr. prodajalci, zastopniki, prevozniki, lastniki klavnic in vodje predelovalnih obratov.

Vse informacije, povezane z drugimi območji, si morajo veterinarski inšpektorji medsebojno izmenjevati.

2. Usposabljanje osebja

VURS mora zagotoviti, da je strokovno in tehnično osebje ustrezno usposobljeno, tako da je pripravljeno za opravljanje nalog, ki jih bo moralo izvajati v primeru suma/potrditve bolezni. Glavna področja, ki jih mora pokrivati usposobljenost, so:

Veterinarski strokovni delavci: Postopki iz zakonodaje in priročnika
Izdajanje obvestil
Sistem poročanja o bolezni
Zbiranje in pošiljanje diagnostičnega materiala

Uporaba pomirjeval
Uporaba pištol/sredstev za humano usmrtitev/pušč za
omamljanje
Uporaba probang sonde
Postopki ocenjevanja živali
Pokončanje in uničevanje živali
Čiščenje in razkuževanje
Inšpekcijski zemljevidi
Poizvedbe o izvoru živali

Tehnično osebje: Postopki iz zakonodaje in priročnika
Nadzor – delo, obrat, stroji
Čiščenje in razkuževanje
Postopki pokopavanja in sežiganja
Obveščanje
Vzpostavitev središča za nadzor bolezni
Izsleditev živali na sejmu

Usposabljanje izvajajo NVI in VURS.

3. Načrtovanje možne izbire lokacij za začasno središče za SIP

Središča morajo biti vedno locirana znotraj okuženega območja; središča, sestavljena iz mobilnih zgradb, ne smejo ležati znotraj sejmov z živino.

Pri izbiri ustreznih prostorov se je potrebno povezati z regionalnim centrom Uprave za zaščito in reševanje, ki v skladu z načrtom zaščite in reševanja ob množičnem pojavu kužne bolezni zagotovi prostore lokalnega središča in vso ustrezno pomoč. Zagotoviti je potrebno tudi direktno telefonsko povezavo LSNB z DSNB preko sistema CENTREX.

V kolikor to ni mogoče, se upošteva naslednje:

1. Poleg gostiln je treba pretehtati možnost uporabe dvoran in vseh primernih praznih prostorov.
2. Nastanitev naj po možnosti vključuje dve sobi, večji od 10 m X 10 m, ter 7–10 manjših sob.
3. Na voljo morajo biti parkirni prostori.
4. Zaželeno je oprema za pranje vozil.
5. Nameščenih mora biti dovolj telefonskih povezav in telefaks.
6. Prostori morajo biti opremljeni s straniščem in vsaj minimalnimi kuhinjskimi pripomočki.
7. Prostori morajo biti primerni za hitro razširitev s postavitvijo zasilnih poslopij.
8. Pri roki mora biti oprema za pranje zaščitne obleke.
9. Na voljo mora biti sušilnica.
10. Na voljo mora biti soba, ki jo je mogoče zakleniti.
11. Na voljo morajo biti soba za skladiščenje, ki jo je mogoče zakleniti ter omare, ki jih je mogoče zakleniti, za shranjevanje pištol in streliva.

Vsak območni urad VURS mora imeti zalogo pisarniške opreme v pripravljenosti za hiter prevoz v središče.

4. Oprema

Pripraviti je treba načrte ukrepov za aktiviranje potrebne opreme, ki je ni na zalogi v območnem uradu VURS.

VURS mora zagotoviti zalogo za obnovo območnih zalog.

Na zalogi mora biti kovinska omarica za shranjevanje obrazcev, evidenčnih kartic in pisarniške opreme za hiter prenos v središče za nadzor SIP. V primeru pojava bolezni DSNB poskrbi, da se zaloge dopolnijo.

Vsak OU VURS mora imeti komplet zemljevidov države ali držav v merilu 1:50.000 za primer nevarnosti SIP. V primeru izbruha DSNB dopolni zaloge. Zemljevidi se uporabljajo za nadzor SIP.

OU VURS morajo imeti zalogo opreme za pripravo trupov na zakopavanje: ekstraktorji in rezalniki za živalske trupe.

V okviru blagovnih rezerv je organizirana zaloga pomirjeval za uporabo v primeru izrednih razmer. Ta morajo biti shranjena v skladu s predpisanimi pogoji. Veterinarski inšpektorji morajo poskrbeti, da se zaloge redno preverja, da se zagotovi pravočasno obnavljanje zalog, ko se bliža iztek roka trajanja. Vsako izdajo streliva in pomirjeval je potrebno zabeležiti, evidenca pa mora biti vedno v skladu s stanjem zalog.

5. Oprema za jemanje vzorcev

Opremo za jemanje vzorcev izdaja NVI in mora biti vedno pripravljena za takojšnjo uporabo. Za podrobnosti glej poglavje C, točka 1.

POGLAVJE T **UKINITEV UKREPOV NA OKUŽENEM GOSPODARSTVU**

1. Splošno

Ko je razkuževanje končano, se ukrepi prekličejo 6 tednov po pokončanju in opravljenem čiščenju ter končnem razkuževanju. Lastnik okuženega gospodarstva mora biti o tem obveščen. Ko v soseščini pride do več izbruhov, se lahko rok za ukinitiv omejitev prilagodi roku ukinitiv ukrepov za zadnji izbruh; primere povezuje v skupine DSNB po posvetovanju z veterinarskim inšpektorjem.

Malo pred dogovorjenim datumom ukinitve se spisi pošljejo veterinarskemu inšpektorju, ki poskrbi za pregled okuženega gospodarstva in vseh gospodarstev v bližini, za katera so bili odrejeni ukrepi. Po opravljenem pregledu in po posvetovanju z DSNB, veterinarski inšpektor izda odločbo, s katero prekliče predpisane ukrepe.

2. Zaključni pregled

Veterinarski inšpektor, ki opravi končni pregled, mora proučiti naslednje točke in o njih predložiti pisno poročilo DSNB in vodji središča:

- ali je prišlo do kakšne kršitve predpisanih ukrepov na gospodarstvu,
- ali je lokacija zakopa še vedno v zadovoljivem stanju,
- ali so bili odstranjeni vsi plakati in oznake,
- uvedenih ukrepov v skladu z veljavno zakonodajo v primeru kršitev predpisanih ukrepov.

Ko veterinarski inšpektor napiše poročilo, ga mora podpisati in shraniti skupaj z izvodom odločbe o ukinitvi ukrepov za DSNB. Poskrbeti mora, da so tisti, ki so bili obveščeni o izbruhu, obveščeni tudi o ukinitvi ukrepov.

Da se prepreči ponoven izbruh bolezni na okuženem gospodarstvu, je treba izvesti naslednje ukrepe:

- Novo nabavljena živina se lahko vhlevi šele po preteku 90 dni po prenehanju bolezni.
- Hlevski gnoj se sme voziti na njive in pašnike v poletnem času po 30 dneh, v zimskem času pa šele po 90 dneh po prenehanju bolezni.
- Zrnata krma se ne sme odnašati 60 dni po prenehanju bolezni.

Ukinitiv ukrepov na gospodarstvu, ki je bilo okuženo, odredi veterinarski inšpektor z odločbo.

3. Odstranitev obvestil in plakatov

Za odstranitev obvestil in plakatov po ukinitvi ukrepov mora poskrbeti veterinar, ki je opravil zadnji pregled na okuženem gospodarstvu pred ukinitvijo ukrepov.

PRILOGA VII

**SLINAVKA IN PARKLJEVKA
PRIROČNIK ZA CEPLJENJE
ZA SLOVENIJO**

2004

CEPLJENJE PROTI SLINAVKI IN PARKLJEVKI

A. UVOD

Zakonodaja in načela cepljenja v krogu	117
--	-----

B. PRIPRAVLJENOST

Dobava in shranjevanje cepiva in opreme	118
Register	118

C. ZAČETNI UKREPI OB CEPLJENJU

Naloge Državnega središča za nadzor bolezni	118
Naloge vodje lokalnega središča	118

D. ODDELEK ZA CEPLJENJE V SREDIŠČU ZA NADZOR SIP

Veterinarsko osebje	118
Nastanitev	119
Odgovornost vodje oddelka za cepljenje	119
Postopki cepljenja	120
Prevoz	120
Mesto aplikacije in doziranje	120
Uničevanje presežka cepiva,	120
Razkuževanje in uničevanje opreme	121
Osebno razkuževanje	121
Organiziranje cepljenja	121
Razdeljevanje dela osebam, ki cepijo	121
Poročila	121
Označevanje cepljenih živali	122
Sum bolezni	122
Nadzor v krogu 3 km	122
Odpornost in prikrita okužba	122
Sekundarni izbruhi	122
Naknadni klinični pregledi	122
Osemenjevanje	123
Poročila	123
1. veterinarjev, ki cepijo	
2. vodje oddelka za cepljenje	

E. OMEJITVE GIBANJA

Omejitve na območju cepljenja	123
Dovoljenja za premeščanje živali - splošni pogoji	123
Dovoljenja za premeščanje živali - posebni pogoji	123
Sejmi	124
Omejitve na okuženem in ogroženem območju	124

F. DOKONČANJE CEPLJENJA

Zaprtje oddelka za cepljenje

124

SEZNAM OBRAZCEV

PRILOGA

SIP V 1	Obvestilo	I
SIP V 2	Oprema za cepljenje	II
SIP V 3	Dnevna evidenca izdaje in porabe cepiva	III
SIP V 4	Dnevna evidenca skupnega števila cepljenj	IV
SIP V 5	Obrazec za poročilo o cepljenju in pregledu živali na gospodarstvu	V
SIP V 6	Dnevni povzetek osebe, ki cepi	VI

A. UVOD

V nujnih primerih, ko obstaja nevarnost nenadzorovanega širjenja bolezni na širše območje države, lahko minister, pristojen za veterinarstvo, predpiše zaščitno cepljenje živali.

Priročnik vsebuje smernice za uporabo cepiva proti SIP v nujnih primerih in vsebuje okvirna navodila za veterinarske strokovne delavce, kako naj se program cepljenja izvaja.

Načela cepljenja

1. V primeru izbruha, epizootiološka skupina oceni nevarnost širjenja okužbe. Takoj, ko je ta ocena opravljena, se o ugotovitvah skupine obvesti DSNB in vodjo LSNB, ki nadzoruje delo na terenu. Če se odloči, da je treba v okolici izbruha izvesti cepljenje, je treba obvestiti vse veterinarske strokovne delavce in druge osebe, ki bodo vključeni v akcijo. Odločitev se objavi lokalno in državno.
2. Cepljenje se izvede le na okuženem in ogroženem območju. Velikost in oblika območja cepljenja bosta odvisna od okoliščin, načeloma pa območje ustreza krogu s polmerom 10 km. Območje cepljenja po obodu ne presega oboda ogroženega območja.
3. Začetno območje, v katerem se za bolezen dovzetne živali cepijo, določita generalni direktor VURS po posvetovanju z DSNB in vodja LSNB na podlagi poročila strokovne skupine. Začetno območje se predvidoma ne bo formalno opredelilo, saj se bo verjetno spreminjalo, lahko tudi pogosto in hitro. To bo odvisno od nadaljnjih izbruhov bolezni ali kasnejših ugotovitev strokovne skupine. Končno območje bo določeno šele, ko bo znan popoln epizootiološki vzorec izbruha. Zunanje meje območja morajo biti določljive, npr. z reko, železnico, cesto, kako drugo fizično posebnostjo ali z mejo območja. Gospodarstva, preko katerih poteka meja območja cepljenja, veljajo, kot da so v celoti znotraj območja. Širjenje območja cepljenja je potrebno, če pride do nadaljnjih izbruhov bolezni; obenem se po potrebi razširi tudi okuženo območje, da se zagotovi, da zajema celotno območje cepljenja.
4. Cilj cepljenja v krogu je omejitev širjenja okužbe. Zato je treba kar najhitreje cepiti kar največje število živali okoli prvotnega izbruha bolezni. Cepljenje nadzoruje oddelek za cepljenje v središču za nadzor SIP. Pregled živine in cepljenje izvajajo veterinarji, ki se aktivirajo v zadostnem številu, da je cepljenje mogoče zaključiti v 7 dneh. Če je mogoče, se veterinarjem dodeli tudi pomoč tehničnega osebja, ki jim pomaga pri urejanju njihovega dela in sterilizaciji opreme. Za to poskrbi vodja lokalnega središča.
5. Po cepljenju veterinarsko osebje središča za SIP na območju cepljenja v rednih presledkih ponovno pregleduje živali na morebitne klinične znake bolezni. Če pride do okužbe v cepljeni čredi, se živali pokonča, gospodarstvo pa razkuži po običajnem postopku (gl. Delovni priročnik za SIP – poglavje R).
6. Na območjih, kjer je bilo opravljeno zaščitno cepljenje živali, veterinarski inšpektor prepove promet s parkljarji za 14 dni od dneva cepljenja, v tem času pa pooblaščen veterinarska organizacija nadzoruje reakcijo cepljenih živali. Cepljene živali je treba trajno označiti po navodilih VURS.
7. Promet s cepljenimi živalmi je po preteku roka iz 6. točke dovoljen samo znotraj območja cepljenja, razen v primeru, ko gredo živali neposredno v zakol.

B. PRIPRAVLJENOST

Dobava in shranjevanje cepiva in opreme

Zalogo cepiva ustreznega tipa priskrbi VURS, distribucijo lokalnim središčem pa opravi NVI, Ljubljana.

S cepivom je treba ves čas ravnati in ga skladiščiti, kot je opisano v tem priročniku.

Register

- Vodja lokalnega središča mora voditi evidenco osebja, ki bo sodelovalo v nujnih akcijah cepljenja.
- Na voljo ima zemljevide območja, skupaj s podatki o gospodarstvih z živino, z navedbo skupnega števila govedi, ovac in prašičev na vsakem gospodarstvu.

C. ZAČETNI UKREPI OB CEPLJENJU

Naloge DSNB

I. Državno središče za nadzor bolezni:

1. obvesti vse veterinarske inšpektorje, NVI in privatne veterinarske organizacije o odločitvi za cepljenje in o mejah začetnega območja cepljenja.
2. poskrbi za objavo na območju države.
3. poskrbi za razpošiljanje cepiva in opreme iz osrednjega skladišča v oddelek za cepljenje v lokalnem središču.
4. poskrbi za uvoz dodatnih količin cepiva in nabavo opreme po potrebi.

Naloge vodje LSNB

II. Vodja LSNB skupaj z vodjo oddelka za cepljenje:

1. oceni, koliko osebja bo potrebno in poskrbi za njihovo aktiviranje;
2. poskrbi za prevzem cepiva iz NVI;
3. zagotovi, da so na voljo sredstva za dokončanje cepljenja v 7 dneh. Ocenjeno je, da lahko vsak veterinar cepi poprečno 100 živali na dan;
4. poskrbi za pisarniške prostore in osebje;
5. poskrbi za prevoz, dobavo cepiva in distribucijo cepiva po gospodarstvih.

D. ODDELEK ZA CEPLJENJE V LOKALNEM SREDIŠČU

1. Veterinarsko osebje

Oddelek za cepljenje v lokalnem središču vodi veterinar, ki deluje pod nadzorom vodje središča. Oddelek sestavlja ustrezno število veterinarjev, ki začno program cepljenja s pregledom in cepljenjem živali na nevarnejših gospodarstvih in čim dlje znotraj kroga treh kilometrov. Cepljenje izvajajo veterinarji, ki so obenem pozorni na zgodnje znake SIP.

2. Nastanitev

Oddelek za cepljenje mora biti po možnosti v lokalnem središču, sicer pa čim bližje njega. To je nujno zato, ker morajo biti določene evidence in zemljevidi na voljo obema oddelkoma.

3. Odgovornosti vodje oddelka za cepljenje

Poskrbeti mora za sprejem, skladiščenje in izdajo cepiva in opreme. S tem v zvezi je treba spoštovati naslednje točke:

1. Cepivo mora NVI poslati naravnost iz osrednjega skladišča v oddelek za cepljenje.
2. Cepivo je treba skladiščiti v hladilniku (operativno skladišče) in vsak dan preveriti, če se temperatura ohranja med +2° in +4° Celzija. Če skladišče nima termografa, je treba preverjanje opraviti s termometrom minimum/maksimum. Če temperatura v shranjevalni komori preseže +8° Celzija, ali pade pod 0° C, se je treba nemudoma obrniti na DSNB.
3. Cepivo se lahko hrani v hladilni torbi ali hladilniku, ki ne vzdržuje v celoti zgoraj predpisanih temperatur, največ 24 ur.
4. Poskrbeti je treba, da oddelek za cepljenje prejme cepivo iz operativnega skladišča najmanj enkrat dnevno. Kadar so temperature okolja visoke, je včasih potrebno poskrbeti za dostavo dvakrat dnevno.
5. Na vsaki steklenički cepiva mora biti pred izdajo odtisnjen datum. Dnevna izdaja cepiva vsakemu, ki cepi, mora temeljiti na oceni števila živali, ki jih bo tisti dan cepil, z dodatkom 25%, kar se zaokroži navzgor do polne steklenice. Neodprte steklenice cepiva, ki se v tistem dnevu ne porabijo, se čez noč hrani na hladnem pod +10°C, po možnosti se jih vrne v hladilnik, potem pa se jih izda za uporabo zgodaj naslednji dan; teh steklenic ob ponovni izdaji ni treba na novo označiti z datumom. Porabo cepiva se evidentira na obrazcu SIP V3 (gl. prilogo III), ki se jo izpolni vsak dan na podlagi dnevni povzetkov oseb, ki cepijo, na obrazcu SIP V6 (gl. prilogo VI).
6. Vzdrževati je treba stik z NVI in strokovno skupino, da je po potrebi na voljo dodatna zaloga cepiva.
7. Paket opreme za cepljenje se pošlje oddelku za cepljenje iz osrednjega skladišča. Ta mora zadoščati za opremo in vzdrževanje ekipe 20 oseb, ki cepijo.
8. Poskrbeti mora, da se čim hitreje opravi veterinarski pregled in cepljenje vseh za bolezen dovzetnih živali ustrezne starosti.
9. Ko je določena meja območja cepljenja, določi vsa gospodarstva, ki ležijo le deloma na območju (npr. kadar je meja cesta in gospodarstvo leži na obeh straneh ceste) in zagotovi, da so cepljene vse živali na gospodarstvu.
10. Sodeluje z veterinarji LSNB glede:
  - novih izbruhov bolezni;
  - napredovanja programa cepljenja;
  - epizootioloških značilnosti izbruha.
11. Zagotovi, da veterinarji zaključijo cepljenje v 7 dneh. Če iz kakega razloga določene skupine živali še vedno niso cepljene do konca sedmega dne, morajo biti cepljene čim hitreje po tem roku. Pri tem pa je potrebno upoštevati, da mora biti cepljenje zaključeno štirinajsti dan pred datumom ukinitve omejitve na okuženem območju. Edina izjema pri tem so nujni primeri, ko so bile živali premeščene na gospodarstvo znotraj območja cepljenja, cepljenje pa je pogoj za premestitev. V teh primerih se, če je potrebno, omejitve za celotno gospodarstvo uveljavljajo še 14 dni po cepljenju tudi potem, ko se omejitve okuženega območja sicer ukinejo.

12. Pregleduje poročila o cepljenju na gospodarstvih (obrazec SIP V5 – priloga V) in po potrebi odreja nadaljnje ukrepe za dokončanje cepljenja. Ti obrazci se potem uporabljajo v odseku za cepljenja za izpolnitev obrazca SIP V4 in označitev seznama gospodarstev, kjer so bile živali cepljene.
13. Zagotavlja, da se izpolnjeni izvodi obrazca SIP V5 vsak dan posredujejo lokalnemu središču. To središče ureja dokumentacijo in skrbi za kasnejše klinične preglede živali.
14. Vzdržuje stike s središčem za nadzor v zvezi z izpolnjevanjem zemljevida znotraj 3 km območja.
15. Zagotavlja, da se izpolnjujejo dnevna poročila o cepljenjih na obrazcu SIP V4 (priloga IV) in o tem poroča vodji lokalnega središča in DSNB. Informacije se DSNB pošilja po telefaksu, elektronski pošti, oziroma če to ni mogoče, po telefonu, čemur mora slediti pisna potrditev.
16. Skupaj z vodjo lokalnega središča vzdržuje stike z lokalnimi organi oblasti in policijo v zvezi z ukrepi, ki jih je treba izvesti.
17. Zagotoviti mora, da se izvajajo ustrezni postopki razkuževanja, in da se izvaja sterilizacija opreme.
18. Zagotavljati mora, da so veterinarji na območju cepljenja, obveščeni o njegovem obsegu.

4. Postopki cepljenja

a) Prevoz

Med prevozom je treba cepivo ohranjati hladno in ga čim manj tresti. Cepiva se ne sme izpostavljati sončni svetlobi.

b) Mesto aplikacije in doziranje cepiva

Cepivo se vbrižgava podkožno govedu, ovcam in kozam, starejšim od 3 mesecev in prašičem, starejšim od 6 tednov. Pri prašičih je treba mestu aplikacije posvetiti še posebno pozornost, saj le malo koristi, če vbrižgamo cepivo v podkožno tolščo; primerno mesto je za ušesom ali v medialnem delu zadnje noge pri mlajših pujskih. Odmerek cepiva je odvisen od vrste živali in navodila proizvajalca cepiva. Če odmerek ni naveden na nalepki steklenice, ga navede NVI ob izdaji cepiva.

c) Uničevanje presežka cepiva, odpadno cepivo

Pred odhodom na gospodarstvo, mora veterinar, ki cepi, oceniti količino cepiva, ki jo bo porabil. Da kar najbolj zmanjša količino neizkoriščenega cepiva, lahko pretoči manjšo količino cepiva v sterilno 100 ml stekleničko s 50 ml brizgalko, ki je priložena v ta namen. Prizadevati si je treba, da se kar najbolj zmanjša presežke cepiva, zelo pomembno pa je, da se deloma porabljene steklenice cepiva ne odnašajo z gospodarstva in porabljajo drugod. Cepivo, ki ostane v odprtih stekleničkah, se zlije v raztopino razkužila in izlije v odtok. Prazne stekleničke je treba razkužiti in v polietilenski vrečki odnesti nazaj v oddelek za cepljenje. Če se stekleničko cepiva iz kakršnegakoli razloga odnese na gospodarstvo, vendar se tam ne odpre, je treba njeno zunanost temeljito razkužiti, preden se odnese z gospodarstva. Presežno cepivo, ki ostane po dokončanju delovnega dne, je treba vsak večer čim prej vrniti v oddelek za cepljenje in shraniti v hladilniku.

d) Razkuževanje in uničevanje opreme

Opremo za enkratno uporabo je treba oprati v raztopini razkužila in sežgati na gospodarstvu. Kadar to ni izvedljivo, jo je treba razkužiti in v polietilenski vrečki odnesti v uničenje nazaj na oddelek za cepljenje. Nastavki avtomatskega dozatorja in stekleničke veljajo kot oprema za enkratno uporabo, same brizgalke, cevke in igle pa je treba temeljito oprati in razkužiti pred odhodom z gospodarstva, pred ponovno uporabo pa sterilizirati s prekuhavanjem.

e) Osebno razkuževanje

Osebno razkuževanje mora biti temeljito, izvajati se mora pred vstopom na gospodarstvo in pred izstopom z njega. Ves čas se je treba zavedati, da je lahko virus SIP prisoten tudi pri navidez zdravih živalih, ki jih cepimo.

5. Organizacija cepljenja

- a) Dokončanje cepljenja je odvisno od velikosti območja cepljenja, hitrosti aktiviranja in velikosti ekipe, ki cepi ter od števila živali, ki jih morajo cepiti na dan (en veterinar predvidoma 100 živali). Cilj programa je, da se v kar najkrajšem času cepi kar največ živali. Čim bolje je treba izkoristiti razpoložljivo delovno silo, vendar pa mora biti vedno na voljo ena ali morda dve osebi, ki se aktivirata v primerih, ko cepljenje ni bilo končano.
- b) Obiske na gospodarstvu zaradi cepljenja se organizira na podlagi seznamov gospodarstev z živino, ki se jih sprti označuje, tako da se zagotovi cepljenje na vseh gospodarstvih.
- c) Preden se cepljenje začne, je treba vse živali na gospodarstvu klinično pregledati; na velikih gospodarstvih pa je pogosto praktično pregledati in cepiti živali v primernih skupinah. Klinični pregled vseh živali na gospodarstvu je treba opraviti tudi, kadar ne pride nobena žival v poštev za cepljenje, kasnejši pregledi teh živali pa navadno niso potrebni, razen če so znotraj območja treh kilometrov.
- d) Ob prihodu na gospodarstvo mora veterinar ki cepi, izpolniti obrazec SIP V5 (priloga V).
- e) Preprečiti je treba nepotrebno premeščanje živine. Upoštevati je treba omejitve gibanja zaradi SIP.

6. Razdeljevanje dela osebam, ki cepijo

Vodja oddelka za cepljenje zagotovi, da se izdela program dnevnih obiskov, ki naj jih opravijo veterinarji za 24 ur vnaprej. Kot splošno pravilo se upošteva, da en veterinar cepi okoli 100 živali na dan. Pri organiziranju dnevnega dela za ekipo je treba izpolniti 1. in 2. del obrazca SIP V5 in se predhodno telefonsko ali pa z osebnim obiskom dogovoriti za termin cepljenja z lastniki živali.

7. Poročila

Ob vrnitvi v oddelek za cepljenje po dokončanju dnevnega programa dela, mora veterinar, ki cepi, izpolniti povzetek, po zaporedju obiskov na gospodarstvu, na obrazcu SIP V6 in ga skupaj s povezanima obrazcema SIP V5 izročiti vodji oddelka za cepljenje, ki jih pregleda in odredi morebitne dodatne ukrepe. Obrazec SIP V5 vodja oddelka za cepljenje posreduje vodji lokalnega središča.

8. Označevanje cepljenih živali

Cepljenih živali se ne označuje s trajnimi znamenji. Označevalne krede so del opreme, ki se izda veterinarjem ki cepijo, uporabljajo pa se le za identificiranje živali v skupini. Če se označevalna kreda odnese na gospodarstvo, se na gospodarstvu uniči.

9. Sum bolezni

Vsak veterinar, ki izvaja cepljenje in ugotovi simptome, ki kažejo na SIP, mora takoj prekiniti cepljenje in poročati vodji oddelka za cepljenje. Ta poskrbi, da lokalno središče za nadzor izvede vse potrebne ukrepe iz delovnega priročnika v primeru pojava bolezni.

10. Inšpekcijski nadzor v krogu 3 km

1. Na območju veljajo splošna načela iz delovnega priročnika za SIP.
2. Zemljevid se hrani v lokalnem središču za nadzor, uradniki iz oddelka za cepljenje pa pomagajo pri njegovem izpopolnjevanju. Pod podatek o številu živali iz registra, se vpiše dodatna vrstica dejanskega cepljenja živali, npr.:
10G 34O 20P (inšpekcijski vnos dejanskega števila živali)
7G 12O 5P (vnos veterinarja, ki cepi, tj. število dejansko cepljenih)
Razlika kaže, koliko živali je bilo premladih za cepljenje.

11. Odpornost in prikrita okužba

Zaščita živali nastopi 7.–8. dan po cepljenju. Klinični znaki bolezni, ki so posledica okužbe živali v času, ko se še razvija odpornost proti virusu SIP, so lahko nejasni, zato je lahko epizootologija bolezni različna. 14 dni po cepljenju ni dovoljeno premeščanje živali, razen naravnost v klavnico. Klinične znake je pri cepljenih živalih težko zaznati in lahko ostanejo neopaženi. Lahko se zgodi, da prikrita okužba lastniki in veterinarji ne prepoznajo in zato o njej ne poročajo. Necepljene mlade živali pa so pri tem seveda za bolezen popolnoma dovzetna kontrola, zato je pri kliničnih pregledih teh živali potrebna posebna pozornost.

12. Sekundarni izbruhi

Sekundarni izbruhi so možni. Nekatere živali se lahko okužijo, preden se razvije odpornost; druge se ne odzovejo na cepljenje. Odziv na cepljenje je slab zlasti pri prašičih. Kakih 8% govedi, 25% prašičev in do 45% ovac (odvisno od letnega časa) je premladih za cepljenje. Odpornost, ki je posledica enkratnega cepljenja, ni tako visoka kot pri večkratnem cepljenju, zato lahko močna izpostavljenost povzroči razvoj klinične bolezni.

13. Naknadni klinični pregledi

Po cepljenju je v presledkih potrebno pregledovati živali. Preglede opravljajo veterinarji LSNB za nadzor SIP; čeprav bo pogostost pregledov odvisna od lokacije živali, se uporablja naslednji vzorec:

1. *Sosednja gospodarstva* – vsak dan 14 dni do razvoja imunosti, kasneje pa pregledi v presledkih 3–4 dni.
2. *Okuženo območje 3 km* – pregled vsake 3–4 dni do razvoja imunosti, kasneje pa pregledi v presledkih 5–7 dni.

3. *Ogroženo območje* – pregled vsakih 5–7 dni. Pregled se opravlja v zaporedju, kot so bile živali cepljene.
4. Vsa gospodarstva na območju cepljenja je treba obiskati 7 dni pred ukinitvijo omejitev.

14. Osemenjevanje

Obiski osemenjevalcev na gospodarstvih na območju cepljenja se prekinejo do takrat, ko preteče najmanj 14 dni od cepljenja vseh dovzetnih živali na gospodarstvu.

15. Poročila

Vsi, ki so angažirani na nalogah cepljenja, morajo vsak dan izpolniti naslednja poročila:

1. Veterinarji, ki cepijo
Obrazec SIP V5 (priloga V) – evidenca vseh obiskanih gospodarstvih in evidenca porabljenega cepiva.
2. Vodja oddelka za cepljenje
Obrazec SIP V4 (priloga IV) – dnevna evidenca skupnega števila cepljenj.

E. OMEJITVE GIBANJA

a. Omejitve na območju cepljenja

1) Dovoljenje za premeščanje živali – splošni pogoji

- Dovoljenja za premeščanje na območje cepljenja, znotraj njega in iz njega lahko izdaja vodja lokalnega središča.
- Dovoljenja se navadno izdajajo le za premeščanje v klavnice.
- Promet parkljarjev znotraj okuženega območja ni dovoljen, dokler ne preteče 14 dni od cepljenja črede in tudi pozneje le v skladu s predpisi in pravili Delovnega priročnika za SIP.
- Živali, ki se premeščajo v klavnico, je treba zaklati v 24 urah po prihodu. Ta pogoj mora biti vključen v dovoljenje za premestitev.
- Veterinarski pregled vseh živali na gospodarstvu mora biti izpeljan v največ 24 urah pred premeščanjem, kadar gre za premeščanje znotraj območja cepljenja oziroma iz njega.

2) Dovoljenja za premeščanje živali – posebni pogoji

•Premeščanja na območje cepljenja

- a) Pred izdajo dovoljenja za premestitev živali je treba pretehtati primernost klavnice ob upoštevanju verjetnega števila živali za zakol na območju cepljenja.
- b) Premeščanja iz drugačnih namenov niso dovoljena, razen v izrednih primerih. Živali je treba v takem primeru cepiti takoj po prihodu. Nadaljnji promet živali z gospodarstva ni dovoljen še naslednjih 14 dni.

- **Premeščanje znotraj območja cepljenja**

Nobeno premeščanje razen naravnost v klavnico ni mogoče do preteka 14 dni od cepljenja, oziroma v primeru mladih necepljenih živali, od cepljenja za cepljenje primerne živine na obeh gospodarstvih.

- **Premeščanje iz območja cepljenja**

Dovoljenje se lahko izda le za prevoz naravnost v klavnico bodisi na preostalem delu okuženega območja zunaj območja cepljenja bodisi v posebnih okoliščinah na sosednjem okuženem območju.

3) Sejmi

Veterinarski inšpektor prepove organizacijo sejmov in zbiranje živali na območju cepljenja. O prepovedi je potrebno obvestiti lokalne organe oblasti in policijo.

b. Omejitve na okuženem in ogroženem območju

Vodja lokalnega središča organizira kontrolo imunosti v skladu s priporočili strokovne skupine. Cepljene živali ne smejo nikoli več zapustiti območja cepljenja, razen neposredno za zakol.

F. DOKONČANJE CEPLJENJA

1. Zaprtje oddelka za cepljenje

Vodja oddelka za cepljenje v lokalnem središču mora zagotoviti, da je uporabljena oprema očiščena in sterilizirana, preden se ponovno zapakira, in da je embalaža razkužena. Ko se paket vrne v osrednje skladišče ali pošlje drugemu središču, je nujno, da so evidentirani natančni podatki o njegovi vsebini. Paketu mora biti priložen seznam vsebine, izvod tega seznama pa mora biti poslan tudi NVI. NVI je odgovoren, da poskrbi za odpravo vseh pomanjkljivosti, opisanih na seznamu, za ponovno zapečatenje paketov in vrnitev v skladišče.

REPUBLIKA
SLOVENIJA

MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO,
GOZDARSTVO IN PREHRANO

VETERINARSKA UPRAVA
REPUBLIKE SLOVENIJE

Datum:

1.) Naslov:

3. Tel. št.:

ZADEVA: SLINAVKA IN PARKLJEVKA

Na vašem gospodarstvu je načrtovano cepljenje govedi, ovac, prašičev in koz ob _____ uri dne _____.

Prosimo, da imate živali ograjene in da nudite veterinarju vso pomoč, ki jo potrebuje, tako da bo lahko cepljenje opravljeno kar najhitreje.

Ob cepljenju vaših živali morate biti navzoči.

Glede vseh dodatnih vprašanj se lahko obrnete na **lokalno središče za slinavko in parkljevko:**

Naslov središča:

Telefon središča:

Podpis uradne osebe:

PRILOGA 2

OBRAZEC SIP V2

REPUBLIKA
SLOVENIJA

MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO,
GOZDARSTVO IN PREHRANO

VETERINARSKA UPRAVA
REPUBLIKE SLOVENIJE

**Lokalno središče za nadzor bolezn
Oddelek za cepljenje**

**Datum izdaje opreme:
Čas izdaje opreme:
Prejemnik opreme:**

Izdana oprema	Vrnjena oprema
<p>A. PREDMETI ZA VRNITEV: 1 par gumijastih/PVC* škornjev 1 par gamaš 1 PVC/gumijast* površnik 1 zaščitni klobuk 1 par gumijastih rokavic 2 5 cc avtomatska dozatorja s plastičnimi cevkami 1 igla za kri in 2 vbrizgalni igli 1 dodatni valj za avtomatski dozator 1 dodatni komplet za spiranje avtomatskega dozatorja 2 dodatni plastični cevki za igle za kri 2 8-palčni zračni igli za kri 2 6-palčni zračni igli za kri 2 igli za vbrizgavanje 14 g x ½ palca, nerjaveče jeklo 1 posoda za sterilizacijo 12 igel iz nerjavečega jekla 15 g x ¾ palca, Luer 24 igel iz nerjavečega jekla 15 g x ¾ palca z nastavkom (za avtomatske dozatorje) B. PREDMETI ZA ENKRATNO UPORABO škatla rokavic za enkratno uporabo 20 plastičnih nastavkov 20 žiletnih brizgalk za enkratno uporabo x 5 ml, Luer 20 žiletnih brizgalk za enkratno uporabo x 2 ml, Luer 10 100 cc stekleničk za doziranje 2 brizgalki za enkratno uporabo (eno vbrizganje) – 50 cc, Luer (za dajanje cepiva) 7 obarvanih palic za označevanje 27 plastičnih vrečk 24« x 18« in 14« x 12« 125 igel za enkratno uporabo (enkratni odmerek) – 16 g x 2/4« in 18 g x 1«, Luer 1 kartonska škatla za zgoraj navedene predmete 1 kartonska škatla za stekleničke s cepivom 4. OSTALA OPREMA</p>	

Podpis izdajatelja:

Podpis prejemnika:

Opombe:

- Oseba, ki se ji izdajo predmeti za vračanje, je odgovorna za njihovo varnost in jih mora skupaj z neporabljenimi predmeti za enkratno uporabo vrniti v skladišče oddelka za cepljenje ob dokončanju programa cepljenja in/ali odhodu iz središča.
- *Neustrezno opremo v tabeli se črta

PRILOGA 3

OBRAZEC SIP V3

REPUBLIKA
SLOVENIJA

MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO,
GOZDARSTVO IN PREHRANO

VETERINARSKA UPRAVA
REPUBLIKE SLOVENIJE

Lokalno središče za nadzor bolezni:

Oddelek za cepljenje:

Oseba, ki izdaja cepivo:

SLINAVKA IN PARKLJEVKA –

DNEVNA EVIDENCA IZDAJE IN PORABE CEPIVA

TIP CEPIVA*(Uporabite poseben obrazec za vsak tip) Datum:

OSEBA, KI SE JI IZDAJA CEPIVO	IZDANO CEPIVO steklenic	VRNJENO CEPIVO steklenic	PORABLJENO CEPIVO steklenic

Podpis izdajatelja:

PRILOGA 4

OBRAZEC SIP V4

REPUBLIKA
SLOVENIJA

MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO,
GOZDARSTVO IN PREHRANO

VETERINARSKA UPRAVA
REPUBLIKE SLOVENIJE

Lokalno središče za nadzor bolezni:

Oddelek za cepljenje:

SLINAVKA IN PARKLJEVKA –
DNEVNA EVIDENCA SKUPNEGA ŠTEVILA CEPLJENJ

Ime veterinarja, ki cepi:

Datum cepljenja:

Območje	Gospodarstvo - naslov, koda	Število živali na gospodarstvu			Število cepljenih živali na gospodarstvu		
		G	P	O	G	P	O

Podpis:

PRILOGA 5

OBRAZEC SIP V5

REPUBLIKA
SLOVENIJA

MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO,
GOZDARSTVO IN PREHRANO

VETERINARSKA UPRAVA
REPUBLIKE SLOVENIJE

DEL 1

Spodaj podpisani dr.vet.med., pooblaščen v skladu z Zakonom o veterinarstvu, sem danes obiskal gospodarstvo last....., številka gospodarstva....., ki se nahaja na okuženem oziroma ogroženem območju*.

Zaradi preprečevanja širjenja slinavke in parkljevke, sem cepil proti slinavki in parkljevki živali navedene v Delu 2 tega obvestila.

Datum: _____ 20 _____

Podpis

*obkroži ustrezno

DEL 2

5. ŠTEVILO ŽIVALI NA GOSPODARSTVU

- Število govedi:
- Število prašičev:
- Število ovac in koz:
- Število ostalih živali (navedi katere):

6. Število živali na drugi lokaciji (navedi katere):

3.) KLINIČNI PREGLED ŽIVALI

Vrsta živali	Število živali	Število živali, ki kaže klinične znake bolezni	Št. živali, ki ne kaže kliničnih znakov bolezni
Govedo			
Prašiči			
Drobnica			
Ostalo (divjad...)			

4.) ŠTEVILO CEPLJENIH ŽIVALI NA GOSPODARSTVU

- Število govedi:
- Število prašičev:
- Število ovac in koz:

5.) ŠTEVILO NECEPLJENIH ŽIVALI NA GOSPODARSTVU

- Število govedi:
- Število prašičev:
- Število ovac in koz:

7. PORABLJENA IN ZAVRŽENA KOLIČINA CEPIVA NA GOSPODARSTVU

Porabljeno cepivo:

Zavrženo cepivo:

Podpis uradne osebe:

PRILOGA VIII

Navodilo o ukrepih za ugotavljanje, preprečevanje in zatiranje slinavke in parkljevke (brez Priloge 4)

1471., 2808. Navodilo o ukrepih in navodilo o dopolnitvah navodila o ukrepih za ugotavljanje, preprečevanje in zatiranje slinavke in parkljevke (*Aphtae epizooticae*)

Na podlagi sedme in devete alineje 114. člena zakona o veterinarstvu (Uradni list RS, št. 82/94, 21 /95 in 16/96) in četrtega odstavka 99. člena zakona o upravi (Uradni list RS, št. 67/94, 25/95 - odl. US in 29/95) izdaja minister za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano

NAVODILO

o ukrepih za ugotavljanje, preprečevanje in zatiranje slinavke in parkljevke (*Aphtae epizooticae*)

in

NAVODILO

o dopolnitvi navodila o ukrepih ...

1. člen

To navodilo določa ukrepe za ugotavljanje, preprečevanje in zatiranje slinavke in parkljevke (*Aphtae epizooticae*).

Klinični znaki ter najdaljša inkubacijska doba za to bolezen so navedeni v prilogi I tega navodila.

2. člen

Izrazi, uporabljeni v tem navodilu, pomenijo:

- Gospodarstvo je vsak objekt, v katerem so oziroma se vzrejajo živali;
- Vektor bolezni je divji vretenčar ali nevretenčar, ki lahko mehansko oziroma biološko prenaša ali širi povzročitelja določene bolezni;
- Skrbnik živali je pravna ali fizična oseba, ki je imetnik živali ali za njih skrbi;
- Inkubacijska doba je časovno obdobje, ki traja od izpostavljenosti kužnemu agentu do pojava kliničnih znakov;
- Pooblaščen veterinarska organizacija je organizacija, ki je v skladu z določbami zakona o veterinarstvu (ZVet) pristojna za opravljanje določenih veterinarskih dejavnosti;
- Državno središče za nadzor bolezni (v nadaljnjem besedilu: DSNB) je skupina strokovnjakov za vodenje ter nadziranje ukrepov za ugotavljanje, preprečevanje in zatiranje bolezni iz tega navodila, ki jo imenuje minister, pristojen za veterinarstvo;
- Neškodljivo uničenje je postopek v primeru pojava bolezni iz tega navodila, po katerem je potrebno vse živali na gospodarstvu, ki so dovzetne za bolezen, usmrtiti na kraju samem. Poginule in usmrčene živali se odpelje v kafilerijo ali pa, če je mogoče, sežge ali zakopje na kraju samem. Postopek je enak za odpadke in materiale, ki so lahko okuženi. Zakopavanje mora biti dovolj globoko, da se mesojedim živalim prepreči odkopavanje in raznašanje trupel in odpadkov, prav tako pa je treba upoštevati geografske in geološke faktorje zaradi preprečevanja onesnaževanja okolja;
- DDD je dezinfekcija, dezinfekcija in deratizacija.

3. člen

Pooblaščen veterinarska organizacija je ob sumu, da se je pojavila slinavka in parkljevka (v nadaljnjem besedilu: bolezen), dolžna brez odlašanja potrditi ali pa ovreči sum, in o vsakem sumu nemudoma obvestiti Veterinarsko upravo Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: VURS), Veterinarski zavod Slovenije in Veterinarski inštitut Slovenije.

VURS mora nemudoma sklicati člane DSNB, ki vodi in nadzira ukrepe za ugotavljanje, preprečevanje in zatiranje bolezni.

4. člen

Pooblaščen veterinarska organizacija mora takoj po prijavi suma bolezni na sumljivem gospodarstvu v skladu z navodili DSNB:

- odrediti zaporo žarišč okužbe;
- izvesti vsakodnevne klinične preglede parkljarjev;
- odrediti prepoved gibanja živali na gospodarstvu;
- izvesti popis vseh živali na gospodarstvu; živali dovzetnih za bolezen; bolnih ali sumljivih na okužbo ter poginulih živali. Popis živali mora redno ažurirati in vanj vključevati novorojene živali ter živali, ki poginejo v obdobju suma bolezni;
- odrediti prepoved odnašanja in prometa z živili, surovinami in odpadki, krmo ter z drugimi predmeti, s katerimi se lahko prenese bolezen;
- odrediti osamitev živali, dovzetnih za bolezen, oziroma prepoved gibanja za bolezen dovzetnih živali znotraj gospodarstva, pri čemer je treba upoštevati tudi vlogo vektorjev bolezni;
- odrediti prepoved prometa in gibanja živali iz in na sumljivo gospodarstvo;
- odrediti prepoved klanja vseh vrst živali;
- odrediti prepoved razmnoževanja živali;
- odrediti prepoved prometa in gibanja:
- oseb in živali, ki niso dovzetne za bolezen in prevoznih sredstev na ali iz gospodarstva;
- mesa ali živalskih trupel, krme, opreme, odpadkov, iztrebkov, gnoja, gnojnice, gnojevke in vseh ostalih stvari, s katerimi se lahko bolezen prenese;
- odrediti postavitev dezinfekcijskih barier na vhodu na gospodarstvo in v posamezne objekte na sumljivem gospodarstvu;
- odrediti kontumac psov in mačk;
- zagotoviti neškodljivo odstranjevanje trupel poginulih živali;
- izvesti epizootiološko poizvedovanje v skladu s prilogo II tega navodila; .
- odrediti ostale ukrepe za preprečitev širjenja bolezni. Strokovni veterinarski delavec pooblaščen veterinarske organizacije ne sme zapustiti dvorišča sumljivega gospodarstva, do prihoda strokovne skupine za slinavko in parkljevko, ki jo imenuje DSNB.

Ukrepi iz prvega odstavka tega člena se lahko v skladu z navodili DSNB uvedejo tudi na drugih gospodarstvih, za katere se sumi, da so okužena.

Ukrepi iz drugega odstavka ostanejo v veljavi, dokler se sum bolezni uradno ne izključi.

Posebni ukrepi v primeru suma bolezni na klavnici so navedeni v prilogi III tega navodila.

5. člen

Na podlagi ugotovitev strokovne skupine za slinavko in parkljevko na sumljivem gospodarstvu, opravijo strokovni veterinarski delavci pooblaščen veterinarske organizacije epizootiološko poizvedovanje v skladu s prilogo II tega navodila:

- na vseh gospodarstvih, iz katerih so bile v zadnjih 21 dneh nabavljene živali oziroma so prišle v zadnjih 21 dneh v stik z živalmi na sumljivem gospodarstvu in
- na vseh gospodarstvih, katerih imetniki živine in njihovi družinski člani so bili v zadnjih 21 dneh v stiku z živalmi iz sumljivega gospodarstva.

6. člen

Prisotnost bolezni iz tega navodila uradno potrdi ali izključi VURS, na podlagi kliničnih znakov in rezultatov preiskav.

Ne glede na določbe prejšnjega odstavka lahko VURS v primeru epidemije uradno potrdi prisotnost bolezni iz tega navodila zgolj na podlagi kliničnih znakov in/ali rezultatov epizootiološkega poizvedovanja.

7. člen

Ko je bolezen uradno potrjena, mora veterinarski inšpektor z odločbo poleg ukrepov iz 4. člena tega navodila na okuženem gospodarstvu odrediti naslednje ukrepe:

- postavitev table z napisom "VSTOP PREPOVEDAN - SIP" na vhodu na okuženo gospodarstvo;
- usmrnitev in neškodljivo uničenje vseh parkljarjev na okuženem gospodarstvu;

- zapiranje vseh živali v hleve, staje in ograjene prostore;
- prepoved prometa in gibanja živali;
- prepoved odnašanja in prometa z živili, surovinami in odpadki ter krmo in drugimi predmeti, s katerimi se lahko prenese kužna bolezen;
- prepoved klanja in odiranja vseh vrst živali;
- prepoved razmnoževanja vseh vrst živali;
- prepoved vstopa in izstopa vsem osebam iz ali na okuženo gospodarstvo, razen v izjemnih primerih s prepustnico veterinarskega inšpektorja;
- usmrnitev in neškodljivo uničenje potepuških psov in mačk;
- postavitve razkuževalnih barier na vhodu na okuženo gospodarstvo in v posamezne objekte na okuženem gospodarstvu;
- vsakodnevno dezinfekcijo staj, hlevov, dvorišč, pašnikov, odplak in iztrebkov, gnojšč ter gnojničnih jam, napajališč in drugih krajev, na katerih so bile živali, kakor tudi drugih predmetov in naprav, ki so prišli v stik z živalmi, ki se izvaja še dva dni po usmrstitvi zadnje živali. Končno razkužitev opravi pooblaščen veterinarska organizacija tretji dan po usmrstitvi zadnje živali;
- dezinfekcijo oseb, ki so bile v neposrednem ali posrednem stiku s povzročitelji okužbe, kakor tudi stanovanjskih površin in delovne obleke;
- dezinsekcijo in deratizacijo vseh objektov na okuženem gospodarstvu.

Ukrepe iz prejšnjega odstavka lahko odredi tudi za druga gospodarstva, za katera se sumi, da so okužena.

8. člen

Ko je bolezen uradno potrjena, mora veterinarski inšpektor po navodilih DSNB in strokovne skupine z odločbo, določiti meje okuženega območja s polmerom najmanj 3 km in meje ogroženega območja s polmerom najmanj 10 km. Pri tem mora upoštevati geografske, administrativne, ekološke in epizootiološke faktorje glede na bolezen in možen nadzor.

Velikost okuženega in ogroženega področja se lahko tudi spremeni, pri tem pa se mora upoštevati:

- geografski položaj in ekološke faktorje;
- meteorološke pogoje;
- prisotnost, razširjenost in tip vektorjev bolezni;
- rezultate epizootiološkega poizvedovanja;
- rezultate laboratorijskih preiskav;
- uvedene ukrepe.

9. člen

Na okuženem območju veterinarski inšpektor odredi naslednje ukrepe:

- popis vseh gospodarstev z živalmi, dovzetnimi za bolezen; vsakodnevni klinični pregled vseh parkljarjev na okuženem območju in, če je potrebno, tudi odvzem vzorcev za laboratorijske preiskave;
- zapiranje parkljarjev v hleve, staje in ograjene prostore;
- prepoved prevoza parkljarjev s cestnimi prevoznimi sredstvi oziroma zadrževanje teh prevoznih sredstev na okuženem območju;
- prepoved zadrževanja železniških prevoznih sredstev, naloženih s parkljarji na okuženem območju;
- prepoved gonjenja živine na pašo čez okužena območja;
- prepoved prevoza krme in stelje za živino iz okuženega območja;
- postavitve razkuževalnih barier na cestah, ki vodijo iz okuženega območja in drugje, kjer je to potrebno;
- prepoved prevoza ljudi z motornimi vozili po določenih cestah;
- prepoved zadrževanja vozil na okuženem območju;
- pokončanje in neškodljivo uničenje potepuških psov in mačk,
- zapiranje psov in mačk;
- prepoved dogonov, trgov, sejmov, razstav, tekmovanj in drugega zbiranja živali;

- prepoved razmnoževanja živali;
- prepoved uporabe neprekuhanih pomij;
- prepoved prometa parkljarjev, kakor tudi mesa in mesnih proizvodov iz okuženega območja;
- prepoved klanja in odiranja živali, razen klanja v klavnici, ki je na okuženem območju;
- prepoved skladiščenja živil, surovin, odpadkov in krme, pripeljanih iz neokuženega območja;
- prepoved množičnega zbiranja ljudi in omejitev rekreativnih dejavnosti na prostem;
- prepoved lova na okuženem območju;
- prepoved kastracije živine.

Ukrepi na okuženem območju morajo ostati v veljavi vsaj najdaljšo inkubacijsko dobo za bolezen, po tem, ko so bile živali neškodljivo uničene, in je bila opravljena DDD.

Po prenehanju veljavnosti ukrepov na okuženem območju se uvedejo ukrepi, ki veljajo na ogroženem območju.

10. člen

Na ogroženem območju. veterinarski inšpektor odredi naslednje ukrepe:

- klinični pregled vseh parkljarjev vsake tri dni, do devetega dne, nato pa 15. dan zadnji pregled. Če se pri tem pregledu ne ugotovijo znamenja bolezni, dovoli prosto gibanje in skupno pašo živine;
- prepoved prostega gibanja parkljarjev izven dvorišč;
- prepoved prevoza parkljarjev s cestnimi prevoznimi sredstvi oziroma zadrževanje teh prevoznih sredstev na okuženem območju;
- prepoved zadrževanja železniških prevoznih sredstev, naloženih s parkljarji na okuženem območju;
- prepoved gonjenja živine na pašo čez ogrožena območja;
- prepoved prometa z živili, surovinami in odpadki ter krmo, s katerimi se lahko prenese kužna bolezen, če niso termično obdelani tako, da temperatura v sredini doseže najmanj 70oC;
- prepoved množičnega zbiranja ljudi, ki so prišli iz neokuženega območja;
- prepoved prometa parkljarjev, razen za zakol;
- usmrnitev in neškodljivo uničenje potepuških psov in mačk;
- zapiranje psov in mačk;
- prepoved dagonov, trgov, sejmov, razstav, tekmovanj in drugega zbiranja živali;
- prepoved naravnega pripusta. Umetno osemenje je dovoljeno le s semenom živali iz neokuženega območja, ob sprotnem razkuževanju;
- prepoved uporabe neprekuhanih pomij;
- prepoved lova na ogroženem območju;
- prepoved kastracije živine.

Ukrepi na ogroženem območju morajo ostati v veljavi vsaj najdaljšo inkubacijsko dobo za bolezen, po tem, ko so bile živali neškodljivo uničene in je bila opravljena DDD.

11. člen

V nujnih primerih, ko obstaja nevarnost nenadzorovanega širjenja bolezni na širše območje države lahko minister, pristojen za veterinarstvo predpiše zaščitno cepljenje živali.

Na območjih, kjer je bilo opravljeno zaščitno cepljenje živali, veterinarski inšpektor prepove promet s parkljarji za 14 dni od dneva cepljenja, v tem času pa pooblaščen veterinarska organizacija nadzoruje reakcijo cepljenih živali. Cepljene živali je treba trajno označiti po navodilih VURS.

12. člen

Dokler traja bolezen, se na mejnih prehodih Republike Slovenije poostri pregled živine za izvoz. Pregled živine iz prvega odstavka tega člena se sme vršiti samo podnevi.

Živina namenjena za izvoz, ne sme biti iz okuženega ali ogroženega območja.

13. člen

Da se prepreči ponovitev bolezni v gospodarstvu, ki je bilo okuženo, mora veterinarski inšpektor z odločbo odrediti, da se:

- novo nabavljena živina ne sme vhljeviti najmanj 90 dni po prenehanju bolezni;
- hlevski gnoj ne sme voziti na njive in pašnike v poletnem času najmanj 30 dni, v zimskem času pa najmanj 90 dni po prenehanju bolezni;
- zrnata krma se ne sme odnašati 60 dni po prenehanju bolezni.

14. člen

Če se bolezen pojavi na mejnem območju sosednje države, mora veterinarski inšpektor, po posvetovanju z DSNB, v vseh občinah, ki mejijo s to državo, odrediti naslednje ukrepe:

- prepoved dogonov, sejmov, trgov, razstav, tekmovanj in drugega zbiranja živali v pasu 5 km od meje;
- vsi skrbniki parkljarjev morajo pri delu z živino nositi dnevno razkuženo zaščitno obleko, ki je ne smejo odnašati iz gospodarstev;
- osebe, ki imajo opraviti z živino, si morajo redno razkuževati roke ob odhodu iz prostorov, v katerih je živina;
- omejitev vstopa v prostore z živino na posameznem gospodarstvu;
- ločeno vhljevitev novo nabavljene živine od ostalih živali iz tega gospodarstva;
- vsakodnevni pregled vseh živali, dovzetnih za bolezen.

15. člen

Izvedbeni načrt ukrepov v primeru izbruha slinavke in parkljevke je določen v prilogi IV tega navodila.

16. člen

Vsi stroški v zvezi z izvajanjem tega navodila se krijejo iz proračuna Republike Slovenije.

17. člen

Z dnem uveljavitve tega navodila se preneha uporabljati pravilnik o načinu, postopku in ukrepih za zatiranje in izkorenitev slinavke in parkljevke (Uradni list SFRJ, št. 5/70, 32/70 in 40/77).

18. člen

To navodilo začne veljati osmi dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

Št. 323-O1-10/98 in Št. 323-O1-10/98-1

Ljubljana, dne 19. aprila 1999.

Ljubljana, dne 8. julija 1999.

Minister za kmetijstvo,
gozdarstvo in prehrano
Ciril Smrkolj l. r

.Priloga I.

Lista bolezni, za katere veljajo določbe tega navodila

Bolezen	Najdaljša inkubacijska doba	klinični znaki
slinavka in parkljevka	21 dni	<ul style="list-style-type: none"> – pri domačih in divjih parkljarjih se pojavlja slinjenje, – pri svinjah šepavost.

		<p>opazni so mehurji, velikosti pšeničnega zrna do velikosti oreha, včasih tudi večji, ki so napolnjeni z bistro tekočino ter največkrat razporejeni na sluznici jezika in na brezzobem delu dlesni, redkeje pa na trdem in mehkem nebu, na sluznici nozdrvi, nosnih odprtinah, nosnem ogledalu kot tudi na koži med parklji, na kroni parkljev, na koži vimena in mošnje, zelo redko pa tudi na drugih delih kože.</p>
--	--	---

Priloga II.

EPIZOOTIOLOŠKO POIZVEDOVANJE

Pooblaščen veterinarska organizacija:

Strokovni veterinarski delavec:

Bolezen:

Datum postavljenega suma na bolezen:

Datum potrditve bolezn:

Ime in priimek ter naslov skrbnika živali:

Velikost gospodarstva (ha):

Kartografska referenca:

Po navodilu DSNB je bila predpisana zapora gospodarstva dne_____.

Število in kategorizacija živali na gospodarstvu

	hlev 1	hlev 2	hlev 3	dvorišče	pašniki	drugo
biki						
pitanci						
krave						

telice						
teleta						
ovce/ovni						
koze/kozli						
plemenski						
prašiči						
prašiči						
kopitarji						
perutnina						
psi						
mačke						
drugo						

Število in kategorizacija okuženih živali na gospodarstvu

Hlev 1

Vrsta	Dovzetnih	Okuženih	Poginulih	Usmrčenih	Zaklanih

Hlev 2

Vrsta	Dovzetnih	Okuženih	Poginulih	Usmrčenih	Zaklanih

Hlev 3

Vrsta	Dovzetnih	Okuženih	Poginulih	Usmrčenih	Zaklanih

Pašnik

Vrsta	Dovzetnih	Okuženih	Poginulih	Usmrčenih	Zaklanih

Drugo

Vrsta	Dovzetnih	Okuženih	Poginulih	Usmrčenih	Zaklanih

Pri katerih živalih in kdaj so se pojavile prve bolezenske spremembe (opis)	
Vzorci so/niso bili poslani na Veterinarski inštitut Slovenije	
Kdaj in kdo jih je odvezel	
Kdaj in kdo jih je dostavil	
Ali poteka preko gospodarstva javna pot, cesta, avtocesta, potok, reka, ipd.	
(opis)	
Ali se gospodarstvo nahaja ob cesti, reki, železnici, potoku, vodnem zajetju, ipd.	
(opis)	
OSEMENJEVANJE ŽIVALI	

<p>Osemenjevanje</p> <ul style="list-style-type: none"> - katera veterinarska ambulanta - ime in priimek osemenjevalca - izvor semena - kraji, kjer osemenjuje ista oseba - katere vrste živali 	
<p>NARAVNI PRIPUST</p> <ul style="list-style-type: none"> - imena in številke plemenjakov - lastniki plemenjakov - plemenjaki se nahajajo 	
<p>MLEKO</p> <ul style="list-style-type: none"> - dnevna količina - zbiranje (pot) - uporaba mleka (oddaja) - mlečni izdelki 	
<p>VODA</p> <p>Preskrba z vodo za živali, ljudi</p> <p>(opis)</p>	
<p>GNOJ, GNOJNICA IN GNOJEVKA</p> <p>(ustrezno obkroži)</p> <ul style="list-style-type: none"> • način zbiranja (opis) <ol style="list-style-type: none"> 1. gnoj 2. gnojnica 3. gnojevka • način odstranjevanja (kdaj, kam, koliko, kako) <ol style="list-style-type: none"> 1. gnoj 2. gnojnica 3. gnojevka 	
<p>KRMA IN STELJA</p> <ul style="list-style-type: none"> - katera vrsta krme/stelje se uporablja - kje je skladiščena (za vsako vrsto) - kje je bila pridelana - ali je bila pripeljana na okuženo območje v zadnjih ___ dni (čas najdaljše inkubacije za bolezen), pred pojavom prvih kliničnih znakov bolezni - kdaj in koliko - s kakšnim prevoznim sredstvom - od kod - ali se je uporabila (za katere živali) - kje je skladiščena 	
<p>Način odstranjevanja gospodinjskih odpadkov</p> <p>Ali uporabljajo ODPADKE ali OSTANKE HRANE ZA KRMLJENJE?</p> <p>(za katere živali, izvor odpadkov/ostankov, prekuhanje)</p>	

<p>OSEBE, KI OSKRBUJEJO ŽIVALI</p> <p>ime in priimek naslov dela, ki jih je/jih opravlja</p> <p>ime in priimek naslov dela, ki jih je/jih opravlja</p> <p>ime in priimek naslov dela, ki jih je/jih opravlja</p>	
<p>GIBANJE ŽIVALI</p> <p>Prihod</p> <ul style="list-style-type: none"> - datum prevoza - vrsta in število živali, identifikacijska številka živali - številke zdravstvenih spričeval - prevozno sredstvo, voznik prevoznega sredstva - od kod so bile živali prepeljane <p>Odhod</p> <ul style="list-style-type: none"> - datum prevoza - vrsta in število živali, identifikacijska številka živali - številke zdravstvenih spričeval - prevozno sredstvo, voznik prevoznega sredstva - kam so bile živali prepeljane <p>(opis vseh premikov živali v času ____ dni (najdaljša inkubacijska doba za bolezen) pred pojavom prvih kliničnih znakov bolezni)</p>	
<p>GIBANJE LJUDI</p> <p>na gospodarstvo</p> <ul style="list-style-type: none"> - datum - namen obiska - ime in priimek osebe, naslov - stik z živalmi - način prihoda <p>datum</p> <p>namen obiska</p> <p>ime in priimek osebe, naslov</p> <p>stik z živalmi</p> <p>način prihoda</p> <p>datum</p> <p>namen obiska</p> <p>ime in priimek osebe, naslov</p> <p>stik z živalmi</p> <p>način prihoda</p> <p>iz gospodarstva</p> <ul style="list-style-type: none"> - ime osebe 	

<ul style="list-style-type: none"> - obisk sejma, razstave, ...(kje in kdaj) - obisk drugega gospodarstva (katerega in kdaj) - stik z živalmi - način odhoda - ime osebe - obisk sejma, razstave, ...(kje in kdaj) - obisk drugega gospodarstva (katerega in kdaj) - stik z živalmi - način odhoda - ime osebe - obisk sejma, razstave, ...(kje in kdaj) - obisk drugega gospodarstva (katerega in kdaj) - stik z živalmi - način odhoda 	
<p>PREDMETI, ORODJA, STROJI IN NAPRAVE, s katerimi bi se lahko prenesla okužba in so bili:</p> <ul style="list-style-type: none"> - odpeljani/odnešeni - pripeljani/prinešeni <p>(kateri, kdaj, prevozno sredstvo, kam, kdo ...)</p>	
<p>ŽIVILA ŽIVALSKEGA IZVORA, s katerimi bi se lahko prenesla okužba in so bili:</p> <ul style="list-style-type: none"> - odpeljani/odnešeni - pripeljani/prinešeni <p>(kateri, kdaj, prevozno sredstvo, kam, kdo ...)</p>	
<p>VEKTORJI BOLEZNI (glodalci, divje živali, ...) opis</p>	
<p>DERATIZACIJA (kdaj je bila zadnja, kdo in s kakšnim sredstvom jo je opravil)</p>	
<p>SMETIŠČA, ki se nahajajo v bližini (kraj, oddaljenost, ...)</p>	
<p>PODATKI O DRUGIH GOSPODARSTVIH, KI SO LAST ISTEGA LASTNIKA (naslov, število in vrsta živali, oddaljenost, kdo oskrbuje živali, ...)</p>	
<p>MEJNA GOSPODARSTVA (naslovi)</p>	
<p>VZREJNA, OSEMENJEVALNA SREDIŠČA V BLIŽINI OKUŽENEGA GOSPODARSTVA</p>	
<p>V BLIŽINI GOSPODARSTVA JE: klavnica, mlekarna, predelovalni obrat, večja reja drugih živali, obora za divje živali, mrhovišča, drugo .... (naslovi in opis)</p>	
<p>SKICA GOSPODARSTVA IN RAZPOREDITEV ŽIVALI</p>	

Datum:
žig

Podpis in

Ura:

strokovnega veterinarskega delavca

Priloga III.

Ukrepi v primeru suma bolezni na klavnici

Če se na bolezen posumi na klavnici, je strokovni veterinarski delavec pooblaščen veterinarske organizacije dolžan nemudoma obvestiti VURS, VIS in do prihoda strokovne skupine s pisnim strokovnim navodilom določiti naslednje ukrepe:

- prepoved izstopa vsem osebam in živalim, ki se trenutno nahajajo na klavnici,
- prepoved vstopa na klavnico vsem nepooblaščenim osebam in vsem živalim,
- prepoved prometa z živili, surovinami in odpadki, krmo ter z drugimi predmeti, s katerimi se lahko prenese kužna bolezen in
- DDD.

**PREDLOGI PROGRAMOV CEPLJENJA
PERUTNINE IN PTIC PROTI
AVIARNI INFLUENCI V
REPUBLIKI SLOVENIJI
IN OCENA DEJAVNIKOV TVEGANJA**

**PREDLOGI PROGRAMOV CEPLJENJA
PERUTNINE IN PTIC PROTI
AVIARNI INFLUENCI V
REPUBLIKI SLOVENIJI
IN OCENA DEJAVNIKOV TVEGANJA**

Študija je bila pripravljena po naročilu MKGP – VURS z dne 23.2.2006

**Predloge programov cepljenja perutninein ptic proti AI v
Republiki Sloveniji in oceno dejavnikov tveganja
so pripravili:**

Prof.dr. Milan Pogačnik (vodja skupine), predstojnik Inštituta za patologijo, sodno in upravno
veterinarstvo, Veterinarska fakulteta

Doc.dr. Olga Zorman Rojs, dr.vet.med., predstojnica inštituta
za zdravstveno varstvo perutnine, Veterinarska fakulteta

Tomi Rumpf, dr.vet.med., predsednik Sekcije zasebnih veterinarjev pri Veterinarski zbornici

Doc.dr. Jelka Zabavnik Piano, dr.vet.med., predstojnica NVI, Veterinarska fakulteta

Asist. Ana Zebič, dr.vet.med., Inštitut za patologijo, sodno in upravno veterinarstvo,
Veterinarska fakulteta

Miro Albreht, dr.vet.med., direktor veterinarske ambulante Kras Pivka

Prof.dr. Andrej Bidovec, dr.vet.med., predstojnik inštituta
za zdravstveno varstvo in gojitev divjadi, rib in čebel, Veterinarska fakulteta

Doc.dr. Alenka Dovč, Inštitut za zdravstveno varstvo perutnine, Veterinarska fakulteta

Dr. Roman Glaser, dr.vet.med., predsednik uprave in generalni direktor, Perutnina Ptuj d.d.

Prof.dr. Jože Grom, dr.vet.med., Inštitut za mikrobiologijo in parazitologijo, Veterinarska fakulteta

Mag. Aleksandra Hari, dr.vet.med., Sektor za zdravstveno varstvo in zaščito živali VURS

Mag. Breda Hrovatin, dr.vet.med., vodja Sektorja za zdravstveno varstvo in zaščito živali VURS

Mag. Rahela Juršič Cizerl, dr.vet.med., direktorica Veterinarske ambulante PP

Tomaž Kovačič, dr.vet.med., Veterinarska ambulanta Panvita – Agromerkur

Janez Poje, dr.vet.med., direktor Veterinarske ambulante JATA – Emona d.d.

LJUBLJANA, 15.3.2006

KAZALO

1.	UVOD	6
2.	OCENA TVEGANJA – EVALVACIJA BIOLOŠKIH IN EKONOMSKIH POSLEDIC VNOSA ALI RAZŠIRITVE POVZROČITELJA	8
2.1	Dejavniki tveganja.....	8
2.1.1	Antigenska spremenljivost virusa	8
2.1.2	Občutljivost virusa na razkužila, obstojnost v zunanjem okolju.....	9
2.1.3	Intenzivna reja	9
2.1.2	Ekološke reje	24
2.1.3	Kmečke reje.....	28
2.1.4	Živalski vrtovi	31
2.1.5	Zoo-trgovine.....	36
2.1.6	Ljubiteljske reje (okrasna perutnina, tekmovalni in razstavnici golobi, sobne ptice (papige, kanarčki, ptice eksoti, prostoživeče ptice) in ujede).....	38
2.1.7	Reje nojev	43
3.	PRISOTNOST IN ŠIRJENJE INFEKCIJE.....	46
3.1	Prisotnost in razširjenost boleznih v državi in njeni okolici	46
3.2	Pogoji in poti širjenja infekcije	47
3.3	Ocena posledic infekcije	47
4.	NAČIN OMEJEVANJA TVEGANJA	55
4.1	Ocena dosedanjih ukrepov (preventivni, karantenski, transportni).....	55
4.2	Ocena dejavnikov tveganja in njihov vpliv na stopnjo tveganja pojava AI pri perutnini in pticah v RS.....	58
4.3	Drugi možni načini zmanjševanja tveganja glede na nevarnost okužbe, nevarnosti pojava in širjenja okužbe in ohranitev nujnega obsega proizvodnje.....	59
5.	CEPLJENJE	60
5.1.1	Dosedanja uporaba cepljenja proti AI	60
5.1.2	Faktorji, ki jih s cepljenjem dosežemo	60
5.1.3	Cepiva.....	60
5.1.4	Diva sistem (ang. Differentiating Infected from Vaccinated Animals – sistem razlikovanja naravno okuženih od cepljenih živali)	61
5.1.5	Prednosti cepljenja	61
5.2	Cepljenje kot preventivni ukrep	62
5.2.1	Strategija cepljenja v nujnih primerih	63
5.2.2	Monitoring v področju cepljenja	68
5.2.3	Potrditev terenskega virusa v cepljeni jati.....	68
6.	STROŠKI (OCENA).....	68
6.1	Izhodišča za izračun stroškov cepljenja in nadzora	68
6.1.1	Stroški cepljenja v kmečkih rejah	68
6.1.2	Stroški cepljenja v intenzivnih rejah	69
6.1.3	Stroški nadzora	69
6.2	Stroški cepljenja v kmečkih rejah	70
6.3	Ekološke reje	72
6.4	Organizirana proizvodnja	72
6.4.1	Matične jate	72
6.4.2	Brojlerji	73
6.4.3	Kokoši nesnice	73
6.4.4	Purani	73
7.	UGOTOVITVE IN PRIPOROČILA	74

7.1	Vpliv posameznih dejavnikov tveganja na kategorijo reje in vrsto živali	75
7.2	Načrt preventivnega cepljenja po prioritetah	77
7.2.1	Načrt cepljenja perutnine in ptic v ZOO Ljubljana	77
7.2.2	Načrt cepljenja ptice ujed v ujetništvu, ki se uporabljajo za delo	77
7.2.3	Načrt cepljenja nojev	78
7.2.4	Načrt cepljenja v ekoloških rejah perutnine	78
7.3	STRATEGIJA CEPLJENJA V NUJNIH PRIMERIH izbruha LPAI ali HPAI pri perutnini ali pticah v ujetništvu	79
7.3.1	Področje, obseg in sistem cepljenja ter sistem učinkovitosti cepljenja po vrstah in kategorijah živali	79
8.	LITERATURA	81
Priloga 1	Seznam matičnih jat	83
Priloga 2	Seznam rejcev konzumnih nesnic	88
Priloga 3	Seznam - rejci brojlerjev	95
Priloga 4	Seznam rejcev puranov	110
Priloga 5	Ekološke reje perutnine	113
Priloga 6	Reje nojev	139

1. UVOD

Vse do zadnjega desetletja so bili pojavi aviarne influence (AI) v svetu dokaj redki. Podatki o izbruhih AI kažejo, da je bilo v štiridesetletnem obdobju od leta 1959 do 1999 v svetovnem merilu zabeleženih le 18 izbruhov te bolezni. Po letu 1999 se je situacija povsem spremenila. Bolezen je v zadnjih petih letih, vključujoč tudi še vedno trajajočo epidemijo, ki se je razširila vse do Evrope, zajela kar 200 milijonov perutnine in drugih vrst ptic. Nekateri izbruhi so sicer minili brez večjih posledic, drugi, kot na primer pojav AI v Italiji v letih 1999 – 2000, na Nizozemskem leta 2003, v Kanadi leta 2004 in sedanja epizootija H5N1 pa so privedli do obsežnih, včasih celo uničujočih, ekonomskih posledic v gospodarstvu. To dejstvo je privedlo do resnega razmišljanja o možnostih uporabe cepiv v preventivi širjenja okužb z virusi AI, za kar obstaja tudi zakonska podlaga v direktivi 2005/94/EC.

Viruse influence uvrščamo v družino *Orthomyxoviridae*. To so virusi RNA, velikosti od 80 do 120 nm z značilnimi izrastki na ovojnici. Glede na antigenske različnosti, ki jih določajo virusne beljakovine, so virusi razvrščeni v tipe A, B, C. Tipa B in C sta najpogosteje ugotovljena pri ljudeh, tip A pa pri ljudeh, prašičih in konjih, morskih sesalcih, kožuharjih in pri pticah. Podtipe virusa influence A določata površinska antigena hemaglutinin (H) in nevroaminidaza (N). Do sedaj je poznanih 16 podtipov H in 9 N podtipov, ki se pojavljajo v kombinaciji.

Filogenetske študije virusov influence A so pripeljale do hipoteze, da verjetno vsi sesalski virusi izhajajo iz ptičjih. Dejstvo je, da so prav vse podtipe virusov influence A potrdili pri pticah, nasprotno pa pri drugih vrstah živali najdemo le določene podtipe teh virusov.

Patogenost virusov influence je izredno spremenljiva in jo je težko predvideti. Kakšna bo posledica okužbe, je odvisno od podtipa virusa in njegove patogenosti ter od vrste gostitelja in njegove imunosti. Raziskave so pokazale, da je patogenost virusov influence vezana na mesto cepljenja virusnega proteina hemaglutinina, ki ga sprožijo encimi celice gostiteljice in tako omogočijo, da je virus sploh sposoben okužbe. Pri vseh virusih z nizko patogenostjo je cepljenje sproženo z encimi, ki so prisotni le v dihalih ali prebavilih. Nasprotno pa sprožijo cepljenje hemaglutinina zelo virulentnih virusov proteaze, ki so prisotne v celicah vseh vitalnih organih in tkiv, kar privede do sistemske okužbe. Tako pri perutnini govorimo o visoko patogeni aviarni influenci (angl. highly pathogenic avian influenza - HPAI) ali nizko patogeni aviarni influenci (angl. low pathogenic avian influenza – LPAI). V vseh primerih izbruhov HPAI pri perutnini so bili izolirani virusi podtipa H7 ali H5, zato ta dva podtipa veljata za povzročitelja HPAI. Ob tem pa je potrebno omeniti, da so tudi med virusi teh podtipov pogoste razlike v patogenosti. Pogosto se namreč zgodi, da se patogenost virusa v času epidemije spremeni.

Virusi influence A lahko povzročijo obolenja pri množici različnih vrst ptic. Najpogosteje so okužene prostoživeče vodne ptice kot so race, gosi, čigre, labodi, galebi, za okužbo pa je zelo dovzetna tudi vsa domača perutnina, fazani, prepelice, noji in emuji. Aviarni virusi influence povzročajo obolenja tudi pri različnih vrstah sesalcev. Pri prašičih povzročajo obolenja najpogosteje virusi podtipov H1N1, H1N2 in H3N2, ki jih najdemo tudi pri ljudeh, pri konjih pa H7N7 in H3N8. Pri morskih sesalcih - tujlnjih in kitih so bili izolirani virusi H1N3, H3N3, H4N5, H7N7 in H13 N2, pri minkih pa H10N7.

Virusi **AI H5N1** so bili potrjeni pri sobnih pticah, labodih, flamingu, pticah roparicah, vranah, grlici, golobih in domači perutnini. Zdi se, da je krog možnih gostiteljev virusa aviarne influence izjemno širok. Z intenzivnejšimi preiskavami, ki se opravljajo v zadnjih dveh letih zaradi epidemije virusa H5N1, se je in verjetno se še bo število različnih vrst ptic, pri katerih so bili virusi influence potrjeni, povečalo. Podtip AIV H5N1 je bil potrjen tudi pri divjih

mačkah, tigrin in gepardih, prašičih, serološke preiskave so potrdile specifična protitelesa tudi pri psih in domačih mačkah.

Nova direktiva o AI, ki je sprejel Svet EU v decembru 2005, dovoljuje članicam, da poleg nujnega cepljenja, ki je bila predpisana že z dosedanjo zakonodajo, izvajajo tudi preventivno cepljenje proti AI. Program cepljenja mora temeljiti na oceni tveganja, ki jo pripravijo pristojni organi oblasti in zahteva temeljit nadzor nad cepljenimi pticami. Pristojni organi oblasti morajo pripravljati plan cepljenja posredovati v odobritev Komisiji. V nujnih primerih lahko država članica prične z izvajanjem programa cepljenja pred potrditvijo Komisije. V tem primeru mora država članica zagotoviti popolno prepoved premikanja perutnine, njenih proizvodov in drugih ptic v ujetništvu iz področja cepljenja in dokazati, da cepljenje ne bo imelo negativnih posledic za kontrolo bolezni.

Cepljenje znižuje tveganje, da bi se cepljena perutnina in ptice okužile z virusom AI ter zmanjšuje možnost vnosa virusa v cepljene reje, oziroma mora biti količina virusa pri cepljenih živalih višja, da izzove bolezen. Prav tako cepljenje zmanjšuje izločanje virusa v okolje, kar pomeni zmanjšano tveganje za širjenje bolezni. V cepljenih jatah je torej možnost izbruha bolezni manjša kot pri necepljenih. V kolikor se bolezen pojavi, se širi počasneje, pogin pri okuženih živalih je nižji.

Zavedati se moramo tudi, da cepljenje živali ne zaščiti 100% pred AI in da se cepljene živali še vedno lahko okužijo z virusom, kar je odvisno od dejavnikov kot je npr. stopnja izpostavljenosti virusu. Poleg tega lahko prikrije pojav bolezni, kar poveča tveganje za širjenje bolezni. V kolikor ni poskrbljeno za ustrezen nadzor, lahko virus AI kroži v cepljenih jatah. Temeljiti nadzor in spremljajoči ukrepi, ki se morajo izvajati v cepljenih jatah v skladu z zakonodajo evropske skupnosti predstavljajo velik strošek v programu cepljenja.

VSEBINA ŠTUDIJE

Študija ocenjuje dejavnike tveganja kot izhodišče za pripravo programov cepljenja perutnine in ptic proti AI v Republiki Sloveniji (RS) in je sestavljena iz ocene bioloških in ekonomskih posledic vnosa in možnosti razširitve povzročitelja. Upoštevanih je 19 dejavnikov tveganja. Upoštevani so naslednji dejavniki tveganja: antigenska spremenljivost virusa, občutljivost virusa na razkužila in njegova obstojnost v okolju, gostota po področjih, vrstah in kategorijah perutnine in možnosti prenosa preko stika z divjimi pticami, glodavci ali drugimi živalskimi vrstami, izvor krme in živali, imunski status živali, lokacija drugih rej perutnine, zootehnični pogoji reje, biološka varnost, premiki na in iz gospodarstva (npr. premiki živali in njihovih proizvodov, idr), odvozi trupel, vpliv gibanja ljudi, stopnja izobrazbe imetnikov živali in prodaja na domu.

Predstavljene so predvidene aktivnosti v programih cepljenja, izvedba cepljenja, sistem nadzora, strategija cepljenja v preventivne in nujne namene in nadzor učinkovitosti cepljenja. Izdelana je navzkrižna primerjava vpliva posameznih dejavnikov tveganja na različne vrste reje domače perutnine kakor tudi na druge ptice, ki se nahajajo npr. v živalskih vrtovih, ZOO trgovinah, ljubiteljskih rejah. Ocenjena je stopnja tveganja za vsako posamezno skupino reje perutnine, kar bo služilo pristojnemu organu oblasti za odločanje o uvedbi cepljenja. Kategorije tveganja so naslednje: 0= brez tveganja; N= nizko tveganje; S= srednje tveganje; V= visoko tveganje.

Ocenjena je tudi trenutna vrednost perutnine v intenzivnih in kmečkih rejah in ocena stroškov izvedbe cepljenja in nadzora za posamezne kategorije perutnine ter sisteme rej na osnovi razpoložljivih podatkov o vrstah rej in številu živali v posameznih rejah in posameznih področjih.

2. OCENA TVEGANJA – EVALVACIJA BIOLOŠKIH IN EKONOMSKIH POSLEDIC VNOSA ALI RAZŠIRITVE POVZROČITELJA

2.1 Dejavniki tveganja

Za izdelavo ocene tveganja je potrebno pripraviti pregled dejavnikov tveganja in oceniti stopnjo vpliva na možnost pojave AI v določenem sistemu reje in vrsti perutnine in ptic. Najpomembnejši dejavniki tveganja so:

- Antigenska spremenljivost virusa
- Občutljivost virusa na razkužila, obstojnost v zunanjem okolju
- Gostota perutnine in ptic po področjih
- Gostota perutnine po kategorijah (matične jate, nesnice, brojlerji)
- Gostota perutnine in ptic po vrstah (kokoši, purani, ...)
- Stiki z divjimi pticami (možnost prenosa okužbe)
- Stiki z glodavci
- Stiki perutnine in ptic z drugimi živalskimi vrstami (npr. prašiči, mačke)
- Izvor krme
- Izvor živali
- Imunski status živali
- Lokacija drugih rej perutnine
- Zootehnični pogoji reje (mikro in makroklimatski pogoji)
- Razkuževanje objektov, opreme in oseb
- Premiki na in iz gospodarstva
- Odvoz trupel
- Gibanje oseb (veterinarji, inšpektorji, drugi)
- Stopnja izobrazbe imetnikov živali
- Prodaja na domu

Kategorije tveganja so naslednje: 0= brez tveganja; N= nizko tveganje; S= srednje tveganje; V= visoko tveganje.

Vseh ocenjenih dejavnikov je 19 od tega sta antigenska spremenljivost virusa in občutljivost virusa na razkužila, obstojnost v zunanjem okolju, splošna in nista vezana na kategorijo živali in sistem reje. Ostali dejavniki so odvisni od teh dveh parametrov in zaradi tega je ocena tveganja za vsako kategorijo živali in sistem reje posebej.

2.1.1 Antigenska spremenljivost virusa

Ena od značilnosti virusov influence je pogostost antigenih sprememb. Mutacije, ki spremenijo gensko sestavo virusa, nastanejo med procesom namnoževanja virusa. Antigenski zasuk lahko nastopi kot mutacija kateregakoli gena, vendar gre običajno za točkovne mutacije genov, ki kodirajo površinske antigene. Večje antigenske spremembe – antigenski premik ali prerazporeditev nastanejo v primeru, kadar gre za istočasno infekcijo celice z dvema različnima virusoma influence in pride do izmenjave njunega genskega materiala. Ta mehanizem daje razlago za nastanek novih antigenih kombinacij virusov. Pojavi novih

virusov so vedno povzročili hude epidemije grip pri ljudeh, ki so se bliskovito širile in zahtevale milijone človeških žrtev. Patogenost virusov se spreminja, kar je posledica mutacij.

2.1.2 Občutljivost virusa na razkužila, obstojnost v zunanem okolju

Zaradi ovojnice so AIV občutljivi za vsa lipidna topila, detergente, formalin, beta – propionlaktone, amonijeve ione, eter in druga razkužila. Občutljivi so na višjo temperaturo in stabilni v območju pH od 5,5 do 8. Pri 4 °C so infektivni več tednov, pri 20 °C sedem dni. Razmere v okolju imajo velik vpliv na obstojnost virusa. Visoka relativna vlaga in nizka temperatura podaljšujejo njegovo obstojnost. V iztrebkih je virus obstojen 35 dni pri temperaturi + 4 °C, v prahu 14 dni, v stoječih vodah pri 0 °C več kot 30 dni in na temperaturi +22 °C do 4 dni. V truplih poginulih živali na sobni temperaturi ohranja aktivnost še 5 dni.

2.1.3 Intenzivna reja

Intenzivne reje perutnine so matične jate lahkih in težkih hibridov, konzumne nesnice, piščanci brojlerji in purani in matične jate fazanov.

Matične jate imajo drugačne zootehnične pogoje kot ostale kategorije. Gostota naseljenosti objektov na površino in gostota živali v objektu je pri različnih kategorijah različna (nesnice 4,7/m², brojlerji 16/m², matične jate 2,5/m²).

2.1.3.1 MATIČNE JATE LAHKIH IN TEŽKIH HIBRIDOV

Dejavnik tveganja	Kategorija tveganja
Gostota po področjih	V
Gostota po kategorijah	V
Gostota po vrstah	O
Stiki z divjimi pticami (možnost prenosa okužbe)	N
Stiki z glodavci	N
Stiki perutnine z drugimi živalskimi vrstami (npr. prašiči)	O
Izvor krme	N
Izvor živali	O
Imunski status živali	N
Lokacija drugih rej perutnine	V
Zootehnični pogoji reje (mikro in makroklimatski pogoji)	N
Razkuževanje prostorov, opreme in oseb	N
Prevozi na in iz gospodarstva	N
Odvoz trupel	S
Vpliv ljudi (veterinarji, inšpektorji, drugi)	N
Stopnja izobrazbe imetnikov živali	N
Prodaja na domu	N

Kategorije tveganja so naslednje: 0= brez tveganja; N= nizko tveganje; S= srednje tveganje; V= visoko tveganje.

Obrazložitev posameznih dejavnikov tveganja

Gostota po področjih in kategorijah

Gostota po področjih je razvidna iz karte - matične jate. Prikazana je razporeditev in lokacija proizvodnih objektov štirih največjih proizvajalcev perutnine v intenzivni vzreji (Perutnina Ptuj, JATA Emona, Panvita Agromerkur in Pivka), ter lokacije reje matičnih jat fazanov. Število rej je natančno vodeno in vse reje so registrirane. Za navedene reje se vodi natančna evidenca na VURS z naslovom lokacije reje in številom živali v objektu.

Gostota je razvidna iz mape –matične jate. Seznam farm matičnih jat je v Prilogi 1.

matične jate

Gostota na posamezni farmi je dokaj visoka. Matične jate so najdražje in predstavljajo največje tveganje, zato je nujno, da za njih najbolj poskrbimo.

Perunina Ptuj

Naselitvena gostota matičnih jat je pri PP največja (Kidričevo, Sela) v bližini brojlerskih rej. Za intenzivne reje so podatki znani in je kapaciteta tega teritorija (3 km) je 186.000 živali. Vsi objekti niso hkrati polni. Kapaciteta matične jate v Stojncih in Mali vasi je 24.000 živali v turnusu. Farmi sta blizu, vendar le malo časa polni obe hkrati. V 3 km pasu je kapaciteta intenzivnih brojlerskih farm 111.000 živali. Podatkov o drugi perutnini ni.

Farma Kidričevo, Sela in Trnovec so oddaljene morda 200 m zračne linije.

Farme Formin, Mala vas in Stojnci so oddaljene druga od druge morda 500 m zračne linije.

Jata Emona, Panvita Agromerkur, Pivka

Lokacije farm so razvidne iz mape – matične jate.

Gostota po vrstah

Perutnina Ptuj

V neposredni bližini ni drugih večjih perutninskih farm razen pri farmi Kidričevo, kjer so v vasi Njiverce objekti intenzivne brojlerske reje (kooperanti PP), so pa manjše domače reje, katerih število ni znano.

Stiki z divjimi pticami

Stika z divjimi pticami ni, ker so živali v zaprtih objektih z vodeno klimo.

Stiki z glodavci

Na farmah se opravlja redna deratizacija. Opravlja jo pooblaščen registrirana organizacija. Vodijo se vse potrebne evidence. Stik je možen, vendar je ta možnost minimalna.

Stiki z drugimi živalskimi vrstami

Stiki z drugimi živalskimi vrstami niso možni.

Izvor krme

Vsa krma je pripravljena v mešalnici, v zaprtem sistemu. Mešalnice so v lasti PP. Vse surovine so kontroliranega porekla in pod kontrolo VURS-a. Vsa krma je briketirana to pomeni, da je termično obdelana na 75°C.

Izvor živali

Vse živali so uvožene iz Škotske od znanega dobavitelja Ross. Poreklo je kontrolirano in pod internim nadzorom proizvajalca.

Imunski status živali

Imunski status živali je znan in kontroliran. Seveda so pripravljene in opravljene imunoprofilaktični programi, ki se preverjajo. Programi so potrjeni s strani Veterinarske fakultete Inštituta za zdravstveno varstvo perutnine. Rezultati seroloških preiskav kažejo, da so živali dobro zaščitene proti boleznim, ki jih cepimo.

Vsa cepiva so od znanih proizvajalcev.

Lokacije drugih rej perutnine

V naseljih kjer se nahajajo farme matičnih jat je tudi druga perutnina, vendar število in izvor živali ter nadzor nad njo ni znan..

Zootehnični pogoji

Zootehnični pogoji so dobri. Objekti so strogo zaprti z vodeno klimo, mnogi objekti so tudi opremljeni z napravami za hlajenje. Farme so ograjene, vhodi so zaklenjeni. Vsi obiski so vpisani v evidenčno knjigo. Vsi obiskovalci so zavezani strogemu Veterinarsko sanitarnemu redu (preobuvanje, preoblačenje, ponekod celo obvezno tuširanje).

Biološka varnost

Na vstopih na farme so dezobariere za prevozna sredstva in ljudi. Pri vstopih v objekte so ponovno nameščena dezobariere. Po končani vzreji se z objektov odstrani gnoj. Hlev in oprema se mehanično očisti nato opere z vročo vodo pod pritiskom in razkuži z razkužilom, ki ga določi dobavitelj perutnine. Po razkuževanju se vzamejo brisi za kontrolo skupnega števila bakterij in salmonelle. Če brisi odstopajo od normativov, se postopek pranja in razkuževanje ponovi.

Vsi obiskovalci se morajo podrediti Veterinarsko sanitarnemu redu na farmi.

Prevozi na in iz gospodarstva

Vsi prevozi so vodeni tako, da so racionalni. Vsa vozila zapeljejo v dezobariero. Osebe se preobleče in preobuje. O prevozih se vodi evidenca in morajo biti najavljeni. Prevozna sredstva so predhodno oprana in razkužena v pralnici, kjer se tudi vodi evidenca.

Odvoz trupel

Poginule živali se hranijo v zamrzovalnih skrinjah v plastičnih vrečah. Ko se napolnijo, se pokliče pristojno VHS službo s katero se dogovori odvoz. Zamrznjene živali se pripelje do ograje tako, da kamion VHS službe ne vstopa na farmo.

Vpliv ljudi

O obisku veterinarjev in drugih obiskovalcev se vodi evidenca. Teži se k temu, da je vseh obiskovalcev čim manj. Vsi pa morajo spoštovati veterinarsko sanitarni red (preobuvanje, preoblačenje, tuširanje, omejeno gibanje...).

Stopnja izobrazbe imetnikov živali

Najemniki matičnih farm imajo primerno srednješolsko ali fakultetno izobrazbo kmetijske smeri. Imajo pa večkrat letno še dodatna izobraževanja iz področja perutninarstva.

Prodaja na domu

Tovrstne prodaje ni.

2.1.3.2 KONZUMNE NESNICE

Dejavnik tveganja	Kategorija tveganja
Gostota po področjih	V
Gostota po kategorijah (matične jate, nesnice, brojlerji)	V
Gostota po vrstah (kokoši, purani)	O
Stiki z divjimi pticami (možnost prenosa okužbe)	N
Stiki z glodavci	N
Stiki perutnine z drugimi živalskimi vrstami (npr. prašiči)	O
Izvor krme	N
Izvor živali	O

Imunski status živali	N
Lokacija drugih rej perutnine	V
Zootehnični pogoji reje (mikro in makroklimatski pogoji)	N
Razkuževanje prostorov, opreme in oseb	N
Prevozi na in iz gospodarstva	N
Odvoz trupel	S
Vpliv ljudi (veterinarji, inšpektorji, drugi)	N
Stopnja izobrazbe imetnikov živali	N
Prodaja na domu	N

Kategorije tveganja so naslednje: 0= brez tveganja; N= nizko tveganje; S= srednje tveganje; V= visoko tveganje.

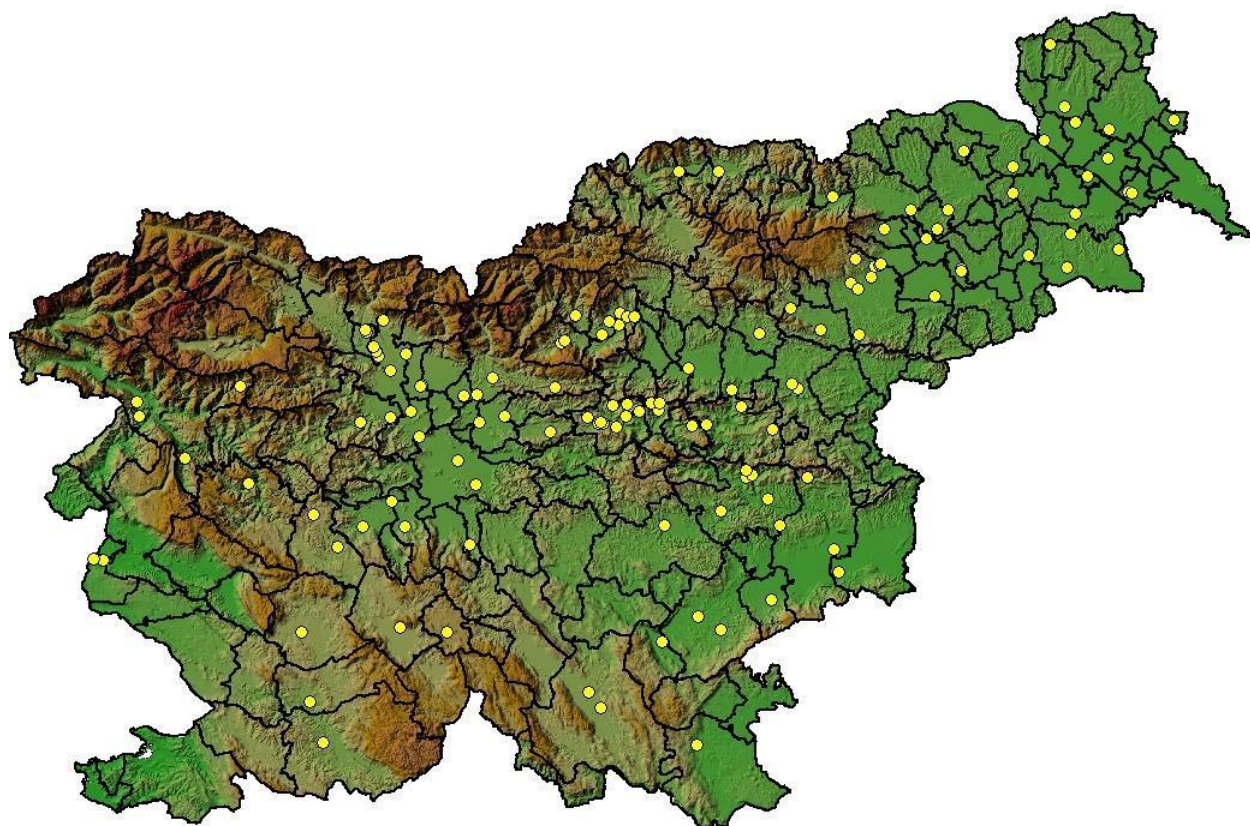
Gostota po področjih

Republika Slovenija oz. VURS razpolaga s podatki glede gostote in števila konzumnih nesnic v intenzivni proizvodnji, saj so vse te reje registrirane. Vse te reje izvajajo tudi zakonsko predpisan redni nadzor in so pod rednim veterinarskim nadzorom.

Ocena je, da je gostota teh rej enakomerno porazdeljena po celi Sloveniji, s tem da so številčno večje reje koncentrirane na področje okolice Ljubljane (Kamnik, Vrhnika) Laškega, Mozirja, Šentjurja, Bučečevcov in okolica Krškega.

Razporeditev je razvidna iz mape – konzumne nesnice. Seznam rejcev je v Prilogi 2.

Konzumne nesnice

Stiki z divjimi pticami in drugimi živalmi

Zaradi zaprtosti objektov intenzivne reje konzumnih nesnic je stik z divjimi pticami praktično onemogočen. Enako velja tudi za stik z ostalo perutnino in druge živali, saj je večina farm ograjenih in pod stalnim nadzorom.

Stik z glodavci

Glede na dejstvo, da se v vseh objektih za intenzivno rejo konzumnih nesnic izvaja redna deratizacija je stik z glodavci močno zmanjšan, vendar še vedno mogoč.

Izvor krme

Vsa krma za intenzivno rejo konzumnih nesnic se pripravlja v mešalnicah, ki so pod redno kontrolo. V večini primerov je ta krma tudi toplotno obdelana, kar močno zmanjšuje tveganje kakršnekoli okužbe. Seveda pa obstaja določena potencialna možnost za okužbo s krmo.

Izvor živali

V intenzivni reji konzumnih nesnic je izvor živali znan. To pomeni, da so starši nesnic, valilnice, kjer se te nesnice izvalijo in farme za vrejo in proizvodnjo pod stalno veterinarsko kontrolo. Zato izvor živali ne predstavlja faktor tveganja.

Imunski status

Nesnice v intenzivni proizvodnji so v času vzreje cepljene po točno določenem programu imunoprofilakse, ki je prilagojen epizootiološki situaciji v Sloveniji. Imunost živali oz. titer protiteles, ustvarjen s temi cepljenji se redno kontrolira z ustreznimi testiranjmi.

Nesnice, tako kot tudi vsa ostala domača perutnina, so kljub vsemu močno občutljive oz. dovzetne za viruse AI.

Lokacija drugih rej perutnine

Kmečke oz. proste reje perutnine, ki se nahajajo v bližini farm intenzivnih rej kokoši nesnic in ostalih intenzivnih rej, predstavljajo zaradi načina reje veliko nevarnost kot vir okužbe z virusom AI.

Zootehnični pogoji

Vzreja in proizvodnja v intenzivni reji konzumnih nesnic poteka pod strogimi veterinarsko sanitarnimi pogoji. To pomeni ograjene, izolirane farme z urejenimi dezbarierami, obveznim preoblačenjem in preobuvanjem, razkuževanjem rok vseh zaposlenih in obiskovalcev. Objekti na farmi, ki se izpraznijo ob koncu proizvodnega ciklusa, se po koncu proizvodnje očistijo in razkužijo, kar se redno preverja z brisi.

Prevozi na farme

Vsi prevozi na farme so predhodno najavljeni, s tem da je vstop na farmo mogoč samo preko ustrezne dezbariere s tem, da vozniki praviloma ne izstopajo iz vozil. Opravljajo se samo

nujni prevozi za dovoz krme, odvoz jajc in servisne dejavnosti. Vendar tudi ti prevozi predstavljajo določeno potencialno nevarnost za prenos virusa AI na farmske živali.

Odvoz trupel

VHS služba pobira trupla poginulih nesnic tako, da nima vstopa na samo farmo. Shrambe za pogin živali so izven ograje farme. Zaradi svoje dejavnosti je VHS sigurno določen dejavnik tveganja.

Stiki z ljudmi

Ob upoštevanju vseh predpisanih veterinarsko sanitarnih ukrepov stiki z ljudmi ne bi smeli predstavljati faktorja tveganja.

Stopnja izobrazbe perutnarjev oz. oskrbnikov živali

Perutnarji, ki oskrbujejo konzumne nesnice so poučeni o osnovnih veterinarsko sanitarnih ukrepih, ki se ji morajo držati pri svojem delu. Prav tako morajo ob nastopu zaposlitve podpisati izjavo, da doma nimajo perutnine. V primeru kršitve so takoj ob zaposlitev.

Prodaja na domu

Možnost vnosa virusa AI na gospodarstvo s strani kupca obstaja le pri manjših rejcih nesnic, ki jajca prodajajo na svojem dvorišču, medtem, ko te možnosti pri večjih proizvajalcih praktično ni, saj prodajajo jajca samo preko trgovine.

2.1.3.3 BROJLERJI

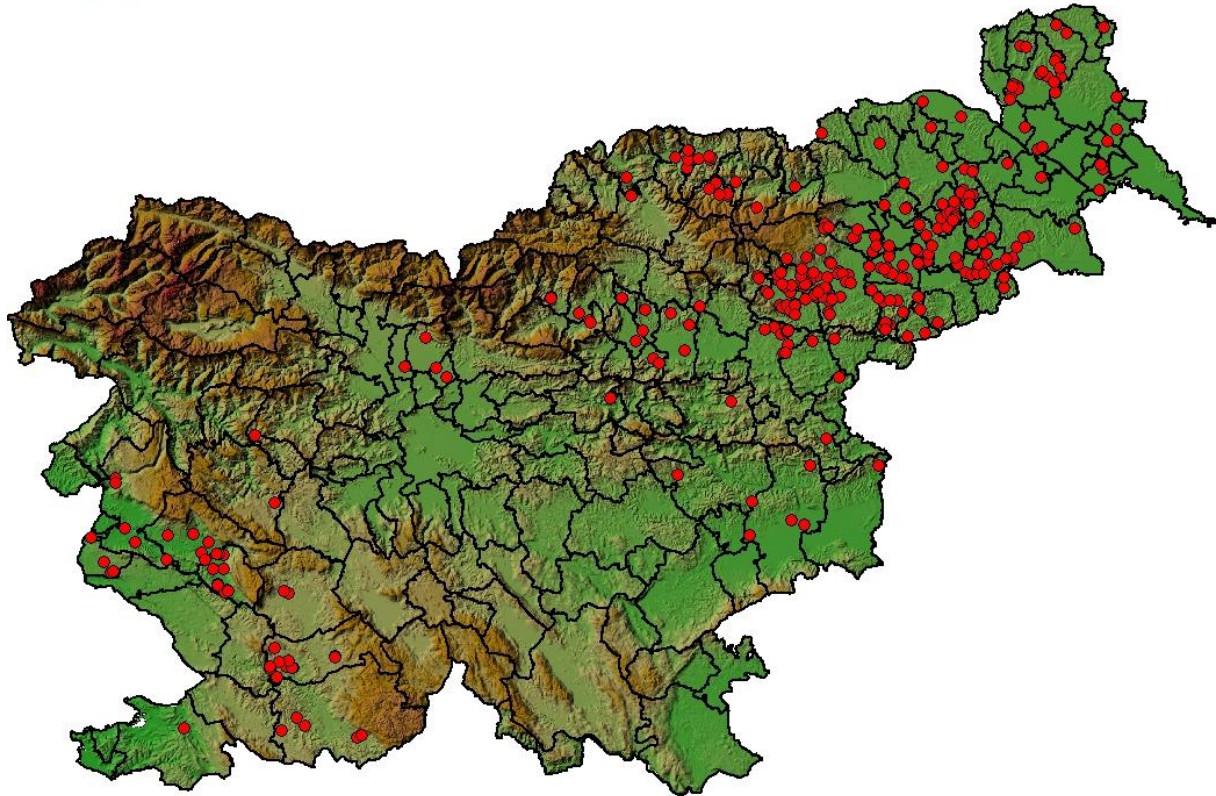
Dejavnik tveganja	Kategorija tveganja
Gostota po področjih	V
Gostota po kategorijah	V
Gostota po vrstah	S
Stiki z divjimi pticami (možnost prenosa okužbe)	O
Stiki z glodavci	S
Stiki perutnine z drugimi živalskimi vrstami (npr. prašiči)	O
Izvor krme	N
Izvor živali	N
Imunski status živali	S
Lokacija drugih rej perutnine	V
Zootehnični pogoji reje (mikro in makroklimatski pogoji)	N
Biološka varnost (razkuževanje prostorov, opreme in oseb)	N
Prevozi na gospodarstvo	S
Odvoz trupel	S
Vpliv ljudi (veterinarji, inšpektorji, drugi)	N
Stopnja izobrazbe imetnikov živali	N
Prodaja na domu	V

Kategorije tveganja so naslednje: O= brez tveganja; N= nizko tveganje; S= srednje tveganje; V= visoko tveganje.

Gostota po področjih

Razporeditev brojlerskih rej je razvidna iz mape – jate brojlerji. Seznam rejcev brojlerjev je v Prilogi 3. Večina brojlerskih rej je skoncentriranih na Srednji in SV in en del v JZ delu Slovenije.

Jate brojlerjev

V intenzivni reji, ki je popolnoma zaprtega tipa je tveganje okužbe že večje kot pri matični jati (vasi, v okolici ekstenzivne reje, manjši nadzor..). Vendar škoda likvidacije ni tako velika. S ponovno proizvodnjo lahko pričnejo takoj po preteku ukrepov.

Gostota po kategoriji in vrsti

Proizvodnja je 32 milijonov brojlerjev v 4-5 turnusih. Ker gre za izjemno številčno proizvodnjo in gosto naseljenost živali v objektu gostota živali in objektov predstavlja velik dejavnik tveganja

Stiki z divjimi pticami

Stiki z divjimi pticami so v rejah intenzivne proizvodnje praktično nemogoči, saj so objekti v katerih se brojlerji redijo, vsi zaprtega tipa, opremljeni z mrežami na vseh odprtinah.

Stiki z glodavci

Stik je možen, a vendar se v vseh intenzivnih rejah brojlerjev izvaja deratizacija, ki jo izvajajo pooblaščen ustanove (ZZV, veterinarske ambulante). O DDD se vodijo evidence.

Stiki perutnine z drugimi živalskimi vrstami

Stik je onemogočen zaradi zaprtega načina reje.

Izvor krme

Krma za potrebe brojlerske proizvodnje v večini primerov izvira iz registriranih obratov - mešalnic, ki so pod strogim notranjim in zunanjim nadzorom. Vse surovine so znanega porekla in tudi s certifikati. Vodena je evidenca o količinah, izvoru in porabi surovin. Krma je termično obdelana na 75°C. Toda treba je razmisliti o morebitnem vplivu golobov in glodalcev.

Izvor živali

Valilna jajca izvirajo v večini primerov iz domačih matičnih jat, nekaj pa je tudi uvoženih dan starih piščancev (DSP) iz držav EU.

Imunski status

Imunski status na ND se kontrolira enkrat letno v vseh rejah brojlerjev s testom inhibicije hemaglutinacije. Testiranje opravi NVI Ljubljana. Piščanci brojlerji so v določenih področjih cepljeni tudi proti drugim virusnim boleznim. Program cepljenja je verificiran na Veterinarski fakulteti na Inštitutu za zdravstveno varstvo perutnine.

Lokacija drugih rej perutnine

V okolici rej brojlerjev so številne kmečke reje, ki niso pod nadzorom in o njih ni podatkov ter predstavljajo visok dejavnik tveganja.

Zootehnični pogoji

Ker so objekti zaprtega tipa imajo zagotovljeno umetno ventilacijo in osvetlitev, ki zagotavljata primerno makro- in mikro- klimo. Izvajajo se predpisani veterinarsko sanitarni ukrepi.

Biološka varnost

Biološka varnost v intenzivni proizvodnji je zelo visoka. Objekti in oprema se po izpraznitvi očistijo, operejo in razkužijo. V mnogih objektih se pred novo naselitvijo vzamejo brisi objekta in opreme na kontrolo skupnega števila bakterij in na salmonele. Če rezultat ne ustreza normativni vrednosti se postopek pranja, razkuževanja in testiranja ponovi. Med turnusi je predpisan tudi biološki premor. Izvajani ukrepi se kontrolirajo in evidentirajo. Za obiskovalce je določen veterinarsko sanitarni red in dovoljenje lastnika živali.

Prevozi na in iz gospodarstva

Prevozi na gospodarstvo s strani organizatorja reje so kontrolirani in zabeleženi. Vsa prevozna sredstva za transport v klavnico so predhodno oprana in razkužena. Ostale prevoze na gospodarstvo je nemogoče nadzorovati, saj je reja perutnine veliko rejcem le dodatna dejavnost na kmetiji, razen kjer so reje ograjene.

Vpliv ljudi

Vpliv ljudi nima posebnega pomena.

Stopnja izobrazbe imetnikov

Nima posebnega vpliva

Prodaja na domu

Velik vpliv imajo lovilci.

2.1.3.4 REJA PURANOV

Dejavnik tveganja	Kategorija tveganja
Gostota po področjih	V
Gostota po kategorijah (matične jate, nesnice, brojlerji)	V
Gostota po vrstah (kokoši, purani)	O
Stiki z divjimi pticami (možnost prenosa okužbe)	N
Stiki z glodavci	N
Stiki perutnine z drugimi živalskimi vrstami (npr. prašiči)	O
Izvor krme	N
Izvor živali	O
Imunski status živali	S
Lokacija drugih rej perutnine	V
Zootehnični pogoji reje (mikro in makroklimatski pogoji)	N
Razkuževanje prostorov, opreme in oseb	N
Prevozi na gospodarstvo	S
Odvoz trupel	S
Vpliv ljudi (veterinarji, inšpektorji, drugi)	N
Stopnja izobrazbe imetnikov živali	N
Prodaja na domu	V

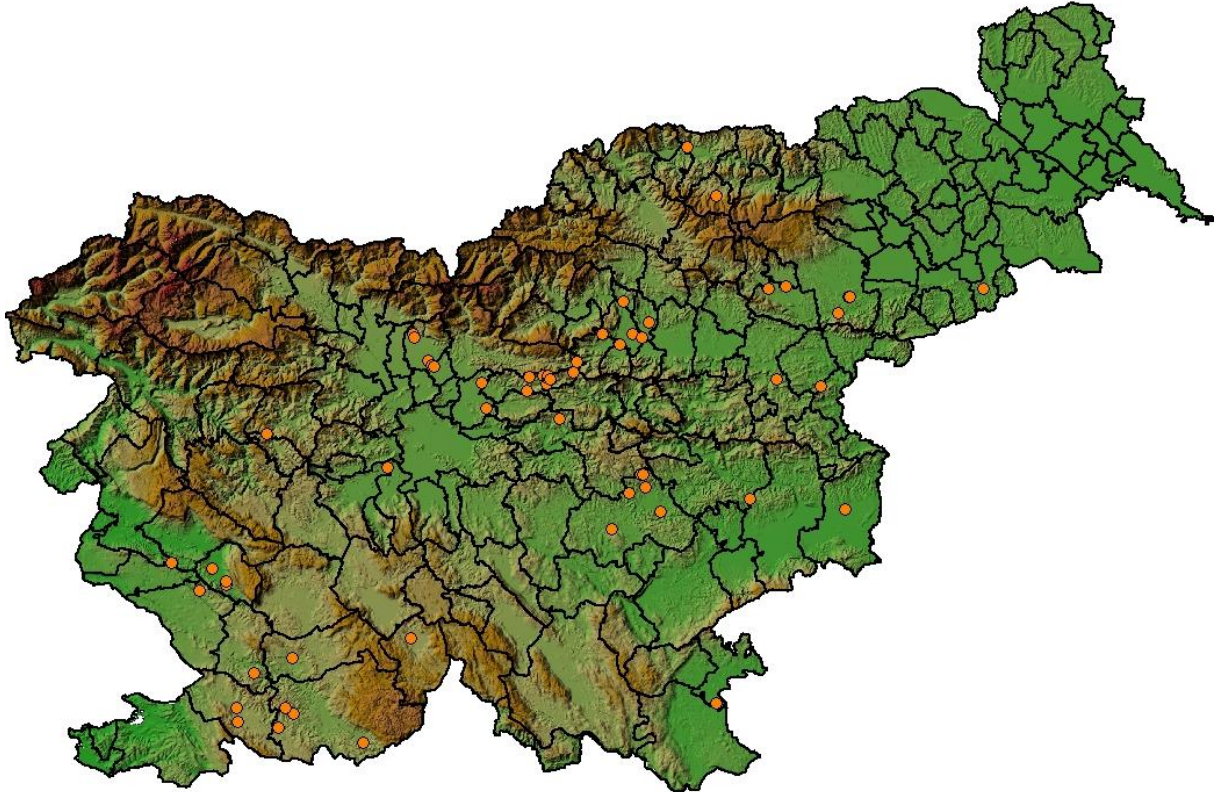
Kategorije tveganja so naslednje: 0= brez tveganja; N= nizko tveganje; S= srednje tveganje; V= visoko tveganje.

Gostota po področjih

Ta področja so v osrednji in jugozahodni Sloveniji, kot je razvidno iz mape – rejci puranov. Seznam rejcev puranov je v prilogi 4. Ker je gostota rej skupaj z ostalimi perutninskimi farmami zelo visoka, predstavlja veliko kategorijo tveganja.

V intenzivni reji, ki je popolnoma zaprtega tipa je tveganje okužbe večje kot pri matični jati (vasi v okolici ekstenzivne reje, manjši nadzor..)in tudi škoda je večja kot pri brojlerjskih rejah, vendar lahko prične z naselitvijo nove jate takoj po prenehanju ukrepov.

Rejci puranov

Gostota po kategoriji in vrsti

Purani večinoma niso v bližini brojlerjskih in matičnih jat – razen farma Kal (cca 20.000 živali).

Kako je z naselitvijo po področjih in vaseh z drugimi vrstami perutnine ne vemo.

Stiki z divjimi pticami

Stiki z divjimi pticami so v rejah intenzivne proizvodnje praktično nemogoči, saj so objekti v katerih se redijo purani vsi zaprtega tipa, opremljeni z mrežami na vseh odprtinah.

Stiki z glodavci

Stik je možen, a vendar se v vseh intenzivnih rejah puranov izvaja deratizacija, ki jo izvajajo pooblašene ustanove (ZZV, veterinarske ambulante). O DDD se vodijo evidence.

Stiki perutnine z drugimi živalskimi vrstami

Stik je onemogočen zaradi zaprtega načina reje.(točka 3.)

Izvor krme

Krma za potrebe puranje proizvodnje izvira iz registriranih obratov- mešalnic, ki so pod strogim notranjim in zunanjim nadzorom. Vse surovine so znanega porekla in tudi s certifikati. Vodena je evidenca o količinah, izvoru in porabi surovin. Krma je termično obdelana na 75°C. Pa vendar je treba razmisliti o vplivu golobov in glodalcev.

Izvor živali

Valilna jajca v valilnice ali DS purani se kupujejo od različnih dobaviteljev znotraj EU. Dobavitelji in valilnice so registrirani in zagotavljajo vse potrebne veterinarsko sanitarne in tehnične pogoje v skladu z določili EU. V valilnici velja strog veterinarsko sanitarni red, ki velja tudi za prevoz jajc in DS puranov.

Imunski status puranov

Imunski status na ND se kontrolira enkrat letno v vseh rejah brojlerjev s testom inhibicije hemaglutinacije. Testiranje opravi NVI Ljubljana. Cepi se 2 x proti AKK, 1x TRT, HEV in po področjih tudi proti Pastereli. Katere jate bomo cepili je odvisno od vzrejnega področja (ocena tveganja na te bolezni). Program cepljenja je verificiran tudi na Veterinarski fakulteti na Inštitutu za zdravstveno varstvo perutnine.

Lokacija drugih rej perutnine

O rejah, ki niso pod nadzorom nimamo podatkov.

Zootehnični pogoji

Ker so objekti zaprtega tipa imajo zagotovljeno umetno ventilacijo in osvetlitev, ki zagotavljata primerno makro in mikro klimo. Izvajajo se predpisani veterinarsko sanitarni ukrepi.

Biološka varnost

Biološka varnost v intenzivni proizvodnji je zelo visoka. Objekti in oprema se po izpraznitvi očistijo, operejo in razkužijo. V mnogih objektih se pred novo naselitvijo vzamejo brisi objekta in opreme na kontrolo skupnega števila bakterij in salmonеле. Če rezultat ne ustreza normativni vrednosti se postopek pranja, razkuževanja in testiranja ponovi. Med turnusi je predpisan tudi biološki premor. Izvajani ukrepi se kontrolirajo in evidentirajo. Za obiskovalce je določen veterinarsko sanitarni red in dovoljenje lastnika živali.

Prevozi na in iz gospodarstva

Prevozi na gospodarstvo s strani organizatorja reje so kontrolirani in zabeleženi. Vsa prevozna sredstva za transport v klavnico so predhodno oprana in razkužena. Ostale prevoze na gospodarstvo je nemogoče nadzorovati saj je reja perutnine veliko rejcem le dodatna dejavnost na kmetiji, razen kjer so reje ograjene.

Vpliv ljudi

Je visok, kadar so v objekt vhlevljeni purice in purani, zaradi krajše dobe pitanja puric se te odlavljajo za zakol 6 tednov prej, in v tem primer so dejavnik tveganja ljudje, ki odlavljajo živali (purani ostanejo).

2.1.3.5 Reje fazanov – matične jate

Dejavnik tveganja	Kategorija tveganja
Gostota po področjih	S
Gostota po kategorijah (matične jate, nesnice, brojlerji)	V
Gostota po vrstah (kokoši, purani)	N
Stiki z divjimi pticami (možnost prenosa okužbe)	V
Stiki z glodavci	S
Stiki perutnine z drugimi živalskimi vrstami (npr. prašiči)	N
Izvor krme	N
Izvor živali	0
Imunski status živali	N
Lokacija drugih rej perutnine	S
Zootehnični pogoji reje (mikro in makroklimatski pogoji)	V
Biološka varnost (razkuževanje prostorov, opreme in oseb)	V
Prevozi na gospodarstvo	N
Odvoz trupel	S
Vpliv ljudi (veterinarji, inšpektorji, drugi)	V
Stopnja izobrazbe imetnikov živali	N
Prodaja na domu	N

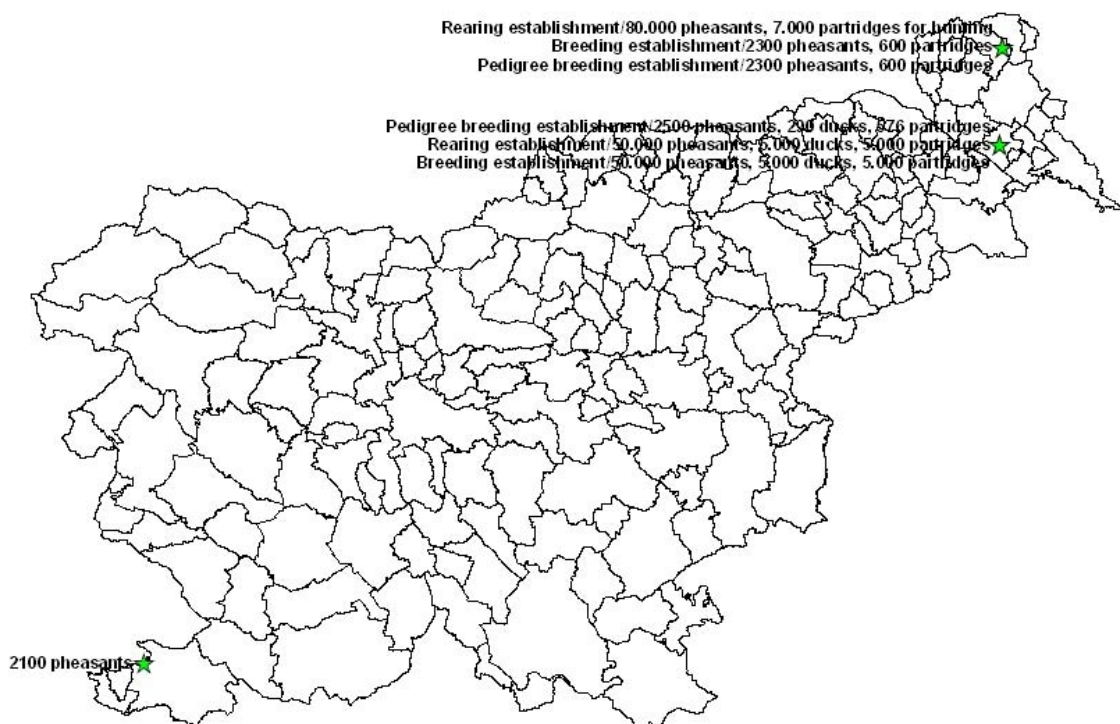
Kategorije tveganja so naslednje: 0= brez tveganja; N= nizko tveganje; S= srednje tveganje; V= visoko tveganje.

V Sloveniji so po posameznih področjih tudi reje fazanov z lastno matično jato, ki pa ne presega 100 kljunov. Nekateri so v lasti lovskih družin (Brezovica, Dolnja Polskava, Miruberg) ali pa ljubiteljskih zasebnikov (Brezovica, Brdo pri Kranju) in verjetno še kje drugje. Slednji bi morali biti evidentirani pri pristojni uradni veterinarski službi. Stopnja ogroženosti teh fazanerij je enaka kot v kmečkih rejah perutnine.

Fazaneriji Peskovci in Beltinci imata tudi izvozno številko.

Matično – valilne jate se ne prodaja.

Razporeditev fazanerij je razvidna iz mape – fazanerije. Seznam matičnih jat je naveden v seznamu – matične jate v Prilogi 1.

Gostota po področjih

V RS se nahajajo tri večje fazanerije, ki imajo nekatere poleg matičnih jat fazanov, še matične jate poljskih jerebic in rac mlakaric. V nevalilni in nevzrejni sezoni, ter na koncu lovne dobe (31.12.), se v teh objektih v RS v kontrolirani reju (fazaneriji) nahaja 15 000 fazanov, od tega 11 000 pripravljenih za vsakoletno spomladansko prodajo večinoma v sosednje države članice EU.

Večina gojene pernate divjadi (fazani, jerebice, race) se nahaja na SV Slovenije, na lokacijah Peskovci in Beltinci in manjši registrirani fazaneriji (maksimalna kapaciteta 7 000 fazanov) v Boninih v obalno kraški regiji.

Gostota po kategorijah

Trenutno se v fazanerijah nahajajo le spolno zrele živali v starosti 8 – 10 mesecev. V valilni in vzrejni sezoni (april – avgust) se v fazanerijah nahajajo odrasli fazani in piščanci (puhovci) od 1 dneva starosti pa do popolne odraščeniosti.

Gostota po vrstah

Na višku vzrejnega obdobja (avgust – september) in pred lovno dobo je v RS v ograjenih prostorih skupno 55 – 65 000 fazanov, 8- 10 000 jerebic in 3 –5 000 rac mlakaric.

Stiki z divjimi pticami

Divja gojena perutnina se nahaja v večjih z žičnim pletivom ograjenih in pokritih izpustih. Pokrovna žica je v večini primerov 6 x 6 cm ali 8 x 8 cm, stranska pa 5 x 5 cm, tako da so vsakodnevni stiki z manjšimi pticami iz odprte narave možni. Vse tri fazanerije se nahajajo tudi v bližini vodotokov, ena v bližini, 6 km in 12 km od dveh zaščiteneh rezervatov za vodne ptice (Sečoveljske soline, Koprski zatok).

Stiki s pticami iz narave, ki jih ni možno nadzorovati, so velik dejavnik tveganja.

Stiki z glodalci

V fazanerijah – v skladiščih krme, valilnici in v zaprtih halskih sistemih, se izvaja redna deratizacija. Ptice v žičnih izpustih pa so izpostavljene stikom z malimi glodavci in tudi tistim, ki prebivajo le v odprti naravi (npr. voluharice, poljske miši itd.).

Stiki perutnine z drugimi živalskimi vrstami

Kljub zunanji žični ograji je možen stik z divjimi mesojedi (npr. kunami, podlasicami, dihurji, jazbeci in lisicami), pa tudi s potepušskimi domačimi mačkami.

Izvor krme

Večina krme (pšenica, koruza, detelja) so domačega izvora iz lastnih njivskih in pašnih površin, ter skladiščene v ta namen posebej prirejene prostore. Hrana za mlajše živali F –S (fazan starter) in FF (fazan finisher) pa pridobivajo z nakupom v mešalnicah perutninske krme. Vodo za napajanje, odvisno od fazanerije, uporabljajo ali iz javnega vodovoda ali lastnega izvira.

Izvor živali

Vsaka fazanerija ima lastno matično jato in lastne valilne in vzrejne kapacitete.

Imunski status

Matične jate fazanov in jerebic so cepljene po programih, ki veljajo za domačo perutnino in se preverjajo v enakih časovnih terminih kot pri domači perutnini (odločba).

Lokacija drugih rej perutnine

Kmečke reje manjšega števila perutnine se ne nahajajo v neposredni bližini fazanerij Peskovci in Beltinci, tako da ne predstavljajo večjega tveganja. V Boninih pa je fazanerija zaradi lokacije v neposredni bližini naselja, bolj izpostavljena.

Zootehnični pogoji

Že iz prej opisanih pogojev, v katerih se vzreja divja perutnina, izhaja, da zootehnični pogoji niso enaki kot pri vzreji domače perutnine.

Objekti – fazanerija, valilnice, vzrejne hale in zamreženi izpusti se nahajajo na relativno velikih površinah (3 – 15 Ha). Vsi so zaščiteni tudi z zunanjo mrežno ograjo z dezobarierami in s kontroliranim vstopom v fazanerijo. Valilnice so prostorsko nekoliko oddaljene od vzrejnih objektov, vendar je v primeru pojava bolezni velika verjetnost vrtikalnega širjenja.

Delavci se pred vstopom v fazanerijo preoblačijo in preobuvajo. Napajalniki se redno čistijo in razkužujejo (z Virkonom). Posebni zootehnični ukrepi v žičnih oborah, razen osnovne higiene napajalnikov, niso možni.

Biološka varnost

Na vstopu v fazanerijo so postavljene dezobariere za prevozna sredstva in ljudi. Vstop nezaposlenim je prepovedan, posebno strog režim velja v valilnicah. Delavci, ki delajo v valilnicah, vzrejnih halah ali baterijskih sistemih, ter delavci, ki oskrbujejo odrasle fazane, med delovnim procesom ne prihajajo v neposreden stik.

Vsaka fazanerija ima v svoji dokumentaciji tudi predpisan veterinarsko sanitarni red, ki je prilagojen zadevni fazaneriji.

Vsaka vzrejna faza ima predpisano tehnologijo, ki obsega tudi veterinarsko sanitarni red.

Prevozi na in iz gospodarstva

Vsa vozila, ki vstopajo na fazanerij, morajo skozi dezobariero. Vstop z vozili je omejen in urejen za vsako fazanerijo posebej, odvisno od potreb.

Odvoz trupel:

Najdene poginule živali hranijo v za to namenjene zabojnike, ki jih odstranjuje VHS. Glede na specifično reje, večje površine, zlasti zunanjih zamreženih izpustov, se zgodi, da se tudi ne najdejo vse poginule živali, tako, da se pojavlja tudi objedanje trupel (kanibalizem).

Vpliv ljudi

Vstop veterinarjev in inšpektrojev kot dejavniki tveganja za vnos bolezni v fazanerijo so minimalni, saj pri svojem delu uporabljajo predpisana zaščitna sredstva. Večji problem so delavci na sami fazaneriji, ki zaradi specifične dela na prostem, v halah in v skladiščih nimajo predpisane zaščite.

Poudarjena zaščita je v valilnicah.

Obstaja možnost vnosa bolezni v fazanerijo iz okolice, zlasti pred postavitvijo prvega suma bolezni.

Stopnja izobrazbe imetnikov živali

Vsi zaposleni imajo poleg osnovne tudi lovsko izobrazbo.

Prodaja na domu

Prodaja, oziroma odstranitev iz fazanerij poteka v mesecih junij – avgust in marec – april. V večini primerov, zlasti ob večjih količinah, prihaja do nalaganja v transportne zaboje na samih fazanerijah. Pogoj je potrdilo o razkužbi zabojev.

2.1.2 Ekološke reje

Dejavnik tveganja	Kategorija tveganja
Gostota po področjih	V
Gostota po kategorijah (matične jate, nesnice, brojlerji)	V
Gostota po vrstah (kokoši, purani)	S
Stiki z divjimi pticami (možnost prenosa okužbe)	V

Stiki z glodavci	S
Stiki perutnine z drugimi živalskimi vrstami (npr. prašiči)	V
Izvor krme	S
Izvor živali	V
Imunski status živali	N
Lokacija drugih rej perutnine	V
Zootehnični pogoji reje (mikro in makroklimatski pogoji)	N
Biološka varnost (razkuževanje prostorov, opreme in oseb)	N
Prevozi na gospodarstvo	S
Odvoz trupel	S
Vpliv ljudi (veterinarji, inšpektorji, drugi)	N
Stopnja izobrazbe imetnikov živali	N
Prodaja na domu	V

Kategorije tveganja so naslednje: 0= brez tveganja; N= nizko tveganje; S= srednje tveganje; V= visoko tveganje.

Gostota po področjih

Reje se nahajajo po podatkih, ki jih je pripravil VURS (Seznam v Prilogi 5), enakomerno na celem območju Republike Slovenije. Večja koncentracija ekoloških rej je na področju Koroške in osrednje Štajerske. Število takšnih rej je 840. Razporeditev rej je razvidna iz mape – ekološke reje perutnine.

Ekološke reje perutnine

Pogoji za ekološko rejo so predpisani s pravilnikom (Pravilnik o ekološki pridelavi in predelavi kmetijskih pridelkov oz. živil (Ur.l. RS 31/2001))

V ekološki reji mora biti perutnina rejena na prostem in se ne sme zapirati v kletke. Število živali v objektih oz. rejah je predpisano. Ekološke reje lahko redijo do 4800 piščancev, 3000 kokoši nesnic, 5200 pegatk, 4000 muškatnih rac ali pekinških rac ali 3200 racakov, 2500 kopunov ali gosi ali puranov itd.. Objekte je treba med posameznimi turnusi očistiti in razkužiti. Perutnina mora imeti dostop do travnih površin najmanj eno tretjino svojega življenja, vodna perutnina mora imeti dostop do vodnih površin, razen, če to možnost prepovedujejo predpisi iz področja veterine. Predpisani čas reje za piščance je 81 dni, najdaljši je za kopune, purane in gosi, 140 dni.

Preventivna uporaba zdravil ni dovoljena, razen v primeru izpolnjevanja veterinarskih predpisov (cepljenje) zaradi izkoreninjanje bolezni. Predpisano obvezno veterinarsko zdravljenje živali in kemična obdelava zgradb (razkužba), opreme in naprav ter imunoprofilaktične programe izvajajo tudi v ekoloških rejah.

Gostota po kategorijah

Iz podatkov, ki so na voljo, se v ekoloških rejah redi največ kokoši nesnic in sicer 13439 kom.

Gostota po vrstah

Število ostalih vrst perutnine, ki se redi v ekoloških rejah je naslednje: purani 293, kokoši 825, pitovni piščanci 999, piščanci 692, race 662, gosi 91, drugo 112 .

Stiki z divjimi pticami

Zaradi načina reje, ki je predpisan v pravilniku o ekološki pridelavi, mora na kmetijah preživeti eno tretjino na prostem, vodna perutnina mora imeti tudi dostop do vodnih površin. Stik z divjimi pticami je zato možen.

Stiki z glodavci

Stiki z glodavci so možni zaradi načina skladiščenja krme, skladiščenja iztrebkov in prisotnosti drugih vrst domačih živali, ki se redijo na kmetiji. Kontakt z perutnino je lahko direkten ali indirekten preko krme. Pravilnik o ekoloških rejah predpisuje kemično obdelavo prostorov, opreme in naprav. Ni podatka o izvajanju in nadzoru nad upoštevanjem predpisa.

Stiki perutnine z drugimi živalskimi vrstami

Če na dvoriščih, kjer so ekološke reje, redijo tudi druge vrste domačih živali, je stik možen. Mačke, ki se prosto gibljejo po dvoriščih lahko neovirano prihajajo v stik s perutnino.

Izvor krme

Živali morajo biti krmljene z ekološko, doma pridelano krmo, ki ni pod nadzorom.

Kadar je krma (koruza, žito) skladiščena tako, da lahko do te krme pridejo tudi divje ptice se okužba lahko prenese preko krme. Kadar se živali pasejo, se lahko okužijo preko iztrebkov divjih ptic ali neposrednega stika z njimi.

Upoštevati je potrebno, da če so živali zaprte v hlevih, rejci praviloma uporabljajo za krmljenje tudi sveže pokošeno travo, preko katere je prav tako možen prenos okužbe. Če se uporablja voda za pitje, ki ni iz vodovodnega sistema, je prenos okužbe možen.

Izvor živali

Virus se na dvorišče lahko prinese z nakupom živali iz rej oziroma področja, kjer je virus že prisoten, oziroma je kupljena žival v inkubaciji in se bolezen še ni manifestirala. Promet in prodaja živali med lastniki na teritoriju RS ni omejena in ni predpisanih pregledov oziroma jamstev, da se žival, ki se prodajajo izvirajo iz reje, ki ima poznan zdravstveni status.

Posebna kategorija je ilegalna nabava živali izven meje RS ki je prisotna na obmejnem območju z R Hrvaško in R Madžarsko, zaradi nižje nabavne cene.

Imunski status živali

Predpisani imunoprofilaktični programi se izvajajo tudi v ekoloških rejah.

Lokacija drugih rej perutnine

Ekološke reje, ki se nahajajo v bližini farm, pomenijo zaradi načina reje vir nevarnosti. Ekološke reje, kjer se redi vodna domača perjad in so v bližini vodotokov pa še toliko večjo nevarnost za prenos virusa iz divjih vodnih ptic na domačo vodno perutnino.

Zootehnični pogoji

Pogoji načina ekološke reje domače perjadi so predpisani v pravilniku, ki določa pogoje ter predpisuje najkrajši čas reje za posamezno vrsto perjadi, velikost objektov, načine razkuževanja in izpusta živali na prosto - paša. Predpisano je tudi največje število živali, ki se lahko redijo v objektu namenjenem ekološki reji in mora omogočati udobje in dobro počutje živali.

Biološka varnost

Oprema in orodje, ki se uporabljajo v ekološki reji, morajo biti primerno očiščeni in razkuženi v skladu s 29. členom pravilnika o ekološki pridelavi in predelavi kmetijskih pridelkov oz. živil.

Prevozi na in iz gospodarstva

V ekološke reje lahko prihajajo brez omejitev obiskovalci in seveda tudi ostali kot so serviserji kmetijske opreme, prevozniki krmil oziroma dobavitelji ali odkupovalci živali, ki so bili pred tem lahko tudi na okuženem gospodarstvu. Vsak tak prihod na gospodarstvo pomeni tudi potencialno nevarnost prenosa, oziroma vnosa virusa na gospodarstvo saj na vhodu v reje ni razkuževalnih barrier. Virus pa se lahko prenaša tudi na obuvalih in obleki.

Odvoz trupel

Služba za odvoz poginjenih živali je lahko vir prenosa iz gospodarstva na gospodarstvo. Tudi za ekološke reje ni predpisano, da morajo biti na vhodu razkuževalne bariere.

Vpliv ljudi

Inšpektorji predstavljajo minimalni dejavnik tveganja vnosa na dvorišče, saj morajo pri svojem delu uporabljati primerno zaščitno obleko in obutev, ter upoštevati strokovne standarde in predpise.

Seveda jih kot popolnoma brez tveganja ni možno oceniti, saj se gibajo po kmetijah.

Obstaja možnost, da bi veterinar, ki bi bil v stiku z obolelo živaljo virus raznesel po kmetijah. Tak primer se lahko zgodi pred prvim postavljenim sumom na kužno bolezen, kasneje je možnost manjša.

Na gospodarstvo, kjer redijo živali, lahko prihajajo tudi drugi obiskovalci, ki so lahko potencialni vir vnosa virusa.

Stopnja izobrazbe imetnikov

Stopnja izobrazbe za rejce, ki imajo ekološke reje ni predpisana. Pravilnik predpisuje določena poznavanja in znanja ter obvezuje rejce, da morajo takoj ob pojavu prvih znakov bolezni o tem obvestiti pristojnega veterinarja.

Prodaja na domu

Prodaja na domu daje možnost vnosa virusa na gospodarstvo s strani kupca, ki je na kmetijo prišel kupiti pridelek te kmetije. Predhodno bi tak kupec lahko bil v stiku z virusom. Možna je tudi druga pot širjenja in sicer z prihodom kupca na dvorišče, kjer je okužba že prisotna in se z njegovim odhodom virus raznese iz dvorišča na kraj, kamor je namenjen.

2.1.3 Kmečke reje

Dejavnik tveganja	Kategorija tveganja
Gostota po področjih	V
Gostota po kategorijah (matične jate, nesnice, brojlerji)	S
Gostota po vrstah (kokoši, purani)	V
Stiki z divjimi pticami (možnost prenosa okužbe)	V
Stiki z glodavci	V
Stiki perutnine z drugimi živalskimi vrstami (npr. prašiči)	V
Izvor krme	V
Izvor živali	V
Imunski status živali	V
Lokacija drugih rej perutnine	V
Zootehnični pogoji reje (mikro in makroklimatski pogoji)	V
Biološka varnost (razkuževanje prostorov, opreme in oseb)	V
Prevozi na gospodarstvo	S
Odvoz trupel	S
Vpliv ljudi (veterinarji, inšpektorji, drugi)	S
Stopnja izobrazbe imetnikov živali	S
Prodaja na domu	V

Kategorije tveganja so naslednje: 0= brez tveganja; N= nizko tveganje; S= srednje tveganje; V= visoko tveganje.

Gostota po področjih

Republika Slovenija ne razpolaga za natančnimi podatki glede števila in vrste perutnine in ptice v kmečkih rejah. Pomemben manjkajoči podatek je število rej, kjer redijo do 350 živali pretežno v ekstenzivnih pogojih reje, kjer živali pretežno del dneva preživijo na prostem. Zato je možno podati oceno o gostoti zgolj na približek.

Po teh ocenah je v RS 73 000 gospodinjstev, kjer se redi povprečno do 10 kom različnih vrst perutnine in ptic (kokoši nesnice, brojlerji, race, purani).

Ocena je, da se race, gosi in purani pretežno redijo na gospodarstvih v SV Sloveniji. Kokoši nesnice in brojlerji pa so razporejeni enakomerno na področju RS. Ker ni ustreznega popisa, je ocena narejena na osnovi podatkov pridobljenih iz Statističnega urada ter podatkov o navedbi rej perutnine in ptic, ki so jih lastniki živali navajali v vlogah za subvencije.

Gostota po kategorijah

Ni podatkov o lokaciji rej za posamezne kategorije. Večinoma so te reje mešane in je več različnih vrst perutnine in ptic na gospodarstvih.

Gostota po vrstah

Podatka o vrstah in gostoti živali ni. Lahko le ugotovimo, da večina kmetij redi tudi perutnino. V manjših mestih in naseljih pa redijo perutnino tudi rejci, ki nimajo ostalih vrst domačih živali.

Stiki z divjimi pticami

Kontakt z divjimi pticami je omogočen, saj se živali gibajo na odprtem prostoru, ki praviloma ni omejen samo na dvorišče. Posebej je potrebno navesti, da na območjih, kjer so vodotoki in jezera obstaja možnost kontakta z divjimi vodnimi pticami. Kjer v bližini potokov in jezer kmetje redijo race in gosi, prihaja lahko do neposrednega stika, kar je značilno predvsem za severovzhodno Štajersko. Stik z divjimi pticami je omogočen tudi ob hranjenju in pitju vode iz posod, ki se uporabljajo za hranjenje in napajanje domače perutnine in ptic.

Stiki z glodavci

Kmečke reje so zaradi načina skladiščenja krme (žito, koruza itd), skladiščenja iztrebkov in prisotnosti drugih vrst domačih živali, ter zaradi zanemarjenosti starih in dotrajanih objektov dostopne glodavcem. Kontakt z perutnino je lahko direkten ali indirekten preko krme. Deratizacija kmetijskih gospodarstev ni predpisana in se ne izvaja, oziroma je prepuščena odločitvi lastnika.

Stiki perutnine z drugimi živalskimi vrstami

V kmečkih rejah predstavljajo stiki z drugimi živalskimi vrstami (prašiči, mačkami) velik dejavnik tveganja, saj teh stikov ni možno nadzorovati zaradi pogojev reje.

Izvor krme

Kadar je krma (koruza, žito) skladiščena tako, da lahko do te krme pridejo tudi divje ptice se, okužba lahko prenese preko krme. Kadar pa, se živali pasejo se lahko okužijo preko iztrebkov divjih ptic ali neposrednega stika z njimi.

Upoštevati je potrebno tudi, da kadar so živali zaprte v hlevih, rejci praviloma uporabljajo za krmljenje tudi sveže pokošeno travo preko katere je prav tako možen prenos okužbe. Če se uporablja voda za pitje, ki ni iz vodovodnega sistema je prenos okužbe možen.

Izvor živali

Virus se na dvorišče lahko prinese z nakupom živali iz rej oziroma področja, kjer je virus že prisoten, oziroma je okužena žival v inkubaciji in se bolezen še ni manifestirala. Promet in prodaja živali med lastniki na teritoriju RS ni omejena in ni predpisanih pregledov oziroma jamstev, da živali, ki se prodajajo izvirajo iz rej, ki imajo poznan zdravstveni status.

Posebna kategorija je ilegalna nabava živali izven meje R Slovenije, ki je prisotna na obmejnem območju z R Hrvaško in R Madžarsko, zaradi nižje nabavne cene.

Imunski status

Živali v kmečki reji niso cepljene in so dovzetne za vse kužne bolezni. RS ne razpolaga s popisi perutnine v kmečkih gospodarstvih zaradi tega je tudi oteženo izvajanje nadzora.

Lokacija drugih rej perutnine

Kmečke reje, ki se nahajajo v bližini farm, pomenijo zaradi načina reje vir nevarnosti. Kmečke reje, ki so v bližini vodotokov, pa še toliko večjo nevarnost za prenos virusa iz divjih vodnih ptic na domačo perutnino.

Zootehnični pogoji

Živali se praviloma ne redi v primernih naselitvenih prostorih. Perutnina je naseljena v hlevu skupaj z drugimi vrstami domačih živali, kot so govedo in prašiči. Posebej je to opazno pri malih kmetijah, ki praviloma redijo različne vrste domačih živali. Hleve se praviloma ne razkužuje ali pa zelo redko.

Biološka varnost

Poznavanje namena in uporaba osebne razkuževanja ter razkuževanja opreme in objektov je slaba. Na vhodih v objekte ni nameščenih razkuževalnih barier. Naselitveni objekti se ne razkužujejo.

Prevozi na gospodarstvo

Na kmečka gospodarstva lahko prihajajo brez omejitev obiskovalci in seveda tudi ostali kot so serviserji kmetijske opreme, prevozniki krmil oziroma dobavitelji ali odkupovalci živali, ki so bili pred tem lahko tudi na okuženem gospodarstvu. Vsak tak prihod na gospodarstvo pomeni potencialno nevarnost prenosa, oziroma vnosa virusa na gospodarstvo saj na vhodu v reje ni razkuževalnih barier. Virus pa se lahko prenaša tudi na obuvalih in obleki.

Odvoz trupel

VHS, ki odvaža trupla poginjenih živali, je lahko vir prenosa virusa iz gospodarstva na gospodarstvo, saj kmečke reje nimajo ustreznih dezinfekcijskih barier. Dvorišča večinoma niso asfaltirana in se ne dajo čistiti. VHS pobira trupla po sistemu dnevnega obveščanja lastnikov živali in nima povezave z veterinarskimi organizacijami, ki bi strokovno opredelile vzrok pogina oziroma posamezni dogodek na kmetiji. Največkrat kmetje o poginu kokoši oz. drugih vrst perutnine ne obvestijo nikogar in se za strokovno pomoč obrnejo na veterinarske organizacije šele, ko gre res za velik pogin. Medtem se lahko virus iz takšnega dvorišča raznese na ostala dvorišča, ki jih obiše VHS.

Stiki z ljudmi

Inšpektorji predstavljajo minimalni dejavnik tveganja vnosa na dvorišče, saj morajo pri svojem delu uporabljati primerno zaščitno obleko in obutev, ter upoštevati strokovne standarde in predpise.

Seveda jih kot popolnoma brez tveganja ni možno oceniti, saj se gibajo po kmetijah.

Obstaja možnost, da bi veterinar, ki bi bil v stiku z obolelo živaljo virus raznesel po kmetijah. Tak primer se lahko zgodi pred prvim postavljenim sumom na kužno bolezen, kasneje je možnost manjša.

Na gospodarstvo, kjer redijo živali, lahko prihajajo tudi drugi obiskovalci, ki so lahko potencialni vir vnosa virusa.

Stopnja izobrazbe imetnikov živali

Na kmetijah, kjer je nizka stopnja izobraženosti je tveganje veliko večje. Odzivni čas in poznavanje znakov bolezni ter izvajanje predpisanih ukrepov je tam zaradi neznanja slabše. Na splošno je poznavanje znakov kužnih bolezni pri rejcih slabo. Enako velja za izvajanje preventivnih ukrepov.

Prodaja na domu

Daje možnost vnosa virusa na gospodarstvo s strani kupca, ki je na kmetijo prišel kupiti pridelek kmetije, predhodno bi tak kupec lahko bil v stiku z okuženo živaljo. Možna pa je tudi druga pot širjenja in sicer z prihodom kupca na dvorišče, kjer je okužba že prisotna se z njegovim odhodom virus raznese iz dvorišča na kraj kamor je namenjen.

2.1.4 Živalski vrtovi

A. Živalski vrt Ljubljana

Dejavnik tveganja	Kategorija tveganja
Gostota po področjih	0
Gostota po kategorijah (matične jate, nesnice, brojlerji)	S
Gostota po vrstah (kokoši, purani)	V
Stiki z divjimi pticami (možnost prenosa okužbe)	V
Stiki z glodavci	N
Stiki perutnine z drugimi živalskimi vrstami (npr. prašiči)	N
Izvor krme	N

Izvor živali	N
Imunski status živali	N
Lokacija drugih rej perutnine	N
Zootehnični pogoji reje (mikro in makroklimatski pogoji)	N
Biološka varnost (razkuževanje prostorov, opreme in oseb)	N
Prevozi na gospodarstvo	N
Odvoz trupel	N
Vpliv ljudi (veterinarji, inšpektorji, drugi)	V
Stopnja izobrazbe imetnikov živali	N
Prodaja na domu	S

Kategorije tveganja so naslednje: 0= brez tveganja; N= nizko tveganje; S= srednje tveganje; V= visoko tveganje.

Gostota po področjih

V Republiki Sloveniji je le en živalski vrt in sicer Živalski vrt Ljubljana, ki pa ni registriran.

Gostota po kategorijah

V živalskem vrtu se gojijo različne kategorije ptic.

Gostota po vrstah

V živalskem vrtu se goji več različnih vrst vodne perutnine in ptic.

Stiki z divjimi pticam

Stik z divjimi pticami je omogočen pri določenih vrstah ptic, ki se zadržujejo na odprtem, ograjenem prostoru.

Stiki z glodavci

Deratizacija se izvaja.

Stiki perutnine z drugimi živalskimi vrstami

Domače vrste perutnine (race) se nahajajo poleg ograjenega prostora, kjer so druge domače živali (prašiči, govedo, koze,...).

Izvor krme

Sledljivost krme je zagotovljena.

Izvor živali

Izvor živali je znan.

Imunski status

Imunski status živali je zadovoljiv.

Lokacija drugih rej perutnine

Živalski vrt se ne nahaja na območju z veliko gostoto perutnine.

Zootehnični pogoji

Zootehnični pogoji so ustrezni.

Biološka varnost

Poznavanje namena in uporaba osebne razkuževanja ter razkuževanja opreme in objektov pri zaposlenih je ustrezna.

Prevozi na in iz gospodarstva

V živalski vrt prihajajo delavci vzdrževalnih služb, dostavljalci krme in hrane za živali, kar lahko pomeni tveganje za vnos bolezni oziroma tudi za raznašanje, če so namenjeni iz živalskega vrta na druga gospodarstva s perutnino - dezinfekcijske bariere ni.

Odvoz trupel

VHS služba, ki odvažna trupla poginjenih živali, je lahko vir prenosa virusa iz gospodarstva na gospodarstvo, saj ni ustreznih dezinfekcijskih barier v živalskem vrtu.

Stiki z ljudmi

V živalski vrt prihaja mnogo obiskovalcev, tako da obstajajo določene možnosti za vnos ali raznašanje bolezni.

Inšpektorji kot faktor tveganja vnosa na dvorišče, so minimalni, saj morajo pri svojem delu uporabljati primerno zaščitno obleko in obutev ter upoštevati strokovne standarde in predpise.

Seveda se jih kot popolnoma brez tveganja ne da opredeliti, saj se gibajo po gospodarstvih.

Obstaja možnost, da bi veterinar, ki bi bil v stiku z obolelo živaljo, vnesel bolezen. To se lahko zgodi pred prvim postavljenim sumom na kužno bolezen, kasneje je taka možnost mala.

Stopnja izobrazbe imetnikov živali

Stopnja izobrazbe je oskrbnikov živali primerna.

Prodaja na domu

V določenih primerih je možna oddaja ptic.

B. "Ljubiteljski živalski vrtovi"

Dejavnik tveganja	Kategorija tveganja
Gostota po področjih	V
Gostota po kategorijah (matične jate, nesnice, brojlerji)	V
Gostota po vrstah (kokoši, purani)	V
Stiki z divjimi pticami (možnost prenosa okužbe)	V
Stiki z glodavci	V
Stiki perutnine z drugimi živalskimi vrstami (npr. prašiči)	V
Izvor krme	V
Izvor živali	V
Imunski status živali	V
Lokacija drugih rej perutnine	V
Zootehnični pogoji reje (mikro in makroklimatski pogoji)	V
Biološka varnost (razkuževanje prostorov, opreme in oseb)	V
Prevozi na gospodarstvo	V
Odvoz trupel	V
Vpliv ljudi (veterinarji, inšpektorji, drugi)	V
Stopnja izobrazbe imetnikov živali	V
Prodaja na domu	V

Kategorije tveganja so naslednje: 0= brez tveganja; N= nizko tveganje; S= srednje tveganje; V= visoko tveganje.

Gostota po področjih

Republika Slovenija ne razpolaga s podatki o številu "ljubiteljskih živalskih vrtov", kjer se redi perutnino in ptice, zato ne moremo opredeliti gostote po področjih. Nemudoma bi bilo potrebno pristopiti k popisu ljubiteljskih ZOO, saj zaradi načina reje, predstavljajo visok dejavnik tveganja.

Gostota po kategorijah

Ni podatkov o tem, katere kategorije se redijo na teh lokacijah.

Gostota po vrstah

Ni podatkov o tem, katere vrste se redijo na teh lokacijah, verjetno pa se redijo različne vrste perutnine ali ptic.

Stiki z divjimi pticami

Predvidevamo, da je stik z divjimi pticami omogočen, saj se živali gibajo na odprtem prostoru, ki je verjetno ograjen. Na območjih, kjer so vodotoki in jezera, obstaja tudi možnost stika z divjimi vodnimi pticami.

Stiki z glodavci

Zaradi načina skladiščenja krme (žito, koruza itd), skladiščenja iztrebkov in možne prisotnosti drugih vrst živali, je možnost posrednega ali neposrednega stika z glodalci velika. Deratizacija teh gospodarstev ni predpisana in se ne izvaja, oziroma je prepuščena odločitvi lastnika.

Stiki perutnine z drugimi živalskimi vrstami

Stiki z drugimi živalskimi vrstami (prašiči, mačkami) predstavljajo določen dejavnik tveganja, saj teh stikov ni možno nadzorovati zaradi pogojev reje.

Izvor krme

Za ta gospodarstva ne vemo, kje nabavljajo krmo. Če se živali krmijo na prostem, se lahko okužijo preko iztrebkov divjih ptic ali neposrednega stika z njimi. Če se uporablja za napajanje voda iz površinskih vodnih zajetjih, je prav tako možen prenos okužbe.

Izvor živali

Virus se na dvorišče lahko prinese z nakupom živali iz rej oziroma območja, kjer je virus že prisoten, oziroma je okužena žival v inkubaciji in se bolezen še ni manifestirala. Promet in prodaja živali med lastniki na teritoriju R Slovenije ni omejena in ni predpisanih pregledov oziroma jamstev, da žival, ki se prodaja, izvira iz reje, ki ima poznan zdravstveni status. Posebna kategorija pa je ilegalna nabava živali izven meje R Slovenije.

Imunski status

Imunski status je neznan.

Lokacija drugih rej perutnine

Kmečke reje, ki se nahajajo v bližini "ljubiteljskih živalskih vrtov", pomenijo zaradi načina reje vir nevarnosti.

Zootehnični pogoji

Domnevamo, da se zootehnični pogoji razlikujejo med gospodarstvi. Podatkov o tem nimamo.

Biološka varnost

Poznavanje namena in uporaba osebnega razkuževanja ter razkuževanja opreme in objektov se med gospodarstvi razlikuje. Podatkov o tem nimamo.

Prevozi na in iz gospodarstva

Na ta gospodarstva lahko prihajajo brez omejitev obiskovalci in seveda tudi ostali kot so serviserji, prevozniki krmil, za katere je možno, da so bili pred tem lahko v stiku z okuženimi pticami oziroma na okuženem gospodarstvu. Vsak tak prihod na gospodarstvo pomeni tudi

potencialno nevarnost prenosa, oziroma vnosa virusa na gospodarstvo, saj na vhodu ni razkuževalnih barrier, virus pa se lahko prenaša na obuvalih in obleki.

Odvoz trupel

Domnevamo, da VHS služba odvažna trupla poginjenih živali in je lahko vir prenosa virusa iz gospodarstva na gospodarstvo, saj najverjetneje ni ustreznih dezinfekcijskih barrier.

Stiki z ljudmi

Na takšna gospodarstva prihajajo predvsem obiskovalci, ki bi si radi ogledali različne živali oziroma perutnino ali ptice in so verjetno precej številni, tako da so možnosti za vnos ali raznašanje bolezni velike.

Inšpektorji kot faktor tveganja vnosa na dvorišče, so minimalni, saj morajo pri svojem delu uporabljati primerno zaščitno obleko in obutev ter upoštevati strokovne standarde in predpise.

Seveda se jih kot popolnoma brez tveganja ne da opredeliti, saj se gibajo po gospodarstvih.

Obstaja možnost, da bi veterinar, ki bi bil v stiku z obolelo živaljo, virus raznesel po kmetijah. Tak primer se lahko zgodi pred prvim postavljenim sumom na kužno bolezen, kasneje je taka možnost mala.

Stopnja izobrazbe imetnikov živali

Stopnja izobrazbe je verjetno nizka, zato je tveganje veliko večje. Odzivni čas in poznavanje znakov bolezni ter izvajanje predpisanih ukrepov je tam zaradi neznanja verjetno slabše. Na splošno je poznavanje znakov kužnih bolezni pri rejcih slabo. Enako velja za izvajanje preventivnih ukrepov.

Prodaja na domu

Verjetno se ta gospodarstva ne ukvarjajo s pridelavo hrane za prodajo, možno pa je se oblikujejo "ljubitelski živalski vrtovi" poleg gostiln zaradi privabljanja strank. To daje možnost vnosa virusa na gospodarstvo s strani obiskovalca, ki je bil predhodno v stiku z okuženo živaljo. Možna pa je tudi druga pot širjenja in sicer s prihodom obiskovalca na dvorišče, kjer je okužba že prisotna in se z njegovim odhodom raznese v kraj, kamor je namenjen.

2.1.5 Zoo-trgovine

Dejavnik tveganja	Kategorija tveganja
Gostota po področjih	V
Gostota po kategorijah (matične jate, nesnice, brojlerji)	V
Gostota po vrstah (kokoši, purani)	V
Stiki z divjimi pticami (možnost prenosa okužbe)	N
Stiki z glodavci	N
Stiki perutnine z drugimi živalskimi vrstami (npr. prašiči)	N
Izvor krme	N
Izvor živali	S
Imunski status živali	V
Lokacija drugih rej perutnine	N

Zootehnični pogoji reje (mikro in makroklimatski pogoji)	N
Biološka varnost (razkuževanje prostorov, opreme in oseb)	N
Prevozi na gospodarstvo	S
Odvoz trupel	S
Vpliv ljudi (veterinarji, inšpektorji, drugi)	V
Stopnja izobrazbe imetnikov živali	S
Prodaja na domu	V

Kategorije tveganja so naslednje: 0= brez tveganja; N= nizko tveganje; S= srednje tveganje; V= visoko tveganje.

Gostota po področjih

Republika Slovenija ne razpolaga s točnim številom ZOO trgovin, zato ne moremo opredeliti gostote po področjih.

Gostota po kategorijah

Ni podrobnih podatkov o tem, katere kategorije se nahajajo na teh lokacijah.

Gostota po vrstah

V ZOO trgovinah se nahajajo različne vrste ptic.

Stiki z divjimi pticami

Predvidevamo, da je stik z divjimi pticami onemogočen.

Stiki z glodavci

ZOO trgovine so dolžne voditi evidence o dezinfekciji in deratizaciji.

Stiki perutnine z drugimi živalskimi vrstami

Ptiči v ZOO trgovinah se nahajajo v kletkah, ki so ločene od kletk ostalih vrst živali.

Izvor krme

ZOO trgovine so dolžne voditi evidence o nabavi krme.

Izvor živali

Imetniki so dolžni voditi evidence o nabavi živali, ki morajo biti individualno označene.

Imunski status

Imunski status je neznan.

Lokacija drugih rej perutnine

Ocenjujemo, da ta faktor ne predstavlja večjega tveganja.

Zootehnični pogoji

Zootehnični pogoji se razlikujejo med trgovinami.

Biološka varnost

Poznavanje namena in uporaba osebnega razkuževanja ter razkuževanja opreme in objektov se med trgovinami razlikuje.

Prevozi na gospodarstvo

V trgovine lahko prihajajo brez omejitev obiskovalci in seveda tudi ostali kot so serviserji, prevozniki krmil, za katere je možno, da so bili pred tem lahko v stiku z okuženimi pticami oziroma na okuženem gospodarstvu. Vsak tak prihod v prostore trgovine pomeni tudi potencialno nevarnost prenosa, oziroma vnosa virusa, saj na vhodih ni razkuževalnih barrier, virus pa se lahko prenaša na obuvalih in obleki.

Odvoz trupel

Domnevamo, da VHS služba odvažata trupla poginjenih živali in je lahko vir prenosa virusa.

Stiki z ljudmi

V trgovine prihajajo predvsem obiskovalci oziroma kupci, ki bi si radi ogledali različne živali oziroma perutnino ali ptice in so verjetno precej številni, tako da so možnosti za vnos ali raznašanje bolezni velike.

Stopnja izobrazbe imetnikov živali

Stopnja izobrazbe je verjetno ustrezna.

Prodaja na domu

Trgovine v večini primerov ne vodijo evidenc o kupcih, razen za vrste iz seznama CITES.

2.1.6 Ljubiteljske reje (okrasna perutnina, tekmovalni in razstavniki golobi, sobne ptice (papige, kanarčki, ptice eksoti, prostoživeče ptice) in ujede)

Dejavnik tveganja – okrasna perutnina, golobi, sobne ptice, ujede	Kategorija tveganja
Gostota po področjih	S, V, V, N
Gostota po kategorijah	/
Gostota po vrstah	V, N, V, N

Stiki z divjimi pticami (možnost prenosa okužbe)	V, S, N, V
Stiki z glodavci	V, V, V, S
Stiki perutnine z drugimi živalskimi vrstami (npr. prašiči)	V, N, N, N
Izvor krme	S, N, N, N
Izvor živali	V, S, V, S
Imunski status živali	V, V, V, V
Lokacija drugih rej perutnine	V, S, S, N
Zootehnični pogoji reje (mikro in makroklimatski pogoji)	V, S, S, N
Biološka varnost (razkuževanje prostorov, opreme in oseb)	V, V, V, S
Prevozi na gospodarstvo	V, V, V, V
Odvoz trupel	V, V, V, S
Vpliv ljudi (veterinarji, inšpektorji, drugi)	V, V, V, S
Stopnja izobrazbe imetnikov živali	S, S, S, N
Prodaja na domu	V, N, V, N

Kategorije tveganja so naslednje: 0= brez tveganja; N= nizko tveganje; S= srednje tveganje; V= visoko tveganje.

Omenjene skupine ptic, razen okrasne perutnine, zaenkrat predstavljajo nizko tveganje za širjenje okužbe. V primeru vnosa v rejo pa za vse skupine ptic velja, da bi bilo zelo težko nadzorovati in preprečevati nadaljnje širjenje. Tabela ocene tveganja je narejena ob predpostavljene situaciji vnosa virusa v rejo.

V sodelovanju z Ministrstvom za okolje in prostor poteka realizacija ocene tveganja za naravo za sobne ptice (Pravilnik o izvedbi presoje tveganja za naravo in o pridobitvi pooblastila (Uradni list RS, št. 43/2002)).

Gostota po področjih

Republika Slovenija ne razpolaga za natančnimi podatki glede števila rej kjer gojijo okrasno perutnino, golobe pismonoše, okrasne golobe, sobne ptice in ujede. Sezname imajo zveze, ki povezujejo posamezna lokalna društva v skupno organizacijo (Slovenska Zveza Društev Gojiteljev Pasemskih Malih Živali – sekcija za perutnino (30 društev) in golobarska sekcija (32 društev); Zveza klubov gojiteljev športnih golobov pismonoš Slovenije (12 društev); Zveza društev za varstvo in vzgojo ptic Slovenije (40 društev); Sokolska Zveza Slovenije (100 članov)). Ti podatki so bili posredovani predstavniku VURS-a, poleg tega smo predstavnike posameznih zvez zaprosili za čim hitrejšo posredovanje podatkov gojiteljev in rejcev v posameznih društvih. VURS je v tej zvezi tudi uradno pozval predstavnike posameznih zvez k čim hitrejšem posredovanju podatkov. Šele na osnovi tega bo mogoče posredovati podatke o gostoti po področjih.

Po približni oceni je gojiteljev okrasne perutnine 300 (3000 okrasne perutnine), gojiteljev golobov pismonoš 100 (10.000 golobov pismonoš), gojiteljev okrasnih golobov 350 (17.500 okrasnih golobov), gojiteljev sobnih ptic 380, od tega gojiteljev papig 50 (28000 naročenih obročkov letno) in gojiteljev ujed 100 (200 ptic).

Gostota po kategorijah

Ni podatkov oziroma za te kategorije ptic ni smiselna, deloma je odvisna od aktivne sezone valjenja.

Gostota po vrstah

Velja obrazložitev iz prvega odstavka prvega naslova. Zveze oziroma društva imajo poleg naslovov gojitelje tudi sezname gojenja posameznih vrst živali.

Pri prostoživečih pticah, ki jih imajo v ujetništvu predvsem gojitelji kanarčkov za medsebojna križanja, ocenjujemo, da je bilo v preteklih letih po približni oceni 4000 prostoživečih ptic v ujetništvu. Vsako leto se je odlovijo nove ptice iz narave, predvsem ptice pevke. Ocenjujemo, da se je letno zamenjalo 10 % ptic, t.j. 400 ptic. Sezname urejuje Ministrstvo za okolje in prostor – sezname niso narejeni. Zadnja leta gojitelji zmanjšujejo ilegalen odlov in nabavljajo v tujini že obročkane, v ujetništvu vzgojene »divjake«, vendar smo mnenja, da je divji odlov še vedno prisoten.

Stiki z divjimi pticami

Okrasna perutnina - kontakt s prostoživečimi pticami je omogočen, saj se živali gibajo na odprtem prostoru, ki praviloma ni omejen samo na dvorišče. Posebej je potrebno navesti, da na območjih, kjer so vodotoki in jezera obstaja možnost kontakta s prostoživečimi vodnimi pticami. Kontakt s prostoživečimi pticami je omogočen tudi ob hranjenju in pitju vode iz posod, ki se uporabljajo za hranjenje in napajanje domače perutnine in ptic.

Golobi - kontakt s prostoživečimi pticami je možen. Pri gojitvi pasemskih golobov so nujni občasni izpusti golobov iz golobnjakov, še predvsem so izpusti nujni pri golobih pismonoših in golobih prevrtačih kjer je to obvezni del njihovega treninga in tekmovanja. Tudi pri zaprtih golobnjakih je ponekod možen vstop prostoživečih ptic (npr. vrabci) v golobnjak.

Pri gojiteljnih sobnih ptic (papig, kanarčkov in ptic eksotov) gre večinoma za zaprte sisteme. Posamezniki imajo ptice v pokritih voljerah, kjer pa ni vedno onemogočen dostop prostoživečim pticam.

Za gojitelje, ki križajo svoje ptice z »divjaki velja obrazložitev iz drugega odstavka, predhodnega naslova. Kontakt je lahko direkten, zaradi vnosa takih ptic v lastno rejo.

Gojitelji ujed – izpustitev v naravo je del obveznega treninga in načina življenja ujed. Kontakt je možen.

Stiki z glodavci

Vse zgoraj omenjene skupine ptic lahko zaradi načina skladiščenja krme in zaradi neustreznih pogojev reje pridejo v stik z glodavci. Kontakt je lahko direkten ali indirekten preko krme. Deratizacija objektov ni predpisana in se ne izvaja, oziroma je prepuščena odločitvi lastnika.

Stiki ptic z drugimi živalskimi vrstami

V rejah okrasne perutnine predstavljajo stiki z drugimi živalskimi vrstami zaradi pogojev reje visoko tveganje. Pri gojiteljnih sobnih ptic, golobov in ujed gre večinoma za zaprte sisteme.

Kontakt je možen edino ob izpustih in še to le s prostoživečimi pticami (glej poglavje stiki z divjimi pticami).

Izvor krme

Glej poglavja stiki z divjimi pticami, glodavci in drugimi živalskimi vrstami. Kadar je krma skladiščena tako, da lahko do te krme pridejo tudi naštete skupine živali je okužba možna. Večje tveganje je v rejah okrasne perutnine.

Večina gojiteljev golobov in sobnih ptic hrani svoje živali s komercialno hrano.

Ujede se na treningih lahko hranijo s prostoživečimi pticami, tudi vodno perutnino.

Izvor živali

Okužba se lahko v rejo zanese z nakupom živali iz rej oziroma področja, kjer je virus že prisoten, oziroma je okužena žival v inkubaciji in se bolezen še ni manifestirala. Promet in prodaja živali med lastniki na teritoriju R Slovenije ni omejena in ni predpisanih pregledov oziroma jamstev, da žival, ki se prodaja izvira iz reje, ki ima poznan zdravstveni status.

Posebna kategorija je ilegalna nabava živali izven meje R Slovenije, ki je prisotna na obmejnem območju z vsemi sosednjimi državami.

Legalni uvozi zaščitene vrst ptic (predvsem papig in ujed iz skupine CITES I) in transporti so med posameznimi članicami EU nadzorovani s CITES dokumenti.

Vse skupine ptic so praviloma obročkane.

Imunski status

Velja za vse skupine ptic - ptice niso cepljene.

Zaradi načina gojenja golobov pismonoš, ki vključuje obvezne treninge in tekmovanja golobov, ter gojenja ujed, ki se na treningih lahko hranijo s prostoživečimi pticami, predlagamo uvedbo cepljenja teh vrst živali na enak način kot bo veljal za ZOO.

Lokacija drugih rej perutnine

Velja obrazložitev iz prvega odstavka prvega naslova. Zveze oziroma društva imajo poleg naslovov gojitelje tudi sezname gojenja posameznih vrst živali.

Zootehnični pogoji

Okrasna perutnina je običajno v primernih naselitvenih prostorih, ki pa pogosto vključuje tudi samo dvorišče in pri vodni perutnini tudi dostop do vode.

Golobjaki so pri večini golobarjev primerni. Tekmovalni golobi so običajno ločeni od matične jate.

Reje sobnih ptic in ujed so večinoma zaprtega tipa, ponekod vključujejo tudi pokrite voljere. Navadno so ptice v kletkah individualno ali v parih.

Biološka varnost

Poznavanje namena in uporaba osebne razkuževanja ter razkuževanja opreme in objektov je slaba. Na osnovi Pravilnika o zaščiti hišnih živali (Ur.l. RS, št. 75/2005) je vključeno tudi izobraževanje gojiteljev, oskrbnikov in trgovcev za male živali. Predlagamo, da se del izobraževanja nameni tej problematiki.

Prevozi na gospodarstvo

Ni nadzora.

Odvoz trupel

Ni nadzora.

Največkrat gojitelji o poginu ptic ne obvestijo nikogar in se za strokovno pomoč obrnejo na veterinarske organizacije šele, ko gre res za velik pogin. Na osnovi Pravilnika o zaščiti hišnih živali (Ur.l. RS, št. 75/2005) je vključeno tudi izvajanje nadzora zdravstvenega stanja živali v rejah (preiskave, ki jih predpisuje veljavna zakonodaja, klinične preglede, laboratorijske in patoanatomske preiskave, preiskave hrane in krme, zootehnično in epidemiološko svetovanje).

Stiki z ljudmi

Ni nadzora.

Stopnja izobrazbe imetnikov živali

Te skupine gojiteljev predstavljajo organizirane reje, ki so povezana v društva. Občasno se v društvih izvajajo izobraževanja članov. Glej tudi poglavje z naslovom biološka varnost. Izobrazba je dobra predvsem pri gojiteljih ujed, ki imajo tudi svoja obvezna lastna izobraževanja in izpite v okviru sekcije. Kakšna je seznanjenost z aviarno influenco nam ni znano.

Prodaja na domu

Pri gojiteljih golobov in ujed prodaje ptic praktično ni, gre pa za občasne menjave posameznih živali med rejami zaradi reprodukcije.

Pri okrasni perutnini in sobnih pticah je prodaja redna in nekontrolirana (tudi prodaja preko oglasov). Gojitelji pogosto menjavajo tudi ptice med seboj. Ugotavljamo tudi posamezne primere menjav s trgovinami za male živali.

2.1.7 Reje nojev

Razporeditev rej nojev je razvidna iz mape – rejci nojev.

Rejci nojev

Dejavnik tveganja	Kategorija tveganja
Gostota po področjih	N
Gostota po kategorijah (matične jate, nesnice, brojlerji)	N
Gostota po vrstah (kokoši, purani)	N
Stiki z divjimi pticami (možnost prenosa okužbe)	V
Stiki z glodavci	S
Stiki perutnine z drugimi živalskimi vrstami (npr. prašiči)	N
Izvor krme	N
Izvor živali	N
Imunski status živali	N
Lokacija drugih rej perutnine	N
Zootehnični pogoji reje (mikro in makroklimatski pogoji)	N
Biološka varnost (razkuževanje prostorov, opreme in oseb)	S
Prevozi na gospodarstvo	S
Odvoz trupel	N
Vpliv ljudi (veterinarji, inšpektorji, drugi)	S
Stopnja izobrazbe imetnikov živali	S
Prodaja na domu	S

Kategorije tveganja so naslednje: 0= brez tveganja; N= nizko tveganje; S= srednje tveganje; V= visoko tveganje.

Gostota po področjih

Reje nojev so v večini primerov registrirane. V registru imamo 41 rej v katerih je 1106 živali. Razporejene so predvsem v severovzhodnem delu Slovenije, nekaj na Gorenjskem in Primorskem.. Seznam rejcev je v Prilogi 6.

Gostota po kategorijah

Ni podatkov o tem, katere kategorije se redijo na teh lokacijah.

Gostota po vrstah

Na omenjenih lokacijah se nahajajo samo noji.

Stiki z divjimi pticami

Predvidevamo, da je stik z divjimi pticami omogočen, saj se živali gibajo na odprtem prostoru, ki je ograjen.

Stiki z glodalci

Zaradi načina krmljenja – na prostem, je možnost posrednega ali neposrednega stika z glodalci velika. Deratizacija teh gospodarstev ni predpisana in je prepuščena odločitvi lastnika.

Stiki perutnine z drugimi živalskimi vrstami

Stiki z drugimi živalskimi vrstami (prašiči, mačkami) ne predstavljajo pomembnega dejavnika tveganja, ker so živali vedno v ograjenem prostoru, kjer je onemogočen dostop drugih živali.

Izvor krme

Rejci vedo za izvor krme. Ker se živali v večini primerov krmijo in napajajo na prostem, se lahko okužijo preko iztrebkov divjih ptic ali neposrednega stika z njimi..

Izvor živali

Okužba se na dvorišče lahko prenese z nakupom živali iz rej oziroma območji, kjer je virus že prisoten, oziroma je okužena žival v inkubaciji in se bolezen še ni manifestirala. Promet in prodaja živali med lastniki na teritoriju R Slovenije ni omejena.

Imunski status

Imunski status je znan.

Lokacija drugih rej perutnine

Reje nojev so ločene od kmečkih rej perutnine. V kolikor se kmečke reje nahajajo v bližini pomenijo določen dejavnik tveganja.

Zootehnični pogoji

Domnevamo, da se zootehnični pogoji razlikujejo med gospodarstvi. Podatkov o tem nimamo.

Biološka varnost

Poznavanje namena in uporaba osebnega razkuževanja ter razkuževanja opreme in objektov se med gospodarstvi razlikuje. Podatkov o tem nimamo.

Prevozi na in iz gospodarstva

Na ta gospodarstva ni mogoč prost dostop obiskovalcem in drugim rejcem. Skladišča za krmo so ločena od samih rej. Vsak prihod na gospodarstvo pa kljub vsemu pomeni potencialno nevarnost prenosa, oziroma vnosa virusa, saj točnega podatka o uporabi razkuževalnih barier in zaščitnih sredstev ni, virus pa se lahko prenaša na obuvalih in obleki.

Odvoz trupel

Glede na visoko vrednost posameznih živali želijo imetniki pridobiti podatke o vzroku pogina, zato v primerih pogina pokličejo VHS službo.

Stiki z ljudmi

Živali oskrbujejo člani družine oziroma stalno zaposleni delavci.

Veterinarski obiski kot faktor tveganja, so redki, saj morajo pri svojem delu uporabljati primerno zaščitno obleko in obutev ter upoštevati strokovne standarde in predpise.

Seveda se jih kot popolnoma brez tveganja ne da opredeliti, saj se gibajo po gospodarstvih.

Obstaja možnost, da bi veterinar, ki bi bil v stiku z obolelo živaljo, virus raznesel med rejami. Tak primer se lahko zgodi pred prvim postavljenim sumom na kužno bolezen, kasneje je taka možnost majhna.

Stopnja izobrazbe imetnikov živali

Stopnjo izobrazbe kot dejavnik tveganja lahko ocenimo za srednje. Rejci ne kličejo pogosto veterinarja, zlasti če ni poznavalec reje nojev.

Prodaja na domu

Rejci, ki imajo valilnico prodajajo mlade živali ali jajca. Odrasle živali se koljejo v klavnicah, kjer se vrši zakol goveda in so registrirane za zakol nojev.

3. PRISOTNOST IN ŠIRJENJE INFEKCIJE

3.1 *Prisotnost in razširjenost bolezni v državi in njeni okolici*

Visoko patogena aviarna influenza H5N1 se je v drugi polovici leta 2005 iz Jugovzhodne Azije razširila v Mongolijo, Rusijo, Kazahstan, Romunijo Turčijo, Hrvaško in Ukrajino. Resna epidemija bolezni se je pojavila januarja 2006 v Turčiji.

V februarju 2006 se je HPAI H5N1 nepričakovano pojavil v Evropi, Srednjem Vzhodu in Afriki.

V Evropi so virus ugotovili pri divjih pticah v dvanajstih, do sedaj neokuženih, državah: v Bolgariji, Grčiji, Italiji, Sloveniji, Avstriji, na Madžarskem, v Nemčiji, Franciji, na Slovaškem, v Bosni in Hercegovini, Švici, na Švedskem in Poljskem. V večini primerov je bil virus ugotovljen pri divjih labodih. Le v eni od teh držav je bil virus ugotovljen tudi pri domači perutnini in sicer na farmi puranov v Franciji.

Prvič so februarja 2006 o bolezni poročale tudi naslednje države: Irak, Iran, Azerbajdžan, Gruzija, Nigerija, Egipt, Niger in Etiopija.

Slovenija:

Prvi sum na aviarno influenco v Sloveniji je bil postavljen 11. februarja 2006 pri labodu grbcu, ki je bil najden v Koblerjevem zalivu v Kamnici pri Mariboru. Sum bolezni je bil potrjen kot HPAI H5N1 (Referenčni laboratorij Skupnosti za AI, VLA Weybridge, Velika Britanija in OIE referenčni laboratorij za AI, Padova, Italija). Na okuženem območju Koblerjev zaliv (Maribor) je bilo še 12 pozitivnih labodov, in sicer: trije so bili najdeni pod železniškim mostom (datum izvida 16.02.2006), trije ob Kolozeju (datum izvida 17.02.2006), eden pod Dvoetažnim mostom (datum izvida 17.02.2006), trije med Koroškim mostom in Studenčno brvjo (datum izvida 19.02.2006), eden v bližini elektrarne Mariborski otok (datum izvida 19.02.2006) in eden pod Koroškim mostom (datum izvida 24.02.2006).

Dne 17.02.2006 je bilo določeno novo okuženo območje Maribor pri Meljskem mostu, kjer je bil najden pozitiven labod. Na tem območju je bil najden tudi pozitiven labod pri Zrkovcih (datum izvida 22.02.2006) ter še eden pri Meljskem jezu (datum izvida 24.02.2006).

Pozitiven labod (datum izvida 22.02.2006) je bil najden v kanalu Drave pri Dogošah, kjer je bilo določeno novo okuženo območje Dogošje.

Dne 20.02.2006 je bil postavljen sum AI pri sivi čaplji, ki je bila najdena pri Spodnjem Dupleku, kjer je bilo določeno novo okuženo območje Duplek (datum izvida potrditve 24.02.2006).

V kanalu Drave pri Staršah je bil najden pozitiven labod (datum izvida 24.02.2006), zato je bilo določeno novo okuženo območje Starše. Na tem okuženem območju so bili najdeni še štirje pozitivni labodi pri HE Zlatoličje (2x datum izvida 28.02.2006, 2x datum izvida 01.03.2006).

Dne 28.02.2006 je bil postavljen sum AI pri raci mlakarici, ki je bila pobrana na Ptujskem jezeru pri Markovcih, zato je bilo določeno okuženo območje Ptujsko jezero.

3.2 Pogoji in poti širjenja infekcije

1. Ker se virus namnožuje v dihalih in prebavilih, se izloča predvsem z izločki iz nosu, očesnih veznic, kljuna in z iztrebki. Okužba je tako mogoča z direktnim kontaktom med okuženo in dovzetno ptico ali indirektno preko kotaminiranega okolja.
2. Za najpogostejši vir okužbe domače perutnine z virusi influence A veljajo divje ptice, ki običajno ne kažejo znakov obolenja, vendar z iztrebki izločajo velike količine virusa, ki je v zunanjem okolju dokaj obstojen. Zdaj cirkulirajoči virus H5N1 izjemno patogen tudi za divje ptice. Poročila kažejo, da v populaciji labodov, rac in drugih vrst ptic povzroči tudi do 50% pogine. Patogen pa je tudi za golobe, grlice, vrane in ujede.
3. Med rejami perutnine se okužba širi predvsem s kontaminirano opremo, krmo, prevoznimi sredstvi, obleko in obutvijo ljudi, ki pridejo v stik z obolelimi živalmi, možen pa je vnos virusa tudi z vektorji kot so muhe in glodavci. Prav tako je možen prenos tudi s perutninskimi izdelki, kot so meso in jajca, če ti niso termično obdelani.
4. Zelo pogosti so izbruhi te bolezni v področjih, kjer je navada, da se z živo perutnino trguje na odprtih tržnicah oziroma kjer se perutnina redi na prostem. Širjenje bolezni je v teh primerih izredno težko nadzorovati in preprečevati.

3.3 Ocena posledic infekcije

3.3.1 Intenzivna reja

Škoda, ki se pojavi ob izbruhu AI se deli na direktno in indirektno škodo. Predvideva se 100% pogin živali ob pojavu bolezni v intenzivni reji, kar predstavlja direktno škodo. Pri indirektni škodi, se obračunava: izpad planirane proizvodnje; dezinfekcija, dezinfekcija, socialne posledice: brezposelnost, stroški manipulacije in zakopavanje trupel, stroški laboratorijskih preiskav itd.)

Podatke, ki so jih dostavili 4 največji proizvajalci v intenzivni reji niso usklajeni, saj so v nekaterih primerih predstavljene vrednosti trenutne populacije perutnine po kategorijah, pri drugih pa zgolj izpad proizvodnje v vrednosti mesa.

3.3.1.1 Direktno in indirektno škode v Perutnini Ptuj

IZPAD

1. STARŠEVSKO JATE (trenutno stanje) (zajeti stroški v vzreji in nesnosti)

	kos	teden	SIT/kos	Vrednost v SIT
Trnovec	53.000	6	1.588	84.165.483
Formin	25.000	14	2.619	65.462.529
Sela	43.000	48	6.998	300.914.519
Sela	43.000	21	3.520	151.367.102
Sela	40.000	19	3.263	130.501.875
Kidričevo	32.000	54	7.771	248.667.742
Kidričevo	40.000	35	5.323	212.939.727
Kidričevo	40.000	27	4.293	171.720.801

Mala vas	22.000	43	6.354	139.787.260
SKUPAJ				1.505.527.038

2. PURANI in PURICE - mesec

	kos	kg	SIT/kg	Vrednost v SIT
Purani in purice	51.564	690.749	343,7	237.414.369

3. PIŠČANCI - mesec

	kos	kg	SIT/kg	Vrednost v SIT
Piščanci	1.350.133	2.965.265	232,0	687.908.566

4. Zaposleni v živi proizvodnji - mesec

	Število	SIT/mesec	Vrednost v SIT
zaposleni	62	250.000	15.500.000

5. Izpad dohodka rejcev zaradi odpovedi vhlevitve

	kg	SIT/kg	Vrednost v SIT
Piščanci	615.072	31,00	19.067.232

6. Izpad dohodka pri proizvodnji puranjega mesa-mesečno

	kg	SIT/kg	Vrednost v SIT
Puranje meso	420.000	620,00	260.400.000

7. Izpad dohodka pri proizvodnji piščančjega mesa-mesečno

	kg	SIT/kg	Vrednost v SIT
Piščančje meso	2.800.000	430,00	1.204.000.000

V primeru pojava bolezni v starševskih jatah bi direktne škode zaradi pogina živali znašale 1 505 527 038 SIT. Pogin v reji puranov in brojlerjev bi znašal 925 322 935 SIT. Skupne direktne škode zaradi pogina živali znašajo 2 430 849 973 SIT. Skupne indirektne škode zaradi izpada proizvodnje bi mesečno znašale 1 498 967 232 SIT. Od tega bi izpad dohodka iz proizvodnje piščančjega in puranjega mesa znašal mesečno 1 464

400 000 SIT. Škode, zaradi izpada dohodkov rejcev zaradi odpovedi vhlevitve in zaradi izpada osebnih dohodkov zaposlenih v živi proizvodnji skupaj znašajo 34 567 232 SIT. Vrednosti škode so ocenjene na 1 mesec, kar je minimalni čas za ponovno vzpostavitev proizvodnje v primeru pojava AI.

V primeru pojava novih primerov se seveda stanje ponovne vzpostavitve premakne za nadaljnjih 30 dni od zadnjega pojava bolezni. Indirektnim škodam ni dodanih in ocenjenih vrednosti povezanih z ostalimi dejavniki v proizvodni verigi, kot so npr. izpad dohodka dobaviteljev krme, opreme, prevoznikov, servisne dejavnosti, klavnice, trgovine itd. Indirektne škode, ki nastanejo ob izbruhu kužne bolezni so tudi izpad dohodka v turizmu v turističnih destinacijah.

Ocena vrednostnega izpada prodaje na izvoznih trgih Perutnine Ptuj v primeru cepljenja matične jate in brojlerjev v letu 2006

	MESEČNO v SIT	LETNO v SIT
IZVOZ	794.208.250	9.530.499.000
Države EX YU	250.522.917	3.006.275.000
Perutninsko meso	60.047.417	720.569.000
Perutniski izdelki	190.475.500	2.285.706.000
Države EU	522.038.333	6.264.460.000
Perutninsko meso	264.807.917	3.177.695.000
Perutniski izdelki	257.230.417	3.086.765.000
Ostale države	21.647.000	259.764.000
Perutninsko meso	11.918.667	143.024.000
Perutniski izdelki	9.728.333	116.740.000
Perutninsko meso - SKUPAJ	336.774.000	4.041.288.000
Perutniski izdelki - SKUPAJ	457.434.250	5.489.211.000
Valilna jajca	49.869.614	598.435.362
SKUPAJ	844.077.864	10.128.934.362

3.3.1.2 Direktne in indirektne škode v JATA Emona

JATA Emona je poslala podatke zgolj o trenutnem številčnem stanju matičnih jat in jat konzumnih nesnic na dan 1.3.2006. Pripisane so tudi knjigovodske vrednosti posameznih kategorij živali v reji. Tako lahko ocenimo zgolj direktno škodo, ki bi nastala v primeru morebitnega izbruha AI v reji. Izračunana vrednost znaša 509 407 000 SIT.

Škoda, ki bi nastala zaradi izpada prihodkov od prodaje jajc ni izračunana in prikazana.

Tabela – podatki o trenutnem številčnem stanju po kategorijah v JATA Emona, na dan 1.3.2006

BRO STARŠI	Število živali:
Proizvodnja:	
Farma Zadobrova-CII, Agrokombinatska 84, 1000 Ljubljana	13.500
Farma Ihan, Breznikova cesta, 1230 Domžale	44.500
Vzreja:	
Farma Dolsko, Kamnica 23, 1262 Dol pri Ljubljani	31.800
STARŠI NESNIC JEDILNIH JAJC	
Proizvodnja:	
Farma Drnovo, Drnovo 3, 1234 Mengeš	15.800
KONZUMNE NESNICE	
Proizvodnja:	
Farma Duplica, Korenova cesta 2, 1241 Kamnik	278.600
Farma Cerklje, Cerklje ob Krki 30 a, 8263 Cerklje ob Krki	9.800
Zadruga Mozirje, Farma Varpolje, 3332 Rečica ob Savinji	40.300
Stanko Zagožen, Podter 8, 3333 Ljubno ob Savinji	4.600
Jože Bitenc, Zg. Pobrežje 11, 3332 Rečica ob Savinji	7.100
Alojz Blekač, Rečica 39, 3332 Rečica ob Savinji	4.600
Marija Špende, Prihova 28, 3331 Nazarje	6.950
Ivan Kotnik, Ljibija 6, 3330 Mozirje	4.600
Žerovnik Janez, Tlaka 2, 3342 Gornji Grad	7.400
Poličnik Nežka, Prekštan 3, 3342 Gornji Grad	2.600
Vzreja:	
Farma Jušje, Dol pri Gornjem Gradu	33.000
Davorin Kavčič, Draga 2, 5294 Dornberk	10.200
Rajko Kaluža, Slovenska vas 6, 6257 Pivka; farma Koče, Prestranek	19.000
Nesnice jedilnih jajc v valilnici:	
Valilnica piščancev Študa, Študljanska 104, 1230 Domžale	105.000

Povprečna knjigovodska vrednost brojlerskega starša je 1.800 Sit (35 ted.).

Povprečna knjigovodska vrednost starša nesnic jedinih jajc je 1.800 Sit.

Povprečna knjigovodska vrednost nesnice jedinih jajc je 600 Sit.

Likvidacijska vrednost brojlerskega starša je 300 Sit.

Likvidacijska vrednost starša nesnic jединih jajc je 100 Sit.

Likvidacijska vrednost nesnice jединih jajc je 100 Sit.

3.3.1.3 Direktne in indirektne škode v proizvodnji puranjega mesa v Pivka d.d.

V Pivka d.d. predvidevajo letno proizvodnjo 1667 ton žive teže, kar pomeni na mesec 139 ton žive teže. Ker je izplen 59 % proizvedejo na mesec 82 ton mesa po vrednosti 620 SIT na kg. Tako znaša letna vrednost proizvodnje mesa 609 788 000 SIT. Mesečna proizvodnja mesa znaša 50 815 717 SIT. Ker je čas reje 4 mesece, bi celotna škoda 1 turnusa znašala 203 262 868 SIT

3.3.1.4 Direktne in indirektne škode v Panvita

Matične jate (trenutno stanje)

	kos	teden	vrednost sit
G. Petrovci	10.000	27	42.930.200,00
	10.000	43	63.539.663,00
	10.000	54	77.708.669,00
SKUPAJ			184.178.532,00

Piščanci mesec

	Kos	kg	sit/kg	vrednost sit
Piščanci	200.000	440.000,00	232,0	102.080.000,00

Izpad dohodka pri proizvodnji piščančjega mesa na mesec

Piščančje meso	kg	sit	vrednost sit
	440.000,00	430,00	18.920.000,00

V Panviti bi direktne škode zaradi pogina živali po njihovih podatkih znašale 286 258 532 SIT. Za oceno vrednosti indirektne škode so posredovali podatke o izpadu dohodka pri proizvodnji piščančjega mesa, ki po njihovih podatkih znaša mesečno 18 920 000 SIT. Skupna vrednost direktnih in indirektnih škod v Panvita znaša 305 178 532 SIT.

3.3.1.5 Povzetek ocene finančnih posledic pojava AI v intenzivnih rejah v Sloveniji

V primeru pojava bolezni v starševskih jatah bi direktne škode zaradi pogina živali znašale

1 689 705 570 SIT (PP in Panvita). Pogin enega turnusa v reji piščancev in puranov bi znašal 1 230 664 800 SIT (PP, Panvita, Pivka). Pogin vseh živali v Jati Emona znaša 509 407 000 SIT. Vrednost vseh direktnih škod zaradi pogina vseh živali v intenzivni reji bi bila 3 429 778 373 SIT.

Skupna indirektna škoda v intenzivni reji bi zaradi izpada proizvodnje mesečno znašala 1 483 320 000 SIT (PP, Panvita).

Skupaj bi torej direktna in indirektna škoda v intenzivni proizvodnji zaradi pogina in izpada proizvodnje znašali 4 913 098 373 SIT.

Vrednosti škode so ocenjene na 1 mesec, kar je minimalni čas za ponovno vzpostavitev proizvodnje v primeru pojava AI. V primeru pojava novih primerov pa se seveda stanje ponovne vzpostavitve premakne za nadaljnjih 30 dni od zadnjega pojava bolezni.

Direktne škode pri vseh štirih proizvajalcih so ocenjene na osnovi razpoložljivih podatkov. Indirektne škode pri proizvodnji in izpadu dohodka od proizvodnje so izračunane za Perutnino Ptuj, Pivko in Panvito ter znašajo mesečno 1 483 320 000 SIT. Skupaj znašajo direktne in indirektna škode na podlagi razpoložljivih podatkov 4 913 098 373 SIT. Ob upoštevanju podatkov iz literature in podatkov, ki jih navajajo države katere so se že soočile z izbruhom in odpravljanjem škod, ki so jih povzročile kužne bolezni so indirektna škode, ki niso vezane na samo vrednost proizvodnje še veliko večje in jih na podlagi obstoječih podatkov ne moremo oceniti.

3.3.2 Kmečke reje

Direktna škoda nastane zaradi usmrtiltve živali pri izvajanju ukrepov (stamping out) ali zaradi pogina ob izbruhu in škoda zaradi uničenja opreme.

Škode se ne da oceniti drugače, kot da se upošteva nabavna cena vrste živali, ki so bile evtanazirane ali pa so poginile in opreme, ki je bila uničena. Če upoštevamo, da se redi povprečno deset kokoši na gospodarstvo in je nabavna vrednost kokoši 1 200 SIT, pomeni to 12.000 SIT na gospodarstvo.

V RS ne razpolagamo s podatki o številu perutnine in ptic v kmečkih rejah niti ne o gostoti njihove razporeditve. V primeru uvedbe njihovega cepljenja, bi brez tega podatka ne mogli izvesti programa cepljenja. Zato izračun škod v kmečkih rejah temelji zgolj na nekaterih predpostavkah na podlagi statističnih podatkov in oceni števila živali na gospodarstvu. Ob upoštevanju predpostavke, da je v Sloveniji 73000 gospodarstev, ki redijo 730.000 živali je ocena škode zaradi izgube živali 876 000 000,00 SIT. V kolikor upoštevamo index razmerja direktnih in indirektnih škod v intenzivnih rejah bi znašale indirektna škode v kmečkih rejah 1 392 840 000 SIT. V to niso vključene druge indirektna škode, ki bi nastale zaradi prepovedi prodaje živali in proizvodov živalskega izvora drugih živalskih vrst na gospodarstvu. Pri oceni stroškov, ki spremljajo izvajanje ukrepov, je potrebno opredeliti tudi strošek, ki nastane ob izvajanju evtanazije oziroma pobijanja živali in neškodljivega odstranjevanja (stamping out) in razkuževanja. Vrednost je opredeljena na dvorišče po ključu, katerega smo upoštevali tudi za pripravo drugih izračunov.

Strošek evtanazije, odvoza in razkuževanja za gospodarstvo, ki redi 10 živali znaša 29.872,00 SIT.

Struktura cene za 1 gospodarstvo

Gospodarstvo 10 živali

- režijska ura veterinarja (popis,evtanazija)	7.270 SIT
- režijska ura pomočnika (pomoč)	3.702 SIT

- odvoz VHS (delo, kilometerina)	4.800 SIT
- razkuževanje	1.800 SIT
- CO2 (187 SIT/kg)	300 SIT
- Zaščitna obleka 3 kom.	12.000 SIT

SKUPAJ 29.872,00 sit

Indirektna škoda na kmetijskem gospodarstvu se deli na več postavk. Eno so stroški, ki nastanejo zaradi izvajanja ukrepov, ki omejujejo ali onemogočajo ostale dejavnosti in proizvodnjo na kmetiji. Drugo je škoda, ki nastane zaradi pogina ali evtanazije. Ocene ni mogoče podati dokler ni poznanih dejavnikov okolja.

3.3.3 Stroški dodatnih laboratorijskih preiskav in VHS kot posledica dosedanje pojave bolezni

Dodatni stroški VHS zaradi aviarne influence (AI).

VHS ima z zaščitnimi ukrepi, ki se izvajajo v zvezi z AI dodatne stroške, ki niso zajeti v planu dela za tekoče leto. V tabeli je podan orientacijski izračun teh stroškov za en dan. Ocena je narejena na 51 pobranih ptičev na dan (povprečna vrednost v mesecu februarju 2006).

Vrsta stroška	MS	PT	MB	CE	LJ KR	NM	NG	Skupaj (v SIT)
Število ptic dnevno	6	4	9	7	16	6	3	51
Nadure higienikov	4	5	10	5	8	4	4	40
Vrednost ur hig.	13600	17000	34000	17000	27200	13600	13600	136000
Prevoženo kilometrov	300	150	300	200	350	230	230	1760
Vrednost prevoza	33729	16864,5	33729	22486	39350,5	25858,9	25858,9	197876,8
Zašč. obleka higienika	6	4	9	7	16	6	3	51
Vrednost zašč. obl. skupaj	20505,6	13670,4	30758,4	23923,2	54681,6	20505,6	10252,8	174297,6
Nadure patolog	2	2	3	2	2	2	2	15
Vrednost ur patologa skup.	10000	10000	15000	10000	10000	10000	10000	75000
Ure laboranta/pomočnik	1	1	1	1	1	1	1	7
Vrednost ure laborant pom.	3400	3400	3400	3400	3400	3400	3400	23800
Zašč. Obl. pat.+laborant SIT	6835,2	6835,2	6835,2	6835,2	6835,2	6835,2	6835,2	47846,4
Pošiljanje vzorcev	3000	3000	3000	3000	0	3000	3000	18000
Ure vodje enote	1	1	1	1	1	1	1	7
Vrednost ure vodja enote	5000	5000	5000	5000	5000	5000	5000	35000
Nadure adm. na enoti	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	2,1
Vrednost ure administracije	1020	1020	1020	1020	1020	1020	1020	7140
Poraba razkužil dnevno	1830	1830	1830	1830	1830	1830	1830	12810
Kilogramov odp. plastike	6,5	2,5	5,5	4	8	3,5	1,5	31,5

Vrednost uničenja plastike	2730	1050	2310	1680	3360	1470	630	13230
Skupaj SIT	101649,8	79670,1	136882,6	96174,4	152677,3	92519,7	81426,9	741.000,80

Osnove za izdelavo izračuna dnevnih stroškov VHS zaradi izvajanja ukrepov A.I.

1 kilometer dostavnega vozila = 112,43 SIT

1 x zaščitna obleka je 1527,60 SIT

1 par zaščitne rokavice za enkratno rabo 16,80 SIT

1 x zaščitna maska za enkratno rabo = 1630,80 SIT

1 par zaščita za čevlje = 242,40 SIT

1 x zaščita za lase = 276,00 SIT

1 ura patolog in vodja enote 5.000 SIT

1 ura veterinarski higienik, laborant in administrativni delavec 3.400 SIT

Opomba:

Kilometrini je obračunana po ceniku VHS.

Zaščitna sredstva so podana z 20% DDV (trenutne nabavne cene).

Strošek uničenja plastike za 1 kg 420 SIT (predaja pogodbenemu uničevalcu nevarnih odpadkov)

Kot osnova za izračun odpadne plastike je ½ kg po posameznem posegu.

Obračunana sredstva za osebno zaščito po posameznem posegu znašajo 3.417.60 SIT

Virkon S nabavna cena za 1 kg z 20% DDV znaša 3.660 SIT

Potrošni material, ki je potreben za izvajanje diagnostike AI. Navedeni material zadostuje za 51 preiskav.

Vrsta materiala	Znesek (v SIT)
nastavki za pipete	200.000,00
osebna zaščitna oprema za enkratno uporabo (maske, kombinezoni, rokavice)	227.000,00
avtoklav vrečke	42.000,00
igle, brizgalke	40.000,00
brisi za odvzem vzorcev	33.250,00
gojišče in antibiotiki	189.000,00
drobni potrošni material	152.000,00
Skupaj SIT (brez DDV)	883.250,00

Potrošni material, ki je potreben za izvajanje diagnostike AI – enkratna nabava

Vrsta materiala	Znesek (v SIT)
zaščitna oprema (8 skafandrov)(*enkratna nabava)	979.000,00
delovna obleka (*enkratna nabava)	960.500,00
2 pipetorja, 12 pipet, (*enkratna nabava)	1100.000,00
Skupaj SIT (brez DDV)	3.039.500,00

Dodatna oprema, potrebna za izvajanje diagnostike AI

Vrsta materiala	Znesek (v SIT)
2 x namizni avtoklav (ca 30 l)	4.000.000,00
aparatus za razkuževanje hepafiltrov in prostorov	21.500.000,00

zmrzovalna skrinja -80°C	2.500.000,00
2 x dostavni avto	8.000.000,00
Skupaj v SIT (brez DDV)	36.000.000,00

Stroški posameznih preiskav na AI

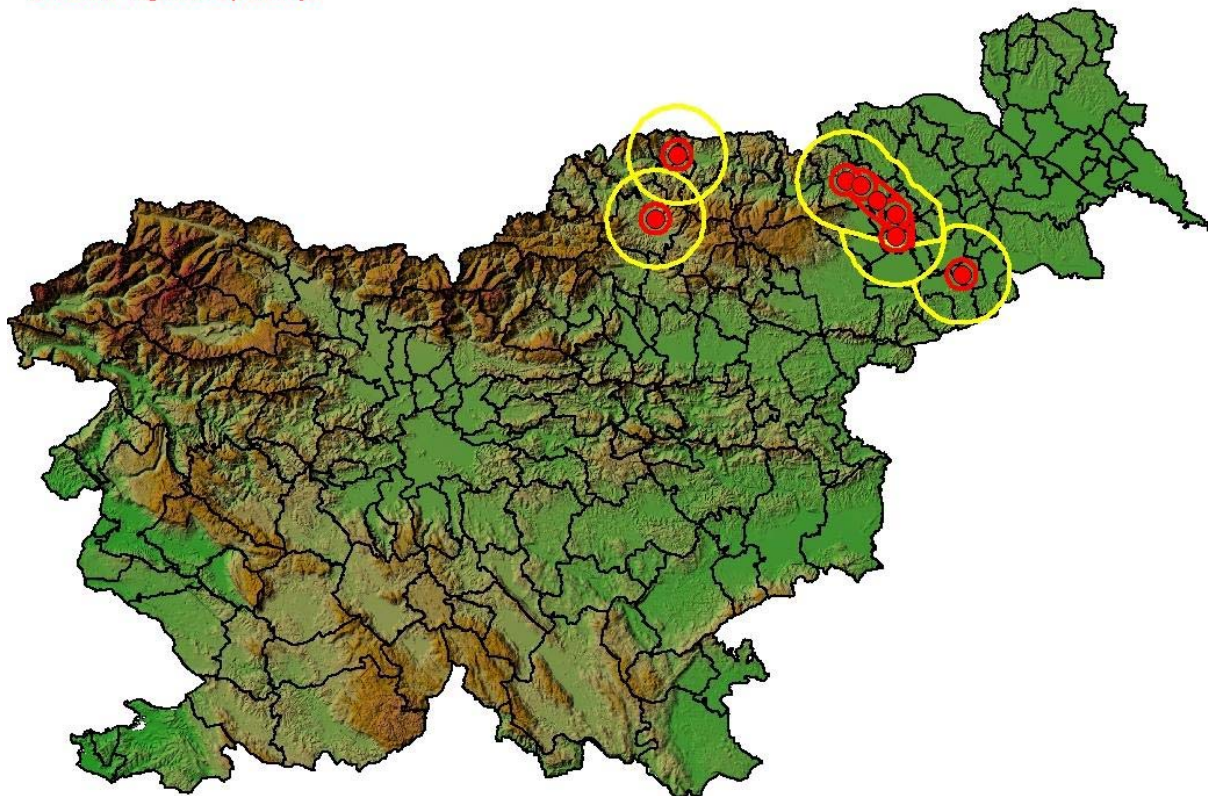
Preiskava	vrednost (v SIT)/ preiskavo
RT-PCR (reverzna transkripcija in polimerazna verižna reakcija)	8.750,00
izolacija virusa na kokošnjih embrijih	15.012,00
sekvenčna analiza ali determinacija virusnega izolata	15.274,00
priprava vzorca	13.600,00
HI test (referenčni antigen iz Weybridga)	6.259,00
HI test (komercialni antigeni)	9.499,00

4. NAČIN OMEJEVANJA TVEGANJA

4.1 Ocena dosedanjih ukrepov (preventivni, karantenski, transportni)

Mapa vseh okuženih in ogroženih območij v RS v letu 2006 od 1. izbruha bolezni do 10.3.2006.

Okužena - ogrožena področja

Ukrepi na celotnem ozemlju Republike Slovenije.

Na območju Republike Slovenije so uvedeni naslednji ukrepi:

1. prepovedano je gojenje perutnine in drugih ptic, gojenih v ujetništvu, na prostem; uradni veterinar Veterinarske uprave Republike Slovenije lahko dovoli gojenje določenih vrst perutnine v ograjenem prostoru, če se perutnina oskrbuje s krmo in vodo v zaprtih prostorih ali če je zagotovljeno krmljenje in napajanje na način, ki preprečuje divjim pticam dostop do krme in vode;
2. ločevanje domačih rac in gosi od druge perutnine;
3. vodna zajetja na prostem, ki so za nekatere vrste perutnine potrebna zaradi dobrega počutja živali, morajo biti zaščitena na način, ki preprečuje dostop divjim pticam;
4. perutnino je prepovedano oskrbovati z vodo iz površinskih vodnih zajetij, do katerih imajo dostop divje ptice, če voda ni obdelana na način, ki zagotavlja uničenje virusa aviarne influence.«

Ukrepi na okuženem območju (3 km pas)

1. Identifikacija in popis gospodarstev, ki redijo perutnino. Popis je opravljen pri komercialnih rejah in dvoriščnih rejah. Označene so reje, kjer poleg perutnine redijo tudi prašiče.
2. Izvajanje bioloških varnostnih ukrepov na vseh popisanih gospodarstvih:
  - a) postavitev dezinfekcijskih barier na vhodih in izhodih na gospodarstvo ali objekt;
  - b) zapiranje perutnine in ptic v ujetništvu v zaprte ali pokrite prostore zaradi preprečitve neposrednega ali posrednega stika s perutnino in pticami iz ujetništva, ki se nahajajo na drugih gospodarstvih ter divjimi pticami.
  - c) perutnino, ki zaradi dobrega počutja živali ne more biti zaprta (npr. noji, fazani...) se dovoli gojiti na prostem v ograjenem prostoru, vendar:
    - i. se mora živali oskrbovati s krmo in vodo v zaprtem ali pokritem prostoru na način, da je onemogočen dostop divjim pticam.
    - ii. morajo biti vodna zajetja na prostem, ki so za nekatere vrste perutnine potrebna zaradi dobrega počutja živali zaščitena na način, ki preprečuje dostop divjim pticam. Domača perutnina ne sme imeti dostopa do odprtih voda, v katerih se zadržujejo divje ptice.
  - d) prepovedana oskrba perutnine z vodo iz površinskih vodnih zajetij, do katerih imajo dostop divje ptice, če voda ni obdelana na način, ki zagotavlja uničenje virusa AI (prekuhanje vode).
3. Prepoved premika perutnine in ptic iz in na gospodarstva.
4. Prepoved premika živalskih proizvodov, za prehrano ljudi, stranskih živalskih proizvodov (posebej gnoja), reprodukcijskega materiala iz in na gospodarstvo izjemoma skladno z odstopanji predvidenimi z Odločbo Komisije.
5. Redni dokumentirani tedenski uradni pregledi rej registriranih nesnic, brojlerjev in jat v sistemu, vključno s kliničnim pregledom in odvzemom vzorcev za laboratorijske preiskave: 10 vzorcev krvi in 10 kloakalnih brisov na jato.
Vzorci se odvzamejo ob prvem pregledu, kasneje pa se o vzorčenju odloča na podlagi epizootiološke situacije na gospodarstvu.
6. Redni dokumentirani tedenski uradni pregledi trgovin z živalmi ljubiteljskih rej, brez odvzema vzorcev.

7. Prepoved organiziranega zbiranja ptic in perutnine (sejmi, razstave, tekmovanja)
8. Prepoved prevoza perutnine in ptic v ujetništvu skozi okuženo območje (razen neposrednega tranzita po glavnih cestah in po železnici. Izjema je neposredni prevoz živali v zakol v klavnico znotraj okuženega območja. Če to ni mogoče se lahko živali odpeljejo v zakol izven okuženega in ogroženega območja pod pogoji, da se prevažajo v zapečatenih prevoznih sredstvih, da je uradni veterinar na klavnici seznanjen s prihodom pošiljke živali in da se živali zakoljejo na koncu delovnega dne. Veterinarsko spričevalo, ki spremlja živali pri neposrednem prevozu v klavnico mora nositi oznako: »Živali prihajajo iz ogroženega območja zaradi aviarne influence«.
9. Prepoved lova divjih ptic.
10. Takojšnje obveščanje imetnikov perutnine in ptic gojenih v ujetništvu o znakih aviarne influence pristojnemu območnemu uradu VURS. Znaki na podlagi katerih se lahko sklepa na aviarno influenco je povečan pogin živali in sicer pogin vsaj 10% oziroma najmanj 5 živali iste vrste v 2 dneh ob prisotnosti še drugih kliničnih znakov oziroma v rejah pod 5 živali, pogin vseh.
11. Poostren aktivni in pasivni monitoring divjih ptic v okuženih območjih.

Ukrepi na ogroženem območju (10 km pas)

1. Identifikacija in popis gospodarstev, ki redijo perutnino. Popis se opravi pri komercialnih rejah in dvoriščnih rejah. Označitev rej, kjer poleg perutnine redijo tudi prašiče.
2. Izvedba bioloških varnostnih ukrepov na vseh popisanih gospodarstvih, kar pomeni:
  - a) postavitev dezinfekcijskih barier na vseh vhodih in izhodih na gospodarstvo oziroma v objekt;
  - b) zapiranje perutnine in ptic v ujetništvu v zaprte ali pokrite prostore zaradi preprečitve neposrednega ali posrednega stika s perutnino in pticami iz ujetništva, ki se nahajajo na drugih gospodarstvih ter divjimi pticami.
  - c) perutnino, ki zaradi dobrega počutja živali ne more biti zaprta (npr. noji, fazani...) se dovoli gojiti na prostem v ograjenem prostoru, vendar:
    - i. se mora živali oskrbovati s krmo in vodo v zaprtem ali pokritem prostoru na način, da je onemogočen dostop divjim pticam.
    - ii. morajo biti vodna zajetja na prostem, ki so za nekatere vrste perutnine potrebna zaradi dobrega počutja živali zaščiteni na način, ki preprečuje dostop divjim pticam. Domača perutnina ne sme imeti dostopa do odprtih voda, v katerih se zadržujejo divje ptice.
  - d) prepovedano je oskrbovati perutnino z vodo iz površinskih vodnih zajetij, do katerih imajo dostop divje ptice, če voda ni obdelana na način, ki zagotavlja uničenje virusa AI (prekuhavanje vode).
3. Premik perutnine, ptic gojenih v ujetništvu in valilnih jajc znotraj ogroženega območja, je mogoč samo na podlagi dovoljenja veterinarskega inšpektorja (dovoljenje na zapisnik). Izjema so premiki živali za zakol. Na zdravstvenem spričevalu o ante-mortem pregledu živali je potrebno dodatno označiti: »Živali prihajajo iz ogroženega območja zaradi aviarne influence«. Zakol se lahko opravi pod pogoji, da se živali prevažajo v zapečatenih prevoznih sredstvih, da je uradni veterinar na klavnici seznanjen s prihodom pošiljke živali in da se živali zakoljejo na koncu delovnega dne.
4. Prepoved premika iz ogroženega območja perutnine, ptic gojenih v ujetništvu 15 dni po določitvi ogroženega območja, razen živali za zakol (postopek opisan v prejšnji točki)..

5. Prepoved organiziranega zbiranja ptic in perutnine (sejmi, razstave, tekmovanja)
6. Prepoved lova divjih ptic.
7. Imetniki perutnine in ptic gojenih v ujetništvu morajo o znakih aviarnе influence nemudoma obvestiti pristojni območni urad VURS. Znaki na podlagi katerih se lahko sklepa na aviarno influenco je povečan pogin živali in sicer pogin vsaj 10% oziroma najmanj 5 živali iste vrste v 2 dneh ob prisotnosti še drugih kliničnih znakov oziroma v rejah pod 5 živali, pogin vseh.

Dodatni ukrepi

Dodatni aktivni monitoring divjih ptic

Nadzorovano hranjenje labodov na mestu, kjer se trenutno zadržujejo (ornitologi).

V primeru obveščanja na 112, organizirano odstranjevanje poginulih divjih ptic

- trupla poginulih živali se predajo VHS službi;
- trupla ptic v vodah spravijo na kopno upravljalci voda, ki običajno zato zaprosijo gasilca, ki preda truplo VHS službi;

Serološki pregled perutnine pred zakolom z okuženih in ogroženih območij.

4.2 Ocena dejavnikov tveganja in njihov vpliv na stopnjo tveganja pojava AI pri perutnini in pticah v RS

Pregledna tabela primerjave stopnje posameznih dejavnikov tveganja na posamezno kategorijo reje in vrste živali

Dejavnik tveganja	Intenziv na reja	Fazan	Kmečka reja	Eko reja	Zoo*		Zoo trgovine	Ljubiteljska reja**	Noji
					A	B			
Gostota po področjih	V (vse IN)	S	V	S	O	V	V	S, V, V, N	N
Gostota po kategorijah (matične jate (M), nesnice, brojlerji)	V (vse IN)	V	S	V	S	V	V	/	N
Gostota po vrstah (kokoši, purani)	O vsak rejec eno vrsto	N	V	S	V	V	V	V, N, V, N	N
Stiki z divjimi pticami (možnost prenosa okužbe)	O (vse IN)	V	V	V	V	V	N	V, S, N, V	V
Stiki z glodavci	N (vse IN)	S	V	S	N	V	N	V, V, V, S	S
Stiki perutnine z drugimi živalskimi vrstami (npr. prašiči)	O (vse IN)	N	V	V	N	V	N	V, N, N, N	N
Izvor krme	N (vse IN)	N	V	S	N	V	N	S, N, N, N	N
Izvor živali	O (vse IN)	0	V	V	N	V	S	V, S, V, S	N
Imunski status živali	N _(M) S (bro, pur)	N	V	N	N	V	V	V, V, V, V	N
Lokacija drugih rej perutnine	V (vse IN)	S	V	V	N	V	N	V, S, S, N	N
Zootehnični pogoji reje	N (vse IN)	V	V	N	N	V	N	V, S, S, N	N

Biološka varnost (razkuževanje prostorov, opreme in oseb)	N (vse IN)	V	V	N	N	V	N	V, V, V, S	S
Prevozi na in iz gospodarstva	N _(M) S _(bro, pur)	N	S	S	N	V	S	V, V, V, V	S
Odvoz trupel	S	S	S	S	N	V	S	V, V, V, S	N
Vpliv ljudi	N	V	S	N	V	V	V	V, V, V, S	S
Stopnja izobrazbe imetnikov živali	N _(M)	N	S	N	N	V	S	S, S, S, N	S
Prodaja na domu	N _(M, pur) , V _(bro)	N	V	V	S	V	V	V, N, V, N	S

* A – ZOO Ljubljana, B- Ljubiteljski ZOO

** okrasna perutnina, golobi (tekmovalni in razstavnici), sobne ptice, ujede

Kategorije tveganja so naslednje: 0= brez tveganja; N= nizko tveganje; S= srednje tveganje; V= visoko tveganje.

4.3 Drugi možni načini zmanjševanja tveganja glede na nevarnost okužbe, nevarnosti pojava in širjenja okužbe in ohranitev nujnega obsega proizvodnje.

Zmanjševanje vplivov dejavnikov tveganja lahko dosežemo s vzpostavitvijo natančne evidence in nadzora rej, pri katerih s takimi podatki še ne razpolagamo kot so npr. kmečke reje, ekološke reje, ljubiteljski ZOO vrtovi in ljubiteljske reje perutnine. Pomanjkanje podatkov o številu in vrstah živali v kmečkih rejah, ljubiteljskih ZOO in ljubiteljskih rejah perutnine in ptic onemogoča izvedbo preventivnega in nujnega cepljenja.

Iz pregledne tabele je razvidno, da so predstavljenim dejavnikom tveganja najbolj izpostavljene perutnina in ptice živali v ljubiteljskih ZOO, reje okrasne perutnine in kmečke reje. Za navedene reje je potrebno natančno opredeliti mogoče aktivnosti, ki bi zmanjšale stopnjo tveganja za pojav AI v teh rejah. Izvedba cepljenja teh živali je praktično onemogočena dokler niso pripravljene evidence o vrstah in številu živali v teh rejah. V primeru pojava AI v teh rejah bi bilo potrebno izvesti predvsem stamping out oz. pobijanje živali in neškodljivo odstranjevanje. V skladu s programom ukrepov eradikacije v primeru pojava te bolezni. V kmečkih rejah bi tveganje zmanjšala tudi ukrep depopulacije živali v rejah, kar bi lahko dosegli s spodbujanjem rejcev, da uporabijo živali v prehrani po priporočeni temperaturni obdelavi. Predvsem kmečke reje zaradi gostote rej in velikega števila živali in zaradi visoke ogroženosti na dejavnike tveganja iz analize predstavljajo veliko potencialno nevarnost za pojav AI pri domači perutnini, kar pa posredno povečuje tudi stopnjo ogroženosti v rejah intenzivne perutnine, ki so v neposredni bližini npr. v pasu do 3 km.

Ekološke reje, v katerih je po podatkih 18 023 kom perutnine in ptic v 840 rejah je dejavnikov tveganja, ki predstavljajo visoko tveganje manj, saj je stanje v rejah poznano, reje so evidentirane, pogoji reje so znani itd, zaradi tega bi živali v ekološki reji nedvomno bile lahko obravnavane prednostno, v kolikor bi se odločili za cepljenje živali. Enako velja za perutnino in ptice v registriranih ZOO, ki je v RS samo 1, kjer pa so perutnina in ptice in druge živali zaradi bivanja na prostem izpostavljene stiku s prostoživečimi pticami in bi jih cepljenje nedvomno zaščitilo pred obolevanjem.

Stopnja tveganja za pojav AI v intenzivnih rejah je zaradi sistemov reje relativno nizka, vendar gre za velike populacije, ekonomsko pomembnih rej, pri katerih bi bilo glede na opravljeno oceno v primeru pojave AI pri perutnini v kmečkih rejah izvesti nujno cepljenje najprej in praviloma v matičnih jatah in rejah konzumnih nesnic in puranov. Cepljenje brojlerjev zaradi kratke življenjske dobe živali ni primerno, vprašljiva bi bila tudi možnost prodaje mesa in izdelkov.

Reje fazanov so tri v RS in glede na dejavnike tveganja niso izrazito rizični. Kategorija pred izpustom v naravo predstavlja dejavnik tveganja in cepljenja ne priporočamo. V primeru pojava bolezni v voljerah bi izvedli stamping out. Zaradi izpusta v naravo predstavljajo dejavnik tveganja kot divje ptice.

5. CEPLJENJE

Dejstvo je, da je cepljenje **le eden od dodatnih možnih preventivnih ali nujnih ukrepov** v preprečevanju širjenja aviarne influence.

5.1.1 Dosedanja uporaba cepljenja proti AI

V zadnjih 10 letih je bila ta možnost uporabljena v nekaterih državah v primeru nadzora nad nizko patogeno ali visoko patogeno aviarno influenco:

1995: Mexico

1995 – Utah, ZDA,

2000 – Italija, California, ZDA

2001: Hong Kong

2002: Colorado, ZDA

2003 : Kitajska

2005 - : Indonezija

2005 - : Vietnam

2005: Italija

2006: Nizozemska

2006: Francija

5.1.2 Faktorji, ki jih s cepljenjem dosežemo

- Preprečevanje kliničnih znakov in pogina
- Zmanjšano izločanje virusa, če se cepljenje živali okužijo
- Zmanjšano kontaktno širjenje okužbe

5.1.3 Cepiva

5.1.3.1 Cepiva, ki vsebujejo živ virus

- Atenuirana živa cepiva

Zaradi pogoste spremenljivosti virusa uporaba atenuiranih (oslabljenih) živih cepiv ni dovoljena.

- Rekombinantna cepiva

To so živa cepiva, ki vsebujejo virus osepnic ali virus infektivnega laringotraheitisa, ki služi kot vektor za gen, ki kodira antigene drugega povzročitelja npr. virusa influence, atipične kokošje kuge itd. V Evropski uniji ta cepiva niso registrirana. Uporabljajo se v nekaterih državah Južne Amerike.

Prednost uporabe rekombinantnih cepiv:

- cepijo se že dan stari piščanci
- imunost pa traja 5 mesecev.

5.1.3.2 Inaktivirana cepiva

Inaktivirana cepiva lahko vsebujejo homologni ali heterologni sev virusa AI.

- **Homologna cepiva:** vsebujejo enak podtip virusa, ki se pojavi na terenu, in so jih z uspehom uporabili v Pakistanu in Mehiki. Največja pomanjkljivost uporabe teh cepiv je ločevanje med cepnim sevom virusa in tistim na terenu.
- **Heterologna cepiva** vsebujejo virus z enakim hemaglutininom, kot ga ima terenski sev, in drugi podtip nevraminidaze. Ta način omogoča diagnostično ločevanje med okuženimi in cepljenimi živalmi, saj specifična protitelesa proti nevraminidazi služijo kot marker oz. označevalec.

Inaktivirana cepiva so v EU že registrirana in tako dosegljiva, njihova največja pomanjkljivost pa je relativno kratka imunost, ki traja le 2 meseca.

5.1.4 Diva sistem (ang. Differentiating Infected from Vaccinated Animals – sistem razlikovanja naravno okuženih od cepljenih živali)

Pri perutnini so ta sistem razvili in prvi preizkusili v Italiji, z uspehom so ga uporabili tudi v ZDA v primeru okužb z LPAI, preizkušajo pa ga še v nekaterih državah JV Azije v eradicaciji epidemije povzročene z H5N1 (Kitajska, Vietnam itd). Princip sloni na dveh možnostih ločevanja:

1. Ločevanje imunskega odgovora na protein nevraminidazo, ki je v cepivu drugačen kot pri terenskem virusu
2. Ločevanje na podlagi »sentinel birds«; v istem objektu je določeno število posebej označenih živali, ki niso cepljene in služijo kot pokazatelj možne okužbe s terenskim izolatom

5.1.5 Prednosti cepljenja

5.1.5.1 Preprečevanje kliničnih znakov obolenja in zmanjšanja virusa z iztrebki pri SPF piščancih

Opravljeni so bili poskusi na SPF piščancih, ki so jih cepili z inaktiviranim cepivom, ki je vsebovalo virus H5N2, in so jih okužili z virusom H5N1 (HPA/Hong Kong/156/97) (Swayne et al, 2003). Rezultati poskusov kažejo, da cepljenje preprečuje obolevnost in znižuje izločanje virusa (tabela 1).

Tabela 1: **Rezultati učinkovitosti cepljenja pri SPF piščancih** (po Swayne et al., 2003)

Skupina	Starost	Morbidnost (št.obolelih/št. okuženih)	Mortalnost (št.pog. /št.okuženih)	Reizolacija virusa 2.dan po okužbi	
				Faringealni bris	Kloakalni bris
Necepljeni	1 dan	10/10	10/10	10/10	10/10
Cepljeni	1 dan	0/10	0/10	8/10	0/10
Necepljeni	3 tedne	10/10	10/10	10/10	10/10
Cepljeni	3 tedne	0/10	0/10	4/10	0/10

5.1.5.2 Izkušnje uporabe cepiv v terenskih pogojih

Heterologno inaktivirano cepivo je bilo uporabljeno v primeru izbruhov LPAI v Italiji (H7N3) v letih 2000 – 2002. Njihove izkušnje kažejo, da je uporaba cepiva znižala pojavnost okužb s terenskim virusom, če so bili izpeljani tudi vsi drugi striktni ukrep za preprečevanja vnosa okužbe in če je cepljenje nadzorovano (spremljanje dosežene imunosti pri cepljenih živalih, izvajanje DIVA sistema).

Izpostavili pa so naslednje faktorje, ki vplivajo na uspešnost cepljenja:

- sočasne okužbe z respiratornimi povzročitelji bolezni (mikoplazmoze),
- sočasne okužbe z virusi, ki delujejo imunosupresivno
- imunosupresivno delovanje mikotoksinov
- napake pri izvedbi cepljenja
- napake v biološki varnosti

5.2 **Cepljenje kot preventivni ukrep**

Obstajata dva možna pristopa k sistemu cepljenja:

1. Cepljenje manjših rej perutnine in okrasne (primer Nizozemska)
2. Cepljenje ekonomskih rej perutnine (Italija, Francija)

Ad1. V primeru cepljenja manjših rej perutnine na kmečkih dvoriščih gre za to, da s cepljenjem znižujemo možnost širjenja terenskih izolatov v intenzivne reje perutnine, ker je izločanje v primeru okužbe nižje. Vse živali, ki so cepljene, morajo biti identificirane (označene), uspešnost imunskega odgovora na cepljenje kot tudi prisotnost terenskega seva mora biti preverjena.

Ad.2. Cepljenje ekonomskih rej perutnine se izvaja po sistemu vrednosti, dovezetnosti in dobe izkoriščanja živali:

- linije,
- stari starši
- matične jate,
- gosi,
- race,
- konzumne nesnice
- purani
- ▼ piščanci brojletji

5.2.1 Strategija cepljenja v nujnih primerih

DIREKTIVA SVETA 2005/94/ES z dne 20. decembra 2005 o ukrepih Skupnosti za obvladovanje aviarnе influence in razveljavitvi Direktive 92/40/EGS (OJ L 10, 14. 1. 2006)

ODDELEK 2

Cepljenje v nujnih primerih

Člen 53

Cepljenje perutnine ali drugih ptic v ujetništvu v nujnih primerih

1. Kadar ocena tveganja pokaže, da obstaja resna in neposredna grožnja širjenja aviarnе influence znotraj zadevne države članice ali vanjo, lahko država članica uvede cepljenje perutnine ali drugih ptic v ujetništvu kot kratkoročni ukrep, da bi obvladala izbruh, v skladu s tem oddelkom in če je:

- (a) izbruh znotraj države članice;
- (b) izbruh v bližnji državi članici; ali
- (c) kjer je bila potrjena aviarna influenza pri perutnini ali drugih pticah v ujetništvu v bližnji tretji državi.

2. Če namerava država članica uvesti cepljenje v nujnih primerih, kakor je določeno v odstavku 1, mora načrt cepljenja v nujnih primerih predložiti Komisiji v odobritev.

Načrt je v skladu s strategijo DIVA in vsebuje najmanj naslednje podatke:

- (a) stanje bolezni, ki je privedlo do zahteve za cepljenje v nujnih primerih;
- (b) geografsko področje, na katerem je treba izvesti cepljenje v nujnih primerih, ter število gospodarstev na tem področju in število gospodarstev, na katerih je treba izvesti cepljenje v nujnih primerih, če je to drugačno;
- (c) vrste in kategorije perutnine ali drugih ptic v ujetništvu ali, po potrebi, oddelek s perutnino ali oddelek z drugimi pticami v ujetništvu, kjer se bo izvajalo cepljenje;
- (d) približno število perutnine ali drugih ptic v ujetništvu, ki bodo cepljene;
- (e) povzetek lastnosti cepiva;
- (f) predvideno trajanje akcije cepljenja v nujnih primerih;
- (g) posebne določbe o premikih cepljene perutnine ali drugih ptic v ujetništvu, brez poseganja v ukrepe, določene v oddelkih 3, 4 in 5 Poglavlja IV in oddelku 3 Poglavlja V;
- (h) merila za odločanje, ali se cepljenje v nujnih primerih izvede na kontaktnih gospodarstvih;
- (i) vodenje evidence in registracija cepljene perutnine ali drugih ptic v ujetništvu;
- (j) klinični in laboratorijski testi, ki se opravijo na gospodarstvih, kjer se bo izvajalo cepljenje v nujnih primerih, in drugih gospodarstvih na območju cepljenja v nujnih primerih za spremljanje epidemiološkega stanja, učinkovitosti akcije cepljenja v nujnih primerih in kontrola premikov cepljene perutnine ali drugih ptic v ujetništvu.

3. Podrobna pravila za cepljenje v nujnih primerih se lahko vzpostavijo v skladu s postopkom iz člena 64(2).

Člen 54

Odobritev načrtov cepljenja v nujnih primerih

1. Komisija skupaj z zadevno državo članico nemudoma preuči načrt cepljenja v nujnih primerih, kakor je določeno v členu 53(2), in čim hitreje pregleda razmere v okviru Odbora.

2. Načrt cepljenja v nujnih primerih se odobri v skladu s postopkom iz člena 64(3).

Odobritev načrta za cepljenje v nujnih primerih lahko vključuje ukrepe, ki omejujejo premike perutnine ali drugih ptic v ujetništvu in njihovih proizvodov. Ti ukrepi lahko zajemajo omejitve v zvezi z nekaterimi oddelki s perutnino ali oddelki z drugimi pticami v ujetništvu in določitev območij z omejitvami.

Člen 55

Odstopanja

1. Z odstopanjem od člena 54 lahko države članice izvajajo cepljenje v nujnih primerih pred odobritvijo načrta za cepljenje v nujnih primerih pod naslednjimi pogoji:

- (a) o načrtu cepljenja v nujnih primerih in odločitvi za izvajanje cepljenja v nujnih primerih se Komisijo uradno obvesti pred začetkom cepljenja v nujnih primerih;
- (b) zadevna država članica prepove premik perutnine ali drugih ptic v ujetništvu ter proizvodov, ki izhajajo iz njih, razen pod pogoji, navedenimi v Prilogi IX;
- (c) odločitev za izvajanje cepljenja v nujnih primerih ne ogroža obvladovanja bolezni.

2. Ko država članica uporabi odstopanja iz odstavka 1, se v Odboru v najkrajšem možnem času pregleda stanje bolezni in načrt za cepljenje v nujnih primerih.

3. Uporabljeni ukrepi se lahko sprejmejo ali spremenijo v skladu s postopkom iz člena 64(3).

Priloga IX Direktive 2005/94/ES:

PRILOGA IX

(iz člena 55(1)(b))

Splošne zahteve za premike perutnine ali drugih ptic v ujetništvu in perutninskih proizvodov, ki se izvajajo v zvezi s cepljenji v nujnih primerih

1. Države članice zagotovijo, da se kontrola premikov perutnine in drugih ptic v ujetništvu, cepljenih v skladu s členom 55, ter njihovih proizvodov izvaja, kakor je to določeno v odstavkih 3 do 8 v skladu z diagnostičnim priročnikom.

2. Vsa vozila ali prevozna sredstva ter oprema, uporabljena za prevoz žive perutnine ali drugih ptic v ujetništvu, jajc ali mesa perutnine v okviru te Priloge, se po uporabi brez odlašanja podvržejo enemu ali več postopkom čiščenja, razkuževanja ali obdelave, predvidenih v členu 48.

3. Za premike žive perutnine ali drugih ptic v ujetništvu in jajc se znotraj območja cepljenja izvajajo naslednje določbe:

(a) valilna jajca:

- (i) izvirajo iz cepljene ali necepljene matične jate, ki je bila pregledana, pri čemer so bili rezultati ugodni, v skladu z diagnostičnim priročnikom;
- (ii) so bila razkužena pred odvozom v skladu z metodo, ki jo je odobril pristojni organ;
- (iii) se prevažajo neposredno do namembne valilnice;
- (iv) so sledljiva znotraj valilnice;

(b) jajca izvirajo iz cepljene ali necepljene jate nesnic, ki je bila pregledana, pri čemer so bili rezultati ugodni, v skladu z diagnostičnim priročnikom, ter se jih prepelje:

- (i) v pakirnico, ki jo določi pristojni organ („določena pakirnica“), ob pogoju, da se pakirajo v embalaži za enkratno uporabo in če pristojni organ izvaja vse zahtevane ukrepe za biološko varnost; ali
- (ii) v obrat za proizvodnjo jajčnih proizvodov, kakor je določeno v oddelku X Poglavlja II Priloge III k Uredbi (ES) št. 853/2004, ter se jih obravnava in obdela v skladu s Poglavjem XI Priloge II k Uredbi (ES) št. 852/2004;

(c) enodnevni piščanci:

- (i) izvirajo iz valilnih jajc, ki izpolnjujejo pogoje, določene v (a);
- (ii) se prenesejo v kokošnjak ali skladišče, kjer ni perutnine;

(d) živa perutnina ali druge ptice v ujetništvu:

- (i) so bile redno cepljene proti aviarni influenci, če to določa program cepljenja;
- (ii) so bile pregledane, pri čemer so bili rezultati ugodni, v skladu z diagnostičnim priročnikom;
- (iii) se prenesejo v kokošnjak ali objekt, kjer ni perutnine;

(e) perutnina za zakol:

- (i) se pregleda pred natovarjanjem, pri čemer so rezultati ugodni, v skladu z diagnostičnim priročnikom;
- (ii) se pošlje neposredno v izbrano klavnico za takojšen zakol.

4. Za premike žive perutnine ali drugih ptic v ujetništvu in jajc z gospodarstev izven območja cepljenja na obrate znotraj območja cepljenja izvajajo naslednje določbe:

(a) valilna jajca:

- (i) se prevažajo neposredno do namembne valilnice;
- (ii) so sledljiva znotraj valilnice;

(b) jajca se peljejo:

- (i) v pakirnico, ki jo določi pristojni organ („določena pakirnica“), ob pogoju, da se pakirajo v embalaži za enkratno uporabo in če pristojni organ izvaja vse zahtevane ukrepe za biološko varnost; ali
- (ii) v obrat za proizvodnjo jajčnih proizvodov, kakor je določeno v oddelku X Poglavlja II Priloge III k Uredbi (ES) št. 853/2004, ter se jih obravnava in obdela v skladu s Poglavjem XI Priloge II k Uredbi (ES) št. 852/2004;

(c) enodnevni piščanci se prenesejo v kokošnjak ali skladišče, kjer ni perutnine;

(d) živa perutnina ali druge ptice v ujetništvu:

- (i) se prenesejo v kokošnjak ali skladišče, kjer ni perutnine;
- (ii) je cepljena na namembni kmetiji, če to določa program cepljenja;

(e) perutnina za zakol se pošlje neposredno v izbrano klavnico za takojšen zakol;

5. Za premike žive perutnine ali drugih ptic v ujetništvu in jajc z gospodarstev znotraj območja cepljenja na objekte izven območja cepljenja izvajajo naslednje določbe:

(a) valilna jajca:

- (i) izvirajo iz cepljene ali necepljene matične jate, ki je bila pregledana, pri čemer so bili rezultati ugodni, v skladu z diagnostičnim priročnikom;
- (ii) so bila razkužena pred odvozom v skladu z metodo, ki jo je odobril pristojni organ;
- (iii) se prevažajo neposredno do namembne valilnice;
- (iv) so sledljiva znotraj valilnice;

(b) jajca izvirajo iz cepljene ali necepljene jate nesnic, ki je bila pregledana, pri čemer so bili rezultati ugodni, v skladu z diagnostičnim priročnikom za spremljanje ter se jih prepelje:

- (i) v pakirnico, ki jo določi pristojni organ („določena pakirnica“), ob pogoju, da se pakirajo v embalaži za enkratno uporabo in če pristojni organ izvaja vse zahtevane ukrepe za biološko varnost; ali
- (ii) v obrat za proizvodnjo jajčnih proizvodov, kakor je določeno v Oddelku X Poglavja II Priloge III k Uredbi (ES) št. 853/2004, ter se jih obravnava in obdela v skladu s Poglavjem XI Priloge II k Uredbi (ES) št. 852/2004.

(c) enodnevni piščanci:

- (i) niso bili cepljeni;
- (ii) izvirajo iz valilnih jajc, ki izpolnjujejo pogoje iz odstavka 2(a), odstavka 3(a) ali odstavka 4(a);
- (iii) se prenesejo v kokošnjak ali skladišče, kjer ni perutnine;

(d) živa perutnina ali druge ptice v ujetništvu:

- (i) niso bili cepljeni;
- (ii) so bile pregledane, pri čemer so bili rezultati ugodni, v skladu z diagnostičnim priročnikom;
- (iii) se prenesejo v kokošnjak ali skladišče, kjer ni perutnine;

(e) perutnina za zakol:

- (i) se pregleda pred natovarjanjem, pri čemer so rezultati ugodni, v skladu z diagnostičnim priročnikom;
- (ii) se pošlje neposredno v izbrano klavnico za takojšen zakol.

6. Za meso, dobljeno iz perutnine znotraj območja cepljenja, se izvajajo naslednje določbe:

(a) za meso, pridobljeno iz cepljene perutnine, je perutnina:

- (i) cepljena s cepivom, ki je v skladu s strategijo DIVA;
- (ii) redno pregledana in testirana, pri čemer so bili rezultati negativni, v skladu z diagnostičnim priročnikom;

(iii) klinično pregledana s strani uradnega veterinarja v 48 urah pred natovarjanjem, po potrebi pa so s strani uradnega veterinarja pregledane tudi kontrolne ptice na gospodarstvu;
 (iv) poslana neposredno v izbrano klavnico za takojšen zakol;

(b) za meso, dobljeno iz necepljene perutnine, ki je poslana v zakol, je treba perutnino spremljati v skladu z diagnostičnim priročnikom.

7. Pristojni organ lahko dovoli premik trupel ali jajc za odstranitev z gospodarstev.

8. Za premik jajc v embalaži in mesa zaklane perutnine ne veljajo nadaljnje omejitve v skladu s to Prilogo.

9. Premik perutnine (vključno z enodnevnimi piščanci) ali drugih ptic v ujetništvu z ozemlja države članice je prepovedan od začetka akcije cepljenja v nujnih primerih, dokler se v skladu s členom 54 in brez poseganja v druge ukrepe Skupnosti ne odobri načrt v nujnih primerih, razen če tega premika ni odobril pristojni organ države članice prejemnice.

Priporočila strokovnjakov OIE (Capua, Maragon) sistema cepljenja v nujnih primerih prikazuje tabela 2.

Priporočila strokovnjakov OIE (Capua, Maragon) sistema cepljenja v nujnih primerih v povezavi z drugim ukrepi eradikacije

H5/H7 patogenost	Jate	Širjenje na intenzivne rejene	Gostota perutnine v področju	Ukrepi
HPAI/LPAI	Jate name kmečkih dvoriščih		Visoka/nizka	Stamping out
HPAI/LPAI	Jate name kmečkih dvoriščih		Nizka Visoka	Stamping out cepljenje
HPAI/LPAI		Intenzivne rejene	Visoka/nizka	Stamping out
HPAI/LPAI		Intenzivne rejene	Nizka Visoka	Stamping out Cepljenje

* ocena ali gre za visoko/nizko gostoto se bo pripravila na podlagi merila države članic

** ključen podatek, ki manjka je stopnja gostote perutnine v državi Sloveniji

5.2.2 Monitoring v področju cepljenja

1. Nadzor učinkovitosti cepiva pri cepljenih živalih

- Odvzem krvi 20 živalim/objekt/mesečno
- test inhibicije hemaglutinacije, (opcija ELISA test)
- HI titer >1:16 pri več kot 70% preiskanih živalih (purani, kokoši)

2. Nadzor epizootiološke situacije pri necepljenih živalih (sentinel birds)

- dnevni klinični pregledi 30 – 60 živali s strani skrbnika, pojav kliničnih znakov ali pogina - takojšnji odvzem vzorcev za preiskave
- vsakih 30 – 45 dni odvzem krvi 10 – 20 živalim, test inhibicije hemaglutinacije, nevraminidazni test
- odvzem kloakanih brisov za dokaz virusa (izolacija, ali molekularna detekcija)

5.2.3 Potrditev terenskega virusa v cepljeni jati

V primeru potrditve terenskega izolata v cepljenih jatah je potrebno izvesti pobijanje in neškodljivo odstranjevanje živali (STAMPING OUT).

6. STROŠKI (OCENA)

6.1 Izhodišča za izračun stroškov cepljenja in nadzora

Stroški cepljenja in nadzora so prikazani za posamezne sisteme rej perutnine na podlagi ocene števila živali rejenih v intenzivni proizvodnji na letni ravni. Cepljenje se izvede po navodilih proizvajalca in ga je potrebno ponavljati, kar je tudi navedeno pri prikazanem izračunu za vsako obravnavano kategorijo. Strošek cepljenja in nadzora je podan na podlagi ocenjenega števila živali rejenih v posameznem turnusu. V kmečkih rejah, kjer ni ustreznega podatka o številu živali, je izračun narejen na podlagi ocene števila živali. Strošek cepljenja je opredeljen na posamezno žival. Stroški nadzora cepljenja pa na objekt oz. gospodarstvo.

6.1.1 Stroški cepljenja v kmečkih rejah

Prikaz izračuna vrednosti cepljenja perutnine in ptic v kmečkih rejah:

1) Priprava cepiva, seznama ter ostale potrebne opreme	1. režijska ura	7.270 SIT
2) Odhod na teren in priprava na terenu	30 min x 121.16 =	3.634 SIT
3) 30 km prevoz na teren	30 x 62 =	1.860 SIT
4) delo -7 režijskih ur	7 x 7.270 =	50.890 SIT
5) zaščitno prevleke za čevlje	40 x 120 =	4.800 SIT
6) zaščitne rokavice	40 x 30 =	1.200 SIT
7) zaščitna maska-navadna	40 x 365 =	14.600SIT
8) uporaba del. plašča,brizga igla	dan/700 sit =	700 SIT
9) vodenje evidenc –poročanje na dan/ ura	=	7.270 SIT
10) stroški obveščanja- priprava in izdelava (plakati,radijska obvestila)	=	7.270 SIT
	SKUPAJ	
		<u>99.494,00 SIT</u>

preračun na eno žival je 99.494,00 :400 = 248.73 /248.80 SIT

Za izračun vrednosti storitve cepljenja so upoštevani spodaj navedeni parametri in vrednost režijske ure dr.vet.med po ceniku Veterinarske zbornice - sekcije zasebnih veterinarjev praktikov, ki znaša v letu 2006 7.270 SIT:

- priprava dela in obveščanje
- nabava potrebne opreme (posebna brizga z avtomatskim odvzemom cepiva)
- zaščitna oblačila ter potrošni material
- izhod in delo na terenu
- režijska ura dr.vet.med.po ceniku VZ-SZVP
- materialni stroški
- vodenje predpisanih evidenc in poročanje.

Izračun je narejen na predpostavki cepljenja 400 živali na 40 dvoriščih v strnjem naselju.

6.1.2 Stroški cepljenja v intenzivnih rejah

Prikaz izračuna vrednosti cepljenja perutnine in ptic v intenzivni reji:

1) Priprava cepiva, seznama ter ostale potrebne opreme	1 režijska ura / 3.702 sit
2) delo -7 režijskih ur	7 x 3.702 = 25.914 sit
3) prevoz 120 km	120x 62 =7.440 sit
4) zaščitne rokavice	7 x 30 = 210 sit
5) zaščitna obuvala	7 x 120 =840 sit
6) zaščitna maska	7 x 365 =2.555 sit
7) uporaba del. plašča, brizga igla dan/437 sit	437 sit
8) vodenje evidenc – poročanje na dan/ ura 3.702 sit	3.702 sit
	SKUPAJ-----
	44.800,00 sit

preračun na eno žival je 44.800,00 sit : 3200 kom. = 14 sit

Strošek cepiva znaša 13,6 SIT/ žival

6.1.3 Stroški nadzora

1. nadzor učinkovitosti cepljenja

odvzem krvnih vzorcev na objekt(10 vz.): 10.354,00 SIT

testiranje na prisotnost protiteles HI test: 9.499,00 SIT (hl.vz.)

2. nadzor »sentinel birds«

odvzem krvnih vzorcev: 10.354,00 SIT x 3=31.062,00 SIT

odvzem kloakalnih ali faringealnih brisov: 1100,00 SIT x 30=33.000,00 SIT

testiranje HI test 9.499,00 x 3=28.497,00 SIT

testiranje na prisotnost virusa:

- PCR:30x 17.500,00=525.000,00 SIT ali

- Izolacija virusa: 15.012,00 x 10=150.120,00 SIT

6.2 Stroški cepljenja v kmečkih rejah

Imunski status kmečkih rej ni znan. Pred cepljenjem bi bilo potrebno pregledati vse živali . V kolikor je reja negativna, lahko pristopimo k cepljenju. V primeru odločitve, da se v okolici intenzivnih rej živali cepijo (kar bi bil koristen preventivni ukrep), stroškov ne moremo oceniti, ker nimamo podatkov.

V kolikor se odločimo za cepljenje v kmečkih rejah, bi v vsaki reji pustili dve necepljeni živali in jih uporabili kot testne (sentinel bird). V primeru pogina bi jih pregledali na prisotnost virusa AI.

Cepljenje vseh vrst perutnine in ptic, ki se redijo na kmetijah in v ostalih gospodinjstvih, je delo katerega bi izvajali veterinarji iz veterinarskih organizacij.

Po ocenah je v Sloveniji 73000 gospodinjstev, kjer se redi povprečno do 10 komadov različnih vrst perutnine (kokoši nesnice, brojlerji, race, purani). Cena za i/m cepljenje brez cepiva na kmečkih gospodarstvih bi znašala **248.80 SIT** na žival.

$73000 \text{ dvorišč} \times 10 \text{ živali} = 730\,000 \text{ kom.živali} \times 248.80 \text{ SIT} = \mathbf{181.624.000,00 \text{ SIT}}$.

Cepljenje se opravi 3x letno. Cena cepiva je 13.6 SIT/odmerek. Cena obročka je 20 SIT/kom.

Letni strošek cepljenja:

Delo	544.872.000 SIT
Cepivo	29.784.000 SIT
Obročki	14.600.000 SIT
DDV 8.5%	50.086.760 SIT
SKUPAJ	639.342.760 SIT

Stroški nadzora:

10 % sentinel birds v kmečkih rejah : 1 771 556 700 SIT

SKUPAJ STROŠKI : 2 410 899 460 SIT

Nujna je vzpostavitev seznama rejcev perutnine in ostalih kategorij perutnine in ptic.

6.2.1 Predlog izvedbe popisa perutnine in ptic v kmečkih rejah

6.2.1.1. Naloge SIR in veterinarskih organizacij

SIR in veterinarske organizacije izvedejo popis skupaj.

SIR pošlje obvestilo z tekstom, ki poziva vse rejce, da v roku 5 dni sporočijo pristojni veterinarski organizaciji število perutnine in ptic, ki jih redijo na lastnem dvorišču.

80.000 pisem stane približno 13.000.000 mil.(SIR)

80.000 vnosov v bazo podatkov 40.000.000 mil. (vet.org)

priprava podatkovne aplikacije 4.000.000-5.000.000 mil.(SIR)

podatki se zberejo v 5. dneh in se vnesejo v podatkovno bazo, ko je ta vzpostavljena.
Ocena trajanja 3 mesece do konca vnosa.
Ocena obsega vseh popisanih 80%

Ocena stroškov 57.000.000 mil

6.2.1.2 Veterinarske organizacije brez sodelovanja SIR

Obiščejo se vse vasi in vsa dvorišča na koncesijskem območju posamezne veterinarske orga. Izvede se popis na podlagi usklajenega obrazca, ki ne sme biti preobsežen mora pa vsebovati podatke kateri bodo uporabni za nastanek registra.

Izračun

200 veterinarjev dnevno obišče vsak 50 dvorišč (12min. na dvorišče, ali 10 ur dela porabljen čas je odvisen od vsebine in obsega podatkov)

$200 \text{ vet.} \times 10 \text{ ur} = 2000 \text{ ur} \times 7.270 \text{ Sit} = 14.540.000 \text{ Sit} \times 5 \text{ dni} = \mathbf{72.700.000 \text{ Sit}}$

Ocena trajanja 5 dni

Ocena natančnosti popisa je regionalno različna saj bi na določenih območjih popis trajal zaradi oddaljenosti in razpršenosti dalj časa. To dejstvo na kvaliteto pridobljenih podatkov ne vpliva saj bi če popišemo 50.000 poznanih dvorišč zajeli več kot 80% vseh dvorišč!

Strošek pri vseh variantah je ocena. Potrebno je upoštevati, da so območja ki so bila razglašena za okužena in ogrožena že popisana in je potrebno videti, kaj se da dobiti iz teh podatkov.

Priložen je tudi osnutek obrazca.

6.2.1.3 Veterinarske organizacije v sodelovanju s sredstvi javnega obveščanja

Pozove se preko sredstev javnega obveščanja vse državljanke, da naj v skladu z zakonskim predpisom (Zvet) pristojni veterinarski organizaciji v roku 5 dni prijavi število perutnine in ptic, ki jih redijo na lastnem dvorišču.

Veterinarske organizacije zbirajo podatke 10 ur na dan na objavljeni tel. številki in na sedežu veterinarske organizacije prijave vnašajo v pripravljeno bazo. Bazo je potrebno poenotiti, da se bo lahko podatke zbrane na tak način pravilno uporabljalo.

Izračun

$62 \text{ vet.org.} \times 10 \text{ ur} = 620 \text{ režijskih ur na dan}$

$620 \text{ ur} \times 7.272,00 \text{ sit} = 4.507.400 \text{ Sit} \times 5 \text{ dni} = \mathbf{22.537.000 \text{ Sit}}$

Ocena trajanja 5 dni.

Ocena obsega pridobljenih podatkov je odvisna od načina obveščanja!

6.3 **Ekološke reje**

Po podatkih je v 840 rejah 18.023 živali .Cepljenje se opravi 3x letno.

Delo	13.452.367 SIT
Cepivo	244.800 SIT
DDV 8.5%	1.164.259 SIT
SKUPAJ	14.861.426 SIT

---

nadzor učinkovitosti cepljenja

odvzem krvnih vzorcev na objekt(10 vz.): 10.354,00 SIT

testiranje na prisotnost protiteles HI test: 9.499,00 SIT (hl.vz.)

840 rej x 23 823 SIT = 20 011 320 SIT

SKUPAJ STROŠKI : 34 890 746 SIT

6.4 **Organizirana proizvodnja**

Cepljenje živali v organizirani proizvodni bi izvedli veterinarji in tehniki zaposleni v obratnih veterinarskih ambulantah. Cena cepljenja brez cepiva bi znašala **14 SIT**.

6.4.1 **Matične jate**

Število živali v enem turnusu

JATA EMONA –LAHKI IN TEŽKI TIP KOKŠI	80.000 kom
PIVKA d.d.	60.000 kom
PTUJ d.d.	350.000 kom
AGROMERKUR	25.000 kom

515.000 kom

Na letni ravni bi to pomenilo trikratno cepljenje!

515.000 živali x 3 = 1.545.000 živali x 14 SIT = **21.630.000 SIT** brez cepiva.

Cepivo 21.012.000 SIT

Delo	21.630.000 SIT
Cepivo	21.012.000 SIT
DDV 8.5%	3.624.570 SIT

SKUPAJ 46.266.570 SIT

Stroški nadzora:

113 objektov – 1. stroški nadzora učinkovitosti cepljenja (2 692 066 SIT)

2. nadzor »sentinel birds« (27 544 767 SIT)

SKUPAJ STROŠKI : 76 503 403 SIT

6.4.2 Brojlerji

Ocenjeno število brojlerjev v enem letu je 32.000.000 mil. V primeru cepljenja bi vakcinirali vsako žival en krat. Vendar cepljenje brojlerjev ne pride v poštev zaradi kratke življenjske dobe (34 do 54 dni).

Delo	448.000.000 SIT
Cepivo	435.200.000 SIT
DDV 8.5%	75.072.000 SIT
SKUPAJ	958.272.000 SIT

6.4.3 Kokoši nesnice

Ocenjeno število je 1.000.000 kokoši. Kokoši se vakcinirajo 3 krat letno.

Delo	42.000.000 SIT
Cepivo	40.800.000 SIT
DDV 8.5%	7.038.000 SIT
SKUPAJ	89.838.000 SIT

Stroški nadzora:

170 objektov – stroški nadzora cepljenja so 4 049 910 SIT
stroški nadzora »sentinel birds« so 41 439 030 SIT

SKUPAJ STROŠKI : 135 326 940 SIT

6.4.4 Purani

Ocenjeno število je 700.000 puranov letno. Purani se vakcinirajo 2 krat letno.

700.000 živali X 2 cepljenje X 14 sit 19.600.000 SIT

Delo	19.600.000 SIT
Cepivo	19.040.000 SIT
DDV 8.5%	3.284.400 SIT
SKUPAJ	41.924.400 SIT

Stroški nadzora:

72 objektov - stroški nadzora cepljenja so 1 715 256 SIT
stroški nadzora »sentinel birds« so 17 472 888 SIT

SKUPAJ STROŠKI : 61 112 544 SIT

Ob upoštevanju podatkov, ki so jih dali slovenski proizvajalci, je vrednost letne proizvodnje 42 milijard SIT v intenzivni proizvodnji pomeni strošek cepljenja in nadzora nad cepljenjem v intenzivni proizvodnji 2,94 % letne vrednosti proizvodnje.

Skupni strošek cepljenja vseh živali v 1 letu in izvajanje nadzora nad cepljenjem bi znašal **3 677 005 093 SIT**.

Strošek vakcinacije v kmečkih rejah bi znašal **2 410 899 460 SIT**. Strošek izvajanja »stamping out« bi znašal **2 180 656 000**. V strošek ni vključen strošek odvoza trupel od mesta pobijanja do kafilerije in predelava, kar znaša še 46,10 SIT ob delavnikih oz. 51,10 SIT ob vdela prostih dnevih.

Stroški cepljenja in nadzora v ekoloških rejah **34 890 746 SIT**.

V intenzivni reji predstavlja najvišji strošek cepljenje brojlerjev in znaša brez nadzora **239 568 000 SIT** na turnus. Letno cepljenje brojlerskih rej bi znašalo **958 272 000 SIT**. Strošek cepljenja in nadzora v matičnih jatah je **76 503 403 SIT**. Strošek cepljenja in nadzora v reji konzumnih nesnic je **135 326 940 SIT**. Strošek cepljenja in nadzora v reji puranov je **61 112 544 SIT**.

Izvedba cepljenja v intenzivnih rejah bi povzročila tudi izpad prodaje na izvoznih trgih v primeru izvoza mesa in izdelkov. V primeru Perutnine Ptuj, bi v primeru cepljenja matičnih jat in brojlerjev v letu 2006 utrpeli mesečno izpad prodaje v višini 844 077 864 SIT in letno izpad v višini 10 128 934 362,00 SIT.

7. UGOTOVITVE IN PRIPOROČILA

DS je na osnovi ocene tveganja in evalvacije vseh podatkov pripravila ugotovitve in priporočila za nadaljnje ukrepe ob pojavu AI v RS. Cilj študije je bil pripraviti stališča in strategijo za program preventivnega in program nujnega cepljenja pri različnih kategorijah v različnih sistemih reje.

Ob upoštevanju vseh podatkov iz študije ocenjujemo, da splošno preventivno cepljenje vse perutnine in ptic v RS trenutno ni sprejemljivo. Preventivno cepljenje je upravičeno le v ZOO Ljubljana in pri pticah ujedah, ki se uporabljajo za delo. V 41 rejah nojev, kjer mora sistem reje upoštevati tudi potrebe teh živali glede gibanja na prostem, predlagamo izvedbo preventivnega cepljenja, v kolikor to ne bo onemogočilo trženja živali, mesa in izdelkov.

Ekološke reje perutnine, ki jih je v Sloveniji 840, so enakomerno porazdeljene po RS. Živali so pod nadzorom in so registrirane. Dejavniki tveganja so visoki, saj sistem reje zahteva gibanje na prostem. V primeru cepljenja ali zapore teh živali v hleve, se postavlja vprašanje ali so te reje še ekološke. V primeru cepljenja ali zapore bi te reje morali vrednotiti kot kmečke reje perutnine. Ukrepi, ki bi zmanjšal dejavnike tveganja v tem primeru je predvsem čimvečja depopulacija teh živali.

V kmečkih rejah, nekaterih ljubiteljskih rejah in neregistriranih ZOO, ki zaradi sistema vzreje predstavljajo visok dejavnik tveganja, izvedba cepljenja ni mogoča, ker ne razpolagamo s podatki o številu rej, vrsti in številu živali. V kmečkih rejah je tveganje manjše v kolikor bodo rejci upoštevali navodila veterinarske uprave glede zapore živali. Kjer to ni mogoče izvajati

dalj časa, pa bi bilo koristno, v soglasju z rejci, pristopiti k depopulaciji števila živali in možnostjo uporabo mesa za domačo uporabo. Zaradi tega preventivnega cepljenja ni mogoče izvesti v skladu z navodili. V kolikor bi želeli ukrepati ob morebitnem pojavu AI v teh rejah v skladu z navodili, bi morali pristopiti k popisu perutnine in ptic v teh rejah. Posebno kategorijo v tej skupini predstavljajo tekmovalni golobi, katerih reje so popisane, vendar zaradi načine reje ne predstavljajo visokega tveganja. S podatki o njihovem številu razpolagajo ljubiteljska društva.

Preventivno cepljenje v intenzivni reji kot so, matične jate težkih in lahkih hibridov, matične jate fazanov, jat konzumnih nesnic in puranov zaradi ekonomskih posledic trženja zaenkrat cepljenje ni utemeljeno, saj bi na ta način otežili prodajo živali, mesa in izdelkov na domačem in tujem trgu. Seveda se to stališče spremeni v primeru potrebe po nujnem cepljenju teh živali.

Ob upoštevanju podatkov, ki so jih dali slovenski proizvajalci, je vrednost letne proizvodnje 42 milijard SIT v intenzivni proizvodnji pomeni strošek cepljenja in nadzora nad cepljenjem v intenzivni proizvodnji 2,94 % letne vrednosti proizvodnje.

Skupni strošek cepljenja vseh živali v 1 letu in izvajanje nadzora nad cepljenjem bi znašal **3 677 005 093 SIT**.

Strošek vakcinacije v kmečkih rejah bi znašal **2 410 899 460 SIT**. Strošek izvajanja »stamping out« bi znašal **2 180 656 000**. V strošek ni vključen strošek odvoza trupel od mesta pobijanja do kafilerije in predelava, kar znaša še 46,10 SIT ob delavnikih oz. 51,10 SIT ob dela prostih dnevih.

Stroški cepljenja in nadzora v ekoloških rejah **34 890 746 SIT**.

V intenzivni reji predstavlja najvišji strošek cepljenje brojlerjev in znaša brez nadzora **239 568 000 SIT** na turnus. Letno cepljenje brojlerskih rej bi znašalo **958 272 000 SIT**. Strošek cepljenja in nadzora v matičnih jatah je **76 503 403 SIT**. Strošek cepljenja in nadzora v reji konzumnih nesnic je **135 326 940 SIT**. Strošek cepljenja in nadzora v reji puranov je **61 112 544 SIT**.

7.1 Vpliv posameznih dejavnikov tveganja na kategorijo reje in vrsto živali

Tabela: Primerjava vpliva posameznih dejavnikov tveganja na kategorijo reje in vrsto živali

Dejavnik tveganja	Intenziv na reja	Fazan	Kmečka reja	Eko reja	Zoo*		Zoo trgovine	Ljubiteljska reja**	Noji
					A	B			
Gostota po področjih	V (vse IN)	S	V	S	O	V	V	S, V, V, N	N
Gostota po kategorijah (matične jate, nesnice, brojlerji)	V (vse IN)	V	S	V	S	V	V	/	N
Gostota po vrstah (kokoši, purani)	O vsak rejec eno vrsto	N	V	S	V	V	V	V, N, V, N	N
Stiki z divjimi pticami (možnost prenosa okužbe)	O (vse IN)	V	V	V	V	V	N	V, S, N, V	V
Stiki z glodavci	N (vse IN)	S	V	S	N	V	N	V, V, V, S	S
Stiki perutnine z drugimi živalskimi vrstami (npr. prašiči)	O (vse IN)	N	V	V	N	V	N	V, N, N, N	N

Izvor krme	N (vse IN)	N	V	S	N	V	N	S, N, N, N	N
Izvor živali	O (vse IN)	0	V	V	N	V	S	V, S, V, S	N
Imunski status živali	N _(mat.) S (bro, pur)	N	V	N	N	V	V	V, V, V, V	N
Lokacija drugih rej perutnine	V (vse IN)	S	V	V	N	V	N	V, S, S, N	N
Zootehnični pogoji reje (mikro in makroklimatski pogoji)	N (vse IN)	V	N	N	N	V	N	V, S, S, N	N
Biološka varnost (razkuževanje prostorov, opreme in oseb)	N (vse IN)	V	V	N	N	V	N	V, V, V, S	S
Prevozi na in iz gospodarstva	N (matične) S(bro, pur)	N	S	S	N	V	S	V, V, V, V	S
Odvoz trupel	S	S	S	S	N	V	S	V, V, V, S	N
Vpliv ljudi (veterinarji, inšpektorji, drugi)	N	V	S	N	V	V	V	V, V, V, S	S
Stopnja izobrazbe imetnikov živali	N(matične)	N	S	N	N	V	S	S, S, S, N	S
Prodaja na domu	N(matične, pur), V(bro)	N	V	V	S	V	V	V, N, V, N	S

* A – ZOO Ljubljana, B- Ljubiteljski ZOO

** okrasna perutnina, golobi (tekmovalni in razstavni), sobne ptice, ujede

Kategorije tveganja so naslednje: 0= brez tveganja; N= nizko tveganje; S= srednje tveganje; V= visoko tveganje.

Iz pregledne tabele je razvidno, da so predstavljenim dejavnikom tveganja najbolj izpostavljene perutnina in ptice živali v ljubiteljskih ZOO, reje okrasne perutnine in kmečke reje. Za navedene reje je potrebno natančno opredeliti mogoče aktivnosti, ki bi zmanjšale stopnjo tveganja za pojav AI v teh rejah.

Zmanjševanje vplivov dejavnikov tveganja lahko dosežemo s vzpostavitvijo natančne evidence in nadzora rej, pri katerih s takimi podatki še ne razpolagamo kot so npr. kmečke reje, ekološke reje, ljubiteljski ZOO vrtovi in ljubiteljske reje perutnine. Pomanjkanje podatkov o številu in vrstah živali v kmečkih rejah, ljubiteljskih ZOO in ljubiteljskih rejah perutnine in ptic onemogoča izvedbo preventivnega in nujnega cepljenja.

Predvsem kmečke reje zaradi gostote rej in velikega števila živali in zaradi visoke ogroženosti na dejavnike tveganja iz analize predstavljajo veliko potencialno nevarnost za pojav AI pri domači perutnini, kar pa posredno povečuje tudi stopnjo ogroženosti v rejah intenzivne perutnine, ki so v neposredni bližini npr. v pasu do 3 km.

Ekološke reje, v katerih je po podatkih 13 439 kom perutnine in ptic v 840 rejah, je dejavnikov tveganja, ki predstavljajo visoko tveganje manj, saj je stanje v rejah poznano, reje so evidentirane, pogoji reje so znani itd, zaradi tega bi živali v ekološki reji nedvomno bile lahko obravnavane prednostno, v kolikor bi se odločili za cepljenje živali. Enako velja za perutnino in ptice v registriranih ZOO, ki je v RS samo 1, kjer pa so perutnina in ptice in druge živali zaradi bivanja na prostem izpostavljene stiku s prostoživečimi pticami in bi jih cepljenje nedvomno zaščitilo pred obolevanjem.

Stopnja tveganja za pojav AI v intenzivnih rejah je zaradi sistemov reje relativno nizka, vendar gre za velike populacije, ekonomsko pomembnih rej, pri katerih bi bilo glede na opravljeno oceno v primeru pojave AI pri perutnini v kmečkih rejah izvesti nujno cepljenje najprej in praviloma v matičnih jatah in rejah konzumnih nesnic in puranov. Cepljenje brojlerjev zaradi kratke življenjske dobe živali ni primerno, vprašljiva bi bila tudi možnost prodaje mesa in izdelkov.

Matične reje fazanov so 3 v RS in glede na dejavnike tveganja niso izrazito rizične. Kategorija pred izpustom v naravo predstavlja dejavnik tveganja in cepljenja ne priporočamo. V primeru pojava bolezni v voljerah bi izvedli stamping out. Zaradi izpusta v naravo predstavljajo dejavnik tveganja kot divje ptice.

7.2 Načrt preventivnega cepljenja po prioritetah

7.2.1 Načrt cepljenja perutnine in ptic v ZOO Ljubljana

- a. glede na ocenjene dejavnike tveganja in vrednost živali bi bilo preventivno cepljenje za dobo 6 mesecev upravičeno.
- b. Pogoji, ki morajo biti izpolnjeni:
  - popis vseh ptic in perutnine
  - identifikacija vseh živali, ki se jih bi cepilo
  - odvzem kloakalnih brisov ali vzorcev krvi pred cepljenjem (testiranje opravi NVI)- testirano mora biti najmanj 10% živali iste vrste oz. če je število živali manjše od 5, vse živali
  - »sentinel ptice« (iste vrste kot cepljene ptice)
- c. Izvedba cepljenja
  - izvajalci cepljenja veterinar ali veterinarski tehnik, nadzor veterinarski inšpektor
  - cepljenje vseh živali mora biti izvedeno v roku 96 ur
- d. Cepivo in postopki z njim
  - vrsta cepiva: aktivirano heterologno cepivo
  - distribucija cepiva preko NVI, ki tudi vodi evidenco o odmerkih cepiva
  - vsa embalaža cepiva se vrne na NVI
  - aplikacija cepiva s/c ali i/m, cepljenje ponoviti po 4 – 6 tednih
- e. Kontrola učinkovitosti cepljenje oz. kontrola epizootiološke situacije
  - odvzem kloakalnih brisov pticam markerjem ali sentinel vsakih 30 dni
- f. ukrepi v živalskem vrtu: prepoved premika ptic
- g. Trajanje cepljenja: 6 mesecev

7.2.2 Načrt cepljenja ptice ujed v ujetništvu, ki se uporabljajo za delo

- a. Zaradi značilnosti gojenja ujed (treningi v naravi, možnost prehranjevanja itd) in identifikacije živali bi bilo cepljenje teh živali upravičeno
- b. Pogoji, ki morajo biti izpolnjeni:
  - identifikacija živali, ki se jih bi cepilo
  - odvzem kloakalnih brisov ali vzorcev krvi pred cepljenjem (testiranje opravi NVI)
- c. Izvedba cepljenja
  - izvajalci cepljenja veterinar ali veterinarski tehnik, nadzor veterinarski inšpektor
- d. Cepivo in postopki z njim

- vrsta cepiva :aktivirano heterologno cepivo
- distribucija cepiva preko NVI, ki tudi vodi evidenco o odmerkih cepiva
- vsa embalaža cepiva se vrne na NVI
- aplikacija cepiva s/c ali i/m , cepljenje ponoviti po 4 – 6 tednih
- e. Kontrola učinkovitosti cepljenje oz. kontrola epizootiološke situacije
- odvzem kloakalnih brisov cepljenim pticam vsakih 30 dni – 45 dni
- f. Trajanje cepljenja: 6 mesecev

7.2.3 Načrt cepljenja nojev

- a. Zaradi značilnosti gojenja nojev in njihovih bi bilo cepljenje teh živali upravičeno
- b. Pogoji, ki morajo biti izpolnjeni:
  - identifikacija živali, ki se jih bi cepilo
  - odvzem kloakalnih brisov ali vzorcev krvi pred cepljenjem (testiranje opravi NVI)
- c. Izvedba cepljenja
  - izvajalci cepljenja veterinar ali veterinarski tehnik, nadzor veterinarski inšpektor
- d. Cepivo in postopki z njim
  - vrsta cepiva :aktivirano heterologno cepivo
  - distribucija cepiva preko NVI, ki tudi vodi evidenco o odmerkih cepiva
  - vsa embalaža cepiva se vrne na NVI
  - aplikacija cepiva s/c ali i/m , cepljenje ponoviti po 4 – 6 tednih
- e. Kontrola učinkovitosti cepljenje oz. kontrola epizootiološke situacije
- odvzem kloakalnih brisov cepljenim nojem vsakih 30 dni – 45 dni
- f. Trajanje cepljenja: 6 mesecev

7.2.4 Načrt cepljenja v ekoloških rejah perutnine

- a. glede na ocenjene dejavnike tveganja in vrednost živali bi bilo preventivno cepljenje za dobo 6 mesecev upravičeno.
- b. Pogoji, ki morajo biti izpolnjeni:
  - popis vseh ptic in perutnine v reji
  - identifikacija vseh živali, ki se jih bi cepilo
  - odvzem kloakalnih brisov ali vzorcev krvi pred cepljenjem (testiranje opravi NVI)- testirano mora biti najmanj 10% živali iste vrste oz. če je število živali manjše od 5, vse živali
  - »sentinel« živali v rejah z več kot 100 živali (iste vrste kot cepljene)
- c. Izvedba cepljenja
  - izvajalci cepljenja veterinar ali veterinarski tehnik, nadzor veterinarski inšpektor
  - cepljenje vseh živali mora biti izvedeno v roku 1 tedna
- d. Cepivo in postopki z njim
  - vrsta cepiva :aktivirano heterologno cepivo
  - distribucija cepiva preko NVI, ki tudi vodi evidenco o odmerkih cepiva
  - vsa embalaža cepiva se vrne na NVI
  - aplikacija cepiva s/c ali i/m , cepljenje ponoviti po 4 – 6 tednih
- e. Kontrola učinkovitosti cepljenje oz. kontrola epizootiološke situacije
- odvzem kloakalnih brisov ali krvnih vzorcev pticam markerjem ali sentinel vsakih 45 dni
- f. Trajanje cepljenja: 6 mesecev

7.3 STRATEGIJA CEPLJENJA V NUJNIH PRIMERIH izbruha LPAI ali HPAI pri perutnini ali pticah v ujetništvu

Strategija temelji na oceni epizootiološke situacije in oceni razmer, ki se bodo pojavile ob posameznem izbruhu bolezni.

- a. pri pojavu bolezni v kmečkih rejah oz. v manjših rejah edini ukrep neškodljivo pobijanje in odstranjevanje (stamping out)
- b. v primeru večjega števila pojavov bolezni v kmečkih rejah skozi daljše časovno obdobje in v področju večje gostote perutnine intenzivne reje se izvajajo naslednji ukrepi: kmečke reje stamping out, intenzivne reje cepljenje, v tamponski coni depopulacija kmečkih in drugih ektenzivnih rej perutnine
- c. pri sporadičnih pojavih bolezni v intenzivnih rejah se izvede ukrep neškodljivega pobijanja in odstranjevanja (stamping out)
- d. pri večjem številu pojavov bolezni v intenzivnih rejah in veliki možnosti širjenja med rejami ter pri visoki gostoti naselitve v reji je predlagani ukrep cepljenje

7.3.1 Področje, obseg in sistem cepljenja ter sistem učinkovitosti cepljenja po vrstah in kategorijah živali

a. cepljenje perutnine v tamponski coni med okuženim in neokuženim območjem, t.j. cepljenje v delu ogroženega območja:

- vrste in kategorije perutnine, ki bi jo cepili : matične jate , jate konzumnih nesnic, jate puranov
- sistem DIVA

b. cepljenje izven okuženega in ogroženega področja v primeru večjega rizika prenosa okužbe zaradi povezav z okuženim oz. ogroženim območjem:

- vrste in kategorije perutnine, ki bi jo cepili : matične jate
- sistem DIVA

c. cepljenje v okuženem in ogroženem območju ob ponovni vselitvi v objekte:

- vrste in kategorije perutnine, ki bi jo cepili :matične jate, kokoši nesnice, jate puranov
- dopolnjen sistem DIVA: pred vselitvijo jate je potrebno v objekt vseliti cca 50 – 80 živali, ki služijo kot markerji, če je virus v okolju še zmožen infekcije
- sistem DIVA

d. cepljenje matičnih jat izven ogroženega ali okuženega območja oz. izven območja povezav:

vrste in kategorije perutnine: matične jate

sistem:

- v tri – pet km pasu mora biti odstranjena vsa perutnina (depopulacija). Ponovna naselitev v izpraznjene kmečke reje se lahko izvede najprej 4 tedne po drugem cepljenju matičnih jat

- sistem DIVA

V VSAKEM PRIMERU POTRDITVE TERENKEGA VIRUSA V CEPLJENI JATI SE IZVEDE POBIJANJE ŽIVALI IN NEŠKODLJIVO ODSTRANJEVANJE (STAMPING OUT).

8. LITERATURA

1. Alexander DJ. A review of avian influenza in different bird species. *Vet Microbiol* 2000; 74: 3-13.
2. Alexander DJ. Outbreaks of H5 and H7 avian influenza 1994 – 2004. In: Proceedings, Joint 10th annual meeting of national laboratories of Newcastle disease and Avian influenza of EU member states, Weybridge, 29th September – 1st October 2004, Brussels: EC B-1049, 2005: 66-85.
3. Callan JR, Early G, Kida H, Hinshaw VS. The appearance of H3 influenza viruses in seals. *J Gen Virol* 1995; 76: 199-203.
4. Capua I, Alexander DJ. Avian influenza: recent developments. *Avian Pathol* 2004; 33: 393-404.
5. Capua I, Marangon S, dalla Pozza M, Terregino C, Cattoli G. Avian influenza in Italy 1997-2001. *Avian Dis* 2003; 47: 839-43.
6. Capua I, Mutinelli F, Terregino C, Cattoli G, Manvell RJ, Burlini F. Highly pathogenic avian influenza (H7N1) in ostriches farmed in Italy. *Vet Rec* 2000; 18: 146.
7. Capua I, Mutinelli F. A colour atlas and text on avian influenza. Bologna: PAPI Editore 2001.
8. Capua I, Maragon F. The use of vaccination as an option for the control of avian influenza. *Avian Pathol* 2003; 32: 335-43.
9. Chen H, Smith GJ, Zhang SY, et al. Avian flu: H5N1 virus outbreak in migratory waterfowl. *Nature* 2005; 436: 191-92.
10. Fouchier RAM, Munster V, Wallensten A, et al. Characterization of a novel influenza A virus hemagglutinin subtype (H16) obtained from black-headed gulls. *J Virol* 2005; 79: 2814-22.
11. Fouchier RAM, Olsen B, Bestebroer TM, et al. Influenza A virus surveillance in wild birds in Northern Europe in 1999 and 2000. *Avian Dis* 2003; 47: 857-869.
12. Halvarson DA. The control of H5 or H7 mildly pathogenic avian influenza: a role for inactivated vaccine. *Avian Pathol* 2002; 31: 5-12.
13. Keawcharoen J, Oraveerakul K, Kuiken T, et al. Avian influenza H5N1 in tigers and leopards. *Emerg Infect Dis* 2004; 10: 2189-91.
14. Maragon S, Bortolotti L, Capua I, Bettio M, dalla Pozza M. Low-pathogenicity avian influenza (LPAI) in Italy (2000-01): epidemiology and control. *Avian Dis* 2003; 47: 1006-9.
15. Murphy BR, Webster RG. Orthomyxoviruses. In: Knipe BN, Howley PM, Raven PA eds. *Fields virology*. 3rd ed. Lippincott: 1996: 1397-445.
16. Mutinelli F, Capua I, Terregino C, Cattoli G. Clinical, gross lesions and microscopic findings in different avian species naturally infected during the H7N1 low- and high-pathogenicity avian influenza epidemics in Italy during 1999 and 2000. *Avian Dis* 2003; 47: 844-8.
17. <www.oie.net>
18. Račnik J, Krapež U, Dovč A, Volk M, Emeršič I, Zorman Rojs O. Health status of backyard flocks in Slovenia - some preliminary data. In: Balenović, M (ed.). *Zbornik*. Zagreb: Centar za peradarstvo, 2005; pp 119-22.
19. Rott R. The pathogenic determinant of influenza virus. *Vet Microbiol* 1992; 33: 303-10.

20. Senne DA, Panigraphy B, Kawaoka Y, et al. Survey of H5 and H7 avian influenza viruses: amino acid sequence at the HA cleavage sites as a marker of pathogenicity potential. *Avian Dis* 1996; 40: 245-37
21. Stegeman A, Bouma A, Elbers AR, et al. Avian influenza A virus (H7N7) epidemic in The Netherlands in 2003: course of the epidemic and effectiveness of control measures. *J Infect Dis* 2004; 190: 2088-95.
22. Stieneke-Grober A, Vey M, Agliker H, et al. Influenza virus haemagglutinin with multibasic cleavage site is activated by furin, a subtilisin-like endoprotease. *EMBO J* 1992; 11: 2407-14.
23. Swayne DE, Halvarson DH. Influenza. In: Saif YM eds: *Diseases of poultry*. 11th ed. Iowa State Press, 2003: 135-60.
24. Thomas ME. Risk factors for the introduction of highly pathogenic avian influenza into poultry farms during the epidemic in the Netherlands in 2003. *Prev Vet Med* 2005; 69: 1-11.
25. Vey M, Orlich M, Adler S, Klenk HD, Rott R, Garten W. Haemagglutinin activation of pathogenic avian influenza viruses of subtype H7 requires the recognition motif R-X-R/K-R. *Virology* 1992; 188: 408-13.

NAJPOGOSTEJE UPORABLJENE UČINKOVINE PRI ZASTRUPITVAH ŽIVALI IN MEHANIZMI NJIHOVEGA DELOVANJA

Nevenka Kožuh Eržen

Laboratorij za forenzično toksikologijo in ekotoksikologijo

Inštitut za patologijo, sodno in upravno veterinarstvo

Toksikologija je veda o strupih, ki vključuje poznavanje njihovih kemijskih lastnosti, identifikacijo, naravo, mehanizme delovanja, načine detoksikacije in njihovo določanje oziroma analitiko. Pri toksikologiji gre za preučevanje škodljivih učinkov kemikalij na žive organizme.

Forenzična toksikologija je veja toksikologije, ki se ukvarja z ugotavljanjem vzrokov zastrupitev in/ali smrti ter dokazovanjem prisotnosti strupenih substanc v organizmu. Razvila se je za namene sodnih postopkov.

Toksični učinki neke snovi niso vsi njeni možni neželeni učinki ampak govorimo o resnih neželenih učinkih, ki v organizmu povzročijo škodo in nanj negativno vplivajo ter so rezultat direktnega delovanja.

Strup je lahko katerakoli snov, ki deluje škodljivo na žive organizme v okolju. So snovi, ki običajno že v majhnih, enkratnih odmerkih povzročajo resne neželene učinke v organizmu ali celo smrt.

Ksenobiotik je katerakoli snov, ki v organizem vstopa in je zanj tuja. Zanj ni rečeno, da ima kvarni učinek na organizem.

Vse snovi so strup; ni je, ki ne bi bila strup. Kar loči strup od zdravila, je odmerek.

(Paracelsius; 1493-1541)

Strupi so včasih zdravila, vendar so nekateri strupi le strupi.

(Leon Blum, 1877-1950, Človeška lestvica)

Razlikovati med toksičnimi in netoksičnimi snovmi je težko.

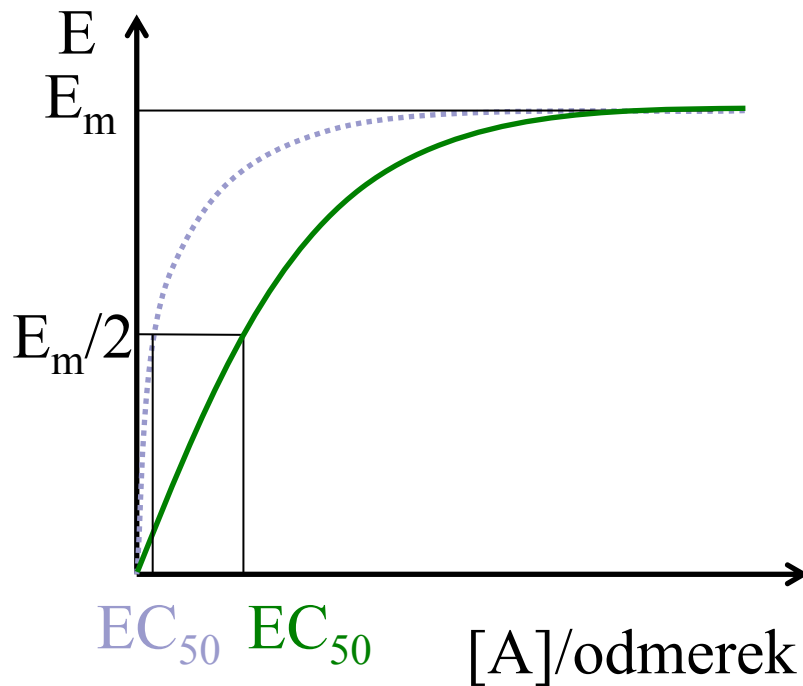
Načelo, ki v toksikologiji opredeljuje ta pojem je odnos med odmerkom/koncentracijo in učinkom.

dose/concentration-response relationship

- za posamezni osebek
- za populacijo

ODNOS MED KONCENTRACIJO/ODMERKOM IN UČINKOM

$$E = \frac{E_m \times [A]}{EC_{50} + [A]}$$

E.....učinek

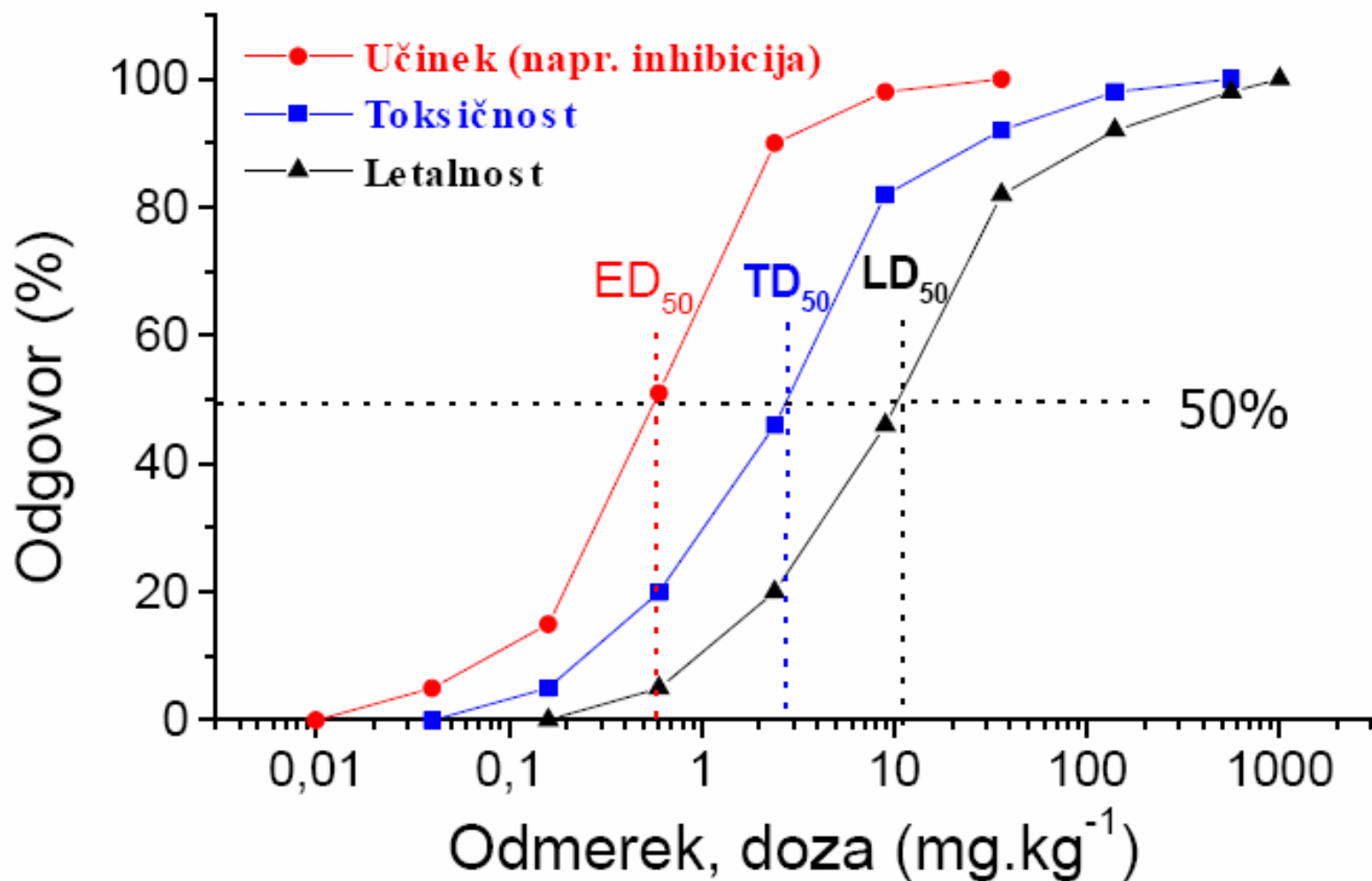
E_m ...maksimalni učinek

$E_m/2$ .polovica maksimalnega učinka

EC_{50} .koncentracija snovi, ki izzove $E_m/2$

[A]...koncentracija snovi

Zveza med odmerkom in odgovorom

RAZDELITEV STRUPENIH SNOVI

- *glede na njihovo delovanje na določen organ*

(npr. učinki na ledvica, jetra, krvni sistem, živčni sistem,...)

- *glede na njihovo uporabo*

(pesticidi, topila, dodatki hrani in krmi,...)

- *glede na njihov izvor*

(npr. živalski, rastlinski strupi, industrijske kemikalije,...)

- *glede na njihov učinek*

(npr. rakotvornost, mutagenost, poškodbe jeter, ledvic, živcev,...)

RAZDELITEV JE MOŽNA TUDI PO LASTNOSTIH

- *glede na agregatno stanje*

(plin, tekočina, trdna snov)

- *glede na njihovo karakteristiko*

(eksplozivi, oksidanti itd,...)

- *glede na njihove kemijske lastnosti*

(aromatski amini, halogenirani ogljikovodki, poliklorirani bifenili itd,...)

- *glede na stopnjo strupenosti*

(ekstremno strupeni, zelo strupeni, manj strupeni itd,..)

KONVENCIONALNA RAZDELITEV

(najbolj uporabna)

- **po agregatnem stanju**
- **po nevarnostni stopnji in povprečnem smrtnem odmerku**
- **po načinu delovanja in toksičnih učinkih**

Strupene snovi v plinastem agregatnem stanju

■ *dušljivci*

delujejo tako, da v organizmu reagirajo s substancami, ki prenašajo kisik (vodikov cianid, karbonili)

■ *dražljivci zgornjih dihalnih poti*

delujejo tako, da poškodujejo in dražijo tkivo dihalnih poti (hlapi anorganskih kislin in baz, fluor, klor, amoniak, žveplov dioksid, etilen-oksidi,...)

■ *dražljivci spodnjih dihalnih poti*

(nitrozni plini, arzen triklorid,...)

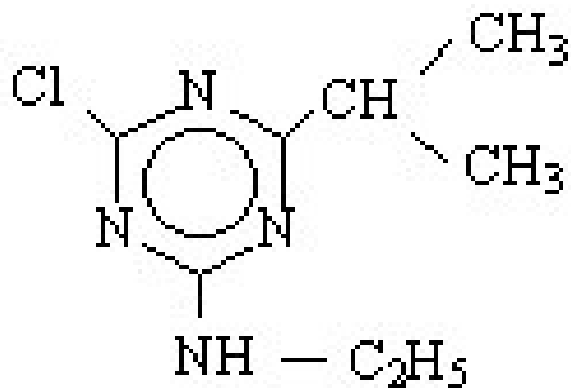
■ *anestetiki in narkotiki*

delujejo tako, da rahlo dražijo zgornja dihalna in veznice, povzročajo pijanost, motnje in odvisnosti (hlapi alifatskih in aromatskih ogljikovodikov, alkoholov, acetona, ...)

Strupene snovi v tekočem agregatnem stanju vstopajo v telo preko kože in z zaužitjem.

Njihovo razvrščanje je možno po nevarnostni stopnji in načinu delovanja.

- **organska topila**
- **alkoholi, estri, etri**
- **tekoči fitofarmaceutski pripravki itd,...**

Slika1. Atrazin (2-kloro-4-etilamino-6-izopropilamino-s-triazin)

Strupene snovi v **trdnem agregatnem stanju** vstopajo v telo največkrat z zaužitjem in preko kože.

- **anorganske soli**
- **mnoge organske substance itd,...**

Razdelitev strupenih snovi po načinu delovanja

- študije in raziskave vplivov posameznih substanc na delovanje organov, reakcije in vpliv na njihovo funkcionalnost, kemizme in mehanizme reakcij
- raziskave so dolgotrajne in zahtevne
- potekajo tudi več let na različnih živalskih vrstah

Razdelitev strupenih snovi po toksikoloških učinkih

- ***akutno toksične*** (smrt ali trajne okvare že po enem odmerku ali dozi)
  - zelo strupeno po zaužitju
(LD50 < 25 mg/kg t.m.)
  - zelo strupeno v stiku s kožo
(LD50 < 50 mg/kg t.m.)
  - zelo strupeno pri vdihavanju
(LC50 (aerosoli, prašne snovi < 0,25 mg/kg t.m.))

■ ***subkronično ali kronično toksične*** (ponavljajoča ali dolgotrajna izpostavljenost)

- strupeno pri zaužitju
- strupeno v stiku s kožo
- strupeno pri vdihovanju
- nevarnost trajnih okvar zdravja

STOPNJA TOKSIČNOSTI

<i>Stopnja toksičnosti</i>	<i>Uporabljen termin toksičnosti</i>	<i>Enkratni oralni odmerek LD50 (podgane)</i>
1	Ekstremno toksično	< 1 mg/kg
2	Visoko toksično	1-50 mg/kg
3	Zmerno toksično	50-500 mg/kg
4	Šibko toksično	0,5-5 g/kg
5	Netoksično	5-15 g/kg
6	Relativno neškodljiv	> 15 g/kg

STOPNJA NEVARNOSTI

<i>Nevarnostna stopnja - LD50</i>	<i>Enkratni oralni odmerek LD50 (podgane)</i>
1	do 50 mg/kg
2	50-250 mg/kg
3	250-1000 mg/kg
4	1000-5000 mg/kg

POMEMBNI FAKTORJI, KI VPLIVAJO NA TOKSIČNOST

■ način izpostavitve

■ vrsta živali

- način reje

- starost

- spol

- stopnja razvitosti

- fiziološko stanje

- zdravstveno stanje v času izpostavitve

- razlike v dovzetnosti znotraj populacije

■ faktorji okolja

- kroženje zraka

- temperatura, vlaga, vremenske razmere

■ voda

- kakovost
- količina

■ prehrana

- hranilna vrednost
- kvaliteta hrane (prisotnost možnih onesnažil)
- količina zaužite hrane

■ življenjski prostor

- velikost
- gradbeni material
- kvaliteta ogrevanja in prezračevanja
- kvaliteta stelje
- oskrba živali in prisotnost drugih vrst živali

TESTIRANJE TOKSIČNOSTI

- ***akutna toksičnost*** (običajno enkratni odmerek → 24 ur ali krajši čas)
- ***subkronična toksičnost*** (stalna/neprekinjena izpostavljenost ali ponavljajoči enaki odmerki → 30 do 90 dni)
- ***kronična toksičnost*** (stalna izpostavljenost za daljše časovno obdobje)
  - miši → 1,5 let
  - podgane → 2 leti
  - pes → 3 ali več let

■ *reprodukcijska toksičnost*

- vpliv na ovulacijo, brejost, vgnezdenje zarodka
- vpliv na embrionalni in fetalni razvoj, vpliv na potek brejosti
- vpliv na porod
- vpliv na laktacijo (dojenje)
- vpliv na rast takoj po rojstvu (postnatalna rast)

→ študije na 2 do 3 zaporednih generacijah

■ *preskušanje teratogenosti* (vnos teratogene snovi med brejostjo → študij morfoloških in funkcionalnih sprememb pri razvoju embria in fetusa)

■ *testiranje mutagenosti* (študij sprememb DNA in poškodb na kromosomih)

NAJPOGOSTEJŠE ZASTRUPITVE PRI ŽIVALIH

- prekomerno ali napačno odmerjanje zdravil
- uporaba lahko dostopnih učinkovin iz skupin antikoagulantov, organofosfornih spojin in karbamatov → *pesticidi* (insekticidi, rodenticidi, herbicidi)
- kemikalije, ki se uporabljajo v gospodinjstvu (detergenti, čistilna sredstva,...)
- kemikalije, ki se uporabljajo v industriji (PCB, organska topila, olja, maziva, organske in anorganske snovi,...)

■ toksini

- bakterije
- plesni
- glive
- toksini rastlinskega izvora
- toksini živalskega izvora

■ dodatki krmi

- predoziranje kokcidiostatikov (npr. salinomycin, monezin,...)
- uporaba pri drugih živalskih vrstah

■ strupeni plini

- ogljikov monoksid
- hlapi kislin in baz
- hlapi organskih topil itd.

NAJPOGOSTEJŠE ZASTRUPITVE DOMAČIH IN PAŠNIH ŽIVALI – Avstrija 1999 – 2004

različni pesticidi → 46,1 %

■ insekticidi na osnovi karbamatov	50,3 %
■ antikoagulanati (rodenticidi)	18,9 %
■ organofosforni insekticidi	5,1 %
■ ostali rodenticidi	3,4 %

vrsta živali

■ psi	47,2 %
■ mačke	34,1 %
■ ostale domače živali	9,8 %
■ nespecificirani vzorci	8,9 %

PRIMER PREKOMERNEGA ODMERJANJA ZDRAVIL

1. *ORGANOFOSFORNA PROTIPARAZITSKA ZDRAVILA*

triklorfon (2,2,2-trikloro-1-hidroksietilfosfonat)

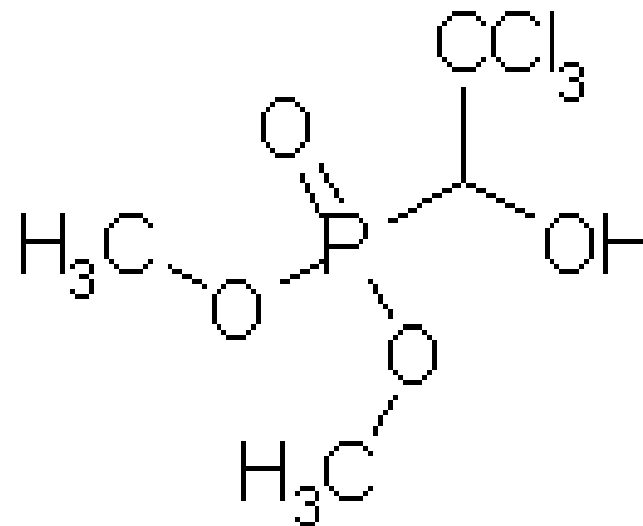
- *nepovratni zaviralec acetilholinesteraze*
- *antparazitik za zunanjo in peroralno uporabo* (konji, govedo, drobnica, prašič in perutnina)
- *prašek za pripravo dermalne suspenzije ali za peroralni nanos* (0,15 do 10 % raztopina)
- *dobra resorpcija skozi nepoškodovano kožo in hitra biotransformacija*
- *človek je zelo občutljiv*

■ *neželeni učinki/klinični znaki zastrupitve*

- pospešena defekacija in uriniranje
- slinjenje, požiranje sline
- zoženje dihalnih poti, nepravilno dihanje, hropenje zaradi povečanega izločanja sluzi v dihala
- drgetanje in grbančenje kože

nekroza

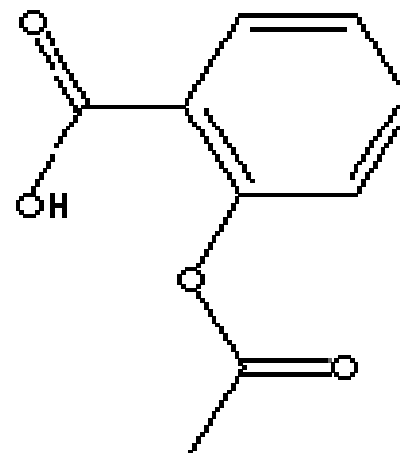

2. *ASPIRIN* (acetilsalicilna kislina)

- *nesteroidno protivnetno zdravilo* (analgetični, antipiretični in protivnetni učinek → zavira delovanje ciklooksigenaze in sintezo prostaglandinov)

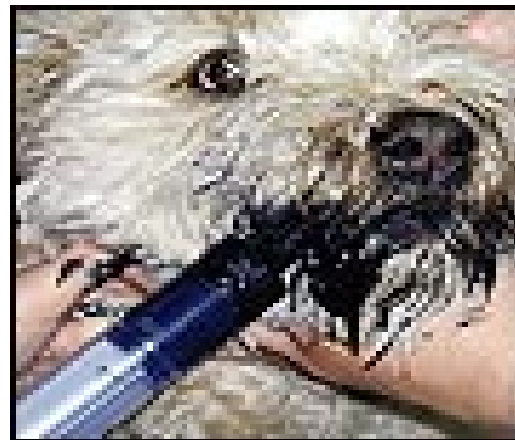
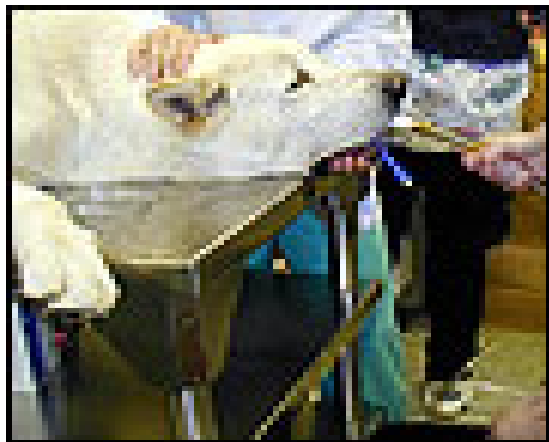
■ *Mačka* **6-10 mg/kg t.m. → 48 - 72 ur**

Pes **10 mg/kg t.m. → 12 ur**

■ *neželeni učinki/klinični znaki zastrupitve*

- akutna zastrupitev (slabost, diarea, bruhanje, neješčnost)
- krvavitve v prebavila, hepatopatija, nefrosa, inaktivnost kostnega mozga
- smrt po dnevu ali dveh

3. **LEKADOL**® (paracetamol (N-(4-hidroksifenil)etanamid))

■ *analgetik, antipiretik* (nima protivnetnega učinka; zavira sintezo prostaglandinov inhibira encim ciklooksigenazo)

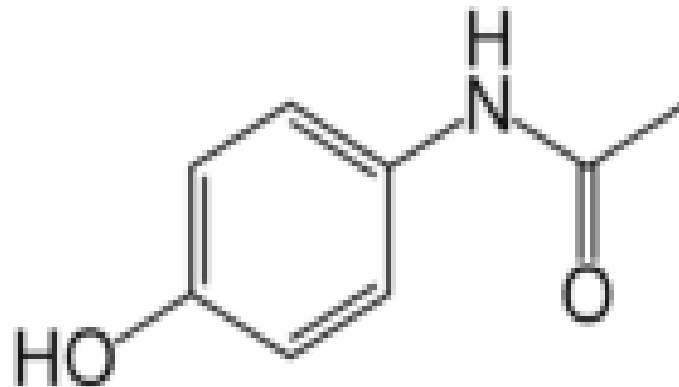
■ *Pes*   10-15 mg/kg t.m. → 8 -12 ur

Mačka   **NE MEMO UPORABLJATI!**

■ *neželeni učinki/klinični znaki zastrupitve*

→ **OZEK TERAPEVTSKI INDEKS**

- hepatoza
- odpoved jeter
- smrt

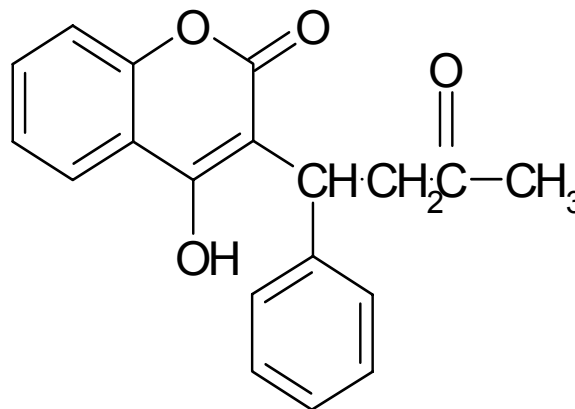

PRIMER ZASTRUPITEV Z LAHKO DOSTOPNIMI UČINKOVINAMI

RODENTICIDI → *antikoagulanti* → **kumarini** → *varfarin* (vabe za glodalce)

(RS)-4-hidroksi-3-(3-okso-1-fenilbutil)kumarin 3-(α -acetonil-benzil)-4-hidroksikumarin

- *psi* - pogosto (5 – 100 mg/kg t.m.)
- *mačke* - pogosto (5 – 100 mg/kg t.m.)
- *prašiči* – redko

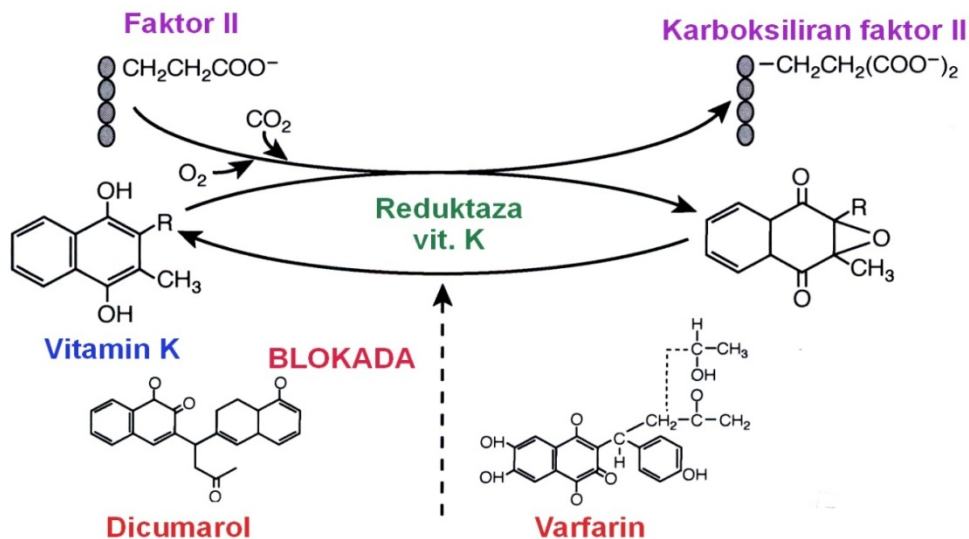

PRIMER ZASTRUPITEV Z LAHKO DOSTOPNIMI UČINKOVINAMI

RODENTICIDI → *antikoagulanti*

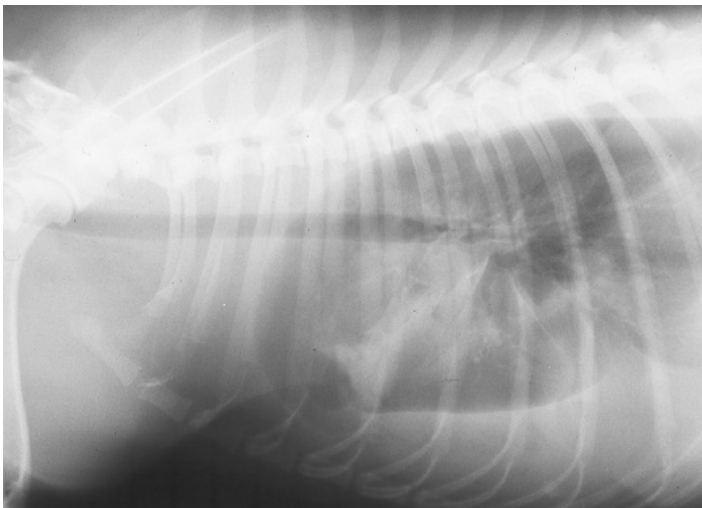
delovanje

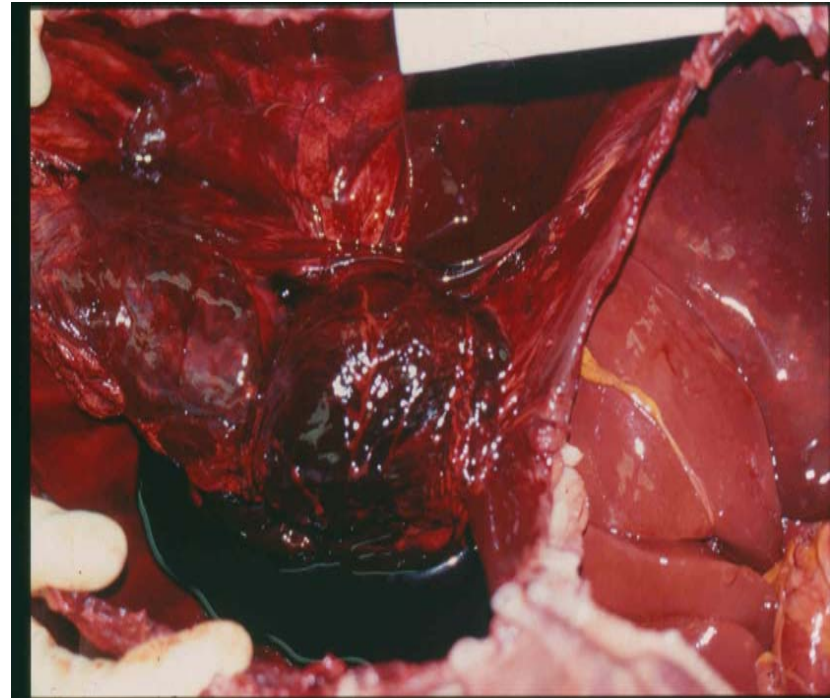
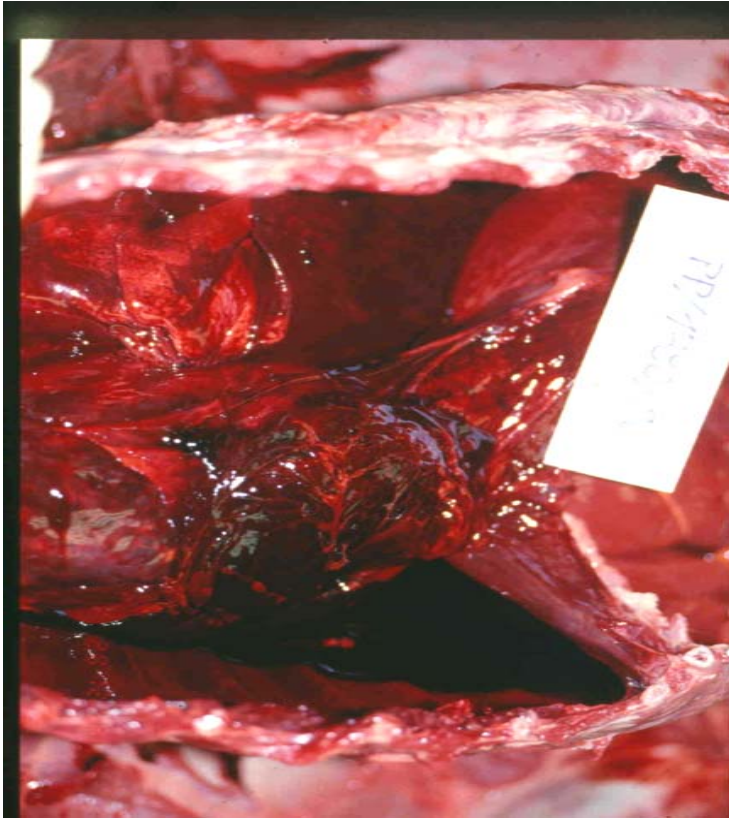
- kot antivitamin (antagonist) K1
- preprečuje sintezo nekaterih faktorjev strjevanja krvi, ki nastajajo v jetrih

■ *neželeni učinki/klinični znaki zastrupitve*

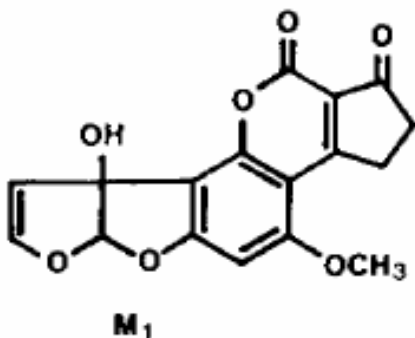
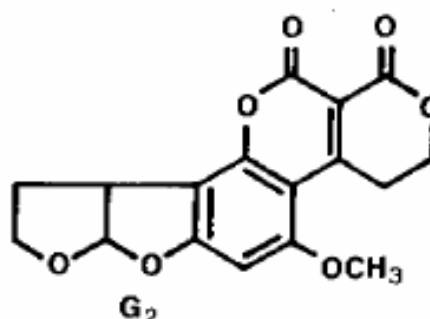
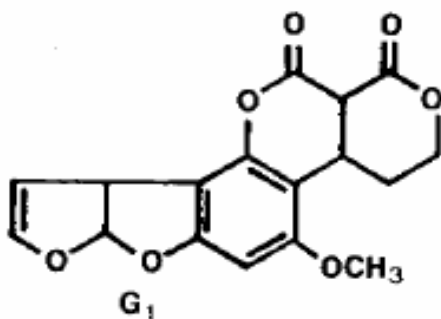
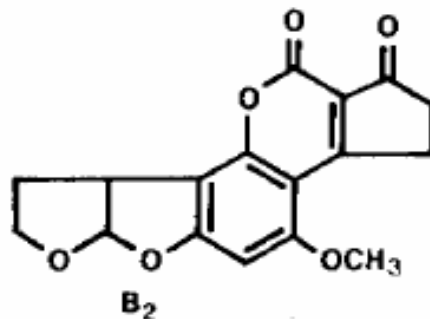
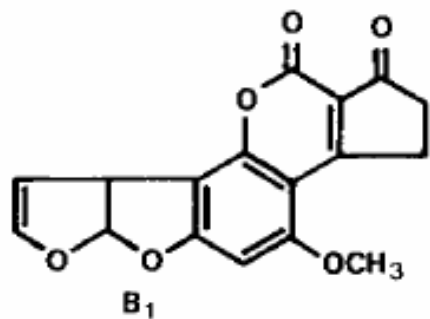
- slabost, bruhanje, bledica
- bolečine v sklepih (kot posledica notranjih krvavitev) oziroma nelokalizirane bolečine
- krvavitve iz naravnih telesnih odprtin in na mestih telesnih poškodb
- izkrvavitev v eno od telesnih votlin (najpogosteje prsna)
- smrt

Aflatoksini – zgradba

(bisfuranokumarini)

Aspergillus flavus
(plesen)

Fig 1: Structure of Aflatoxin B₁ and related aflatoxins.

■ *delovanje*

- neželen učinek metabolitov → močno reaktivni epoksidi
- direktne reakcije z DNA, RNA in celičnimi proteini

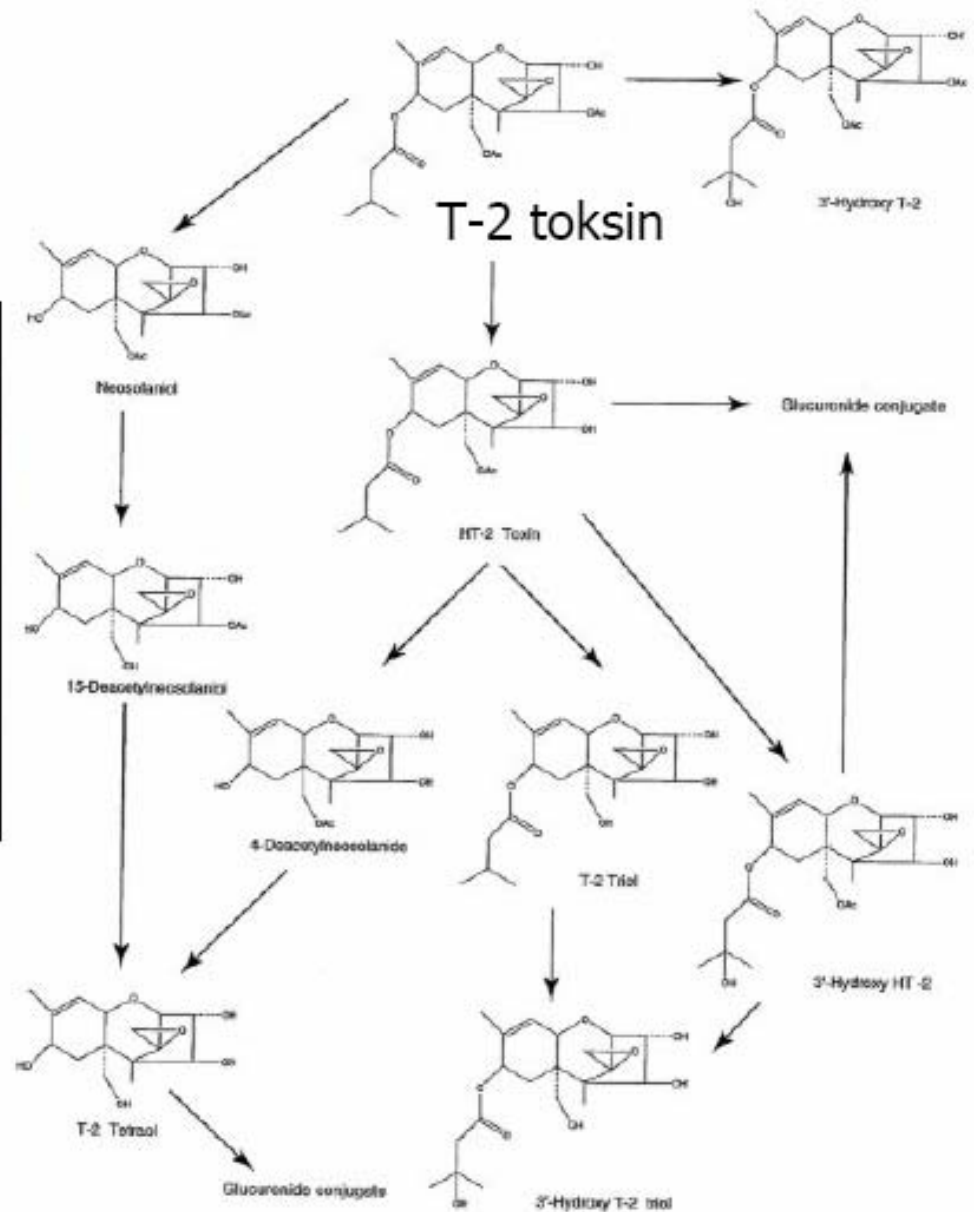
■ *neželeni učinki/klinični znaki zastrupitve*

- neješčnost, počasnejša prirast
- slabša izraba krme
- zmanjšana produkcija mleka
- nekroze jeter, ciroza, zlatenica
- hemoragični gastroenteritis, generalizirane krvavitve, ascites
- nastanek malignih tumorjev (ugotovljeni pri podganah, budrah, miših, postrveh, goseh, ovcah, opicah)

Trihoteceni (seskviterpeni)

Gliva *Fusarium* sp.

■ *delovanje*

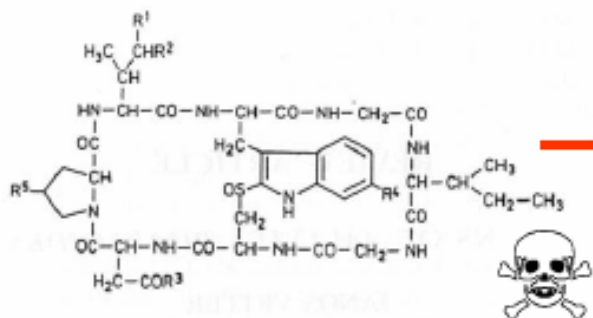
- enako kot aflatoksini → tudi epoksidi
- direktne reakcije z DNA, RNA in celičnimi proteini
  - indukcija apoptoze
  - zaviranje sinteze proteinov

■ *neželeni učinki/klinični znaki zastrupitve*

- bruhanje
- neješčnost, zmanjšana prirast
- zmanjšana produkcija mleka in pri perutnini jajc
- povečana dovzetnost za okužbe
- razjeda ustne sluznice in požiralnika, gastroenteritis
- krvavitve v pljučih, srcu, ledvicah, sečniku,...

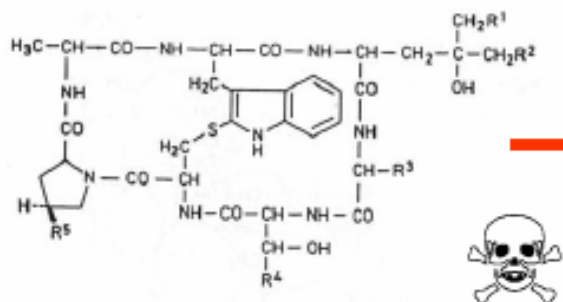
Amatoksini – biciklični oktapeptidi

Amatoksini (LD₅₀ 0.2-20 mg/kg miši)

Amanita phalloides

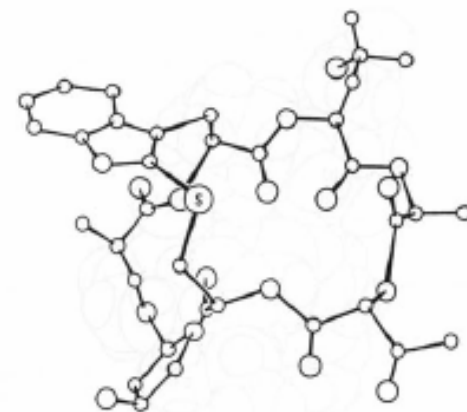
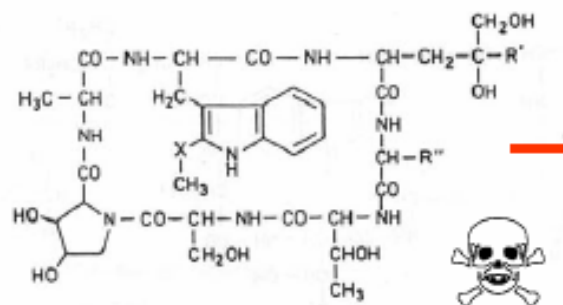
Galerina autumnalis

Falotoksini (LD₅₀ 1.5-100 mg/kg miši)

A. verna

Lepiota lilacea

Virotoksini (LD₅₀ 2.5 mg/kg miši)

A. virosa

Faloin

■ *delovanje*

- apoptoza
- delujejo na avtonomno živčevje
- delujejo na centralni živčni sistem
- delujejo na prebavila

■ *neželeni učinki/klinični znaki zastrupitve*

- slinjenje
- slabost, bruhanje
- motnje v delovanju prebavil, diarea, inkontinenca urina
- motnje centralnega živčnega sistema
- hepatoza, krvavitve v gastrointestinalnem traktu
- smrt

PROBLEM – *pogin živali*

- *Kdaj ?*
- *Kje in v kakšnih okoliščinah ?*
- *Kakšni simptomi pogina ? → SEKCIJA → patološka oziroma patomorfološka slika*
- *glede na patomorfološki izvid*

ugotovljen sum na zastrupitev → S ČIM ???

- *odvzem vzorcev za analize → forenzični*

laboratorij → POTRDITEV SUMA ZASTRUPITVE

Glede na ugotovljene okoliščine pogina in

glede na patomorfološki izvid →

SUM NA ZASTRUPITEV Z ?

odvzem vzorcev za analizo

■ <i>možgani</i>	<i>50 mg</i>
■ <i>jetra</i>	<i>50 mg</i>
■ <i>ledvica</i>	<i>50 mg</i>
■ <i>kri srca</i>	<i>25 mL</i>
■ <i>periferna kri</i>	<i>10 mL</i>
■ <i>očesna tekočina</i>	<i>vsa</i>
■ <i>žolč</i>	<i>ves</i>
■ <i>urin</i>	<i>ves</i>
■ <i>želodčna vsebina</i>	<i>vsa</i>

<http://mrskingsbioweb.com>

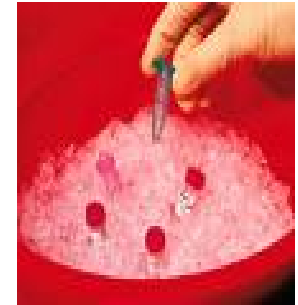

<http://www.forensicmed.com>

POMEMBNI PARAMETRI PRI ANALITIKI V FORENZIČNI TOKSIKOLOGIJI

VZORCI

- **pravilni odvzem vzorcev**
- **čas odvzema vzorcev**
- **pravilna označitev vzorcev**
- **pravilni transport vzorcev**
- **pravilno hranjenje vzorcev**

***ANALIZE MORAJO BITI IZVEDENE V ČIM
KRAJŠEM MOŽNEM ČASU PO ODVZEMU
VZORCEV!***

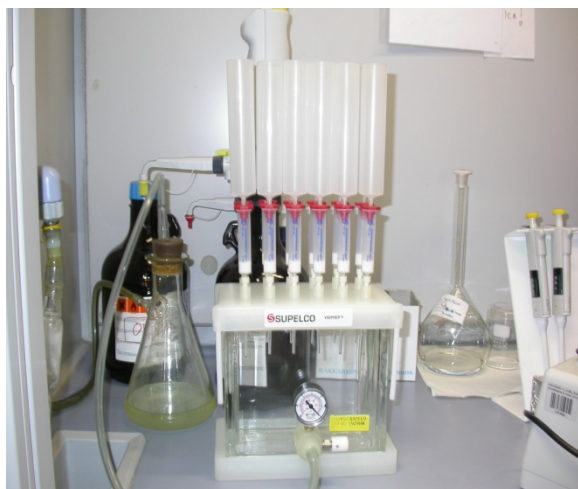
ANALIZA VZORCEV izvedena po veljavnih protokolih in validiranih analitskih metodah

- priprava vzorcev
- kvalitativno določanja
(*screening tests*)
- kvantitativno določanje → **potrditev**
(*comfirmatory tests*)

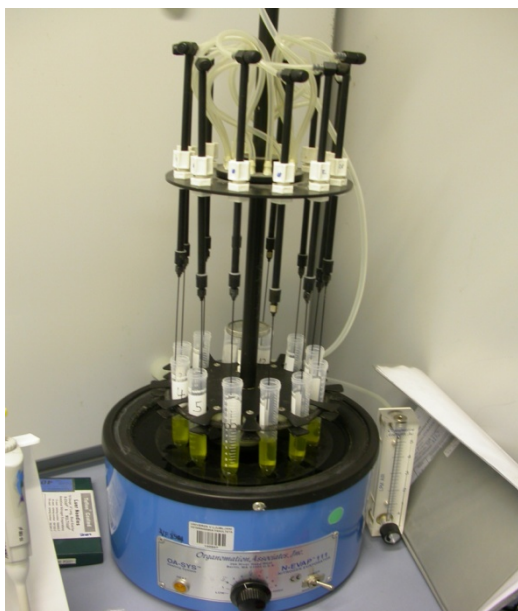

PRIPRAVA VZORCEV (vsaj v 4 paralelkah !)

- ekstrakcija analita iz vzorcev s pomočjo organskih topil (acetonitril, metanol)
- čiščenje ekstraktov s pomočjo ekstrakcije na trdni fazi (ustrezne separacijske (SPE) kolonice)

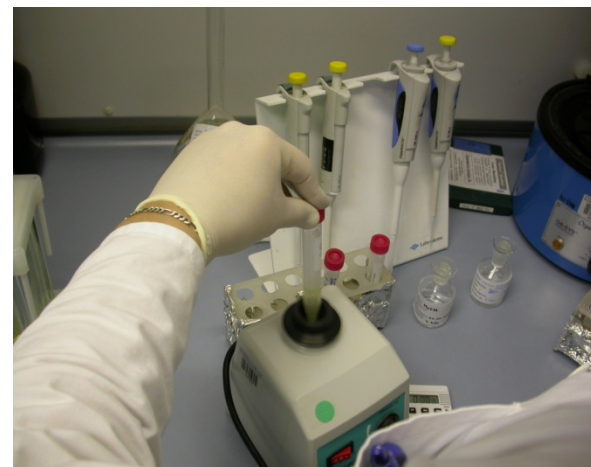
■ koncentriranje vzorcev

(izparevanje pod dušikom)

■ derivatizacija (če je potrebno!)

- specifični fluorescirajoči derivati

KVALITATIVNO DOLOČANJE (screening tests)

- *pravilna uporaba analitskih postopkov validiranih za posamezne skupine strupenih snovi*
  - **spektoforometrične metode**
  - **atomska absorpcijska spektrometrija**
  - **kromatografske metode**
    - **tankoplastna (UV, fluorescenčna)**
    - **tekočinska (UV, fluorescenča, ...)**
    - **plinska (NPD, FID, ECD, ...)**
  - **biokemijske metode**
(immunoassay test, RIA)

KVANTITATIVNO DOLOČANJE (confirmatory tests)

validirani analitski postopki za posamezne skupine strupenih snovi

→ *atomska absorpcijska spektrometrija*

→ *plinska kromatografija (masna detekcija)*

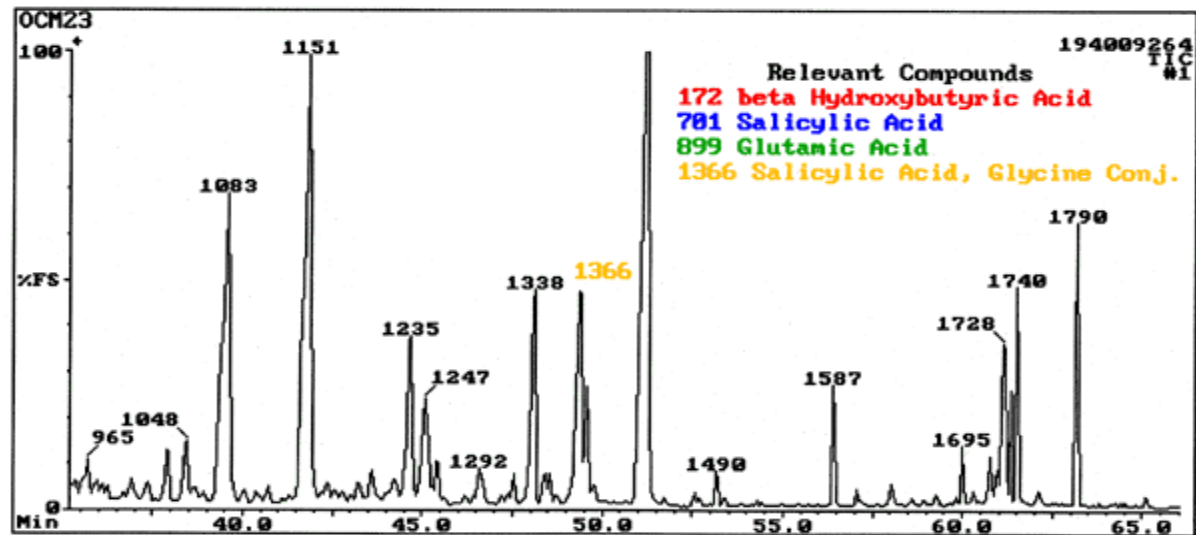
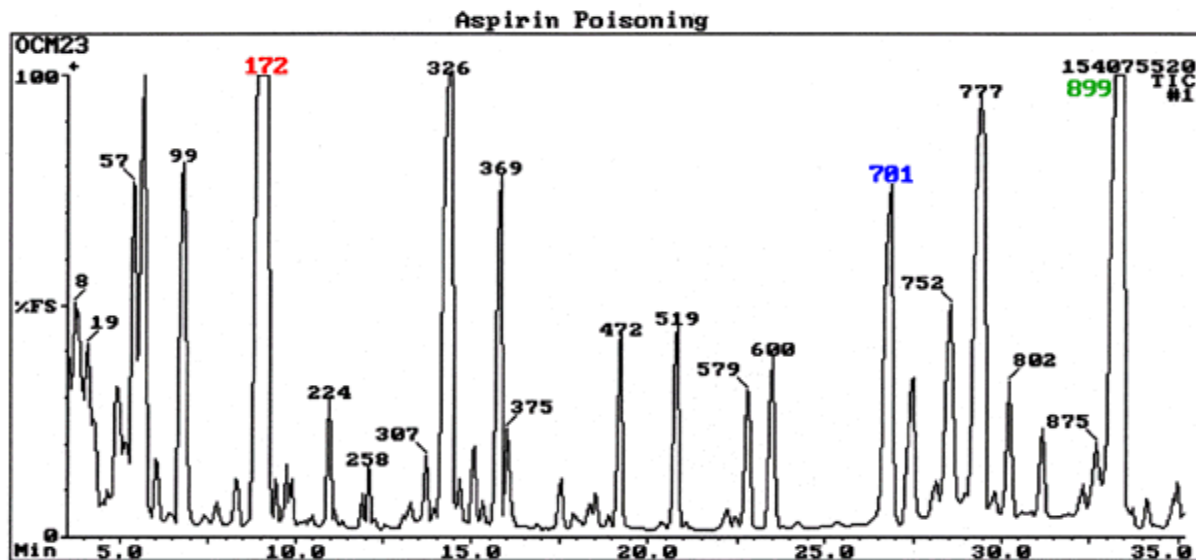
GC-MS

→ *tekočinska kromatografija (masna detekcija)*

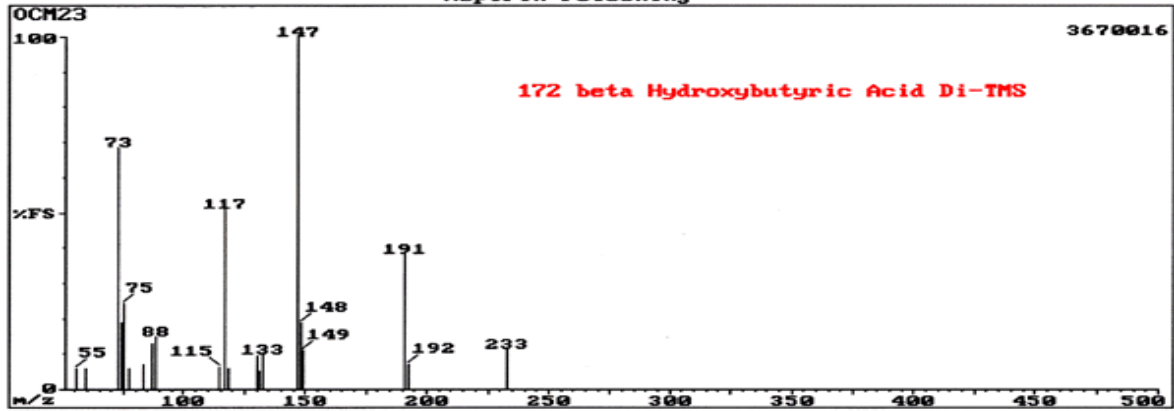
LC-MS

GC-MS → Zastrupitev z aspirinom

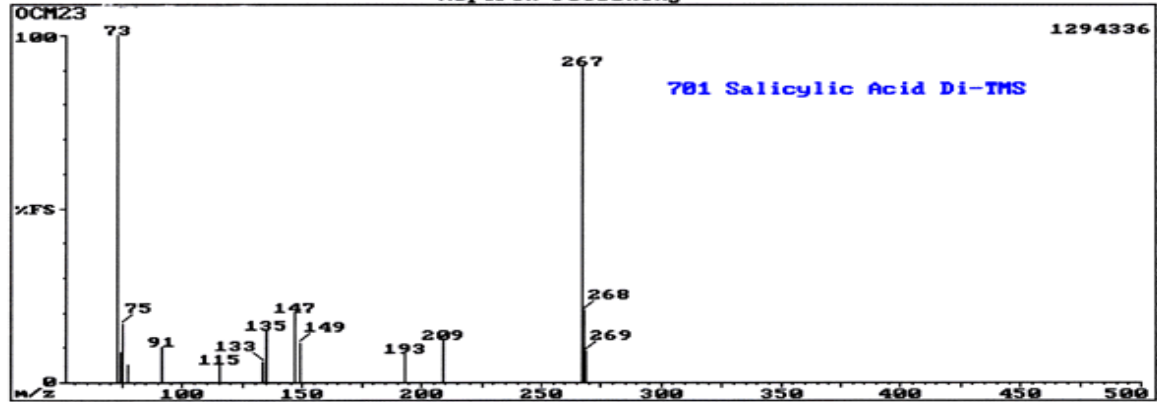

Aspirin Poisoning

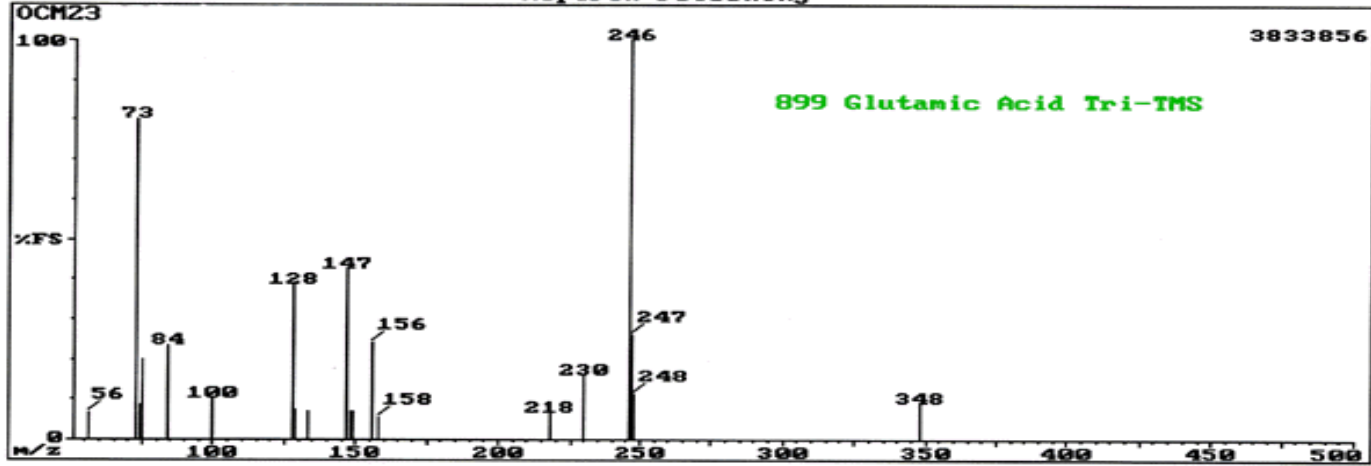
Mass	Rel Int	Mass	Rel Int	Mass	Rel Int	Mass	Rel Int
73	68.30	88	14.62	147	100.00	233	11.38
74	18.86	115	6.31	148	18.75		
75	24.11	117	50.89	149	10.71		
83	7.83	130	9.49	191	37.95		
87	12.72	133	9.71	192	6.89		

Aspirin Poisoning

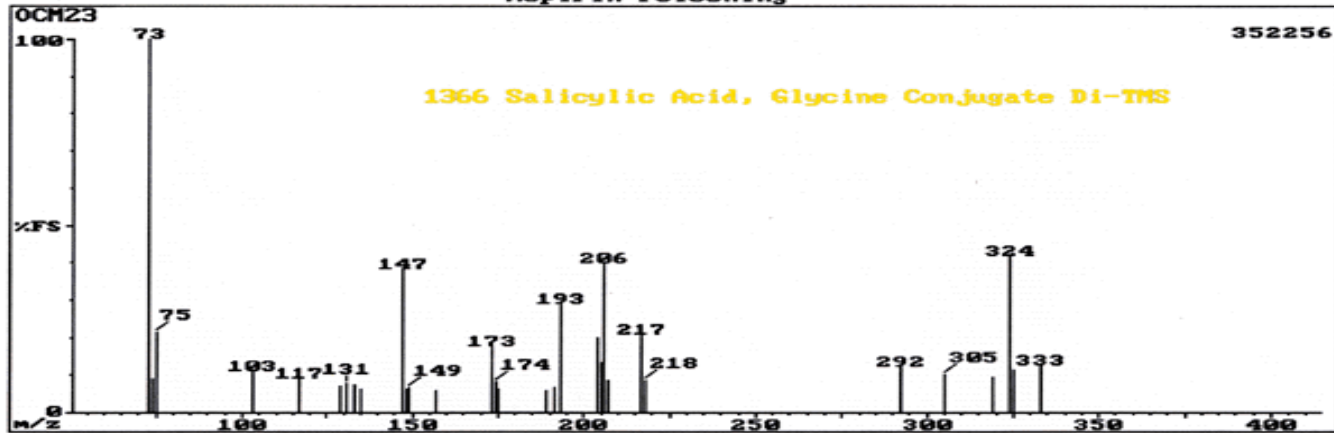
Mass	Rel Int	Mass	Rel Int	Mass	Rel Int	Mass	Rel Int
73	100.00	115	5.22	193	8.15		
74	8.54	133	5.78	209	11.95		
75	16.69	135	14.87	267	91.14		
77	5.22	147	20.82	268	20.57		
91	10.21	149	11.47	269	8.94		

Aspirin Poisoning

Mass	Rel Int	Mass	Rel Int	Mass	Rel Int	Mass	Rel Int
56	6.60	100	10.04	148	6.81	230	15.92
73	80.34	128	38.46	149	6.84	246	100.00
74	8.44	129	7.59	156	24.04	247	26.07
75	19.98	133	6.84	158	5.48	248	11.32
84	23.18	147	42.31	218	6.54	348	9.08

Aspirin Poisoning

Mass	Rel Int	Mass	Rel Int	Mass	Rel Int	Mass	Rel Int
73	100.00	147	3.00	193	1.00	324	1.00
75	12.99	149	1.00	206	1.00	333	1.00
103	1.00	173	1.00	217	1.00		
117	1.00	174	1.00	218	1.00		
131	1.00			292	1.00		
147	3.00			305	1.00		
149	1.00						

VALIDACIJA ANALITSKE METODE

(akreditacija ISO 17 025; GLP- dobra laboratorijska praksa)

Testiranje analitskega postopka z namenom, da dokažemo, da njegovi parametri kakovosti ustrezajo zahtevam glede na predvideno uporabo.

- *selektivnost postopka (selectivity)*
- *natančnost postopka (precision)*
- *ponovljivost postopka (repeatability)*
- *meja ponovljivosti (repeatability limit)*
- *obnovljivost postopka – r (reproducibility)*
- *znotraj laboratorijska obnovljivost (within–laboratory reproducibility)*
- *meja obnovljivosti - R (reproducibility limit)*

- *pravilnost postopka* (trunes)
- *sistematično odstopanje* – **d** ali Δ (bias)
- *točnost postopka* (accuracy)
- *meja zaznave postopka* - *LOD* (limit of detection)
- *meja kvantifikacije postopka* – *LOQ* (limit of quantification)
- *robustnost postopka* (robustness)
- *občutljivost* (sensitivity)
- *merilno območje postopka*
- *merilna negotovost* – **U** (measurement uncertainty)
- *meja določitve* – **CC α** (decision limit)
- *sposobnost določitve* – **CC β** (detection capability)

POROČANJE O REZULTATIH

Dokumenti

- **opis dogodka** (okolščine, anamneza, klinična slika, osnovne laboratorijske preiskave)
- **zapisnik sekcije** (patoanatomski in patohistološki izvidi)
- **izvidi potrditvenih raziskav** (kemijske analitske metode)

Podpisi odgovornih oseb in odgovornega analitika!

MNENJE SODNEGA IZVEDENCA

Forenzična uporaba molekularne genetike (forenzična genetika)

- Teoretične osnove
- Nekateri primeri

Vse je zapisano v genih

- Specifične značilnosti so zapisane genih – nukleotidnem zaporedju molekule DNA.
- DNA se nahaja v vsaki celici.
- DNA je kemično stabilna molekula – obstojna desetletja (v ustreznih pogojih).
- Za proučevanje zadošča že mala količina genetskega materiala.
- Preprosto skladiščenje informacij o genetskem materialu.
- Preprosto skladiščenje genetskega materiala.

Genetska variabilnost

- Proučevanje genomov, genov in genetske variabilnosti je - naloga genetike.
- Nekatera področja genoma so specifična za posamezni:
  - osebek (mikrosateliti, small terminal repeats – STR),
  - živalsko vrsto (mt gen za citokrom b, gen za supresorski protein tumorjev p53,),
  - spol (gen za amelogenin, gen SRY).

Forenzična genetika

- Izvidi preiskav DNA (profil DNA) od 1987 uporabni na sodišču
  - Za identifikacijo obtožencev
  - Za oprostilne sodbe že obsojenih
- Molekule DNA različnih ljudi so 99,9-odstotno enake.

Forenzična genetika pri živalih

- Žival kot žrtev
  - Zloraba živali
  - Proučevanje ostankov (izgubljene) živali
  - Kraja živali

- Žival kot povzročitelj
  - Identifikacija živali, vpletene v napad
  - Identifikacija živali, ki je povzročila nesrečo
  - Identifikacija živali, ki je povzročila škodo na lastnini

Poneverbe in goljufije pri proizvodnji in trgovanju

Material

- Katerokoli tkivo
- Primerno ohranjeno
- Neonesnaženo

Metode

- Proučevanje variabilnosti molekule DNA.
  - Izoliramo molekulo DNA,
  - sledi pomnoževanje omejenega delca izolirane DNA z verižno reakcijo s polimerazo (polymerase chain reaction – PCR),
- nato proučujemo lastnosti produkta reakcije PCR
  - razlike v nukleotidnem zaporedju (RFLP, sekveniranje)
  - razlike v velikosti (elektroforeza).

1.

- Proizvajalec trdi, da kosi govejega mesa izvirajo iz živali moškega spola.
- Trgovec želi preveriti spol, goveje meso živali moškega spola je dražje kot ženskega spola.

Določanje spola živali, od katere izvira meso

- Metoda, ki omogoča določanje spola živali, od katere je razsekan kos govedine.
- Če ugotovimo dolžino gena za amelogenin, lahko ugotovimo spol živali.

Določanje spola:

- genomsko DNA smo izolirali iz govejega mesa,
- izolirano DNA smo uporabili za reakcijo PCR za pomnoževanje gena za amelogenin.
- Velikost produkta PCR smo proučevali z gelsko elektroforezo.
- Pri ugotavljanju spola smo
  - v primeru kariotipa XX (samica) dobili le en produkt PCR,
  - v primeru kariotipa XY (samec) pa dva produkta.

2.

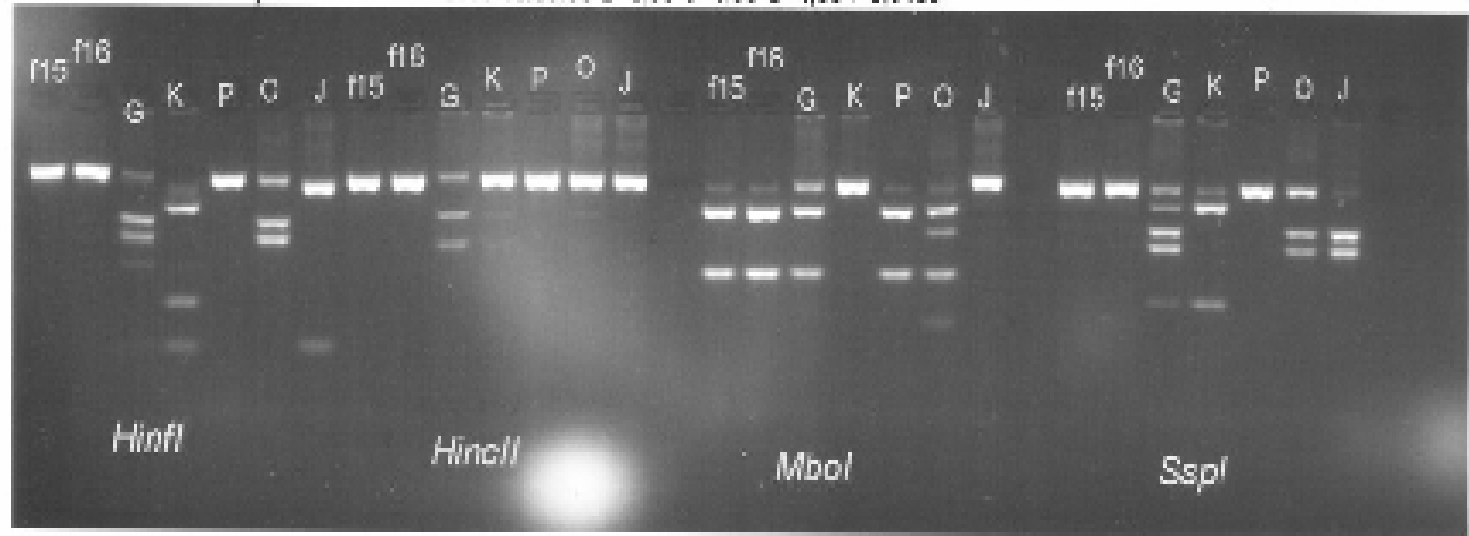
- Inšpektorji so zaplenili meso iz zamrzovalnika in klobase.
- Sum krivolova
- Želijo vedeti, ali je meso od srne ali jelena ali pa gre za meso domače živali.

Določanje vrste živali, od katere izvira meso

- Iz katere živali so pridobljene sestavine za nek procesiran izdelek ali pa kakšen je izvor nekega kosa surovega mesa.
- Metoda za ugotavljanje vrstno specifične variabilnosti nekaterih delcev molekule DNA.

C:\Documents and Settings\SLIKE GELOV\Jelka\FORENZIKA\21-3-2006.sgd
1142870232 - 001 Jelka 21. marea 2008 13:59:00 B=0,00 C=1,00 G=1,00 I=0,040s

3.

- Uradni veterinar je naročil preiskavo 6. vzorcev, odvzetih prašičem za diagnostiko klasične prašičje kuge.
- Uradni veterinar sumi, da je so vsi vzorci odvzeti le eni živali.

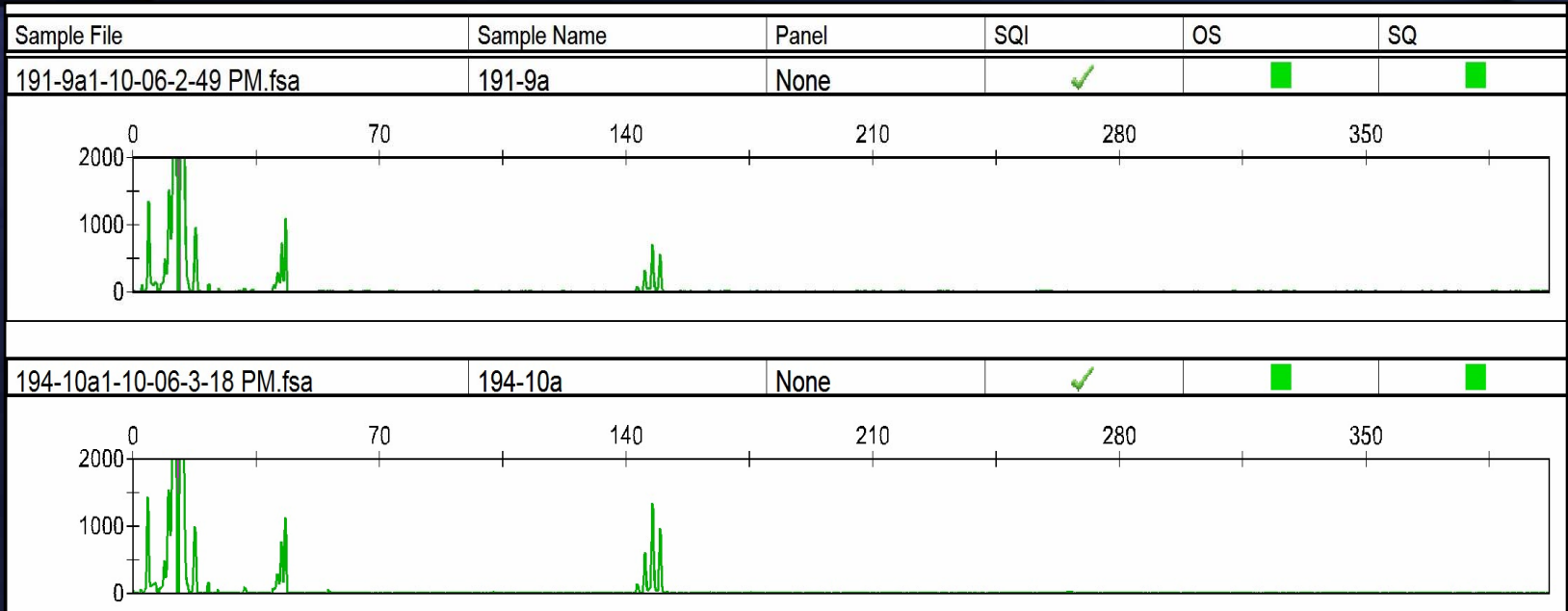

Identičnost vzorca, vključenega v diagnostične preiskave

- Za uporabnost rezultatov nadzora kužnih boleznih živali je pomembno, ali je preiskovani vzorec res odvzet določeni živali.
- V takih primerih lahko določimo, kateri živali je bil odvzet vzorec z določanjem variabilnosti molekule DNA med osebki.
- Če variabilnosti visoko polimorfne delca DNA pri kontrolnem in proučevanem vzorcu ne ugotovimo, potem sta oba vzorca od iste živali.

Določanje istovetnosti vzorcev seruma v različnih vzorcih:

- genomsko DNA smo izolirali iz posameznih celic, ki so bile v serumu.
- S PCR smo pomnožili mikrosatelite, ki so polimorfni pri različnih osebkih.
- Velikost produkta PCR smo proučevali s kapilarno elektroforezo.

- Primerjava velikosti različnih pomnoženih mikrosatelitov pri dveh različnih vzorcih seruma je pokazala, da imata oba vzorca enak profil mikrosatelitov.

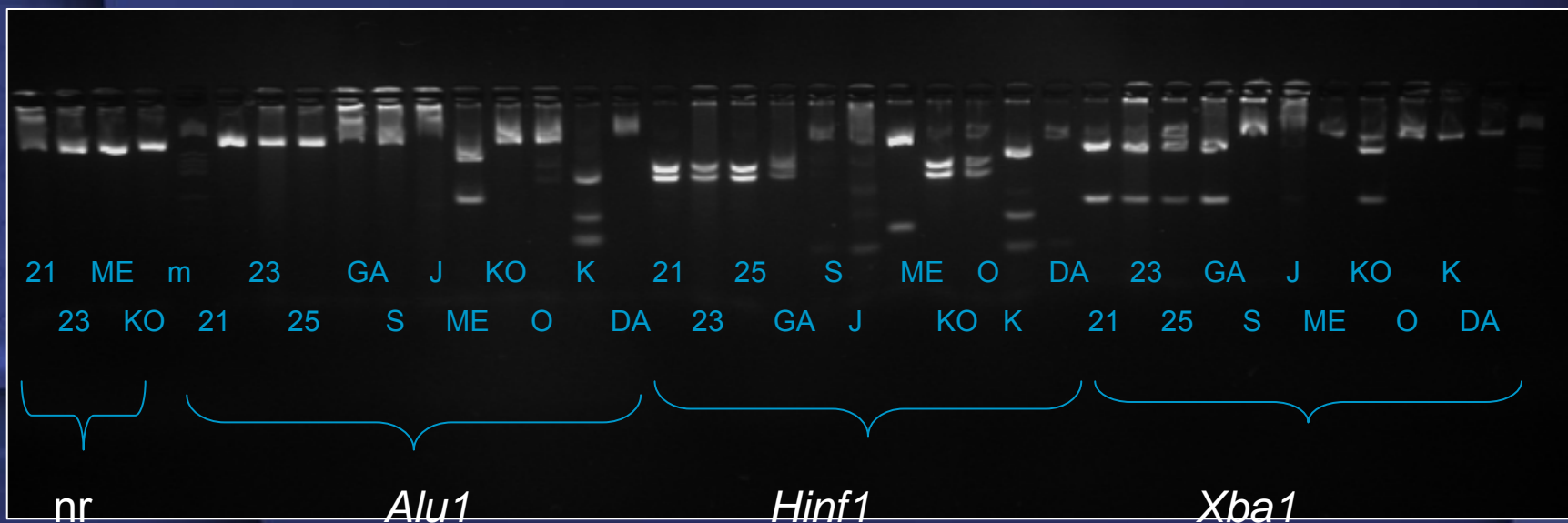
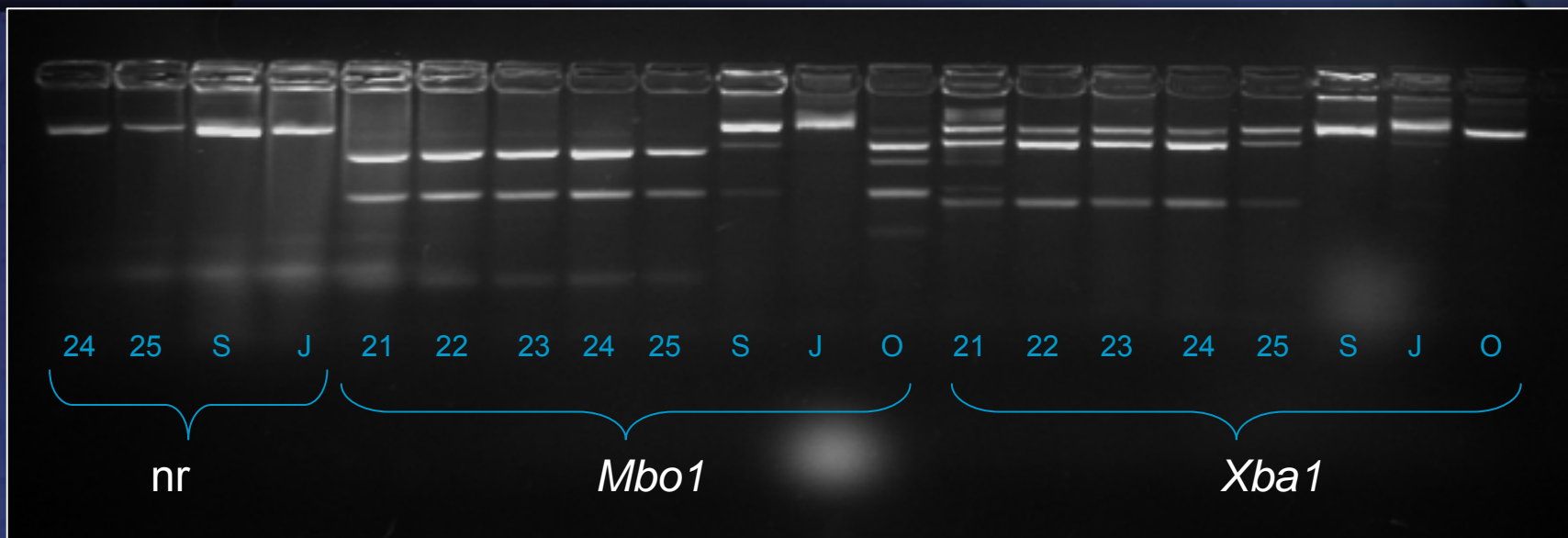
4.

- Prometna nesreča, velika materialna škoda.
- Kdo je povzročitelj – domača koza ali divja žival?
- Na pločevini je bil košček tkiva – mišičnine.

Določanje živalske vrste:

- genomsko DNA smo izolirali iz mesa,
- s PCR smo pomnožili segment DNA, ki kodira **mitohondrijski citokrom b**,
- produkt PCR smo obdelovali z restrikcijskimi endonukleazami, ki specifično prepoznajo določena zaporedja
- in ga nato analizirali z gelsko elektroforezo.

Značilni restrikcijski profili DNA različnih živalskih vrst

- Živalsko vrsto smo določili glede na značilno velikost fragmentov DNA po obdelavi s specifičnimi restrikcijskimi endonukleazami.
- Analiza nukleotidnih zaporedij pomnoženega delca gena *Cytb* je potrdila, da je genetski zapis popolnoma enak genetskemu zapisu *Cytb* za domačo kozo (*Capra hircus*) v genetski banki GenBank.

- Nelegalno trgovanje z zaščitnimi živalskimi vrstami (ujede)
- Trgovanje z divjačino
- Identifikacija psa, ki je napadel sprehajalko
- Določanje starševstva pri psih

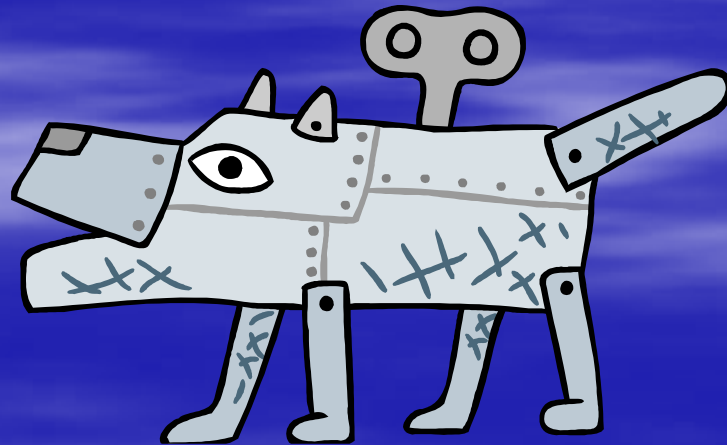
RADIOLOGICAL DIAGNOSTICS AND FORENSIC ASPECTS OF CANINE HIP DYSPLASIA

Teodora Ivanuša, Milan Pogačnik
University of Ljubljana
Veterinary Faculty
SLOVENIA

Canine hip dysplasia (CHD)

- Common orthopaedic problem
- An area of frequent dispute (breeders- pet owners)
- Expert forensic is often required

Introduction

CHD

- genetic predisposition (multiple genes involvement)
- environmental stress
- The most critical time in the development and stability of the coxofemoral joint is from birth to 60 days of age
- Sources (Alexander J W 1992) indicate that this period is extended until 6 months of age

- Series of events can cause:
- CHD
- Degenerative joint disease (DJD)
- Basic pathological lesion- progressive disintegration of the articular cartilage

- Lesions are irreversible
- Late clinical manifestation
- The exhibition of pain occurs at age of 5-6 months
- Remittent pain at the age of 9- 12 months

- Excessive calcium diet (Hazewinkel et al 1992)
- The roll of electrolites should not be overlooked
- Obesity

- Heritability index varies
- Reduction of CHD with selective breeding control

Diagnostics

- Radiography remains the most important diagnostic tool
- No clear sources concerning accurate forensic evaluation of CHD

Materials and methods

- In 1997 of 981 radiographically examined dogs, 17.4 % were CHD free at the age 12 months
- Owners of dogs with borderline changes were given breeding permissions
- Owners of dogs with borderline changes were **advised not to breed** for another 12 months
- Borderline cases were requested for another examination one year later

Hip dysplasia- free hips

Results

- All dogs that were re-examined justify the assumption that borderline changes might develop into a mild or severe stage of CHD
- Proposed forensic solution is an original
- Based on well know literature data
- OFA protocol was used for the radiological interpretation of CHD

- Forensic aspect
- Disputes between breeders and veterinary science continue
- Breeders often made dogs with mild stages of CHD or boderline changes
- Inevitable and inexcusable increase in the incidence of CHD

- Forensic aspect
- Incurable, may jeopardize the life (working dogs)
- Reduces the quality of life
- Conservative treatment, surgical techniques
- Compensation claims arising from CHD will be increased in animal with a higher potential value

- The age of the pathological process
- Precise evaluation of the radiographic changes (cause, extent)
- Discussion and controversy of the exact cause
- The most critical time from birth to 60 days of age

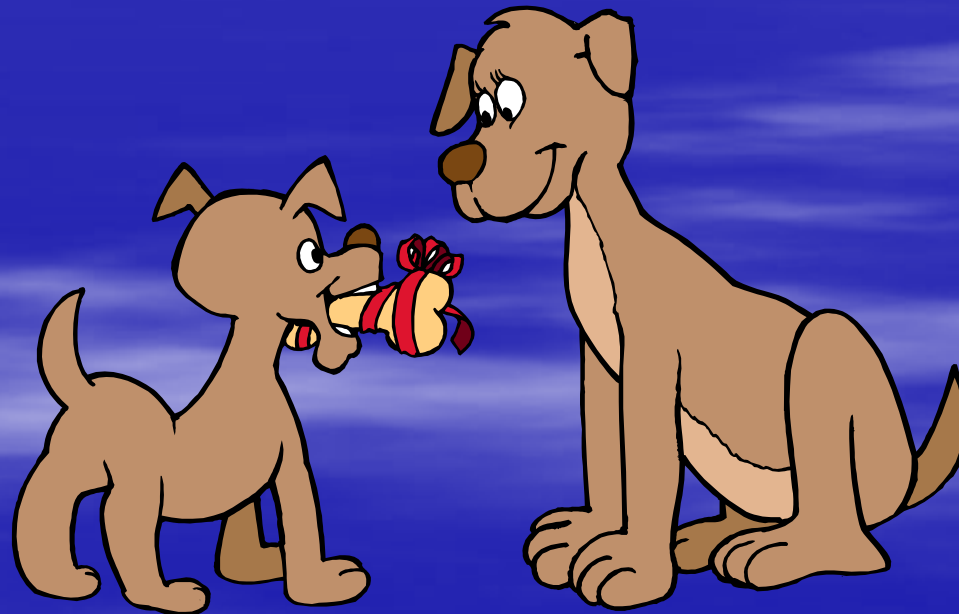
- The age of the pathological process
- Femoral subluxation (as early as 4 weeks of age)
- Morgan's line
- Different factors can alter the extent and pattern of the CHD
- 12 to 14 weeks of age hips look more »normal«

- The age of the pathological process
- OFA protocol (displastic development that showed moderate to severe stages of CHD at 12 months of age)

- The age of the pathological process
- Birth to 4 weeks
- 4 to 8 weeks
- 8 weeks to 12 months
- 12 weeks to 20 weeks
- 20 weeks to 36 weeks
- 36 weeks and later

- The age of the pathological process
- Credibility after giving diagnosis
- 6 months- 25 %
- 12 months- 70 %
- 24 months- 95 % (Thrall DE 1994)
- Final diagnosis

Apportioning liability between breeder and owner for the occurrence of CHD

- CHD is not apparent until first clinical signs
- Delayed expression is an important consideration in respect of the legal contract of sale between breeder and new pet owner

- Scientific proof to show that the breeder is responsible
- Veterinary judgement
- Despite numerous controversies solution is possible

- Suggestion
- To separate age of classification
- Animals less than 6 months of age and greater than 6 months of age
- Distribution of legal liability for the occurrence of CHD
- First manifestation of pain- immediate professional help

- CHD diagnosed in animals of 6 months of age or less:
- Defect mostly caused by genetic factors
- Incorrect breeding selection
- The responsibility is primarily that of the breeder

Severe stage of CHD at 5 months of age

Severe stage of CHD at 6 months of age

- CHD diagnosed after the age of 6 months:
- Combination fo genetic and environmental factors
- Excessive calcium, obesity, electrolite imbalance, overactivity
- Increase in the responsibility of pet owners

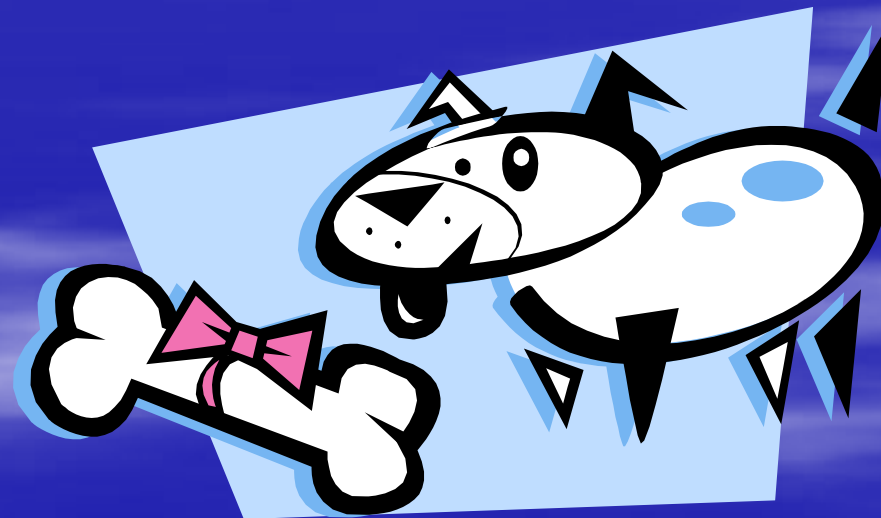
Severe stage of CHD at 7 months of age

Degenerative joint disease at 24 months of age

Discussion

- Despite several diagnostic techniques the definite cause of CHD
- in individual cases is hard to define
- The proposed solution is based on sources available
- Borderline cases should not be overlooked

“Borderline changes”
at 12 months of age

Norberg-Olsson angle
102 degrees in both hips

Mild stage of CHD at
24 months of age

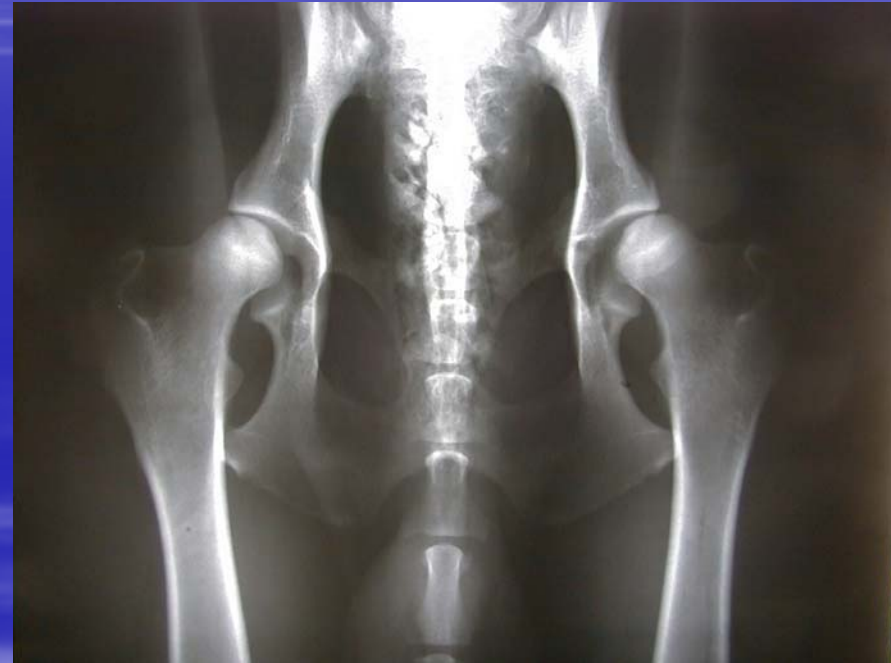
Norberg-Olsson angle 94
degrees in left, and 95 in
right hips

“Borderline changes”
at 12 months of age

Norberg-Olsson angle
100 degrees in left, and
98 in right hips

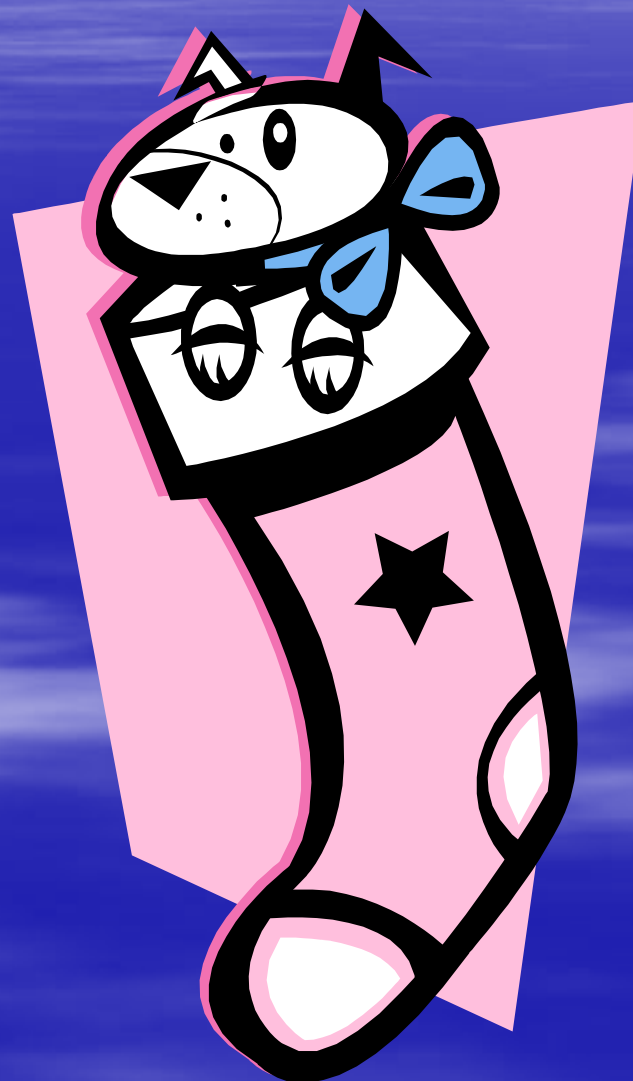
Severe stage of CHD
at 24 months of age

Norberg-Olsson angle in
right hips 95 degrees,
degenerative changes in
both hips

- Proposal for radiographical examination at the age of:
- 6 months, followed by another examination at 24 months before the dog is classified as hip dysplasia free

Danke sehr

Ocenjevanje starosti domačih živali

Ocenjevanje starosti pri domačih živalih

- starost je obvezni del opisa živali (identifikacija živali)
- od starosti je odvisna vrednost živali

Ocenjevanje starosti pri domačih živalih

- običajno po zobovju, pri govedu tudi po rogovih
- spremembe na zobovju v različnih starostnih obdobjih
- Pravila za ocenjevanje veljajo samo za pravilno izraščeno in razvito zobovje!
- možni vzroki napak pri ocenjevanju: individualne razlike v obrabi zob, pasma živali, kvaliteta krme/hrane...

Ocenjevanje starosti pri domačih živalih

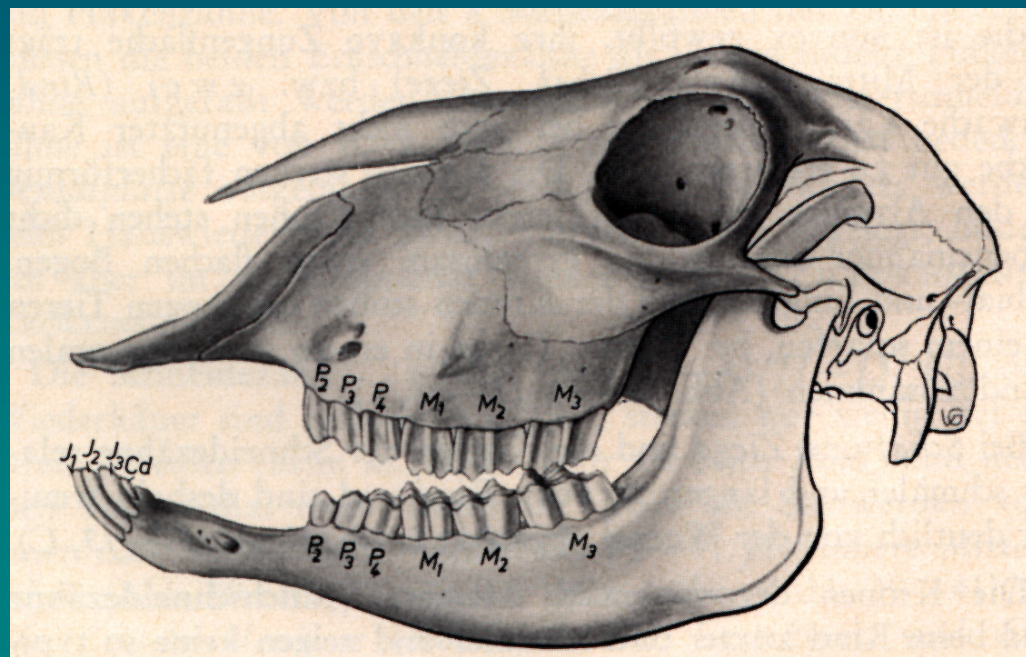

Nepravilnosti, ki otežijo ali onemogočijo ocenjevanje starosti živali:

- razvojne nepravilnosti
- pridobljene okvare: grizenje jasli, kamenja, hlapači, manjkajoč(i) zob(je), namerno povzročene nepravilnosti

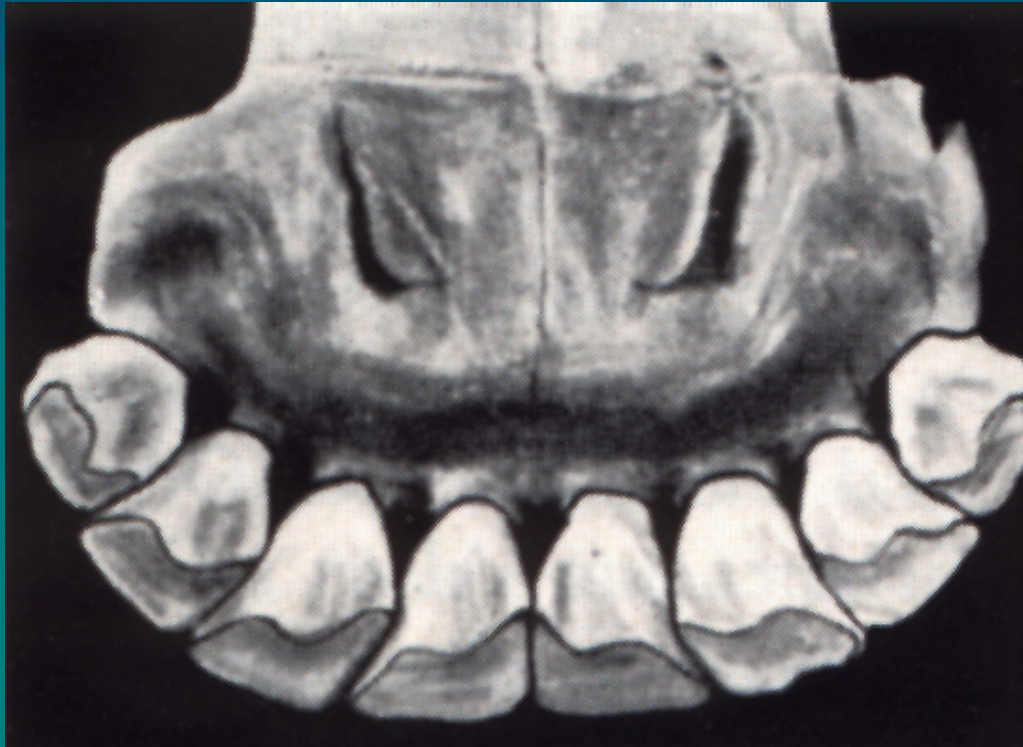
Ocenjevanje starosti pri govedu – zobovje pri prežvekovalcih

- prežvekovalci imajo 32 stalnih zob
- sekalci-8 po številu - so samo v spodnji čeljusti, zgoraj so brez njih (zobna plošča)
- govedo ima v zgornji in spodnji čeljusti po 12 kočnikov- po 6 na vsaki strani
- prvi trije so premolarji, drugi trije pa molarji

Ocenjevanje starosti pri govedu – Zobovje pri prežvekovalcih

- sekalce poimenujemo od mediane proti lateralni strani: kleščniki, notranji srednjiki, zunanji srednjiki in krajniki

Ocenjevanje starosti pri govedu

- ocenjevanje **po zobovju** (izračanje mlečnih zob, njihovo trenje, zamenjava mlečnih zob s stalnimi in obraba stalnih zob)
- ocenjevanje po **rogovih**

Ocenjevanje starosti pri govedu

- **ob rojstvu** ima večina telet (približno 75 %) vseh 8 sekalcev
- mlečni sekalci se v začetku pokrivajo med sabo kot strešna opeka (če to ugotovimo, vemo, da tele še **nima 4 tedne**)

Starost 1 dan.

Ocenjevanje starosti pri govedu

Prve dni po rojstvu so sekalci pokriti z dlesnijo. Dlesen odstopa po takem zaporedju:

- v **prvih 2 tednih** odstopi s kleščnikov
- **po 3 tednih** odstopi s srednjikov
- **po 4 tednih** odstopi s krajnikov

Starost 3 tedne.

Ocenjevanje starosti pri govedu

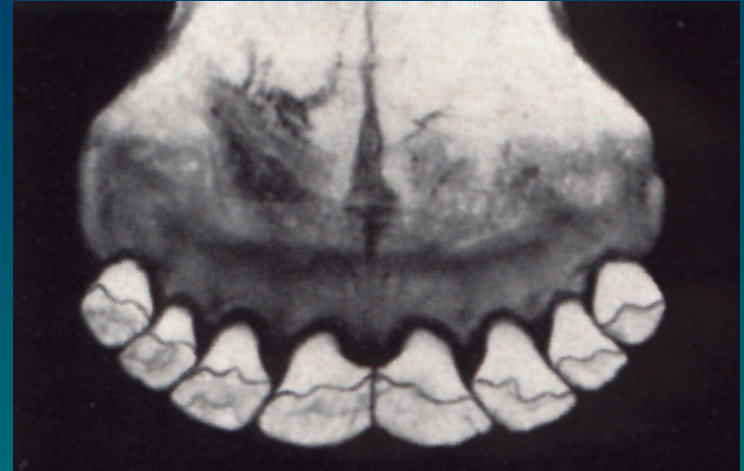
Od 6. tedna do 1,5 leta :

- s **6 tedni** se začno tretji mlečni kleščniki
- z **4 meseci** se začno tretji mlečni notranji srednjiki
- z **5 meseci** se začno tretji mlečni zunanji srednjiki
- z **6 meseci** se začno tretji mlečni krajniki

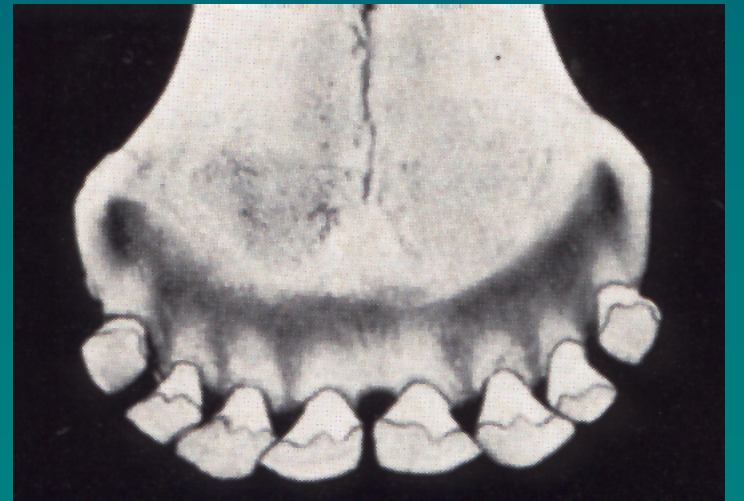
Ocenjevanje starosti pri govedu

Od 6. tedna do 1,5 leta :

- pri **10 do 12 mesecih** se znaki trenja razširijo po celi ploskvi kleščnikov
- v **15. mesecu** se znaki trenja razširijo po celi ploskvi notranjih srednjikov
- v **20. mesecu** se znaki trenja razširijo po celi ploskvi zunanjih srednjikov in krajnikov

Starost 10 mesecev.

Starost 20 mesecev.

Ocenjevanje starosti pri govedu

Med 1,5 in 5. letom :

- pri **1,5 do 2 letih** izrastejo stalni kleščniki

Starost 2 leti.

Starost 2,5 leti.

- pri **2 letih in 3 mesecih do 2,5 letih** izrastejo stalni notranji srednjiki

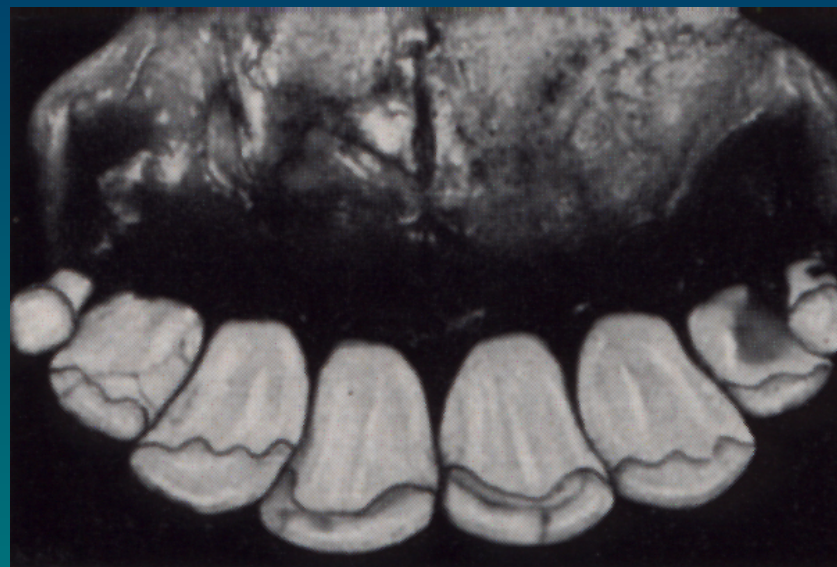
Ocenjevanje starosti pri govedu

Med 1,5 in 5. letom :

- pri **2 letih in 9 mesecih do 4 letih** izrastejo zunanji srednjiki

Starost 5 let.

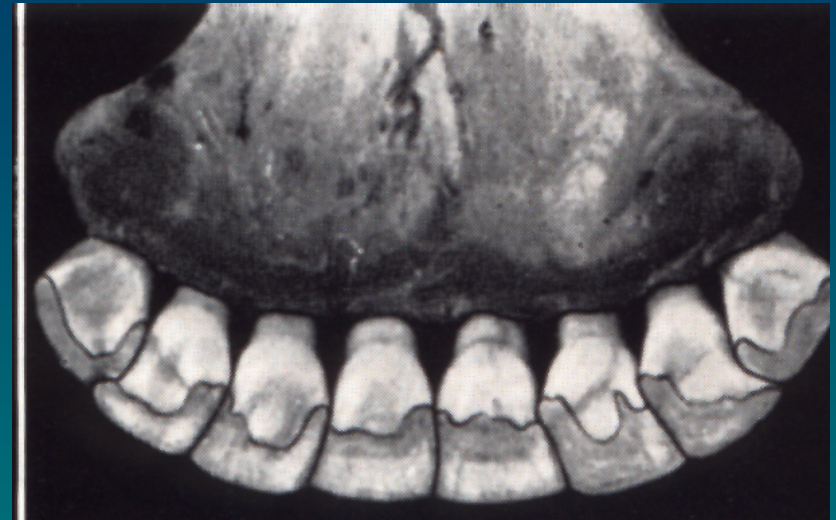
Starost 3,5 leta.

- s **3,5 do 5 leti** izrastejo stalni krajniki

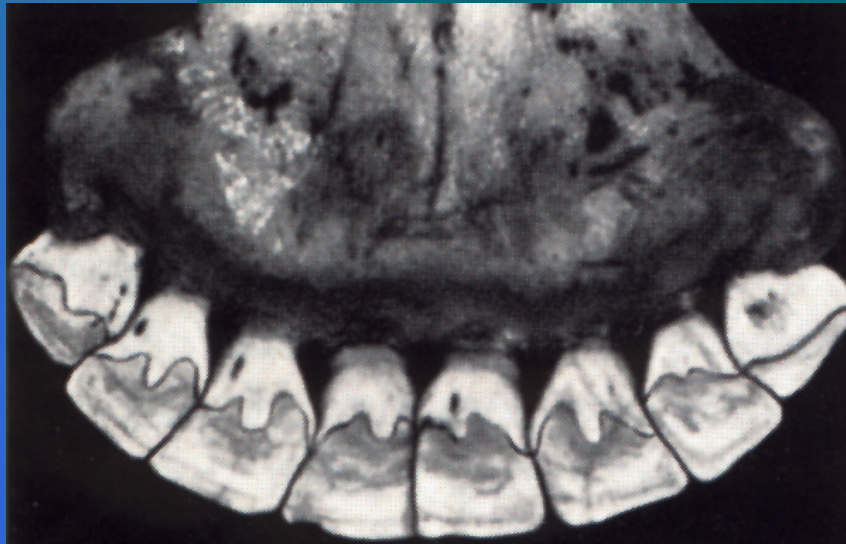
Ocenjevanje starosti pri govedu

Po petem letu :

- pri **6 letih** se pri kleščnikih tare že polovica zoba na jezični strani

Starost 6 let.

Starost 7 let.

- pri **7 letih** se pri notranjih srednjikih tare polovica zoba na jezični ploskvi; na kleščnikih že cela ploskev

Ocenjevanje starosti pri govedu

Po petem letu :

- pri **8 letih** se pri zunanjih srednjikih tare polovica zoba na jezični ploskvi
- pri **9 letih** se pri krajnikih tare polovica zoba na jezični ploskvi

Starost 9 let.

Ocenjevanje starosti pri govedu

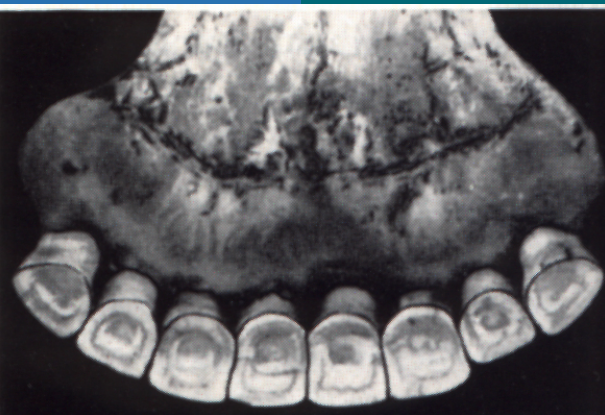
Po 5. letu pride kot pomoč pri ocenjevanju starosti tudi oblika vratov zob:

- ❖ s **6 leti** so izrazitejši vratovi kleščnikov
- ❖ s **7 leti** so izrazitejši vratovi notranjih srednjikov
- ❖ z **8 leti** so izrazitejši vratovi zunanjih srednjikov
- ❖ z **9 leti** so izrazitejši vratovi krajnikov

Ocenjevanje starosti pri govedu

Po desetem letu ocenjujemo starost po obliki grizne ploskve:

- med 10. in 12. letom je štirioglata
- med 12. in 14. letom je okrogla
- po 14. letih pokončno ovalna (jajčasta)

Starost 11 let.

Starost 12-14 let.

Starost 14-15 let.

Ocenjevanje starosti pri govedu po rogovih

Starost telet najlažje ocenjujemo po rasti rožičkov:

- pojavijo se pri 2 mesecih starosti
- vsak mesec pa zrastejo približno za 1 cm

Ocenjevanje starosti pri govedu po rogovih

Starost odraslih krav ocenjujemo po značilnih obročih:

- obroči nastajajo na rogovih šele potem, ko se žival prvič obreji
- starost živali izračunamo tako, da številu obročkov prištejemo približno 1,5 do 2 leti
- pri normalni vsakoletni obrejitvi so obročki enako oddaljeni drug od drugega
- če nastanejo v obrejitvi krave motnje, ali se obrejitev zavleče ali je celo ni, je presledek med obročkoma daljši; v tem primeru eno leto prištejemo

Ocenjevanje starosti pri ovcah in kozah

- jagnjeta in kozlički se rodijo brez zob
- **1. teden** izrastejo kleščniki
- **2. teden** izrastejo notranji srednjiki
- **3. teden** izrastejo zunanji srednjiki
- **4. teden** izrastejo krajniki
- do **konca 3. meseca** dosežejo vsi mlečni sekalci normalno velikost

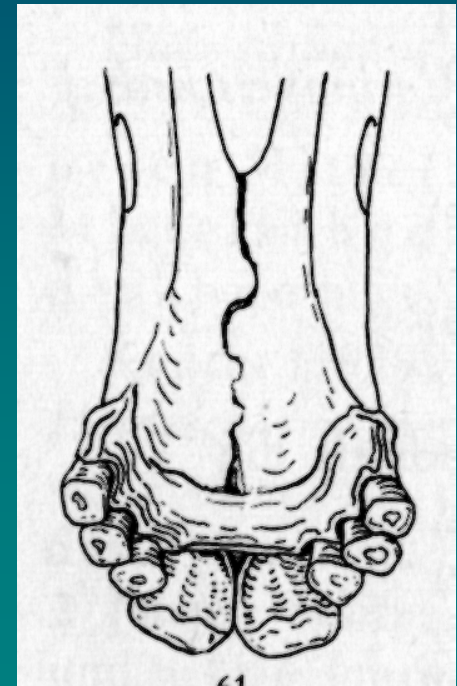

Ocenjevanje starosti pri ovcah in kozah

Med **3. in 15. mesecem** je nezanesljivo (v pomoč je velikosti oziroma razvitost živali).

Po 15 mesecu :

- s **15. do 18. mesecem** izrastejo stalni kleščniki

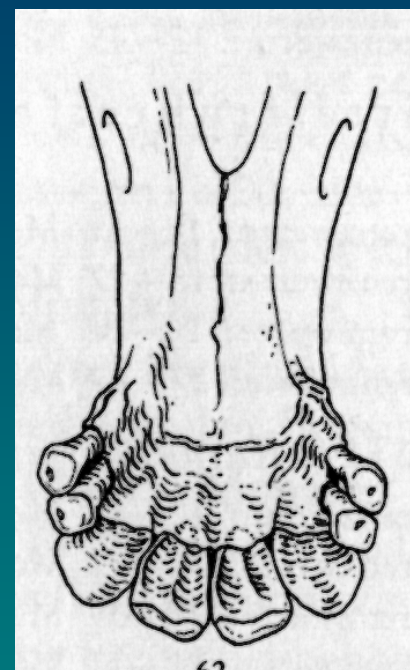
Starost 16 mesecev.

Ocenjevanje starosti pri ovcah in kozah

- z dovršenim **2. letom** izrastejo stalni notranji srednjiki

Starost 4 leta.

Starost 2 leti.

- z dovršenim **3. letom** izrastejo stalni zunanji srednjiki
- z dovršenim **4. letom** izrastejo stalni krajniki

Ocenjevanje starosti pri ovcah in kozah

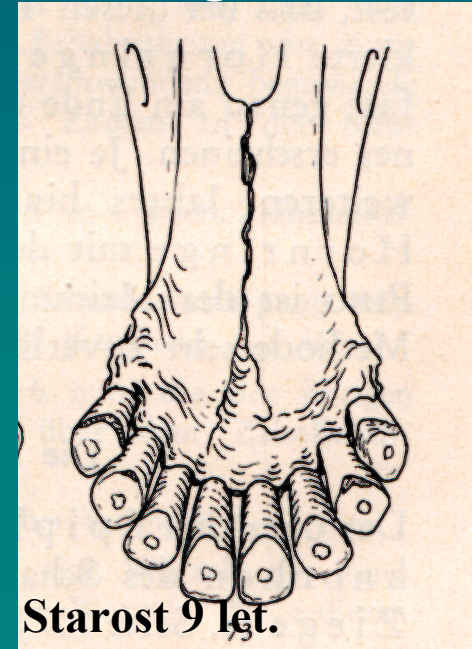

Stalni sekalci se ne obrabljajo pravilno in enakomerno, zato določanje starosti **ni povsem zanesljivo.**

Ocenjevanje starosti pri ovcah in kozah

Po 4. letu :

- pri **6 letih** grizna ploskev kleščnikov dobiva okroglasto obliko
- pri **8 letih** grizna ploskev notranjih srednjikov dobiva okroglasto obliko
- pri **9 letih** grizna ploskev krajnikov dobiva okroglasto obliko

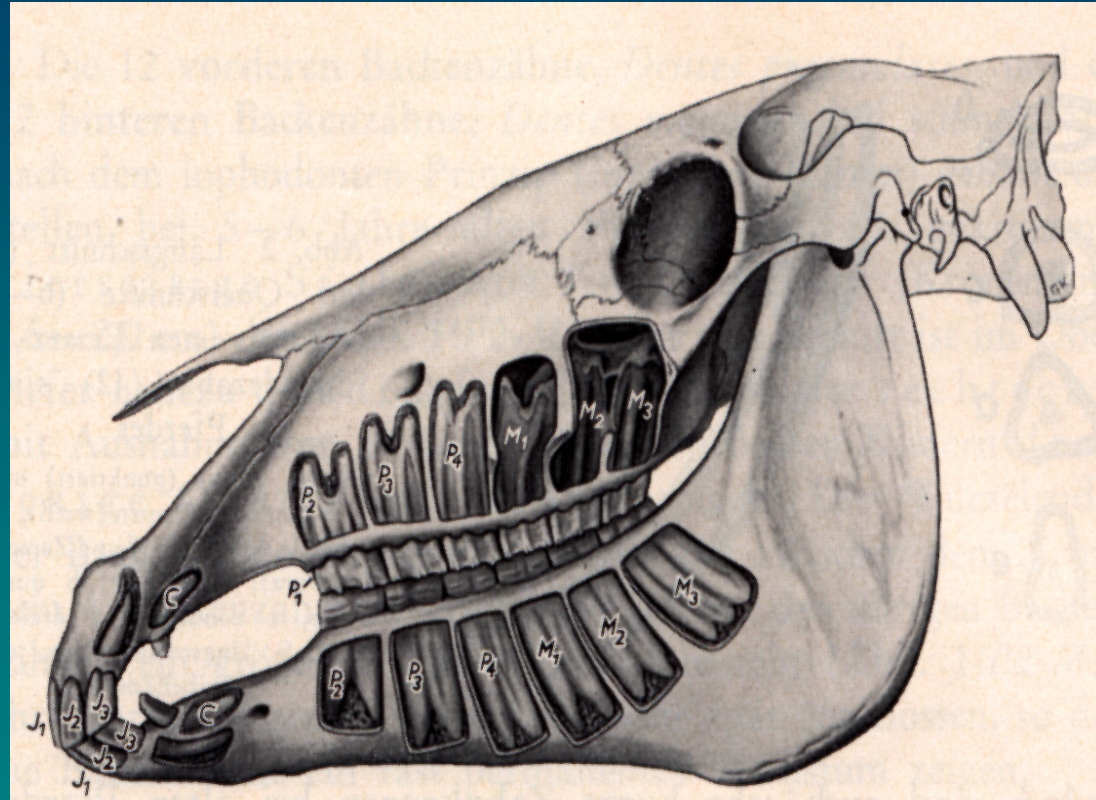
Ocenjevanje starosti pri ovcah in kozah

Od 9. leta naprej pri ovcah in kozah ni nobenega zanesljivega znaka, po katerem bi se mogla določiti starost.

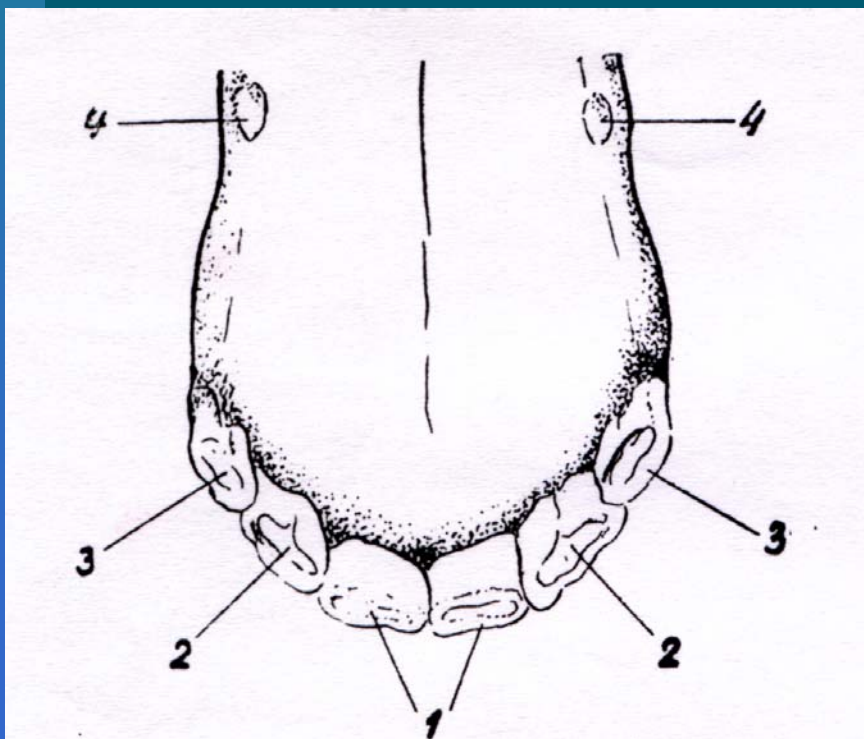
Ocenjevanje starosti pri konju - zobovje pri konju

- konji imajo 40 stalnih zob
- v vsaki čeljusti imajo po 6 sekalcev, 2 podočnika in po 12 kočnikov
- prvi trije kočniki so premolarji, drugi trije molarji

Ocenjevanje starosti pri konju- Zobovje pri konju

Sekalce poimenujemo od medialne proti lateralni strani:
kleščniki, srednjiki in krajniki

Ocenjevanje starosti pri konju

Starost konja se določa po sekalcih obeh čeljusti; najbolj zanesljivo po spodnjih sekalcih.

Spremembe pomembne za presojo starosti so:

- izraščanje mlečnih sekalcev in njihova obraba
- menjava mlečnih zob s stalnimi, obraba stalnih sekalcev
- spremembe oblike grizne ploskve
- nastanek zrnca in jedrca in spreminjanje njihove oblike
- zajeda in njeno spreminjanje
- brazdica na zgornjih sekalcih
- oblika zobnega loka
- izraščanje podočnikov in njihova obraba

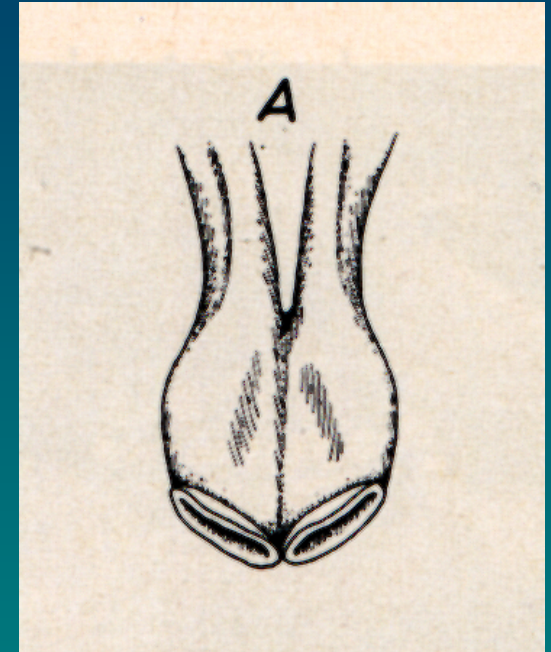
Ocenjevanje starosti pri konju

Od 1. dne do 9 mesecev:

- žrebe se običajno skoti brez zob
- **1 do 2 tedna** staro žrebe je brez mlečnih zob ali ima samo mlečne kleščnike

Starost 4 tedne.

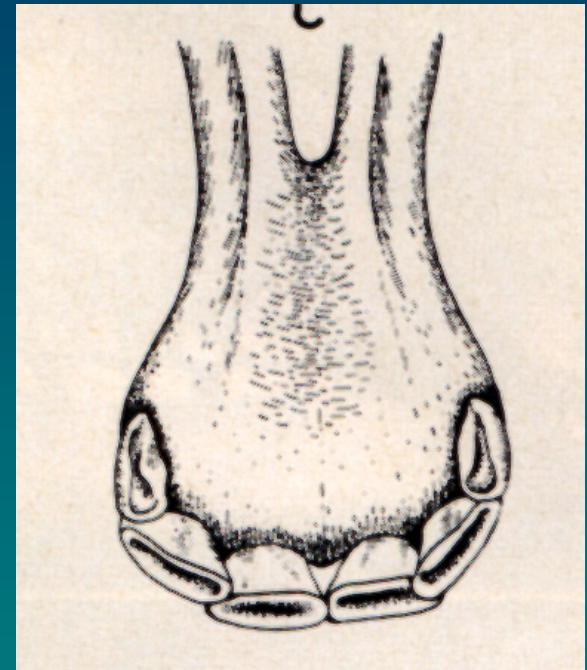
Starost 6 dni.

- pri **3 do 4 tednih** izrastejo mlečni srednjiki

Ocenjevanje starosti pri konju

Od 1. dne do 9 mesecev:

- v **1. mesecu** izrastejo mlečni kočniki
- med **5. in 10. mesecem** izrastejo mlečni krajniki

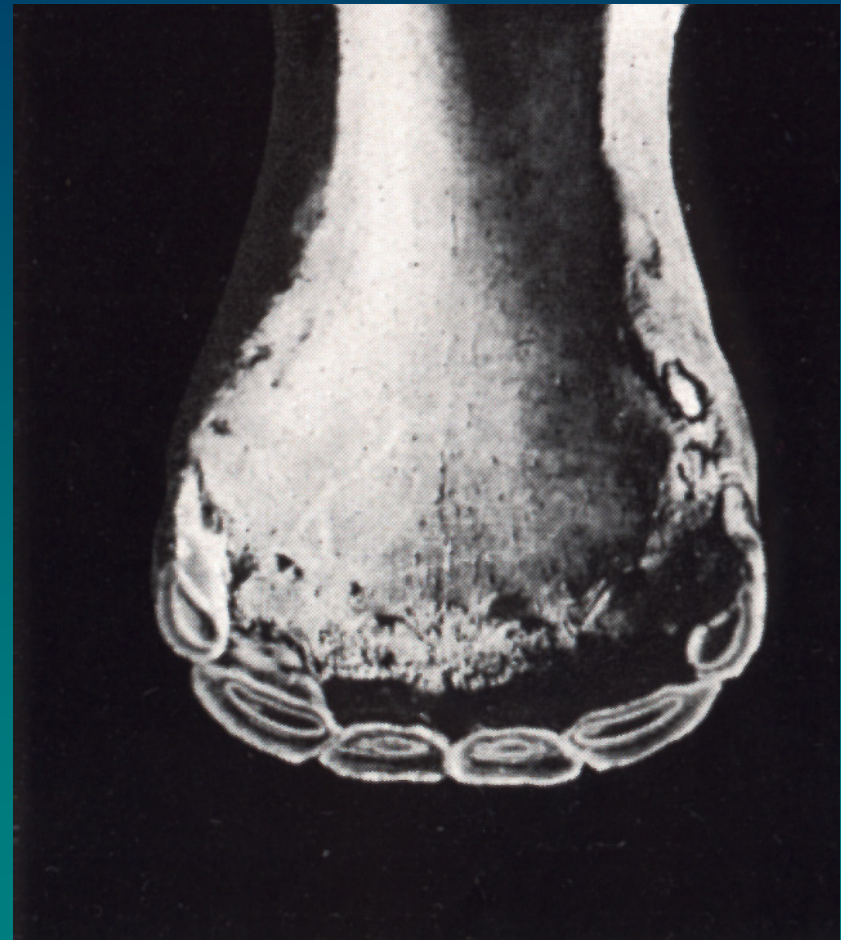

Starost 6 mesecev.

Ocenjevanje starosti pri konju

Od 10 mesecev do 2,5 leta:

- pri **10 do 18 mesecih** se obrusijo čašice na kleščnikih
- pri **18 do 24 mesecih** se obrusijo čašice na srednjikih
- pri **2 do 2,5 leta** se obrusijo čašice na krajnikih

Starost 1 leto.

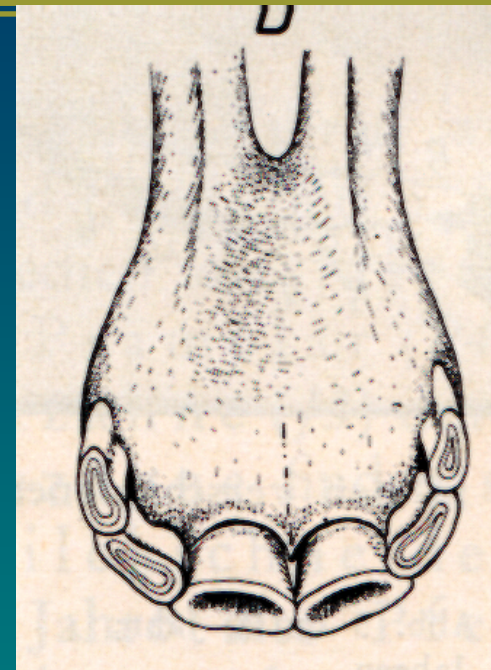
Ocenjevanje starosti pri konju

Od 2,5 do 5,5 let:

- pri **2,5 letih** izpadejo mlečni kleščniki in izrastejo stalni

Starost 3,5 leta.

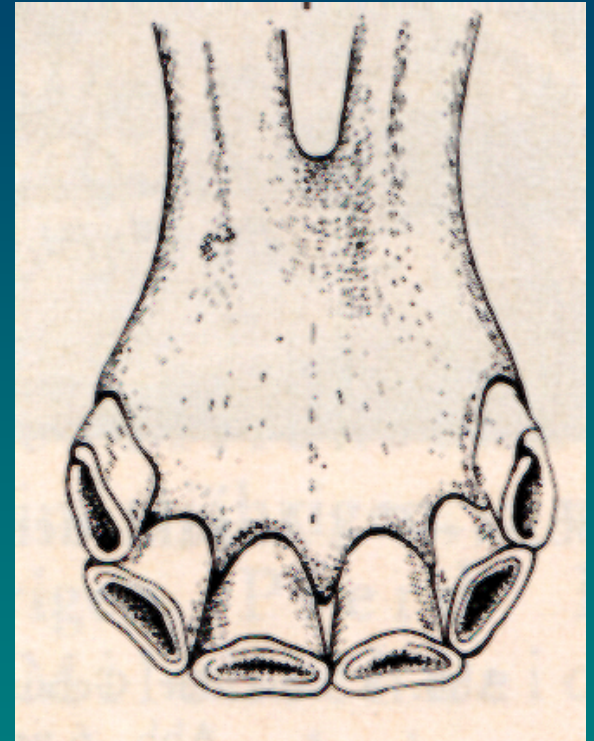
Starost 2,5 leta.

- pri **3,5 leta** izpadejo mlečni srednjiki in izrastejo stalni

Ocenjevanje starosti pri konju

Od 2,5 do 5,5 let:

- pri **4,5 letih** izpadejo mlečni krajniki in izrastejo stalni
- z dovršenim **5,5 letom** so vsi mlečni sekalci izmenjani s stalnimi in ti se med seboj vsi brusijo po sprednjem in zadnjem robu

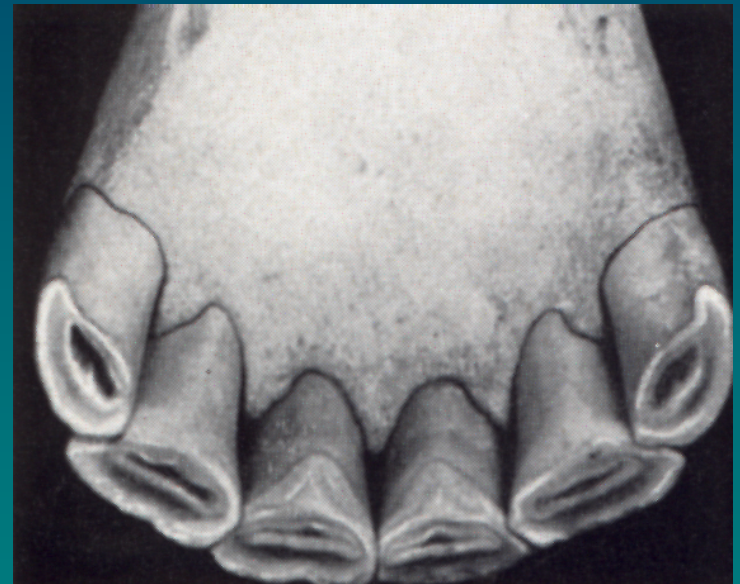

Starost 4,5 leta.

Ocenjevanje starosti pri konju

Od 6 let do 8 let:

- pri **6 letih** izginejo čašice na stalnih spodnjih kleščnikih
- pri **7 letih** izginejo čašice na stalnih spodnjih srednjikih
- pri **8 letih** ni več čašic na stalnih spodnjih sekalcih

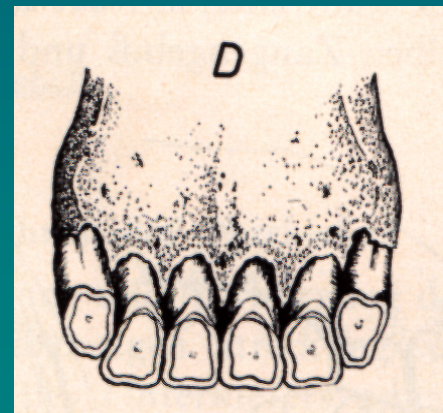
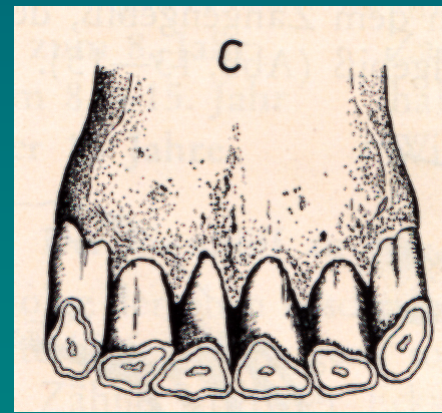
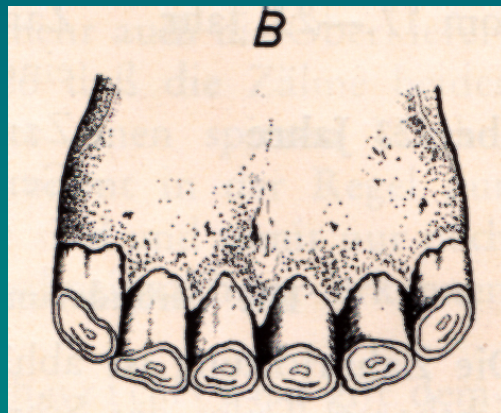
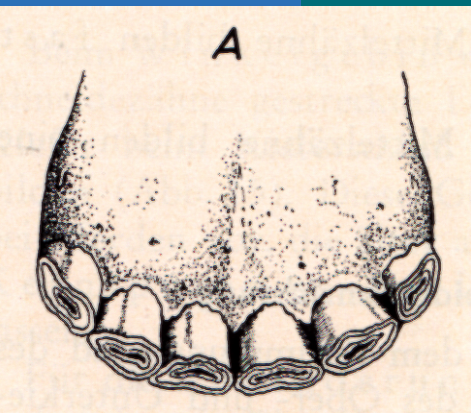

Starost 7 let.

Ocenjevanje starosti pri konju

Spremembe na grizni ploskvi zaradi obrabe:

- med **6. in 9. letom** je prečno ovalne oblike
- med **9. in 16. letom** je okrogle oblike
- med **17. in 20. letom** je trikotne oblike
- **po 20. letu** je pokončno ovalna

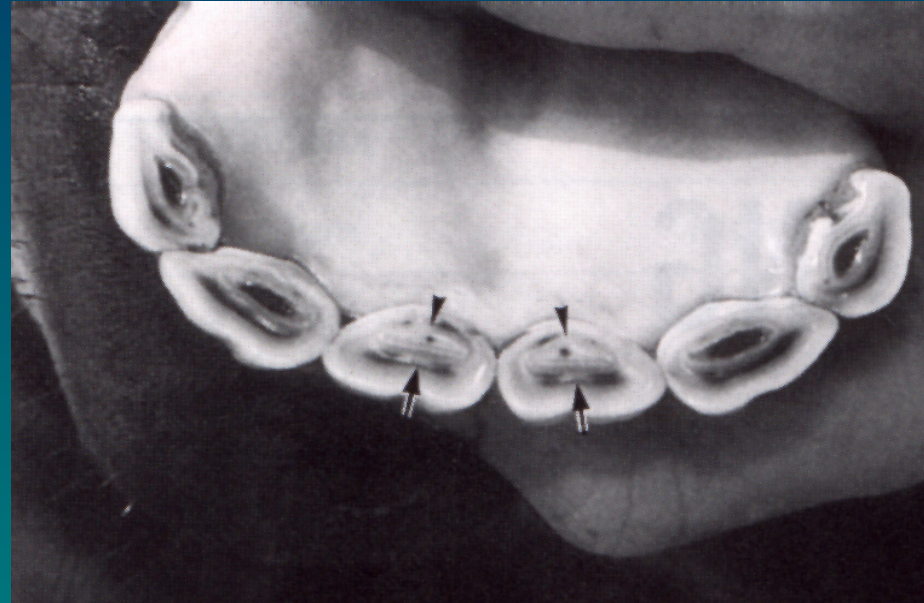

Ocenjevanje starosti pri konju

Nastanek zrnca in njegove spremembe

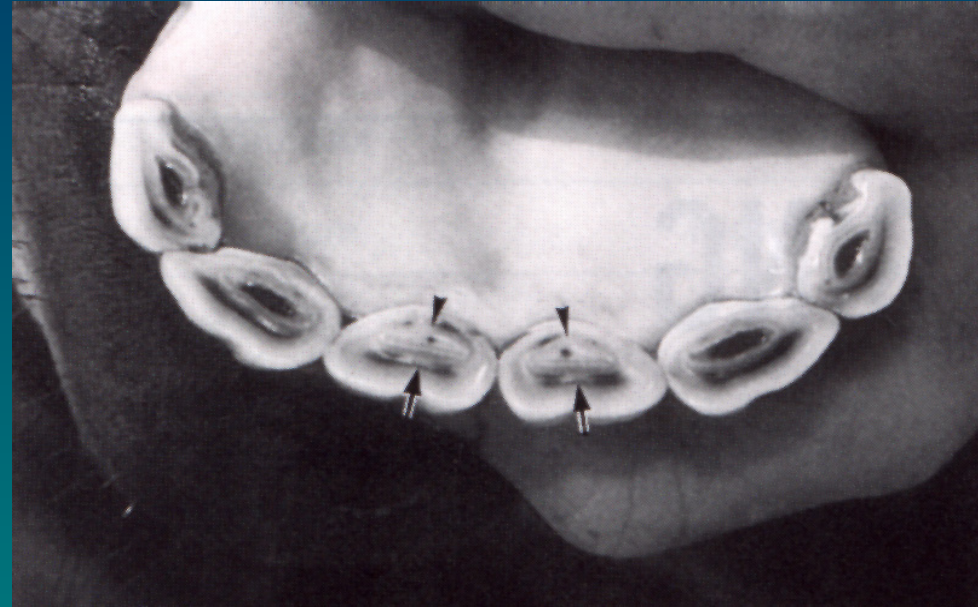
- zrnca ostane na dnu izrabljenih čašic
- iz trše sklenine kot okolica, nekoliko dvignjeno nad površino grizne ploskve
- postopoma vse manjše, bliža se zadnjemu robu grizne ploskve
- izgine po 7 letih trenja

Ocenjevanje starosti pri konju

Nastanek jedrca in njegove spremembe

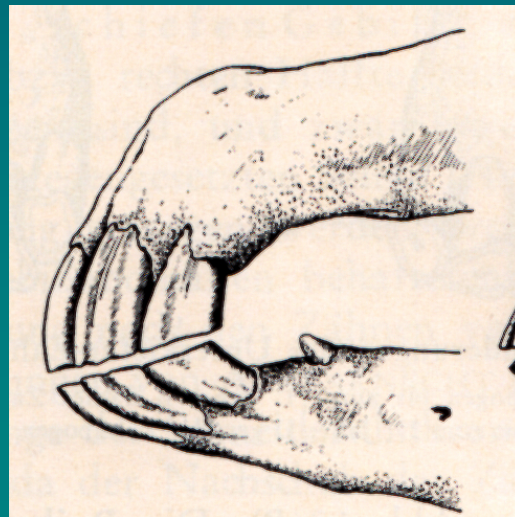
- rumenorjave barve, ob prednjem robu grizne ploskve
- spreminja obliko iz podolgovate v jajčasto, okroglo, trikotno in štirioglato
- pokaže se med 7. in 8. letom

Ocenjevanje starosti pri konju

Zobni lok

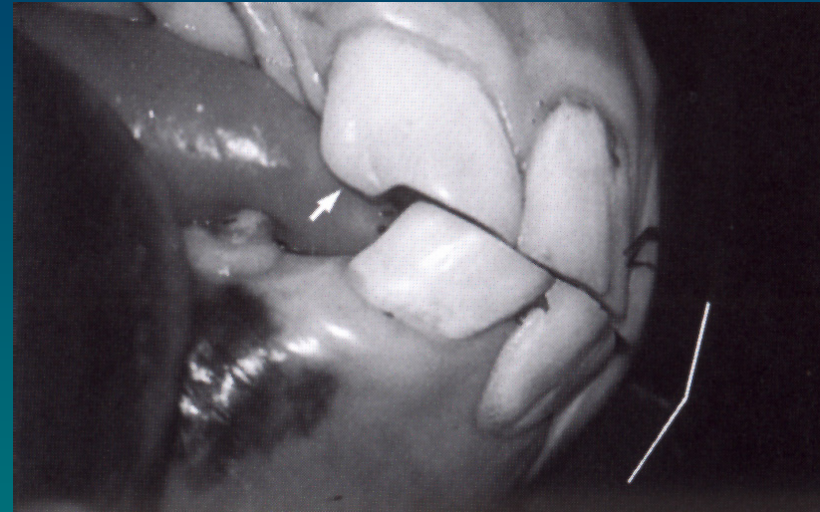
- v starosti 5 do 9 let obliko polkroga
- od 10. do 18. leta postaja kot med sekalci vedno bolj oster
- po 18. letu se iztegne v ravno črto

Ocenjevanje starosti pri konju

Zajeda na zgornjih krajnikih

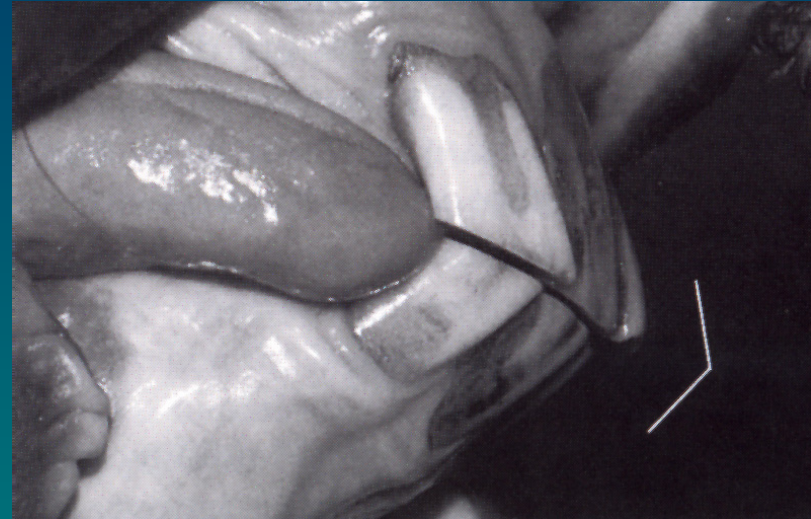
- zunanji rob grizne ploskve zgornjih krajnikov se ne tare več
- na krajniki nastane konica, ki moli preko grizne ploskve in tvori z njo zajedo
- po sami zajedi starosti ne moremo določiti, lahko nam je le v pomoč pri oceni na osnovi drugih sprememb na zobovju

Ocenjevanje starosti pri konju

Brazdica (žlebič) na zgornjih krajnikih

- plitev žlebič na zunanji površini zgornjih krajnikov
- pojavi se z 10. letom tik ob dlesni in raste postopoma z zobom navzdol
- za rast od dlesni do grizne ploskve potrebuje brazdica 10 let
- po 20. letu brazdica začne izginjati od zgoraj navzdol

Ocenjevanje starosti pri konju

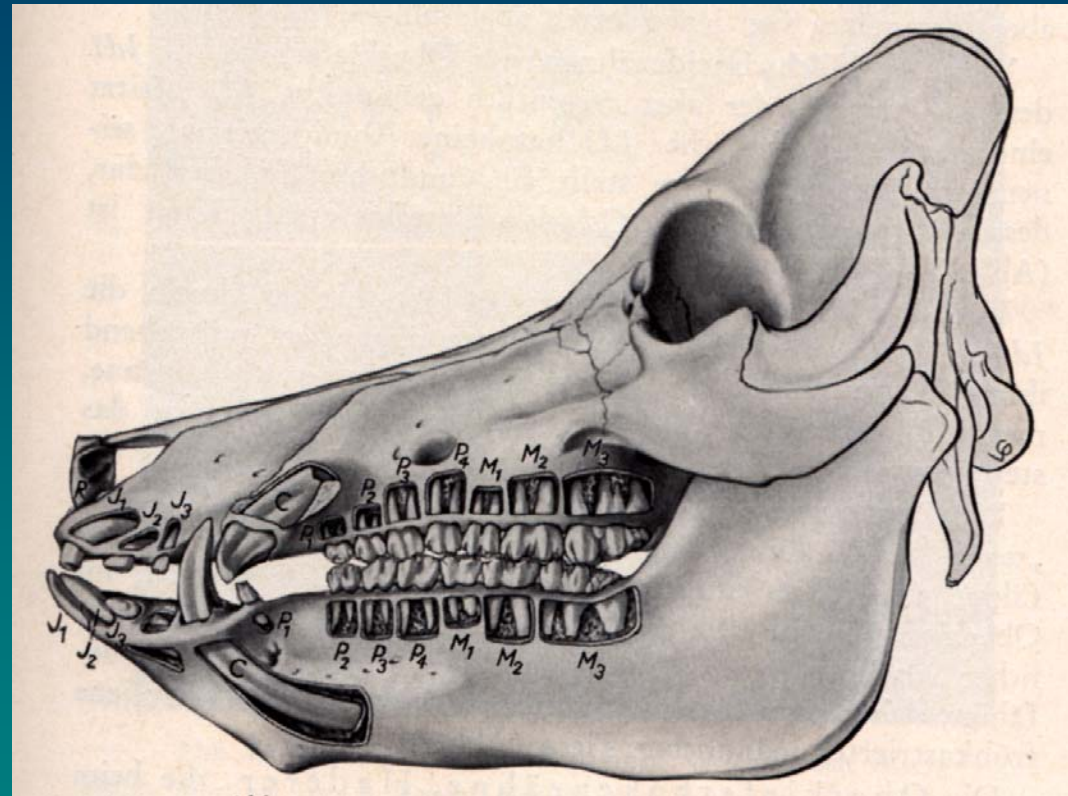

Izraščanje in obraba podočnikov

- v spodnji čeljusti izrastejo pri 3 do 6 letih
- v zgornji čeljusti leto kasneje
- podočniki se ne tarejo med seboj, zato je njihova obraba neenakomerna in nepravilna
- po 16. letu dobijo stožčasto obliko in otopijo

Ocenjevanje starosti pri prašiču – zobovje pri prašiču

- prašič ima 44 stalnih zob.
- v vsaki čeljusti ima po 6 sekalcev, po 2 podočnika in po 14 kočnikov, od tega jih je 8 premolarjev in 6 molarjev
- sekalci prašiča se med seboj po obliki precej razlikujejo

Ocenjevanje starosti pri prašiču

Do 3. meseca :

- pujssek se običajno skoti z mlečnimi podočniki in krajniki
- mlečni kleščniki v obeh čeljustih izrastejo v starosti od **2 do 4 tednov**
- mlečni srednjiki v spodnji čeljusti izrastejo v starosti **1 meseca**
- mlečni srednjiki v zgornji čeljusti izrastejo v starosti **2 do 3 mesecev**

Prašič z vsemi mlečnimi sekalci je star **najmanj 3 mesece.**

Ocenjevanje starosti pri prašiču

Od 3 mesecev do 1 leta :

- mlečni kleščniki so obrušeni s **4 meseci**
- mlečni srednjiki so obrušeni s **5 meseci**, takrat izrastejo prvi kočniki
- konec **8. meseca** izrastejo spodnji stalni krajniki
- konec **9. meseca** izrastejo zgornji stalni krajniki in podočniki
- na koncu **1. leta** izpadejo mlečni kleščniki

Ocenjevanje starosti pri prašiču

Po 11. mesecu :

- pri **11 do 14 mesecih** izrastejo stalni kleščniki, najprej v spodnji, potem v zgornji čeljusti
- pri **17 do 18 mesecih** izrastejo stalni srednjiki
- pri **20 mesecih** ima prašič vse stalne zobe

Ocenjevanje starosti pri prašiču

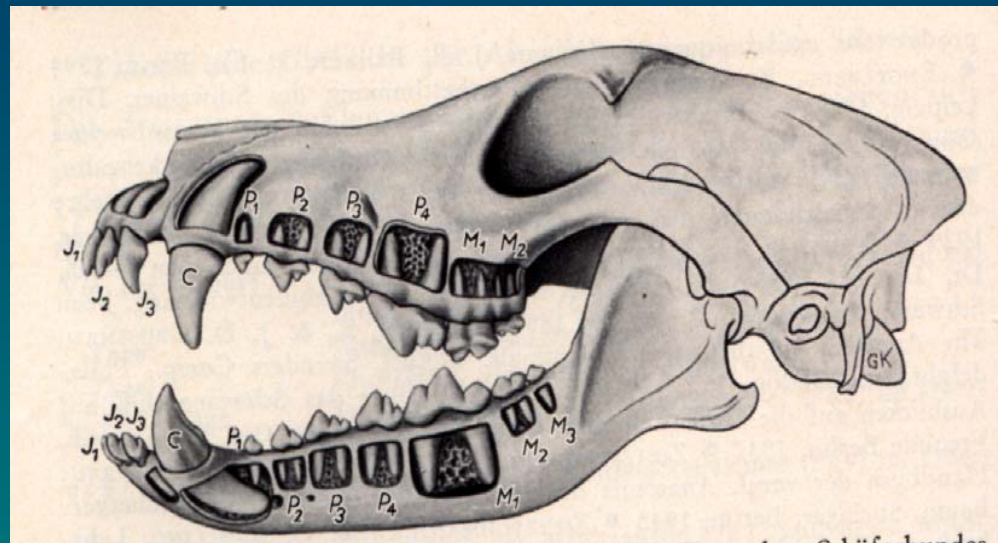
■ **pri 2 letih** so znaki obrabe vidni na vseh stalnih sekalcih. Po tem obdobju določanje starosti pri prašičih ni več zanesljivo.

■ izjema so merjasci, pri katerih si pri ocenjevanju pomagamo z rastjo podočnikov.

Pri prašičih, ki so bili kastrirani mladi in pri svinjah teh znakov na podočnikih ni.

Ocenjevanje starosti pri psu - zobovje pri psu

- 42 stalnih zob: 12 sekalcev, 4 podočniki, 16 premolarjev in 10 molarjev, od teh jih je 6 v spodnji čeljusti in 4 v zgornji
- sekalce poimenujemo: notranji sekalec, srednji in zunanji sekalec
- zgornji sekalci imajo tri grbice, spodnji imajo po dve grbici na kontaktni ploskvi

Ocenjevanje starosti pri psu

- po spremembah na zobeh
- po drugih znakih, ki se pojavljajo med procesom staranja:
  - sivenje dlake, sprememba oblike očesne odprtine, motne leče

Ocenjevanje starosti pri psu

Glede na izraščanje mlečnih zob in njihovo obrabo:

- pes se skoti brez zob
- s **3 tedni** izrastejo mlečni podočniki
- s **4 do 5 tedni** izrastejo mlečni sekalci
- s **5 do 6 tedni** izrastejo mlečni premolarji
- z **2 do 3 meseci** se mlečni sekalci razmaknejo
- pri **3 do 4 mesecih** izginejo grbice na mlečnih sekalcih

Starost 3 mesece.

Ocenjevanje starosti pri psu

Glede na izraščanje stalnih zob:

- pri **4 do 5 mesecih** pride do menjave mlečnih sekalcev s stalnimi
- pri **5 do 6 mesecih** izrastejo še preostali stalni premolarji in M2
- pri **6 do 7 mesecih** izrasteta v spodnji čeljusti M3
- v starosti **7 mesecev do 1 leta** je stalno zobovje kompletno in brez znakov obrabe

Starost 4 mesece.

Ocenjevanje starosti pri psu

Grbice na sekalcih se obrabijo

- pri **1,5 leta** na notranjih sekalcih spodnje čeljusti
- pri **2,5 leta** na srednjih sekalcih spodnje čeljusti
- pri **3,5 leta** na notranjih sekalcih zgornje čeljusti
- pri **4,5 leta** grbice na zunanjih sekalcih spodnje čeljusti
- pri **5,5 letih** grbice na srednjih sekalcih zgornje čeljusti
- pri **6 letih** grbice na zunanjih sekalcih zgornje čeljusti

Ocenjevanje starosti pri psu

Presoja starosti po 6. letu:

- pri **7 letih** je stična ploskev na sekalcih podolgovato ovalna
- pri **8 letih** so podočniki precej obrabljeni in topi
- pri **10 letih** so krone spodnjih sekalcev obrabljene skoraj do zobnega vratu
- pri **12 letih** začno izpadati notranji sekalci obeh čeljusti
- med **12 in 16 letom** začno izpadati še ostali sekalci
- med **16 in 20 letom** začno izpadati podočniki in kočniki

BOLEZNI ŠKOLJK

vsebinski in pravni del

(Council Directive 2006/88/EC, Annex IV in
Direktiva EU 2073/2005)

Mitja Gombač

SLOVENSKO MORJE

A scenic photograph of a sunset over a body of water, likely the Slovenian coast. The sun is low on the horizon, creating a bright orange and yellow glow in the sky and a shimmering reflection on the water. In the background, there are silhouettes of buildings and trees along the shore. The overall mood is peaceful and serene.

- del Tržaškega zaliva, skrajni S del Jadrana, kjer se Sredozemlje najgloblje zajeda v evropsko celino
- 46,6 km obalne črte
- temperatura: do 30° C poleti, zamrzne pozimi
- slanost: 20 do 38 promilov (številni vodotoki, brojnice)
- največja globina: 36 m

Slovensko morje (Izola)

PREBIVALCI SLOVENSKEGA MORJA

- nevretenčarji: mehkužci, spužve, ožigalkarji, vrtnčarji, raki, mahovnjaki, iglokožci, plaščarji
- mehkužci:
- školjke: 38 taksonov
- polži: 62 taksonov
- glavonožci: 2 taksona
- bokoživčniki: 4 taksoni

morska pomaranča
(*Tethya aurantium*)

-
- ribe: 72 vrst
  - morske cvetnice: 4 vrste
  - makroalge: > 200 vrst
  - tujerodne vrste:
meduze, morski metuljčki,
morski psi orjaki, kiti...

skorjasti koralnjak
(*Parazoanthus axinellae*)

navadna hobotnica
(*Octopus vulgaris*)

solinarka (*Aphanius fasciatus*)

morski pes orjak
(*Cetorhinus maximus*)

Pozejdonka (*Posidonia oceanica*)

RAZRED ŠKOLJKE
(*Lamellibranchia, Bivalvia*)

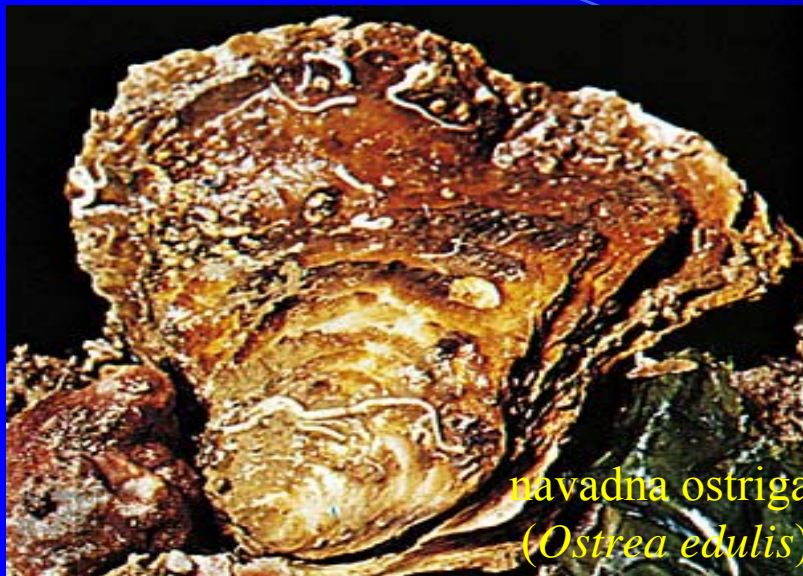
- 1. RED: praškržke (*Protobranchia*)
  - 2. RED: grebenoškržke (*Filibranchia*)
  - 3. RED: listoškržke (*Eulamellibranchia*)
- prek 25 000 vrst, v Evropi približno 1 000, v Slovenskem morju 144, v sladkih vodah pa 20.

GREBENOŠKRŽKE

- NADDRUŽINA:
  - leščurji,
  - klapavice,
  - pokrovače,
  - anomije,
  - ostrige.

leščur (*Pina nobilis*)

navadna ostriga
(*Ostrea edulis*)

velika pokrovača
(*Pecten jacobaeus*)

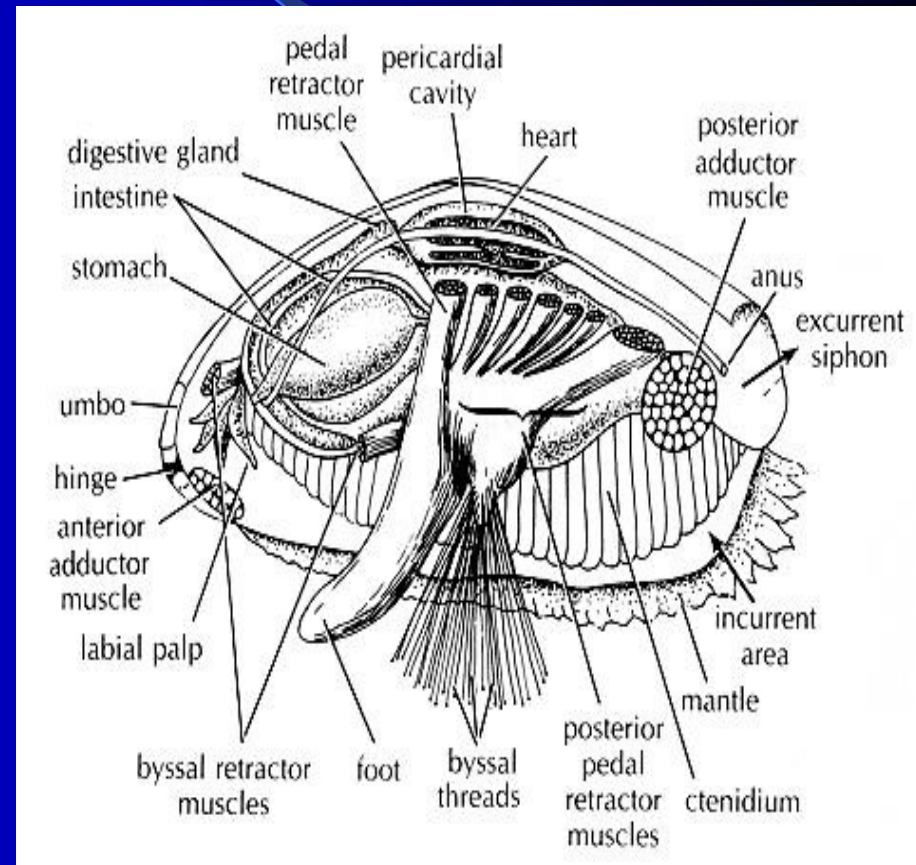
sedlasta anomija
(*Anomia ephippium*)

mediteranska klapavica
(*Mytilus galloprovincialis*)

KLAPAVICE (*Mytilidae*)

- polovici lupin sta enaki in tankosteni
- sklepni rob je brez zob, plaščeve zajede ni
- sprednja mišica zapiralka je majhna in leži blizu vrha

mediteranska klapavica
(*Mytilus galloprovincialis*)

- naseljuje Baltiško, Severno in Sredozemsko morje ter Atlantik
- živi v plitvem morju, kjer se z bisusnimi nitmi pritrjuje na podlago

- hrani se z organskimi usedlinami, algami in planktonom
- razmnožuje se od marca do junija z jajčeci → velinger ličinka
- gospodarsko zelo pomembna kot jedilna školjka

ŠKOLJČIŠČA v slovenskem morju

Debeli rtič

Seča

Strunjan

- v slovenskih školjčičih gojimo le **mediteransko klapavico** (*Mytilus galloprovincialis*)

- nabiranje 4 do 8 mesecev starih mladice školjk v naravnih rastiščih ali kupovanje mladice

- namestitvev teh v mrežice na najlonskih vrveh – “reštah” (10 000 školjk/m²)
- zamenjava mrežic, ko jih školjke prerastejo

- prodaja školjk, starih 16 do 18 mesecev
- letna proizvodnja školjk znaša 201 tona

BOLEZNI MEHKUŽCEV

(Council Directive 2006/88/EC, Annex IV)

- NEEKSOTIČNE BOLEZNI

1. infekcija z *Marteilio refringens* (*O. angasi*, *O. chilensis*, *O. edulis*, *O. puelchana*, *M. edulis*, *M. galloprovincialis*)
2. infekcija z *Bonamio ostreae* (*O. angasi*, *O. chilensis*, *O. edulis*, *O. puelchana*, *O. conchapila*, *O. denselamellosa*)

- EKSOTIČNE BOLEZNI

1. Infekcija z *Bonamio exitioso* (*O. angasi*, *O. chilensis*,)
2. Infekcija s *Perkinsus marinus* (*C. gigas*, *C. virginica*)
3. Infekcija z *Microcytos mackini* (*C. gigas*, *C. virginica*, *O. edulis*, *O. conchapila*)

NALOGE NRL

- spremljanje epizootiološke situacije v školjčičih
- zagotoviti ustrezno diagnostiko v primeru povišane smrtnosti školjk – 15 % pogin v 15 dneh
- ob diagnosticiranju bolezni iz Annexa IV, CD 2006/88/EC v 24 urah prijaviti bolezen

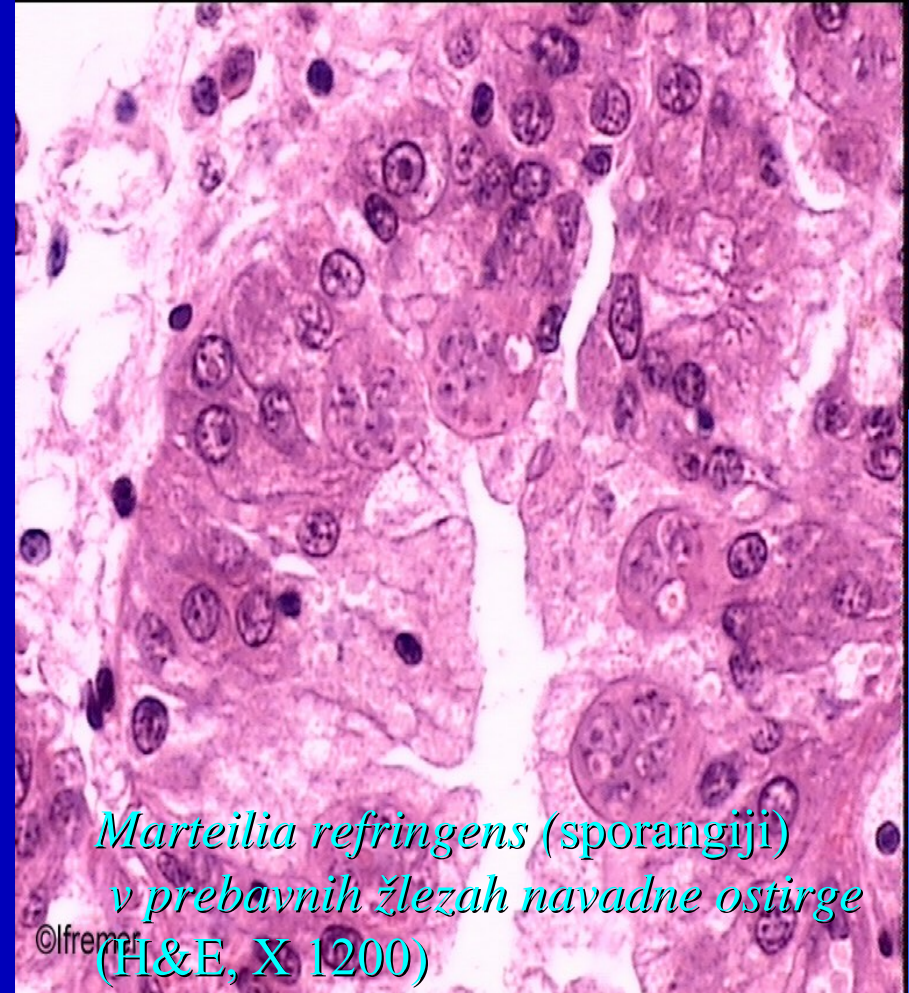
MARTEILIOZA IN BONAMIOZA

- sta parazitarni bolezni, ki sta v 70. letih prejšnjega stoletja povzročili ogromno ekonomsko škodo v vzreji ostrig, zato sta bili uvrščeni v aneks A (Seznam bolezni rib, mehkužcev in rakov) Direktive sveta EGS (Annex A, Council Directive 91/67/EEC), kasneje pa tudi v Anex IV Direktive 2006/88/EC med neeksotične bolezni mehkužcev.
- nista zoonozi

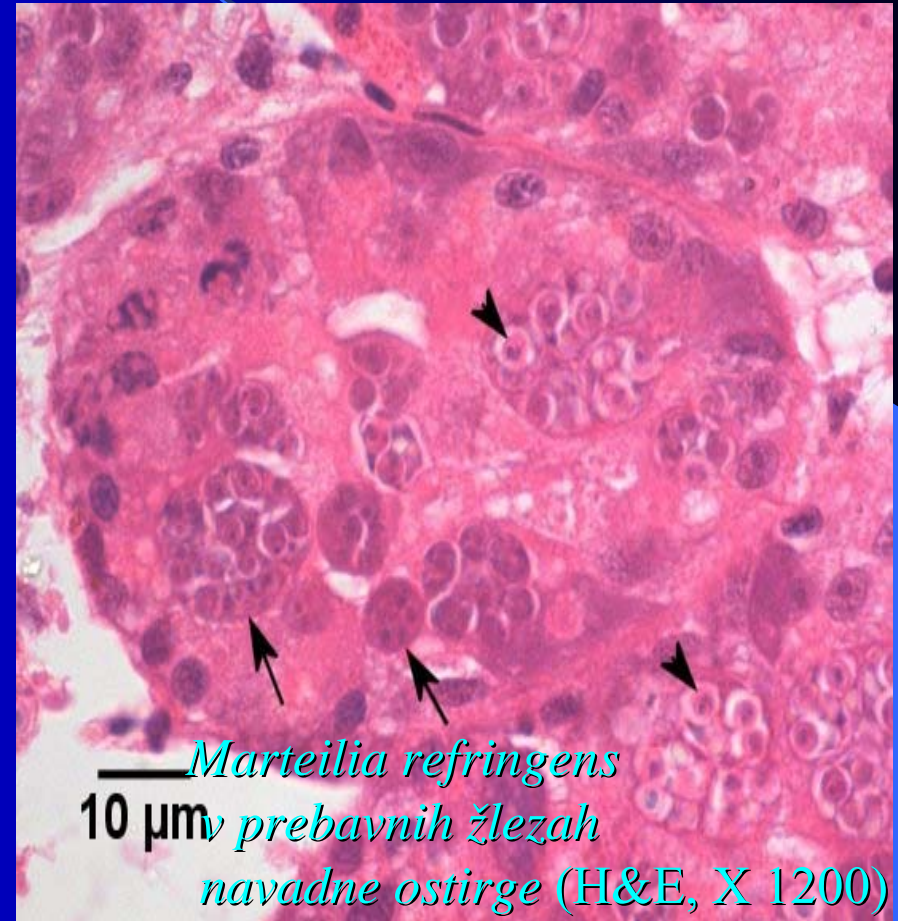
MARTEILIOZA

- Bolezen, ki jo povzročata *M. refringens* in *M. sydneyi*.
- Bolezen prebavnih žlez evropskih ostrig (*Ostrea edulis*).
- “Aber” bolezen (*M. refringens*) in “QX” bolezen (*M. sydneyi*)
- Bolezen, ki jo povzročajo protisti iz rodu *Marteilia*.

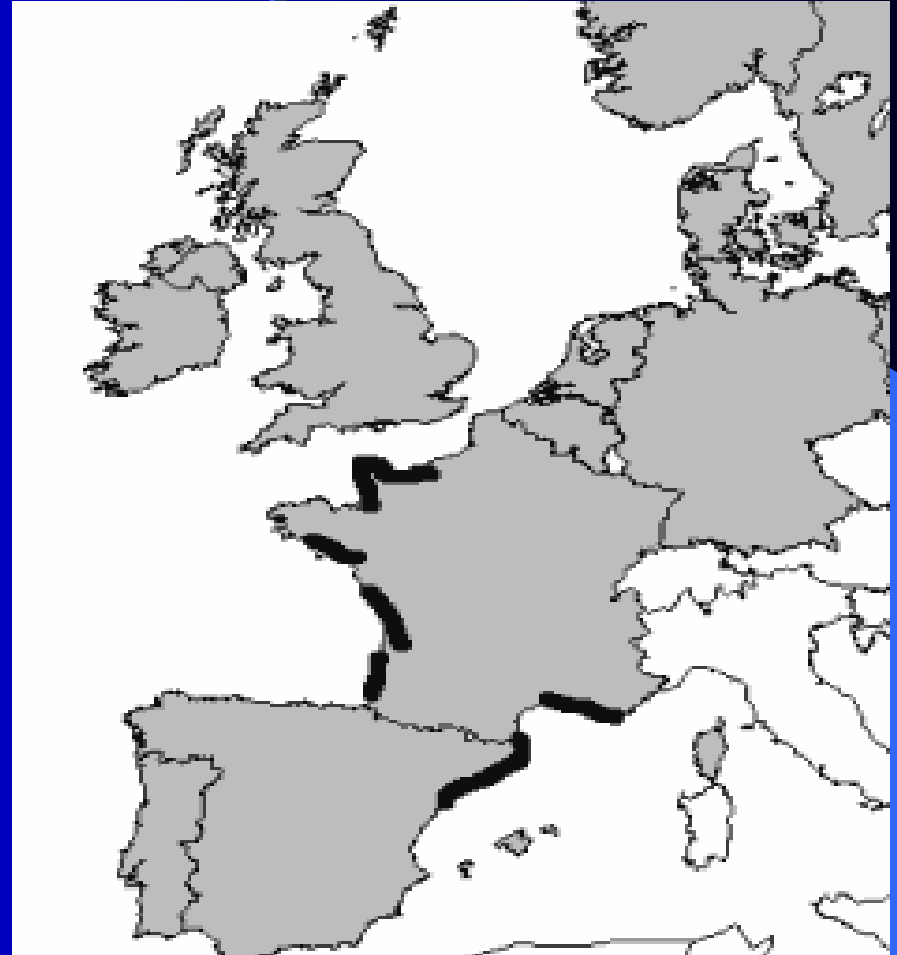
Rod **MARTEILIA**:

- *M. refringens* ⇒ *Ostrea edulis*,
O. angasi, *Tiostrea chilensis*,
Mytilus galloprovincialis,
Mytilus edulis, *O. puelchana*
- *M. sydneyi* ⇒ *Saccostrea*
glomerata, *S. echinata*
- *M. maurini* ⇒ *Mytilus*
galloprovincialis,
Mytilus edulis
- *M. lengeni* ⇒ *Saccostrea*
cucullata
- *M. christenseni* ⇒
Scrobicularia plana

● RAZŠIRJENOST

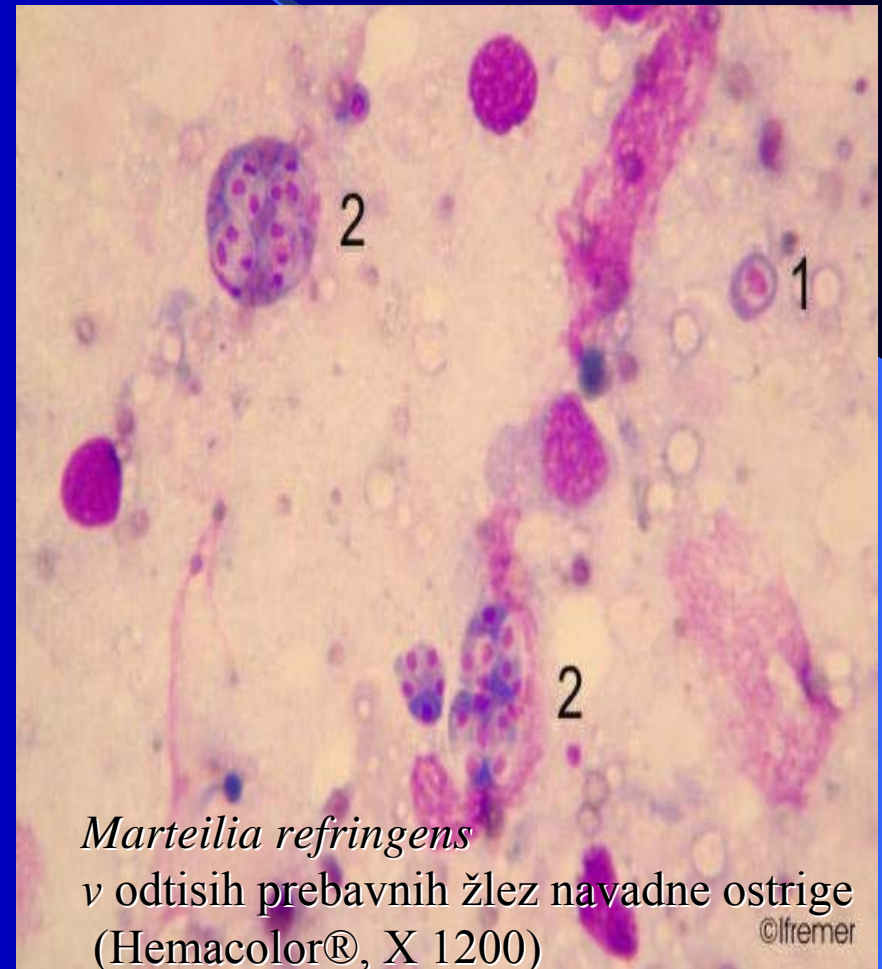
- *M. refringens*: Francija, Grčija, Italija, Španija, Portugalska, Maroko
- *M. sydneyi*: Avstralija
- *M. maurini*: Francija, Italija, Španija, Grčija, Hrvaška
- *M. lengeni*: Perzijski zaliv, Z Avstralija
- *M. christenseni*: Francija

- MORFOLOGIJA

M. refringens

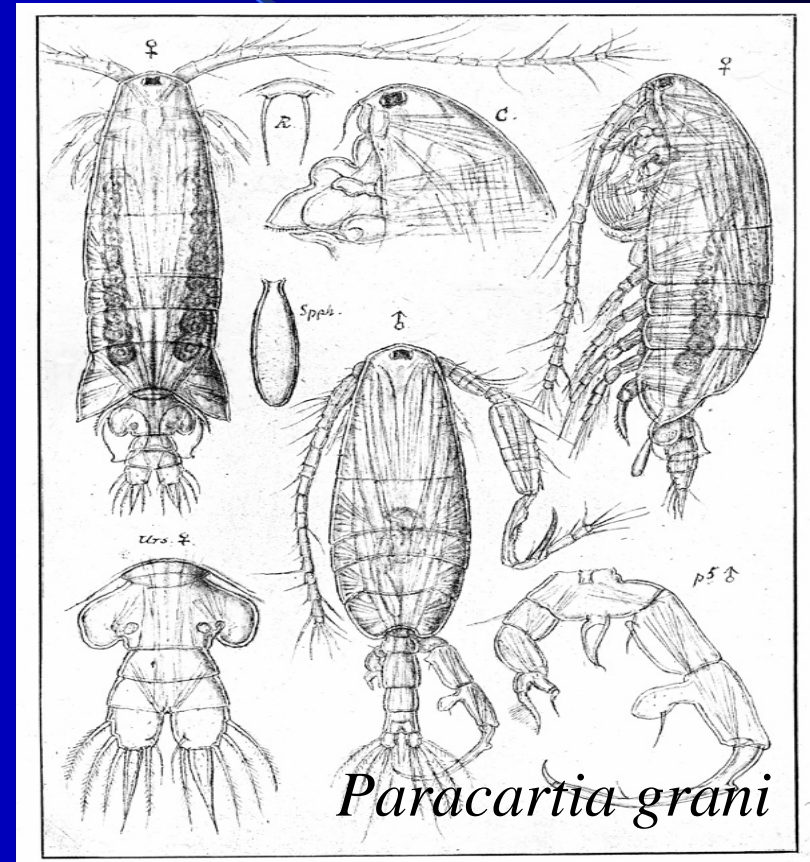
- enojedrne celice: 4,5 do 23 μm
- osnovne celice z do 8 sekundarnimi celicami: 7 do 35 μm

● EPIDEMIOLOGIJA

1. POGOJI ZA OKUŽBO

- temperatura vode višja od 17° C (bolezen ni sezonska!)
- nizek promil soli
- stres (drstitev...)
- vmesni gostitelji ??
(*Paracartia grani* za *M. refringens* ?)

2. NAČIN OKUŽBE

- ni znan (neuspeh eksperimentalni prenos)
- naselitev v epiteliju želodca, prebavnih žlez, plašča in škrig
- nesporulirane oblike v epiteliju želodca, prebavnega trakta in škrig, sporulacija v epiteliju prebavnih žlez, destrukcija epitela
→ sporangija s fecesom v okolje

3. PATOLOGIJA

- nekroze, granulocitomi (velika koncentracija hemocitov pri *M. galloprovincialis*)
razbarvanje prebavnih žlez, shiranost, prenehanje rasti, nerazvite gonade in pogin školjke 60 dni po okužbi zaradi izstradanosti (povezan s sporulacijo?)

4. DIAGNOSTIČNE METODE

- patoanatomski pregled ne zadošča
  - serološka preiskava ni mogoča
  - histopatološka preiskava in razmazi prebavnih žlez (O.I.E.)
- + edinstvena značilnost parazitov iz rodu *Marteilia*, da med sporulacijo tvorijo celice znotraj celic

- **DNK tehnike (PCR, in situ hibridizacija)**
  - + DNK sekvenca parazitov ne variira
  - veliko lažnih pozitivnih ali negativnih rezultatov
- **elektronski mikroskop (TEM)**
  - + vrstna identifikacija povzročitelja

- **imunohistokemične metode** – uporaba monoklonalnih protiteles
- + ni navzkrižne reakcije z *M. sydneyi*
- pomanjkljiva specifičnost za izolate evropskih školjk

5. ZDRAVSTVENO VARSTVO

- **vakcinacija ne pride v poštev**
- **zdravljenje in eradikacija nista mogoči**
- **preprečevanje vnosa okužbe**
- **vzgajanje školjk, ki so manj dovzetne za okužbo (nativne školjke) ter v pogojih, ki ne ustrezajo parazitom**
- **ustvarjanje manj dovzetnih “križancev”**

BONAMIOZA

- Bolezen, ki jo pri školjkah povzročata *Bonamia ostreae* in *Bonamia sp.*
- Bolezen hemocitov
- Parazitoza hemocitov
- “Mikrocelična” bolezen

Pridružena **HAPLOSPORIDIJEM**

- *B. ostreae* ⇒ *Ostrea edulis*, *O. conchaphila*,
O. puelchana, *O. angasi*, *O. chilensis*, *O.*
denselammellosa, *Tiostrea chilensis*
- *B. sp.* ⇒ *O. angasi*, *O. denselammellosa*,
Tiostrea chilensis
- *Mytilus edulis*, *M. galloprovincialis*,
Crassostrea gigas ... ⇒ odporne proti bonamii

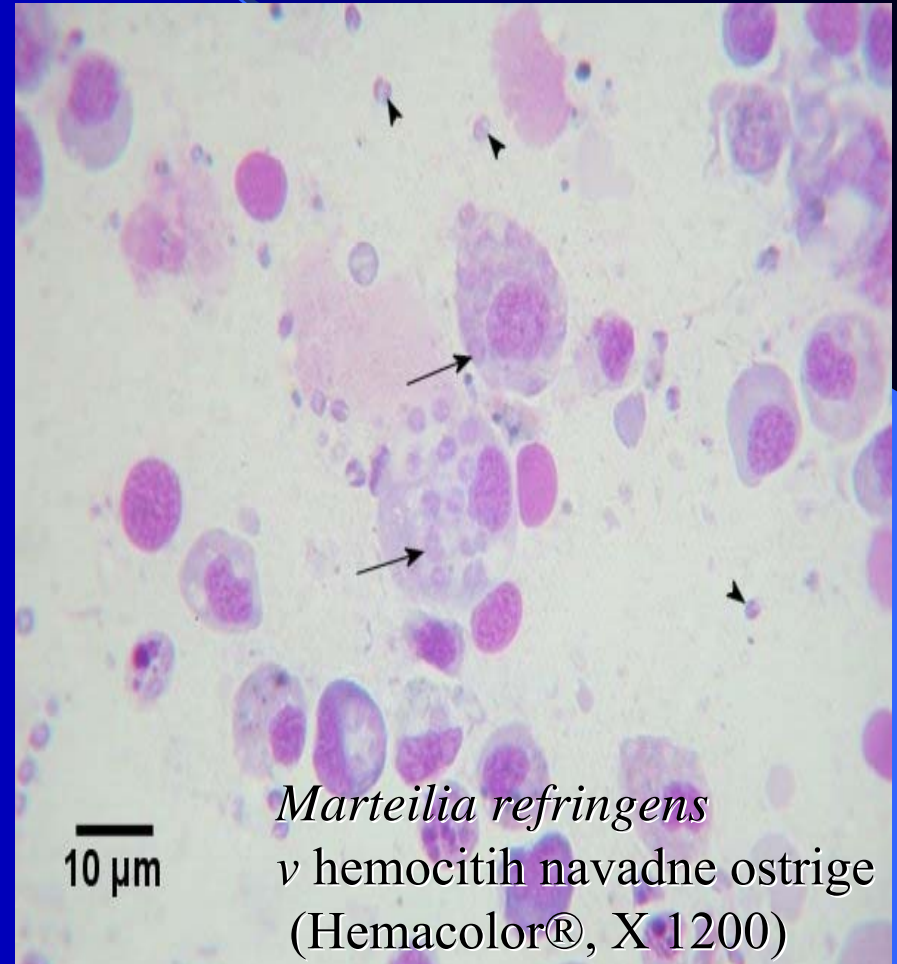
● RAZŠIRJENOST

- *B. ostreae*: Francija, Irska, Italija, Nizozemska, Španija, Danska, Velika Britanija (brez Škotske), ZDA (California, Main, Washington), Argentina?, Čile?
- *B. sp.*: Avstralija in Nova Zelandija

- MORFOLOGIJA

B. ostreae in *B. sp.*

okrogle ali ovoidne,
enojedrne celice,
premera 2 do 5 μm
znotraj hemocitov

● EPIDEMIOLOGIJA

1. POGOJI ZA OKUŽBO

- visoka temperatura vode (september/januar)
- stres
- školjke v drugem letu starosti
- možna eksperimentalna okužba z inokulacijo povzročitelja in vnosom okuženih školjk v školjčišče

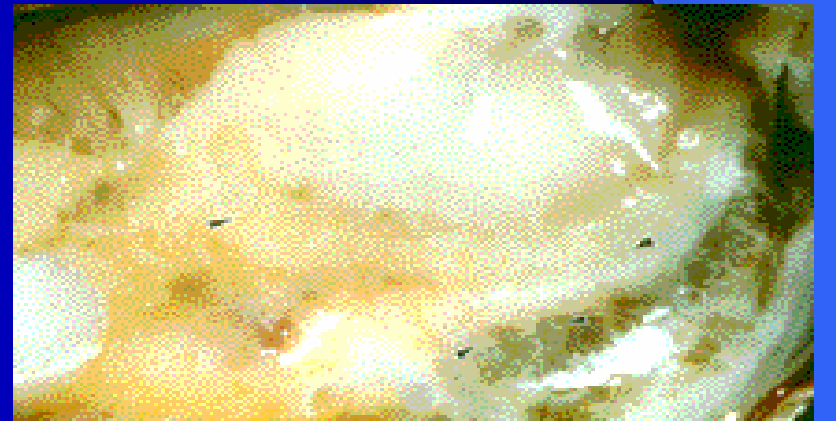
2. NAČIN OKUŽBE

naselitev v hemocitih

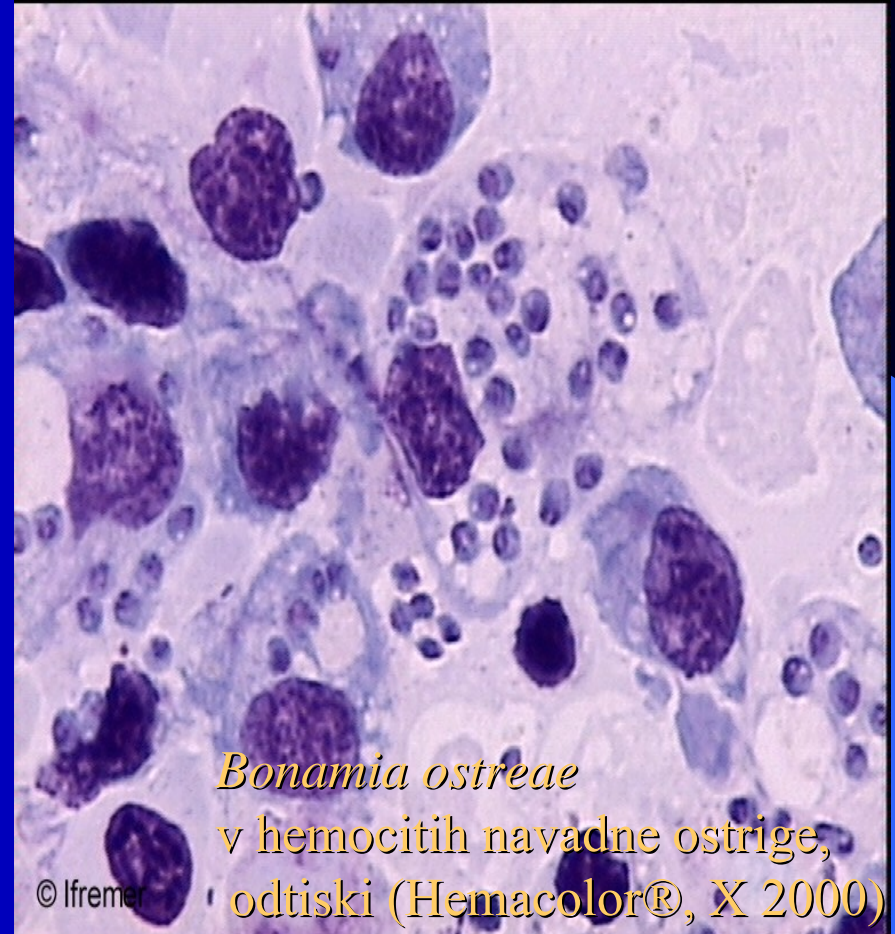
3. PATOLOGIJA

rumeno razbarvanje
škrig in plašča,
destrukcija hemocitov,
diapedeza in pogin
školjke

DIAGNOSTIČNE METODE

- patoanatomski pregled
ne zadošča
- serološka preiskava ni
mogoča
- patohistološka
preiskava in razmazi
prebavnih žlez

Bonamia ostreae
v hemocitih navadne ostrige,
odtiski (Hemacolor®, X 2000)

- **DNK tehnike (PCR, in situ hibridizacija)**
  - + DNK sekvenca parazitov ne variira, zelo specifičen in občutljiv test
  - veliko lažnih pozitivnih ali negativnih rezultatov
- **elektronski mikroskop (TEM)**
  - + vrstna identifikacija povzročitelja

- **imunohistokemične metode** – uporaba monoklonalnih protiteles
- nejasni rezultati - ni več na tržišču

ZDRAVSTVENO VARSTVO

- vakcinacija ne pride v poštev
- zdravljenje in eradikacija nista mogoča
- preprečevanje vnosa okužbe
- vzgajanje školjk, ki so manj dovzetne za okužbo (nativne školjke) ter v pogojih, ki ne ustrezajo parazitom
- manjša gostota naselitve
- gojitev le do 18 meseca starosti školjk
- gojitev skupaj s *C. gigas*

NAŠE DELO (2004 – 2007)

- uvedli smo diagnostiko marteilioze in bonamioze
- redno spremljamo epizootiološko situacijo v slovenskih školjčičih
- naključno smo odvzeli 1000 vzorcev školjk mediteranske klapavice, jih makroskopsko pregledali in opravili histopatološko preiskavo na marteiliozo in bonamiozo
- vsako leto opravimo “ring” test, ki ga pripravijo v Referenčnem laboratoriju “Ifremer” v Franciji

REZULTATI:

- povišane smrtnosti v školjčiščih ni bilo
- pri makroskopskem pregledu školjk nismo ugotovili patoanatomskih sprememb
- pregledane školjke so bile negativne na *M. refringens* in *B. ostreae*
- pozitivno opravljeni “ring” testi

MIKROBIOLOŠKA MERILA ZA ŽIVILA

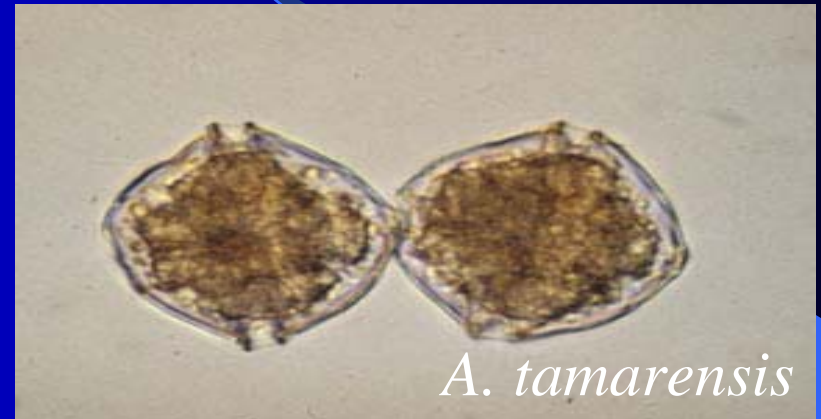
- Po Direktivi EU 2073/2005 ugotavljamo le *E. coli* v gojenih školjkah z gojiščno preiskavo (tipične modre kolonije) tudi večkrat mesečno (odvisno od vzorčevalca) - dovoljeno do 230 mpn/100 g mesa školjke

- na NVI opravljajo še preiskave na PSP, DSP in ASP toksine

PARALITIČNA ZASTRUPITEV (PSP = PARALITIC SHELLFISH POISONING)

- povzročajo jo zaužitje školjk, v katerih so PSP toksini (skupina 21 tetrahidropurinov)
- školjke kontaminirajo oklepni bičkarji (dinoflagelati) iz rodu *Alexandrium* (*A. tamarensis*, *A. minutum*, *A. catenella*, *A. fraterculus*, *A. fundyense* in *A. cohursticula*)

- razmnoževanje toksičnih dinoflagelatov je nepredvidljivo, a pogojeno:
  - z zvišanjem T vode,
  - s spremembami v slanosti,
  - z zvišanjem količine hrane in
  - z zvišanjem količine sončne svetlobe.
- ob močnem brstenju dinoflagelatov se morje fluorescentno rdečkasto obarva = rdeča plima

- PSP toksini se akumulirajo v školjkah, ko te uživajo toksične dinoflagelate; za školjke so neškodljivi
- akumulirajo se lahko v vseh vrstah školjk
- PSP toksini so termostabilni pri kislem pH, kuhanje in zamrzovanje jih ne uničita

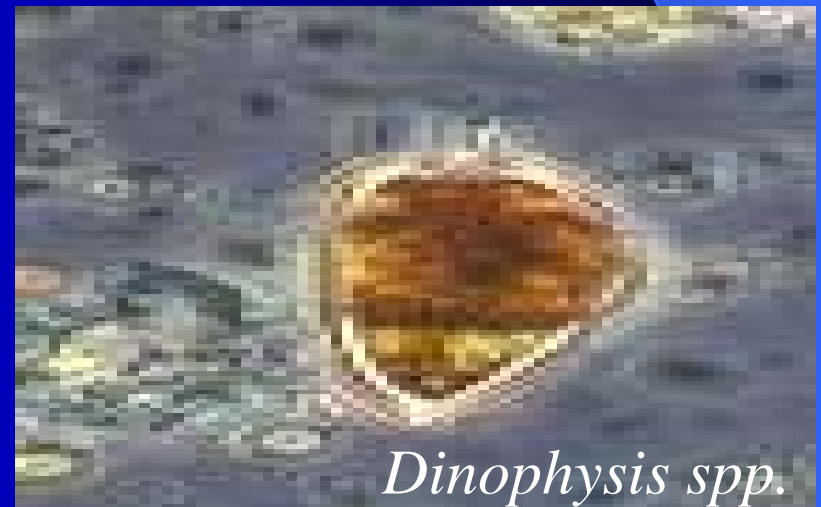
- školjke so najpogosteje kontaminirane v S Ameriki, Evropi in na Japonskem, sicer po celem svetu
- v Evropi so zastrupitve najpogostejše od maja do novembra

- simptomi zastrupitve pri ljudeh: od tresavice ali blage otrplosti (lahko že po 5 min) do popolne dihalne paralize in smrti (2 do 12 ur po zaužitju)
- dokazovanje toksionov: biološkim poskus, ELISA, kemični poskusi, elektroforetičnimi tehnikami... -
- biološki poskus na miškah – inokulacija 1 ml ekstrakta školjke 20 g miški → smrt v 5 do 15 min
- vsebnost toksinov se pri klapavicah zmanjša za 50 % v 12 dneh v vodi, kjer ni toksinov

DIAROJIČNA ZASTRUPITEV

(DSP = DIARRHETIC SHELLFISH POISONING)

- povzročajo jo zaužitje školjk, v katerih so DSP toksini
- školjke kontaminirajo oklepni bičkarji (dinoflagelati) vrst *Dinophysis spp.* in *Prorocentrum spp.*

- razmnoževanje toksičnih dinoflagelatov je nepredvidljivo, nepredvidljiva je tudi količina alg, ki povzročata zastrupitev

cvetenje morja

- DSP toksini se akumulirajo predvsem v gastrointestinalnem traktu in gonadah školjk, ko te uživajo toksične dinoflagelate in filtrirajo vodo; za školjke so neškodljivi
- akumulirajo se lahko v vseh vrstah školjk, predvsem pa v klapavicah, pokrovačah, zijavkah, ostrigah...
- PSP toksini so termostabilni, kuhanje jih ne uniči

zijavka (*Mya arenaria*)

- školjke so najpogosteje kontaminirane v Evropi in na Japonskem, sicer po celem svetu
- v Evropi in na Japonskem so kontaminacije najpogostejše od aprila do septembra, školjke so najbolj toksične od maja do avgusta

- simptomi zastrupitve pri ljudeh: diareja, nauzea, bljuvanje in bolečine v trebuhu (pojavijo se od 30 min do nekaj ur po zaužitju, izginejo po 3 dneh); zastrupitev nikoli ne konča s smrtjo
- dokazovanje toksionov: biološkim poskus, ELISA, kemični poskusi, elektroforetičnimi tehnikami... -
- biološki poskus na miškah – inokulacija 1 ml ekstrakta školjke 20 g miški → ugotavljanje smrtnosti med 24 in 48 urami
- toksini se iz školjk izločijo po naravni poti, v enem tednu do 6 mesecih (*M. edulis*)

AMNESTIČNA ZATRUPITEV

(ASP = AMNESIC SHELLFISH POISONING)

- povzročajo jo zaužitje školjk, v katerih so ASP toksini
- školjke kontaminirajo kremenaste alge (*Pseudo-nitzschia pungens f. multiseriata*)

- školjke so najpogosteje kontaminirane v Pacifiku in Atlantiku, sicer po celem svetu
- razmnoževanje kremenastih alg je optimalno pri:
  - T od 15 do 20° C in
  - visokih koncentracijah dušika.

- ASP toksini se akumulirajo v školjkah, ko te uživajo kremenaste alge ali filtrirajo vodo; za školjke so neškodljivi
- akumulirajo se lahko v vseh vrstah školjk, v vseh delih školjk
- ASP toksini so termostabilni, kuhanje in zamrzovanje jih ne uničita

- simptomi zastrupitve pri ljudeh: trebušni krči, bruhanje, driska (po 24 urah), dezorientacija, izguba spomina, smrt (po 48 urah)
- dokazovanje toksionov: biološkim poskus, ELISA, kemični poskusi, elektroforetičnimi tehnikami... -
- biološki poskus na miškah – inokulacija 1 ml ekstrakta školjke 20 g miški → ugotavljanje smrtnosti med 15 min in 4 urami
- toksini se iz školjk izločijo po naravni poti, v 40 do 50 dneh (*M. edulis*)